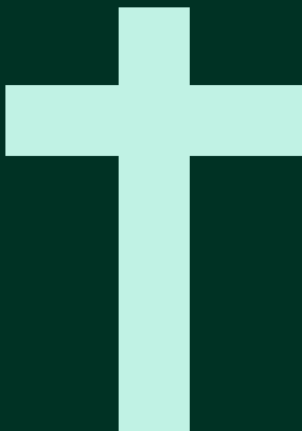

Testamento jaa maa
jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande

(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9

Contents

Mateo 1
Marcos 45
Lucas 73
Juan 119
Hechos 152
Romanos 196
1 Corintios 214
2 Corintios 231
Gálatas 243
Efesios 249
Filipenses 255
Colosenses 260
1 Tesalonicenses 265
2 Tesalonicenses 269
1 Timoteo 272
2 Timoteo 278
Tito 282
Filemón 285
Hebreos 286
Santiago 300
1 Pedro 305
2 Pedro 310
1 Juan 314
2 Juan 319
3 Juan 320
Judas 321
Apocalipsis 323

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tatá Jesucristo

1 Yá'á kúu lista ndasa vai tatá Jesucristo, se'e David, se'e Abraham.
 2 Abraham nì sá'a-de Isaac. Te Isaac nì sá'a-de Jacob. Te Jacob nì sá'a-de Judá jíin ñaní-i. 3 Te Judá nì sá'a-de Fares jíin Zara nì kaku chíi Tamar. Te Fares nì sá'a-de Esrom. Te Esrom nì sá'a-de Aram. 4 Te Aram nì sá'a-de Aminadab. Te Aminadab nì sá'a-de Naasón. Te Naasón nì sá'a-de Salmón. 5 Te Salmón nì sá'a-de Booz nì kaku chíi Rahab. Te Booz nì sá'a-de Obed nì kaku chíi Rut. Te Obed nì sá'a-de Isaí. 6 Te Isaí nì sá'a-de rey David. Te rey David nì sá'a-de Salomón nì kaku chíi ña'an ní kuu ñasí'í Urías. 7 Te Salomón nì sá'a-de Roboam. Te Roboam nì sá'a-de Abías. Te Abías nì sá'a-de Asa. 8 Te Asa nì sá'a-de Josafat. Te Josafat nì sá'a-de Joram. Te Joram nì sá'a-de Uzías. 9 Te Uzías nì sá'a-de Jotam. Te Jotam nì sá'a-de Acáz. Te Acáz nì sá'a-de Ezequías. 10 Te Ezequías nì sá'a-de Manasés. Te Manasés nì sá'a-de Amón. Te Amón nì sá'a-de Josías. 11 Te Josías nì sá'a-de Jeconías jíin ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. 12 Te nì kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías nì sá'a-de Salatiel. Te Salatiel nì sá'a-de Zorobabel. 13 Te Zorobabel nì sá'a-de Abiud. Te Abiud nì sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim nì sá'a-de Azor. 14 Te Azor nì sá'a-de Sadoc. Te Sadoc nì sá'a-de Aquim. Te Aquim nì sá'a-de Eliud. 15 Te Eliud nì sá'a-de Eleazar. Te Eleazar nì sá'a-de Matán. Te Matán nì sá'a-de Jacob. 16 Te Jacob nì sá'a-de José, yii María, ña'an-ún nì skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. 17 Súan vai taká tata. Onde Abraham te onde David ío uxí kuun tatá. Te onde David te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxí kuun tatá. Te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te onde nì kaku Cristo, suni ío uxí kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

18 Te kivi ní kaku Jesucristo súan nì jo. Náa-ya, María, ja á nì kundaá tu'un ja tánda'a-ña jíin José, te onde ná té ketá'an-ga-ña jíin-de, te nì juku'un se'e-ña ní sá'a Espíritu Santo. 19 Te José, yii-ña-ún, ñin chaa va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jíin-ña, chíi sua kuní-de xndóo sá'i-de-ña. 20 Te nini súan nákanini-de, te nì chaa-ni ñin ndajá'a máá Tatá nuu-dé nì ka'an-ya jíin-de jíin jáni: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chíi ja ñú'un chíi-ña jián, onde nuu máá Espíritu Santo vai. 21 Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. Chíi máá-i, nama-i taká ñayivi ká'jo kuachi, áchí-ya. 22 Súan nì kuu taká ya'á, náv'a ná skíkuu tu'un nì ka'an máá Tatá jíin chaa nì jani tu'un-ya: 23 Koo ñin ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jíin máá-yó ndújín Dios). Achí. 24 Te nì nata'u núu José. Te nì ndukoo-de. Te nì sá'a-de natú'un nì tá'ú tíñu ndajá'a máá Tatá nuu-dé. Te nì jaka-de ñasí'í-de. 25 Te tú ní kixí-de jíin-ña, onde nì kaku se'e yíi núu-ña. Te nì skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndíchi jíin tíñu xíní

1 Te nì kaku Jesús ñin ñuu Belén ndañúu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yaku chaa ndíchi, nì kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te

nj jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te nj kaka'an-de: Ndenú kándeey rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi nj kajini-ri tiñúú xini-i ja ní kenda ichi núú kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chíñú'ún-ri-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, nj jini tu'un-de tu'un-ún. Te nj yu'ú-de, onde jín táká ñayivi ñuu Jerusalén. ⁴ Te nj nastútú-de taká sutu ñá'nu jín táká cháa káchaa tutu inji ñuu. Te ni jika tu'un-de cháa-ún nú ndéñú kaku Cristo. ⁵ Te máá cháa-ún, nj kakachi-de nuu rey: Inj ñuu Belén ndañúú Judea, chi nuu tutu ja ní chisó cháa nj jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róo ñuu Belén ndañúú Judá, na tú lúli-ga-ro núú cháa kakuñá'nu ñuu Judá, chi inji-ro kenda in I'a tá'ú tiñu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñuu-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, nj kana sa'i-de xini cháa ndíchi-ún. Te nj jin vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tiñúú xini-ún. ⁸ Te nj táji-de cháa-ún kaja'an-de ñuu Belén. Te nj ka'an rey: Kuángoyo-ni yúan, te kaka tu'un vá'a-ni siki súchi lúli-ún. Te ní nj kajini-ni nuu-í, te kastu'ún-ni nuu-ná náva'a suni ná kichiñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan nj kajini so'o-de tu'un nj ka'an rey. Te kaja'an-de. Te máá tiñúú xini já ní kajini-de ichi núú kána ndikandii, yoxnúú-ti nuu-dé onde nj jaa-ti núú kátúú súchi lúli-ún. Te yúan nj jukuiñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tiñúú xini-ún, te nj kaksuú xáan ini-de. ¹¹ Te nj kivi koyo-de inji ve'e. Te nj kajini-de nuu súchi lúli-ún jín náa-i María. Te nj kajukuiñi jiti-de nuu-í. Te nj kachiñú'ún-de-i. Te nj kajuña-de janu-dé. Te nj kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia ua nuu-í. ¹² Te nj kaskóto jani-de. Te nj jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yuán ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kaja'an-de. Yúan-na te in ndajá'a máá Tatá, nj skóto-ya José nuu kixi-de. Te nj ka'an-ya jín-de: Nduko, te ki'in-ró súchi lúli jián jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'ún-ri nuu-ro. Chi a yani nandúku Herodes súchi lúli jián já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, nj nata'u nuu-dé. Te nj nduko-de. Te nj ki'in-de súchi lúli jín náa-i kaja'an núu-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te nj kándeey yúan onde nj ji'i Herodes. Te nj skaku tu'un nj ka'an máá Tatá jín cháa nj jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto nj kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé súchi yí lúli

¹⁶ Yúan-na te Herodes ja ní jini-de ja súan nj kasákátá cháa ndíchi núu-dé, te nj kitj xaán ini-de. Te nj táji-de soldado kaja'an. Te nj kaja'ni táká súchi yí lúli úú kua jín já lúli-ga ká'jo-i inji ñuu Belén jín táká ndañúú, natu'un nj ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchi-ún jín-de. ¹⁷ Yuán ní skíkuu tu'un nj ka'an Jeremías cháa nj jani tu'un Dios, chi nj ka'an-de: ¹⁸ Inj ñuu Ramá nj jini so'o-ri ja kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuni-ña ndúsii ini-ña, chi nj ndi'i-i, nj kánaa. Achí. ¹⁹ Te vásá ní ji'i rey Herodes. Te in ndajá'a máá Tatá, nj skóto jani-ya José onde nuu kándeey ñuu Egipto. ²⁰ Te nj ka'an-ya jín-de: Nduko, te ki'in-ró súchi lúli jián jín náa-i, te no'on-ro ñuu Israel kunchaa-ro, chi a nj kaji'i ja kakuñi ka'ni súchi jián núú. Achí. ²¹ Yúan-na te nj nduko-de. Te nj ki'in-de súchi lúli-ún jín náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te nj ni'in-dé tu'un ja Arquelaos tá'ú tiñu inji ñuu Judea, nj jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te nj yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, nj skóto jani-ya José. Yuán kuá'an-de in ndañúú Galilea. ²³ Te nj jaa-de in ñuu nani Nazaret. Te yúan nj kanchaa-de. Te nj skíkuu tu'un nj kaka'an cháa nj kajani tu'un Dios: Chaa ñuu Nazaret kunáni-yá, áchí.

¹ Te j́ika kiví ní chaa Juan chaa skuánducha kándij-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te ñi jani-de tu'un. ² Te ñi ka'an-de: Nakani iní jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andíví, áchí-de. ³ Chí siki cháa yá'a ñi ka'an Isaías, chaa ñi jani tu'un Dios onde sáa: ñin ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, ñi kuu ixi camello. Te ñi nu'ní ñin sánchijí ñii chí-de. Te ndeyu ní yee-dé ñi kuu ndikuá'yú jíin ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñayivi núu Jerusalén jíin táká ñayivi núu Judea jíin táká ñayivi yúñúu Jordán, ñi kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te ñi skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te ñi jiní-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te ñi ka'an-de jíin: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ñi kastá'an nuu-ro ja kúnu-ró kóto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu ja á ñi nakani iní-ro-ún. ⁹ Te ma káni iní-ro ká'an-ro: Abraham kuu táa-yo. Chí ká'an-ri jíin-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xítí yúnu onde yo'o. Te taká yunu ja tú kúun nde'e vá'a, xítí te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko I'a vai ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vasa rúu. Te tú kúná'nu-ri kundiso-ri ndijan-yá. Máa-yá skuánducha-yá róo jíin Espiritu Santo jíin ñú'un. ¹² Te tñin-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ñi sá'a Juan

¹³ Yúan-na te ñi kenda Jesús iní ñuu Galilea. Te ñi chaa-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chí ñi ka'an-de jíin-yá: Sua kánúu ja skuánducha máá-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáa, áchí-de. ¹⁵ Ko ñi ka'an Jesús jíin-de: Vina te sá'a-ró, chí súan kánúu skíkuu-yó táká tíñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vasa ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu ní janducha Jesús, te ñi nana-ni-ya iní nducha. Te ñi nuña andíví. Te ñi jiní-ya Espiritu Dios júngava vai nátu'un paloma. Te ñi jinú siki-yá. ¹⁷ Te ñi kenda ñin tu'un ichi andíví ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i, te kúsú iní-ri jíin-i, áchí.

4

Siki ja ní jito nchaa tá'an kui'na jíin-ya

¹ Yúan-na te ñi jaa Jesús onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espiritu, náva'a koto nchaa tá'an kui'na jíin-yá. ² Te uu xiko ndúu, uu xiko ñúu, ñi io ndicha iní-ya. Yúan-na te vasa ní jí'i-ya sóko. ³ Te ñi jaa kui'na ní jito nchaa tá'an jíin-yá. Te ñi ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te ñi ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chí suni kánúu tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jíin-yá máá núu ñi. Te yúan ñi kaa jíin-yá xiní torre ve'e ñi. ⁶ Te ñi ka'an jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máá-ró onde nuu ñú'un, chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii siki-ro, te kunu nchaa-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te ñi ka'an tuu Jesús jíin kui'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma kóto nchaa-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jínu ñi jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-yá xiní ñin yuku súkún xa'an. Te ñi stá'an taká ñuu luu ñí ñúyivi núu-yá. ⁹ Te ñi kachí jíin-yá: Taká ñuu yá'a kuá'a-ri nuu-ro nú jukuiñi jíi-ró te chíñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te ñi kachí Jesús jíin kui'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chíñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ñin-ni-ya kuátíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te ñi kuxio

kui'na-ún kua'an. Te ni chakoyo ndajá'a ándívi ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-yá ñuu Galilea. ¹³ Te ni xndóo-ya ñuu Nazaret. Te ni jaa-ya ñuu Capernaum. Te ñuu-ún ncháá yani yu'u mar ma'ñú ñuu Zabulón jíin ñuu Neftalí. Te ni kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Nává'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaiás chaa ni jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón jíin ñuu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayivi sún nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i ñin luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayivi kákuní naa, áchí-de.

Ndasa ni kejá'a Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Ondé sáá ní kejá'a Jesús jáni-ya tú'un: Nakani inji jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu tá'an ñani, ñin Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuita ka'nu-de ñunu-dé inji mar. Chi chaa kátiin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róó chaa ñin ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan. Te ká'jin-de inji barco jíin táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xini-dé. ²² Te chaa-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jíin táa-de. Te ni kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñuu Galilea, ni stá'an-ya tú'un inji ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja kóo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táká ñayivi káku'u jíin táká nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jichá tu'un-ya kuá'an ní ñuu Siria. Te nuu-yá ni kákinchaka-i táká ñayivi káku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jíin táká ñayivi káyaji ní'ni, jíin ja tá'an tachí kini, jíin ja jí'í yí'í, jíin ja ndúyúnú, ndi'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñuu Galilea, jíin ñuu Decápolis jíin ñayivi ñuu Jerusalén, jíin ñuu Judea, jíin ñuu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya ondé nuu yúku

¹ Te ni jini-ya núu ñayivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni jakoyo-de nuu-yá yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáan ndatu

³ Xáan ndatu ñayivi káta'an ndá'ú inji añú-i, chi kuu kivi-i inji ñuu Dios nátu'un andívi. ⁴ Xáan ndatu ñayivi kánde'e, chi ndusii iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáan ndatu ñayivi vítá inji, chi ní'jin-í ní ñuyívi kúu ta'u-í. ⁶ Xáan ndatu ñayivi kákuu xaan iní-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chi kuu ja kákuní-i. ⁷ Xáan ndatu ñayivi kákundá'ú inji tá'an, chi suni ní'jin-í tu'un kundá'ú inji. ⁸ Xáan ndatu ñayivi ndóo inji añú-i, chi kuní-i nuu Dios. ⁹ Xáan ndatu ñayivi kánasámani tá'an, chi kunání-i se'e Dios. ¹⁰ Xáan ndatu ñayivi kájika jínu sikí ja kásá'a-i tiñu ndaa, chi kuu kivi-i inji ñuu Dios nátu'un andívi. ¹¹ Xáan ndatu máa-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jíin-ró te káchindikín-i róó te kákaji-i róó sikí rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Sii xáan kóo inji-ro, chi ká'nu xaan tá'u-ro ío ondé andívi. Chi súan ni káchindikín-i chaa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vasa róó.

Chaa nátu'un ñii, jíin luz

¹³ Máá-ró kákuu nátu'un ñii ñuyívi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chî sua kacha-ro kí'in te kuañu-i siki. ¹⁴ Máá-ró kákuu nátu'un luz ñuyívi. ñin ñuu kánde xinj yúku, ma kúu kundee sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro ñin yiti te chindee-ró kayú chîi nundóo, chî sua kundij nuu candelero te stúun nuu já káxiukú iní ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máá-ró núu táká ñayívi, náva'a ná kuní-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máá Táa-ro já kánchaa-ya onde andívi.

Siki tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni iní-ro jíná'an-ró já vai-rí xnáa-rí ley jín cháa nî kajani tu'un Dios. Na tú vai-rí xnáa-rí chî sua skíkuu-rí. ¹⁸ Chi jandáa ká'an-rí jín-ró: Oñde kivi náa andívi jín ñuyívi, ni ñin jota te ni ñin punto ma náa kúti núu tutú ley onde nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ñin cháa tú jándatu-de nuu ñin tu'un tá'ú tiñu yá'a, vaša tu'un lúli kúu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayívi sá'a-i súan, cháa-ún kuu-de nátu'un ñin mozo lúli iní ñuu Dios nátu'un andívi. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ñin cháa kúñá'nu onde iní ñuu Dios nátu'un andívi. ²⁰ Chî a ká'an-rí jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kásá'a máá-ró vása tiñu kásá'a cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro iní ñuu Dios nátu'un andívi.

Siki tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A nî kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani cháa nú ka'ni-dé ndíyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-rí jín-ró: Nú ñin cháa kití iní-de nuu ñani-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú ñin cháa ka'an ndiva'a-de nuu ñani-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú ñin cháa ka'an-de: Róo tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní cháa-ro jín núu altar, te nú yúan nî nukú'un iní-ro já jito u'u ñani-ro róo, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te kí'in-ro te ndumaní-ro jín ñani-ro xna'an-ga. Yúan-na te vása cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachi ndatu'un vá'a-ró jín cháa jito u'u róo nini ká'in-ró jín-de ichi. Chî nú túu, te ku'a-de róo nuu juez. Te juez ku'a-de róo nuu policía, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandáa ká'an-rí jín-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunáa-ro táká centavo. ²⁷ Nî kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-rí jín-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jín-ña kuní-de, yúan-na te a nî ísiki ncháa tá'an-de jín ñá'an-ún iní añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chî va'a-ga já náa ñin nduchi-ro, nasu já koo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chî va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já koo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasi'í, te ná ku'a'a tutu ndúsín nuu-ña. ³² Ko ruu, ká'an-rí jín-ró: nú xndóo ñin cháa ñasi'í-de, ko nasu já tiní iní-ña, yúan-na te sá'a-de ja ísiki ncháa-ña-dé. Te nú ñin cháa, natanda'a-dé jín ñá'an-ún, te ísiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni nî jini so'o-ró tú'un nî ka'an-ya jín cháa aná'an: ma ká'an nî'in-ró chî skíkuu-ró táká tu'un nî kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-rí jín-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni siki andívi, chî silla Dios kúu. ³⁵ Ni siki ñuyívi, chî

teyu nuu káxndí ja'a-yá kúu. Ni siki ñuu Jerusalén, chi ñuu máá Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an ni'in-ró siki xiní-ro, chi ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjín xí ndúu túún ñn ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achi-ro, chi nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáá kúu. ³⁸ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'án: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un nakunáa, áchí. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáá. Chi nú ndé cháa kuní-de stuji-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kuá'a-ró ingá lado ná stuji-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíin-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kuá'a-ró tikachi-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róo ñn kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kuá'a-ró. Te cháa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa káníúú kumaní-yo jíin cháa kájito u'u yóó

⁴³ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndíva'a jíin-ró te káchindikín róó. ⁴⁵ Nává'a ná kúu-ró sé'e máá Táa-ro já káncháa-ya ándíví, chi máá-yá já'a-ya ndíkandii siki ñáyivi ñáá jíin siki ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú siki ñáyivi kásá'a tiñu va'a jíin siki ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴⁶ Chi nú maní-ro jíin cháa maní jíin-ró, naún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xiní. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te naún sá'a-ga-ro núsáá. Á tú suni súan kásá'a cháa ñn nacióon. ⁴⁸ Núsáá te ná síyja va'a-ró máá-ró jíiná'an-ró, nátu'un ío va'a máá Táa-ro káncháa-ya ándíví.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máá-ró. Ma sá'a ndíjin-ro táká tiñu va'a-ró nává'a ndé'é ñáyivi núu-ro, chi nú súan te tú na ta'u-ro kuá'a máá Táa-ro já káncháa-ya ándíví. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta nátu'un cháa uu xiní káxiukú-de iní ve'e sinagoga jíin nuyá'u. Chi súan kásá'a-de nává'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró já á ni kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vésé-ró naún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Nává'a sá'a sa'i-ro caridad-ún. Chi máá Táa-ro, jini-ya já ní sá'a sa'i-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kuá'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró nátu'un cháa uu xiní. Chi máá-de, kákusijí iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jiki yá'ya nává'a ná kuní ñáyivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró ja á ni kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róó nú jikán ta'u-ro, ndívi iní ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro núu máá Táa-ro já káncháa sa'i-ya. Chi máá Táa-ro, jini-ya já súan sá'a sa'i-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kuá'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuñi-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a cháa ñn nacióon, chi kájani iní-de ja súan ná'an ká'an-de, te vása jíni so'o-ya. ⁸ Núsáá te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máá-de. Chi Táa-ro, a jini-ya naún ndatíñu kánandí'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-ro núu-yá. ⁹ Núsáá te sua kakan ta'u máá-ró: Táa máá-ná ja káncháa-ní ondé ándíví, ná nakana jaa-ná ní jíin sí'víní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní

tiñu. Te ná kóo ɬáká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío iní andíví suni súan ná kóo iní ñuyívi yá'a. ¹¹ Staá káyee-ná ɬáká kivi, kuá'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná ɬúká'nu iní-ná nuu ñáyivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní ɬúká'nu iní-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skivi-ní náá koto nchaá-i náá, chi sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chi máá-ní kúu I'a tá'ú tiñu, te tñn-ní fuerza, chi kuñá'nu-ní ñí káni. Súan ná kóo. Amén. Achí-ro. ¹⁴ Chi nú sá'a-ró ɬúká'nu iní nuu ñáyivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máá Táa-ro onde andíví sá'a-ya ɬúká'nu iní nuu falta máá-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró ɬúká'nu iní nuu ñáyivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máá Táa-ro onde andíví ma sá'a-ya ɬúká'nu iní nuu falta-ro.

Tu'un kondicha iní-yo

¹⁶ Ko nú ká'io ndicha iní-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaá uú xinjá kájito xí-de. Chi máá-de kástují-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máá-de nuu ñáyivi ja ndichá iní-de. Chi jandáa ká'an-rí jíin-ró ja á ni kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máá-ró, nú ndichá iní-ro, te chí'i-ró aceite xinjá-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máá-ró nú ɬáká chaá ja ndichá iní-ro, chi nuu máá Táa-ro ja kánchaá sa'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá Táa-ro ja ndé'é sá'í-ya, kuá'a-ya yá'u-ró kuni ɬáká ñáyivi.

Ndasa kaya yaji

¹⁹ Ma kayá-ro yají-ro iní ñuyívi yá'a, chi chaá ɬikixin te kana si'in yóo, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jíin. ²⁰ Ko kaya-ro yají-ro onde andíví, chi yúan ma kúu chaá ɬikixin te ni ma kúu kana si'in yóo ja stívi. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná ja sakuí'ná kí'in jíin. ²¹ Chi nuu kándeé yají-ro, yúan kúu nuu kuitú iní-ro jíin. ²² Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndí ncháa. ²³ Ko nú nduchi-ro káñáá, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. Súan ío te nú luz ñáva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. ²⁴ Ni ñn mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chi kití iní-de nuu ñn te kumani-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñn te sani'in iní-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu tú'un kúká.

Ma nákani iní-yo siki já kúchaku-yo

²⁵ Núsáa te ká'an-rí jíin-ró: Ma nákani iní-ro siki já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni siki yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása ja kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁶ Nde'é-ró tísaa andíví tú jitu-ti, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti. Chi máá Táa-ro andíví skée-ya-ti. A tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁷ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chíso-ga-ro máá-ró ñn yiki náún. ²⁸ Naja kánakani iní-ro siki sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. ²⁹ Ko ká'an-rí jíin-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaán-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñn sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaán kayu nuu ñu'un, naga ní kuu ja má skúnamá-ya róo te naja tú kákandija va'a-ró. ³¹ Núsáa, te ma nándi'i iní-ro, ndasa kee-yo, xí ndasa ku'un-yo, achí-ro. ³² Chi ñáyivi siin nación kándúkú ɬáká ndatíñu jian. Ko máá Táa-ro onde andíví, a jiní-ya ja kánandi'i-ró ɬáká ndatíñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te sá'a-ró tiñu ndaa nátu'un sá'a máá-ya. Yúan-na te kuá'a-ga-ya ɬáká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáa te ma

nákani inĭ-ro já kúu yuchaan, chĭ yuchaan te nakani inĭ-ro jíin túndó'o-ún. Chĭ vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Mā nákuḡndĭi sikĭ tá'an

¹ Mā nákuḡndĭi-ró sikĭ ñáyivi, náv'a mā nákuḡndĭi-i sikĭ máá-ró. ² Chĭ nátu'un nákuḡndĭi-ró sikĭ ñáyivi-ún, suni súan nákuḡndĭi-i sikĭ máá-ró. Chĭ jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nákuḡua'á-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeē mĭ'in ndúchi ñaní-ro. A tú nákani inĭ-ro já ĩn vitu kándeē nduchi máá-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí mĭ'in kándeē nduchi-ro, te tú nákani inĭ-ro já kándeē ĩn vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uḡ xini, xna'an-ga tava-ro vitu kándeē nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró te tava-ro mĭ'in kándeē nduchi ñaní-ro. ⁶ Mā kuá'a-ró ndátĭñu ĩj núu tí'inā jíná'an-tĭ, ni mā skána-ró perla-ro núu kini jíná'an-tĭ. Chĭ nú súan te kuañu-tĭ sikĭ, te naxió káva-tĭ ichi núu-ro te chuxinĭ-tĭ róó.

Kakan-yo núu-yá te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kĭvi-ró. ⁸ Chi chaa jikán, te kĭi nuu-dé. Te chaa ndúkú, ni'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kĭvi-de. ⁹ Ndé ĩn róó, nú se'e-ró jikán-i ĩn staa núu-ro, te kuá'a-ró ĩn yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ĩn tĭyáká te kuá'a-ró ĩn koḡ núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vaša chaa ñáá kákuu-ró, te kájinĭ-ro kuá'a-ró ndátĭñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya andĭví, ja má kuá'a-ya ndátĭñu va'a nuu cháa jikán nuu-yá núsáá. ¹² Núsáá te taká tiñu ja kuni-ro já sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i, chĭ súan ká'an tutu ley jíin cháa ni kajani tu'un Dios.

Sikĭ úu ichi

¹³ Kĭvi koyo-ró ichi yúxé'é túu, chĭ jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñáyivi. Te kua'a-í kĭvi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chĭ tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yúnu vá'a jíin yúnu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu cháa kajani tu'un tú'ún já vái-de nátu'un riĭ jíto-de, ko ichi inĭ-de kándeē yi'ĭ kiti xaán. ¹⁶ Jíin tiñu kásá'a-de te kuñ-ro-dé. A kuu táxĭn-ró uva xini nú ĩñú, xí kúu táxĭn-ró mérkexe xini ĩñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja taká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xini, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xini. ¹⁸ ĩn yunu vá'a mā kúu kuun nde'e káñáá xini. Te ni ĩn yunu káñáá, mā kúu kuun nde'e vá'a xini. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xini, ná xitĭ, te ná kĭ'in nuu ñú'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jíin ndé'e kúun xini, te kuñ-ro naún yunu kúu. ²¹ Nasu ndĭ'i ñáyivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kĭvi inĭ nuu nátu'un andĭví. Chĭ máni ñáyivi skĭkuu tiñu kuni máá Táa-rĭ, I'a kánchaa andĭví. ²² Kĭvi-ún, te ka'an kua'a ñáyivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te ni kákiñi'in-ná tachĭ kini ká'a ja ní kasá'a-ná kua'a tiñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náún. Achĭ-i. ²³ Yúan-na te ka'an ni'in-rĭ jíin ñáyivi-ún: Tú ní jinĭ kuti-rí róó. Kuxio kĭ'in-ro, chi chaa kásá'a tiñu chá'an kákuu-ró.

Sikĭ úu ve'e ja sĭn sĭn ĩn ja'a

²⁴ Te taká chaa jíni so' o tu'un ká'an-rj yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa ndíchi. Te chaa-ún, nj jani-de in ve'e sikí in kava. ²⁵ Te nj kuun sau, te nj jinu nducha nú'ún, te nj kee tachj xáan, te nj kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chj kándij sikí káva. ²⁶ Te taká chaa jíni so' o tu'un ká'an-rj yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa xíní ñáá. Te chaa-ún, nj jani-de in ve'e nuu níti. ²⁷ Te nj kuun sau, te nj jinu nducha nú'ún, te nj kee tachj xáan, te nj kakaja vé'e-ún. Te nj ndua-ni, te nj naa íi, áchi-ya jíin-i. ²⁸ Te nuu ní jinu ní ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñayivi kuá'a-ún, nj kanaan iní-i kájiní so'o-i tu'un nj stá'an-ya. ²⁹ Chi nj stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndiso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Já ní nasáva'a-ya in chaa té'yu ndi'yi

¹ Te nj nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te nj kandikin kua'a ñayivi-ya. ² Te in chaa té'yu ndi'yi, nj chaa-de nuu-ya. Te nj chiñú'ún-de-ya, te nj ka'an-de jíin-ya: Táta, nú kuni-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchi-de. ³ Te nj skáa Jesús nda'a-ya. Te nj ké'é-ya-de. Te nj ka'an-ya: Kuni-rj, ná ndúndoo-ró, áchi-ya. Te ndi'yi té'yu-de-ún nj ndundoo-ni. ⁴ Yúan-na te nj kachj Jesús jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní in-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un nj tá'ú Moisés tíñu, náv'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, áchi-ya.

Já ní nasáva'a-ya mozo in chaa kúu capitán

⁵ Te nj kivi Jesús ñuu Capernaum. Te nj jaá in chaa kúu capitán nuu-ya ká'an nda'ú-de jíin-ya: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-i ve'e-ná nj kuyúnú-i te ndó'o xaan-i, áchi-de. ⁷ Te nj kachj Jesús jíin-de: Ki'in máá-rí te nasáva'a-rj-i, áchi-ya. ⁸ Te nj ka'an capitán jíin-ya: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja kivi-ní inj ve'e-ná, chj ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Chj máá-ná, suni chaa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin in-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Áchi-de. ¹⁰ Te nj jini so' o Jesús tu'un yá'a. Te nj naa iní-ya ndé'é-ya. Te nj kachj-ya jíin ñayivi káindikij-ya-ún: Jandáa ká'an-rj jíin-ró, ja ní inj ñuu Israel tú ní jiní-rj ni in chaa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-rj jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñayivi íchi núu kána ndikandij jíin íchi núu kée ndikandij. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde inj ñuu nátu'un andíví. ¹² Ko ñayivi kákuu máá sé'e ñuu nuu tá'ú-ya tíñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchi-ya. ¹³ Yúan-na te nj kachj Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un nj kándija-ró, te kuni-ro já súan ío, áchi-ya. Te mozo-ún nj nduva'a-ni-i hora-ún.

Já ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te nj jaá Jesús ve'e Pedro. Te nj jini-ya náchisó-de kátúu-ñá yí'í kiji-ña. ¹⁵ Te nj tin-ya ndá'a-ña. Te nj kee kiji-ún-ña. Te nj ndukoo-ña. Te nj jatíñu-ña núu-ya jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní ini, te nuu-ya nj chakoyo ja kándiso ñayivi káta'an tachj kini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te nj kiñi'in-ya tachj-ún ká'a'an. Te nj nasáva'a-ya táka ñayivi káku'u. ¹⁷ Náv'a a ná skíkuu tu'un nj ka'an Isaías chaa nj jani tu'un Dios onde sáa: Máá-ya, nj naki'in-ya ku'é-eyo, te nj janchaa-ya já ndó'o-yó, áchi.

Uu chaa ndúku-de kundikin-de-ya

18 Te ni jini Jesús ja ní jikó ndúu kua'a ñáyivi ká'jin-i xiin-yá. Te ni tá'ú-yá tiñu ja ná já'a-i ki'in-inga lado. 19 Te nuu-yá ni jaa ñin chaa cháa tutu. Te ni ka'an-de: Maestro, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ni, áchí-de. 20 Te Jesús ni kachi-ya jín-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, jín tísaa andívi, ká'io taka-ti. Ko máa Sé'e chaa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. 21 Te inga chaa skuá'a jín-yá, ni ka'an-de jín-yá: Táta, kua'a-ni tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. 22 Te ni kachi Jesús jín-de: Kundikin ruu ná kí'on. Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tachi xáan ní sá'a-ya

23 Te ni kivi-ya iní ñin barco. Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kandikin-de-ya kája'an-de jín-yá. 24 Te nuu mar ni ndonda ñin tachi xáan, te su'ma ndúcha-ún, ni jasú sikí barco. Ko máa-yá kixí-ni-ya. 25 Te chaa káskuá'a jín-yá, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ni yóo, chí naa-yo, áchí-de. 26 Te ni kachi-ya jín-de: Naja káyu'ú-ro. Tú kákandija va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te ni nduko-ya. Te ni ka'an-ya núu tachi xáan-ún jín núu ndúcha mar. Te ná'in yúu-ni ni kuu. 27 Te ni kayu'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé chaa kuu chaa yá'a, ja onde tachi jín mar kájangatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachi kini onde ndañúu Gadara

28 Te ni jaa-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. Te onde ve'e añu ni kenda uu chaa káta'an tachi kini. Te ni chakoyo-de nuu-yá. Te ja xáan-dé, te tú ni ñin ñáyivi jika-i ichi-ún. 29 Te ni kakana jaa-de: Naún kuní-ni jín-ná Jesús, Sé'e Dios. Ni chaa-ni yá'a ja xndó'o-ni náa vasa te jaa-ga kivi náún, áchí-de. 30 Te onde jiká jín máa-de ío ñin tiku'ni kini kájitu-ti. 31 Te tachi kini-ún, ni kaka'an ndá'ú jín-yá: Nú kiñi'in-ni náa, te táji-ni náa ná kivi koyo-ná iní tiku'ni kini ká'jin yúan, áchí. 32 Te ni kachi-ya jini jíná'an: Kuangoyo núsáa, áchí-ya. Te ni kenda kája'an, te kuangoyo nuu tiku'ni kini-ún. Te tiku'ni kini-ún ni kajungoyo-ti ñin yukáva onde iní mar. Te nuu mar ni kaji-ti. 33 Te chaa kándito-ti yúan, ni kajinu-de. Te ni jakoyo-de onde ñuu. Te ni kajani-de taká tu'un jín ja ní kuu chaa ni kata'an tachi kini-ún. 34 Yúan-na te ndivii ñáyivi ñúu-ún, ni kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te ni kajini-i nuu-yá. Te ni kaka'an ndá'ú-i jín-yá ja ná kúxio-ya ki'in-ya ñúu-i.

9

Ja ní nduv'a chaa ni kuyúnú

1 Yúan-na te ni kivi-ya iní ñin barco. Te ni naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te ni najaa-ya ñúu-ya. 2 Te nuu-yá yúan ni kákinchaka-i ñin chaa ni kuyúnú kátúu-dé nuu ñin jito. Te ni jini Jesús ja kákandija-de. Te ni ka'an-ya jín cháa ni kuyúnú-ún: 'ijo, sándéé iní-ro. A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. 3 Te yaku chaa káchaa tutu, ni kajani iní-de: Chaa yá'a ká'an ndiva'a-de. 4 Te ni jini Jesús ja súan káani iní-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Naja káani náa iní-ro. 5 Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. A ka'an-ri: A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró. Xí ká'an-ri: Nduko, te kaka-ró. 6 Ko náva'a ná kuní-ro ja máa Sé'e chaa ndiso-ya tiñu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya tüká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín cháa ni kuyúnú yá'a núsáa: Nduko, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jín-de. 7 Yúan-na te máa cháa-ún, ni nduko-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. 8 Te kua'a ñáyivi ká'jin-ún, ni kajini-i

ja súan ni sá'a-ya. Te ni kayu'ú-i. Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

⁹ Te Jesús, ni ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te ni jini-ya núu ñin chaa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu. Te ni ndukuiñi-de, te ni ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te ni yee-yá staa ini ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, ni jakoyo-de. Te ni kayee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ¹¹ Te ni kajini chaa fariseo. Te ni kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yé Maestro máa-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchi. ¹² Yúan-na te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chi chaa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún yúan. ¹³ Kuá'an jíin'an-ró núsáa. Te skuá'a-ró ñáun tu'un kúu: Ná kúndá'ú ini tá'an-i kun-ri. Nasu ja sokó-i nuu-ri, áchi onde sáa. Chi tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chi chaa ká'io kuachi kana-ri xini ja ná nákanini-de. Achí-ya.

Siki já kondicha ini

¹⁴ Yúan-na te nuu-yá ni jakoyo chaa káskuá'a jíin Juan. Te ni kaka'an-de: Náa jíin cháa fariseo, ká'io ndicha ini-ná. Te chaa káskuá'a jíin-ni, naja tú ká'io ndicha ini-de, áchi-de. ¹⁵ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Á kuu kondicha ini ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jíin-i. Ko chaa ñin kivi já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha ini-i. ¹⁶ Tú ni ñin nachu'un sa'ma jáa núu sú'nu tu'ú. Chi ja ní nuku'un jáa-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te ndé-ún, ví'i-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñáyivi vino jáa ini ñii tu'ú. Chi nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáa ini ñii jáa. Yúan-na te kendoo va'a ndendúu. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesi'i Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jíin-de, te ñin chaa kúñá'nu ni jaa-de nuu-yá. Te ni chiñú'ún-de-ya. Te ni ka'an-de: Sesi'i-ná, sáa ní jí'i-i. Ko ki'on te xndée-ni nda'a-ni siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te ni ndukuiñi Jesús. Te ni ndikin-ya-dé, jíin cháa káskuá'a jíin-yá kaja'an-de jíin-yá.

Ja ní nasáv'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan ni kenda ñin ña'an kú'u-ña já ní kuu uxí uu kuia játi niñi-ñá. Ni jaa-ña íchi yatá-yá. Te ni ké'é-ña yúsá'ma-yá. ²¹ Chi ni ka'an máa-ña: Nú ná ké'é-ri vasté sá'ma-yá, te kaku-ri, áchi-ña. ²² Te ni xío káva Jesús. Te ni jini-ya núu-ñá. Te ni ka'an-ya: Sándéé ini-ro, 'ija. Ni kandija-ró te yúan ní kaku-ró. Achí-ya. Te máa ñá'an-ún, ni nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te ni jaa Jesús ve'e chaa kúñá'nu-ún. Te ni jini-ya núu cháa kátivi xkuili jíin ñáyivi kuá'a kákuva-a-i. ²⁴ Te ni kachi-ya jíin-i: Kuxio jíin'an-ró, chi suchí sí'i yá'a tú ní jí'i-i, chi kixi-ni-i, áchi-ya. Te ni kasákátá-i nuu-yá. ²⁵ Te ni kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te ni kivi-ya ini ve'e. Te ni ñin-ya ndá'a súchi sí'i-ún. Te ni ndukoo-ni-i. ²⁶ Te ni jicha tu'un-ún kua'an ñii ñúu yúan.

Uu chaa kuáa

²⁷ Te ni ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an chaa kuáa, ni kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xini-yá: Se'e David, kundá'ú ini-ni náa vii, áchi-de. ²⁸ Te ni najaa-ya vé'e. Te ni chakoyo chaa kuáa-ún nuu-yá. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Á káandija-ró já kúu sá'a-ri, áchi-ya. Kuu Táta, áchi-de. ²⁹ Yúan-na te ni

xndée-ya ndá'a-yá sikí ndúchi-dé. Te nì ka'an-ya: Nátu'un nì kàkandíja-ró, súan ná kúu núsáá, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, nì kànanuña-ni. Te Jesús, nì ka'an nì'in-ya jíin-de: Nde'é vá'a-ró já tú nì ìn kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, nì kàkenda-de kája'an-de. Te nì kajachà xaan-dé tu'un-ya ní ñúu yúan.

Ìn chaa ñí'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te nì chakoyo ñáyivi jíin ìn chaa ñí'ín tá'an-de tachí kíni. ³³ Te nì kiñi'in-ya tachí kíni-ún kua'an. Te chaa ñí'ín-ún, nì naka'an-de. Te ñáyivi kuá'a-ún, nì kakee nuu-í kánde'é-i. Te nì kaka'an-i: Nì tú kájiní kuti-yo súan iní ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko chaa fariseo, nì kaka'an-de: Jíin tachí kíni ñá'nu kiñi'in-de tachí kíni kája'an, áchí-de.

Cuenta chaa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te nì jika kuu Jesús taká ñuu jíin taká rancho. Te suni iní ve'e sinagoga nì stá'an-ya tú'un nuu-í. Te nì jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te nì nasáva'a-ya ñáyivi kaku'u nani kue'e. ³⁶ Te nì jiní-ya núu ñáyivi-ún. Te nì kundá'ú iní-ya-í. Chì nì kajichà nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un ríi, kiti tú jito'o-tí. ³⁷ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu já kuá'a ío, ko chaa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máá Tatá, l'a xíin trigo núsáá, náv'a ná tájí-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uu chaa skuá'a jíin-yá

¹ Yúan-na te nì kana-ya xini ndí'uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. Te nì ja'a-ya fuerza iní-de já kúndéé-de jíin tachí kíni, náv'a kiñi'in-de kí'jn fuera, te nasáva'a-de ñáyivi kaku'u taká nuu kue'e. ² Te ndí'uxí uu chaa apóstol súan kájináni-de: Chaa ìn kúu Simón (chaa-ún, suni nání-de Pedro) jíin ñani-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, chaa xini; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, chaa já súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, chaa nì nastúu-ya.

Ja ní tájí-yá-de kája'an-de

⁵ Te nì tájí Jesús uxí uu chaa yá'a kája'an-de. Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé: Mā kíngoyo-ró íchi ñáyivi sñin nación, ni mā kivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga kí'in-ro iní ve'e Israel, nuu ríi, kiti ní kánaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andíví, achí-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u. Te sándoo-ró já káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí kíni kí'in. Chì nì ní'jn sání-ró, te suni súan kuá'a sání-ró. ⁹ Mā kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, nì oro, nì plata, ni xu'ún kuáchi. ¹⁰ Nì ñunu já kúu ichi, ni uu su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chì chaa sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te ñani ñuu xí rancho nú nì kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ìn chaa va'a iní-de iní ñuu-ún. Te kendo-ro yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuu kivi-ró ve'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñáyivi-ún. ¹³ Te nú va'a iní ñáyivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa sikí-í. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuu-ro. ¹⁴ Te nú ío ñáyivi: tú játá'ú róo, ni tú jini ná'ín tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró ve'e-ún xí ñuu-ún, te skoyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandáa ká'an-rí jíin-ró, já

vítá-ga koo kuachi siki ñúu Sodoma jíin ñúu Gomorra kivi kii juicio, vása siki ñúu-ún.

Tundó'ojito chaqajáni tu'un

¹⁶ Kuni sq'o chi táji-rí róo ki'in-ro nátu'un riñ ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndichí-ró nátu'un koo, te koo vítá iní-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró núu ñáyivi chi nastúu-i róo nuu junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i róo. ¹⁸ Te onde nuu gobernador jíin núu rey kinchaka-i róo ja siki rúu, náva'a kani ndaa-ro tú'un nuu-dé jíin núu cháa sñin nación. ¹⁹ Ko nú nñ nastúu-i róo, ma nákani xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chi suni máa hora-ún te ku'a-a-ya tú'un nuu-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chi nasu máa-ró kakuu ja ká'an, chi Espiritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jíin yú'u-ro. ²¹ Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivi-í, koto u'u-i róo ja siki rúu. Ko chaq kundij n'i in onde kivi jíinu, chaq-ún kaku-de. ²³ Ko nú kachindikin-i róo iní ñuu ya'a, te kunu-ró ki'in-ro ingá ñuu. Chi jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja má kuyachi-ro kaka kuu-ró taká ñuu Israel, onde jaá máa Sé'e chaq. ²⁴ ñin chaq skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása maestro-de. Ni chaq jatiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása jito'o-de. ²⁵ Chaq skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te chaq sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chi nú máa cháa kúu táa-ún nñ kaskúnáni-i-de Beelzebú, naga nñ kuu ja má skúnáni-i se'e ja ío iní ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jíin-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, chi tú ni ñin naún yindi'u, ja má kenda ndijin, ni tú ni ñin ja yisa'í, ja má kuni-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jíin-ró núñaá, kani ndijin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xiní ve'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro koto-ró ñáyivi ja'ni yiki kúñu-yó, chi ma kúu ka'ni-i añu-yo. Ko sua yú'ú-ro koto-ró ja kúu xnáa ndúu añu-yo jíin yiki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uu tisaq ja ñin xu'ún naún. Te ni ñin-ti tú júngava-ti núu ñú'un, nú tú jini máa Táa-ro. ³⁰ Chi a nñ ka'u-ya onde taká ixi xiní-ro. ³¹ Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúu-ga-ro vása kuá'a tisaq. ³² Ko nú ndé chaq jani ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuu máa Táa-ri kánchaq-ya ándiví. ³³ Te nú ndé chaq ské'ichí-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichí-ri-de nuu máa Táa-ri kánchaq-ya ándiví. ³⁴ Ma kani iní-ro jíná'an-ró ja vái-ri ja koo ná'in-ni iní ñuyívi ya'a. Tú vai-ri ja koo súan, chi sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-ri ja skuatá'an-ri taká chaq jíin táa-de, te ses'íi jíin náa-i, te sejanú jíin náchisó-ña. ³⁶ Te ja koto u'u chaq kúu ja koo iní ve'e-de. ³⁷ Nú ñin chaq maní-gá-de jíin táa-de xí jíin náa-de vása jíin-rí, tú va'a chaq kúu-de ja kundikin-de ruu. Te nú ñin chaq maní-gá-de jíin sé'e yíi-de, xí jíin ses'íi-de, tú va'a chaq kúu-de ja kundikin-de ruu. ³⁸ Te chaq tú kánda-de jíin tundó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a chaq kúu-de ja kundikin-de ruu. ³⁹ Te chaq jítu iní-de kaku-de chii tundó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñin chaq ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuatá'ú róo jíná'an-ró, ruu kuatá'ú-i. Te ñáyivi kuatá'ú rúu, kuatá'ú-i l'a nñ táji rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuatá'ú ñin chaq jani tu'un Dios, chi chaq jani tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'ín-i ya'u chaq jani tu'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuatá'ú cháa ndaa, chi chaq ndaa kúu-de, te máa-i, ni'ín-i ya'u chaq ndaa. ⁴² Te nú ndé chaq ku'a-a-de ñin yajin ndúcha víjin

ko'o ñin s_uchí yá'a, chi s_uchí skuá'a kúu-i, jandáa ká'an-rí jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan ñi jinu ní tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu cháa káskuá'a jín-yá. Te ñi kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un ñi ñuu máá-de jíná'an-de.

Uu cháa ñi táji Juan nuu-ya

² Te kánde Juan ñi vekaa. Te ñi jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te ñi táji-de uu tá'an cháa káskuá'a jín-de ja kaká tu'un-de-ya: ³ Máá-ni kúu cháa kii-ún, xi kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te ñi ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'un-ró núu Juan taká tu'un kájni so'o-ró jín tiñu kájni-ro. ⁵ Cháa kuáá, kádundijín nuu-dé. Te cháa rengo, kánakaka-de. Cháa té'yu ndí'yi, kádundoo-de. Te cháa só'ó, kánakuni so'o-de. Te cháa ñi j'i, kánachaku-de sá'a-rí. Te suni jáni-rí tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáan ndatu kúu cháa ja tú náyu'ú-de jito-de ruu, áchí-ya jín-de. ⁷ Te káno'on cháa-ún. Te ñi kejá'a Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro ondé nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachí náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin cháa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, cháa káñu'un sa'ma ndúchá, máni ñi ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko ñaún ndé'é-ró ní káenda-ró. ñin cháa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-rí jín-ró, kúñá'nu-ga Juan vása ñin cháa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Cháa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de ja-a-de. Te cháa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandáa ká'an-rí jín-ró, ja ñi ñuyívi yá'a tú ío ní ñin cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máá-de vása Juan cháa skuánducha. Ko cháa lúli-ga ñi ñuu nátu'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. ¹² Ondé kivi ní kenda Juan cháa skuánducha, te onde vina, te cháa ñi'nda'a, fuerza kákuni-de kivi-de ñi ñuu nátu'un andívi, te tá'ú máá-de tiñu yúan kákuni-de. ¹³ Chí máá ley jín taká cháa ñi kajani tu'un Dios, ñi kajani-de tu'un yá'a onde kivi ní cháa Juan. ¹⁴ Te nú kákuni-ro kuátá'ú-ró tú'un, máá-de kúu Elías cháa kii-ún. ¹⁵ Cháa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Ñaún tu'un yátá skétá'an-rí jín ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un s_uchí lúli káxiukú núyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Ñi kaxndé'e-rí xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró. Ñi kanda'i-rí nuu-ro te tú ní kándukuf'a ñi-ro, áchí-i. ¹⁸ Chí ñi kii Juan tú ní yéé-dé tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kíni. ¹⁹ Ko máá Sé'e cháa yéé-yá jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin cháa yáji téyí te jí'i xa-an-dé vino; cháa jini tá'an jín cháa xini jín cháa ká'jo kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñin cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de, te súan kuni-ro jandáa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te ñi kejá'a-yá kána jín-yá nuu taká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tiñu ñá'nu, chí tú ní náani ñi-jíná'an-i. Te ñi ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chí nú ñi ñuu Tiro jín ñi ñuu Sidón ñi sá'a-rí tiñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu máá-ró núu, ingá kivi te a ñi kanakani ñi ñáyivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núu. ²² Ko ká'an-rí jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Tiro jín ñuu Sidón kivi kí juicio vása siki róo jíná'an-ró. ²³ Te róo ñuu Capernaum, a ñi kuñá'nu xa-an-ro náún.

Ko onde infierno najinu-ro, chi nú iní ñuu Sodoma ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núu, te a nì kendoo ñuu yúan onde vina núu. ²⁴ Ko ká'an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñáyivi ñuu Sodoma kivi kii juicio vása siki-ro. ²⁵ Te suni kivi-ún nì ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jín ñúyivi kúu máa-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchí jín nuu cháa kájuku'un iní, te nì stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi iní jíná'an-de. ²⁶ Chi súan nì jata'an iní-ní, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatiñu nì ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni ñin-i jiní-i nuu máa Sé'e, chi máni máa Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñin-i nuu máa Táa, chi máa Sé'e jiní-ya, jín nuu cháa ja kuní máa Sé'e te stá'an ndijin-ya nuu-dé. ²⁸ Taká róo ja kásatiñu-ró te kándiso-ró ja vée, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndétatú-ri róo. ²⁹ Kundiso-ró yugo-ri jíná'an-ró, te skuá'a-ró tu'un ká'an-ri jín-ró, chi I'a ndá'u jín I'a vítá iní añú kúu-ri. Te ni'in-ro nuu ndétatú añú-ro jíná'an-ró. ³⁰ Chi ñama-ni yugo-ri te tú vee carga-ri ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kachachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te ñin kivi ndétatú nì ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jín-yá, káji'i-de soko. Te nì kakejá'a-de kachachi-de yoko káyee-dé. ² Te nì kajini cháa fariseo. Te nì kaka'an-de jín-yá: Nájun kúu jian, chi cháa káskuá'a jín-ró kásá'a-de súan kivi ndétatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máa-yá, nì ka'an-ya jín-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa nì sá'a David náun. Chi máa-de jín cháa nì kaxiukú jín-de, nì kaji'i-de soko ñin kivi. ⁴ Te nì kivi-de iní ve'e Dios. Te nì yee-dé statilá kaxiukú ndijin, ja tú ío ley kee-dé, ni cháa ká'in jín-de, chi máa-ni sutu káyee núu. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro nuu tutú ley ndasa kásá'a sutu iní ve'e ñi kivi ndétatú, chi tú káskikuu máa-de ley-ún. ⁶ Chi a ká'an-ri jín-ró ja ñá'nu-ga kúu ñin cháa kándij yá'a vása ja kúu máa vé'e ñi. ⁷ Ko nú a nì kajuku'un iní-ro tú'un yá'a: Kuní-ga-ri ja ná kúndá'u iní tá'an-ró, nasu ja sokó-ro kiti nuu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ro siki cháa tú ká'io kuachi núu. ⁸ Núsáa te máa Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ñin cháa nì ichi nda'a-dé

⁹ Te nì kenda-ya yúan. Te nì ja-ya iní ve'e sinagoga-de jíná'an-de. ¹⁰ Te yúan nì ño ñin cháa nì ichi kájan ñin nda'a-dé. Te nì kajika tu'un-de Jesús ja ndúkú-de kuachi siki-yá kákuñi-de, te nì kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kivi ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máa-yá, nì ka'an-ya jín-de: Ndé róo ñáva'a-ró ñin riñi, te nú kiti-ún jungava-ti iní ñin tunchi kivi ndétatú, te tú tin-ró-ti te natava-ro-ti náun. ¹² Te xaan-gá ya'u ncháá ñin cháa vása ñin riñi. Núsáa te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kivi ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì ka'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nì skáa-de nda'a-dé. Te nì nduva'a ñi-ní natu'un kaa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, nì kenda-de kája'an-de. Te nì kandatú-ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máa-yá nì ka'an Isaías onde sáa

¹⁵ Ko ní jiní Jesús ja súan káani iní-de. Te nì kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikjin-i-ya. Te nì nasáva'a-ya ndívii-i. ¹⁶ Te máa-yá, nì ka'an xaan-yá jín ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skikuu tu'un nì ka'an Isaías, cháa nì jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-ri ja ní nakaji-ri, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-ri jín-i. Te kúsi iní-ri jín-i. Te kua'a-ri Espiritu-ri siki-i. Te kastu'un-i nuu ñáyivi ñin nación ja kii juicio siki máa jíná'an. ¹⁹ Ma kútixin

se'e-ri, ni ma nákata-i. Te ni in ma kúni tu'un ja kána jín-i inji ichi. ²⁰ Ma ká'nyu-i in nukúa ní taxin, ni ma ndá'va-i in mecha kayú nú'má, chi onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu inji ñayivi sin nación tiñu sá'a Se'e-ri. Achí.

In chaqa kuáá ñi'in tá'an tachi kini

²² Yúan-na te nuu-yá ni kakinchaka-i in chaqa tá'an tachi kini, ja kuáá-de te ñi'in-de. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te chaqa kuáá ñi'in-ún, ni naka'an-de te ni nakuni-de. ²³ Te ni kánaa ini taká ñayivi-ún kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á se'e David kuu chaqa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko chaqa fariseo, ni kajini so'o-de ja súan ni kaka'an-i. Te ni kaka'an-de: Chaqa yá'a, nú tú ndújín-de jín Beelzebú, te ma kuu kiñi'in-de tachi kini ki'in núú, chi ja kuñá'nu nuu tachi kuu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, ni jini-ya ja súan kájani inji-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Taká nación ja sásin máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká nuu xí vé'e ja sásin máá, te kánakuatá'an máá, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásin máá, te kiñi'in máá já'an, ndasa kuni'in nuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jín-ri ja kiñi'in-ri tachi kini. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan, máá-i, ná nakuxndí-i siki-ro. ²⁸ Ko nú jín Espíritu Dios kiñi'in-ri tachi kini ká'a'an, jandáa kuu ja nuu-ro ní chaqa nuu tá'ú Dios tiñu núsáa. ²⁹ Chi ndasa kuu kivi in ñayivi ini ve'e chaqa kándájan, te saku'ná-i ndatíñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu saku'ná-i ndatíñu-de. ³⁰ Nú ndé chaqa tú ndújín-de jín-ri, te jito u'u-de ruu. Te chaqa tú nastútú jín-ri, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espíritu Santo

³¹ Súan ká'an-ri jín-ró: Siki taká kuachi jín taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tóká'nu inji. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espíritu Santo, ma sá'a kuti-yá tuká'nu inji. ³² Te nú ndé in chaqa ka'an-de siki máá Sé'e chaqa, sá'a-ya tóká'nu inji nuu-dé. Ko nú ndé in chaqa ka'an-de siki Espíritu Santo, ma sá'a kuti-yá tuká'nu inji nuu-dé, ni kua yá'a, ni kua chaqa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kuu-ró yúnu káñáa, ja ñáa nde'e. Chi jín nde'e te jini-yo ñaun yánu kuu. ³⁴ Se'e koq kákuu-ró. Ndasa kuu ka'an-ro tu'un va'a, te nú ñayivi ñáa kákuu-ró. Chi tu'un nú'un inji añú chaqa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaqa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chi ío va'a inji-de. Te chaqa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chi káñáa inji-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, ja taká tu'un sáni ká'a'an chaqa, naku'a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chi siki tu'un ká'an-ro, te kendoo va'a-ró. Te suni siki tu'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i in tuni

³⁸ Yúan-na te yaku chaqa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, kákuñi-ná ja sá'a-ní in tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Ñayivi ñáa ja káisi ki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chi tuni Jonás, chaqa ni jani tu'un Dios, kuu ja kuá'a-ri nuu-í. ⁴⁰ Chi natu'un ni kandee Jonás chi tiyáká ká'nu unj ndúú unj núú, suni súan kúndee Se'e chaqa chi ñu'un uní ndúú unj núú. ⁴¹ Taká chaqa nuu Nínive, nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kú juicio. Te nakuxndí-de siki-í. Chi máá-de, ni kanakani inji-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'i-gá kuñá'nu I'a kándi yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kú juicio. Te nakuxndí-ña siki-í. Chi onde jiká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tu'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'i-gá kuñá'nu I'a kándi yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú ni kenda tachi kini inji in chaqa. Te jika kuu nuu nú'un té'é ndúkú núú júngoo. Te tú ni'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachi-ún: Ná nó'on-ri ve'e nuu ni kenda-ri, áchí.

Te nú n̄ najaa, te jini ja ñin ve'e sáni kúu. Te n̄ nduluu ve'e-ún ja ní nastáa ini. ⁴⁵ Yúan-na te ki'in tach̄i-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tach̄i ñáá-ga vása máa. Te kivi koyo te káxiukú yúan. Núsáá te ví'i-gá tá'an cháa yúan onde sand̄i'i-na vása já xnáñúú núú. Te suni súan ta'an ñayivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jín ñani-ya

⁴⁶ Te nini súan ká'an-ya jín ñayivi-ún, te n̄ jaá náa-ya jín ñani-ya ká'jin-ña ichi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jín-ya. ⁴⁷ Te n̄ kach̄i ñin cháa jín-ya: Yúan nde'é-ni, n̄ cháa náa-ni jín ñani-ni ká'jin-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jín-ni, áchí-de. ⁴⁸ Te n̄ ka'an-ya jín cháa n̄ ka'an súan jín-ya: Ndeja kúu náa-r̄i, te ndeja kákúu ñani-r̄i. Achí-ya. ⁴⁹ Te n̄ skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jín-ya. Te n̄ ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-r̄i jín núu ñani-r̄i. ⁵⁰ Chi ñayivi skíkúu tiñu kuni máa Táa-r̄i káncháa-ya onde and̄iví, jian kúu kuá'a-r̄i kúu náa-r̄i. Achí-ya.

13

Tu'un yatá sikí cháa sáka trigo

¹ Te kivi-ún n̄ kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te n̄ jaá-ya ní jungoo-ya yú'u mar. ² Te n̄ kataka kua'a xáan ñayivi núu-yá. Te n̄ kivi-ya iní ñin barco. Te n̄ jungoo-ya. Te taká ñayivi-ún n̄ ka'kendo-i yu'u mar. ³ Te n̄ ka'an-ya kuá'a tú'un yatá jín-i: Kuni so'o te kuni-ro. ñin cháa sáka trigo, n̄ kenda-de sáka-dé. ⁴ Te sáka-dé kua'an-de. Te ñin nuni-ún, n̄ jungava yu'ichi. Te n̄ cháa tisaá te n̄ ka'kókó-tí. ⁵ Te inga n̄ jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te n̄ kana yach̄i-ni ch̄i tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikand̄i, te n̄ kasun-ni. Te n̄ ich̄i, ch̄i tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga n̄ jungava ma'ñú ñu. Te n̄ ja'nu ñu-ún. Te n̄ jas̄u nuu. ⁸ Te sava n̄ kajungava nuu ñú'un vá'a. Te n̄ kuun nuni, ñin ja ñin ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxi. ⁹ Cháa ío so'o kuni ná'ín, te ná kuni so'o-de. Achí-ya. ¹⁰ Yúan-na te n̄ cha'koyo cháa káskuá'a jín-ya. Te n̄ kaka'an-de jín-ya: Naja ká'an-ni tu'un yatá jín ñayivi yá'a, áchí-de. ¹¹ Te n̄ ka'an-ya jín-de: Róo, ch̄i a kuajuku'un ini-ro tú'un yisa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuú nátu'un and̄iví. Ko máa ñayivi yá'a, ma'júku'un ini-i. ¹² Chi cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xáan-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ¹³ Ja yúan ká'an-r̄i tu'un yatá jín-i. Chi vasa kánde'é-i, ko tú kájin-i. Te vasa kájin-i so'o-i, ko tú kájin-i ná'in-i ni tú káju'ku'un ini-i. ¹⁴ Ñayivi yá'a káskíkuu-i tu'un n̄ ka'an Isaiás: Vasa kájin-i ná'in vá'a-ró, ko ma'júku'un ini-ro. Te vasa kánde'é nd̄i-i-ró, ko ma'kuni-ro. ¹⁵ Chi xa'an ní kákuni'in ini ñayivi yá'a. Te xa'an u'u kájin-i so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma'kuni-i jín nduchi-í, te ma'kuni ná'in-i jín só'o-i, te ma'júku'un ini-i, te ma'nájíó káva ini-i, te ma'násáva'a-r̄i-i. Achí. ¹⁶ Ko xáan ndatu máá-ró jíná'an-ró, ch̄i kánde'é-ró jín nduchi-ro, te kájin-i ná'in-ró jín só'o-ró. ¹⁷ Chi jandáa ká'an-r̄i jín-ró já tiní cháa kájin-i tu'un Dios jín tiní cháa va'a, n̄ kákuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máá-ró, ko tú ní kájin-de. Te suni n̄ kákuni-de kuni so'o-de ja kájin-i so'o máá-ró, ko tú ní kájin-i so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'in jíná'an-ró tú'un yatá cháa sáka núsáa. ¹⁹ Nú ñin cháa jini so'o-de tu'un ñuú Dios, te nú tú júku'un ini-de, yúan-na te cháa kui'na te kuancháa-ni tu'un n̄ saká iní añú-de-ún. Cháa yúan kúu nuni ní jungava yu'ichi. ²⁰ Te nuni ní saká núu ñú'un yúu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un, te kúsi-ni ini-de jín. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o ini-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú n̄ ndonda

tundó'o siki-dé, xí nú n̄i sándiv̄a'a-i jíin-de siki tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nun̄i ní saká má'ñú iñu, yuán kúu cháa jíni so'ó-de tu'un. Ko kutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kuní-de kuu kúká-de. Te xndá'ú-de máá-de jíin. Ndi'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nun̄i. ²³ Ko nun̄i ní saká núu ñú'un vá'a, yuán kúu cháa jíni so'ó-de tu'un te júku'un in̄i-de. Te bueno já'a-de nun̄i, ñn-de ciento, inga-de un̄i xiko, te inga-de oko ux̄i, súan kájá'a-de nun̄i. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de; Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cháa n̄i chí'i it̄u va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te n̄i jaá cháa jito u'ú tá'an jíin-de. Te n̄i chí'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yuku it̄u-ún, te kúun nun̄i, yuán-na te suni n̄i kana lazo. ²⁷ Te n̄i jakoyo mozo máá táa, cháa xíin. Te n̄i kaka'an-i jíin-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nun̄i vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní n̄i'n-ní lazo yá'a núsáa. Achí-i. ²⁸ Te n̄i ka'an-de jíin mozo-de: ñn cháa jito u'ú ruu n̄i sá'a ya'á, achí-de. Te n̄i kaka'an mozo-ún jíin-de: Núsáa te kuní-ní ja ná kítu'un-ná náún, achí-i. ²⁹ Te máá-de n̄i ka'an-de: Túu, chí nání tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jíin. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu cháa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo j̄an, te sá'a-ró nú'ni náv̄a'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi in̄i yaka-r̄i. Achí-de, achí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní ki'in ñn cháa te n̄i chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandáa ñn ndikin lúli-ga kúu vásá taká-ga tata. Ko nú n̄i ja'nu, te kúu ká'nu-ga vásá taká-ga yua. Te kuu ñn yunu ká'nu. Te chaa tisaá andívi, te vaṭu-ni sá'a-t̄i taká-t̄i chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñn ña'an. Te n̄i chisa'í-ña chíi un̄i tiȳi yúchi onde n̄i ndi'i n̄i kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a n̄i ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i, ³⁵ Náv̄a'a ná skikuu tu'un n̄i ka'an cháa n̄i jan̄i tu'un Dios: Ka'an-r̄i tu'un yátá, te kachi-r̄i tu'un yisa'í onde kivi ní jungoo ñuȳivi, achí.

Ja ní ka'an kájí-ya tu'un ndikin lazo

³⁶ Yuán-na te n̄i nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te n̄i ndivi-ya in̄i ve'e. Te n̄i jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Kani kájí-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, achí-de. ³⁷ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máá Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuȳivi. Te tata va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'ú ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivi tá'nu-ún kúu kivi j̄inu ñuȳivi. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivi j̄inu ñuȳivi. ⁴¹ Te máá Sé'e cháa, tájí-ya ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñáyivi kásá'a kuachi jíin ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yuán nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-i jíná'an-i. ⁴³ Yuán-na te ñáyivi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i in̄i ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Chaa ío so'ó kuni ná'ín, ná kúni so'ó-de.

Tu'un janu xú'un, jín tú'un perla, jín tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñ janu xú'un já yísa'í chji ñ ñu'un, te n̄ ndenda n̄ sá'a ñn cháa, te jasú tuku-de sik̄i, te kúsiñ iní-de jín, te kua'an-de, te xíkó ndí'i-de naún ñáva'a-de, te jáan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cháa jáan-de te xíkó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te n̄ jini-de ñn perla ja xáan yá'u. Te n̄ kee-de kua'an-de. Te n̄ xíkó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te n̄ jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn ñunu já júkuita ka'nu in̄i mar. Te t̄in̄ t̄in̄i nuu t̄iyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te n̄ kanatava-dé yundúcha. Te n̄ kajungoo-de. Te n̄ kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-t̄i in̄i j̄ika. Te n̄ kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivi j̄inu ñuyivi. Ch̄i kenda koyo ndaja'a-yá. Te kaji-ya ñáyivi ñáá ma'ñú ñáyivi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñu'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te n̄ kach̄i Jesús j̄in-de: N̄i kajuku'un in̄i-ro taká tu'un yá'a náún, achí-ya. Te n̄ kaka'an-de j̄in-yá: Jaan Táta, achí-de. ⁵² Te n̄ kach̄i-ya j̄in-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu j̄iní-de sa'an ñuu nátu'un andívi, te máa-de kúu nátu'un ñn cháa x̄in vé'e, te onde in̄i yaka-de táva-dé ndatíñu jáá j̄in ndatíñu aná'an, achí-ya. ⁵³ Te súan n̄ j̄inu n̄i ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te n̄ kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ich̄i-i-ya in̄i ñuu Nazaret

⁵⁴ Te n̄ najaa-ya ñúu-ya. Te n̄ stá'an-ya núu-dé in̄i ve'e sinagoga máa-de j̄iná'an-de. Te n̄ kanaa iní-de n̄i kande'é-de nuu-yá. Te n̄ kaka'an-de: Ndenu ní n̄'in cháa yá'a tu'un ndíchi yá'a j̄in̄ t̄in̄ ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu yá'a náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñan̄i-de káinání Jacobo, José, Simón, j̄in̄ Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin̄ kua'a-de j̄in̄-yó yá'a náún. Te ndenu ní n̄'in-dé taká tu'un yá'a núsáa. Achí-de. ⁵⁷ Te súan n̄i kakujá'a in̄i-i j̄in̄-yá. Te Jesús, n̄i ka'an-ya j̄in̄-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de j̄in̄ in̄i ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un j̄in̄'ún j̄in̄-de, achí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a t̄in̄ ñá'nu yúan, ch̄i tú ní kákandja-i.

14

Ja ní j̄i'Juan, cháa skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes cháa tá'ú t̄in̄u, n̄i jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te n̄i kach̄i-de j̄in̄ mozo-de: Chaa yá'a kúu Juan ja skuánducha. N̄i nachaku-de ja ní j̄i'-de, te ja yúan sá'a-de t̄in̄u ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Ch̄i Herodes, n̄i t̄in̄-de Juan. Te n̄i ju'n̄i-de. Te n̄i chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñan̄i máa Herodes. ⁴ Te Juan, a n̄i kana j̄in̄-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró-ña, achí-de. ⁵ Te Herodes, n̄i kun̄i-de ka'ni-dé Juan. Ko n̄i yu'ú-de n̄i jito-de ñáyivi, ch̄i kájani ndaa in̄i-i ja ñn cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te ñn kivi ní sá'a Herodes ñn viko kivi ní kaku-de. Te sesí'í Herodías n̄i jita já'á-i nuu ñáyivi. Te n̄i kus̄i in̄i Herodes j̄in̄-i. ⁷ Te n̄i jatú-un téyíi-de ja kuá'a-de taká naún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a n̄i jani íchi-ña-í, te n̄i ka'an-i: Kua'a-ní x̄in̄i Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'ó, achí-i. ⁹ Yúan-na te máa rey-ún, n̄i kuxí iní-de. Ko siki já ní jatú-un téyíi-de j̄in̄ siki já ní kajini so'ó cháa káyee stáa j̄in̄-de-ún, te n̄i tá'ú-de t̄in̄u ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te n̄i táji-de soldado n̄i ja'an. Te n̄i xiti xini Juan in̄i vekaa. ¹¹ Te n̄i cháa x̄in̄i-dé kánde nuu ñn ko'ó. Te n̄i ja'a soldado nuu súchí'sí-ún. Te máa-i, n̄i janchaka-i

nuu náa-i. ¹²Yúan-na te ni jakoyo chaá káskuá'a jíin-de. Te ni kandaña-de yiki kúñu Juan. Te ni kachinduji-de. Te ni kee-de kája'an-de. Te ni kakastu'un-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹³Te ni jini tu'un Jesús. Te ni kuxio-ya kuá'an-ya yúan ini in barco onde nuu ñu'un té'é kándeé sñin-ya. Te ni kajini tu'un ñayivi jíiná'an-i. Te onde taká ñuu ni kandikin-i-ya kájika já'á-i jíin-yá. ¹⁴Te ni kenda Jesús kua'an-ya. Te ni jini-ya núu ñáyivi kuá'a xáan. Te ni ndukuí'a ini-ya jíin-i. Te ni sá'a-ya taná taká ñayivi káku'u. ¹⁵Te nuu ní ini te ni chaoyo chaá káskuá'a jíin-yá nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Yá'a chi máá ñu'un té'é kúu, te a ni kee ndikandii. Tájí-ni ná kóngoyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máa-i staa kée-í, áchí-de jíin-yá. ¹⁶Te ni kachí Jesús jíin-de: Tú níni kí'in-i jíiná'an-i: Kuá'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷Te máa-de, ni kaka'an-de jíin-yá: Tú naún kañava'a-ná chi u'un-ni statilá jíin úu-ni t'yáká, áchí-de. ¹⁸Te máa-yá, ni kachí-ya jíin-de: Kuá'a ná kí nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹Te ni tá'ú-yá tíñu nuu ñáyivi-ún ni kajungoo taká-i nuu ichá. Te ni kí'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu t'yáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi. Te ni jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te chaá-ún, ni kajani-de nuu ñáyivi-ún. ²⁰Te ndivii-í ni kayee. Te ni kanda'a chji-i. Te ni kanastútu-de uxí uu jika staa kuachí-ún ja ní ndendoso. ²¹Te jíinu u'un mil chaá ni kayee-ún, te sñin-ga kúu ñasí'í jíin súchí lúli.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

²²Yúan-na te ni skandá-ni Jesús chaá káskuá'a jíin-yá, ni kivi koyo-de ini in barco. Te ná kúxnúu-de kóngoyo-de ingá lado yu'u mar sá'a-ya, chi kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ²³Te ni jachá-ya ñáyivi-ún kája'an-i. Te ni kaa sñin-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te ni ini, te kándeé máá in-ni-ya yúan. ²⁴Te barko-ún, a kándeé ma'ñú mar. Te ká'ú xaán ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, chi sua ni nana nuu tachí. ²⁵Te tikuáán-na kúu. Te ni jaá Jesús nuu-dé, jika já'á-yá nuu mar. ²⁶Te chaá káskuá'a-ún, ja ní kajini-de-ya, já jika-ya núu mar, te ni kayu'ú-de. Te káka'an-de: Añú kúu, áchí-de. Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ni-ya jíin-de: Sándéé iní-ro. Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ²⁸Yúan-na te ni ka'an Pedro jíin-yá: Táta, te nú máa-ní kúu, te tá'ú-ní tíñu ná káka-ná nuu mar yá'a ja-ná nuu-ní, áchí-de. ²⁹Te ni ka'an-ya: Ña'an, áchí-ya. Te ni nuu Pedro ini barco. Te ni jika-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰Ko nuu ní jini-de ja xáan kée tachí, te ni yu'ú-de. Te ni keja'á-de sá'u-de chji nducha. Te ni kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchí-de. ³¹Te ni skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te ni tñin-ya-dé. Te ni kachí-ya jíin-de: Chaá tú kándíja va'a kúu-ró. Naja jáni sikí iní-ro. Achí-ya. ³²Te ni ndívi-ya iní barko-ún jíin-de. Te ni kuná'in-ni tachí xáan-ún. ³³Yúan-na te chaá kájin ini barko-ún, ni chaoyo-de nuu-yá. Te ni kachiñú'ún-de-ya. Te káka'an-de: Jandáa ndíja máa-ní kúu Se'e Dios, áchí-de.

Ñayivi káku'u ini ñuu Genesaret

³⁴Te ni kaja'a-ya kuá'an-ya ingá lado. Te ni chaoyo-ya ñu'un íchí ñuu Genesaret. ³⁵Te chaá ñuu-ún, ni kanakuni-de-ya. Te ni katájí-de tu'un ní ñuu-ún. Te ni kakinchaka-de ñayivi káku'u nuu-yá. ³⁶Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, ni kanduvá'a-i.

15

Ndasá kuchá'án ñáyivi

¹ Yúan-na te yakú cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu iní ñuu Jerusalem, nì jakoyo-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: ² Chaa káskuá'a jíin-ró, naja káské'ichi-de tanjnu cháa aná'án. Chì tú kánandá'á-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Te máá-ró, suni naja káské'ichi-ro tínu nì tá'ú Dios nuu-ro núsáá, chí ja síkí tánjnu máá-ró. ⁴ Chì nì ka'an Dios: Kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndíva'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín ñn cháa, te a kuu ni'ín tínu ja kuní táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A nì soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achí-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúú skíkuu-de kuá'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchí-ro. Te súan kástívi-ró tú'un Dios jíin tánjnu nì kajakín-ro. ⁷ Chaa uu xiní kákuu-ró. Bueno nì jani Isaías tu'un síkí-ro súan: ⁸ Ñayivi yá'a, jíin yú'u-i káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chí jíká-ni kúu iní-i jíto-i ruu. ⁹ Te káchiñú'ún sání-i ruu, chí kástá'an-i tu'un jáni iní ñn cháa, áchí Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te nì kana-ya xiní ñáyivi-ún. Te nì ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o jíná'an-ró, Te chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu já kivi iní yu'u cháa kuchá'án-de sá'a, chí ja kenda iní yu'u-dé, yuán kúu ja kúchú'án-de sá'a, áchí-ya. ¹² Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, nì chakoyo-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Á jiní-ní ja ní kakití iní cháa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchí-de. ¹³ Ko máá-yá, nì ka'an-ya: Taká yunu já tú ní náchu'un máá Táa-ri andívi, te tu'un-ri ki'ín. ¹⁴ Sía jíná'an-ró ná kí'in-de. Chaa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga cháa kuáá kákuu-de. Chì nú ñn cháa kuáá stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáá, te ndendúú-de jungoyo-de iní xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an Pedro jíin-yá: Kastu'ún káji-ní tu'un yátá yá'a nuu-ná jíná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te nì kachí Jesús: Te suni onde róo tú kájuku'un iní-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un iní-ro ja táka ja kée-i kivi kua'an chí-i, te ndénda-ní kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-i, chí onde iní añú-i vai, te yuán kúu ja kúchá'án-i sá'a. ¹⁹ Chí onde ichi iní añú-i kenda ja jáni ñáá iní, ja já'ni ndíyi, ja ísíki ncháa tá'an, ja kuáxán iní, ja saku'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndíva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'án-i sá'a. Ko nú tú nándá'á-i te kee-i staa, tú kúchá'án-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'i ña'an ñuu Caná

²¹ Te nì kenda Jesús yúan kua'an-ya ichi ndañúu Tiro jíin Sidón. ²² Te ñn ña'an ñuu Caná, nì kenda-ña ndañúu yúan. Te nì kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, chí sesí'i-ná ká'ú xaan tá'an-i ñn tachí kinni, áchí-ña jíin-yá. ²³ Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jíin-ña. Yúan-na te nì jakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì kaka'an ndá'ú-de jíin-yá: Ka'an-ní jíin-ña ná kí'in-ña, chí kána kó'ó-ña vái-ña ichi yatá-yo, áchí-de. ²⁴ Te nì ka'an-ya: Mání nuu ríj, kiti ní kanaa, ká'ín se'e Israel, nì táji-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te nì cháa-ña núu-yá. Te nì chíñú'ún-ña-yá. Te nì ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, áchí-ña. ²⁶ Te nì ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuáncháa-yo stáa sé'e-yó te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁷ Te nì ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lúsu-ún, ichi chí mesa náchi-tí staa kuachí kóyo yu'u jito'o-tí yáji-tí, áchí-ña jíin-yá. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a nì kandja-ní, ná sá'a-ná jíin-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'i-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'q ñáyivi kú'u

²⁹ Te ni ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te ni jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan ni jungoo-ya. ³⁰ Te ni jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jín ñáyivi rengo, ja kuáá, ja ñí'in, ja tiku'lu, jín sáva-ga-i ja kaku'u. Te ni kajakin-i-ún núu ja'a Jesús. Te ni nasáva'a-ya-i jíná'an-i. ³¹ Te ni kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-i ja súan ni kajini-i náka'an ñáyivi ñí'in, ndúva'a ñáyivi tiku'lu, náka ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáá. Te ni kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

³² Te ni kana Jesús xinj cháa káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Kúndá'ú ini-ri ñáyivi yá'a, chi a ni kuu unj kivi káxiukú-i jín-ri, te tú naún káji-i. Te tú kuni-ri natáji-ri-i no'on ndicha-i, chi nú súan te sava ichi te kujtá ii-i. Achí-ya. ³³ Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá ni kaka'an-de jín-yá: Te ndénu ní'on staa kuá'a kée ndá'a chi ñáyivi kuá'a yá'a, chi máni ñu'un té'é kuu yá'a, áchi-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jín-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchi-ya. Te ni kaka'an-de: Usia-ni, te yaku tiyáká lúli, áchi-de. ³⁵ Yúan-na te ni tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ni kajungoo-i nuu ñu'un. ³⁶ Te ni ki'in-ya ndí'usiá staa jín cháká-ún, te ni jikan ta'u-yá, te ni sakuáchi-yá, te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá, te ni kajani-de nuu-i. ³⁷ Te ni kayee táká-i. Te ni kanda'a chi-i. Te ni kanastútú-de ja ní kendoo kuáchi-ún, usia ndo'o chítú ndí. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te siin-ga kuu ñasí'i jín táká suchi lúli. ³⁹ Yúan-na te ni jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te ni ndivi-ya ini barco. Te ni jaa-ya ndáñuu Magdala.

16

Ja kájukan-i tuni nuu-yá

¹ Te ni jakoyo cháa fariseo jín cháa saduceo nuu-yá, chi koto ncha-de-ya kákuñi-de. Te ni kájukan-de tuni ichi ándívi núu-yá te kuni-de. ² Ko máa-yá ni ka'an-ya jín-de: Nú ni ini, te káka'an-ro: nandii ndáxin, chi ío viko kuá'a ándívi, áchi-ro. ³ Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun sau, chi ín ñáá viko kuá'a ándívi, áchi-ro. Chaa uu xinj kákuu-ró. A kájin-ro naún kuni ka'an viko ándívi, ko tú káju'u'un ini-ro tuni kivi yá'a. ⁴ Ñáyivi ñáá yá'a ja káisiiki nchá-i Dios, kájukan-i tuni nuu-ri. Ko ma kuá'a-ri ni in nuu-i, chi máni tuni Jonás, cháa ni jani tu'un Dios, kuu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te ni skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

⁵ Te ni jakoyo cháa káskuá'a-ún inga lado mar. Te ni kanaa ini-de kundiso-de staa. ⁶ Te ni kachi Jesús jín-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jín cháa saduceo, áchi-ya. ⁷ Te kándatu'ún máa-de: Sikí ja tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáa, áchi-de. ⁸ Te ni jini Jesús ja súan kándatu'ún-de. Te ni ka'an-ya: Chaa káandíja yaku-ni kákuu-ró. Naún kándatu'ún-ró. Ja tú ní kándiso-ró staa náun. ⁹ Onde vina tú káju'u'un ini-ro náun. Á tú kánuku'un ini-ro ja ní kuu jín ú'un staa jín ú'un mil cháa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jín usia staa-ún jín kúun mil cháa, te nasaa ndo'o ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú káju'u'un ini-ro, chi tú ní ká'an-ri tu'un státilá jín-ró, chi sua ja koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jín cháa saduceo. Achí-ya jín-de. ¹² Yúan-na te ni káju'u'un ini-de ja tú ní ká'an-ya jín-de ja koto-de máa-de nuu yujan ía státilá, chi sua ja má kándíja-de sa'an kástá'an cháa fariseo jín cháa saduceo.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

13 Te ni jaa Jesús ichi ndañúu Cesarea de Filipo. Te ni jiká tu'un-yá chaa káskuá'a jíin-yá: Na'un chaa kúu máá Sé'e chaa káka'an ñayivi jiná'an-i, áchí-ya. 14 Te máá-de ni kaka'an-de: Juan, chaa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñin chaa ni jani tu'un Dios onde sáá, áchí-i. Achí-de. 15 Te máá-yá ni ka'an-ya jíin-de: Te róo, na chaa kúu-ri káka'an-ro, áchí-ya. 16 Te ni ka'an Simón Pedro: Máá-ni kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. 17 Yúan-na te ni kachí Jesús: Xáán ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chí nasu ñin chaa ní kástu'un tú'un yá'a nuu-ro, chí sua máá Táa-ri I'a kánchaa andívi ní stá'an-ya núu-ro. 18 Ko ruu, suni ká'an-ri jíin-ró já máá-ró kúu Pedro, te sikí káva yá'a kundij tiku'ni kándija-i nuu-ri sá'a-ri. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jíin-i. 19 Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máá ñúu natu'un andívi. Te taká ja kú'ni-ro ini ñuyivi yá'a, kunu'ni ini andívi. Te taká ja ndáji-ró ini ñuyivi yá'a, ndaji ini andívi. Achí-ya. 20 Yúan-na te ni ka'an xaan-yá jíin cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú ni ñin nuu kachí-de ja máá-yá kúu Jesucristo.

Jiin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

21 Te máá hora jian ní kejá'á Jesús ni kastu'un ndaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá ja jínu ñú'un kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xaan-yá. Te chaa ni kayii jíin táka sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'un-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. 22 Yúan-na te Pedro, ni kiñi'in sñin-de-ya. Te ni kejá'á-de ká'an xaan-dé jíin-yá: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ní tundó'o yá'a, áchí-de. 23 Yúan-na te ni jíó káva Jesús nuu Pedro. Te ni kachí-ya jíin-de: Satanás, kuxio kí'in-ro, chí chaa sáká núu kúu-ró núu-ri. Chí tú ká'an-ro tú'un Dios, chí sa tu'un chaa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o chaa káandja

24 Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Nani chaa nú kuni-de kii-de yata-ri, ma kúndá'ú ini-de máá-de, te ná kuándéé ini-de jíin tundó'o kii sikí-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. 25 Chi chaa jítú ini-de kaku-de chíi tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin chaa ja sikí rúu, ko kuchaku-de. Achí-ya. 26 Chi na'un ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ni'in-dé ní ñuyivi, te nú xnáa-dé añu-de. Xí na jíin chúnáa cháa añu-de. 27 Chí máá Sé'e chaa, ndii-ya jíin táka ndajá'a-yá. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te cha'u-ya ñin ñin ñayivi nú ndasa káa tiñu ni kasá'a máá-i. 28 Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava chaa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de nuu máá Sé'e chaa ndii-ya ñúu-ya.

17

Sikí já túku ni nduu-ya

1 Yúan-na te nuu iñu kivi te ni jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin ñani-de Juan, kua'an sñin-ya jíin-de ñin yuku súkún. 2 Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. Te ni nandii ncháa nuu-yá natu'un ndikandii. Te sa'ma-yá ni kandukiyi natu'un ndua luz ja nandii ndáxin. 3 Te yúan ni kápenda Moisés jíin Elías, kádatu'un-de jíin-yá, ni kajini-de. 4 Te ni ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Nú kuni-ni te sá'a-ná uní ve'e kuui. ñin kuu máá-ni, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. 5 Te nini ká'an-de, te ni chaa ñin viko nu'un. Te ni jasú ní núu-dé. Te ni kenda luz chíi. Te ni kenda ñin tu'un ja ni

ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i. Te kúsi iní-ri jíin-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶ Te tú'un yá'a ní kajini so'o cháa káskuá'a-ún. Te ní kanduá ndee-ni-de, chí ní kayu'ú xaán-dé. ⁷ Yúan-na te ní jaá Jesús. Te ní skandá-ya-dé. Te ní ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíiná'an-ró, áchí-ya. ⁸ Te ní kandakoto-de. Te tuká ni in naún ní kájiní-de, chí máá in-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús ní ka'an xaán-yá jíin-de: Ma kachí-ro núu ní in ja súan ní kajiní-ro, chí onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'nú ndíyi, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, ní kajika tú'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹ Te ní ka'an Jesús jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáá-de taká ndatiñu. ¹² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja á ní ndíi Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te ní kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jíin-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e cháa. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te cháa káskuá'a-ún, ní kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, cháa ní skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jíin-de.

Siki súchí jí'iyí

¹⁴ Te ní najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te ní cháa in cháa nuu Jesús. Te ní jukuñí jíití-de nuu-yá. ¹⁵ Te ní ka'an-de: Táta, kundá'ú iní-ní se'e-ná, chí jí'iyí-i, te ndó'o xaán-í. Te tini jínu nduá-i nuu nú'ún, te tini jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te ní kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a jíin-ní, te tú kákuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷ Te ní ka'an Jesús: Ñáyivi xaán ní'in iní kákuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasa-ga kivi kúncha-ri jíin-ró. Te nasa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, ní ka'an xaán-yá nuu tachí kini-ún, te ní kenda kua'an iní súchí-ún. Te ní nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te ní jakoyo siin cháa káskuá'a-ún nuu Jesús, te ní kaka'an-de: Naja tú ní kákuu kíñi'in-ná kí'in, áchí-de. ²⁰ Te ní kachí Jesús jíin-de: Siki ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yuán. Chí ká'an ndaa-ri jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté in tí'li nátu'un in ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yúan, achí-ro, te kí'in. Te kuu sá'a-ró taká tiñu súan. ²¹ Ko in tá'an yuán ní ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'yo te kondicha iní-yo. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²² Te nini ká'in-ya iní nuu Galilea, te ní kachí Jesús jíin-de: Máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga cháa. ²³ Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, ní kandukuí'a xaán iní-de.

Siki xú'ún poniná

²⁴ Te ní jakoyo-ya núu Capernaum. Te cháa kájukan poniná, ní chakoyo-de nuu Pedro. Te ní kaka'an-de: Te Maestro máá-ro, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te ní ndívi-de iní ve'e. Te ní ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Taká cháa rey iní ñuyívi yá'a, ndénu kájukan-de poniná. Á nuu se'e-de xí núu cháa sín ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te ní kachí Pedro jíin-yá: Nuú cháa sín ve'e kájukan-de, áchí-de. Te ní kachí Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáá. ²⁷ Ko nává'a tú skiti iní-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skívi-ró gancho, te katiin-ró tíyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ní'in-ro in peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jíin róo. Achí-ya.

18

Ndeja kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví

¹ Te suni kivi-ún nī chakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Ndé chaa kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví, áchí-de. ² Te nī kana Jesús xiní ñin suchí lúli. Te nī jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te nī kachi-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxió káva iní-ro te nduu-ró nátu'un ñin suchí lúli, ma kivi kuti-ro iní ñuu nátu'un andíví. ⁴ Chī nú ndé chaa sásúchí-de máa-de nátu'un suchí lúli yá'a, chaa-ún kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví. ⁵ Te chaa ja jíin sí'ví-ri játá'ú-de ñin suchí lúli nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. ⁶ Te nú ñin suchí lúli yá'a kándija-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ñin chaa, te va'a-ga nú ní nú'nī ñin yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuú ndúcha mar núú. ⁷ Naká ndá'ú ñayivi iní ñuyívi, chī kájito nchaa-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'ún ja kóo kivi-ún. Ko naká ndá'ú chaa ja skívi-de-i iní kuachi. ⁸ Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ro ná kí'in. Va'a-ga ja kóo rengo-ro xí kóo tíkú'lu-ró kúchaku-ro ní káni, nasu ja kóo ndendúú nda'a-ro xí ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'ún ní káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin ñin-ni nduchi-ro, nasu ja kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'ún infierno. ¹⁰ Koto-ró máa-ró jíná'an-ró. Ma sájá'a iní-ro núu ñin suchí lúli yá'a. Chī a ká'an-ri jíin-ró ja ndájá'a-í ká'io andíví, nene kájiní-ya núu máa Táa-ri ja kánchaa-ya onde andíví.

Siki ríi kiti ní sana

¹¹ Chī máa Sé'e chaa, nī kii-ya ja náma-ya táká ñayivi ja á nī naa. ¹² Ndasá kájani iní-ro. Nú ñin chaa ñáva'a-de ñin ciento rii, te skuíta-de ñin-ti. Á tú xndóo-de kuun xíko xia'un kuun-gá-ti, te ki'in-de onde yuku kíndúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú nī nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kúsí-gá iní-de jíin kiti-ún vásá jíin kúun xíko xia'un kuun-gá kiti tú nī kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a kánchaa onde andíví, tú jata'an iní-ya ja náa ní ñin tá'an suchí lúli yá'a.

Ndasá kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'an, te kastu'un sá'i-ro núu-dé naun kuachi nī sá'a-de. Te nú nī chu'un iní-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a nī ndumaní-dé jíin-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uni-ga ñayivi kí'in jíin-ró, náva'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an chaa-ún, te kastu'un-ró núu tiku'nī kándija. Te nú suni tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tiku'nī-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un ñin chaa sñin nación xí ñin chaa xini. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyívi yá'a, kunu'nī iní andíví. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyívi yá'a, ndaji iní andíví. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyívi yá'a, koo conforme-ro siki ñin tu'un ja kájikān ta'u-ro, te máa Táa-ri onde andíví skíkuu-ya tú-un-ún jíin-ró. ²⁰ Chī nú nī kanataka uu xí uní ñayivi káchiñú'ún-i ruu jíin sí'ví-ri, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

21 Yúan-na te nì jaꝓ Pedro nuꝓ-yá. Te nì ka'an-de jíin-yá: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu inì nuꝓ ñani-ná ja sá'a-de kuꝓchi nuꝓ-ná. Ondꝓ usiꝓ jínu náún, áchí-de. 22 Te nì kachì Jesús: Tú ka'an-rì jíin-ró já ondꝓ usiꝓ jínu, chí ondꝓ kuꝓn ciento kuꝓn xiko uxì jínu. 23 Ja yúán máá ñúu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cháa kúu rey, ja ní kunì-de sándaꝓ-de cuenta jíin mozo-de. 24 Te nì kejá'á-de násá'a-de cuenta. Te yúan nì jaꝓ ñn cháa taú ñn millón peso nuꝓ-dé. 25 Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te nì tá'ú tínu jito'o-de ja ná kúya'u-de jíin sé'e-de jíin ñási'í-de jíin táká ndatíñu ñáv'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. 26 Yúan-na te nì jukuiñi jíti mozo-ún. Te nì ka'an nda'ú-de jíin rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vása ná chúnáa ndí'i-ná xú'ún-ní, áchí-de. 27 Te máá jito'o-ún, nì kundá'ú inì-de mozo-de. Te nì síꝓ-de kua'an. Te nì sá'a-de tuká'nu inì ja taú mozo-de-ún. 28 Ko mozo-ún nuꝓ ní kenda-de kua'an-de, te nì ketá'an-de jíin ñn tá'an mozo-de ja taú uxì peso nuꝓ-dé. Te nì katiin cháa-ún. Te nì kiti-dé sukun cháa-ún. Te nì ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. 29 Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, nì jukuiñi jíti núu-dé. Te nì ka'an nda'ú jíin-de: Kundatu te vása ná chúnáa ndí'i-rì xú'ún-ró, áchí mozo-ún. 30 Ko máá-de, tú ní kunì-de, chí nì chindee-de cháa-ún vekaa ondꝓ kivì ní nakunáa já taú cháa-ún nuꝓ-dé. 31 Te nì kajinì tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te nì kakuxíi xáan iní-de. Te nì chákooyo-de. Te nì kanakani ndí'i-de tu'un nuꝓ jito'o-de ja ní ta'an cháa-ún. 32 Yúan-na te jito'o-ún, nì kana-de xinì mozo ñáá-ún nì jaꝓ. Te nì ka'an-de: Mozo ndivá'a kúu-ró, chí taká ja taú-ro-ún nì sá'a-rì tuká'nu inì nuꝓ-ro, chí nì ka'an nda'ú-ro jíin-rí. 33 Te nátu'un nì kundá'ú inì-rì róó, suni súan ní kundá'ú inì-ro tá'an mozo-ro núu, áchí-de. 34 Yúan-na te nì kiti inì jito'o-ún nuꝓ-dé. Te nì chí'i-de cháa nda'a justicia, ondꝓ nì nachunáa-dé taká ja taú-de. 35 Suni súan sá'a máá Táꝓ-rì andívi jíin-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu inì-ro núu táká ñani-ro, ondꝓ jíin inì jíin añú-ro nú ñún kuꝓchi sá'a-de jíin-ró, áchí-ya jíin-de.

19

Ja ní kandikín kua'q-í-ya

1 Te nì ndí'i nì ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te nì kenda-ya inì ñuu Galilea kua'an-ya. Te nì jaa-ya yúñúu Judea, ingá lado yucha Jordán. 2 Te kua'a ñáyivi, nì kandikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te yúan nì nasáv'a-a-ya-í jíná'an-i.

Sikì tú'un tú xndóo tá'an

3 Yúan-na te nì jakoyo yakú cháa fariseo nuꝓ-yá, ja koto ncháa-de-ya kákuñi-de. Te nì kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo ñn cháa ñási'í-de ja sikì ñani kuꝓchi kúu, xí túu, áchí-de. 4 Ko máá-yá, nì ka'an-ya: Á tú ní káka'u-ró tutú ndasa nì sá'a Dios cháa ondꝓ xnáñúu, chí ja yí jíin já sí'í ní sá'a-ya. Achí. 5 Yúan-na te nì ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháa táꝓ-de náꝓ-de, te kétá'an-de jíin ñási'í-de. Te ñn-ñá ñayivi kúu ndendúú-de. Achí Dios. 6 Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí ñn-ñá kúu. Núsáá te ma sásin ñn cháa ja á ní skétá'an Dios, áchí-ya. 7 Te nì kakachì-de jíin-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tínu ja kúva'a akta ndusin, te ndoꝓ-ña núsáá, áchí-de. 8 Te nì ka'an-ga-ya jíin-de: Sikì ja ní'in inì añú-ro jíná'an-ró, yuán ní jatú'un Moisés ja xndóo-ró ñási'í-ro. Ko ondꝓ xnáñúu, tú súan ní kúu. 9 Ko ruꝓ, ká'an-rì jíin-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñási'í-de, nasu já tiní inì-ña, te tanda'a-dé jíin ingá-ña, ísiki ncháa-de ñási'í-de. Te cháa tanda'a jíin ñá'an ní ndoꝓ, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. 10 Te nì

kaka'an chaa kaskua'a jín-yá: Nú súan ío tíñu taká chaa jín ñásí'i-de, va'a-ga ma tánda'a-dé núsáá, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te nì ka'an-ya jín-de: Nasu taká chaa juku'un inì-de tu'un yá'a, chí chaa nì ja'a-rì tu'un nuu-dé, chaa yúan káju'ku'un inì-de. ¹² Ío chaa kákuu eunuco onde kivi ní kaku-de chí náa-de, te ío chaa kákuu eunuco nì sá'a inga chaa jín-de, te ío chaa kákuu eunuco nì kasá'a máa-de ja siki ñuu nátu'un andívi. Chaa ja kúu juku'un inì-de, ná júku'un inì-de núsáá. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúli

¹³ Yúan-na te nì chakoyo ñayivi jín súchí lúli-i, ja ná chaa-ya ndá'a-yá xini-i, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te chaa kaskua'a jín-yá, nì kaka'an xa'an-dé jín ñayivi-ún. ¹⁴ Te nì ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo súchí lúli nuu-rí, te ma kasú-ro íchi-i, chí nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi inì ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁵ Te nì chaa-ya ndá'a-yá xini-i jíná'an-i. Te nì kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúka

¹⁶ Te yúan nì jaá ñin chaa súchí nuu-yá, nì ka'an-de jín-yá: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún tíñu sá'a-ná te n'ín tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁷ Te nì kachì-ya jín-de: Naja ká'an-ro chaa va'a jín-rí. Tú ní ñin chaa va'a ío, chí máa ñin-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tíñu nì tá'u-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te nì kachì-de jín-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, nì ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma saku'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inì-ro máa-ró, áchí-ya. ²⁰ Te nì kachì chaa súchí jín-yá: Taká tíñu yá'a, a nì skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. ²¹ Te nì kachì Jesús jín-de: Nú kuní-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró já ñáva'a-ró, te kuá'a-ró nuu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikín-ro rúu kí'on, áchí-ya. ²² Te chaa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxí iní-de, chí kua'a xa'an ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te nì kachì Jesús jín chaa kaskua'a jín-yá: Jandaa ká'an-rì jín-ró, ja xa'an ú'u kivi ñin chaa kúka iní ñuu nátu'un andívi. ²⁴ Ko ruu ká'an-rì jín-ró, ja yachì-ga ja'a ñin camello yau yiki tíkuí, vásá ñin chaa kúka kivi-de inì ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. ²⁵ Ko chaa kaskua'a jín-yá, súan nì kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kayu'ú xa'an-dé. Te nì kaka'an-de: Ndé chaa kaku núsáá, áchí-de. ²⁶ Te nì ndakoto Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya jín-de: Jín chaa ma kúu kuti, ko taká-ni tíñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro jín-yá: Náa, nì kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikín-ná ní vai-yó. Naún ní'ín-ná núsáá, áchí-de. ²⁸ Te nì ka'an Jesús jín-de: Jandaa ká'an máa Sé'e chaa jín-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-rì mesa-rì te nduñá'nu-rì inì ñuyivi jáa, kivi-ún te kunchaa-ro nuu uxí uu silla. Te sánda-ro tíñu ndí'uxí uu tata chaa Israel, chí kándikín-ro rúu. ²⁹ Te chaa skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja siki rúu, te nani'ín-dé ñin ciento vuelta. Te suni ní'ín tá'u-dé kuchaku-de ní káni. ³⁰ Te kua'a chaa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te chaa sandí'i-na, ndunúu-de.

1 Chĩ ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin cháa kúu jito'ò ve'e, ja ní kenda-de ñin jañá'an, ndúkú-de cháa sátiñu nuu itú-de. 2 Te ñi sánda-a-de jíin cháa kásátiñu-ún ja chá'u-de ñin peso ja kivi. Te ñi táji-de cháa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. 3 Te suni ñi kenda-de nátu'un ka'ñin. Te ñi jini-de nuu sáva-ga cháa ká'jin sáni-de nuyá'u. 4 Te ñi kachĩ-de jíin cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchĩ-de. Te máa cháa-ún kuangoyo-de. 5 Te ñi kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu jíin ká'uní. Te suni súan ñi sá'a-de. 6 Te a yani ka'u'un ñi kenda tuku-de. Te ñi ketá'an-de jíin yakú-ga cháa ká'jin sáni. Te ñi kachĩ-de jíin cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a ní ncháka ncháa, áchĩ-de. 7 Te ñi kakachĩ cháa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te ñi kachĩ-de jíin máa cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchĩ-de. 8 Te nuu ní ini kivi-ún, te ñi kachĩ jito'ò itú-ún jíin mandador: Kana xiní cháa ká'jin nuu tíñu te chá'u-ró-de, onde cháa ñi cháa sandí'í-na te onde cháa ñi cháa núú, áchĩ-de. 9 Te ñi cháa cháa ñi jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te ñi káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñin ñin-de. 10 Te ñi cháa cháa ñi jakoyo núú yúan. Te káani ini-de ja ví'i-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñin peso ñi káki'in ñin ñin-de jina'an-de. 11 Te ñi káki'in-de ya'u-de-ún. Te ñi kandonda va-a-de káka'an-de sikí jito'ò ve'e-ún. 12 Cháa sandí'í-na yá'a ñin hora-ni ñi kasátiñu-de, te ñin núú-ni ñi chá'u-ni-de jíin-ná ja xáan ní'ni te ñi'in ñi kasátiñu-ná ncháka ncháa, áchĩ-de. 13 Te máa jito'ò ñi kachĩ-de jíin ñin-de: Amigo, tú sá'a ndiva'a-ri jíin-ró. Nasu ní sánda-a-yo ja ñin peso ki'in-ró náún. 14 Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chí ruu kuní-ri chá'u-ri cháa sandí'í-na yá'a nátu'un ñi chá'u-ri róó. 15 Tú kuu sá'a-ri ja kuní-ri jíin ja xíin máa-rí náún, xí kúkuásún ini-ro ja vá'a ñi chá'u-ri-de. 16 Súan kúu ja táka cháa núú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na-ún, nduu núú-de. Chí kána-ya xiní kuá'a ññayivi, ko yakú-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

17 Te ñi kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te ñi jaka sáin-ya ndí'uxi uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te ñi ka'an-ya jíin-de: 18 Ná kuní-ro, chí kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e cháa nuu táka sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. 19 Te nachí'i-de-ya ndá'a ññayivi sáin nación, náv'a'a sákátá-i nuu-yá. Te kua'a-i ta'u-yá. Te ka'ni-i-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñin náa ja'a sé'e-ña

20 Yúan-na te ñi jaá náa sé'e Zebedeo nuu-yá jíin sé'e-ña. Te ñi chiñú'ún-ña-yá, jikán-ña ñin favor nuu-yá. 21 Te máa-yá, ñi ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchĩ-ya. Te ñi kachĩ-ña jíin-yá: Kua'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúú se'e-ná yá'a jíin-ní, ñin-i ichi ndáv'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kivi tá'ú-ní tíñu ini ñuu-ní, áchĩ-ña. 22 Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máa-de ñi kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchĩ-de. 23 Te ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró íchi ndáv'a-ri jíin ichi ndávésé-rí, nasu máa-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-ri nuu-ro, chí máa Táa-ri jiní ndé cháa ni'in, chí a ñi sátu'a-ya ja kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. 24 Te uxí-ga cháa-ún, ñi kájiní so'o-de tu'un yá'a. Te ñi kakiti ini-de nuu uu ñani-ún. 25 Yúan-na te Jesús, ñi kana-ya xiní-dé. Te ñi kachĩ-ya jíin-de: Kájiní-ro ja cháa

kákuñá'nu nuu ñáyivi síin naci6n, tá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu siki máa-de, suni kátjin ni'in so'o-de. ²⁶ Ko siki róo jíná'an-ró, na tú súan koo. Chí nú ndé róo kuni kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róo kuni kunúu, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Nátu'un máa Sé'e cháa, chí tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, chí sua játiñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máa-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Siki úu cháa kuáa

²⁹ Yúan-na te ni kenda koyo-ya ini ñuu Jericó. Te kua'a xaán ñáyivi, ni kandikjin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu cháa kuáa yú'ichi-ún. Te ni kajini so'o-de ja ni ja'a Jesús kua'an-ya, te ni kakana kó'ó-de: Táta Sé'e David, kundá'ú iní-ní náa, áchí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, ni kaka'an xaán-í jín-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máa-de, ví'i-gá ni kakana jaa-de: Táta Sé'e David, kundá'ú iní-ní náa, áchí-de. ³² Te ni jukuiñi Jesús. Te ni kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jín-de: Naún sa'a-ri jín-ró kákuni-ro, áchí-ya. ³³ Te ni kaka'an-de jín-yá: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuni-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús ni kundá'ú iní-ya-dé. Te ni ké'é-yá nduchi-dé. Te ni kandundijin-ni nduchi-dé. Te ni kandikjin-de-ya kuá'an-de jín-yá.

21

Ja ni kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ni kakuyani-ya ñuu Jerusalén, ni jakoyo-ya ñuu Betfagé chí yuku Olivos. Yúan-na te ni táji Jesús uu cháa káskuá'a jín-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jín-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro ján, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti jín ñin burro yikin jín-ti. Te ndáji-ró-ti, te kunchaka-ró-ti kii-ró jín-ti nuu-ri yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jín-ró, te kachj-ro kúni-de: máa Jito'o-yo jínu nú'un-yá-ti, achj-ro. Yúan-na te sía-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán nává'a skíkuu tu'un ni ka'an cháa ni jani tu'un Dios: ⁵ Kachj nuu sési'i ñuu Sion: Yá'a nde'é-ró chí Rey máa-ró vai-ya núu-ro. Vitá iní-ya. Te yóso-yá ñin burro yikin se'e kití ndiso, áchí. ⁶ Te cháa káskuá'a-ún kája'an-de. Te ni kasá'a-de nátu'un ni tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaka-de burro jín burro yikin-ún ni najaa-de nuu-yá. Te ni kachúkú-de tikachí-de siki-ti. Te ni jukoso-ya-ti. ⁸ Te ñáyivi kuá'a-ún, ni kajakjin-i tikachí-i iní ichi. Te sava-ga-i ni kaja-nú-i nda'a yúnu. Te ni kajakjin-i iní ichi-ún. ⁹ Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá jín ñáyivi kándikjin ichi yatá-yá, ni kaka'an jaa-i: Xáan va'a Sé'e David. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tiñu máa Tatá. Xáan va'a I'a kúu-ya onde andivi. Achí-i. ¹⁰ Te ni kivi-ya ini ñuu Jerusalem. Te ni kuvaá taká ñáyivi ñuu-ún. Ndé cháa kúu cháa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te ni kaka'an ñáyivi-ún: Cháa yá'a kúu Jesús cháa jáni tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret nda'ñuu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ni sándoo-ya ve'e ij

¹² Te ni kivi Jesús iní ve'e ij Dios. Te ni kiñi'in-ya ñáyivi kájaan, káxiikó, ñin iní ve'e ij-ún, kája'an. Te ni skuíó káni-ya mesa cháa káxnadáji xu'ún, jín silla cháa káxiikó paloma. ¹³ Te ni ka'an-ya jín-i: A yóso nuu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájikán ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máa-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñáyivi kuáa jín ñáyivi rengo, ni jakoyo-i nuu-yá iní ve'e ij. Te ni nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kajini-de taká tiñu ñá'nu sa'a-ya, jín núu súchí lúli kákana jaa-i iní ve'e ij-ún: Xáan va'a Sé'e David, áchí-i. Te ni kakiti iní-de. ¹⁶ Te ni kaka'an-de jín-yá. Á tú jini so'o-ró

ja káka'an sũchĩ yá'a, áchĩ-de. Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Á té ka-u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Sũchĩ lúli jíin sũchĩ kájaxin, va'a kánakana jaa-i ní, sá'a-ní, áchĩ. 17 Te ñi xndóo-ya-dé. Te ñi kenda-ya ñuu kua'an-ya ondé ñuu Betania. Te yúan ñi kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérxexé

18 Te jañá'an kivi xía-ún kuano'on-ya onde ñuu, te jí'i-ya sóko. 19 Te ñi jini-ya núu ñin mérxexé kándij yu'íchi-ún. Te ñi jaa-ya núu mérxexé-ún. Te tú kuti naún ní ni'ín-ya, chĩ máa núma-ní ío. Te ñi ka'an-ya jíin: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchĩ-ya. Te ñi ichĩ káján-ni mérxexé-ún. 20 Te cháa kákuá'a jíin-ya, ñi kánaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te ñi kaka'an-de: Ndasa ñi sá'a-ya já ní ichĩ káján-ni mérxexé-ún, áchĩ-de. 21 Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú kákandija-ró te tú jáni sikí iní-ro, nasu máa ñin tiñu mérxexé yá'a kuu sá'a-ró, chĩ suni kuu nú ka'an-ro jíin yúku yá'a: Kuxio te jungoo-ró onde nuu mar kundee-ró, te kuu súan. 22 Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandija-ró, te ni'ín-ro. Achĩ-ya.

Sikí tiñu ndiso Jesús

23 Te ñi najaa-ya iní ve'e ij. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jíin cháa ñi kayii ñi ñuu, ñi jakoyo-de nuu-ya. Te ñi kajika tu'un-de-ya: Na jíin tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan. Achĩ-de. 24 Te ñi ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñin tu'un. Te nú kuu xndió káni-ró, yúan-na te kachĩ-ri nuu-ro ña jíin tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. 25 Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde ñi kii tu'un-ún. Onde andívi xí onde cháa, áchĩ-ya jíin-de. Yúan-na te ñi kandatu'un máa-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachĩ-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. 26 Te nú ka'an-yo já onde cháa, te káyu'u-yo ñáyivi, chĩ ndivii-í kájani iní-i ja cháa ñi jani tu'un Dios ñi kuu Juan. Achĩ-de jíin tá'an-de. 27 Te ñi kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchĩ-de jíin Jesús. Te suni ñi ka'an-ya jíin-de: Ni ruu, tú kachĩ-ri nuu-ro ña jíin tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Sikí úu se'e yú

28 Ko ndasa kájani iní-ro. ñin cháa ñi jo uu se'e yú-de, te ñi jaa-de nuu ñin-i. Te ñi kachĩ-de jíin-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, áchĩ-de. 29 Te ñi ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchĩ-i. Ko ñi kunúu, te ñi nakani iní-i te kua'an-i. 30 Te táa-ún, ñi jaa-de nuu ingá-i. Te suni súan ñi ka'an-de jíin-i. Te ñi ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, áchĩ-i. Ko tú ní já'an-i. 31 Ja ndéndúu-i, ndé ñin-i ñi skíkuu tiñu kuni táa-i, áchĩ-ya. Te ñi kaka'an-de: Sũchĩ ñin, áchĩ-de. Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja cháa xiní jíin ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi iní ñuu nuu tá'u Dios tiñu vása róo jíná'an-ró. 32 Chi ñi kii Juan, ñi stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandija-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xiní jíin ñá'an téné, ñi kákandija-ún tú'un ñi ka'an-de. Te máa-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náv'a kandija-ró núu-dé.

Sikí cháa kásatiñu nuu itú uva

33 Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Ñi jo ñin cháa, táa iní ve'e kúu-de. Te ñi nachu-un-de ñin itú uva. Te ñi jasú-de jakú, te ñi jacha-de ñin yau nuu kaxín-de. Te ñi ndukani-de ñin torre, te ñi xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te ñi kee-de kua'an jíká-de. 34 Te ñi cháa kivi ndútutú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, ñi táji-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. 35 Ko cháa kásatiñu, ñi kakatiin-ún mozo-de. ñin-de ñi kastují, inga-de ñi

kaja'ni, te inga-de ni kaja'a yuu xiní-dé. ³⁶ Te máá jíto'ó, ni natáji tuku-de yaku-ga mozo-de kaja'an, kua'a-gá vása já xnañúú. Te suni súan ni kasá'a-ún jíin mozo-de. ³⁷ Te onde sandi'í-na, te ni táji-de se'e yí-de kua'an. Ná kóo ja jíñú'ún núu sé'e-ri, áchí-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jíto'ó, te ni kaka'an: Chaa yá'a xíin tá'u. Ná chó'ó, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ³⁹ Te ni kakatiin-ún máá sé'e. Te ni kákiñi'in-ún-de yata itú uva. Te ni kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú ni chaa jíto'ó itú uva. Te ndasa sá'a-dé jíin cháa kásatiñu-ún, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Xnaa í-dé chaa ñáá-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá chaa kásatiñu. Te kivi kúun nde'e, te naku'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Té ka'u-ga-ro tutú íi yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa káchutá'an, yuán kúu máá yúu ndíso fuerza jiki. Máá Tatá Dios ni sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jíin-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tíñu kuxio nuu-ro jíiná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, náva'a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Chaa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchi sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo ni kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ni kajuku'un iní-de ja siki máá-de ni ka'an-ya. ⁴⁶ Te ni kandúkú-de modo ñin-de-ya. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi, chí kájani iní-i ja ñin chaa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te ni ka'an Jesús inga tu'un yátá jíin-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin rey ja ní sá'a-de ñin viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te ni táji-de mozo-de kuakana xini táka ñayivi ní kastu'ún-de nuu, ná kí-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuni-i kí-i. ⁴ Te ni táji tuku-de yaku-ga mozo-de kaja'an. Te ni ka'an-de: Kachi nuu ñayivi ní kana-ri xini-ún: A ni sátu'a-ri ja kúxini-yó. Ni ja'ni-rí ndiki-rí jíin kiti xá'an, te ndí'i a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájítú iní-i. Te kaja'an-i tíñu máá-i, ñin-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, ni kakatiin-i mozo-de, te ni kaja'a-i tuka nuu-dé, te ni kaja'ni-i-de. ⁷ Te ni jini tu'un rey. Te ni kití iní-de. Te ni táji-de soldado-de kaja'an. Te ni xnaa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te ni ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te ni ka'an rey jíin mozo-de: Jandáa, ja viko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xini-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yatá ñuu. Te kana-ró xini nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kí-i nuu viko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te ni kenda koyo mozo-de kaja'an taká-ni ichi. Te ni stútú-de nasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñin jínu-ni ñayivi vá'a jíin ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún ni chítú ndíi jíin ñayivi. ¹¹ Te ni kivi rey iní ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te ni jini-de nuu ñin chaa ja tú ñú'un-de sa'ma viko tánda'a. ¹² Te ni kachi-de jíin cháa-ún: Amigo, ndasa ni kivi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró sá'ma viko tánda'a, áchí-de. Te máá cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te ni ka'an rey jíin cháa kájatíñu-ún: Tíin-ró te ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñáa yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi ni kana-ri xini kuá'a-i, ko yaku-ni-i ni kaji-ri, áchí-ya.

15 Yúan-na te kája'an cháa fariseo. Te n̄i kandatu'un máá-de nú ndasa t̄in yátá-de-ya j̄ín tú'un ká'an-ya. 16 Te n̄i katáji-de cháa káskuá'a j̄ín máá-de j̄ín cháa herodiano kája'an nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de j̄ín-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'u-ní j̄ito-ní ni in cháa, ch̄i tú ndé'é-ní ndasa j̄ito taká cháa. 17 Núsáá te kach̄i-ní nuu-ná j̄íná'an-ná: Ndasa kach̄i-ní, á kuu kuá'a-yó xú'un yóo nuu César xí túu, áchí-de. 18 Ko Jesús, n̄i juku'un in̄i-ya ja xndá'ú-de-ya kákun̄i-de. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Chaa uu xin̄i kákuu-ró. Naja kájito nchaá-ro rúu. 19 Stá'an xu'un yóo jián ná ndé'é-rí. Achí-ya j̄ín-de. Te n̄i kastá'an-de in̄i peso máá-de nuu-yá. 20 Yúan-na te n̄i kach̄i-ya j̄ín-de: Ndé cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, j̄ín tú'un yóso yá'a, áchí-ya. 21 Te n̄i kaka'an-de j̄ín-yá: César kúu, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Kuá'a ja xiin César nuu César, te ja xiin Dios nuu Dios núsáá, áchí-ya. 22 Te nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te n̄i kanaa in̄i-de, te n̄i kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Sik̄i já náchaku nd̄iyi

23 Te suni kiv̄i-ún n̄i jakoyo cháa saduceo nuu-yá. Chaa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti nd̄iyi. Te n̄i kajik̄a tu'un-de-ya: 24 Maestro, Moisés n̄i ka'an-de: Nú in cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní ío. Te ñan̄i-de, ná nátanda'a j̄ín ñásí'í-de, te ndukani-de tata ñan̄i-de. 25 Te j̄ín-ná n̄i ka'jo usiá ñan̄i. Te cháa núu n̄i tanda'a-dé. Te n̄i j̄i'í-de. Te tú se'e-de ní ío. Te n̄i xndóo-de ñásí'í-de nuu ñan̄i-de. 26 Te suni súan n̄i ta'an cháa uu, te suni súan cháa un̄i, onde nd̄i'usiá-de. 27 Te nuu ní kajij̄i nd̄i'usiá-de, te suni n̄i j̄i'í máá ñá'an-ún. 28 Núsáá te kiv̄i náchaku taká nd̄iyi, te ja nd̄i'usiá-de ndé in̄i-de kuu-ña ñásí'í-de. Ch̄i nd̄i'í-de n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de j̄ín-yá. 29 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Mání kástiv̄i-ró tú'un, ch̄i tú kájuku'un in̄i-ro j̄ín tutú ij̄, ni j̄ín fuerza Dios. 30 Ch̄i kiv̄i náchaku-de ma'ñú nd̄iyi, ni cháa tú tanda'a-dé j̄ín ñásí'í, ni ña'an tú koo yii-ñá. Ch̄i nduu-de natu'un ndajá'a Dios and̄iv̄i. 31 Te sik̄i nd̄iyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios j̄ín-ró: 32 Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios cháa n̄i kajij̄i kúu-ya, ch̄i sua Dios cháa káichaku kúu-ya, áchí Jesús j̄ín-de. 33 Te ñayiv̄i-ún, n̄i kanaa in̄i-ni n̄i kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú t̄ñu kánúú xáan-gá

34 Yúan-na te cháa fariseo, n̄i kajini so'o-de ja ní kundéé-ya j̄ín cháa saduceo, te n̄i kandututú-de. 35 Te in̄i máá-de, ja kúu-de maestro ley, n̄i jik̄a tu'un-de-ya náv̄a'a koto nchaá-de-ya kuní-de: 36 Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú t̄ñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. 37 Te n̄i kach̄i Jesús j̄ín-de: Kumanj̄-ro j̄ín máá Tata-ro Dios onde j̄ín in̄i j̄ín añu-ro, j̄ín n̄i nuu j̄in̄i tuni-ro, áchí. 38 Yá'a kúu tu'un tá'ú t̄ñu kánúú xáan-gá. 39 Te tu'un uu kúu suni natu'un inga-ún: Kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró natu'un kundá'ú in̄i-ro máá-ró, áchí. 40 Te ch̄i ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutú ley, j̄ín taká tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Sik̄i Sé'e David

41 Te nini ká'jin̄i tutú cháa fariseo yúan, te Jesús n̄i jik̄a tu'un-yá-de: 42 Ndasa kájani in̄i-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te n̄i kakach̄i-de j̄ín-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. 43 Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Te naja ní sá'a Espíritu ja David skúnání-de-ya j̄ito'o-de núsáá. Ch̄i n̄i ka'an-de: 44 Máá Tata Dios, n̄i

ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí chaa kájito u'u róo kuu-de teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁵ Te nú Jító'o nì ka'an David jíin-yá, te ndasa kúu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁶ Te nì ìin-de tú nì kúu xndíó káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chundéé iní nì ìin-de kaka tu'ún-de-ya ondé kivi-ún.

23

Sikí ja ní kana jíin-yá nuu-i

¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin ñáyivi jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² Chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nì kajungoo-de nuu silla Moisés. ³ Núsáá te taká naún tá'ú-de tiñu nuu-ro, yuán kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró náty'un kásá'a máa-de. Chì ká'an-de, ko tú káskíkuu-de. ⁴ Chì káju'nì-de carga vee ja yíi kúndiso-i, te káchaa-de sikí-í. Ko máa-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún nì jíin ìin nda'a lúli-de. ⁵ Chì kásá'a-de taká tiñu-de nává'a kunj ñáyivi nuu-dé. Chì kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jíin yú'a nuu tikáchí-de. ⁶ Te xaan kákusií iní-de jíin silla jíin'ún ondé xiní mesa nuu ío xíni, jíin silla ondé xiní mesa iní ve'e sinagoga. ⁷ Suni ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jíin-de, kákusií iní-de jíin. ⁸ Ko máa-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chì ìin máa tú'ún-ni kúu Maestro máa-ró, kúu Cristo. Te taká róo, ñanj kákuu-ró. ⁹ Te ma ká'an-ro ja ní ìin chaa iní ñuyívi yá'a kúu Táa-ro. Chì ío ìin Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya ondé andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró Jító'o. Chì ío ìin Jító'o-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúñá'nu-ga nuu-ro, ná ndúu-de mozo nuu-ro jíná'an-ró. ¹² Chì chaa sáñá'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uú xiní kákuu-ró, chì kájasu-ro ñúu náty'un andívi núu ñáyivi. Chì tú kivi koyo máa-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. ¹⁴ Naka ndá'ú kuu róo, chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uú xiní kákuu-ró, chì kákókó-ró ve'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró ja túu kuachí-ró, yuán kájikán ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'i-gá ta'nu ndatu-ro. ¹⁵ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uú xiní kákuu-ró, chì káxndékava-ró mar jíin ñú'un íchí ja skándíja-ró ìin chaa. Te nú a nì kandíja-de, te ví'i-gá uú jínu nduu-de ìin se'e inferno kásá'a-ró vasa máa-ró. ¹⁶ Naka ndá'ú kuu róo chaa kuáa ja káyoxnúú-ró núu ñáyivi. Chì káka'an-ro: Nú ndé chaa játy'un téyí-de sikí ve'e ìi, te tú ní'in tiñu, ko nú ìin chaa játy'un téyí-de sikí oro iní ve'e ìi-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. ¹⁷ Chaa ñáá jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máa ve'e ìi ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa játy'un téyí-de sikí altar, tú ní'in tiñu. Ko nú ìin chaa játy'un téyí-de sikí ndátíñu nì kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. ¹⁹ Chaa xiní ñáá jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu nì soko-í, xí máa altar ja sándoo ndatíñu-ún. ²⁰ Núsáá te chaa játy'un téyí sikí altar, sikí máa altar játy'un téyí-de jíin sikí taká ndatíñu káxiukú núu-ún. ²¹ Te chaa játy'un téyí sikí ve'e ìi, sikí máa ve'e ìi-ún játy'un teyí-de jíin sikí I'a ncháa iní-ún. ²² Te chaa játy'un teyí sikí andívi, játy'un teyí-de sikí silla nuu tá'ú Dios tiñu jíin sikí I'a kánchaa nuu-ún. ²³ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chaa uú xiní kákuu-ró. Chì kája'a-ró ìin sikí uxí décimo ita mjinú jíin itá xjín jíin comino nuu Dios, te káxndóo-ró tú'un kánúu xaan-gá

nuu ley, ndasa kii juicio, jín ndása kundá'ú iní-ya yóó, jín ndása kándíja-yó. Taká ya'á kánúú sá'a-ró núú, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núú. ²⁴ Chaa kuáá kákuu-ró já káyoxnúú-ró núú ñáyivi. Chí máni kátava-ro tiyúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró. Chí kánakacha-ró íchi yatá vaso jín íchi yatá kó'ó. Ko íchi iní ñú'un chítú tú'un kuí'ná jín tú'un káñáá. ²⁶ Chaa kuáá kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga íchi iní vaso jín íchi iní kó'ó, náv'a suni súan ná ndúndoo íchi yatá-ún. ²⁷ Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chí nátu'un ve'e añú já kándayaa kándaa-ró. Te jandáa já lúu káa íchi yatá, ko íchi iní ñú'un chítú yiki añú jín táká já te'yú. ²⁸ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, chí íchi fuera, jandáa kásá'a-ró já cháa ndaa kákuu-ró núú ñáyivi. Ko íchi iní-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jín tú'un káñáá. ²⁹ Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chí káskuá'nu-ró vé'e añú chaa ñi kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. ³⁰ Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ka'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo cháa ñi kajani tu'un Dios núú, áchí-ro. ³¹ Te súan káani ndaa-ro tú'un sikí máá-ró, chí táa-ro ñi kaja'ni-dé chaa ñi kajani tu'un-ya. Te máá-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Koo jín sé'e koo kákuu-ró. Ndasa kaku-ró já tá'nyu ndatu-ro núú infierno núsáá. ³⁴ Já yúan táji-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jín cháa ndíchi jín cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ro-de jika cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yúnu xí-de iní ve'e sinagoga máá-ró, te chindikín-ro-dé ndita'an ñuu. ³⁵ Náv'a a koo kuachi sikí máá-ró já ní jati niñi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde niñi cháa ndaa Abel, te onde niñi Zacarías, se'e Berequías, chí ñi kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ñi. ³⁶ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Taká tundó'o yá'a kii sikí ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, ñi kaja'ni-ro cháa káani tu'un Dios. Te ñi kaja'a-ró yúu cháa ñi táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ñi kuni-rí nastútú-rí se'e-ró nátu'un chukí já nastútú-tí tirí-tí chí ndijín-tí, ko tú ní kákuu-ro. ³⁸ Vina te ñi kendoo víchi vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chí ká'an-rí jín-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaa ñi kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tínu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te ñi kenda Jesús iní ve'e ñi kua'an-ya. Te chaa káskuá'a jín-yá-ún, ñi jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháá tá'an jín vé'e ñi-ún nuu-yá. ² Te ñi ka'an-ya: Á kándé'é-ró núu vé'e yá'a. Jandáa ká'an-rí jín-ró ja má kútá'an-ga ñi ñi yuu. Chí ñi kivi te ndí stúchaa-l. Achí-ya jín-de. ³ Te ñi jungoo-ya onde yuku Olivos. Te ñi jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ñi kajika tu'un sún-de-ya: Kastu'un-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tundó'o yá'a. Te ñuún tuni koo nuu kúyani nchaa-ní jín kivi jínu ñuyivi, áchí-de. ⁴ Te ñi ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náv'a a tú xndá'ú ñi ñi-de róó. ⁵ Chí kikoyo kua'a cháa ki'in núu sí'ví-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kuu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xa'an ñáyivi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jín já koo guerra. Ko ma yú'u-ro, chí ñi koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁷ Chí ndonda nación sikí nación, te ñuu sikí ñuu. Te koo kue'e xa'an jín tamá. Te yá'a yúan taan. ⁸ Te taká yúan kákuu tundó'o kéjá'á núú.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi káandíja

⁹ Yúan-na te nastúu-de róó jíná'an-ró, ja kóto-ró túndó'o. Te ka'ni-dé róó. Te taká ñayivi, koto u'u-i róó ja sikí rúu. ¹⁰ Yúan-na te nayu'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-í. ¹¹ Te jukuñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyivi. ¹² Te ndea tiñu ñáá, te yuán kuá'a-í ma koo manj-gá-í. ¹³ Ko cháa kúndij ñi'in onde kiví jínu, cháa-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kuicha inji ñí ñúyivi náva'a kuní ndaa taká ñayivi, yúan-na te jinu. ¹⁵ Núsáá te nú ñi kajini-ro ja káchá'an te ñi tucha taká ndatiñu inji lugar inji nátu'un ñi ka'an Daniel, cháa ñi jani tu'un Dios onde sáa, (cháa ká'u, ná júku'un inji-de), ¹⁶ Yúan-na te ñayivi káxiukú inji ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁷ Te cháa kánde xini vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatiñu inji vé'e-de. ¹⁸ Te cháa kánde onde rancho, ma náxió káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kiví-ún naka ndá'ú kuu ña'an kañu'un se'e, jín ñá'an káskáxin. ²⁰ Núsáá, te kakan ta'u-ro náva'a tú kunu-ró víko vjjin ni kiví ndetátú ki'in-ro. ²¹ Chí kiví-ún koo túndó'o xaan, ja ná té koo-ga onde kiví ní jungoo ñuyivi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²² Te nú tú ní ndúkúti kiví-ún núu, te ni ñi ñayivi má kaku kuti-í núu. Ko ja sikí ñáyivi ní nakaji-ya-ún, yuán ndúkúti kiví-ún sá'a-ya.

Tuni máa kiví sándí'i-na

²³ Núsáá te nú ndé cháa ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándíja-ró ja ká'an-de. ²⁴ Chí kenda Cristo xndá'ú jín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni jín tiñu ñá'nu, náva'a xndá'ú-de onde ñayivi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. ²⁵ Vina a ñi kastu'ún-ri nuu-ro onde jín kiví. ²⁶ Núsáá te nú ka'an ñayivi jín-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñu'un té'é kánchaa-ya, achí-i, te ma kenda-ró. Xí: Jjan nde'é-ró, ichi inji vé'e kánchaa-ya, achí-i, te ma kándíja-ró jíná'an-ró. ²⁷ Chí nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jaá onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máa Sé'e cháa. ²⁸ Chí nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tijji. ²⁹ Yúan-na te nú ñi ndíi taká túndó'o kiví-ún, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yoo. Te jungoyo tiñuú xini ichi ándívi. Te taká fuerza andívi ndíi ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándívi kenda tuni máa Sé'e cháa. Te nde'e taká ñayivi ío inji ñuyivi yá'a. Te kunu-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya jín víko ío andívi, jín kuá'a fuerza ja ndúñá-ny-ya. ³¹ Te táji-ya ndajá'a-ya kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastúu-ya ñayivi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyivi, onde ñi lado andívi te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mérxexé. Nú a ñi nduyúcha núma, te ñi najaa nda'a, te a kajini-ro ja á ñi kuyani viko sáú. ³³ Suni súan róó, nú a ñi kajini-ro táka tiñu yá'a, te kunu-ro ja á yani jaa kiví-ún. ³⁴ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja má náa ñáyivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³⁵ Andívi jín ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chí ma náa. ³⁶ Ko kiví koo-ún, jín hora, tú ni ñi cháa jini, ni ndajá'a ká'io andívi, tú ni ñi naun jini, ni máa Sé'e-ya. Chí máa ñi-ni máa Táa-ri jini-ya. ³⁷ Chí nátu'un ñi io kiví ní kii Noé, suni súan koo kiví kii máa Sé'e cháa. ³⁸ Chí kiví-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xáan, káye-e-í, káji'i-í, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ñi jaa kiví ja ní kiví Noé inji barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kajini kuti-í onde ñi cháa sau xaan, te ñi xnáa ndíi-cha-í. Te suni súan kii máa Sé'e cháa. ⁴⁰ Kiví-ún te kuiñi uu cháa onde rancho. Te ñi-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasíi ndiko-ña ñi-ni yosó. Te ñi-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

Sikijá kúndito-yó

⁴² Núsáá te kundito-ró, chí tú kájiní-ro ña kivi ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jini-de ña hora kuu ja kí ñakuí'ná, te kundito-de núú. Te ma kuá'a-de tu'un ja sakuí'ná ve'e-de núú. ⁴⁴ Núsáá te suni koo tu'a máá-ró chí máá kivi já tú ngún kájani iní-ro, te ncháa-ni máá Sé'e cháa. ⁴⁵ Ndeja kúu ñn mozo ndíhí já játiñu va'a. Chí máá jito'o, kani-de mozo-ún ná koto-i se'e-de, náva'a skée-i suchi-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xáan ndatu kuu mozo-ún. Te nú ñi ncháa jito'o-i, te nani'in-de mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja káni-de mozo-ún ja koto-i taká ndatiñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáá kúu-i te jáni iní-i: Kúkuéé-ga te ncháa jito'o-ri, achi-i. ⁴⁹ Te nú kejá'á-i stují-i tá'an mozo-i. Te kee-i ko'o-i jíin cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te ncháa jito'o mozo-ún kivi já tú ndatu-i jíin hora ja tú jini-i. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jíin cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakají-i ñi yú'u-í.

25*Sikí uxí ña'an jáá*

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní káki'in-ña linterna káindá'á-ña. Te ñi kenda koyo-ña kuáta'an-ña ñn yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáá xini-ña. ³ Te ña'an káñáá xini-ún, kándá'á-ña linterna-ña. Ko tú káindá'á-ña petróleo ku'un iní. ⁴ Ko ña'an ndito xini-ún, káindá'á-ña botella ñú'un petróleo ñn ká'nu-ni jíin taká linterna-ña. ⁵ Te nini ñi kukuéé yii-ún ja cháa-de, te ñi kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúú, te ñi kajini so'o-ña ñn tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áhí. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, ñi kándukoo-ña. Te ñi kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xini-ún, ñi kaka'an-ña jíin ñá'an ká'io ndito xini-ún: Kua'a ñn tá'u petróleo nuu-rí, chí kuanda'va linterna-ri, áhí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, ñi kaka'an-ña: Ma kúu, chí sanaa te ma kánda ja kúu-ri jíin já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núú cháa xikó te kuaan-ró já kúu máá-ró. Achi-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kájakuagan-ña, te ñi cháa-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, ñi kivi koyo-ña jíin-de iní ve'e víko tánda'a. Te ñi nakasú-de yux'é. ¹¹ Yúan-na te ñi kunúu. Te ñi chakoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te ñi kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áhí-ña. ¹² Ko máá-de ñi ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jíin-ró, tú jini-ri róó, áhí-de. ¹³ Kundito núsáá, chí tú kájiní-ro ña kivi, ni ña hora ncháa máá Sé'e cháa.

Chaa ñi teta'an ndatiñu

¹⁴ Chí ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa ja kenda jíká-de inga ñuu ki'in-de. Te ñi kana-de xini mozo-de. Te ñi teta'an-de ndatiñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñn-i, ñi ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñn-ni mil peso. Súan ñi teta'an-de nuu ñn ñn mozo-de ndasa xini máá-i jíná'an-i. Te ñi kee-ni-de kua'an jíká-de. ¹⁶ Te mozo ñi ki'in u'un mil peso-ún, ñi kee-i kua'an-i jíin. Te ñi sátiñu-i jíin. Te ñi ni'in-í u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan ñi sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te ñi ni'in túku-i uu-ga mil peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñn mil peso, ñi kee-i kua'an-i. Te ñi jacha-i chí ñu'un. Te ñi chisá'í-i xu'ún jito'o-i. ¹⁹ Te ñi kuu kua'a kivi. Te ñi ncháa jito'o mozo-ún. Te ñi nasánda-de cuenta jíin-i. ²⁰ Te ñi ja mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, ñi jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te ñi

ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, ni ka'an-de jíin-i: Ió va'a. Mozo skíkúu va'a kúu-ró. Ni skíkúu va'a-ró jíin yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chi kúsi iní jito'o-ro jíin-ró. Achí-de. ²² Te ni jaa tuku mozo ja ni ki'in uu mil peso-ún. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, ni ka'an-de jíin-i: Ió va'a. Mozo skíkúu va'a kúu-ró. Ni skíkúu va'a-ró jíin yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chi kúsi iní jito'o-ro jíin-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni jaa mozo ja ní ki'in in mil peso-ún, te ni ka'an-i: Táta, a jiní-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te ja'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te ni yu'ú-ná. Te ni ja'an-ná. Ni chisa'í-ná xu'un-ní chii ñu'un. Te vina ná náku'a-a-ná xu'un-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, ni ka'an-de jíin-i: Mozo ñáa, mozo kúxi kúu-ró. Ni jini-ro ja ja'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-rí. ²⁷ Ní ja'a-ró xú'un-ri nuu banco núu. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'un-ri onde jíin sé'e xu'un núu. Achí-de jíin-i. ²⁸ Yúan-na te ni kachi-de jíin ingá mozo-de: Núsáa te kuancháa-ro mil peso jian núu-í. Te ku'a-a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chi ñayivi ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'i-ga kuñava'a-i. Ko ñayivi ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatíñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñaa yatá vé'e. Te yúan nde'é-i, te nakaji-í ñii yu'u-í. Achí-de.

Siki ja koo juicio taká naci6n

³¹ Te kivi kii máa Sé'e cháa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jíin-yá. Yúan-na te jungoo-ya in nuu silla tá'ú tíñu, chi ñá'nu kuu-ya kúncháa-ya. ³² Te ndutútú táka ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná in ná in-i jíná'an-í, natu'un ndusiin rií jíin ndixí'ú sá'a cháa ndito-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máa Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chi kúsi iní Táa-ri jíin-ró. Kivi koyo-ró ñuu nuu tá'ú-ró tíñu, chi a ni sátu'a-ya onde kivi ní jungoo ñuyivi. ³⁵ Chi ni ji'i-ri soko, te ni kaja'a-ró ja ní yee-rí. Ni jichi-ri nducha, te ni kaja'a-ró ja ní ji'i-ri. Ni jika tatú-ri, te ni kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Vichí lí-ri, te ni kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, te ni kajande'é-ró rúu. Ni kandee-ri vekaa, te ni jakoyo-ró núu-rí. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayivi vá'a-ún jíin-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ji'i-ní soko, te ni kaja'a-ná ja ní yee-ní, xí ja ní jichi-ní, te ni kaja'a-ná ja ní ji'i-ní vii. ³⁸ Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní jika tatú-ní, te ni kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí ja vichí lí-ní, te ni kanachisúkun-ná ní. ³⁹ Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ku'u-ní, xí ja ní kandee-ní vekaa, te ni kajande'é-ná ní, achí-i. ⁴⁰ Yúan-na te kachi máa Rey-ún kuni-i: Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja ná ni kasá'a-ró súan jíin in ñani lúli-ri yá'a, te nuu rúu ni kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kachi-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndávésé-yá-ún: Ñayivi tá'nu ndatu kákuu-ró. Kuxio kinglyo-ró núu kayú-ro ní káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jíin táka ndajá'a máa. ⁴² Chi ni ji'i-ri soko te tú ní kaja'a-ró ja kée-rí. Ni jichi-ri nducha te tú ní kaja'a-ró ja kó'o-ri. ⁴³ Ni jika tatú-ri te tú ní kaja'a-ró vé'e-ró kúncháa núu-ri. Vichí lí-ri, te tú ní kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, ni kandee-ri vekaa, te tú ní kajande'é-ró rúu. Achí-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máa ñayivi-ún, suni ka'an-i jíin-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ji'i-ní soko, xí ja ní jichi-ní nducha, xí ja ní jika tatú-ní, xí ja vichí lí-ní, xí ja ní ku'u-ní, xí ja ní kandee-ní vekaa, te tú ní kajatiñu-ná nuu-ní

vii. Achí-i. ⁴⁵ Yúan-na te kachí máá Rey jíin-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ní kásá'a-ró súan jíin in ñani lúli-rí yá'a, te ni nuu rúu tú ní kásá'a-ró, achí-ya. ⁴⁶ Te k̄ingoyo ñayivi yá'a nuu ndó'o-i ní káni. Ko ñayivi ndaa-ún, k̄ivi koyo-i nuu kúchaku-i ní káni, achí-de. Achí Jesús.

26

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ní ndi'i ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² A kájiní-ro ja úu-na kivi te koo viko Pascua, te máá Sé'e cháa natuu-ya ja kúu-ya jiká cruz, áchí-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa ni kayii iní ñuu, ni kandutútú-de yu'u palacio máá sutú ñá'nu-ga ja kani Caifás. ⁴ Te ni kanda tu'un-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te kat̄in-de-ya, te ná'ni-dé-ya. ⁵ Te ni kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kivi viko, ch̄i nú súan te ndonda vaq̄ ñayivi, áchí-de.

Jesús jíin ñá'an ndiso perfume iní ñuu Betania

⁶ Te kánde Jesús ñuu Betania kánchaq̄-ya iní ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. ⁷ Te ni cháa in ña'an núu-yá kándá'a-ña in tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te ni chí'i-ña xini-yá nini yé-e-yá staa. ⁸ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajini-de yúan. Te ni kakit̄i iní-de. Te ni kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Ch̄i jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kuá'a-yó núu ñayivi ndá'ú núu. Achí-de. ¹⁰ Te ni jini-ni Jesús ja súan ío. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. In tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí. ¹¹ Ch̄i nene kaxiukú ñayivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaq̄-ri jíin-ró. ¹² Chi ni chí'i-ña perfume yá'a yiki kúnu-ri, náv'a sá'u-a-ña rúu ja yúji-ri. ¹³ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñuyivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu ni sá'a-ña vina, suni koo tu'un náv'a ná núku'un iní-i-ña, áchí-ya. ¹⁴ Yúan-na te in tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, ni ja'an-de nuu sutú ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te ni ka'an-de jíin: Naún kuá'a-ni nuu-ná, te ná nastúu-ná-de nuu-ní, áchí-de. Te ni kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, ni kejá'a-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélu Pascua

¹⁷ Te máá kivi kejá'a viko koo statilá tú yí'i yujan ía jíin, ni jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndenu kuni-ni ná kásá'u-a-ná nuu kée-ni lélu Pascua, áchí-de. ¹⁸ Te ni ka'an-ya: Kuá'an onde ñuu, nuu in cháa yúan. Te kachí-ro kuni-de: Achí máá Maestro, a ni kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélu Pascua iní ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni sk̄ikuu-de tiñu ni tá'ú Jesús nuu-dé. Te ni kásá'u-a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-yá staa jíin uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te ni ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja in róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te ni kakukuí'a xaan iní-de. Te ná in ná in-de ni kaka'an-de jíin-yá: Táta, náá kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te ni ka'an-ya: Cháa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí, cháa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandáa máá Sé'e cháa k̄in-ya natu' un yoso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún núu, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te ni k̄in Jesús

staa, te ni jikan ta'u-ya. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya nuu chaa kaskua'a jiin-ya. Te ni ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'a kuu yiki kuñu-ri, áchi-ya. ²⁷ Te suni ni ki'in-ya ñn taza. Te ni jikan ta'u-ya. Te ni ja'a-ya nuu-dé jiná'an-de. Te ni ka'an-ya: Ko'o taká-ro jiná'an-ró. ²⁸ Chi ya'a kuu niñi-ri ja sá'a contrato jáa. Te játi ja siki kúa'a ñáyivi náva'a koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-ri jiin-ró, ja onde vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva ya'a onde kivi náko'o-ri ja jáa jiin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-ri tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te ni kajita-ya ñn yaa ii. Te ni kenda-ya kaja'an-ya onde yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús jiin-de: Ndivii-ro náyu'u-ro ja siki ruu akuáa vina. Chi a yoso nuu tutú: Stuji-ri cha ndito riñ, te tiku'ni riñ-ún, kuicha-ti, áchi. ³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róo, áchi-ya. ³³ Te ni ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'u-de, ko náa, chi ma náyu'u kuti-ná, áchi-de jiin-ya. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jiin-de: Jandaa ká'an-ri jiin-ró, ja akuáa vina, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró ruu uní jinu, áchi-ya. ³⁵ Te ni ka'an Pedro jiin-ya: Vasa ná kuu-ná jiin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kuu ní, áchi-de. Te suni súan ni kaka'an sava-ga cha kaskua'a jiin-ya.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te ni ja Jesús jiin-de ndañuu nání Getsemaní. Te ni ka'an-ya jiin chaa kaskua'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná ki'in-ri onde yúan kakan ta'u-ri, áchi-ya. ³⁷ Te ni jaka-ya Pedro jiin ndéndúu se'e Zebedeo kua'an-de jiin-ya. Te ni keja'a-ya kuxíi iní-ya, te ndúkuí'a xaan iní-ya. ³⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús jiin-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chi nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jiin-ri. ³⁹ Te ni kanduu-ya ñn tí'li-na. Te ni jukuñiñi jíi-ya. Te ni jikan ta'u-ya: Táa máa-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná ki'in, ko nasu ja kuní máa-ná kuu, chi ja kuní máa-ní, áchi-ya. ⁴⁰ Te ni ncha-ya nuu chaa kaskua'a jiin-ya. Te ni jini-ya ja kákixi-de. Te ni ka'an-ya jiin Pedro: Tú kánda-ro kundito-ró jiin-ri vasté ñn hora náun. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róo. Chi kuní ndija añu-ro, ko yiki kuñu-ro chi túu, áchi-ya. ⁴² Te ni ja'an tuku-ya vuelta uu, te ni jikan ta'u-ya: Táa máa-ná, te nú ma kuu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kundéé-ná jiin, te ná kuu ja kuní máa-ní núsáa, áchi-ya. ⁴³ Te ni ncha-ya ingá jinu. Te ni jini-ya ja kákixi tuku-de, chi xaan káji'i-de numá'ná. ⁴⁴ Te ni xndoo-ya-dé jiná'an-de. Te ni kee tuku-ya kuá'an-ya. Te ni jikan ta'u-ya ja vuelta uní. Te suni ñn-ni tu'un ni ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te ni ncha-ya tuku-ya nuu chaa kaskua'a jiin-ya. Te ni ka'an-ya jiin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. Vina te ni ja hora ja máa Sé'e cha natuu-ya nuu ndá'a chaa ká'io kuachi. ⁴⁶ Nduko ná chó'o, chi cha nastúu ruu, a ni kuyani-de vai-de, áchi-ya.

Ja ní kakatiin-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ni cha Judas, ñn tá'an ja uxí uu-ún. Te jiin-de ni jakoyo kua'a xaan ñáyivi jiin machete jiin yúnu. Chi sutu ñá'nu jiin chaa ni kayii iní ñuu-ún, ni katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cha ni nastuu-ya-ún, ni ja'a-de ñn tuni. Te ni ka'an-de: Cha tiyú'ú-ri-ún, yúan kuu. Katiin jiná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te ni cha-ñi-de nuu Jesús. Te ni ka'an-de jiin-ya: Tarsíoo, Maestro, áchi-de. Te ni tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús jiin-de: Amigo, ña siki vái-ró, áchi-ya. Yúan-na te ni jakoyo ñáyivi-ún. Te ni kakatiin-ni-i Jesús, kaja'an-i jiin-ya. ⁵¹ Te ñn cha kándii yúan jiin Jesús, ni skáa-de nda'a-dé. Te ni tava-dé machete-de. Te ni stuji-dé ñn mozo sutu ñá'nu-ún, ni kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te ni ka'an

Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chi taká ja stáa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni iní-ro já má kúu kakan ta'u-rí nuu Táa-ri vina, te máa-yá táji-yá ví'í-gá uxí uu mil ndajá'a ándíví kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkúu tu'un ká'an tutu jí já kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún nì ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún: Nátu'un siki ín cháa ku'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátíin-ró rúu náún. Nditá'an kivi ní kanchaa-ri jíin-ró ní stá'an-ri tu'un nuu-ro iní ve'e jí, te tú ní kátíin-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró nává'a skíkúu tutu jí cháa nì kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskúá'a jíin-yá, nì kaxndóo-de-ya. Te nì kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa nì kakatiin Jesús, nì jaka-de-ya kuá'an-de jíin-yá onde ve'e Caifás, cháa kúu sutú ñá'nu. Te yúan ká'jin tutú cháa káchaa tutu jíin taká cháa nì kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya ondé nì jaa-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te nì kivi-de ichi iní nì jungoo-de jíin cháa kájatíñu yúan, nává'a kuni-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutú ñá'nu jíin taká cháa nì kayii jíin taká cháa junta, nì kandúkú-de tu'un tú'ún siki Jesús nává'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa nì chákooyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'i-na nì chákooyo uu-ga, ⁶¹ Te nì kaka'an: Chaa yá'a nì ka'an-de: Kuu stunchaa-ri ve'e jí Dios, te nuu uní-ni kivi te nachutá'an-ri, áchí. ⁶² Te nì ndukuiñi máá sutú ñá'nu. Te nì jiká tu'un-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a siki-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te nì ka'an máá sutú ñá'nu: Onde jíin Dios I'a chakú, ká'an nì'in-ri jíin-ró. Kastu'ún te nú máá-ró kúu Cristo, S'e Dios xí túu, áchí jíin-yá. ⁶⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kástu'ún-ri nuu-ro, ja ingá kivi te kuni-ro nuu máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a I'a ndíso fuerza. Te ndii-ya jíin vikó andívi. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga, nì ndátá-de sa'ma-dé. Te nì ka'an-de: Aaj, ká'an ndivá'a-de. Naún nani kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáá. Vina a nì kajini so'o-ró já ká'an ndivá'a-de. ⁶⁶ Ndasa káani iní-ro, áchí-de. Te nì kaka'an sava-ga: Ío v'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te nì kativí si'ví-de nuu-yá. Te nì kaja'a-de jiki núu-yá. Te sava-de, nì kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te nì kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa nì stují róo, áchí-de.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁹ Te kanchaa Pedro yatá vé'e-ún. Te in ña'an jatíñu, nì jaa-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñuu Galilea jíká-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un-de jito nuu taká ñáyivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ni, áchí-de. ⁷¹ Te nì kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te nì jiní inga-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña jíin ñáyivi ká'jin yúan: Chaa yá'a suni jíká kuu-de jíin Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te inga jínu tú ní játu'un-de. Sa máá-de nì nduní'in yu'u-dé: Tú jiní-ri cháa jian, áchí-de. ⁷³ Te nì kunúu. Te ñáyivi ká'jin yúan nì jakoyo-i nuu-dé. Te nì kaka'an-i jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nástúu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te nì kejá'a ní'in ká'an ndivá'a-de: Tú jiní-ri cháa jian, áchí-de. Te nì kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te nì nuku'un iní Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jíin-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jinu. Te nì kenda-de kua'an-de. Te nì nde'e xaan-de.

1 Yúan-na te n̄ kundijjn. Te taká sutu ñá'nu jín cháa n̄ kayii, n̄ kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. 2 Te n̄ kaju'n̄-de-ya. Te kua'an-de jín-yá nuu Poncio Pilato, cháa kúu gobernador. 3 Yúan-na te Judas, cháa n̄ nastúu-ya-ún, n̄ jini-de ja n̄ kuni'in siki-yá. Te n̄ nakani ini-de. Te náku'a-de oko ux̄i peso-ún nuu sutú ñá'nu jín núu cháa n̄ kayii-ún núu. 4 Te n̄ ka'an-de: N̄ sá'a-ná kuachi. N̄ nastúu-ná ñn cháa ja tú ío n̄ ñn kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máa sutú-ún n̄ kaka'an-de: Naún jitú ini-r̄i. Siki máa-ró kúu. Achí-de. 5 Te n̄ súnogoy Judas oko ux̄i peso-ún ini ve'e i. Te n̄ kee-de kua'an-de. Te n̄ skuá'ñá-de máa-de. 6 Te sutu ñá'nu-ún, n̄ kanastútú-de xu'un-ún. Te n̄ kaka'an-de: M̄a kúu chú'un-yó xú'ún yá'a ini jan̄u núu kásoko-i, chí xu'un yá'u niñi kúu, áchí-de. 7 Ko n̄ kandatú'ún-de. Te n̄ kajaan-de ñn ndu'a ñu'un kixín jín xú'ún-ún, nává'a yúan yuji taká ñayivi jiká. 8 Ja yúan nání ñu'un-ún onde vina: Ñu'un niñi. 9 Yúan-na te n̄ skíkúu tu'un n̄ ka'an Jeremias cháa n̄ jani tu'un Dios: N̄ káki'in-i ndí'okó ux̄i peso-ún, ya'u I'a n̄ kundaá ya'u-ya, chí yaku cháa Israel, n̄ kasánda-de ja kúya'u-ya, 10 Te n̄ kaja'a-i xu'un-ún ja siki ñn ndu'a ñu'un kixín, nátú'un n̄ tá'ú máa Tatá Dios tiñu nuu-r̄i, áchí. 11 Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún n̄ jiká tu'un-de-ya: Máa-ró kúu rey cháa judío náún, áchí-de. Te n̄ ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. 12 Te taká sutu ñá'nu, n̄ kajikan-de kuachi siki-yá. Ko tú ní xndíó káni-ya n̄ ñn tu'un. 13 Yúan-na te n̄ ka'an Pilato jín-yá: Te tú jini so'o-ró ñasaa kuachi kájan cháa yá'a siki-ro náún, áchí-de. 14 Te tú ní ká'an kuti-yá n̄ ñn tu'un jín-de. Te n̄ naa ini gobernador ndé'é-de nuu-yá. 15 Te ío costumbre gobernador ja kivi viko yúan sía-de ñn preso, nú ndéja kájata'an ini máa ñayivi ñu'u-ún sía-de. 16 Te suu kivi-ún ío ñn cháa kánde preso nání-de Barrabás, te n̄ jichá tu'un-de. 17 Te n̄ kandutútú ñayivi te n̄ ka'an Pilato jín-i: Ndé cháa kákuni-ro já sía-r̄i vina, á Barrabás x̄i Jesús, cháa ja nání Cristo, áchí-de. 18 Ch̄i a n̄ juku'un ini-de ja ní kakukuásún ini sutu ñá'nu, te yuán ní kanastúu-de Jesús. 19 Te nini kánchaa Pilato ini ve'e tiñu, te n̄ táji ñásí'i-de tu'un nuu-dé: M̄a sá'a-ró cuenta ja kúu siki cháa va'a jian, chí kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja siki-dé, áchí-ña. 20 Ko sutu ñá'nu jín cháa n̄ kayii-ún, n̄ kaská'an-de ñayivi já ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. 21 Te gobernador, n̄ jiká tu'un-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé ñn-de kuni-ro sía-r̄i, áchí-de. Te n̄ kaka'an-i: Sía-ní Barrabás, áchí-i. 22 Te n̄ ka'an Pilato jín-de: Núsáa te ndasa sá'a-r̄i jín Jesús, cháa nání Cristo, áchí-de. Te n̄ kaka'an ndi'i-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. 23 Te gobernador, n̄ ka'an-de jín-i: Naún kuachi n̄ sá'a-de núsáa, áchí-de. Ko máa ñayivi-ún, ví'í-gá n̄ kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. 24 Te n̄ jini Pilato ja tú kúndé-de jín ñayivi, chí sasua kánda vaa-ga-i. Te n̄ ki'in-de nducha. Te n̄ nandá'a-de jito nuu ñayivi kuá'a-ún. Te n̄ ka'an-de: Tú ña kuachi máa-rí ío ja kúnchaa niñi cháa va'a yá'a siki-r̄i. Siki máa-ró ná kúu. Achí-de. 25 Te n̄ kaka'an taká ñayivi: M̄a yú'ú-ní, chí siki máa-ná jín siki sé'e-ná ná kúnchaa kuachi niñi-dé, áchí-i. 26 Yúan-na te n̄ sía-de Barrabás kua'an. Te n̄ xndó'o-de Jesús. Te n̄ naku'a-de-ya já kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

27 Te soldado gobernador, n̄ kajaka-de Jesús kua'an-de jín-yá ini ve'e palacio. Te n̄ kakana-de xini tá'an-de n̄ kandutútú-de. 28 Te n̄ kasávichi-de-ya. Te n̄ kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'á tindi'í. 29 Te n̄ katñn-de ñn corona iñu. Te n̄ kachu'un-de xini-yá. Te n̄ kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te n̄ kajukuiñi jiti-de

nuu-yá, n̄i k̄asákátá-de nuu-yá: Rey judío, t̄aá ndii, áchí-de. ³⁰ Te n̄i kativ̄i s̄i'v̄i-de nuu-yá. Te n̄i k̄ak̄iñi'in-de yunu-ún nda'a-yá. Te n̄i kastují-dé xin̄i-yá jíin. ³¹ Te nuu ní ndi'i n̄i k̄asákátá-de nuu-yá, te n̄i k̄anakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te n̄i k̄anachu'un-de-ya sá'ma máá-yá. Te n̄i k̄akeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

J̄a ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní k̄akenda-de, te n̄i k̄aketá'an-de jíin ñin cháa ñuu Cirene nání-de Simón. Te n̄i k̄atetiñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-yá, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te n̄i jakoyo-de ñin t̄induú nání Gólgota, j̄a kuni ka'an: Yiki xiní. ³⁴ Te n̄i kaja'a-de vino jíin súsia ua j̄a kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaa-ya, te t̄u ní kuní-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndi'i n̄i kajata kaa-de-ya jiká cruz, te n̄i k̄asaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de, te n̄i k̄asá'a-de ñin apuesto siki. Te n̄i skíkuu tu'un ká'an cháa n̄i jani tu'un Dios: N̄i k̄andátá-i sa'ma-rí, te siki sú'nu-rí n̄i k̄asá'a-i ñin apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te n̄i kajungoo-de yúan, n̄i k̄andé'é-de nuu-yá. ³⁷ Te n̄i kachaa-de ñin tu'un xin̄i cruz-ya j̄a kúu kuachi-ya: Ya'á kúu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. ³⁸ Te n̄i kajata kaa-de uu ñakui'ná jíin-yá. ñin ichi ndává'a-ya, te inḡa ichi ndávésé-yá. ³⁹ Te ñayivi kaja'a yúan, n̄i k̄askuikó-i xin̄i-i. Te n̄i kaka'an ndiva'a-i jíin-yá. ⁴⁰ Róo ká'an-ro j̄a stunchaa-ro vé'e ñi te nuu uní kivi te ndukani-ró núu, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáa te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jíin cháa kachaa tutu jíin cháa fariseo jíin cháa n̄i kayii, suni súan n̄i k̄asákátá-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, n̄i nama-de-i, ko ma kúu nama-de máá-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. ⁴³ Kándija-de nuu Dios, te ná nama máá-yá-de vina te nú kuní máá-yá, chi ní ka'an-de: Máá-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñakui'ná kándita kaa jíin-yá jiká cruz, suni ñin-ni tu'un n̄i kaka'an ndiva'a jíin-yá. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te n̄i kuxki'vi ní núu ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁶ Te a yani ka'un̄i aini, n̄i ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuni ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, n̄i kajini so'o-i tu'un-ún. Te n̄i kaka'an-i: Kana cháa ya'a xin̄i Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jinu ñin cháa n̄i jaa-de. Te n̄i ki'in-de kachi, n̄i chindaji-de nuu vinagre. Te n̄i chaa-de xin̄i ñin yunu. Te n̄i j̄a'a-de nuu-yá j̄a kó'o-ya. ⁴⁹ Te n̄i kaka'an sava-ga-i: Sía, nándéó nú chaa Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máá Jesús, n̄i ka'an jaa-ya inḡa jinu. Te n̄i j̄i'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde ñi ve'e ñi, n̄i te'nde uu onde nuu xin̄i, te onde nuu j̄a'a. Te n̄i taan ñuyivi. Te toto, n̄i k̄andata. ⁵² Te suni n̄i k̄ananuña ve'e añú. Te kua'a ndi'i cháa ndoo, j̄a á n̄i kaji'i-de, n̄i kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á n̄i nachaku-ya, te n̄i k̄andenda koyo-de ñi ve'e añú. Te n̄i ndi'i koyo-de ñi ñuu ñi. Te n̄i k̄andenda ndi'jin-de nuu kuá'a ñayivi. ⁵⁴ Te cháa capitán, jíin cháa kándito Jesús jíin-de, n̄i kajini-de j̄a ní taan, jíin táka tíñu n̄i kuu. Te n̄i kayu'ú téyí-de. Te n̄i kaka'an-de: J̄andáa j̄a Sé'e Dios kúu cháa ya'a núu, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñási'í yúan k̄andé'é jiká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, n̄i k̄andik̄in-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña k̄ajatiñu-ña núu-yá. ⁵⁶ Te jíin ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin María náa Jacobo jíin José, jíin náa se'e Zebedeo.

J̄a ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te n̄i ini kivi-ún. Te n̄i jaa ñin cháa kúka ñuu Arimatea, nání-de José, chi suni ñin cháa n̄i skuá'a jíin Jesús kúu-de. ⁵⁸ Chaa ya'a, n̄i jaa-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. Te n̄i tá'u tíñu Pilato j̄a ná kuá'a-i yiki kúñu

Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te n̄i ki'in José ndiyi-ún. Te n̄i chisúkun-dé-ya j̄ín ñin sa'ma kuitá ndóo. ⁶⁰ Te n̄i chindee-de-ya iní ve'e añú jáá ñáva'a-de, ja ní jacha j̄ika ñin kava. Te n̄i stúu-dé ñin yuu ká'nu, n̄i jasú-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala j̄ín ingá María, káxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te n̄i kuu kivi x̄ian. Te iku-ún n̄i kuu kivi ní kasátu'a-i máá-i. Te taká sutu ñá'nu j̄ín cháa fariseo, n̄i kandutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te n̄i kaka'an-de: Tãta, kánuku'un iní-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núu, te n̄i ka'an-de: Nuú uní kivi te nachaku-rj, ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tíñu-ní ná kúkútu yúyaú-ún onde j̄inu nuu uní kivi. Ch̄i nú túu te sanaa kí cháa n̄i kasuá'a j̄ín-de-ún akuáa, te nasáku'ná-de ndiyi-ún ki'in-de j̄ín. Yúan-na te kachi-de kuni ñayivi: N̄i nachaku-ya já ní j̄i'ya, ach̄i-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vásá já xnañúú, ach̄i-de. ⁶⁵ Te n̄i ka'an Pilato j̄ín-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an j̄ín-de, te sákútu máá-ró yúyaú-ún nú ndasa kájin̄i-ro. Ach̄i-de. ⁶⁶ Te kája'an-de. Te n̄i kasákútu-dé ve'e añú. Te j̄ín sello n̄i kajasu va'a-de sik̄i yúu já ndí'u yuyaú-ún. Te ká'jin soldado j̄ín-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄i ja'a kivi ndétatú-ún. Te n̄i kundijin kivi ñin semana. Te María ñuu Magdala j̄ín ingá María-un, n̄i kajande'é-ña vé'e añú-ya. ² Te ñin ndajá'a máá Tatá Dios, n̄i kuun-ya ichi ándivi ní cháa-ya. Ch̄i n̄i t̄aan xaan ní sá'a-ya. Te n̄i stúu-yá yuu-ún kua'an. Te n̄i jungoo-ya sik̄i. ³ Te ndii ncháa núu-yá. Te su'nu ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, n̄i kayu'ú-de, te kákisi-i-de ní sá'a-ya. Te n̄i kakundiyi-de. ⁵ Te n̄i ka'an ndajá'a j̄ín ñá'an-ún: M̄a yú'ú-ro, ch̄i a jini-rj ja kánandúkú-ró Jesús, I'a ní j̄i'j̄i j̄ika cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄i nachaku-ya nátu'un n̄i ka'an-ya. Ña'an te nde'é-ró núu ní katúu máá Jito'o-ro. ⁷ Kuángoyo yach̄i te kachi-ro núu cháa n̄i kasuá'a j̄ín-yá, ja á n̄i nachaku-ya má'ñú ndiyi. Te jandáa xna'an-ga ki'in-ya ñúu Galilea vásá kí'in-ro. Te yúan kun̄i-ro núu-yá. Ach̄i-ro kuni-de. Kástu'ún ndija-rj nuu-ro, ach̄i-ya. ⁸ Te máá-ña káyu'ú-ña te kákusiñ iní-ña. Te n̄i kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te n̄i kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa kásuá'a j̄ín-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te n̄i kenda-ni Jesús n̄i ketá'an-ya j̄ín-ña. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-ña: Taá ndii, ach̄i-ya. Te n̄i kanuu-ña sukún já'a-yá, te n̄i kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús j̄ín-ña: M̄a yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñani-rj ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kun̄i-de nuu-rí. Ach̄i-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te n̄i kakastu'ún-de nuu sutu ñá'nu taká tíñu ja sán n̄i jo. ¹² Te n̄i ndutútú-de j̄ín cháa ní kayii. Te n̄i kandatú-un-de. Te n̄i kája'a-de kua'a xú'ún núu soldado jíná'an. ¹³ Te n̄i kaka'an-de: Súan ka'an-ro jíná'an-ró: Ch̄a kásuá'a j̄ín máá-de, n̄i kikoyo akuáa, te n̄i kanasáku'ná ndiyi-ún nini kákixi-ná, ach̄i-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kuni so'o gobernador, te máá-rí, kiská'an-rj-de, nává'a m̄a koo kuach̄i sik̄i máá-ró. Ach̄i-de. ¹⁵ Te soldado, n̄i káki'ín-de xú'ún. Te n̄i kasá'a-de nátu'un n̄i ta'u tíñu nuu-dé. Te tu'un yá'a n̄i j̄icha kua'an ñí ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máá-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxi ñin cháa kásuá'a-ún, n̄i kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tíñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te n̄i kajini-de nuu-ya,

te n̄i kachiñú'ún-de-yá. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te n̄i chaá Jesús, n̄i ka'an-yá jíin-de: Siki-rí, a n̄i chaa Dios taká fuerza ja ío in̄i andíví jíin iní ñuyívi. ¹⁹ Núsáa te kuá'an jíin'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un in̄i-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máá Táa-yo jíin sí'ví máá Sé'e, jíin sí'ví máá Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tiñu n̄i tá'ú-rí nuu-ro. Te máá-rí kaka ndija-rj jíin-ró ní káni onde kivi ndí'i ñuyívi. Achí-yá. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaa skuánducha

¹ Yá'a kéjá'á tú'un va'a máá Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan n̄i chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios n̄i kuu-de sáá: Kuni so'o-ró, ch̄i tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró ichi máá Jító'o-yo te sándóo-ró ichi-yá, achi-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, n̄i skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i jani-de tu'un jánducha jín tú'un nakani in̄i, nává'a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi. ⁵ Te n̄i chakoyo taká ñayivi ndañúu Judea, jín taká ñayivi ñúu Jerusalén. Te n̄i skuánducha-dé-i in̄i yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñú'un Juan n̄i kuu ixi camello, jín ñin sánchijí ñii nú'n̄i ch̄i-de. Te n̄i yee-dé ndikuá'yú jín ndúxi yoko yuku. ⁷ Te n̄i jani-de tu'un: Ichi yatá-rí vai ñin l'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-r̄i jukuíta ndee-r̄i te ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, ch̄i jín ndúcha skuánducha-rí róo jíná'an-ró, ko l'a-ún, ch̄i jín Espiritu Santo skuánducha-yá róo, áchí Juan.

Já ní janducha Jesús ní sá'a Juan

⁹ Te n̄i kuu kivi. Te Jesús, n̄i kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te n̄i janducha-yá n̄i sá'a Juan in̄i yucha Jordán. ¹⁰ Te n̄i nana-ni-ya in̄i nducha-ún. Te n̄i jin̄i-ya já ní nuña andívi. Te Espiritu n̄i jungava siki-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andívi ní kenda ñin tu'un n̄i ka'an: Máá-ró kúu Se'e-r̄i, te kúndá'ú in̄i-r̄i róo. Te kúsi in̄i-r̄i jín-ró. Achí.

Siki já ní jito nchaa tá'an Satanás jín-yá

¹² Yúan-na te máá Espiritu, n̄i chundá'a-ni-ya kuá'an-ya ondé ñu'un té'é. ¹³ Te n̄i kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaa tá'an Satanás jín-yá. Te n̄i kandee-ya jín kiti xáan. Te máni ndajá'a andívi ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasá ní kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde n̄i kivi Juan vekaa, te n̄i jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te n̄i kachi-ya: A n̄i jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani in̄i jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Já ní kana-ya xiní kúun tá'an chaa

¹⁶ Te n̄i ja'a-ya xín mar Galilea kua'an-ya. Te n̄i jin̄i-ya núu Simón jín ñaní-de Andrés, káskuíta ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, ch̄i chaa kátiin tiyáká kákuu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Kundik̄in ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-r̄i róo chaa tiñ ñayivi. Achí-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i ka'ndóo-ni-de ñunu-dé. Te n̄i kandik̄in-de-ya. ¹⁹ Te n̄i jika-ya ñin tí'lí-ga. Te n̄i jin̄i-ya núu Jacobo jín ñaní-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaa-ún. Suni ká'jin chaa-ún in̄i barco, kánaku'n̄i-de ñunu-dé. ²⁰ Te n̄i kana-ni-ya xiní-dé. Te n̄i kaskéndgo-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún jín mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Já ní keñi'in-ya tachí káni

²¹ Te n̄i kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndétatú n̄i kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. ²² Te n̄i kanaa ini-i kájni so'o-i tu'un

stá'an-ya, chi n̄i stá'an-ya nátu'un cháa ndíso tíñu, nasu nátu'un cháa káchaa tutu. ²³ Te in̄i ve'e sinagoga-ún kándeé ñin cháa tá'an tach̄i k̄ini. Te cháa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ²⁴ Nañun kuní-ní j̄ín-ná j̄íná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. V̄ai-ní xnáa-ní náá náún. A j̄íní-ná na ní kúu, cháa ío ndoo nuu Dios, áchí. ²⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá j̄ín: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. ²⁶ Te máá tach̄i k̄ini-ún, xaan ní ja'ni yí'í cháa-ún. Te n̄i kana j̄íkó'ó. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. ²⁷ Te ndiv̄ii-i n̄i kánaa in̄i-i kánde'é-i. Te kánda'tu'ún máa-i: Nañun kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, ch̄i tá'ú ní'in-de tíñu nuu tach̄i k̄ini, te kánda'tu' nuu-dé, áchí-i. ²⁸ Te n̄i jich̄a nuu-ni tu'un-ya kuá'an ñí táká ndañúu ja ní j̄íkó ndúu yuñúu Galilea. ²⁹ Te n̄i kánda'ni-ya in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i cháko'yo-ya j̄ín Jacobo j̄ín Juan onde ve'e Simón j̄ín Andrés. ³⁰ Te náchisó Simón, kátúu-ñá yí'í k̄iji-ña. Te n̄i kaka'an-ni-de j̄ín-yá ndasa kuu máá-ña. ³¹ Yúan-na te n̄i jaq-ya. Te n̄i t̄in-ya ndá'a-ña. Te n̄i ndukani-ya-ña. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá j̄íná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u

³² Te nuu ní in̄i, n̄i kee ndikandii, te n̄i cháko'yo cháa kánda'iso ñáyivi káku'u, j̄ín ñáyivi tá'an tach̄i k̄ini. ³³ Te taká ñáyivi ñúu-ún, n̄i káku'tútú-i yuxé'é yúan. ³⁴ Te n̄i nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u tin̄i nuu ku'é. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'a tach̄i k̄ini kája'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tach̄i k̄ini-ún, ch̄i a kájin̄i-ún-yá.

Ja ní jikan ta'u-yá nuu ñú'un té'é

³⁵ Te ñá'an xaan ní ndukoo-ya, onde ná íña-gá. Te n̄i kenda-ya te kua'an-ya ñin lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i jikan ta'u-yá. ³⁶ Te Simón j̄ín cháa káxiukú j̄ín-de, n̄i kandik̄in-de-ya. ³⁷ Te n̄i k̄anani'in-dé-ya. Te káka'an-de j̄ín-yá: Taká ñáyivi, kánandúkú-i ní, áchí-de. ³⁸ Te n̄i kach̄i-ya j̄ín-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-r̄i tu'un yúan, ch̄i ja yúan ní cháa-r̄i. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te n̄i jani-ya tú'un in̄i taká ve'e sinagoga ñí ndañúu Galilea. Te n̄i kiñi'in-ya tach̄i k̄ini kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te ñin cháa té'yu ndi'yi, n̄i cháa-de nuu-yá. Te n̄i jukuiñi j̄iti-de nuu-yá, ká'an ndá'ú-de j̄ín-yá: Nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, n̄i kundá'ú in̄i-ya-dé. Te n̄i skáa-ya ndá'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Kuní-r̄i. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni n̄i ka'an-ya, te ndi'yi té'yu cháa-ún, kua'an-ni. Te n̄i ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an xaan-yá j̄ín-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya j̄ín-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro j̄ín ní ñin-i, ch̄i kuá'an, te stá'an-ro máa-ró núu sutú. Te kundá'á-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kun̄i-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un n̄i tá'ú Moisés tíñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máa-de, n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i kejá'á-de n̄i jach̄a xaan-dé tu'un. Te n̄i kach̄i-de ná n̄i ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu k̄ivi ndijin Jesús onde in̄i ñuu, ko n̄i kanchaa s̄in-ya ñin lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i kikoyo ñáyivi táká lado nuu-yá.

2

Chaa n̄i kuyúnú

¹ Te n̄i kuu yakú k̄ivi. Te n̄i k̄ivi tuku-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kenda tu'un ja ve'e kánchaa-ya. ² Te n̄i káku'tútú kuá'a xa'an ñáyivi núu-yá. Te tuká ní kánda kuti yuxé'é kuñi-i. Te n̄i jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te n̄i cháa yakú cháa

nuu-yá jíin ñin cháa n̄i kuyúnú, ja kún tá'an-de kándiso-de cháa-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñáyivi-ún, te tú ní kúu kivi-de nuu-yá jíin cháa-ún. Te n̄i kajuña-de xini vé'e nuu kánde-de-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yau-ún, n̄i kaskúun-de jito yuu núu kátúu cháa n̄i kuyúnú-ún. ⁵ Te n̄i jini Jesús ja kákandija máa-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa n̄i kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró, áchi-ya. ⁶ Te yúan káxiukú yakú cháa káchaa tutu. Te yúan, n̄i kajani in̄i: ⁷ Naja ká'an cháa yá'a súan. Núsáa te tu'un ndiva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu in̄i nuu kuáchi, chi ñin-ni máa Dios, áchi. ⁸ Te n̄i juku'un-ni in̄i Jesús ja súan kájani in̄i. Te n̄i ka'an-ya jíin: Naja kájani in̄i-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jíin, achi-ri náún. ¹⁰ Ko náv'a ná kuni-ro ja máa Sé'e cháa, ndíso-ya tínu in̄i ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a núsáa: ¹¹ Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchi-ya jíin-de. ¹² Te máa cháa-ún, n̄i ndukoo-ni-de. Te n̄i naki'in-de jito yuu-dé. Te n̄i ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-i, n̄i kaakee nuu-i kánde'é-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios: Na tú kájiní kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchi-i.

Ja ní kana-ya xini Levi

¹³ Te n̄i kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñáyivi, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-i. ¹⁴ Te n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. Te n̄i jini-ya núu Levi, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchi-ya. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, n̄i yee-ya staa in̄i vé'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chi ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te cháa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kánde'é-de ja yee-ya staa jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi. Te n̄i kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yee-ya jíi'i-ya jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, áchi-de. ¹⁷ Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chi cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chi cháa ká'io kuáchi kána-ri xini, áchi-ya.

Siki já kondicha in̄i

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha in̄i-de. Te n̄i chaakoyo cháa-ún. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha in̄i-de, te cháa káskuá'a jíin-ní, tú ká'io ndicha in̄i-de, áchi-de. ¹⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha in̄i ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yíi jíin-i. Chi nú nini kánchaa yíi jíin-i, ma kúu kondicha in̄i-i. ²⁰ Ko chaa ñin kivi já yíi-ún, kuxio-de nuu-i. Te kivi-ún, kuu kondicha in̄i-i. ²¹ Tú ní ñin nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chi nú súan, te suni máa já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'i-gá te'nde. ²² Te tú ní ñin chu'un vino jáá in̄i ñii tú'ú. Chi nú súan, te máa vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jáá jíin vino jáá, kúu ja kúu ku'un, áchi-ya.

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

²³ Te ñin kivi ndétatú n̄i ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu káa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá, kájika-de kua'an-de. Te kákachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te cháa fariseo, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú,

chị tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-yá, nị ka'an-yá jíin-de: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te nị j'i'-de soko, onde jíin cháa nị kaxiukú jíin-de. ²⁶ Te nị kivi-de iní ve'e Dios. Te Abiatar nị kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te nị yee-dé statilá iị káxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní in cháa, chị máni sutú káyee núú. Te suni nị ja'a-de nuu cháa káxiukú jíin-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni nị ka'an-ya jíin-de: Kivi ndétatú nị jungoo ja sikí cháa; nasu cháa ja sikí kivi ndétatú. ²⁸ Núsáá te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ịn cháa nị ichi nda'a

¹ Te inga jínu nị ndivi Jesús iní ve'e sinagoga. Te yúan nị io in cháa nị ichi káján in nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, nává'a kakan-de kuachi sikí-ya. ³ Yúan-na te nị ka'an-ya jíin cháa kátí'íchi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te nị ka'an-ya jíin-de jíná'an-de: Ndé ley ío sikí kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó in cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo in ndivi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-ya nuu-dé ja ká'jin-de xiin-ya. Te nị kiti iní-ya. Te nị kukuf'a iní-ya já ndáva iní añú-de jíná'an-de. Te nị ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nị skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, nị nduva'a iị-ní. ⁶ Yúan-na te nị kenda koyo cháa fariseo. Te nị kandatú'ún-ni-de jíin cháa herodiano sikí-ya, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikín-i-ya

⁷ Te Jesús, nị kusin-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jíin cháa káskuá'a jíin-ya. Te ñáyivi kuá'a xáan ndáñú Galilea jíin ndáñú Judea, nị kandikín-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jíin Idumea, jíin inga lado yucha Jordán, jíin ndáñú Tiro jíin Sidón. Kua'a xáan ñáyivi, nị kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu nị sá'a-ya. Te nị chakoyo-i nuu-ya. ⁹ Te nị ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya ja ná kótú'a in barco lúli kivi-ya, nává'a tú kaxin-i-ya. Chi kua'a xáan ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chi nị nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi káku'u kue'e, nị kakandita-i nuu-ya, ja ké'é-i-ya káku'i-i. ¹¹ Te tachi kini nú nị kajini nuu-ya, te kájukiñi jíti núu-ya. Te kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-ya, nị ka'an xa'an-ya jíin já ná tú stá'an ndijin-ún-ya.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-ya

¹³ Te nị kaa-ya kuá'an-ya ondé yuku. Te nị kana-ya xiní ndé cháa játa'an iní máá-ya. Te nị jakoyo-de nuu-ya. ¹⁴ Te nị jani-ya uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jíin-ya. Te táji-ya-de kinyoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñáyivi kú'u. Te kiñi'in-de tachi kini kinyoyo. ¹⁶ Te Simón, nị naskúnání-ya-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jíin Juan ñani Jacobo, nị naskúnání-ya ndendúu-de Boanerges, ja kuní ka'an: Cháa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jíin Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te nị kivi koyo-de in ve'e jíin-ya. ²⁰ Te nị ndutútú tuku kua'a ñáyivi. Te nị tuká ní kúu kee-ya staq jíin-de. ²¹ Te nị kajini tu'un tá'an-ya. Te nị kakenda-de vai-de ja tiin-de-ya. Chi nị kaka'an-de: Káku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndava'a sikí Espiritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, ni kikoyo onde ñuu Jerusalén, ni kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jín tachí káni ñá'nu kíñi'in-de tachí káni kája'an, áchí. ²³ Te ni kana-ya xini jíná'an. Te ni ka'an-ya tú'un yátá jín: Ndasá kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás kí'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú ñin ñuu sásín máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúñi'in. ²⁵ Te nú ñin ve'e sásín máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúñi'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máá te sásín máá, ma kúñi'in, chí sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni ñin cháa kuu kivi-de iní ve'e cháa kándáján te sakuí'ná-de ndatiñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de cháa ndáján-ún. Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatiñu cháa-ún. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jín-ró já koo tuká'nu iní nuu táká kuachi kásá'a cháa, te suni nuu tú'un ndíva'a nú ñani ká'an-de jímá'an-de. ²⁹ Ko nú ñin cháa ká'an-de tu'un ndíva'a sikí Espíritu Santo, ma koo kuti tuká'nu iní-ya núu-dé, chí sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chi ni kaka'an-de: Tá'an-de tachí káni, áchí-de.

Náa-ya jín ñani-ya

³¹ Te ni cháa náa-ya jín ñani-ya, te ká'jin-ña yatá ké'e. Te ni katáji-ña tú'un kua'an kákana-ña xini-yá. ³² Te ñayivi kuá'a káxiukú ní núu-yá-ún, ni kaka'an-i jín-yá: Kuándé'é-ní, chí ni cháa náa-ní jín ñani-ní ká'jin-ña yatá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-yá, ni ka'an-ya: Ndéja kuu náa-ri te ndéja kákuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñayivi káxiukú ní núu-yá-ún, te ni ka'an-ya jín-i: Kuni so'o-ró, chí ya'a kuu náa-ri jín ñani-ri. ³⁵ Chi ñayivi skikuu tiñu kuni Dios, jian kuu ñani-ri, kuu kuá'a-ri, kuu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

¹ Te yu'u mar ni kejá'a tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te ni kándututú kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya iní ñin barco nuu mar. Te taká ñayivi-ún, ni káakendo-i káxiukú-i nuu ñú'un. ² Te ni stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te ni ka'an-ya jín-i: ³ Kuni so'o te kunj-ro: ñin cháa sáka trigo, ni kenda-de sáka-dé. ⁴ Te ni kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñin nunj-ún, ni jungava yu'ichi. Te ni cháa tisaa. Te ni kakókó-tí. ⁵ Te inga, ni jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te ni kana yachi-ni, chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te ni kasun-ni. Te ni ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga, ni jungava ma'ñú inu. Te ni ja'nu iñu-ún. Te ni jasú nuu. Te tú ní kúun nunj. ⁸ Te sava, ni kajungava nuu ñú'un vá'a. Te ni kaja'nu. Te ni nakóko. Te ni kuun nunj. ñin ja okó uxi, inga ja uní xiko, te inga ja ñin ciento, áchí-ya. ⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Cháa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁰ Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te cháa ká'jin yani nuu-yá jín ndí'uxi uu cháa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'ún-de-ya sikí tú'un yátá-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jín-de: A kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jín já sñin sikí ká'jin, chí máni jín tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. ¹² Náva'a vasa kándé'é, ná ndé'é ko ma chú'un iní. Te vasa kájiní so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un iní. Náva'a ma ná jíó káva iní, te koo tuká'nu iní nuu táká kuachi, áchí-ya. ¹³ Te ni ka'an-ya jín-de: Tú kájuku'un iní-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasá juku'un iní-ro sáva-ga tu'un yátá núsáá. ¹⁴ Cháa sáka trigo kuu cháa sáka tú'un. ¹⁵ Te nunj ní kajungava yu'ichi kákuu cháa ni saká tú'un iní-de. Ko nú ni kájiní so'o-de, te cháa-ni Satanás te jáncháa-ni tu'un ni saká iní añu-de-ún kua'an-ni jín. ¹⁶ Te nunj ní saká núu ñú'un yúu,

kákuu cháa kájini so'o tu'un, te kúsi iní-de jíin. ¹⁷ Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kánda. Te nú n̄ ndonda tundó'o siki-dé, xí nú n̄ sándiva'a-i jíin-de siki tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. ¹⁸ Te nun̄ ní saka má'ñú íñu kákuu cháa kájini so'o tu'un. ¹⁹ Ko kákutēñu-de jíin ndátíñu-de. Te kákuñ-de kukúká-de, te káxndá'ú-de máa-de jíin. Te kákutóó iní-de siki sáva-ga ndatíñu. Ndi'i yá'á sátēñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nun̄i. ²⁰ Te nun̄ ní saka núu ñú'un vá'a kákuu cháa kájini so'o tu'un. Te kájata'ú-de te kája'a-de nun̄i. In-de oko ux̄i, inga-de un̄i xiko, te inga-de in ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

²¹ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndij sa'í chíi nundóó, xí chíi jito. Á tú kundij nuu candelero. ²² Chí tú ío ni in̄ tiñu yísa'í sáni, chí taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni in̄ tu'un yísa'í sáni, chí taká-ni vai ndijin sá'a-ya. ²³ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ²⁴ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Chí jíin kú'a já káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga siki máa-ró já kájini so'o-ró. ²⁵ Chí cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'ín, áchí-ya.

Tu'un tata n̄i ja'nu

²⁶ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu natu'un in̄ cháa n̄i chí-i-de tata nuu ñú'un. ²⁷ Te kixi-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máa-de, tú jiní-de ndasa sá'a. ²⁸ Chí máa ñú'un kúu ja já'a nun̄i. Xna'an-ga v̄ju, te vasa kána yoko. Yúan-na te nun̄i ndóo chíi yoko-ún. ²⁹ Te nú n̄i kuaan nun̄i-ún, te skívi-ni-de jóso, chí a n̄i jaá kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³⁰ Te n̄i ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndása kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yo jíin. ³¹ Kúu natu'un ndikin yuá mostaza ja nú n̄i jichá nuu ñú'un, te yuán kúu in̄ tata lúli-ga vasa taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. ³² Ko nú a n̄i jichá. Te kana, te já'nu xa'an-gá vasa taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaa ío andiví vatu-ni sá'a-tí taká-ti chíi kati-ún, áchí-ya. ³³ Te kua'a tú'un yátá súan n̄i ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa n̄i kakanda máa-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Chí máni máa-ni nuu cháa káskuá'a jín-ya n̄i kach̄i kají-ya taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tach̄i xa'an ní sá'a-ya

³⁵ Te n̄i iní kivi-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yo íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te n̄i kaxndóo-de ñayivi kuá'a-ún. Te súan-ni n̄i kajaka-de-ya iní in̄ barco. Te suni kua'an yaku-ga barco lúli jíin-ya. ³⁷ Te n̄i ndonda in̄ tach̄i xa'an. Te suni n̄i ndonda su'ma mar, n̄i kivi iní barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha iní núú. ³⁸ Te máa-yá, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixi-ya siki in̄ sa'ma yí'i xin̄i. Te n̄i kaxndúko-de-ya. Te káka'an-de jíin-ya: Maestro, á tú nákan iní-ni ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te n̄i nduko-ya. Te n̄i ka'an xa'an-ya nuu tach̄i-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'ín-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te n̄i jukuiñi tach̄i-ún, te ná'ín yúú í-ni n̄i kuu. ⁴⁰ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja tú kákandija-ró, áchí-ya. ⁴¹ Te n̄i kayu'ú xa'an-dé. Te n̄i kaka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, ja ondé tach̄i jíin mar kájanat̄u nuu-dé, áchí-de.

1 Te ni jakoyo-ya ingá lado mar ndañú Gadara. 2 Te ni kenda-ya ini barco-ún. Te onde ve'e añú ni kenda in chaa tá'an tachi kini, te ni ketá'an-ni-de jín-yá. 3 Te ncháá-de mañú vé'e añú. Te tú ni in kundéé kú'ni-de jín cadena. 4 Chi kua'a xaán jínu ni nu'ni-de jín manea jín cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni ni ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni ni kukuáchí ní sá'a-de. Te tú ni in kundéé jín-de ka'nu-de. 5 Te taká kivi ndúú ñúú-ni jika-de yuku jín má'ñú vé'e añú. Te kána jín-de, te stují-dé máá-de jín yú. 6 Te ni jini-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te ni chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te ni jukuiñi jiti-de nuu-yá. 7 Te ni kana kó'ó-de: Naún sá'a-ni jín-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaán. Ká'an nda'ú-ná jín-ni onde jín Dios, ma xndó'o-ni náá, áchí-de. 8 Chi ni ka'an-ya: Tachi kini, kenda ki'in-ro ini chaa yá'a, áchí-ya. 9 Te ni jiká tu'un-ya-de: Naún nání-ró. Te máá-de, ni ka'an-de: Chaa kua'a xaán nání-ná, chi kua'a-ná ío, áchí-de. 10 Te ni ka'an nda'ú-de jín-yá ja má kini'in-ya-dé nuu-ún ki'in-de. 11 Te yani yuku yúan ío in tikuní ká'nu kini kájitutí. 12 Te tachi kini-ún, ni kaka'an nda'ú jín-yá: Tájí-ni náá ná kingoyo-ná kivi-ná ini kini yúan, áchí. 13 Te Jesús, ni ja'a-ya tú'un. Te ni kenda tachi kini-ún kaja'an. Te ni kivi koyo ini kini. Te tikuní kini-ún, ni kajungoyo-ti in yukáva onde ini mar. Te kini-ún ío natu'un uu mil-ti. Te nuu mar ni kaji-ti. 14 Te chaa kándito-ti yúan, ni kajinu-de. Te ni kakastu'un-de nuu ñúú jín núu rancho. Te ni chakoyo ñayivi-ún kándé'e-i naún ní kuu. 15 Te ni chakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu chaa ni ndo'o jín tachi kini-ún. Te kanchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xini-dé. Te ni kayu'ú-i. 16 Te chaa ni kajini-ún, ni kakastu'un-de nuu ñayivi vái koyo ndasa ni ta'an chaa ni yi'i tachi kini-ún, te ndasa ni kuu jín kini-ún. 17 Te ni kakejá'a-de ni kaka'an-de jín-yá ja ná kenda-ya ñúu-de ki'in-ya. 18 Te ni kivi-ya ini barco. Te chaa ni ta'an tachi kini-ún ká'an nda'ú-de jín-yá, ja kúndee-de jín-yá kuni-de. 19 Ko Jesús, tú ní ja'a-ya tú'un, chi ni ka'an-ya jín-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaán tínu ni sá'a máá Jito'o-ro jín-ró, te ndasa ni kundá'a ini-ya róó, áchí-ya. 20 Te ni kee-de kua'an-de. Te ni kejá'a-de ni jacha-de tu'un ini nuu Decápolis ná ñá'nu xaán tínu ni sá'a Jesús jín-de. Te ndivii ñayivi yúan, ni kanaa ini-i kajini tu'un-i.

Tu'un sesí'i Jairo

21 Te ni ja'a tuku Jesús kua'an-ya jín barco ingá lado. Te ni kandutútú kuá'a xaán ñayivi núu-yá. Te máá-yá, kándii-ya yú'u mar. 22 Te ni chaa in chaa nání-de Jairo kúñá'nu-de ini ve'e sinagoga. Te ni jini-de nuu-yá. Te ni jukuiñi jiti-de nuu-yá. 23 Te ni ka'an nda'ú téyí-de jín-yá: Sesí'i-ná a yani kuu-i. Ki'in-yo te xndéé-ni nda'a-ni siki-í nává'a ná kaku-i, te nachaku-i, áchí-de. 24 Te ni kee-ya kuá'an-ya jín-de. Te ni kandikin kua'a ñayivi kaja'an-i jín-yá. Te ni kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya in ña'an kú'u kue'e niñi

25 Te yúan ío in ña'an ní kuu uxí uu kuia ndó'o-ña kue'e jati niñi-ñá. 26 Te xaán ní ndo'o-ña jín ñatáná. Te ni janu-ña taká ja ñáva'a-ña jín. Te tú kuti ní kúu tana, chi sasua ví'i-gá ni sá'a. 27 Te ni jini tu'un-ña tú'un Jesús. Te ni jaa-ña ichi yatá-yá mañú ñayivi kuá'a-ún. Te ni ké'é-ña sá'ma-yá. 28 Chi ni ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-rí. Achí-ña. 29 Te onde nuu kána niñi-ñá-ún, ni ichi-ni. Te ni jini-ña ja onde ini yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. 30 Te Jesús, ni jini-ni ini máá-yá ja ní kenda fuerza-ya

kuá'an. Te nî jíó káva-yá núú ñáyivi kuá'a. Te nî ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, nî kaka'an-de: Ndé'é-ní ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i níí, te áchí-ní: Ndéja ní ké'é rúú, áchí-de. ³² Te máá-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náva'a kuní-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jiní-ña ndasa nî ta'an-ña. Te nî cháa-ña. Te nî jukuiñí jíí-ña núu-yá. Te nî kachí ndaa-ña táká tu'un. ³⁴ Te máá-yá, nî ka'an-ya jíin-ña: Hija, nî kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí nî nduva'a-ró túndó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sésí'i Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te nî chakoyo ñáyivi ká'jin ve'e cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga, te nî kaka'an-i jíin-de: A nî jíí sésí'i-ní. Naja stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, nî jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan nî kaka'an-i jíin cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te nî ka'an-ya jíin-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te nî kuu-ní, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ní ñin yata-yá, chí máá-ni Pedro jíin Jacobo jíin ñani-de Juan. ³⁸ Te nî chakoyo-ya vé'e cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te nî jiní-ya já kúvaa, kánde'e, kákana jíkó'ó xa'an kákuu. ³⁹ Te nî kivi-ya. Te nî ka'an-ya: Naja kákuvaa-ro kánde'e-ro. Te suchi sí'i yá'a, tú ní jíí-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te nî kasakátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máá-yá, nî kiñi'in ndi'i-ya-i kája'an-i yata ké'e. Te nî ki'in-ya máá-ni táa náa suchi sí'i-ún, jíin cháa ká'jin jíin-yá, te nî kivi-ya núu kátuu suchi sí'i-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te nî ñin-ya ndá'a suchi sí'i-ún. Te nî ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuní ka'an: Suchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te nî ndukoo-ni suchi sí'i-ún. Te nî jika-i, chí a ío-i uxí uu kuia. Te nî kanaan íni-de kánde'é-de, te xa'an káyú'ú-de. ⁴³ Te Jesús, nî ka'an xa'an-yá jíin-de ja tú ní ñin kuni tu'un. Te nî ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kéé-i.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya núu Nazaret

¹ Te nî kenda-ya yúan. Te nî najaa-ya núu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, nî kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máá kivi ndétatú nî stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, nî kanaan íni-i kájiní ná'in-i. Te kaka'an-i: Ndé nî ñin cháa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuní ka'an tu'un ndíchí ní ñin-dé-ún. Te naún sikí kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'a kúu cháa tújí yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kúu-de náún. Á tú ká'jin kuá'a-de jíin-yó yá'a, áchí-i. Te súan nî kakujá'a iní-i jíin-yá. ⁴ Te Jesús, nî ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tu'un Dios, máni nuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíin-ún jíin-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní ñin tiñu ñá'nu yúan. Chí yaku-ni ñáyivi kaku'u nî nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá sikí-i. ⁶ Te náa íni-ya ndé'é-yá ja tú kákandíja máá-i. Te nî jíkó núu-ya níí núu yani. Te nî stá'an-ya tú'un.

Ja ní táji-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te nî kana-ya xiní uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te táji-yá ndí'úu ndí'úu-de kingoyo-de. Te nî ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin tachí kini. ⁸ Te nî tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'ún kúnu'ní sánchiji-de. Chí máá vara-ni kundá'a-de. ⁹ Ko kivi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchí-ya. ¹⁰ Te suni nî ka'an-ya jíin-de: Nani ve'e kúu

nú n̄i k̄iv̄i-ró, te kendo-ro-ró iní v̄e'e-ún onde nú n̄i kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róó yúan, ni tú káchu'un in̄i tu'un ká'an-ro, onde nú n̄i kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandáa ká'an-ri jín-ró ja vítá-ga koo kuachi sik̄i ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra kivi k̄i juicio, vása sik̄i ñuu-ún, ách̄i-ya. ¹² Te n̄i kenda koyo-de. Te n̄i kajani-de tu'un ja taká ñaȳivi ná nákan̄i in̄i-i. ¹³ Te suni kua'a tachí k̄ini n̄i k̄ak̄iñ̄i-in-de kája'an. Te jín̄i aceite n̄i k̄ach̄i-i-de ñaȳivi káku'u, te n̄i kanasáva'a-de-i.

Ja ní j̄i Juan, chaá skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, n̄i jini tu'un-de tu'un Jesús, ch̄i s̄iv̄i-yá n̄i jich̄a nuu ndij̄in kua'an. Te n̄i ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, n̄i nachaku ma'ñú nd̄iyi. Ja yúan s̄atiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáá, ách̄i-de. ¹⁵ Ko sava-i n̄i kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i n̄i kaka'an tuku-i: ñin chaá jani tu'un Dios kúu-de, nátu'un chaá n̄i kajani tu'un-ya onde sáá, ách̄i-i. ¹⁶ Te n̄i jini tu'un Herodes. Te n̄i ka'an-de: Yúan kúu Juan ja ní janchaa-ri xin̄i, te n̄i nachaku núsáá, ách̄i-de. ¹⁷ Ch̄i suni máa Herodes, a n̄i táj̄i-in-de chaá n̄i jat̄in Juan. Te n̄i ju'ni-de chaá. Te n̄i chindee-de chaá vekaa ja kuachi Herodías, ñas̄í'í Felipe ñani máa Herodes. Ch̄i n̄i janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñas̄í'í-de. ¹⁸ Te Juan, a n̄i kana jín̄i-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñas̄í'í ñani-ro, ách̄i-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, n̄i jito yu'u-ña Juan, ch̄i ka'ni-ña-de kuní-ña núu. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Ch̄i Herodes, n̄i yu'ú-de n̄i jito-de Juan, ch̄i jini Herodes ja cháa ndaa chaá ndoo kúu Juan. Te n̄i nd̄ito va'a-de chaá. Te jini ná'in-de ja ká'an Juan, te náa in̄i-de ndé'é-de. Te n̄i jo in̄i n̄i jo añu-de n̄i jini ná'in-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñin kivi ní kus̄i in̄i Herodes. Te n̄i sá'a-de ñin viko kivi ní kaku-de. Te n̄i sá'a-de ñin ja kúxini chaá kakuñá'nu jín̄i-de, jín̄i cháa kákuu general, jín̄i cháa kakuñá'nu ñuu Galilea. ²² Te n̄i kivi s̄es̄í'í máa Herodías jita já'a-i. Te Herodes jín̄i taká chaá káyee stáa jín̄i-de, n̄i k̄akus̄i in̄i-de n̄i sá'a-i. Te rey-ún, n̄i ka'an-de jín̄i súch̄i s̄í'í-ún: Kakan̄i naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, ách̄i-de. ²³ Te n̄i jat̄u'un téȳi-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja t̄in-ri, ách̄i-de. ²⁴ Te n̄i kenda-i kua'an-i. Te n̄i ka'an-i jín̄i náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, ách̄i-i. Te n̄i ka'an-ña jín̄i-i: Xin̄i Juan ja skuánducha-ún kakan̄i-ro, ách̄i-ña. ²⁵ Yúan-na te máa-i, n̄i nd̄ivi-ni-i nuu rey. Te n̄i jikan̄i-i: Vina nchaa te kuní-ná kuá'a-ní xin̄i Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñin ko'o, ách̄i-i jín̄i-de. ²⁶ Te rey-ún, n̄i kuxí xáan in̄i-de. Ko sik̄i já ní jat̄u'un téȳi-de, jín̄i sik̄i já ní kajini so'o chaá káyee stáa jín̄i-de, te tú ní kuní-de sásá'an-de kuá'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, n̄i táj̄i-ni-de ñin soldado nd̄ito yuxé'é-ún kua'an kuak̄i'in xin̄i Juan. ²⁸ Te soldado-ún, n̄i ja'an. Te n̄i janchaa xin̄i Juan in̄i vekaa. Te n̄i chaá jín̄i xin̄i-ún kánde nuu ñin ko'o. Te n̄i ja'a nuu súch̄i s̄í'í-ún. Te súch̄i-ún, n̄i ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te n̄i kajini tu'un chaá kákuá'a jín̄i Juan. Te n̄i jakoyo-de, n̄i kandaña-de yiki kúñu-ún. Te n̄i k̄ach̄indee-de in̄i v̄e'e añu.

Ja ní kandututú cháa apóstol nuu-ya

³⁰ Te chaá apóstol, n̄i kandututú-de nuu Jesús. Te n̄i kanakani-de tu'un taká tiñu n̄i kasá'a-de, jín̄i tú'un n̄i kastá'an-de. ³¹ Te máa-ya, n̄i ka'an-ya jín̄i-de: Ña'an s̄in̄i ñin lugar ñu'un té'é, te ndet̄at̄u-ro ñin tí'lí, ách̄i-ya. Ch̄i kua'an vaj kua'a ñaȳivi kákuu-i. Te ni tú ní kánuña-ya já kée-ya staa. ³² Te kája'an-ya iní

in barco onde nuu ío sîn ñu'un té'é. ³³ Te nî kajinî ñayivi já kája'an-ya. Te nî kanakunî-i-ya. Te onde taká ñuu nî kajinu-i nî kakutútú-i yúan. Te nî jakoyo-i xna'an-ga vásá máá-yá. Te nî kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te nî kenda Jesús. Te nî jinî-ya ñayivi kuá'a xáan-ún. Te nî kundá'ú inî-ya-í, chí natú'un rií tú jito'o súan ká'jin-i. Te nî stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

³⁵ Te sáa chí a kuá'ini, te cháa káskuá'a jín-yá, nî ja-de nuu-yá. Te nî kaka'an-de: Yá'a chí máá ñu'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáa te tájí-ní-i ná kíngoyo-i taká rancho jín taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máá-i staa kée-í, chí tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máá-yá, nî ka'an-ya: Kuá'a máá-ró já kée-í, áchí-ya jín-de. Te nî kaka'an-de jín-yá: Kíngoyo-ná te kuaan-ná uú ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te nî ka'an-ya jín-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajinî-de, te nî kaka'an-de: U'un státilá te uú t'yáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te nî tá'ú-yá tiñu nuu ñayivi-ún ja ná júngoo sîn in nuu in nuu-í sikí ichá kuí. ⁴⁰ Te nî kajungoo yukun-i, in ciento, in ciento-i, jín úu xiko uxí, uú xiko uxí-i. ⁴¹ Te nî ki'in-ya ndí'ú'un státilá-ún jín úu t'yáká-ún. Te nî ndakoto-ya íchi ándíví. Te nî jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nî sakuáchi-yá státilá-ún. Te nî ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá nî kajani-de nuu-í. Te nî saka-yá ndí'úu t'yáká-ún nuu taká-i. ⁴² Te ndivii ñayivi-ún, nî kayee-í. Te nî kanda'a chí-i. ⁴³ Te nî kanastútú-de ja ní kendoo kuáchi, onde uxí uú jika chítu ndí kúu, onde jín t'yáká. ⁴⁴ Te cháa nî kayee-ún jínu onde u'un mil-de.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te nî skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jín-yá, nî kivi koyo-de iní barco. Te ná kúxnúu-de nuu-yá kíngoyo-de ingá lado yu'u mar nuu ñuu Betsaida. Chí kuéé jachá-ya ñayivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te nî nakuatá'ú-yá nuu ñayivi-ún kuangoyo-i. Te nî kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te nî ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá in-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'ichí. ⁴⁸ Te nî jinî-ya já ní kakuítá-de káskáka-de barco-ún, chí sua nî nana nuu tachí. Te tíkuáan-na kúu, te nî cha-ya núu-dé jika já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te nî kajinî-de-ya já jika-ya núu mar. Te nî kajani inî-de ja añú kúu. Te nî kakana kó'ó-de. ⁵⁰ Chí ndí'i-de, nî kajinî-de nuu-yá. Te nî kayu'ú-de. Yúan-na te nî ka'an-ni-ya jín-de: Ndéé sá'a-ró iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te nî kaa-ya ní kivi-ya jín-de iní barco-ún. Te nî jukuiñí tachí. Te máá-de, nî kanaa xáan iní-de kánde'é-de nuu-yá. ⁵² Chí ní tú ní kájuku'un inî-de ja ní kuu jín státilá-ún, chí ndava iní añú-de.

Ñayivi kaku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te nî kaja'a-ya vái-ya ingá lado. Te nî chakoyo-ya ñú'ichí ñuu Genesaret. Te yundúcha-ún nî kajukuñí-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñayivi yúan, nî kanakunî-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te nî kajicha nuu-i taká ndañúu yúan. Te nî kakejá'á-i nî kaskúndiso-i ñayivi kaku'u jín jito yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i kándeé-ya. ⁵⁶ Te ndéni nî kuu nú nî kivi-ya, á ñuu lúlí, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñayivi kaku'u-ún iní ichí. Te káka'an ndá'ú-i jín-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, nî kanduvá'a-i.

7

Siki ndása kuchá'án ñáyivi

¹ Te chaa fariseo jíin yakú chaa káchaa tutu, ñi kikoyo-de ichi ñúu Jerusalén. Te ñi kakutútú-de nuu Jesús. ² Te chaa-ún, ñi kajini-de ja sáva chaa káskuá'a jíin-yá káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te ñi kandonda siki-dé. ³ (Chi chaa fariseo jíin táká chaa judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú káyee-dé staa. Chi káñava'a-de tanjnu aná'an. ⁴ Te nú ñi kanajío káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de máa-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá tanjnu káñava'a-de te káchiñú'ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'q káa, jíin jito.) ⁵ Te chaa fariseo jíin cháa káchaa tutu, ñi kajika tu'ún-de-ya. Te chaa káskuá'a jíin-ró, naja tú káchiñú'ún-de tanjnu chaa aná'an. Naja káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, áchi-de. ⁶ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xini kákuu-ró. Bueno ñi jani Isaías tu'un siki-ro, chi súan ñi chaa máa-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a jíin yu'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chi jíká-ni kákuu in-i jito-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chi kástá'an-i tu'un jáni iní in chaa, áchi Isaías. ⁸ Chi ñi kasia-ro tíñu ní tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró tánjnu ñi kajakin chaa, ja ndúndoo tindo'o jíin vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá tanjnu súan, áchi-ya. ⁹ Te suni ñi ka'an-ya: Bueno-ni kástívi-ró tú'un tá'ú tíñu Dios nává'a chiñú'ún-ró tánjnu ñi kajakin máa-ró. ¹⁰ Chi Moisés, ñi ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro. Chi nú ndéja ká'an ndíva'a jíin táa jíin náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín in chaa. Te a kuu ni'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuní ka'an, a ñi so'orí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká jinu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuní táa-de jíi ja kuní náa-de, áchi-ro. ¹³ Te súan kástívi-ró tú'un Dios jíin tánjnu ñi kajakin-ro. Te kua'a-gá tíñu súan kásá'a-ró, áchi-ya. ¹⁴ Te ñi kana tuku-ya xini ñáyivi kuá'a-ún. Te ñi ka'an-ya jíin-i: Ndi'i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-ri, te chu'un in-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera chaa, nú ñi kivi iní yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Chi ja kenda iní yu'u-dé, yúan kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de, áchi-ya. ¹⁷ Te nuu ní kusin-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te ñi ndívi-ya iní ve'e. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'ún-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Suni tú kájuqu'un iní máa-ró náún. Á tú kájin-ro ja táká ja kivi iní chaa, ma kúu kúchá'an-de sá'a, ¹⁹ chi tú kivi iní añú-de, chi toko-dé kivi, te ndénda-ni kua'an, áchi-ya. Súan ñi stá'an-ya ja ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te ñi ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi iní ñáyivi, yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chi onde ichi iní añú kenda ja jáni ñáa iní, ja ísiki ncháa tá'an, ja kuaxán iní, ja já'ni ndíyi, ²² ja saku'ná, ja tóo iní, ja ñáa, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúu nuu, ja ndákoto xa'an, ja ká'an siki tá'an, ja sáxixi máa, ja xini ñáa. ²³ Taká tu'un ñáa yá'a, máni ichi iní añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchi-ya. ²⁴ Te ñi ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya ñuu Tiro jíin ñuu Sidón. Te ñi kivi-ya in ve'e. Te kuni-ya ja tú ní in kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chi in ña'an ío in sesí'i-ña tá'an-i tachí kini. Te ñi jini tu'un-ña tú'un-ya. Te ñi chaa-ni-ña. Te ñi jukuñi jítí-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde ñuu Sirofenicia vai tata-ña. Te ñi ka'an ndá'ú-ña jíin-yá ja ná kíñi-in-ya tachí kini tá'an sesí'i-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-ña: Sía, ná ndá'a

xna'an-ga chii taká suchí yá'a, chi tú ío va'a ja kuánchaa-yo staa-í te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te ni ka'an-ña: Jandaa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-ña: Kuá'an núsáá, chi tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí kini-ún, a ni kenda kua'an iní sesí-í-ro, áchí-ya. ³⁰ Te ni kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te ni jini-ña já kátúu sesí-í-ña núu jíto. Te a ni kenda tachí kini-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te ni kenda tuku-ya ondé raya ñuu Tiro, ni kii-ya íchi Sidón. Te ni jaa-ya mar Galilea. Te ni ja'ncha sava-ya raya ñuu Decápolis vai-ya. ³² Te ni kakinchaka-i ñn chaa só'ó kásteté núu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. ³³ Te ni kiñi'in sñn-ya-dé nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te ni tiví s'i'v'i-yá. Te ni ké'é-yá yaa-dé. ³⁴ Te ni ndakoto-ya íchi ándiví. Te ni jaka nuu iní-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Efata, áchí-ya. Ja kuní ka'an: Nanuña. ³⁵ Te ni nanuña so'o-de. Te ni nduvitá yaa-dé. Te ni kuu-ni ni naka'an káji-de. ³⁶ Te ni ka'an xaan-yá jíin ñáyivi-ún ja tú ni ñn nuu kachí-i. Te vasa ni'in ni ka'an xaan-yá jíin-i, ko ví'í-gá ni kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te ni kanaa xaan iní-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Bueno sá'a-ya táka tiñu; chi chaa só'ó nákuini so'o-de, te chaa ñi'in náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

¹ Te kivi-ún, ni jo kua'a xaan ñáyivi, te tú naún káji-i. Te ni kana Jesús xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: ² Kúndá'ú iní-ri ñáyivi kuá'a yá'a, chi a ni kuu uní kivi káxiukú-i jíin-ri, te tú naún káji-i. ³ Te nú natáji-ri-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuítá i-i, chi ío sava-i jiká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an-de jíin-yá: Te ndéchi kíi staa kée ndá'a chii ñáyivi yá'a, chi máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te ni jiká tu'un-yá-de: Nasaá staa kándiso-ró. Achí-ya. Te ni kaka'an-de: Usia-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te ni tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngoo-i nuu ñú'un. Te ni ki'in-ya ndí'usiá statilá-ún. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni kajani-de nuu-i. ⁷ Te suni kándiso-de yaku tiyáká lúli. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te ni tá'ú-yá tiñu ja súní ná káni-de nuu-i. ⁸ Te ni kayee-í. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kendoo-ga. Te ni kanastútú-de usia ndo'o já ní kendoo kuáchí. ⁹ Te ñáyivi ní kayee-ún ío natu'un kuun mil-i. Te ni jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰ Yúan-na te ni kivi-ni-ya iní barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni chaa-ya ndáñuu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan ni chakoyo chaa fariseo. Te ni kakejá'á-de káxndichí-de-ya kájikán-de tuní ichi ándiví núu-yá chi koto ncha-de-ya kákuini-de. ¹² Te ni jaka nuu iní-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kájikán ñáyivi yá'a tuní nuu-ri. Jandaa ká'an-ri jíin-ró ma kuá'a-ri ni ñn tuní nuu ñáyivi yá'a. ¹³ Te ni skéndo-ya-dé jíiná-de. Te ni ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kanaa iní-de kundiso-de staa. Chi ñn-ni statilá kándiso-de iní barco. ¹⁵ Te ni ka'an xaan-yá jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kádatu'ún máa-de: Siki

já tú kándiso-yó stáa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te nì jinì Jesús. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kándatu'un-ró. Já tú kándiso-ró stáa náún. Á tú kájinì-ro. Á cha'an-ga juku'un inì-ro. Sáni ndava iní añú-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájinì so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kándé'é-ró, te á tú kánuku'un inì-ro. ¹⁹ Te nasaa jìka chítú ndii státílá nì kendoo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sákuáchí-rí u'un státílá nì kayee ú'un mil chaa, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Uxi uy-ni, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an tuku-ya: Te nasaa ndo'o chítú ndii státílá nì kendoo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sákuáchí-rí usia státílá nì kayee kúun mil ñayivi, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Usia-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Te onde vina tú kájuku'un inì-ro náún, áchí-ya.

Já ní nasáva'a-ya cháa kuáa ñúu Betsaida

²² Te nì jaq-ya ñúu Betsaida. Te nì kákinchaka-i ñin chaa kuáa núu-ya. Te nì kaka'an nda'ú-i jíin-ya já ná ké'é-ya-de. ²³ Yúan-na te nì ñin-ya ndá'a cháa kuáa-ún. Te nì kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te nì tiví s'i'vi-ya nduchi-dé. Te nì xndé-ya ndá'a-ya siki-dé. Te nì jìka tu'un-ya-de: Á jinì-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te máa-de, nì ndakoto-de. Te nì ka'an-de: Jiní-ná taká chaa. Ko nátu'un yunu jiní-ná-de kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te nì chaa tuku-ya ndá'a-ya siki ndúchi-dé. Te nì ndakoto va'a-de. Te nì nduva'a i-dé. Te onde jíká te nì jinì káji-de ndivii. ²⁶ Te nì natáji-ya-de kuano'on-dé ve'e-de. Te nì ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te nì ñin nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un nì ka'an ndaq Pedro

²⁷ Te nì kenda Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-ya kua'an-ya jíin-de ichi táká ñuu ndañúu Cesarea de Filipo. Te ichi-ún nì jìka tu'un-ya-de: Te ruu, na chaa kúu-ri káka'an ñayivi, áchí-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya. ²⁸ Te nì kakastu'un-de nuu-ya: Juan já skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñin chaa nì jani tu'un Dios onde sáa, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Te róo, na chaa kúu-ri káka'an máa-ró, áchí-ya. Te nì ka'an Pedro: Máa-ní kúu Cristo, áchí-de jíin-ya. ³⁰ Te nì ka'an xa'an-ya jíin-de jiná'an-de já tú nì ñin nuu kachí-de tu'un-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

³¹ Te nì kejá'a-ya nì stá'an-ya núu-dé já jíinu ñú'ún ndó'o xa'an máa Sé'e chaa. Te chaa nì kayii jíin táká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu ma kuátú'un-de-ya, chì ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te káji ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, nì ñin-de-ya. Te nì kejá'a-de ká'an xa'an-dé nuu-ya. ³³ Te máa-ya, nì jíó káva-ya. Te nì ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te nì ka'an xa'an-ya nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chì tú júku'un inì-ro tú'un Dios, chì sa tu'un chaa júku'un inì-ro, áchí-ya. ³⁴ Te nì kana-ya xiní ñayivi kuá'a-ún jíin cháa káskuá'a jíin-ya. Te nì ka'an-ya jíin-de: Nani chaa nú kuni-de kii-de yata-ri, te ma chíñú'un-de máa-de, te ná kuándéé iní-de jíin tundó'o kii siki-dé, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ³⁵ Chì chaa jítú iní-de kaku-de chíi tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin chaa já siki rúu jíin siki tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chì naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ñí ñayivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Chì nú ndé chaa kúka nuu iní-de nuu-ri jíin núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñayivi yá'a já káisi kicháa-i Dios jíin má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máa Sé'e

chaa nuu-dé, kivi ndii-ya jín taká ndajá'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

1 Te suni ni ka'an-ya jín-de jíná'an-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Ió sava chaa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kunj-de nuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii jín fuerza, áchí-ya.

Siki já tuku ni nduu-ya

2 Yúan-na te nuu iñu kivi te ni jaka Jesús Pedro jín Jacobo jín Juan, te máni máa-ni-de ni kiñi'in sñn-ya-dé kua'an-ya jín-de ñn yuku súkún. Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. 3 Te sa'ma-yá ni kanandii ncháa, kiyi xaan, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni ñn ja súan kuu nakacha kiyi iní ñuyivi yá'a. 4 Te ni kandenda Elías jín Moisés ni kajini-de. Te ni kandatu'un cháa-ún jín Jesús. 5 Yúan-na te ni ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná unj ve'e kuii. ñn kuu máa-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jín Jesús. 6 Chj tú ní jini-de ndasa ka'an-de, chj káyu'ú xaan-dé. 7 Te ni chaa ñn viko nu'un. Te ni jasú ñí núu-dé. Te nuu vikó nu'un-ún ní kenda ñn tu'un ja ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kuni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya. Achí. 8 Te ni kandakoto-ni-de. Te tuká ni ñn naún ní kájin-de, chj máa ñn-ñ Jesús. 9 Te kánuu-de yuku-ún, te ni ka'an xaan-yá jín-de ja tú ni ñn nuu kachí-de ja súan ni kajini-de-ún, chj onde ná náchaku máa Sé'e chaa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. 10 Te ni kañu'un iní máa-de tu'un-ún. Te kájiká tu'un tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. 11 Te ni kájiká tu'un-de-ya: Te chaa káchaa tutu najá káka'an-de ja kánúú ndí Elías xna'an-ga, áchí-de. 12 Te ni ka'an-ya jín-de: Jandáa kúu ja ndí Elías xna'an-ga, te nasajáa-de taká ndatiñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xaan máa Sé'e chaa te sájá'a iní-i nuu-yá. 13 A ká'an-ri jín-ró ja Elías, a ni kii-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jín-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchi ñ'ín

14 Te ni nchaa-ya núu sáva-ga chaa kásku'a jín-yá. Te ni jini-ya ñáyivi kuá'a xaan, ni kajikó ndúu-i ñí núu-dé. Te chaa káchaa tutu kástátá'an jín-de. 15 Yúan-na te taká ñáyivi-ún, ni kajini-ni-i nuu-yá. Te ni kánaa iní-i kánde'é-i nuu-yá. Te ni katau-i kua'an-i nuu-yá. Te ni kaka'an-i jín-yá. 16 Te ni jika tu'un-yá-i: Na siki kástátá'an-ró jín-de jíná'an-de, áchí-ya. 17 Yúan-na te ni ka'an ñn chaa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún: Maestro, vaj nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chj tá'an-i ñn tachi ñ'ín. 18 Te tachi-ún, ndéni kúu te nú ní ñn-ní, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kuá'ichi-i sá'a. Te ni ka'an-ná jín cháa kásku'a jín-ní ja ná kiñi'in-de ki'jn. Te tú ní kakuu sá'a-de, áchí-de. 19 Te ni ka'an-ya jín-i: Ñáyivi xaan ní'in iní kakuu-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jín-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jín-ró. Kuá'a-i ná kí-i nuu-rí núsáa, áchí-ya. 20 Te ni kaja'a-de-i nuu-yá. Te ni jini-i-ya. Te tachi-ún, ni ja'ni yí'í xaan-ní-i. Te ni ndua-i nuu ñú'un. Te ni tuu-í. Te ni jaa ti'ñu yu'u-í. 21 Te Jesús, ni jika tu'un-yá táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachi yá'a, áchí-ya. Te ni ka'an-de: Onde lúli-i. 22 Te tondó tñi jínu ni kuu chindee-i nuu ñu'un jín núu ndúcha, ja ká'ni-i kuni. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú iní-ní náa. Te chindéé chítuu-ní náa, áchí-de. 23 Te ni ka'an Jesús jín-de: Te nú kándija-ró, chi chaa kándija te kuu taká ja kuni-de, áchí-ya. 24 Yúan-na te máa táa suchi-ún, ni ka'an

jaa-ni-de: Kándíja-ná, ko chindéé chítuu-ní náá chí tú kándíja va'a va'a-ná, áchí-de. ²⁵ Te nì jini Jesús ja ní katau ñayivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-yá. Te nì ka'an xa'an-yá jíin tachi káni-ún: Tachi ñí'in só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jíin. ²⁶ Yúan-na te tachi-ún, nì kana kó'ó. Te tini jínu nì ja'ni yí'í xáan-gá-i. Te nì kenda kua'an. Te máá súchí-ún, nì kundíyi-ni-i. Te nì kaka'an tini ñayivi: A nì jí'i-i, áchí. ²⁷ Te Jesús, nì ñin-ya ndá'a-i, te nì ndukani-ya-í. Te nì ndukuñi-i. ²⁸ Te nuu ní kivi Jesús iní ve'e, te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kajika tu'ún siin-de-ya: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná tachi-ún ki'in, áchí-de. ²⁹ Te nì ka'an-ya jíin-de: ñin tá'an yúan, ni ma kenda kuti ki'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³⁰ Te nì kákenda-ya yúan. Te nì kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñuu Galilea. Te tú ní kuni-ya já kuni tu'un ni ñin. ³¹ Te nì stá'an-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá: Ñayivi yá'a nastúu-i máá Sé'e cháa nuu ndá'a sáva-ga cháa. Te cháa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú nì jí'i-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jíin-de. ³² Te máá-de, tú ní kákuu'un iní-de tu'un yá'a. Te nì kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

³³ Te nì jaa-ya ñuu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te nì jika tu'ún-yá-de: Naun tu'un nì kandatú'ún-ró íchi-ún, áchí-ya. ³⁴ Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. Chí íchi-ún nì kastátá'an-de ndé cháa kuu ñá'nu-ga. ³⁵ Yúan-na te nì jungoo-ya. Te nì kana-ya xiní ndí'uxi uu-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Nú ndé cháa kuni-de kunúú-de, te nduu-de sandí'i-na nuu táka tá'an-de. Te kuatíñu-de nuu tá'an-de. ³⁶ Te nì ñin-ya ñin súchí lúli. Te nì jani-ya-í ma'ñú-de. Te nì junu ncha-ya-í. Te nì ka'an-ya jíin-de: ³⁷ Cháa ja jíin sí'ví-rí kuatá'ú-de ñin súchí lúli nátu'un súchí yá'a, te ruu kuatá'ú-de. Te cháa kuatá'ú rúu, nasu rúu, chí I'a nì tájí rúu vai-ri kuatá'ú-de, áchí-ya. ³⁸ Te nì ka'an Juan jíin-yá: Maestro, nì kajini-ná ñin cháa ja jíin sí'ví-ní nì kiñi'in-de tachi kini kaja'an. Te tú ndikin-de yóó. Te nì kajasu-ná nuu-dé. Chí tú ndikin-de yóó, áchí-de. ³⁹ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé, chí ñin cháa ja jíin sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma kuu naka'an-de sikí-ri. ⁴⁰ Chí cháa tú ká'an sikí-yo, ndújíin-de jíin-yo. ⁴¹ Te nú ndé cháa kuá'a-de ñin yajin ndúcha kó'o-ró jíin sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chí kándujíin-ró jíin Cristo, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Sikí já skívi yóo nuu kuáchi

⁴² Te nú ñin súchí lúli yá'a kándíja-i ruu te kivi-i kuáchi sá'a ñin cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núu. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuni skívi róo nuu ío kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu ja koo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tñdákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuni skívi róo nuu ío kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu ja koo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tñdákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuni skívi róo nuu ío kuáchi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñuu nuu tá'ú Dios tiñu jíin ñin-ni nduchi-ro, nasu ja koo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tñdákú-de ma

kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chi taká chaa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu ni soko, kuu u'a sá'a ñii. ⁵⁰ Va'a ío ñii. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu u'a sá'a-ró núsáá. Ná kuñava'a-ró ñii iní máá-ró. Te ma kánaá-ro jíin tá'an-ró, áchí-ya jíin-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te ni kenda-ya yúan, te ni chaa-ya ondé raya ñuu Judea jíin ingá lado yata yúcha Jordán. Te ni kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-ya. Te ni stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátu'un sá'a-ya. ² Te ni jakoyo chaa fariseo nuu-ya ja koto ncha-de-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ñin chaa ñasí'í-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Naún tiñu ni tá'ú Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatu'un-de ja kúva'a acta ndusiin, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Siki já n'in iní añu-ro jíiná'an-ró, yuán súan ni tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnáñúú kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yí jíin já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kúu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jíin ñasí'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñin-na kúu. Na tuká kúu uu, chí ñin-na kúu. ⁹ Núsáá te ja á ni skétá'an Dios, ma ndusiin kuti sá'a ñin ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un tuku-de-ya siki tú'un-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'í-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'í-de nú súan. ¹² Te nú máá ñasí'í-ún xndóo-ña yíi-ña te tanda'a-ña jíin ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi núu-ya jíin súchí lúli ja ké'é-yá-i. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jíin-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kití iní-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Síá, ná kíkoyo súchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí tá'an súan kákuu ja xíin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú ñin chaa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún ñin súchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya. ¹⁶ Te ni junu ncha-ya-í. Te ni xndée-ya ndá'a-yá xiní-í jíiná'an-i. Te ni jikan ta'u-ya ja'a-í.

Chaa kúka

¹⁷ Yúan-na te ni ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jinu ñin chaa súchí ni chaa-de. Te ni jukuiñi jíití-de nuu-ya. Te ni jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Ndasa sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Najá ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñin chaa va'a ío chí máá ñin-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tú'un ni tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sáku'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ma kuáncha-ro ndátíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. ²⁰ Te máá-de, ni ka'an-de jíin-yá: Taká tiñu yá'a a ni skíkuu-ná onde ná lúli-ná, Maestro, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni kumaní-ya jíin-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: ñin-na tiñu kumaní sá'a-ró núsáá. Kuá'an, te xikó ndí'í-ró já ñava'a-ró, te kuá'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikjin-ro rúu ki'on, te kuandéé iní-ro jíin túndó'o kii siki-ro, áchí-ya. ²² Te máá cháa súchí-ún, ni kuxíí iní-de ja súan ni ka'an-ya. Te ni kee-de kua'an-de. Te ndúku'á iní-de. Chí kua'a xáan ndátíñu ñava'a-de. ²³ Yúan-na te

Jesús, n̄ ndakoto-ya n̄ x̄in-yá. Te n̄ ka'an-ya j̄in cháa káskuá'a j̄in-yá: Xāan ú'ú k̄iv̄i ñin cháa kúka iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a j̄in-yá, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un n̄ ka'an-ya-ún. Ko n̄ ka'an tuku Jesús j̄in-de: Hijo, cháa ja xāan káchiñú'un-de xu'ún, xāan ú'ú k̄iv̄i-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yach̄i-ga ja'a ñin camello yāu yiki t̄ikuí, vása ñin cháa k̄uká k̄iv̄i-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máa-de, ví'í-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé cháa kāku núsáa. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n̄ ndakoto-ya núu-dé. Te n̄ ka'an-ya: J̄in cháa mā kúu kuti, ko tú súan kúu j̄in Dios. Chi taká-ni tiñu ndi'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, n̄ ka'an-de j̄in-yá: Náa, n̄ kaskéndo-o-ná taká ndatíñu-ná. Te n̄ kandik̄in-ná ní vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te n̄ ka'an Jesús: J̄andáa ká'an-r̄i j̄in-ró: Nú ñin cháa n̄ skéndo-o-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí t̄aa-de, xí náa-de, xí ñás'í-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sikí rúu j̄in sikí tú'un va'a ká'an-r̄i, ³⁰ te nani'in-dé ñin ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñanj, kúu kuá'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindik̄in-i-de. Ko ond̄e inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de n̄ káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandi'í-na. Te cháa sandi'í-na, ndunúu-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³² Te ká'jin-de ichi ní kaka-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúu-yá nuu-dé. Te n̄ kánaa iní-de kájini so'o-de. Te ñayivi káindik̄in-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te n̄ kana s̄in tuku-ya xiní ndi'uxí ūu cháa-ún. Te n̄ kastu'ún-yá nuu-dé taká tu'un kii sikí-yá: ³³ Ná kuni-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e cháa nuu taká sutu ñá'nu, j̄in núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sikí-yá kuu-ya. Te nach'i-de-ya ndá'a cháa s̄in nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-yá. Te kuá'a-de ta'u-yá. Te tiv̄i si'ví-de nuu-yá. Te ka'ni-de-ya. Ko nuu uní k̄iv̄i te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo j̄in Juan nuu-ya

³⁵ Yúan-na te Jacobo j̄in Juan, se'e Zebedeo, n̄ jakoyo-de nuu-yá. Te n̄ kaka'an-de j̄in-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ñin ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máa-yá, n̄ ka'an-ya j̄in-de: Ndasa kákuni-ro ja sá'a-r̄i j̄in-ró, áchí-ya. ³⁷ Te n̄ kaka'an-de j̄in-yá: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná j̄in-ní, ñin-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, k̄iv̄i ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, n̄ ka'an-ya j̄in-de: Tú kájini-ro nāun kúu ja kájikan-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro j̄in-rí j̄in túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máa-de, n̄ kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, n̄ ka'an-ya j̄in-de: J̄andáa, ja ndó'o ta'an-ro j̄in-rí j̄in túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kuxiukú-ró ichi ndává'a-r̄i j̄in ichi ndávésé-rí, nasu máa-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-r̄i nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu ñin cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxi-ga cháa-ún, n̄ kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄ kakiti iní-de nuu Jacobo j̄in núu Juan. ⁴² Te Jesús, n̄ kana-ya xiní-dé. Te n̄ ka'an-ya j̄in-de: Kájini-ro ja taká cháa kájito-de natu'un cháa kakuñá'nu nuu ñayivi, te kátá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sikí máa-de, suni kát̄in ni'in so'o-de. ⁴³ Ko sikí róo jíná'an-ró, na tú súan koo: Chí nú ndé róo kuni kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuatíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róo kuni kunúu, yuán nduu mozo nuu taká-ro. ⁴⁵ Chí máa Sé'e cháa na tú vai-ya já kuatíñu ñayivi núu-yá, chí sua jatíñu-ya núu ñayivi te kuá'a-ya máa-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñayivi, áchí-ya.

Bartimeo, chaa kuáá

46 Yúan-na te n̄ jakoyo-ya ñuu Jericó. Te yúan n̄ ndenda-ya jín cháa káskuá'a jín-yá jín ñáyivi kuá'a xáan. Te Bartimeo chaa kuáá, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. 47 Te n̄ jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te n̄ kejá'a-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'u in̄-ní náá, áchí-de. 48 Te kua'a-í, n̄ kaka'an xaan-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá n̄ kana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'u in̄-ní náá vii, áchí-de. 49 Yúan-na te Jesús, n̄ jukuiñi-ya. Te n̄ ka'an-ya: Kana xin̄-dé ná kii-de, áchí-ya. Te n̄ kakana-i chaa kuáá-ún: Ma ndúkuí'a in̄-ro. Ndukuiñi ná chó'o, ch̄i kána-ya róó, áchí-i jín cháa-ún. 50 Yúan-na te máá cháa-ún, n̄ skána-de tikachí-de. Te n̄ ndukuiñi-de. Te n̄ jaá-de nuu Jesús. 51 Te Jesús, n̄ ka'an-ya jín-de: Naún sá'a-r̄i jín-ró kuní-ro, áchí-ya. Te chaa kuáá-ún, n̄ ka'an-de jín-yá: Maestro, ja ná ndundjijn nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. 52 Te Jesús, n̄ ka'an-ya jín-de: Kuá'an núsáá. Ja kándija-ró ní nama róó, áchí-ya. Te n̄ ndundjijn-ni nduchi-dé. Te n̄ ndik̄in-de Jesús kua'an-de ichi-ún jín-yá.

11

Ja ní k̄ivi Jesús ñuu Jerusalén

1 Te n̄ kakuyani-ya ñuu Jerusalén, ñuu Betfagé, jín ñuu Betania, ch̄i yuku Olivos. Te n̄ táji-yá uu chaa káskuá'a jín-yá kua'an-de. 2 Te ká'an-ya jín-de: Kuá'an ñuu kánchaa nuu-ro jián. Te nuu k̄ivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-t̄i, ja ní ñin chaa té koso-gá-de-t̄i. Te ndáji-ró-t̄i, te kii-ró jín-t̄i. 3 Te nú ndé chaa ká'an jín-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kach̄i-ro kúni-de: Máá Jító'o-yo jinu ñú'ún-yá-t̄i, achí-ro. Yúan-na te táji-ni-de-t̄i kii-ró jín-t̄i, áchí-ya jín-de. 4 Te n̄ kaja'an-de. Te n̄ kani'in-dé burro-ún nú'ni-t̄i yúxe'é ichi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te n̄ kándáji-de-t̄i. 5 Te sava ja ká'jin yúan, n̄ kaka'an jín-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian kándáji-ró, áchí. 6 Yúan-na te máá-de, n̄ kaka'an-de jín-ún, natu'un n̄ tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. Te vása ní kas̄iá-ún-de vai-de. 7 Te n̄ chaa-de jín burro-ún nuu Jesús. Te n̄ kaxndée-de tikachí-de sik̄i-t̄i. Te n̄ jukoso-yá-t̄i. 8 Te kua'a-dé, n̄ kakaj̄in-de tikachí-de in̄ ichi, te sava-ga-de, n̄ kaja-nu-de numa yúnu. Te n̄ kakaj̄in-de in̄ ichi-ún. 9 Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá, jín ñáyivi kándik̄in ichi yatá-yá, káka'an jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, ch̄i ndiso-ya tiñu máá Tatá Dios. 10 Te kákusiñ in̄i-yo, ch̄i táa-yo David, a yani tá'ú-de tiñu nuu-yo. Xáan va'a I'a kúu-ya ondé andíví, áchí-i. 11 Te n̄ k̄ivi Jesús in̄ ñuu Jerusalén, jín in̄i ve'e ī. Te n̄ ndakoto-ya núu táká ndatuñu ñin ñí yúan. Te nuu ní ini, te n̄ kenda-ya kuá'an-ya ñuu Betania jín máá uxí uu-de.

Tu'un mékexe

12 Te k̄ivi xián-ún, n̄ kakenda-ya kuá'an-ya in̄ ñuu Betania. Te n̄ chaa soko ch̄i-ya. 13 Te onde jiká ní jin̄i-ya ñin mékexe ja ío numa ndá'a. Te n̄ kandita-ya kuá'an-ya, jáni in̄i-ya já ní'in-yá ja kée-yá núú. Te nuu ní jaá-ya núu mékexe-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, ch̄i máá núma-ní ío. Ch̄i nasu kivi kúun nde'e kúu. 14 Yúan-na te Jesús, n̄ ka'an-ya: Ni ñin tuká naún kée kúti ndé'e xin̄-ro ñí káni, áchí-ya jín mékexe-ún. Te chaa káskuá'a jín-yá, n̄ kajini so'o-de ja súan n̄ ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ī

15 Te nĭ jakoyo-ya ñũu Jerusalén. Te nĭ kivĭ Jesús inĭ ve'e ij. Te nĭ kiñi'in-ya ñayivĭ kájaan káxikó ĩn-i inĭ ve'e ij-ún kája'an-i. Te nĭ skuíó káni-ya mesa cháa káxndái xu'ún, jíin silla cháa káxikó paloma. 16 Te tú ní já'a-ya tú'un já'a ní ĩn-i jíin kiyi inĭ ve'e ij-ún. 17 Te nĭ stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yóso núu tutú ja vé'e-rĭ, ve'e nuu kájikan ta'u táká ñayivĭ nánĭ. Ko máá-ró, a nĭ kanasá'a-ró yaú kava ñákui'ná, áchĭ-ya. 18 Te cháa káchaa tutu jíin sutú ñá'nu, nĭ kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chí taká ñayivĭ kánaa inĭ-i kájini so'o-i tu'un stá'an-ya. 19 Te nuu kuá'ini, te nĭ kenda Jesús inĭ ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichĭ mérkexe

20 Te jañá'an inga kivĭ, nĭ kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te nĭ kajini-ya mérkexe-ún ja á nĭ ichĭ onde yo'o. 21 Yúan-na te nĭ nuku'un inĭ Pedro. Te nĭ ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-nĭ mérkexe-ún ja ní ka'an ndiva'a-nĭ jíin. Te vina a nĭ ichĭ ij, áchĭ-de. 22 Te Jesús, nĭ ka'an-ya jíin-de: Kandĭja nuu Dios, 23 chí jandáa ká'an-rĭ jíin-ró: Nú ndé cháa ka'an-de jíin yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró onde nuu mar, te nú tú kani sikĭ inĭ-de, chí sua kándĭja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ni'ĭn-dé. 24 Ja yúan ká'an-rĭ jíin-ró: Taká ja jikan-ro, te kakan ta'u-ro jíin, te ná kándĭja-ró já ni'ĭn-ro, te ni'ĭn-ro. 25 Te nú kájikan ta'u-ro, te kuña ká'nu inĭ-ro núu ndé ĩn cháa jíto u'u róó, náv'a máá Táa-ro kánchaa-ya onde andĭví, suni kuña ká'nu inĭ-ya núu kuáchi-ró. 26 Chí nú tú kuña ká'nu inĭ-ro, suni súan máá Táa-ro kánchaa-ya onde andĭví, ma kuña ká'nu inĭ-ya núu kuáchi-ró, áchĭ-ya.

Sikĭ tíñu ndĭso Jesús

27 Te nĭ najakoyo tuku-ya ñũu Jerusalén. Te jĭka kuu-ya inĭ ve'e ij. Te sutu ñá'nu, jíin cháa káchaa tutu, jíin cháa nĭ kayĭi, nĭ chakoyo-de nuu-yá. 28 Te nĭ kaka'an-de jíin-yá: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchĭ-de. 29 Te Jesús, nĭ ka'an-ya jíin-de: Ná kaká tu'un-rĭ róó ĩn tu'un, te kachi-ro núu-rĭ. Yúan-na te ná kachi-rĭ nuu-ro na jíin tú'un sá'a-rĭ tíñu yá'a. 30 Ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andĭví ní kii tu'un, xí cháa ní tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchĭ-ya. 31 Yúan-na te nĭ kandatú'ún máá-de: Nú ka'an-yo: Ja onde andĭví. Te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandĭja-ró núu-dé núsáa. 32 Te nú ka'an-yo já cháa nĭ tá'ú tíñu. Te káyu'ú-yo ñayivĭ, chí ndivĭi-kájani ndaa ĩnĭ-i ja cháa nĭ jani tu'un Dios nĭ kuu Juan, áchĭ-de jíin tá'an-de. 33 Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kájini-rĭ, áchĭ-de jíin Jesús. Yúan-na te nĭ ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachi-rĭ nuu-ro na jíin tú'un sá'a-rĭ tíñu yá'a núsáa, áchĭ-ya jíin-de.

12

Chaa kásatíñu nuu itú uva

1 Te nĭ kejá'a-yá nĭ ka'an-ya tú'un yátá jíin-de jíná'an-de: ĩn cháa, nĭ nachu'un-de ĩn itú uva. Te nĭ jasú-de jakú. Te nĭ jacha-de ĩn yaú nuu kaxín-de. Te nĭ ndukani-de ĩn torre. Te nĭ xndóo-de nuu cháa kásatíñu jíin. Te nĭ kee-de kua'an jĭká-de. 2 Te ĩn kivĭ te nĭ tájĭ-de ĩn mozo-de vai nuu já kásatíñu jíin uva-ún, ja vái naki'in-de nde'é itú uva nuu já ní kasatíñu-ún. 3 Ko máá-ún, nĭ kákatĭn-ún mozo-de. Te nĭ kastujĭ-dé. Te nĭ kákiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. 4 Te máá jíto'o, nĭ natájĭ tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatíñu-ún. Te nĭ kastujĭ-ún xinĭ mozo-de. Te nĭ kasákátá nuu-dé. Te nĭ kákiñi'in-ún-de kuano'on-dé. 5 Te máá jíto'o uva, nĭ natájĭ tuku-de inga cháa

vai. Te n̄i kaja'ni-ún-de jíin kuá'a-gá-de. Te sava-de n̄i kastují. Te sava-de n̄i kaja'ni. ⁶ Ko máá jíto'o, ío ñin se'e-de ja kúndá'ú ini-de. Te onde sandí'í-n̄a n̄i tájí-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te n̄i ka'an-de: Ná kóo jíñú'ún yúan nuu se'e-rí, áchí-de. ⁷ Ko máá já kásatiñu-ún, n̄i kandatú'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te n̄i kakatiin-ún se'e-de. Te n̄i kaja'ni-ún-i. Te n̄i kaskána ndiyi-ún yatá itu uva. ⁹ Ndasa sá'a jíto'o itu uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kasatiñu-ún. Te kua'a-de itu uva-ún nuu sáva-ga chaa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tutu íi yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichi cháa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. ¹¹ Máá Tatá Dios, n̄i sá'a-ya súan. Te kánaa ini-yo ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jíin-de. ¹² Te kándúkú-de modo tiin-de-ya. Chi n̄i kajuku'un ini-de ja siki máá-de kúu tu'un yatá ní ka'an-ya-ún. Ko n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi. Te n̄i kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Siki xú'ún yóo

¹³ Te n̄i katáji-de sava cháa fariseo jíin cháa herodiano kaja'an-de nuu-yá, nává'a tiin yátá-de-ya jíin yakú tu'un. ¹⁴ Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni ñin cháa, chí tú ndé'é-ní ndasa jíto taká cháa, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kua'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kua'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de jíin-yá. ¹⁵ Yúan-na te máá-yá, a n̄i juku'un ini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kábito nchaa-ro rúu. Kua'a xu'ún jián ná kú ndé'é-rí, áchí-ya. ¹⁶ Te máá-de, n̄i kaja'a-de xu'ún-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: César kúu, áchí-de. ¹⁷ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios, áchí-ya. Te n̄i kánaa xáan ini-de ní kájiní so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya.

Siki já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te n̄i chakoyo cháa saduceo nuu-yá. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, n̄i chaa-de tutu n̄i ndoo jíin-yó, nú ñani ñin cháa kuu-de, te ndoo ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁰ Te n̄i ka'jo usia ñani. Te cháa núú, n̄i tanda'a-dé. Yúan-na te n̄i jíi-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te cháa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jíi-de. Te ní cháa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te cháa unj, suni súan. ²² Te ndí'usíá-de, n̄i kanchaka-de-ña. Te tú ní ñin-de ní xndóo-de tata. Te onde sandí'í-n̄a te n̄i jíi'í-máá ñá'an-ún. ²³ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñani jíná'an-de, te ndé ñin-de kuu-ña ñasí'í-de, chí ndí'usíá-de, n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ²⁴ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un ini-ro jíin tutu íi, ní jíin fuerza Dios. Yúan ní kastíví-ró tú'un. ²⁵ Chí kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ní tuká tanda'a kúti-dé, ní ma nátanda'a máá-ña. Chí nduu-de nátu'un ndajá'a ká'jo andívi. ²⁶ Te siki ndiyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutu Moisés, ndasa n̄i ka'an Dios jíin-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jíin Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios cháa n̄i kaji'í kúu-ya, chí sua Dios cháa káichaku kúu-ya. Xaan kastíví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jíin-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

²⁸ Te ñn cháa cháa tutu ñi jini so' o-de kástátá'an-de, ñi jaq-de. Te ñi jini-de ja vá'a ñi nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te ñi jiká tu'ún-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu táká tu'un ñi tá'ú-yá tiñu sáá, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Yá'a kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu táká-ga: Kuni so' o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá ñn-ni-ya ío. ³⁰ Núsáá te kumaní-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jini tuní-ro, jíin ñí fuerza-ro. Yá'a kúu tu'un tá'ú tiñu kánúú xáan-gá. ³¹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tiñu kánúú-ga ío, chí ya'á-na, áchí-ya jíin-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, ñi ka'an-de jíin-yá: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní, chí Dios ñn-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumaní-yo jíin-yá onde jíin iní jíin añú-yo, jíin ñí núu jini tuní-yo, jíin ñí fuerza-yo, te kundá'ú iní-yo tá'an-yó nátu'un kúndá'ú iní-yo máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vása já ká'mu-yó kiti jíin táká kiti ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te ñi jini Jesús ja vá'a xaan ní xndío káni-de tu'un. Te ñi ka'an-ya jíin-de: A yani kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. Te ñi ñn-de, tuká ní chúndéé iní-de kaka tu'ún-de-ya:

Sikí Sé'e David

³⁵ Te ñi stá'an Jesús iní ve'e íi. Te ñi ka'an-ya: Naja káka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kúu Sé'e David. ³⁶ Chí suni máá David, ñi ka'an-de ñi sá'a Espíritu Santo jíin-de: Máá Tatá Dios ñi ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, te ná chúkú-ri cháa kájito u'u róo, kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chí suni máá David, Jító'o, ñi ka'an-de jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te táká ñayivi ndá'ú, ñi ka'io iní ñi ka'io añú-i ñi kajini ná'in-i ja ká'an-ya.

Sikí já ní kana jíin-yá nuu-i

³⁸ Te ñi stá'an-ya tú'un. Te ñi ka'an-ya jíin-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chí kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga, jíin silla xiní mesa nuu ío xiní kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájikán ta'u ná'an-de. Cháa yá'a ví'i-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní sokó ñá'an viuda xu'ún

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásokó-i xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñayivi xú'ún iní janu-ún. Te kua'a cháa kúká, ñi káchu'un téyí-de. ⁴² Te ñi cháa ñn ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te ñi chindee-ña uu xu'ún yíki náa, ja kúu ñn centavo. ⁴³ Yúan-na te ñi kana-ya xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, ñi chu'un-ga-ña vása táká ñayivi ní káchu'un iní janu-ún. ⁴⁴ Chí taká-i, ñi káchu'un-i ja ní ndendoso sikí-í. Ko ña'an yá'a, vasa kundá'ú-ña, ko ñi chu'un ndí'i-ña ja ñáva'a-ña, onde jíin táká ja kúchaku-ña, áchí-ya jíin-de.

13

Tuní nuu kúyani nchaq Jesús

¹ Te ñi ndenda-ya iní ve'e íi. Te ñn cháa skuá'a jíin-yá, ñi ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xaan lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Á ndé'é-ró núu táká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ñi ñn yuu, chí ñn

kiví te ndí'i ndua, áchí-ya. ³ Te nì jungoo-ya ondé yuku Olivos, ichi núu vé'e ij. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, nì kajiká tu'ún siin-de-ya: ⁴ Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kiví kóo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, nì kejá'a-yá ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíiná'an-ró, nává'a tú xndá'ú ni ñin-de róó. ⁶ Chì kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achi-de. Te xndá'ú-de kua'a xaán ñáyivi. ⁷ Te nú nì kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já kóo guerra, te ma yu'ú-ro. Chì kánúu kóo súan. Ko té jinu-ga kiví. ⁸ Chì ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñuu. Te yá'a yúan taan, te nì'in, te koo tama, te nì'in ñáyivi. Ya'á kákuu tundó'o kéjá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñáyivi káandíja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chì nastúu-de róó nuu junta. Te iní ve'e sinagoga xndó'o-de róó. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xiní-ro já siki rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jinu ñú'ún já xná'an-ga kuichá tu'un va'a-ri nuu taká ñáyivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róó, ja nastúu-de róó, ma nákaní tu'a iní-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chì ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yuán ká'an-ro. Chì nasu máá-ró ká'an, chì Espíritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ní tá'an. ¹³ Te taká ñáyivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko chaá kundij nì'in onde kiví jinu, chaá-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú nì kajini-ro já káchá'an te nì tuchá taká ndatíñu nuu má kúu kuti kóo súan núu, nátu'un nì ka'an Daniel chaá nì jani tu'un Dios (chaá ká'u, ná júku'un iní-de), yúan-na te ñáyivi káxiyúú iní ñuu Judea, ná kúnu-i kinyoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te chaá kándeé xiní vé'e, ma núu-de ndí'í-de iní ve'e ki'in-de ndatíñu-de. ¹⁶ Te chaá kándeé onde rancho, ma náxíó káva yátá-de náki'in-de tikachí-de ichi yatá-dé. ¹⁷ Ko kiví-ún naka ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, jíin já káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáá, nává'a tú kunu-ró máá víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Chì kiví-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kiví ní sá'a Dios ñuyívi, te onde vina, te ni ma kóo-ga. ²⁰ Te nú máá Tatá Dios, tú ní náxndíyi-ya kiví-ún núu, ni ñin chaá ma káku kuti-dé núu. Ko ja siki cháa nì nakaji-ya, yuán ní nañndíyi-ya kiví-ún.

Tuni máá kiví sándí'í-nq

²¹ Núsáá te nú ndé chaá ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándíja-ró já ká'an-de. ²² Chì kenda Cristo xndá'ú, jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaán, nává'a xndá'ú-de onde chaá nì nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máá-ró, chì a nì kachí ndí'i-ri nuu-ro, áchí-ya. ²⁴ Te kiví ndí'í koo tundó'o-ún, kutúún ndikandii, te yoo ma ndíi-gá. ²⁵ Te tiñuu xíní, jungoyo-ti íchi ándí'í kí-ti. Te taká fuerza ándí'í, ndí'í ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kunj ñáyivi núu máá Sé'e chaá kii-ya íchi ándí'í núu víko nu'ún jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kinyoyo. Te nastútú-yá ñáyivi ní nakaji-ya ndákúun lado ñuyívi, onde nuu ndí'í ñu'un, te onde nuu ndí'í ándí'í. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mékexe. Nú a nì nduyúcha núma, te nì najaa nda'a, te a kájiní-ro já á nì kuyani víko sáú. ²⁹ Suni súan róó, nú a nì kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kunj-ro já á yani jaá kiví-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñáyivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Ándí'í jíin ñuyívi chì naa, ko tu'un ká'an-ri chì ma náa.

Sikí já kúndito-i

³² Ko kiví kóo-ún, jíin hora, tú ni ñin cháa jiní, ni ndajá'a ká'io andíví, ni máa Sé'e-ya, chī máa ñin-ni máa Táa-yo Dios jiní-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chī tú kájiní-ro ña kiví kóo. ³⁴ Chī nátú'un ñin cháa kua'an jiká-de. Te ñi xndóo-de ve'e-de. Te ñi ja'a-de tú'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñin ñin-de. Te cháa ndíto yuxé'é, ñi ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, chī tú kájiní-ro ña hora nchaá jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chī sánaa ini-ro te nchaa-ni-ya. Te ñi'in-yá róo kákixi-ro. ³⁷ Te taká tú'un ká'an-ri jíin-ró yá'a, suni ká'an-ri jíin ndíivii-jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14*Ja ní kanatñin tu'un tá'an sikí Jesús*

¹ Te uu-ga kiví te vásá ní kuu Pascua jíin víko kóo statilá tú yí'i yujan ía. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ñi kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tñin-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuní-de. ² Te ñi kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máa kiví víko, chī nú súan te ndonda vaá ñayiví, áchí-de.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume

³ Te kánde-ya ñúú Betania, káncha-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndí'yi. Te ñi cháa ñin ña'an, kándá'a-ña ñin tiya'a ñú'un perfume máa nían ita nardo kúu. Te ncháa ya'u téyíí. Te ñi tá'ú-ña tiya'a-ún. Te ñi chu'un-ña xiní-yá. ⁴ Te sava, ñi kakití iní. Te ñi kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chī kuu kuyá'u ví'i-gá uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyiví ndá'ú núú, áchí. Te ñi kaka'an vaá sikí-ñá. ⁶ Ko Jesús, ñi ka'an-ya: Sía-ña. Naja kástá'an-ro-ñá. Tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí, áchí-ya. ⁷ Chī nene káxiukú ñáyiví ndá'ú jíin-ró. Te nú kákuní-ro te kuu sá'a va'a-ró jíin-i. Ko ruu, ña tú nene káncha-ri jíin-ró. ⁸ Ya'a-ni ñi kuu ñi sá'a-ña. Chī a ñi chí'i tú'a-ña perfume yiki kúñu-ri kiví yúji-ri. ⁹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñúyiví nú ná kuicha tú'un va'a yá'a, te tiñu ñi sá'a-ña yá'a, suni koo tú'un nává'a ná núku'un iní-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñin ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutú ñá'nu ja nastúu-de-ya. ¹¹ Te súan ñi kajini so'o sutú-ún. Te ñi kákusi iní. Te ñi kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máa kiví kéj'á viko kóo statilá tú yí'i yujan ía, suni máa kiví kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, ñi kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kásátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te ñi táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuá'an onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró jíin ñin cháa ndíso ñin kiyi nducha. Te kundikín-ro-dé kí'in-ro jíin-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jíin máa jito'o ve'e-ún: Achí máa Maestro: Ndénu ío ñin ve'e kuá'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jíin cháa káskuá'a jíin-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máa-de, ná stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xiní ve'e nuu-ro, yúan a ío tú'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Te kája'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi jakoyo-de ñuu-ún. Te ñi kani'in-dé nátu'un ñi ka'an-ya jíin-de. Te ñi kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁷ Te ñi ini. Te kua'an-ya jíin máa uxí uu cháa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róo, ja yé jíin-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya.

19 Yúan-na te n̄i k̄akuxíí iní-de. Te n̄i kajik̄a tu'ún ná ñn ná ñn-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñn-de, ká'an ñnga-de. 20 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñn ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'ó jíin-rí kúu, áchí-ya. 21 Chi jandáa máá Sé'e cháa kí'in-ya natú'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko nak̄a ndá'ú kúu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní káku cháa-ún núu, áchí-ya. 22 Te káyee-dé. Te n̄i kí'in Jesús staa. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sákuáchí-ya. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Kee jíiná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-rj, áchí-ya. 23 Te n̄i kí'in-ya ñn taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, n̄i kají'i-de. 24 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja síkí ñáyivi kuá'a te n̄i jati. 25 Te jandáa ká'an-rj jíin-ró: M̄a kó'o-ga-rj nducha ndé'e uva, onde kivj náko'o-rj ja jáá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 26 Te n̄i kajita-ya ñn yaa ij. Te n̄i kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. 27 Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayú'ú-ro ja síkí rúu akuáa vína. Chj a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndító ri, te máá ri-ún, kuicha-tj, áchí. 28 Ko nuu náchaku-rj, te xna'an-ga ruu kí'in-rj ñuu Galilea vása róó, áchí-ya. 29 Ko Pedro, n̄i ka'an-de jíin-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chj túu, áchí-de. 30 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-rj jíin-ró, chj róó, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te m̄a kuátú'un-ró rúu unj jínu, áchí-ya. 31 Ko máá-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko m̄a kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an ndi'i-de.

Jesús iní Jardín Getsemaní

32 Te n̄i jakoyo-ya ñn nuu nání Getsemaní. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. 33 Te n̄i jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te n̄i kejá'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a iní-ya. 34 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Xaan ndúkuí'a iní-rj, chj a yani kuu-rj. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. 35 Te n̄i kanduu-ya ñn tí'lí. Te n̄i jukuiñj jíí-yá nuu ñú'un. Te n̄i jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. 36 Te n̄i ka'an-ya: Abba, Taa. Taká tiñu kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu ja kuní máá-ná, chj ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. 37 Te n̄i nchaq-ya. Te n̄i jiní-ya ja kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kúndito-ró vasté ñn hora. 38 Kundito, te kakan ta'u-ro, nává'a m̄a kóto nchaq-ún róó. Chj kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chj túu, áchí-ya. 39 Te kua'an tuku-ya. Te n̄i jikan ta'u-yá. Suni ñn-ni tu'un n̄i ka'an-ya. 40 Te n̄i nchaq-ya. Te n̄i jiní tuku-ya-dé kákixi-de, chj xaan káji'i-de numa'ñ. Te tú kútní ndasa xndíó káni-de tu'un nuu-yá. 41 Te n̄i nchaq-ya vuelta unj. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetátú-ro-ná. A n̄i kuu. Vina te n̄i jaq hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. 42 Nduko, ná chó'o. Chj ja nastúu ruu, a n̄i kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

43 Te súan ká'an-ya, te n̄i cháa-ni Judas, ñn ja uxí uu-ún. Te ñn nuu ja káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vai koyo jíin-de. Chj sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii, n̄i katájí cháa-ún. 44 Te cháa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i ja'a-de ñn tunj, te n̄i ka'an-de: Cháa tíyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katñn jíiná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. 45 Yúan-na te n̄i cháa-de. Te n̄i kandita-ni-de nuu-yá. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te n̄i tiyú'ú-de-ya. 46 Te cháa vai koyo jíin Judas-ún, n̄i kakatñn-de-ya. 47 Te ñn cháa kándij yúan, n̄i stáa-de machete-de. Te n̄i kachi-de so'o mozo máá

sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te ñi ka'an Jesús jíin-de jíiná'an-de: Nátu'un siki íin cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátíin-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndíta'an kivi ní kánde-rí jíin-ró iní ve'e íi, ñi stá'an-rí tu'un, te tú ní kákatíin-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu íi, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kaskéndo-de-ya. Te ñi kajinu ndí'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te íin suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndí-i íin sa'ma kuítá, chí víchí líi-í. Te ñi kákatíin-de-i. ⁵² Ko máá-i, ñi xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te ñi jinu víchí líi-í kua'an-i.

Ja ní kandií Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te ñi kákinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa ñi kayi jíin cháa káchaa tutu, ñi kándutútu-de. ⁵⁴ Te Pedro, jík ndikín-de-ya onde iní yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te ñi jungoo-de jíin cháa kájatíñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñá'nu jíin táká cháa junta, ñi kándúkú-de íin tu'un siki Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuni-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Chí kua'a-dé, ñi kasátú'ún-de siki-yá. Ko tu'un ñi kaka'an-de-ún, tú ní kété'an. ⁵⁷ Yúan-na te ñi kándukuiñi sava-de, ñi kasátú'ún-de siki-yá: ⁵⁸ Máá-ná, ñi kajini-ná ká'an-de: Ruu, stúncháa-rí ve'e íi yá'a ja ní kasáva'a nda'a. Te nuu uní kivi te ndukani-rí inga ja tú níni jíin ndá'a, áchí-de, áchí jíiná'an. ⁵⁹ Ko ní súan tú ní kété'an tu'un ñi kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi ndukuiñi-de kándií-de ma'ñú. Te ñi jiká tu'un-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a siki-ro, áchí-de jíin-yá. ⁶¹ Te máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi jiká tu'un tuku de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Se'e máá I'a íi náún, áchí-de jíin-yá. ⁶² Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Máá-rí kúu. Te kuni-ro máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndáv'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jíin vikó nu'ún, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te ñi ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáá. ⁶⁴ Ñi kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. Ndasa kájani iní-ro. Achí sutu ñá'nu-ga-ún. Te taká cháa-ún, ñi kanakuxndíi-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, ñi kativi sí'ví-de nuu-yá. Te ñi kajasu-de nuu-yá. Te ñi kaja'a-de jikí nuu-yá. Te káka'an-de jíin-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te cháa kájatíñu-ún, ñi kastují-dé-ya jíin jikí.

Ja tú ní jatú'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chí yuxé'é yúan kándií Pedro. Te íin ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi cháa-ña. ⁶⁷ Te ñi jini-ña núu Pedro kándií-de ndúvixi-de. Te ñi ndakoto-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña: Te róó, jíin Jesús ñuu Nazaret jíká-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní jatú'un-de. Tú jini-ná, ni tú júku'un iní-ná naún ká'an-ní, áchí-de jíin-ña. Te ñi kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te ñi kana-ní lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, ñi jini-ña núu-dé inga jínu. Te ñi ka'an-ña jíin cháa ká'jin yúan. Cháa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní jatú'un tuku-de. Te ñi kunúu tuku. Te cháa ká'jin-ún, ñi kaka'an tuku-de jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí cháa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuni koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, ñi'in ñi ka'an ndiva'a-de: Tú jini-rí cháa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te ñi kana-ní lí'li vuelta uu. Te Pedro, ñi nukú'un iní-de taká tu'un ñi ka'an Jesús jíin-de nuú: Onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya sáá. Te ñi nakani iní-de siki tú'un-ún. Te ñi nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jíin cháa ni kayii, jíin cháa káchaa tutu, jíin ndívii cháa junta, ni kaskétá'an-ni-de tu'un. Te ni kaju'ni-de Jesús kua'an-de jíin-yá. Te ni kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, ni jika tu'un-de-ya: Máá-ró kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jíin-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, ni'in ni kajikan-de kuachi sikí-yá. ⁴ Te Pilato, ni jika tu'un tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuáchi kajikan-de sikí-ro, áchí-de jíin-yá. ⁵ Ko Jesús, tuká ni ká'an kuti-ya. Te ni naa ini Pilato ndé'é-de nuu-yá. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún síá-de in cháa yí'i vekaa, nani cháa kákuu ini ñayivi. ⁷ Te ni jo in cháa nání-de Barrabás, kánde-de vekaa jíin tá'an-de ja ni kánda-de, ni kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te ni chákooyo kua'a ñayivi. Te ni kaka'an-i jíin Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te ni ka'an Pilato jíin-i: Kákuni-ro já síá-rí Rey cháa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Chí a ni jini-de ja ni kákuuásún ini sutu ñá'nu-ún, te yuán ni kaja'a-ún-yá nuu-dé. ¹¹ Chí sutu ñá'nu-ún, ni kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná síá-de Barrabás ki'in. ¹² Te ni ka'an tuku Pilato: Ndas kákuni-ro já sá'a-rí jíin cháa káskúnání-ró Rey judío núsáá, áchí-de jíin-i. ¹³ Te máá-i, ni kákana jaa tuku-i: Kata kaa-ní cháa jan jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, ni ka'an-de jíin-i: Náún kuáchi ni sá'a-de, áchí-de. Te máá-i, ví'i-gá ni kákana jaa-i: Kata kaa-ní-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuni-de ja ná kúsi ini ñayivi-ún. Te ni síá-de Barrabás kua'an. Yuán-na te ni xndó'o-de-ya. Te ni ja'a-de-ya kuíta kaa-ya já ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-yá

¹⁶ Yuán-na te soldado, ni káki'in-de-ya kuá'an-de jíin-yá ini ve'e palacio. Te ni kákana xini tá'an-de ni kándutú-de. ¹⁷ Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'a tindí'i. Te ni katin-de in corona inu. Te ni kachu'un-de xini-yá. ¹⁸ Yuán-na te ni kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te ni kakuun-de yunu xini-yá. Te ni kativi sí'ví-de nuu-yá. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-yá, te ni kachiñú'un-de-ya. ²⁰ Te nuu ni ndi'i ni kasákátá-de nuu-yá, te ni katava-dé sa'ma kuá'a tindí'i ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sá'ma máá-yá, te ni kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te in cháa nání-de Simón nuu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de), ni ja'a-de vai-de ichi rancho. Te ni katetñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kaja'an-de jíin-yá onde nuu nání Gólgota, ja kuni ka'an: yiki xini. ²³ Te ni kasáká nuu-de vino jíin súsia uá. Te ni kaja'a-de nuu-yá ko'o-ya. Ko máá-yá, tú ní játá'ú-yá ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te ni kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te ni kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de. Te ni kasá'a-de apuesto sikí, ndasa ni'in, in in-de. ²⁵ Te ka'in ni kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutú kuáchi sikí-yá yóso: Ya'a kúu Rey cháa judío, áchí. ²⁷ Te ni kajata kaa-de uú ñaku'ná jíin-yá, in ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-yá. ²⁸ Te ni skuu tu'un ká'an tutu i: Onde jíin cháa kándañáá ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kaja'a yuán, ni kaskuikó-i xini-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i jíin-yá: Jan jaan. Róo, ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e i Dios, te nuu uní kivi te ndukani-ró núu. ³⁰ Vina te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáá vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan ni kasákátá sutu ñá'nu-ún nuu-yá. Te

kándatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á n̄i kuu n̄i nama-de, ko mā kúu nama-de máa-de. ³² Cristo, Rey cháa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuni-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te cháa kándita kaa jíin-yá-ún, suni súan n̄i kaka'an ndiva'a-de jíin-yá. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te n̄i kuxkí'vi níí núu ñú'un onde ka'unj. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'unj, te n̄i ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, áchí-ya. Já kuni ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ní náá. ³⁵ Te sava cháa ká'jin yúan, n̄i kajini so'o-de. Te n̄i kaka'an-de: Nde'é, chí kána-de xinj Elías, áchí-de. ³⁶ Te jinu ñin cháa n̄i jaa-de, te n̄i chindáji-de kachí núu vinagre. Te n̄i chaa-de xinj ñin yunu. Te n̄i ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. Te n̄i ka'an-de: Ná ndé'ó nú chaa Elías xnúu-de cháa, áchí-de. ³⁷ Ko máa Jesús, n̄i ka'an jaa-ya. Te n̄i j'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndita kaa in̄i ve'e i, n̄i te'nde uu onde nuu xin̄i te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñin cháa capitán kándij-de nuu-yá. Te n̄i jin̄i-de ja ní kana jaa-ya ní j'i-ya. Te n̄i ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasi'í kánde'é jiká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin Salomé, jíin María náa José jíin Jacobo súchí. ⁴¹ Chí onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, n̄i kandikin-ña-ya. Te n̄i kajatíñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, n̄i kaja'an-ña jíin-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te n̄i ini kivi-ún. Te kásatu'a-de, chí yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, cháa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu in̄i-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, n̄i chaa-de. Te n̄i chundéé ini-de n̄i kivi-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á n̄i j'i-ya. Te n̄i kana-de xinj capitán. Te n̄i jiká tu'un-de chaa-ún nú a n̄i j'i-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i kundaa in̄i-de ja ní ka'an capitán-ún jíin-de. Te n̄i ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, n̄i jaan-de ñin sa'ma kuítá. Te n̄i xnúu-de-ya. Te n̄i chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha chí ñin kava. Te n̄i stúu-dé ñin yuu ní jasu-de yuv'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jíin María náa José, n̄i kajini-ña núu ní jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄i ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jíin María náa Jacobo, jíin Salomé, n̄i kajaan-ña jí'o vixi kich'i-ña-ya. ² Te jañá'an kivi ñin semana, ja á n̄i kana ndikandii, n̄i jakoyo-ña núu ve'e añú. ³ Te kaka'an máa-ña: Ndénu ní'in-yo ñin cháa chaxio yuu yuv'e añú, áchí-ña. ⁴ Te n̄i kandakoto-ña. Te n̄i kajini-ña já á n̄i kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te n̄i kivi koyo-ña in̄i ve'e añú-ún. Te n̄i kajini-ña ñin cháa súchí, ñú'u káni-dé ñin sa'ma ku'jin, kánchaa-de ichi ndáv'a. Te n̄i kayu'ú-ña. ⁶ Te chaa-ún, n̄i ka'an-de jíin-ña: Mā yú'ú-ro. Kánandúkú-ro Jesús ñuu Nazaret I'a n̄i j'i jiká cruz. Túu-ya yá'a, chí a n̄i nachaku-ya. Yá'a nde'é-ró nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáá, te kachi-ro núu cháa káskuá'a jíin-yá, jíin núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vásá kí'in-ro. Yúan kunj-ro núu-yá, natu'un n̄i ka'an-ya jíin-ró sáá, áchí-de jíin-ña. ⁸ Te máa-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña ve'e añú. Chí káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ní ñin nuu ní kákachi-ña, chí káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a n̄i nachaku-ya máa jáñá'an kivi ñin semana. Te xnáñúú-gá n̄i ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, n̄i y'i'isi tachí kini-ña. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kachi-ña núu cháa n̄i kajika jíin-yá, chí kándukuí'a in̄i-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan n̄i kajini tu'un-de ja chakú-ya ní

jiní ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandíja-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te nī kuee-ga. Te inga modo nī nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te cháa-ún, nī kaja'an-de. Te nī kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ní tú ní kákandíja ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-yá andívi

¹⁴ Yúan-na te vásá ní nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu máá uxí ñn-de, káxiukú-de káyee-dé staq. Te nī kana jín-yá nuu-dé, chí ndava iní añú-de, te tú ní kákandíja-de tu'un nī kaka'an ja ní kajiní nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te nī ka'an-ya jín-de: Kuá'an jíná'an-ró nī ñúyívi, te kani-ró tú'un va'a-ri nuu táka ñáyívi. ¹⁶ Cháa kándíja te kuanducha-dé, kaku-de. Ko cháa tú kándíja, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te cháa kákandíja, sá'a-de tuní yá'a: Jín sí'ví-ri kiñi'in-de tachí kíní kīngoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáa. ¹⁸ Kuanchaa-de koo, te nú nī ji'i-de veneno, te ma sá'a daño jín-de. Te xndée-de nda'a-dé siki ñáyívi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya jín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndí'i nī ka'an máá Jító'o-yo jín-de jíná'an-de, te nī ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te nī nungoo-ya ichi ndáv'a Dios. ²⁰ Te máa-de, kája'an-de. Te nī kajani-de tu'un-ya táka lado. Te máá Jító'o-yo, nī chindéé ní chituu-ya-dé. Te jín tuní nī kasá'a-de-ún nī stá'an-ya já ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tíñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te cháa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'un-de nuu-yo. ³ Te náá, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jani ini-ná ja súni ío va'a chaa káji-ná tu'un yá'a nuu-ni, Teófilo máni, ⁴ náv'a a ná kuní-ni ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ni.

Ja ni ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni jo in sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'i-de nání-ña Elisabet. Te onde chi Aarón vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa ni kakuu ndendúu-de nuu Dios. Te ñúkúun ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tíñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chi Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a ni kayi-de. ⁸ Yúan-na te ni jaá kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jíku-de jín tíñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ natu'un ni kasá'a máá sutú. Te ja yúan ni kivi-de ini ve'e i máá Jito'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini ja'mu-de susia kutú, te ichi yatá ve'e i, kájikān ta'u ñayivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda in ndajá'a máá Jito'o-yo núu-dé, kándij-ya ichi ndává'a altar nuu ja'mu-de susia kutú. ¹² Te ni jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndajá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yu'ú-ro, chi ja ní jikan tá'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasí'i-ro Elisabet, skáku-ña in se'e yíi, te skunání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusij xáan ini-ro. Te kusij ini ká'u ñayivi jín-i kivi káku-i. ¹⁵ Te kuu-i in cháa kúñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukutú Espíritu Santo ini-i, vasa ñu'un-ga-i chi náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndió káva ini-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúu-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú ini-de se'e-de, te cháa ni'in ini, nakuandatú-de tu'un ndíchi ká'an cháa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñayivi koo tu'a ja cháa máá Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasá kuní-ná te nú jandáa kúu, chi cháa ni yii kúu-ná, te ñasí'i-ná, suni a ni yii-ña, áchí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándij-ri nuu Dios. Te ni táji-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachi-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'in-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kivi skíkuu tu'un yá'a, chi tú ní kándija-ró tú'un ni ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'in kúu, ná jaá kivi, áchí-ya jín-de. ²¹ Te ñayivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te káani ini-i naún tá'an-de ja ní kuná'an kánde-de ini ve'e i. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te ni kajuku'un ini-i ja ini ve'e i-ún ni jini-de in ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-nā ni sá'a-de nuu-i, chi a ni kuñí'in-de. ²³ Te nuu ní jinu tíñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yaku kivi. Te ñasí'i-de Elisabet, ni ni'in se'e-ña. Te ni chisá'i-ña máá-ña ú'un yoo. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jín-ri ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu taká ñayivi. Achí-ña.

Ja ni ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iñu yoo, te ni táji Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya in ñuu nání Nazaret, ndañú Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu in ña'an jáá, já á yani tanda'a-ña

jín ñn cháa nání José. Te onde chji David vaj tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaá ndajá'a-yá nuu kanchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taa ndii, ta'u-ro kuu, chi máá Jito'o-yo jka-ya jín-ró. Te xáán ndatu kéndo-ro vása táká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jiní-ña núu-yá. Te ni kuñáá iní-ña já súan ni ka'an-ya. Te jáni iní-ña ñaun tu'un kuu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jín-ña: María, ma yú'ú-ro, chi ni kusii iní Dios jín-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ro, te skáku-ró ñn se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kuñá'nu xaán. Te máá Tatá Dios ku'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu iní ve'e Jacob ñí káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndi'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jín ndajá'a-yá: Ndasá koo Tatá, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachí ndajá'a-yá jín-ña: Máá Espíritu Santo kii sikí-ro, te fuerza máá I'a kuñá'nu xaán sá'a kati sikí-ro. Yúan máá suchí íi káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in se'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío ññu yoo já tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi játíñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo nátu'un ni ka'an-ní núsáá, áchí-ña. Te máá ndajá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ní jaq María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña ñn yuku kuá'an-ña, ni jaq-ña ñn ñuu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jín Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jín-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chii-ña. Te ni chítú ndíi Elisabet jín Espíritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kuu-ró núu táká ña'an. Te suni xáán ndatu kuu suchí ñú'un chii-ró. ⁴³ Te ñaun ña'an kuu ruu ja ní cháa náa máá Jito'o-ri nuu-rí. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-ri tu'un ni ka'an-ro jín-rí, te suchí ñú'un chii-ri yá'a, ni tuñu-ni-i ja kusii iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kuu ña'an ní kandíja-ún, chi taká tu'un ni keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'ín jín-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kuu iní-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kusii iní-ri jín Dios ja náma-ya rúu. ⁴⁸ Chi ni jiní-ya já kúka nuu iní ña'an játíñu nuu-yá núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jín-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñn ndi'i fuerza, ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín-rí, te sí'ví íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ñí káni kundá'ú iní-ya táká ñayivi káandatu nuu-yá. ⁵¹ Ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín ndá'a-yá. Te ni skúnu-ya cháa vixí kája'an-de, onde jín táká ja kájani sáni iní-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko cháa kákundá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'í soko, ni ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko cháa kúká, ni kiñi'in sáni-ya-dé kája'an-de. ⁵⁴ Te ni chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un iní-ya já ní kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jín ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ñí káni kundá'ú iní-ya Abraham jín táká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jín-ña nátu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, cháa skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaq kivi skáku-ña se'e-ña. Te ni skáku-ña ñn se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jín ñayivi kaxiukú yáni, ja Dios xaán ní kundá'ú iní-ya-ñá. Te kákusii iní-i jín-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yíkin-ún. Te skúnání-de-i sí'ví táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-í: Ma kuu, chi Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jín-ña: Naja.

Te tú ni ñin tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jíin seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de ñin tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ni kánaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ni nanuña-ni yu'u-dé. Te ni nduvítá-ni yáa-dé. Te ni naka'an-ni-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jichá taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máa. Te káka'an: Ndasá koo suchí yá'a núsáá, chí máa Tatá Dios ndító-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítú ndíi-dé jíin Espiritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máa Tatá Dios ñayivi Israel, chí ni kinde'é-yá ñayivi-yá. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya ñin chaa kúñá'nu nama yóo. ⁷⁰ Nátu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yóo iní nda'a cháa kájito u'u yóo jíin núu já kákiti iní kájito yóo. ⁷² Chí kúnda'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un ñi ní keyu'u-ya. ⁷³ Tu'un-ún ni chíso tú'un téyí-yá nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóo nuu cháa kájito u'u yóo. Te ma yú'ú-ga-yo, kuatíñu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jíin tíñu ndoo jíin tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róo suchí lúli, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chí kuxnúu-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo náv'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'un-ró núu ñayivi máa-yá ja náma-ya-í, jíin já kóo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chí xaan kúnda'ú iní Dios yóo. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náv'a a kundijin nuu já ká'jin ñuñáa jíin núu já kákuñi naa. Yúan-na te kuu kaka-yo íchi vá'a, jín íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ní yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu ñú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñayivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yaku kivi. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñayivi ndútútú xiní-í jiná'an-í. ² Ya'a kúu ja ní ndutútú núu xiní-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñayivi-ún, káka'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chí tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náv'a a naku'a-a-de xiní-dé jíin ñásí'i-de María, chí a yani tãnda'a-ña jíin-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'jin-de yúan, te ni jinu kivi skáku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yíi núu-ña. Te ni chisúkun-ña-í, te ni jakin-ña-í iní nundóo kiti, chí tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaa kándito ñúu-de ri-de. ⁹ Te yúan ni kii ñin ndajá'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máa ndajá'a-yá jíin-de: Ma yú'ú-ro jiná'an-ró, chí vai-ri kástu'un-rí ñin tu'un va'a nuu-ro, te kusii iní taká ñayivi sá'a. ¹¹ Chí vina onde iní ñuu David ni kaku ñin I'a nama róo. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kunj-ro já súan ío, chí nani'in-ro súchi yákin-ún yísukun-í sa'ma te kátúu-í iní ñin nundóo kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda ñin tikuní andívi, ká'jin kua'a-yá jíin ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te káka'an-ya: ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andívi. Te ná ndúndéé iní taká ñayivi iní ñuyivi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jíin-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ni xndóo-ya-dé te káno'on-ya andívi. Te máa cháa ndító-ti, káka'an-de: Ná kí'on onde Belén te kunj-yo naún ní kuu. Chí súan ni kastu'un máa Tatá Dios nuu-yo. Achí-de.

16 Te yachí kája'an-de. Te nì kajinì-de nuu María jíin José, jíin núu súchí yíkín-ún kátúu-í inì nundóó kiti. 17 Te súan nì kajinì-de nuu-í. Te nì kajachá-de tu'un ndasa nì kajinì-de sikì súchí yíkín-ún. 18 Te nì kánaa iní taká ñáyivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an cháa kándito rii. 19 Ko María nì chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún inì añú-ña. 20 Te nì kanaxió káva cháa kándito rii, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chì nì kajinì-de ja ío ndaa taká tu'un nì kajini so'o-de, nátu'un nì ka'an ndajá'a-yá jíin-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios inì ve'e ii

21 Te nì kuu uná kivì. Te nì xiti ndúu súchí yíkín-ún. Te nì kaskúnání-de-i Jesús, chí sí'ví-ún nì ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núu. 22 Yúan-na te nì jinu kivì ndúndoo-ña, nátu'un ká'an ley Moisés. Te nì kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náv'a'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. 23 Chì yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká súchí yíi káku núu, súchí-ún, ná kúña ii-í nuu máa Tatá Dios, áchí. 24 Te suni soko-dé uu lí'vi, xí uu paloma, nátu'un ká'an ley máa Tatá Dios. 25 Te yúan ío ñn cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu inì-de cháa I'a ka'an tu'un ndéé jíin ñáyivi Israel. Te Espiritu Santo jika-ya jíin-de. 26 Chì a nì kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kunì-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. 27 Te nì cháa-de inì ve'e ii, nì sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa súchí lúli Jesús, nì kaskívi-de-i inì ve'e ii, ja sá'a-de jíin-i nátu'un ká'an ley. 28 Te Simeón, nì junu ncháa-de-i. Te nì nakana jaa-de Dios. Te nì ka'an-de: 29 Aí Táta, sía-ní mozo-ní ná kí'in-de, nátu'un nì ka'an-ní, chí nì kuva'a inì-ná vina. 30 Chì nì jinì jíin núu-ná ja náma-ní yóo. 31 Chì yúan ní sátu'a-ní jito nuu taká ñáyivi, 32 náv'a'a ná kúndijin nuu ñáyivi síin nacióon, te nduñá'nu ñáyivi máa-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. 33 Te José jíin náa-i, kánaa iní-de kájinì so'o-de tu'un-i ndasa ká'an cháa-ún. 34 Te nì jikan ta'u Simeón ja'a-dé jíná'an-de. Te nì ka'an-de jíin náa-i María: Súchí yá'a vai-i ja ndua te ndonda kua'a ñáyivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñáyivi já sikí-í. 35 Náv'a'a ná kenda ndijin ndasa kájinì inì kua'a ñáyivi. Te ñn yuchì kuiso inì añú-ro. Achí-de. 36 Te suni kánde Ana yúan, ña'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a nì yii-ña chí onde ná jáá-ña te nì kanchaa-ña jíin yii-ña usia kua. 37 Te nì kendo ndá'ú-ña onde nì jinu-ña kúuon xiko kuun kua-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ii, chí sua játíñu-ña ndúu ñúu. Te ndichá inì-ña. Te jikán ta'u-ña. 38 Te suni hora-ún nì cháa-ña, nì nakana jaa-ña Dios. Te nì ka'an-ña tú'un súchí yíkín-ún nuu taká ñáyivi káñukuu inì-i kenda ñn cháa nama-de ñuu Jerusalén. 39 Te nì kuu nì skíkuu-de taká tiñu ká'an ley máa Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañúu Galilea. 40 Te súchí lúli-ún, nì ja'nu ndéé-i, te nì yija-i, te nì kundíchí xáan-í, te nì kusii iní Dios jíin-i.

Ja ní kivi ndúu Súchí Jesús inì ñuu Jerusalén

41 Te ndita'an kua kája'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. 42 Te nuu ní kuu uxí uu kua-i, te nì kákaa táa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, nátu'un kásá'a máa-de kivì víko-ún. 43 Te nì jinu kivì víko-ún, te káno'on-de. Te súchí lúli Jesús nì kendo-i inì ñuu Jerusalén, ní tú ní kájinì táa-i náa-i. 44 Te kájinì inì-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñáyivi káno'on ichi-ún. Te nì kajika-de ñn kivì ncháka, te vása ní kanandúkú-de-i ma'ñú taká tá'an-de. 45 Ko tú ní kánani'in-dé-i, te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén,

kuṇandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kiví te vása ní kaṇani'in-dé-i iní ve'e ij, kánchaa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, jíni ná'in-i, te xndichí-í-de. ⁴⁷ Te taká ja kájini so'o tu'un ká'an-i-ún, nì kaṇaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xini-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kajini-de nuu-í, te nì kaṇaa iní-de kánde'é-de. Te nì ka'an náa-i jíin-i: Hijo, naja sá'a-ró súan jíin-rí, chí táa-ro jíin rúu, kánandúkú xáan-rí róo te kándukuí'a iní-rí, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te nì kach-i i jíin-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú kájini-ní ja jínu ñú'ún kúkuu-ná jíin tínu Táa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máá-ña, tú ní kájuku'un iní-ña tú'un nì ka'an-i jíin-ña. ⁵¹ Te nì nuu-i kuṇo'on-í jíin-de jíin'an-de. Te nì naja-i ñuu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i nì chiva'a va'a-ña taká tu'un yá'a iní añú-ña. ⁵² Te Jesús, nì ja'nu-ga-i, te nì kundichí-ga-i. Te Dios jíin taká ñayivi, nì kakusi-gá iní jíin-i.

3

Juan, chaq skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tínu chaq Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tínu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tínu ñuu Iturea ndañuu Traconite. Te Lisania tá'ú tínu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu'ñá'nu kákuu Anás jíin Caifás, te nì chaq tu'un máá Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kánchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te nì kii-de nì jíkó núu-de ñí ñuu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jíin tú'un nakani iní náva'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁴ Te súan nì chaa Isaías tutu, chí chaq jáni tu'un Dios nì kuu-de sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jito'o-yo, te sándoo-ró íchi-yá. ⁵ Taká y'i'ndí nachítú. Te nuu taká yuku jíin tnduu. Te ndundoo íchi yakuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñayivi, kun-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te nì kenda koyo kua'a ñayivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te nì ka'an-de jíin-i: Se'e koó kákuu-ró. Ndéja ní kastu'ún núu-ro ja kúnu-ró kóto-ro juicio chaq. ⁸ Núsaa te sá'a-ró tínu siki ja á nì nakani iní-ro-ún. Te ma kéjá'á-ró káni iní-ro: Abraham kúu táa-rí, achí-ro. Chí ká'an-rí jíin-ró ja kúu-ní sá'a Dios ja taká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátuu tú'a hacha ja xiti yúnu onde yo'o. Te taká yunu ja tú kúun nde'e vá'a xini, xiti te kivi nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, nì kajika tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsaa, achí-i. ¹¹ Te nì ka'an-de: Ja náva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu ja tú náva'a kuti. Te ja náva'a ja kée, suni súan ná sá'a, achí-de jíin-i. ¹² Te suni nì chakoyo yaku chaq xini ja kuánducha-dé. Te nì kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, achí-de. ¹³ Te nì ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa nì ta'ú tínu nuu-ro, achí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, nì kajika tu'un yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíin'an-ná, achí. Te nì ka'an-de jíin: Ma kuánchaa-ro ndátínu tá'an-ró, nì ma sátu'ún-ró, te koo si-ní iní-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani iní taká chaq siki Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chí ñayivi-ún, káindatu-i chaq-ya. ¹⁶ Te nì ka'an Juan: Ruu, chí jíin ndúcha skuánducha ndíja-rí róo. Ko vai ñn I'a kúná'nu-ga vása rúu, ja tú kúná'nu-rí ndáji-rí ñii yí' ndijan-yá. Máá-yá, chí jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róo jíin ñú'un. ¹⁷ Te tñn-ya pala chíxi'ú trigo. Te nasándo va'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo ndívi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un nì ka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. Chí súan nì jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni nì ka'an xaan-dé nuu Herodes, chaq tá'ú tínu-ún. Chí chaq-ún, nì jaka-de Herodías,

ñasií ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tiñu ñáa súan nî sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'i-gá nî sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús nî sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndi'i nî kajanducha ñáyivi, te suni nî janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-yá, te nî nuña-ni andívi. ²² Te nátu'un forma paloma nî jungava Espiritu Santo siki-yá. Te ichi andívi ní kenda ñn tu'un nî ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri te kúnda'ú inji-ri róó. Te kúsi iní-ri jín-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná nî keja'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxí kuia. Te kájani inji ñayivi ja se'e José kúu-ya. Te táa José nî kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Eslí, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isai, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Siki ja ní jito nchaq tá'an kui'na jín-yá

¹ Te Jesús, nî chítu ndi-ya jín Espiritu Santo. Te nî ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te nî jaa-ya onde nuu ñú'un té'e ní sá'a Espiritu Santo. ² Te yúan nî kanchaa-ya úu xiko kivi. Te nî jito nchaq tá'an kui'na jín-yá. Te taká kivi-ún, tú ní yéa kúti-yá, chí onde nî ja'a kivi, te vasa nî jii-ya sóko. ³ Yúan-na te nî kachi kui'na-ún jín-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jín yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús nî ka'an-ya jín: Yóso núu tutú: Nasu máni máa staa kée cháa te kuchaku-de, chí sua jín tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te nî jaka kui'na-ún-ya kuá'an jín-yá xini ñn yuku súkún. Te ñn núnu-ni te nî stá'an-ni taká ñuu ní ñúyivi núu-yá. ⁶ Te nî kachi kui'na-ún jín-yá: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tiñu-ró núu. Chí máá-rí ñn ndi'i, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáa te nú chiñú-ún-ró rúu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te nî ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chiñú-ún-ró máa Tatá Dios máá-ró, te nuu máa ñn-ni-ya kuatíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jín-yá ñuu Jerusalén. Te yúan nî kaa jín-yá xini torre ve'e ij. Te nî ka'an jín-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te sún-gava-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róó. ¹¹ Kunu nchaq-ya róó náv'a'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te nî ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchaq-ro máa Tatá-ro Dios, áchí-ya jín kui'na-ún. ¹³ Te nî ndi'i nî jito nchaq kui'na-ún-ya. Te nî kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

14 Te jíin fuerza Espíritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te nì jichà tu'un-ya ní ndañúu yani yúan. 15 Te nì stá'an-ya tú'un inì ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te nì kanakana jaa ndi'i-i-ya. 16 Te nì jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te nì kivi-ya inì ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya táká kivi ndétatú. Te nì ndukuiñi-ya ní ka'u-ya ñin tutu. 17 Te yúan ío tutu Isaías chaa nì jani tu'un Dios onde sáá. Te nì kaja'a-de nuu Jesús. Te nì janu-ya tutú-ún. Te nì jini-ya ñin nuu yóso, te nì ka'u-ya: 18 Espíritu máá Tatá Dios jika-ya jíin-rí, chi nì teta'an-ya rúu náva'a kani-rì tu'un va'a nuu ñayivi ndá'ú. Te nì táji-yá ruu vai-rì náva'a sá'a-rì tana ñayivi kákukuí'a inì, te kastu'un-rí nuu ñayivi káindasu koo libre-i. Te taká ñayivi kuáá, ndundijin nuu-i, te nama-rì ñayivi ní katují. 19 Te náva'a kani-rì tu'un sikí kuiá játa'an inì máá Tatá Dios, áchí-ya. 20 Te nì natuu-yá tutu-ún. Te nì naku'a-ya núu cháa játíñu. Te nì nungoo-ya. Te taká chaa ká'in inì ve'e sinagoga, kándé'é vá'a-de nuu-yá. 21 Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Vina a nì kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu íi yá'a, áchí-ya. 22 Te ndivii-dé nì kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kándé'é-de nuu-yá ja lúu ká'an-ya. Te nì kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu chaa yá'a. Achí-de. 23 Te nì ka'an-ya jíin-de: Jáni inì-rì ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máá-ró, te taká tíñu nì kajini tu'un-rì nì sá'a-ró ñuu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñuu-ro yá'a vii, achí-ro. 24 Te nì ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-rì jíin-ró, ja ñayivi máá ñuu chaa jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú káatá'ú-i-de. 25 Jandáa ká'an-rì jíin-ró, ja ní jo kua'a ñá'an ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún nì ndasu andívi uní kuiá íñu yoo. Te nì jo ñin tama xaán ñí-ní ñuu-ún. 26 Ko tú ní táji-yá Elías kí'in-de nuu ní ñin ña'an-ún, chi máá-ní onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón nì ja'an-de nuu ñin ña'an ní kendoo ndá'ú. 27 Te inì ñuu Israel, suni nì jo kua'a cháa ní kate'yuu ndí'yi, kivi ní chaku Eliseo, chaa nì jani tu'un Dios. Ko tú ní ñin chaa-ún ní ndúndoo, chi máá-ni Naamán, chaa ñuu Siria. Achí-ya. 28 Yúan-na te taká chaa ká'in inì ve'e sinagoga, nì kakití inì-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. 29 Te nì káandonda-de sikí-yá nì kakíñi'in-de-ya yatá ñuu-ún, te kua'an-de jíin-yá xiní yúku núu kándii ñuu-de. Te yúan sún-gava-de-ya kákuñi-de. 30 Ko máá-yá, nì ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí káni

31 Te nì najinu-ya ñuu Capernaum, ndañúu Galilea. Te nì stá'an-ya tú'un nuu-dé jíin'an-de ndita'an kivi ndétatú. 32 Te nì kánaa iní-de káini so'o-de tu'un stá'an-ya, chi nì stá'an-ya nátu'un ñin chaa ndíso tíñu. 33 Te inì ve'e sinagoga kánde ñin chaa tá'an tachí káni. Te chaa-ún, nì kana kó'ó-de: 34 Kuxio-ní Táta, chi tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, chaa ndoo nuu Dios. Achí. 35 Te Jesús, nì ka'an xaán-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te nì ndua-ni chaa-ún ma'ñú ñayivi, nì sá'a tachí káni-ún. Te nì kenda kua'an inì-de. Te tú naún ní sá'a jíin-de. 36 Te ndivii-i, nì kayu'ú-i. Te kádatu'ún-i: Naún tu'un kúu yá'a. Chi ndíso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí káni te kenda koyo, káka'an-i. 37 Te tu'un-ya ní jichà nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

38 Yúan-na te nì ndukuiñi Jesús, nì kenda-ya inì ve'e sinagoga. Te nì kivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaán kiji-ña. Te nì kaka'an ndá'ú-de jíin-yá ndasa kuu-ña. 39 Te nì kandita-ya núu-ñá, te nì ka'an xaán-yá nuu kiji-ún. Te

n_i kee-ni k_{ji}-ún-ña. Te n_i ndukoo-ni-ña. Te n_i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.
⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñayivi káku'u tin_i nuu kué'e, n_i kákinchaka-i nuu-yá. Te n_i xndée-ya ndá'a-yá sik_i ñin ñin-i te n_i nasáva'a-ya-í.
⁴¹ Te suni in_i kua'a ñayivi ní káakenda tach_i k_{ini}. Te n_i káakana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n_i ka'an xaan-yá jíin. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Ch_i a kájin_i ja máá-yá kúu Cristo. ⁴² Te n_i kundijin. Te n_i kenda-ya kuá'an-ya ñin nuu ñú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, n_i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya núu-í núu. ⁴³ Ko máá-yá n_i ka'an-ya jíin-i: Jínu ñú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-r_i tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Chi yúan ní táj_i-yá ruu vai-r_i. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in_i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa t_{in} t_yáká

¹ Te n_i kuu ja kándeé Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, n_i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n_i jin_i-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te cháa kát_{in} t_yáká, a n_i káakenda-de in_i barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te n_i k_ivi-ya in_i barco Simón. Te n_i ka'an-ya jíin-de ja ná skáka-de ñin tí'l_i kuxio nuu ñú'un. Te n_i jungoo-ya. Te onde in_i barco n_i stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jin_i n_i ka'an-ya, te n_i kach_i-ya jíin Simón: Ná chó'o núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te t_{in}-ró t_yáká, áchí-ya. ⁵ Te n_i ka'an Simón: Maestro, ní niñú n_i kasátiñu-ná, ko tú ní ñin ní kát_{in} kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te n_i sá'a-de súan. Te n_i jas_u-de t_yáká kuá'a xaán in_i ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núu. ⁷ Te n_i kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin in_i inga barco, ná kí chindéé tá'an jíin-de. Te n_i chakoyo-de. Te n_i kaschítú nd_{ii}-dé-t_i in_i ndendúu barco ja kuni kee barco-ún ch_i nducha núu. ⁸ Te Simón Pedro, n_i jin_i-de ja súan n_i kuu. Te n_i jukuiñ_i jíit_i-de nuu Jesús, te n_i ka'an-de: Kuxio-ní Táta, ch_i cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Ch_i máá-de jíin taká ja ní kachindéé tá'an jíin-de-ún, n_i kanaa in_i-de kánde'é-de ja ní kat_{in}-de t_yáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jíin Juan, ndendúu se'e Zebedeo, ch_i cháa káchindéé tá'an jíin Simón kákuu-de. Te n_i kach_i Jesús jíin Simón: Ma yú'ú-ro. Onde vina te t_{in}-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yúan-na te nuu ní káandenda barco nuu ñú'un íchí, te n_i kaxndóo nd_i'i-de ndatíñu-de. Te n_i kandik_{in}-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu nd_i'yi

¹² Te Jesús, kándeé-ya ñin ñuu. Te n_i jaá ñin cháa nuu-yá, té'yu nd_i'yi-de. Te cháa-ún, n_i jin_i-de nuu Jesús. Te n_i jukuiñ_i jíit_i-de. Te n_i ka'an nda'ú-de jíin-yá: Táta, nú kuni-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n_i skáa-ya ndá'a-yá. Te n_i ké'é-yá-de. Te n_i ka'an-ya: Kuni-r_i, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te nd_i'yi té'yu-ún, n_i kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te n_i ka'an xaan-yá jíin-de: Ma kach_i kuti-ro núu ní ñin. Ch_i kuá'an, te stá'an-ro máá-ro núu sutú. Te kundá'a-ró ndatíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndúndoo-ró, nátu'un ní tá'ú Moisés tiñu sáa. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, n_i jichá-ga kua'an. Te n_i kataka kua'a xaán ñayivi já kuni ná'ín-i, te nduva'a-i taká kua'e káta'an-i kákuu-i. ¹⁶ Te máá-yá, n_i kus_{in}-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. Te yúan n_i jikan ta'u-yá.

Cháa n_i kuyúnú

¹⁷ Te ñin kivi kándeé Jesús stá'an-ya tú'un. Te cháa fariseo jíin maestro ley, káxiukú-de yúan. Te cháa-ún, n_i kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañúu Judea

jíin ñúu Jerusalén. Te fuerza máá Tatá Dios kándeé jíin-yá náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸ Te ñi chaḡ yakū chaḡ, te nuu ñin jito yuu kándiso-de ñin chaḡ ñi kuyúnú. Te kándúkú-de skívi-de chaḡ-ún nuu kándeé-ya, te kani-de chaḡ-ún nuu-yá. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní káni'in-dé ndénu skívi-de chaḡ-ún. Yúan-na te ñi kaḡaa-de xini vé'e. Te yúan ñi kaḡndónda-de teja, te ñi kaḡkúun-de chaḡ-ún nuu Jesús sava ma'ñú jíin jito yuu. ²⁰ Te ñi jini-ya já káandíja chaḡ-ún. Te ñi ka'an-ya jíin cháa ñi kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu iní nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te chaḡ káchaa tutu jíin cháa fariseo, ñi kejá'a-de kájani iní-de: Ndé chaḡ kúu ya'á ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuáchi, chí ñin-ni máá Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a ñi jini-ya já súan kájani iní-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Naún kájani iní-ro. ²³ Ja úu tu'un ya'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu iní nuu táka kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuní-ro já máá Sé'e chaḡ ndiso-ya tíñu nuu ñáyivi ya'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa ñi kuyúnú ya'a núsáa: Jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵ Te ñi ndukoo-ni chaḡ-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te ñi naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te taká ñáyivi-ún, ñi kanana iní-i kánde'é-i. Te ñi kayu'ú xaḡn-í. Te ñi kanakana jaa-i Dios: Vina te ñi kajini-yo tíñu ñá'nu xaḡn ya'a, áchí-i.

Ja ní kana-ya xini Leví

²⁷ Yúan-na, te ñi kenda Jesús kua'an-ya. Te ñi jini-ya núu ñin chaḡ xini, nání-de Leví, kánchaḡ-de nuu kútutú xú'ún ñúu. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kundikḡn-ro rúu, áchí-ya. ²⁸ Te ñi xndóo-de taká ndatíñu-de. Te ñi ndukuñi-de. Te ñi ndikḡn-de-ya. ²⁹ Te ñi sá'a Leví ñin gasto ká'nu iní ve'e-de, te ñi io kua'a tá'an-de, chaḡ xini jíin sáva-ga-de. Te chaḡ-ún, káyee-dé staa jíin-yá. ³⁰ Te chaḡ káchaa tutu jíin cháa fariseo, ñi kaka'an-de sikí cháa káskuá'a jíin-yá: Naja káyee-ro káji'i-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. ³¹ Te ñi ka'an Jesús, chaḡ ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaḡ táná, chí chaḡ káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa. Chí chaḡ ká'io kuachi, kána-ri xini ná nákan iní-de, áchí-ya jíin-de.

Sikí tú'un kondichá iní

³³ Yúan-na te ñi kaka'an-de jíin-yá: Chaḡ káskuá'a jíin Juan, tñi jinu ká'io ndichá iní-de te kájinan ta'u-dé. Te suni súan kásá'a chaḡ káskuá'a jíin cháa fariseo. Ko chaḡ káskuá'a jíin máá-ní, naja máni káyee-dé káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Á kuu sá'a-ró já kóndichá iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaḡ yii jíin-i. ³⁵ Ko chaḡ ñin kivi já kuxio yii núu-í. Te kivi-ún, kuu kondichá iní-i. Achí-ya. ³⁶ Te ñi ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Tú ni ñin náchu'un sa'ma jáá núu súnú tu'ú. Te nú súan, suni máá já jáá-ún ka'ncha-ga, chí nuu súnú tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ñin chu'un vino jáá iní ñii tú'ú, chí nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jíin ñii jáá, kúu ja kúu ku'un iní. Te kendoḡ va'a ndendúu. ³⁹ Te tú ni ñin-i ío, ja á ñi j'i-i ja tú'ú, te kuní tuku-i ko'o-i ja jáá, chí: Ja ñi kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-ya.

6

Ja ní kaḡachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana unj, te nj ja'a Jesús kua'an-ya in nuu kaa trigo. Te chaá kaskuá'a jín-yá nj kakachi-de yoko trigo, nj kakin-dé inj nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava chaá fariseo nj kaka'an-de jín-yá: Naja kásá'a-ró ján, chi tú ío ley sá'a-ró súan kivi ndétatú, áchi-de. ³ Te nj ka'an Jesús: Á tú ní kaka'u kuti-ro tutú nún ní sá'a David. Chi máa-de jín cháa nj kaxiukú jín-de, nj kajji-de soko in kivi. ⁴ Te nj kivi-de inj ve'e Dios, te nj ki'in-de statilá kaxiukú ndijín, nj yee-dé. Te suni nj ja'a-de nuu cháa kaxiukú jín-de-ún nj kayee. Te tú ío ley kee ní in chaá statilá-ún, chi máni sutu káyee núu. Achí-ya jín-de. ⁵ Te nj ka'an-ga-ya jín-de: Máa Sé'e chaá, suni Jito'o kivi ndétatú kuu-ya, áchi-ya.

In chaá nj ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kivi ndétatú, suni nj kivi-ya iní ve'e sinagoga, te nj stá'an-ya tú'un. Te yúan kándeé in chaá nj ichi káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te chaá fariseo jín cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi siki-yá kuni-de. ⁸ Ko máa-yá, a nj jini-ya tú'un kájani inj-de. Te nj ka'an-ya jín cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundij-ro, áchi-ya. Te máa cháa-ún, nj ndukuiñi-de, te nj jukuiñi-de. ⁹ Yúan-na te nj ka'an Jesús jín-de jín'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo in tu'un. Ndé ley ío siki kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yó. Á nama-yó in chaá ndúkú kúu, xí ká'ni-yo in ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu taká ja kaxiukú xín-yá-ún. Te nj ka'an-ya jín cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchi-ya. Te nj sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, nj nduva'a ij-ní. ¹¹ Te máa-ún, nj kakiti xaan iní, te kádatu'ún ndasa sá'a jín Jesús. ¹² Te nj kuu kivi. Te nj kenda Jesús kuakakan ta'u-yá onde yuku. Te ñí niñú nj jikan ta'u-yá nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxí uu chaá skuá'a jín-yá

¹³ Te nuu ní kundijín, te nj kana-ya xiní cháa kaskuá'a jín-yá. Te nj nakaji-ya uxí uu tá'an-de. Te chaá-ún, nj skúnáni-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, nj naskúnáni-yá-de Pedro, jín ñani-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jín Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jín Simón chaá nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jín Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un nj stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te nj nuu-ya jín-de jín'an-de. Te nj jukuiñi-ya in ndu'a. Te kua'a xaán cháa kaskuá'a jín-yá jín kuá'a ñáyivi ñúu Judea jín ñáyivi ñúu Jerusalén, jín ñáyivi yú'u mar ñúu Tiro jín ñúu Sidón, nj kikoyo-i ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná nduva'a-i kue'e káta'an-i kuni-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jín tachí kini, nj kanduva'a ndi'i-i nj sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivii ñáyivi kuá'a-ún, nj kandúkú ndéé-i ké'é-i-ya. Chi ío fuerza inj-ya. Te nj nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te nj ndakoto-ya núu cháa kaskuá'a jín-yá. Te nj ka'an-ya: Xáán ndatu róo, chaá káta'an ndá'ú, chi kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáán ndatu róo ja káji-ro soko vina, chi nda'a chi-ro. Xáán ndatu róo ja kánde'e-ro vina, chi kuaku-ro. ²² Xáán ndatu róo jín'an-ró nú kákiti inj chaá kájito-de róo, jín nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jín nú kaka'an tásí-de siki-ro, jín nú káské'ichi-de róo nátu'un chaá ñáa, ja siki máa Sé'e chaá. ²³ Siñ ná kóo inj-ro kivi-ún, te kusíj xáan iní-ro, chi ká'ni xaan kóo ta'u-ro onde andívi. Chi súan nj kasá'a táa-de jín cháa nj kajani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Ko naka ndá'ú kuu róo, chaá kúká, chi vina-ni ká'jo siñ iní-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kuu róo ja ká'jin tii chi-ro vina, chi kuu-ro soko. Naka ndá'ú kuu róo ja vina kájaku-ro, chi nduku'a

inj-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róo nú vina ká'an jínú'un táká chaa jín-ró. Chì súan nì kasá'a táa-de jín chaa nì kajani tu'un xndá'ú onde sáa. ²⁷ Ko ká'an-ri jín róo ja káini so'o: Kundá'ú inj-ro chaa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jín chaa kákiti inj nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jín chaa káka'an ndiva'a jín-ró. Te kakan ta'u-ro já'a chaa kásá'a tu'un tú'un sikí-ro. ²⁹ Te nú ndé chaa stují ñn yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stují-dé inga. Te nú ndé chaa janchaa-de tikachí-ró, ni su'nu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jín. ³⁰ Nani chaa jikán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te chaa kí'in ndatíñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te natu'un kuni-ro sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máa-ró jín-i. ³² Chì nú maní-ro jín chaa maní jín máa-ró, ndé chaa nakuatá'ú núu-ro núsáa. Chì chaa ká'io kuachi, suni maní-dé jín chaa maní jín máa-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jín chaa kásá'a va'a jín máa-ró, ndé chaa nakuatá'ú núu-ro, chì chaa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Chì nú kuá'a núu-ro núu chaa ja ñúkuu inj-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé chaa nakuatá'ú núu-ro, chì chaa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga chaa ká'io kuachi, náv'a'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáa te kundá'ú inj-ro chaa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jín-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñkuu inj-ro ñaun kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andívi. Chì máa-yá, va'a inj-ya jín chaa já'a inj jín chaa ndiva'a. ³⁶ Núsáa te kundá'ú inj-ro ñayivi natu'un máa Táa-ro já súni kundá'ú inj-ya-i. ³⁷ Ma ndóna-ró sikí ñayivi, náv'a'a ma ndóna-i sikí máa-ró. Ma náku'ndí-ró sikí-i, náv'a'a ma náku'ndí-i sikí máa-ró. Sá'a tuká'nu inj-ro núu-i, náv'a'a ná sá'a-i tuká'nu inj-i nuu máa-ró. ³⁸ Kuá'a nuu-i te suni súan kuá'a-i nuu-ro. Chikuá'á va'a-i, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kuá'a-i nuu-ro. Chì suni jín kú'a nì chikuá'á-ro-ún, suni nakukuá'á-ro. Achí-ya. ³⁹ Te nì ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-i: Chaa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá. Á tú jungava ndendúu-de inj xa'va. ⁴⁰ ñn chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása maestro-de. Ko taká chaa kaskuá'a, nú a nì kutu'a va'a-de, te koo-de natu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde m'i'n ndúchi ñani-ro, te tú nákani inj-ro já ñn vitu kánde nduchi máa-ró náun. ⁴² Naja ká'an-ro jín ñani-ro: Nani, kundatu ná táva-rí m'i'n kánde nduchi-ro, te tú nákani inj-ro já kánde ñn vitu ndúchi-ro náun. Chaa uu xiní, xna'an-ga tava-ro vitu kánde nduchi máa-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró já táva-ro mí'in kánde nduchi ñani-ro. ⁴³ Chì xiní yúnu vá'a tú kúun nde'e kañáa. Te ni xiní yúnu kañáa tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Chì ndita'an yunu, jín ndé'e te jini-yo ñaun yunu kúu, chì tú táxin-yó mérxexé xiní nú ññ, ni tú táxin-yó uva xiní zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chì ío va'a inj-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chì kañáa inj-de. Chì tu'un ñú'un inj añu chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jín-rí: Táta, Táta, te tú káskíkuu-ró tiñu ká'an-ri jín-ró núsáa. ⁴⁷ Taká ñayivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-ri, te skíkuu, ná stá'an-ri nuu-ro ña jín kétá'an. ⁴⁸ Kúu natu'un ñn chaa ja jáni-de ve'e-de, te nì jacha kúnú-de. Te nì jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñn nducha ñú'un xáan, te yucha-ún nì kuní stúchaa ve'e-ún núu. Ko tú ní kandá kuti, chì sikí káva kandí. ⁴⁹ Ko ñayivi jini so'o, te tú skíkuu, yúan kúu natu'un ñn chaa nì jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñn nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te nì stúchaa-ni. Te nì naa ñi-ní ve'e-ún. Achí-ya.

1 Te ni jinu ni ka'an-ya ni kajini ná'in ñáyivi-ún. Yúan-na te ni kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. 2 Te in chaa kuu capitán, ío in mozo-de ja maní-dé jín. Te mozo-ún, kú'u-i te a yani ku-u-i. 3 Te chaa capitán yúan, ni jini-de tu'un Jesús. Te ni táji-de yakú chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an ndá'ú jín-yá ja ná kii-ya te nama-ya mozo-de. 4 Te ni jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an ndá'ú-de jín-yá: Kánúú sá'a-ni ja ká'an-de, 5 chi maní-dé jín ñúu-ná. Te ni jani-de in ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. 6 Te kua'an Jesús jín-de. Te nuu ni kakuyani-ya vé'e-ún, te ni táji capitán yakú amigo-de, kua'an nuu-yá. Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, tú kuní-ná sátéñu-ná ní ja kivi-ni iní ve'e-ná. 7 Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ni núú, ko máni ka'an-ni, te ná ndúva'a mozo-ná. 8 Chi máá-ná, suni chaa ndiso tíñu kuu-ná. Te tá'ú-ná tíñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jín in-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jín ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jín mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. 9 Tu'un ya'a ni jini so'o Jesús. Te ni naa iní-ya ní nde'é-ya nuu-dé. Te ni xío káva-ya. Te ni ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a kándikin yata-ya: Ndaa ká'an-ri jín-ró, ja ní iní ñuu Israel tú súan ní jini-ri chaa kándija, áchi-ya. 10 Te chaa ni táji-de nuu-yá núú, ni najakoyo-de ve'e. Te ni jini-de ja á ni nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yí ña'an viuda

11 Yúan-na te ni kuu kivi. Te ni kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jín-yá, jín ñáyivi kuá'a, kaja'an-i jín-yá. 12 Te ni kuyani-ya yúñúu-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún in suchí yí ní ji'i-i, ja máá in-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kuu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'in jín-ña. 13 Te ni jini máá jito'o-yo núu-ña. Te ni kundá'ú iní-ya-ña. Te ni kachi-ya jín-ña: Ma ndé'e-ro, áchi-ya. 14 Te ni kandita-ya. Te ni tiin-ya camilla ndiyi-ún. Te ni kajukuiñi chaa kándiso-ún. Te ni ka'an-ya: Suchi, jín-ró ká'an-ri, nduko, áchi-ya. 15 Yúan-na te ni nduko suchí ja á ni ji'i-ún. Te ni keja'á-i náka'an-i. Te Jesús, ni naku'a-a-ya-í nuu náa-i. 16 Te ndivii ñáyivi, ni kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i kaka'an-i: Ni chaa in chaa jani tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i kaka'an-i: Máá Dios, ni chaa-ya núu-yo. Achí-i. 17 Te tu'un-ya-ún ni jichá kua'an ní ñúu Judea jín ní ñúu yani yúan.

Uu chaa ni táji Juan nuu-yá

18 Te chaa kaskuá'a jín Juan, ni kakastu'ún nuu-dé ndasa ío taká tíñu. Yúan-na te ni kana Juan tiní uu chaa kaskuá'a jín-de. 19 Te ni táji-de kua'an nuu Jesús, nává'a kaka tu'ún-de-ya: Máá-ni kuu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de. 20 Te ni jakoyo chaa-ún nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Juan, chaa skuánducha, ni táji-de náa vai koyo-ná nuu-ni vai kaka tu'ún-ná ní: Á máá-ni kuu chaa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchi-de. 21 Te suni máá hora-ún ni nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jín ja kate'yu, jín ja káta'an tachi kini. Te suni kua'a cháa kuáá, ni ndundijin nuu-dé ni sá'a-ya. 22 Te ni ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan náún ní kajini-ro, jín tu'un ni kajini so'o-ró. Chaa kuáá, kándundijin nuu-dé. Te chaa rengó kánakaka-de. Te chaa té'yu ndiyi kándundo-de. Te chaa só'ó kánakuni so'o-de. Te chaa ni ji'i kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jani-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. 23 Te xáan ndatu koo chaa ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achí-ro. 24 Te chaa ni táji Juan ni kenda-de káno'on-de. Te Jesús, ni keja'á-ya ká'an-ya tu'un Juan jín ñáyivi: Naja ní kenda-ró kaja'an-ro onde ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró in ichá ja kandá sá'a tachi náún. 25 Ko naja ní kenda-ró kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró

núu ìin cháa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kástu'ún-rí, cháa káñu'un sa'ma lúu te ncháá vā'a-de ja kákusij iní-de, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ²⁶ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ìin cháa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-rí jíin-ró: Kúñá'nu xaan-gá-de vása ìin cháa jáni tu'un Dios. ²⁷ Chaa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de jaa-de, te cháa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro, áchí. ²⁸ Chí a ká'an-rí jíin-ró ja iní ñuyivi yá'a tú ío ní ìin cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan cháa skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga iní ñuu ñat'u'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. ²⁹ Te cháa xíní jíin táká ñayivi-ún, kájini so'o tu'un ká'an-ya, te ní kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ní kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko cháa fariseo jíin cháa maestro ley, ní kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ní kajanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te ní kachí máá Jito'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-rí jíin ñayivi yá'a núsáa, te naún ní kandaku-i. ³² Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u, ja kákana kó'ó-i xiní tá'an-i: Ní kaxndé'e-rí xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró: Ní kanda'i-rí nuu-ro, te tú ní kánde'e-ro, áchí-i. ³³ Chí ní kii Juan cháa skuánducha. Tú ní yé-de staa, tú ní jíi-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kíni. ³⁴ Ko máa Sé'e cháa yé-e-yá, jíi-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ìin cháa yáji téyíí, te jíi xaan-dé vino, cháa jini tá'an jíin cháa xíní jíin cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ìin cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de. Te súan kuni-ro jándáa ndíchí-de. Achí-ya.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume

³⁶ Te ìin cháa fariseo, ní ka'an nda'ú-de jíin Jesús kee-yá staa jíin-de. Te ní kivi-ya iní ve'e-de, te ní jungoo-ya já kee-yá. ³⁷ Te ìin ña'an ío kuachi, kánchaa-ña ñúu yúan. Te ní jini-ña já kánchaa Jesús ve'e ìin cháa fariseo. Te ní chaa-ña jíin ìn tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yátá-yá. Te ndé'e-ña, te ní xndáji-ña já'a-yá jíin ndúcha núu-ña. Te ní ñasi'ichi-ña já'a-yá jíin íxi xini-ña. Te ní tiyú'ú-ña já'a-yá, te ní jíi-ña perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, cháa ní kana xiní-yá-ún, súan ní jini-de, te ní jani iní máa-de: Nú cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, te kuni-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Chí ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuachi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ní ka'an Jesús: Simón, ka'an-rí ìin tu'un jíin-ró kuni-rí, áchí-ya jíin-de. Te máa-de, ní ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de. ⁴¹ Te ní ka'an Jesús: Ìin cháa já'a núu xu'ún, ní io uu cháa taú nuu-dé. Ìin cháa, ní taú u'un ciento peso. Te inga cháa ní taú uu xiko uxí peso nuu-dé. ⁴² Te tú na jíin kánava'a cháa-ún ja nákunáa. Te ní sá'a-de tuká'nu iní nuu ndéndúu cháa-ún. Ka'an, ndé ìin cháa-ún kumaní-gá jíin-de núsáa. Achí-ya. ⁴³ Te ní ka'an Simón: Jáni iní-ná ja cháa ní sá'a-ga-de tuká'nu iní nuu-ún, áchí-de. Te ní ka'an-ya jíin-de: Jándáa ká'an-ro, áchí-ya. ⁴⁴ Te ní xío koto-ya ichi núu ñá'an-ún. Te ní ka'an-ya jíin Simón: Jini-ro ñá'an yá'a náún. Ní kivi-rí iní ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, ní xndáji-ña já'a-rí jíin ndúcha núu-ña. Te ní ñasi'ichi-ña jíin íxi xini-ña. ⁴⁵ Tú ní tiyú'ú-ró rúu. Ko ña'an yá'a, onde ní kivi-rí iní ve'e-ró, tú júkuñi-ña já tiyú'ú-ña já'a-rí. ⁴⁶ Tú ní jíi-ro aceite xiní-rí. Ko ña'an yá'a ní jíi-ña perfume ja'a-rí. ⁴⁷ Núsáa te ká'an-rí jíin-ró, ja á ní sá'a-rí tuká'nu iní nuu táká kuachi-ña vaša ío kua'a, chí ní kumaní xáan-ña jíin-rí. Ko nú sá'a-rí tuká'nu iní nuu ìin cháa ío yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumaní-dé jíin-rí, áchí-ya. ⁴⁸ Te ní ka'an-ya jíin-ña: A ní sá'a-rí tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa káyee staa jíin-yá, ní kakejá'á-de kájani iní máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a,

ja sá'a-de tuká'nu iní nuu kuáchi, áchí-de. ⁵⁰ Te nî ka'an-ya jíin ñá'an-ún: Nî kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róó. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

¹ Yúan-na te kúkuéé-ga, te nî jika kuu-ya táka ñuu jíin rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-ya ndasa koo máa ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máa uxi uu apóstol, kája'an-de jíin-ya. ² Te suni ío yaku ña'an já á nî kata'an-ña tachí kíni jíin kué'e, ja á nî nasáva'a-ya-ñá. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jíin-ya. Te ñin-ña kúu María ñuu Magdala. Te iní ña'an yúan nî kiñi'in-ya usiá tachí kíni kája'an onde sáa. ³ Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasí'í cháa nání Chuza, cháa ndíso tiñu Herodes, jíin Susana, jíin kuá'a-gá ña'an. Te kájatíñu-ña núu-yá jíiná'an-ya.

Tu'un yátá síki cháa sáka trigo

⁴ Te nî kakutútú kuá'a xáan ñáyivi. Te ñáyivi káxiyukú táka ñuu-ún, nî jakoyo-i nuu-yá. Te nî ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-i: ⁵ ñin cháa sáka trigo, nî kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñin nuní ní jungava yu'íchi te nî jañu-i síki. Te tisaá andívi ní kakókó-tí. ⁶ Te inga nî jungava síki yúu. Te nî kana. Ko nî ichí, chí tú kajin. ⁷ Te inga nî jungava ma'ñú íñu. Te ñin núu-ni nî kakana íñu jíin. Te nî kajasu nuu. ⁸ Te sava nî kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñin, te nî ja'a ciento nuní. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Cháa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ⁹ Te cháa káskuá'a jíin-ya, nî kajika tú'un-de-ya ñaún kuni ka'an tu'un yátá-ún. ¹⁰ Te nî ka'an-ya: Róó, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tú'un yátá jíin sáva-ga-i náva'a vaša ndé'é-i, ko ma kuni-i, te vaša jíni so'o-i, ko ma júku'un iní-i. ¹¹ Tu'un yátá yá'a kuni ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. ¹² Tata nî kajungava yu'íchi-ún kákuu cháa kájini so'o tu'un. Te cháa-ni kui'ña te jánchaa tu'un-ún iní añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. ¹³ Te ja ní kajungava síki yúu-ún kákuu cháa kájini so'o-de tu'un. Te kúsiñ iní-de jíin. Ko tú nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o síki-dé te kánayú'ú-de. ¹⁴ Te ja ní kajungava ma'ñú íñu kákuu cháa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kákutéñu-de jíin ndátíñu-de, chí kákuni-de kukúká-de náva'a koo siñ iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja va'a nuní-dé. ¹⁵ Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu cháa kándeé añú va'a añú ndaa iní-de. Te tu'un nî kájini so'o-de-ún, ñú'un nî'in iní-de. Te kája'a-de nuní táka kivi.

Tu'un yiti

¹⁶ Tú ní ñin ñáyivi chí'i-i ñu'un xiní yiti te jasú-i kisi síki, ni tú jáni-i chíi jito. Chí sua kundij nuu ñin candelero, náva'a tuun ndua ñú'un nuu ñáyivi kivi koyo. ¹⁷ Chí tú ío ní ñin tiñu yísa'í sání, chí stá'an ndijin-ya táka-ni. Ni tú ío ní ñin tu'un yísa'í sání, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. ¹⁸ Núsáa te ná kúni so'o va'a-ró, chí cháa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa tú ñáva'a, vaša jáni iní-de ja á ñáva'a-de te kuxio kí'in, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñani-ya

¹⁹ Yúan-na te nî jaá náa-ya jíin ñani-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá síki já kuá'a ñáyivi. ²⁰ Te nî kakastu'ún ñáyivi-ún nuu-yá: Náa-ni jíin ñani-ni ká'iin-ña yátá vé'e, te ka'an-ña jíin-ni kákuni-ña, áchí-i. ²¹ Yúan-na te nî

ka'an-ya: Náa-ri jíin ñani-ri kákuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te káskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuñi tachi xaán ní sa'a-ya

²² Te ñin kivi, ni kivi-ya ini ñin barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te ni kaskáka-ya barco kaja'an-ya. ²³ Ko nini káskáka-de barco, te ni kixi-ya. Te ni ndonda ñin tachi xaán núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha ini barco, te a yani koo tundó'o núú. ²⁴ Te ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te ni nata'u núu-yá. Te ni ka'an xaán-yá nuu tachi-ún jíin núu mar. Te ni kuná'in-ni. Te ná'in yúú ñi-ni ni kuu. ²⁵ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyu'ú-de, te kánaa ini-de kánde'é-de. Te kaka'an jíin tá'an máa-de: Ndé cháa kuu cháa yá'a, ja ondé nuu tachi jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájanatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachi kini onde ndañú Gadara

²⁶ Te ni jakoyo-de nuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. ²⁷ Te nuu ní jaa-ya núu ñú'un íchí, te ñin cháa ñuu-ún ni kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachi kini. Te ni kuu kua'a kuiá ja tú ñú'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháá-de ñin ve'e, chi ma'ñú ve'e añú ncháá-de. ²⁸ Te cháa-ún, ni jiní-de nuu Jesús. Te ni jukuñi jíti-de nuu-yá. Te ni kana jaa-de: Naún sa'a-ni jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaán. Ká'an nda'ú-ná jíin-ni ma xndó'o-ni náa, áchí-de. ²⁹ Te ni tá'ú-yá tiñu nuu tachi kini-ún ná kenda ki'in ini cháa-ún, chi ni kuu kua'a kuiá xndó'o cháa-ún. Te ni kaju'ñi-i cháa-ún jíin cadena jíin manea kaa. Ko ndí'i ni kukuáchí sa'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sa'a tachi kini-ún. ³⁰ Te Jesús, ni jika tu'ún-yá-de: Naún nani-ró, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Ja kuá'a xaán nani-ná, áchí, chi yi'i kua'a xaán tachi kini ini-de. ³¹ Te ni kaka'an nda'ú tachi-ún jíin-yá ja ná tú táji-yá ki'in ini tunchi kúnú. ³² Te yuku yúan ío ñin tiku'ni kini kájitú-ti. Te yúan ni kaka'an nda'ú jíin-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo ini-ti. Te ni ja'a-ya tú'un kaja'an. ³³ Te ni kenda tachi kini-ún ini cháa-ún kaja'an. Te ni kivi koyo ini kini. Te tiku'ni kini-ún ni kajungoyo-ti yúkava-ún onde ini mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. ³⁴ Te cháa kándito-ti, ni kajini-de ja súan ni kuu. Te ni kajinu-de kaja'an-de. Te ni kakastu'ún-de nuu ñayivi ñúu-ún jíin táka rancho. ³⁵ Te ni kenda koyo ñayivi-ún ja ndé'é-i naún ni kuu. Te ni jakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu cháa ni kenda tachi kini-ún, kánchaa-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xiní-dé. Te ni kayu'ú-i. ³⁶ Te cháa ni kajini, ni kajani-de tu'un nuu ñayivi-ún, ndasa ni nduva'a cháa ni ta'an tachi kini. ³⁷ Yúan-na te taká ñayivi ñúu Gadara, ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya ki'in-ya, chi xaán káyu'ú-i. Te máa-yá, ni ndivi-ya ini barco. Te ni naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te cháa ni kánda tachi-ún, ni ka'an nda'ú-de ja kuéni ki'in-de jíin-yá. Ko Jesús, ni táji-yá-de kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on ve'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaán tiñu ni sa'a Dios jíin-ró, áchí-ya jíin-de. Te máa cháa-ún ni kee-de kua'an-de. Te ni jani-de tu'un ñi ñúu yúan ná ñá'nu xaán tiñu ni sa'a Jesús jíin-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni najaa-ya. Te ñayivi-ún ni kaka'an va'a-i jíin-yá, chi ndivii-i káinda-tu-i-ya.

Tu'un sesí'i Jairo

⁴¹ Te ñin cháa kúñá'nu ini ve'e sinagoga nani-de Jairo, ni cháa-de. Te ni jukuñi jíti-de nuu já'a Jesús. Te ni ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná kivi-ya ini ve'e-de. ⁴² Chi ío ñin sesí'i-de ja máa ñin-i nuu-dé, natu'un uxí uú kuia-i.

Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te ni kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Já ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

⁴³ Te ñin ñasí'í ni kuu uxí uu kuia játi niñi-ña. Te ña'an-ún ni janu-ña táká ndatíñu-ña ní kuu chaá táná. Te tú ní ndúva'a-ña sá'a ní ñin-de. ⁴⁴ Te ni jaa-ña íchi yatá-yá. Te ni ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te ni ichi-ni nuu játi niñi-ña-ún. ⁴⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jíin cháa ká'jin jíin-de yúan, ni kaka'an-de: Maestro, ñáyivi kuá'a yá'a kajaxin-i ní, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ⁴⁶ Ko ni ka'an Jesús: Ndaa ja ñin ñáyivi ní ké'é rúu, chi ni jin-ri ja ní kenda fuerza in-ri, áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, ni jin-ña já tú ní kúu chisa'í-ña máa-ña, te ni chaá-ña kisi-i-ña. Te ni jukuiñi jíti-ña núu Jesús, te jito nuu táká ñáyivi, ni jani ndaa-ña tú'un naja ní ké'é-ña-yá, te ndasa ni nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máa-yá ní ka'an-ya jíin-ña: Ni kandíja-ró, te yúan ní ka'ku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Já ní nachaku sesí'í Jairo

⁴⁹ Te nini ká'an-ya súan, te ni chaá ñin mozo chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga-ún, ni kachi nuu-dé: A ni jí'í sesí'í-ro. Ma sateñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te ni jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te ni kachi-ya jíin cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná káku sesí'í-ro. ⁵¹ Te ni kivi-ya iní ve'e. Te tú ní ja'a-ya tú'un kivi ni ñin jíin-yá, chi máa-ni Pedro jíin Jacobo, jíin Juan, jíin táa náa suchí sí'í-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñáyivi te kánduku'á in-i. Te ni kachi-ya: Ma ndé'e-ro jíiná'an-ró. Tú ní jí'i-i, chi kixi-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te ni kasákátá-i nuu-yá, chi ni kajini-i ja á ni jí'í suchí-ún. ⁵⁴ Ko máa-yá, ni tin-ya ndá'a-i. Te ni ka'an jaa-ya: Súchi, nduko, áchí-ya. ⁵⁵ Yúan-na te ni nachaku-i. Te ni nduko-ni-i. Te ni tá'ú-yá tiñu ja ná kuá'a-de staa kéé-i. ⁵⁶ Te táa-i náa-i, ni ka'kee nuu-dé kánde'e-de. Ko ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñin nuu kachi-de ja súan ni kuu.

9

Já ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

¹ Te ni nastútú-yá ndí'uxí uu chaá-ún. Te ni ja'a-ya fuerza in-de ja kúndé-de jíin táká tachí kini jíin ja kuáncha-de taká kue'e. ² Te ni táji-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñáyivi káku'u. ³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kúndiso kuti-ro já kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró uu su'nu. ⁴ Te nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ró yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. ⁵ Te nú ndé nuu tú kákuñi-i kuatá'ú-i róó, te nú ni kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíiná'an-i, áchí-ya. ⁶ Te ni kenda-de kája'an-de, ni kajikó ndúu-de taká ñuu, ni kajani-de tu'un. Te taká lado ni kanásáva'a-de ñáyivi káku'u.

Já ní kuñáa iní Herodes

⁷ Te Herodes, chaá tá'ú tiñu, ni jini tu'un-de taká tiñu ni sá'a-ya, te kuñáa in-de, chi káka'an sava-i: Juan, chaá ni jí'í, ni nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: Ni ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ñin chaá ni jani tu'un Dios onde sáa a ni nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te ni kachi Herodes: Ni janchaa-ri xini Juan. Te ndé

chaa kúu chaa yá'a núsáa, chí jíni tu'un-rí ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te nì kunì-de nde'é-de nuu Jesùs.

Ja ní ské-ya u'un mil ñayivi

¹⁰ Te nì nchaa chaa káskuá'a-ún. Te nì kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu nì kasá'a-de. Te nì ki'in-ya-dé, te kua'an sìn-ya jíin-de ìn nuu ñú'un té'é, ñúu nání Betsaida. ¹¹ Te nì kajinì ñayivi-ún. Te nì kandikin-i-ya, kája'an-i jíin-yá. Te nì jata'ú-yá-i, te nì jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te nì nasáva'a-ya taká ñayivi kaku'u. ¹² Te a kua'ini. Te nì nchakoyo ndí'uxi uu-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Tájí-ní ñayivi kuá'a yá'a ná kíngoyo-i taká ñuu jíin taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndenu ndoo-i te ni'in-i staa kée-í, chí yá'a nuu ñú'un té'é ká'jin-yó, áchí-de. ¹³ Te nì kachì-ya jíin-de: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Tú naún káñava'a-ná, chí u'un-ni statilá jíin uu-ni tìyáká. Te nú túu kikuqaan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. ¹⁴ Chí ío nátu'un u'un mil chaa. Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Ka'an jíin ñayivi ná júngoo ìn nuu ìn nuu-í nátu'un uu xiko uxì, uu xiko uxì ja ìn ìn, áchí-ya. ¹⁵ Te súan nì kasá'a-de, nì kasúngoo ndí'i-de-i. ¹⁶ Te nì ki'in-ya ndí'ú'un statilá jíin uu tìyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándívi te nì jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nì sakuáchì-ya statilá-ún. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nì kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í nì kayee-í. Te nì kanda'a chí-i. Te nì kanastútú-de uxì uu jika staa kuachì já ní ndendoso.

Tu'un nì ka'an ndaq Pedro

¹⁸ Te ìn kivì jikán ta'u máá ìn-ni Jesùs, chí máá-ni chaa káskuá'a-ún ká'jin-de jíin-yá. Te nì jika tu'un-yá-de: Te ruu, na chaa kúu-rí, káka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te nì kaka'an-de: Juan, chaa skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ìn chaa nì jani tu'un Dios onde aná'an, nì nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an-ya jíin-de: Te róó, na chaa kúu-rí káka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, nì ka'an-de: Máá-ní kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nì ka'an xa'an-yá jíin-de, te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ìn nuu kachì-de tu'un yá'a.

Jíin kivì ní ka'an Jesùs ja kúu-ya

²² Te nì ka'an-ya: Jínu ñú'un ndó'o xa'an máá Sé'e chaa, te chaa nì kayii jíin taká sutu ná'nu jíin cháa kácha tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chí ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivì te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te nì ka'an-ya jíin ndí'i-de: Nani chaa nú kunì-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jíin túndó'o kii siki-dé taká kivì, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁴ Chí chaa jíitú iní-de kaku-de chíi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ìn chaa ja siki ruu, ko kaku-de. ²⁵ Chí naún ni'in cháa, vasa ná kúndéé-de ni'in-dé ñí ñúyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí síjita-de añú-de. ²⁶ Chí nú ndé chaa kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-rí, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e chaa nuu cháa-ún kivì ndii-ya. Te kivì-ún ná'nu koto luu-ya jíin Táa-ya, te suni jíin taká ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja ío sava chaa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kunì-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku nì nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivì já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te nì jaka-ya Pedro, jíin Juan, jíin Jacobo, nì kaa-ya kuá'an-ya jíin-de ìn yuku, kuákakan ta'u-yá. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku nì nduu. Te sa'ma-yá ní nduu

kiyi xaan. Te ni kanandii nchaa. ³⁰ Te yúan ni kandatú'ún úy chaa jín-yá. Te chaa-ún kákuu Moisés jín Elías. ³¹ Te kándii nchaa chaa-ún. Te ni kaka'an-de tú'un ja á yani skikuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñúu Jerusalén. ³² Te Pedro jín chaa ká'jin jín-de-ún ká'ji'j xaan-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndii nchaa Jesús, jín úy chaa ká'jin jín-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio chaa-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jín-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndgo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná unj ve'e kuii, ñin kuu máa-ni, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te ni chaa ñin viko nu'ún ní jasú ñí núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xaan-dé ja ní kivi koyo-de chíi viko nu'ún-ún. ³⁵ Te chíi viko nu'ún yúan, ni kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri, ja kúnda'ú in-ri-i, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni jukuñi tu'un-ún. Te máa ñin-na Jesús kándii-ya núu-dé. Te máa-de tú ní kaka'an kuti-dé. Te ñí-ni kivi-ún tú ni ñin nuu ní kákachi-de ja súan ni kajini-de.

Siki súchí tá'an tachi kini

³⁷ Te inga kivi xían-ún, ni kanuu-ya yúku-ún. Te ñin ñayivi kuá'a, ni kenda-i ni kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún ni kenda ñin chaa ni kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ni ja ndé'é-ni se'e-ná, chí máa ñin-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chí ñin tachi kini tiin-ni-i. Te sanaa-ni te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-i. Te xaan stuji-i. Te xaan ú'ú kenda. ⁴⁰ Te ni ka'an nda'ú-ná jín chaa káskuá'a jín-ni yá'a ja ná kíñi'in-de ki'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de jín Jesús. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús: Ñayivi xaán ní'in iní kákuu-ró já tú kákandja-ró. Nasa-ga kivi kunchaa-ri jín-ró te ndo'o-ri jín-ró. Kuá'a se'e-ró ná kii-i, áchí-ya. ⁴² Te nini ni kandita-i nuu-ya, te tachi kini ni stunchaa-ni-i. Te ni ja'ni yí'í xaán-ni-i. Ko máa Jesús ni ka'an xaán-ya nuu tachi kini-ún. Te ni nasáva'a-ya súchí-ún. Te ni nakuá'a-ya-í nuu táa-i.

Jín kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñayivi ní kanaa iní-i kánde'é-i ndasa ñá'nu kaa Dios. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i taká tiñu ni sá'a Jesús. Te ni ka'an Jesús jín chaa káskuá'a jín-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a iní-ro jíná'an-ró. Chí máa Sé'e chaa natuu-ya iní nda'a chaa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máa-de, tú ní kájuku'un iní-de tu'un yá'a. Chí ni ka'an sá'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un iní-de. Te ni kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya siki tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te ni kastátá'an-de nú ndé chaa kúñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, ni jini-ya já súan kájani iní-de. Te ni ki'in-ya ñin suchí lúli. Te ni jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te ni ka'an-ya jín-de: Chaa ja jín sí'vi-rí játá'ú-de suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te chaa játá'ú ruu, játá'ú-de ja ni táji ruu vai-ri. Te chaa súchí-ga ma'ñú róo jíná'an-ró, chaa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te ni ka'an Juan: Maestro, ni kajini-ná ñin chaa ja jín sí'vi-ni kíñi'in-de tachi kini kája'an, te ni kajasu-ná nuu-dé, chí tú ndikin-de yóo, áchí-de. ⁵⁰ Ko ni ka'an Jesús jín-de: Ma kasú-ro núu-dé jíná'an-ró, chí chaa tú jito u'u yóo, jín yóo ndújín-de.

Ñayivi ñúu Samaria ni kaské'ichi-ya

⁵¹ Te ni kuyani jaa kivi nó'on máa-ya onde andívi. Te ni chaa téyí iní-ya já kí'in-ya ñúu Jerusalén. ⁵² Te ni táji-yá chaa kua'an jín tú'un káyoxnúu-de

nuu-yá. Te cháa-ún kája'an-de. Te n̄i k̄ivi-de ñin ñuu Samaria náva'a sátu'a-de te vása jáa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, chi n̄i kajini-i ja íchi ñuu Jerusalén ki'in-ya núú. ⁵⁴ Te Jacobo jín Juan, cháa kásku'a'á jín-ya, n̄i kajini-de yuán. Te n̄i kaka'an-de: Táta, á tú kuní-ní ná tá'ú tíñu-yó kí ñu'un ichi ándívi te ná xndí'i ñayivi yá'a, nátu'un n̄i sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te n̄i jó káva Jesús nuu-dé. Te n̄i ka'an xaan-yá jín-de: Tú kájiní-ro ndasa káa ini-ro, ⁵⁶ chi máá Sé'e cháa, tú vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, chi sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñuu.

Uu cháa ndúkú-de kundikin-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya ku'a'an-ya. Te ñin cháa n̄i ka'an-de jín-ya ichi-ún: Táta, kundikin-ná ní vása ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te n̄i kach̄i Jesús jín-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, te suni tisaá andívi ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e cháa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te n̄i ka'an-ya jín ingá-de: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá cháa-ún n̄i kach̄i-de: Táta, ku'a-a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Skéndoó taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róó ku'a'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni n̄i ka'an ingá-de: Táta, kundikin-ná ní, ko ku'a-a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jín já ká'io ve'e-ná, áchí-de. ⁶² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jín-de: ñin cháa nú jítu-de jín latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a cháa kúu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya.

10

Ja ní táji-yá un̄i xiko ux̄i-de kua'an-de

¹ Yúan-na te onde n̄i kuu taká tíñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya un̄i xiko ux̄i-ga-de. Te cháa-ún, n̄i táji-yá uu uu-de káyoxnúú-de nuu-yá kua'an-de taká ñuu jín lugar nuu á jáni ini máa-yá ja kí'in-ya. ² Te n̄i ka'an-ya jín-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja ku'a'a, ko cháa ka'nu yakú-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro núú máá Tatá xín trigo, ná táji-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. ³ Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'un-rí nuu-ro, chi táji-rí róó kí'in-ro nátu'un lélu má'ñú yí'i. ⁴ Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jín íchi, te ma ndátu'un-ró jín. ⁵ Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé ini ve'e yá'a, achí-ro. ⁶ Te nú ini ve'e yúan ío ñin cháa va'a ini, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa sik̄i-dé. Te nú tú kánchaa ñin cháa va'a ini, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. ⁷ Te suni ve'e yúan kendoo-ró, te kee-ro, ko'o-ró naún kája'a-i nuu-ro. Chi cháa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndíta'an ve'e. ⁸ Te nani ñuu nú n̄i kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róó, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún kájani-i nuu-ro. ⁹ Te nasáva'a-ró ñayivi káku'u káxiukú-i ñuu yúan. Te kach̄i-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, achí-ro. ¹⁰ Ko nani ñuu nú n̄i kivi koyo-ró, te nú tú ní kájatá'ú-i róó, te kenda koyo-ró ini ichi-í yúan, te ka'an-ro: ¹¹ Onde tikach̄a ñu'un ío ñuu-ro yá'a n̄i t̄in ini ja'a-rí jíná'an-rí, ná náskóyo-rí ja kúu sik̄i máa-ró. Te kun̄i-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹² Te ká'an-rí jín-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu ini yá núú ñayivi ñuu Sodoma, vásá núú ñuu-ún. ¹³ Naká ndá'ú kuu róó ñuu Corazín, te naká ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chi nú ini ñuu Tiro jín ini ñuu Sidón ní sá'a-rí tíñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu máa-ró yá'a núú, te inga kivi te a n̄i kanakani ini ñayivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núú-í

núú. ¹⁴ Núsáá te kiví kii juicio te koo-ga tuká'nu iní-ya núú ñúú Tiro jíin núú ñúú Sidón vása núú máá-ró. ¹⁵ Te róó, ñúú Capernaum, a ñi kuñá'nu xaan-ro jíiní-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. ¹⁶ Chaa jíini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jíini so'o-de. Te chaa sájá'a iní nuu-ro, nuu-rí sájá'a iní-de. Te chaa sájá'a iní nuu-rí, sájá'a iní-de nuu l'a ñi tájí rúu vai-ri. Achí-ya. ¹⁷ Te ñi najakoyo uní xiko uxí chaa-ún kákusiñ iní-de, te káka'an-de: Táta, onde tachí káni kájandatu nuu-ná ja jíin sí'ví-ní vidaá, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Ñi jíini-ri nuu-ro náva'a kuañu-ro siki kóo jíin siki kúrsiuku, jíin siki táká fuerza máá ja jito u'u yóó. Te tú naún sá'a kuti jíin-ró. ²⁰ Ko ma kúsiñ iní-ro jíin tíñu yá'a ja kájandatu tachí núu-ro, chí sua ná kúsiñ iní-ro ja á káyooso sí'ví-ró onde andíví. Achí-ya. ²¹ Te suni hora-ún ñi kusíñ iní Jesús, onde jíin Espíritu Santo, te ñi ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jito'o andíví jíin ñúuyivi kúu máá-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jíin núu cháa kájuku'un iní. Te ñi stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi iní jíiná'an-de. Chí súan ñi jata'an iní-ní Táa. ²² Taká ndatíñu ñi ja'a Táa-ri iní nda'a-rí. Te tú ni ñin jíini nuu máá Sé'e, chí máni máá Táa jíini-ya. Ni tú jíini ñi ñin nuu máá Táa, chí máá Sé'e jíini, jíin ñani chaa ja kuni máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. ²³ Te sín ñi jíó káva máá Jesús nuu cháa káskuá'a jíin-ya. Te ñi ka'an-ya: Xáán ndatu chaa kuni tíñu ja ní kajini máá-ró. ²⁴ Chí ká'an-ri jíin-ró ja kuá'a cháa kájani tu'un Dios jíin cháa kákuu rey, ñi kakuni-de nde'é-de nuu ja kánde'é máá-ró, ko tú ní kajini-de, te kuni so'o-de ja ní kajini so'o-ró kuni-de núú, ko tú ní kajini so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

²⁵ Te yúan kánchaa ñin maestro ley, te ñi ndukuiñi-de chí koto nchaa-de-ya kuni-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a ñi'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. ²⁶ Te ñi ka'an máá Jesús jíin-de: Ndasa yóso núu tutú ley. Ndasa ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máá cháa-ún ñi ka'an-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añu-ro jíin ñí fuerza-ro jíin ñí núu jíini tuni-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú iní-ro máá-ró, áchí-de. ²⁸ Te ñi kachí Jesús jíin-de: Va'a ñi ka'an-ro. Sá'a súan, te ñi'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáa, áchí-ya. ²⁹ Ko máá cháa-ún, kuni-de ja kée ndaa-de jíin tú'un ká'an-de, te ñi jika tu'un-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máá Jesús ñi ka'an-ya: ñin chaa ñi kenda-de ñuu Jerusalén. Te ñi kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún ñi kenda ñaku'ná núu-dé, te ñi kajanchaa ndatíñu-de, te ñi kastují-dé. Te ñi kee kájan, ñi ndoo chaa-ún kátuu-dé. Te a yani kuu-de núú. ³¹ Te ñi kuu ja ichi-ún ñi kuun ñin sutu vai-de. Te ñi jíini-de nuu cháa-ún. Te ñi sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan ñin chaa levita, ñi kuyani-de lugar yúan. Te ñi jíini-de nuu cháa-ún. Te ñi sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko ñin chaa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, ñi kuyani-de nuu kátuu cháa-ún. Te ñi jíini-de. Te ñi kundá'ú iní-de chaa-ún. ³⁴ Te ñi ja-de. Te ñi chu'un-de aceite jíin alcohol nuu ní tují cháa-ún. Te ñi ju'ni-de nuu. Te ñi skaa-de chaa-ún siki caballo-de. Te kua'an-de jíin-de onde mesón. Te ñi jito-de chaa. ³⁵ Te inga kivi xian-ún ñi kenda-de kua'an-de. Te ñi tava-de uu peso ñi ja'a-de nuu cháa xíin mesón. Te ñi ka'an-de: Koto-ní-de. Jíin táká-ga ja kanú-ní jíin-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáá te ja uní tá'an chaa-ún, te ndé ñin-de ñi kuu tá'an chaa ñi kenda ñaku'ná nuu-ún, jáni iní-ro, áchí-ya jíin-de. ³⁷ Te ñi

ka'an máá cháa-ún: Chaa ni kundá'ú iní-de-ún, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an núsáá, te suni súan sá'a máá-ró, áchí-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jíin Marta

³⁸ Te jík-a-ya kuá'an-ya íchi. Te ni kivi-ya ñin ñuu. Te ñin ñasí'í, nání-ña Marta, ni kana-ña xiní-yá ni kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío ñin ku'u-ña nání María. Te María-ún, ni jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'ín-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kútéñu-ña já tini tiñu sá'a-ña. Te ni jaa-ña núu-yá, te ni kachí-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná ni xndóo-i náá játiñu máá ñin-ná. Núsáá te ka'an-ní jíin-i ná chindéé tá'an-i jíin-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko ni ka'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú iní-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te ni nduku'á iní-ro jíin. ⁴² Ko ío ñin-ni tiñu kánúú xaan. Te María, ni nakaji-i tiñu kánúú-ún. Te ni ñin, ma kuu kuanhaa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

¹ Te ni kuu ja jikán ta'u-yá kánchaa-ya ñin lugar. Te nuu ní ndí'i ni ka'an-ya, te ñin chaa káskuá'a jíin-yá, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jiná'an-ná, natu'un ni stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jíin-de, áchí-de. ² Te ni kachí-ya jíin-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ka'an-ro: Táa máá-ná ja kánchaa-ní onde andívi, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'vi-ní. Te ná koo ñuu nuu tá'u-ní tiñu. Te ná koo taká tiñu játa'an iní máá-ní, natu'un ío iní andívi suni súan ná koo iní ñuyívi yá'a. ³ Staa káyee-ná taká kivi kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu taká kuachi-ná, chí suni máá-ná kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyivi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skívi-ní náá koto nchaa-i náá chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kui'a. Achí-ya. ⁵ Te ni ka'an-ga-ya jíin-de: Ndé róo ío ñin amigo-ro te nú kí'in-ro nuu-dé sava ñúú te kachí-ro kúni-de: Amigo, kuá'a núu uní staa núu-rí, ⁶ chí ñin amigo-rí ni chaa-de ve'e-rí ja jík-a-de viaje. Te tú naún kuá'a-rí nuu-dé kee-dé. Achí-ro. ⁷ Te chaa kándeé ichi iní ve'e ka'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chí a ndasú yuxe'é-rí, te se'e-rí kákixi-i jíin-rí. Te ma kuu ndukoo-rí te kuá'a-rí nuu-ro. Achí-de. ⁸ Ká'an-rí jíin-ró, vasa ma ndúko-de kuá'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xaan stá'an-ro-dé te yúan ndúko-de te kuá'a-de taká ja jínu ñú'un-ró. ⁹ Te ká'an-rí jíin-ro jiná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya núu-ro. Ndúku, te ní'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ¹⁰ Chí chaa jikán, te kí nuu-dé. Te chaa ndúku, te ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ñin róo ñin táa iní ve'e kuu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró ñin yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ñin tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñin koo nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i ñin ndívi núu-ro, te kuá'a-ró ñin kúrsiuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róo vasa chaa náá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndátíñu v'a nuu sé'e-ró, naga ni kuu máá Táa-ro I'a kánchaa andívi já má kuá'a-ya Espíritu Santo nuu cháa jikán núsáá. Achí-ya.

Sikí tú'un Beelzebú káka'an-i jíin-yá

¹⁴ Te kíni'in-ya ñin tachí ñí'in. Te nuu ní kenda tachí-ún kua'an, te chaa ñí'in-ún ni naka'an-de. Te taká ñáyivi ká'jin yúan ni kakee nuu-í kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñáyivi-ún ni kaka'an-i: Jíin Beelzebú, chaa kúñá'nu nuu taká tachí, kíni'in-de tachí kája'an, áchí-í. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito nchaa-i-ya. Te ni kájikán-i

in tunj ichi ándiví núu-yá. ¹⁷ Ko máá Jesús n̄ jin̄i-yá já súan kájani in̄i-i. Te n̄i ka'an-yá jín-i: Te nú in̄i ñuu sásin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúnj'in. Te nú in̄i ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúnj'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásin máá, ndasa kunj'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáá. Ch̄i káka'an máá-ró ja jín Beelzebú kiñi'in-r̄i tach̄i-ún kája'an. ¹⁹ Te nú ndújín Beelzebú jín-r̄i ja kiñi'in-r̄i tach̄i kini. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tach̄i-ún. Ja yúan máá-i, ná nákuxndi-i siki-ro. ²⁰ Ko nú jín xini ndá'a Dios kiñi'in-r̄i tach̄i kini kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní chaá ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáá. ²¹ Nú in̄i chaá kándáján, te jín machete ndito-de yujé'é-de, yúan-na te ká'jin va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú jaá inga chaá n̄i'in-ga vása máá-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuanchaa ndi'i-ni machete-de nuu-dé ja ndito-de jín. Te kiñi'in ndi'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé chaá tú ndújín-de jín-r̄i, núsáá te jito u'u-de nuu. Te chaá tú nástútú jín-r̄i, jachá-de. ²⁴ Nú n̄i kenda in̄i tach̄i kini in̄i in̄i chaá te jika kuu nuu ñu'un te'é, ndúkú núu júngoo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'oon-r̄i ve'e nuu ní kenda-r̄i, ach̄i. ²⁵ Te nú ní nchaá te jini ja ve'e luu kúu, chi n̄i ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tach̄i-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tach̄i ñáá-ga káa vása máá. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáá te ví'i-gá tá'an chaá yúan onde sandi'i-na vása já xnáñúú núu, áchi-ya. ²⁷ Te n̄i kuu ja ká'an-yá tú'un yá'a. Te in̄i ña'an kándeé ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, n̄i kana jaa-ña xini-yá: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te n̄i skáxin-ña ní, áchi-ña. ²⁸ Te n̄i ka'an-yá: Sua ndatu-ga kúu ñayivi kájin̄i so'o tu'un Dios, te káchu'un in̄i-i, áchi-ya.

Ja kájikán-i in̄i tunj

²⁹ Te n̄i kataka ñayivi núu-yá, te n̄i ka'an-yá: Ñayivi ñáá yá'a, kájikán-i tunj, ko ma kuá'a-r̄i nuu-í, chí tunj Jonás kúu ja kúu nuu-í. ³⁰ Ch̄i nátu'un Jonás, n̄i kuu-de in̄i tunj nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e chaá kuu-ya in̄i tunj nuu ñayivi yá'a jiná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndi-ña siki-í. Ch̄i onde jiká xaán ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndichí ní ka'an Salomón. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Salomón. ³² Taká chaá ñuu Nínive nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kii juicio, te nakuxndi-de siki-í. Ch̄i máá-de n̄i kanakani in̄i-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ní in̄i chaá, nú n̄i chi'i-de ñu'un xini yiti, te chisa'í-de yiti-ún chí nundóo. Ch̄i sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuní ñayivi kivi koyo in̄i ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ñí-ni yiki kúñu-ró ndii ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáá, te ñí-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkúún-ró máá-ró núsáá, chí luz kándeé in̄i-ro sana te ñu'un tu'un kúu. ³⁶ Nú ñí yiki kúñu-ró ndii ncháa, ní tú ío in̄i tí'l̄i nuu túún, ñí nándii ncháa núsáá, nátu'un in̄i lámpara ja xú'ún kayú. Ach̄i-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ká'an-yá, te n̄i ka'an nda'ú-ni in̄i chaá fariseo jín-yá ja kée-yá staa jín-de. Te n̄i kivi Jesús in̄i ve'e chaá-ún. Te n̄i júngoo-ya kée-yá staa jín-de. ³⁸ Te chaá-ún, n̄i jin̄i-de nuu-yá. Te n̄i naa in̄i-de ndé'é-de ja tú ní nánda'á-yá te yée-yá staa. ³⁹ Te máá Jító'o-yo ní ka'an-yá jín-de: Jandáa kúu, chí róo, chaá fariseo, kanakacha-ró ichi yatá tíndo'o jín ichi yatá kó'o. Ko ichi

iní-ro, chi n̄i kachítu ndii-ro jín tú'un kuí'ná jín tú'un ñáá. ⁴⁰ Chaa káñáá jíná'an-ró. I'a n̄i sá'a ichi yata, á tú suni ní sá'a-ya ichi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani in̄i-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róo chaa fariseo, chi kája'a-ró ñin siki uxí ita minú jín ruda jín taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú mani-ro jín-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúu tiñu yá'a te ma xndóo-ró ingá tiñu-ún núu. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róo chaa fariseo, chi xaan kákuni-ro silla onde xin̄i mesa in̄i ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jín-ro núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, chi chaa uu xin̄i kákuu-ró. Natu'un ve'e añu ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te chaa kájika kuu, tú jin̄i-de ja jañú-de siki, áchí-ya jín-de. ⁴⁵ Te ñin chaa kúu maestro ley, n̄i ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni n̄i ka'an-ní siki máa-ná jíná'an-ná, áchí-de jín-yá. ⁴⁶ Te n̄i ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róo chaa maestro ley jíná'an-ró, chi káchaa-ró carga ve'e siki taká chaa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máa-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jín ñin nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róo jíná'an-ró. Chi kásá'a-ró vé'e añu chaa n̄i kajani tu'un Dios. Te n̄i kaja'ni táa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an in̄i-ro tiñu n̄i kásá'a táa-ro. Chi jandaa kúu ja ní kaja'ni-de chaa-ún. Te máa-ró, n̄i kásá'a-ró vé'e añu ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yuán súni n̄i ka'an Dios ñin tu'un ndíchi: Tájí-rí chaa kani tu'un-rí jín cháa apóstol ki'ñ nuu-í jíná'an-í. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikín-í, áchí Dios, ⁵⁰ náva'a siki ñayivi yá'a ná kóo kuachi cuenta ja ní jati niñi taká chaa n̄i kajani tu'un-rí onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, chaa n̄i ji'í sava ma'ñú altar jín ve'e i. Súan ká'an-rí jín-ro, ja siki ñayivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róo maestro ley, chi n̄i kajanchaa-ro ndákáa kivi-í in̄i tu'un ndíchi núu, te n̄i kajasu-ro núu cháa kákuni skuá'a. Ko ni máa-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, n̄i katau xaan-dé nuu-yá. Te n̄i kastátá'an-de jín-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chi kájito yu'u-dé-ya, ja sanaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, náva'a kakan-de kuachi siki-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te n̄i kakututú kuá'a xaan ñayivi, ja kajañu tá'an-í. Te n̄i ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo, chi yuán kúu tu'un yóso yú'u. ² Chi tú ni ñin naun yindi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ni ñin ja yisa'í ja má kuni-yo núu. ³ Núsáá, taká tu'un n̄i ka'an-ro ñuñáa, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-í. Te tu'un n̄i ka'an yaá-ro ní kajini so'o-í ká'jin-í in̄i ve'e, te onde xin̄i ve'e ná kóo jaa tu'un.

Ndeja yú'ú-yo koto-yo

⁴ Ko amigo, ká'an-rí jín-ro jíná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ró ñayivi já'ni yiki kúnu-yo, chi nú n̄i ndi'í n̄i kaja'ni-í, te tuká inga naun kúu sá'a-ga-í. ⁵ Ko ná stá'an-rí nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ñin ja nú a n̄i ja'ni-í róo te ío poder yuán chindee róo nuu infierno. Yuán yú'ú-ro koto-ró núsáa. Yuán kástu'ún-rí nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaaj ja uu xu'ún naun. Te tú ni ñin-ti náa iní Dios. ⁷ Chi a n̄i ka'u-ya onde taká ixi xin̄i-ro. Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúu-ga-ro vasa kuá'a tisaaj. ⁸ Te ká'an-rí jín-ro: Nú ndé chaa kani

ndaq-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan máá Sé'e cháa nakani ndaq-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu táká ndajá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de siki máá Sé'e cháa, koo tuká'nu iní-ya núu-dé. Ko nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de siki Espiritu Santo, ma koo tuká'nu iní nuu-dé. ¹¹ Te nú ni kajanchaka-i róo iní ve'e sinagoga nuu cháa kakuña'nu jín nuu cháa tá'ú tiñu, ma nákani xaan iní-ro ndasa xndíó káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chi máá Espiritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Siki já kútóo iní

¹³ Yúan-na te iin cháa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, ni ka'an-de jín-ya: Maestro, ka'an-ni jín ñani-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jín-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máá-ya ni ka'an-ya jín-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri cháa sánda xí cháa ká'ncha sava ta'u já kúu róo jín'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te ni ka'an-ya jín-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóo iní-ro, chi vasa kua'a xaan ndatiñu ñáva'a iin cháa, ko nasu já jín yúan te kuchaku jín'ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yúan-na te ni ka'an-ya iin tu'un yátá jín-i: Ni jo iin cháa kúká. Te ni ndeja xaan nuní-dé. ¹⁷ Te cháa-ún, nákani iní-de: Ndasa sá'a-ri, chi tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-rí, áchí-de. ¹⁸ Te ni kachí-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yúan nataan ndí'i-ri niñi-rí jín táká-ga ndatiñu-ri. ¹⁹ Yúan-na te kachí-ri jín iní jín añu-ri: Vina te kua'a xaan ndatiñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuíá. Ná ndetátú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kusi iní-ro núsáa, áchí-de jín máá-de. ²⁰ Ko ni kachí Dios jín-de: Chaa ñáa kúu-ró. Akuáa vina te kuu-ro. Te ndatiñu ni sátu'a-ró-ún, ndé cháa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío siki cháa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákani iní-yo siki já kúchaku-yo

²² Te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ma nákani iní-ro siki já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni siki yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vasa já kee-ro, te yiki kúñu-ró vasa sá'ma-ro náun. ²⁴ Nde'é-ró tíkaká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-ti, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chi máá Dios skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vasa kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chisó-ga-ro máá-ró iin yiki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté iin tiñu lúli-ga súan, te naja kánakani iní-ro jín sáva-ga-ún núsáa. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táu. Ko ká'an-ri jín-ró ja rey Salomón kivi ní kuña'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan natu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'ún, naga ni kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuítú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndasa ko'o-ró ni ma nákani xaan iní-ro núsáa. ³⁰ Chi taká ndatiñu yá'a kájitú iní ñáyivi ñuyívi jín. Ko máá Táa-ro ja jini-ya já kánandi'i-ró táká ndatiñu yá'a. ³¹ Ko kuítú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Yúan-na te kua'a-ga-ya táká ndatiñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jín'an-ró, chi vasa tiku'ni lúli kákuu-ró, ko máá Táa-ro ándívi, a ni kusí iní-ya já núu-ro kuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-ya tiñu. ³³ Xikó táká ndatiñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuátíñu-ró. Te suni taan-ro yaji-ro ondé ándívi nuu tú naa. Chi yúan ma kúu kivi ñaku'ná, ni ma kúu cháa tixixin te stívi-tí. ³⁴ Chi nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú

iní-ro jíin. ³⁵ Ku'ní nì'in chjì-ro jíiná'an-ró, te lámpara máá-ró, ná kóo tu'a-ni ñu'un iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíiná'an-ró ná kóo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, náv'a nú nì ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíiná'an-i. ³⁷ Xáán ndatu kuu mozo-ún te nú nì ncháa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kú'ni-de chjì-de, te nuu mesa súnqoo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíiná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaán kéndoo mozo-ún jíiná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kí ñakuí'ná te kundito-de núú, te ma kuá'a-de tu'un sakuí'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róo suni súan koo tu'a-ró, chjì máá kivi ja tú naún kájani iní-ro, te ncháa-ni máá Sé'e cháa, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, nì jiká tu'ún-de-ya: Táta, máá-ni nuu náá jíiná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ká'an-ni nuu táka-ga cháa yá'a, áchí-de. ⁴² Te nì ka'an máá jito'o-yo: Ndeja kúu ñin mozo ndito xiní ja skíkuu va'a, chjì máá jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náv'a ské-e-í suchí-ún máa hora ja xín tiñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú nì ncháa jito'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jandáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te ncháa jito'o-ri, achjì máá-i. Te kejá'a-í stují-i mozo máá-i jíin ñá'an káatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najjini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú nì ncháa jito'o-i kivi ja tú ndatu-i jíin hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jíin cháa tú káskíkuu va'a. ⁴⁷ Chjì nú ndé mozo a jiní-i tiñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tiñu kuní máa-de, ndo'o xaán-í yunu xí. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tiñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú sá'a-i tiñu ñáá ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yaku-ni yunu xí ndo'o-i. Chjì nú kuá'a-ya kuá'a ndatíñu nuu ñin cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kuá'a ndatíñu kátatu-i ñin cháa, ví'i-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikí tú'un sásin máá jíiná'an

⁴⁹ Nj kii-ri ja chindee-ri ñu'un iní ñuyivi yá'a. Te xaán kuní-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío ñin tundó'o ja kuánducha-ri jíin, ko xaán ndukuí'a iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro ja ní chaa-ri ja kóo ná'in-ni iní ñuyivi náún. Ká'an-ri jíin-ró ja ná túu, chjì sua ndonda sikí tá'an. ⁵² Chjì ñin-ni ve'e koo u'un ñayivi, te sásin máá jíiná'an. Unj ndonda sikí uu, te uu ndonda sikí uní. ⁵³ Chjì ndonda sikí tá'an, táa sikí sé'e-de, te se'e sikí táa-i. Náa sikí sé'sí'í-ña, te se'sí'í sikí náa-i. Náchisó sikí séjanú-ña, te sejanú sikí náchisó-i. Achí-ya.

Sikí tuni skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni nì ka'an-ya jíin ñayivi kuá'a-ún: Nú nì kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú nì nana nuu tachjì, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Chaa uu xiní kákuu-ró. A kájini-ro naún kuní ka'an tunj iní ñuyivi jíin ándiví, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáa. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tiñu va'a núsáa. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jíin cháa jito u'u róo, te yachjì ná ndatu'ún va'a-ró jíin-de nini ká'jin-ró íchi jíin-de. Chjì nú túu, te kuá'a-de róo nuu juez, te juez kuá'a-de róo nuu policía, te policía chindee-de róo vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunaa-ro táka centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani inji-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'jin yaku chaa jíin-yá yúan. Te n̄i kajani-de tu'un nuu-yá ndasa n̄i kata'an chaa ñuu Galilea. Ch̄i Pilato, n̄i sáká núu-de niñi cháa-ún jíin niñi kiti já kásoko-í nuu Dios. ² Te n̄i ka'an Jesús: Chaa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á n̄i jo xaan kuachi-de vása táká-ga chaa ñuu Galilea, kájani inji-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, ch̄i suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani inji-ro. ⁴ Te suni xia'un un̄i chaa ja sikí máa-de n̄i ndua torre ñuu Siloé te n̄i kaji'i-de, á n̄i kasá'a-de kuachi xaan-gá vása táká-ga chaa kaxiukú ñúu Jerusalén, kájani inji-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Ch̄i suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani inji-ro. Achí-ya.

Tu'un mérxexé

⁶ Te n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin chaa ñáva'a-de ñin mérxexé ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te n̄i jaa-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te n̄i kach̄i-de jíin mozo ndító itú uva-ún: Vina te a ío un̄i kuiá kíndúkú-rí nde'e xiní mérxexé yá'a, te tú ní'in kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándii satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an máá mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndii vasté ingá kuiá yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'á te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nú n̄i ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vása xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jika tí'í

¹⁰ Te ñin kivi ndétatú n̄i stá'an-ya tú'un inji ñin ve'e sinagoga. ¹¹ Te n̄i kenda ñin ña'an tá'an-ña ñin tach̄i kini ja ní kuu xia'un un̄i kuiá kú'u-ña. Te n̄i ka'i-ña, jika tí'í-ña, ch̄i tú kúu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te n̄i jini Jesús nuu-ñá. Te n̄i kana-ya xini-ñá. Te n̄i kach̄i-ya jíin-ña: Nána, vina te a n̄i nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te n̄i chaa-ya ndá'a-yá siki-ñá. Te n̄i ndúko tuun-ni-ña, te n̄i nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te chaa kúñá'nu inji ve'e sinagoga, n̄i kit̄i inji-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ñá kivi ndétatú. Te n̄i ka'an-de jíin ñáyivi kuá'a-ún: Ìñu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kúu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, ch̄i ma kúu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te n̄i ka'an máá Jító'o-yo jíin-de; Chaa uu xini kakuu-ró. Ja kúu kivi ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káyee-tí-ún, te tú káskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te sesí'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un un̄i kuiá n̄i sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndáji-rí-ña kivi ndétatú náún, áchí-ya. ¹⁷ Te súan n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kakuka nuu táká chaa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñáyivi, n̄i kakusii ini-i jíin táká tiñu ñá'nu n̄i sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Ndasa kuní koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jíin skétá'an-r̄i. ¹⁹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní kí'in ñin chaa te n̄i chaa-de nuu itú-de. Te n̄i ja'nu. Te n̄i kuu ñin yunu ká'nu. Te tisaá andívi n̄i kasá'a-t̄i taká-t̄i chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yujan ía

²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-r̄i jíin ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kúu nátu'un yujan ía já ní kí'in ñin ña'an. Te n̄i chisa'i-ña chíi un̄i tiyíi yúchi onde n̄i ndi'i n̄i kuu ía ní sá'a. Achí-ya.

Sikí íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya ichi ñuu Jerusalén, te ni jika kuu-ya táka ñuu jín táka rancho, ni stá'an-ya tú'un. ²³ Te ni ka'an in chaa jín-ya: Táta, yaku-ni chaa kaku-de náun, áchi-de. Te ni kachi-ya jín-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyí-ró kivi koyo-ró ichi yúxé'é túu, chi ká'an-ri jín-ró ja kuá'a ñáyivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kuu kivi koyo-i. ²⁵ Chi táa iní ve'e, ndukuñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yatá vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ni ve'e, ná kivi koyo-ná, achi-ro. Te kachi-de kuni-ró: Aa, tú jini-ri ná ñuu vaikoyo-ró, achi-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'a-ró ká'an-ro jín-de: Ni kayee-ná staa jín-ní, te iní ya'ya ñuu-ná ni stá'an-ní tu'un nuu-ná, achi-ro. ²⁷ Te máa-de kachi-de kuni-ró: Achí-ri jín-ró ja tú jini-ri róó ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chi ñáyivi kásá'a tiñu ñáa kakuu-ró. Achi-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñi yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jín núu Isaac jín núu Jacob jín núu táka-ga chaa ni kajani tu'un Dios kuiñi-de iní ve'e Dios. Te róó kuxio-ró sásin-ya róó. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kána ndikandii jín ichi núu kée ndikandii, ichi norte jín ichi sur, te jungoo-i iní ñuu nuu tá'u Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava chaa sandí'i-na, ndunúu-de. Te sava chaa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún ni jakoyo yaku tá'an chaa fariseo, te ká'an-de jín-ya: Kuxio-ní yá'a te kenda-ní ki'in-ní, chi chaa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchi-de. ³² Te ni kachi-ya jín-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máa ñúkui jian: Vina chi kifi'in-ri tachi kini kaja'an. Te sá'a-ri tana vina jín yuchaan. Te onde nuu uní kivi te síjnu-ri tiñu-ri. ³³ Ko kánúu xaan ja vina jín yuchaan jín isá te kaka-ri ki'in-ri, chi ma kuu ja in chaa jani tu'un kenda-de yatá ñuu Jerusalén, te kuu-de. Achi-ro.

Siki ja ní kuku'a iní-ya jín ñuu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro chaa kajani tu'un Dios, te ni kaja'a-ró yúu xiní chaa ni táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kuni-ri nastútú-ri se'e-ró, natu'un chuki ja nastútú-ti tirí-ti chí ndijín-tí, ko tú ní kakuu-ro. ³⁵ Vina te kéndoo víchi vé'e-ró núsáa. Ko ká'an-ri jín-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-ri jíná'an-ró onde jaa in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chi ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios, achi-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya in chaa kú'u kivi ndéatú

¹ Te in kivi ndéatú ni kivi-ya iní ve'e in chaa kúña'nu nuu chaa fariseo jíná'an-de ja kée-yá staa jín-de. Te kábito yu'u-dé-ya. ² Te ni kenda in chaa kú'u-de kue'e kuiñi, kándii-de nuu-yá. ³ Te ni ka'an Jesús jín chaa kakuu maestro ley jín chaa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndéatú xí túu, áchi-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te ni ki'in-ya chaa ñu'un kuiñi-ún. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te ni natáji-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te ni ka'an-ya jín-ún: Te nú burro máa-ró xí xndiki-ro júngava-ti iní in sókó, te tú natava-ro-ti vasa kivi ndéatú kuu náun. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kakuu xndió káni-de ni in tu'un nuu-yá ja súan ni ka'an-ya jín-de.

Siki ñáyivi sáña'nu-i máa-i

7 Te *n̄i* *jini*-ya já kándúkú-de jungoo *jíñú*'ún-de silla *xin̄i* mesa. Te *n̄i* ka'an-ya *in̄* tu'un yátá *jín* cháa *n̄i* kataka yúan. 8 Nú *n̄i* kana *in̄* chaá *xin̄i*-ro já *kí*'in-ro *in̄* viko tánda'a, te ma *jungoo* *jíñú*'ún-ró silla *xin̄i* mesa. *Ch̄i* nú súan, sanaa te a *n̄i* kana-de *xin̄i* *in̄* chaá *kuñá*'nu-ga vása róó. 9 Te chaá chaá *n̄i* kana *xin̄i*-ro-ún *jín*-de. Te ka'an-de *jín*-ró: Kuxio, ná kunchaa chaá yá'a *j̄an*. Yúan-na te kúka nuu-ro *kí*'in-ro ondé sandí'i-na kunchaa-ro. 10 Ko nú *n̄i* kana *in̄* chaá *xin̄i*-ro, kuá'an te *jungoo*-ró ondé sandí'i-na. *Ch̄i* nú *jaa* chaá *n̄i* kana róó yúan te *kach̄i*-de *kuni*-ró: Amigo, nuu silla *jíñú*'ún yá'a *jungoo*-ró, *ach̄i*-de. Yúan-na te *nduñá*'nu-ró *jito* nuu cháa *káxiukú* *ká*'nu *jín*-ró. 11 *Ch̄i* taká chaá *sáñá*'nu-de *máa*-de, *ndusúch̄i*-de. Te taká chaá *sásúch̄i*-de *máa*-de, *nduñá*'nu-de. *Ach̄i*-ya. 12 Te *sun̄i* *n̄i* ka'an-ya *jín* cháa *n̄i* kana *xin̄i*-yá-ún: Nú *sá*'a-ró *sámá* *xí* *xini*, ma *kána*-ró *xini* cháa *kákuu* *amigo*-ro, *ni* *xin̄i* *ñani*-ro, *ni* *xin̄i* *tá*'an-ró, *ni* *xin̄i* cháa *kúká*. *Ch̄i* nú súan te *sun̄i* *máa*-de *nakana*-de *xin̄i*-ro. Te *n̄i* *kuu* *ja* *ní* *nani*'in-ro *tá*'u-ro. 13 Ko nú *sá*'a-ró *gasto*, te *kana*-ró *xini* cháa *ndá*'ú, chaá *tíkú*'lu, chaá *tá*'nú, *jín* *xini* cháa *kuáa*. 14 Te *xáan* *ndatu* *kendoo*-ró nú súan, *ch̄i* *tú* *ñaun* *nakuá*'a-de *nuu*-ro. Ko *ni*'in-ro *yá*'u-ró *kiví* *náchaku* *taká* chaá *ndaq*, *ách̄i*-ya.

in̄ xini ká'nu

15 Te *in̄* chaá *yée* *stáa* *jín*-yá, *n̄i* *jini* *so*'o-de *tu*'un yá'a. Te *n̄i* *kach̄i*-de *jín*-yá: *Xáan* *ndatu* *kuu* chaá *ja* *kée*-dé *staa* onde *in̄i* *ñuu* nuu *tá*'ú *Dios* *tiñu*. *Ach̄i*-de. 16 Yúan-na te *n̄i* *kach̄i*-ya *jín*-de: *in̄* chaá *n̄i* *sá*'a-de *in̄* *xini* *ká*'nu, te *n̄i* *kana*-de *xin̄i* *kuá*'a *ñayivi*. 17 Te nuu *ní* *jaa* *hora* *ja* *kúxini*-de-ún, te *n̄i* *táj̄i*-de *mozo*-de *kuakach̄i* nuu já *kée* *stáa* *xini*-ún: *Ña'an*-*ní* *jíná*'an-*ní*. *Ch̄i* a *n̄i* *ndi*'i *íó* *tu*'a. *Ach̄i*. 18 Te *in̄*-*ni* *n̄i* *kasájá*'a *in̄i* *ndi*'i-de. Te chaá *in̄* *n̄i* *kach̄i*-de *jín* *mozo*. *N̄i* *jaan*-*r̄i* *in̄* *ñu*'un te *kánúú* *kinde*'é-*r̄i*. Te ná *kúña* *ká*'nu *in̄i*-de *nuu*-*r̄i*, *ch̄i* *ma* *jáa*-*r̄i*. *Ach̄i*-de. 19 Te *n̄i* *ka'an* *inga*-de: *N̄i* *jaan*-*r̄i* *u*'un *yunta* *xndiki* te *kikoto* *nchaq*-*r̄i*-*t̄i*. Ná *kúña* *ká*'nu *in̄i*-de *nuu*-*r̄i*, *ch̄i* *ma* *jáa*-*r̄i*. *Ach̄i*-de. 20 Te *n̄i* *ka'an* *tuku* *inga*-de: *Sáa* *ní* *tanda*'a-*r̄i*. Te *ja* *yúan* *ma* *kúu* *jaa*-*r̄i*. *Ach̄i*-de. 21 Te *kuano*'on *mozo*-ún *n̄i* *kastu*'ún-de *nuu* *jito*'o-de. Yúan-na te *máa* *táa* *in̄i* *ve*'e-ún, *n̄i* *kit̄i* *in̄i*-de. Te *n̄i* *kach̄i*-de *jín* *mozo*-de: *Kuá*'an *yach̄i* *ñí* *núyá*'u *jín* *táká* *yá*'ya, te *kana*-ró *xini* cháa *ndá*'ú, chaá *tíkú*'lu, chaá *tá*'nú, *jín* cháa *kuáa*, ná *kíkoyo*-de. *Ach̄i*-de. 22 Te *n̄i* *kach̄i* *mozo*-ún: *Táta*, a *n̄i* *kuu* *nátu*'un *ká*'an-*ní* *ko* *núña*-ga *lugar*. *Ach̄i*-i. 23 Te *jito*'o-ún *n̄i* *ka'an*-de *jín* *mozo*-de: *Kuá*'an *taká* *ichi* *jín* *táká* *rancho* te *stétuu*-ró *ñayivi*-ún ná *kí*-i *yá*'a, *náva*'a ná *chítú* *in̄i* *ve*'e-*r̄i*. 24 *Ch̄i* *ká*'an-*r̄i* *jín*-ró *ja* *ní* *in̄* chaá *n̄i* *jakana*-ró-ún, *ma* *kúxini* *kuti*-dé *ve*'e-*r̄i*, *ách̄i*-de. *Ach̄i*-ya.

Sik̄i cháa kuni-de kundik̄in-de-ya

25 Te *ká*'an *kua*'a *xáan* *ñayivi* *jín* *Jesús*. Te *n̄i* *ka'an*-ya *jín*-i: 26 Nú *ndé* chaá *kii*-de *nuu*-*r̄i*, te nú *chíñú*'ún-de *táa*-de, *náa*-de, *ñasí*'i-de, *se*'e-de, *ñani*-de, *kuá*'a-de, *xí* *ondé* *jín* *máa*-de, *ma* *kúu* *kuu*-de chaá *skuá*'a *jín*-*r̄i*. 27 Te chaá *tú* *ndóyo*-de *jín* *túndó*'o *kii* *sik̄i*-dé, te *kundik̄in*-de *ruu* *kii*-de, *ma* *kúu* *kuu*-de chaá *skuá*'a *jín*-*r̄i*. 28 *Ch̄i* nú *ndé* róó *kuni*-ro *káni*-ró *in̄* *ve*'e, a *tú* *xna*'an-ga *jungoo*-ró te *tava*-ro *cuenta* *naśaa* *kuu* *gasto*, te *kun̄i*-ro nú *va*tu-*ni* *kanda*-ró *jínu* *xí* *túu*. 29 *Ch̄i* nú *túu*, te nú a *n̄i* *jani*-ró *ja*'a, te *ma* *kánda* *xu*'ún-ró *síjínu*-ró. Yúan-na te *taká* *ñayivi* *kájin̄i* nuu *ve*'e *tíkú*'lu-ró-ún, *sákátá*-i *nuu*-ro. 30 Te *ka'an*-i: *Chaa* *yá*'a, *n̄i* *kejá*'á-de *jáni*-de *in̄* *ve*'e, te *tú* *ní* *kánda*-de *síjínu*-de,

achi-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuní-de ki'in-de kuatá'an-de jíin ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani iní-de te nú vatu-ni kuu jíin uxí mil soldado kuatá'an-de jíin ingá rey ja vái siki-dé jíin okó mil soldado. ³² Chí nú túu, te nini jíká-ga vai ingá rey, te tájí-de in chaa ki'in ka'an ndá'ú jíin-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róó tú síjita-ró táká ndatiñu ñáva'a-ró, ma kuu kuu-ró cháa skuá'a jíin-rí núsáa.

Tu'un yátá siki ñii

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñii-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kuu nuu ñú'un já ndúu ja'an, chí kacha-de ki'in. Chaa ío so'o kuni ná'in, ná kuni so'o-de. Achí-ya.

15

Siki rii, kiti ní sana

¹ Te taká chaa xini jíin cháa ká'io kuachi, ni jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te chaa fariseo jíin cháa ká'io kuachi te yée-dé staq jíin cháa-ún, áchí-de. ³ Te máa Jesús, ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin-de: ⁴ Ndé in róó nú ñáva'a-ró in ciento rii, te skuíta-ró in-ti, á tú skéndo-ró kúun xiko xia'un kuun-gá-ti onde nuu ñú'un té'é, te kinándúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-tí xí túu. ⁵ Te nú ni nani'in-ro-tí, kúsi iní-ro-tí xndée-ró-tí nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú ni najaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jíin tá'an-ró, te kachi-ro kuni chaa-ún: Ná kúsi iní-yo chí ni nani'in-rí ri-ri-ri kiti á ni naa núu. Achí-ro. ⁷ Ká'an-ri jíin-ró, ja súan kúsi-ga iní-ya onde andívi jíin in chaa ío kuachi nú nakani iní-de, vasa jíin kúun xiko xia'un kuun-gá chaa va'a ja tú kájinu ñú'un-de tu'un nakani iní.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña in peso

⁸ Xí nú in ñasí'í ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña in peso, á tú chí'i-ña yíti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú ni nani'in-ña, te kána-ña xini tá'an-ña jíin amiga-ña, te kachi-ña kuni-i: Ná kúsi iní-yo, chí ni nani'in-rí peso-ri ja ní skuíta-ri-ún núu. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-ri jíin-ró, ja súan kúsi-ga iní taká ndajá'a Dios jíin in chaa ío kuachi nú nakani iní-de.

Tu'un suchí ní naa, te ni ndenda-i

¹¹ Te ni ka'an-ga-ya: in chaa ni io uu se'e yíi-de. ¹² Te suchí suchí-ún ni ka'an-i jíin táa-i: Táa, ku'a-a-ní sava ñu'un núu-ná ja kuu ta'u-ná, áchí-i. Te ni teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúu-í. ¹³ Te ni kuu yakú kivi, te suchí suchí-ún ni stútú ndí'i-i ndatiñu-i. Te ni kee-i kua'an jíká-i inga ñuu. Te yúan ni xnáa-í ta'u-í, chí ni janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan ni ndí'i ni janu sání-i, te vasa ní chaa in tama xáan iní ñuu-ún, te ni kejá'á nándí'i-i. ¹⁵ Te ni kee-i kua'an-i, te ni jaa-i nuu in chaa ñuu-ún. Te chaa-ún ni tájí-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kiní-de. ¹⁶ Te kuni-i taan tíi-i chíi-i jíin tíxiko káye kiní-ún. Chí tú kuti ní in naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te ni jiní máa-i. Te ni ka'an-i: Taká mozo ío iní ve'e táa-ri, ío kua'a stáa káye-de. Te ruu jí'i-ri soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-ri te ná on'ri nuu táa-ri. Te kachi-ri kuni-de: Táa, a ni sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a chaa kuu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko ku'a-a-ní tu'un kuu-ná natu'un in mozo-ní. Achí-ri. ²⁰ Te ni ndukuiñi-i, te ni kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te nini jíká-ga vai-i, te ni jiní táa-i nuu-í. Te

nĭ kundá'ú inĭ-de-i. Te jĭnu-de nĭ jaq̄-de. Te nĭ nuu-de sukun-í, te nĭ titú-de-i.
²¹ Yúan-na te nĭ ka'an-i jĭn-de: Táa, a nĭ sá'a-ná kuq̄chi nuu Dios andívi jĭn
 núu máá-ní. Tuká va'a chaq̄ kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máá
 táa-i, nĭ ka'an-de jĭn mozo-de: Kuákĭ'in ĩn su'nĭ vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te
 chu'un-ró ĩn xe'e ndá'a-í. Te chí'i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kĭkĭ'in-ró chélu
 xá'an. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chĭ sá'a-yó víko. ²⁴ Chi se'e yí-rí yá'a a nĭ jĭ'i-
 núú, te nĭ nachakĭ-i. A nĭ naa-í núú, te nĭ ndenda-i, áchĭ-de. Te nĭ kakejá'á-de
 sá'a-de víko. ²⁵ Te se'e yí ĩá'nu-de, kánde-e-i onde rancho. Sĭchĭ-ún vaĭ ndii-i.
 Te nĭ nduyani-i yatā vé'e. Te nĭ jĭni so'o-i tiví música te kájita já'á ĩáyivi. ²⁶ Te
 nĭ kana-i xinĭ ĩn mozo. Te nĭ jĭkĭ tu'ún-i mozo-ún nú ñaún viko ío. ²⁷ Te nĭ
 kachĭ mozo-ún nuu-í: Nĭ nchaq̄ ĩani-ro te táa-ro, nĭ ja'ni-dé chelu xá'an, chí
 nĭ ndenda va'a se'e yí-de, áchĭ mozo. ²⁸ Yúan-na te nĭ kitĭ inĭ-i, te tú ní kuní-i
 ndĭvi-i, ko nĭ kenda táa-i. Te nĭ ka'an nda'ú-de jĭn-i ná ndĭvi-i. ²⁹ Ko máá-i nĭ
 ka'an-i: Ío kua'a kuaí já'tĭnu-ná nuu-ní, ní tú sání'in kutĭ iní-ná tĭnu tá'ú-ní. Te
 tú ní já'a-ní vasté ĩn litú núu-ná kee sĭ-ná jĭn amigo-na, áchĭ-i. ³⁰ Ko nĭ nchaq̄
 se'e-ní yá'a. Te vaša nĭ xnáa ndĭ-i-i ndatĭnu-ní jĭn ĩá'an téné, te nĭ ja'ni-ní
 chelu xá'an kée-í, áchĭ-i jĭn táa-i. ³¹ Yúan-na te nĭ kachĭ-de jĭn-i: Hĭjo, róo
 chí nene nchaá-ro jĭn-rí. Te taká ndatĭnu máá-rí suni ndatĭnu máá-ró kúu.
³² Ko jĭnu ĩtĭ'ún sá'a-yó víko te kusĭ ĩnĭ-yo. Chĭ ĩani-ro yá'a, a nĭ jĭ'i-í núú, te nĭ
 nachakĭ-i. A nĭ naa-í núú, te nĭ ndenda-i, áchĭ-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni nĭ ka'an-ya jĭn cháa káskuá'a jĭn-yá: ĩn chaq̄ kúká, nĭ ĩava'a-de
 ĩn mandador. Te chaq̄ kúká-ún nĭ jĭni tu'un-de ja stívĭ mandador ndatĭnu-de.
² Te nĭ kana-de xinĭ cháa-ún. Te nĭ ka'an-de jĭn-de: Ñaún tu'un kúu ja jĭni
 tu'un-rĭ sĭkĭ-ro. Naku'a'a cuenta tĭnu ndĭso-ró, chí ma kúu-ga-ro mandador
 nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te chaq̄ mandador, nĭ ka'an máá-de: Ndasá sá'a-rĭ.
 Chĭ jĭto'o-rĭ jánchaq̄-de tĭnu mandador nuu-rí. Nú kacha-rĭ ĩnu'un, ma kánda-rĭ.
 Nú kakan-rĭ carad, xaq̄n kúka nuu-rí. ⁴ A jĭnĭ-rĭ ndasa sá'a-rĭ náva'a kĭvĭ
 kuánchaq̄-de tĭnu ndĭso-rĭ, te koo ĩáyivi manĭ jĭn-rĭ, te kuu kĭvi-rĭ inĭ ve'e-i. ⁵ Te
 nĭ kana-de xinĭ ná ĩn chaq̄ káitau nuu jĭto'o-de. Te nĭ kachĭ-de jĭn cháa-ún:
 Ñasaa taú-ro núu jĭto'o-rĭ, áchĭ-de. ⁶ Te máá cháa-ún, nĭ kachĭ-de: Unĭ mil
 litro aceite, áchĭ-de. Te nĭ kachĭ mandador jĭn-de: Kĭ'in lista-ro. Te jungoo
 yachĭ-ro. Te chaá-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te nĭ ka'an-de jĭn ingá
 chaq̄: Te róo, nasaa taú-ro, áchĭ-de. Te chaq̄-ún, nĭ kachĭ-de: ĩn ciento ve'e
 trigo, áchĭ-de. Te máá-de nĭ kachĭ-de jĭn cháa-ún: Kĭ'in lista-ro, te nachaa-ró
 kúu xĭko-nĭ, áchĭ-de. ⁸ Te jĭto'o-ún, nĭ ka'an-de jĭn cháa mandador xndá'ú ja
 bueno ndĭchĭ ní sá'a-de. Chĭ taká se'e kuĭa yá'a, ndĭchĭ-ga máá-i nuu ĩáyivi
 ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máá-rĭ, ká'an-rĭ jĭn-ró: Jĭn xú'ún xndá'ú, ná
 sá'a-ró amigo-ro náva'a nú nĭ ndĭ'i xĭ'ún-ró, te naki'in-í róo kunchaa-ro inĭ
 ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chĭ chaq̄ skĭkuu va'a ĩn tĭnu vaša lúli-nĭ, suni skĭkuu va'a-de
 jĭn tĭnu ándéé. Te chaq̄ ja xndá'ú-de jĭn ĩn tĭnu vaša lúli-nĭ, suni xndá'ú-de
 jĭn tĭnu ándéé. ¹¹ Chĭ nú sĭkĭ xú'ún xndá'ú tú ní káskĭkuu va'a-ró, ndé chaq̄
 kuq̄'a tĭnu ndaq̄ nuu-ro núsáa. ¹² Te nú tú ní káskĭkuu va'a-ró jĭn ndatĭnu
 sava-ga chaq̄, ndéja kuá'a ndatĭnu máá-ró núu-ro núsáa. ¹³ Nĭ ĩn mozo ma
 kúu kuatĭnu-de nuu úu jĭto'o. Chĭ kitĭ inĭ-de nuu ĩn, te kumanĭ-dé jĭn ingá,

xí kuándatŭ-de nuu ĩin te sání'in inĭ-de nuu inga. Ma kúu kuatĩnu-ró núu Dios jíin núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te cháa fariseo ká'jin-de yúan, cháa tóo iní kákuu-de. Te nĭ kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te nĭ kasákátá-de nuu-yá. ¹⁵ Te nĭ ka'an-ya jíin-de: Máa-ró kákunĭ-ro já ná káni inĭ ñayivi já cháa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa káa ichi iní añũ-ro. Chĭ tĩnu kajani inĭ ñayivi já tĩnu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tĩnu chá'an kúu. ¹⁶ Máa ley jíin cháa kajani tu'un Dios, nĭ kuu-ga onde kivĭ ní kii Juan. Yúan-na te nĭ kejá'a tú'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tĩnu. Te ñayivi, jíin fuerza kivĭ koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yachĭ-ga naa ándiví jíin ñúyivi, vásá já náa ĩin punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé cháa skéndoꝝ-de ñasí'í-de te tãnda'a-dé jíin ingá ña'an, yúan ísíki ncháa-de-ña. Te cháa tãnda'a jíin ñá'an ní ndoꝝ-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúká jíin Lázaro

¹⁹ Nĭ ĩo ĩin cháa kúká, nĭ ñũ'un-de sa'ma kuá'a tĩndí'í jíin sá'ma tĩndũ'a vá'a. Te ndita'an kivĭ ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nĭ ĩo ĩin cháa ndá'ú nání-de Lázaro, nĭ jikã-de caridad. Kátũu-dé yuxé'é cháa kúká-ún. Te ñí-de nĭ kana ndĭ'yi. ²¹ Te kunĭ-de kee ndá'a chĭi-de jíin yúxi stáa koyo chĭi mesa cháa kúká-ún. Te jákoyo tĩ'ina te kána yuu-tĭ núu ndĭ'yi-de. ²² Te nĭ jĭ'í cháa jikán caridad-ún. Te ndajá'a ándiví, nĭ jaka-ya-dé kuano'on-ya jíin-de nuu Abraham. Te suni nĭ jĭ'í cháa kúká-ún, te nĭ yuji-de. ²³ Te cháa kúká-ún, ndó'o xaã-dé kãndee-de infierno. Te nĭ ndakoto-de. Te onde jiká ní jinĭ-de nuu Abraham, te kãncháa Lázaro jíin-de. ²⁴ Yúan-na te máa cháa-ún, nĭ kana kó'ó-de: Tátã Abraham, kundá'ú inĭ-ní náa, te táji-ní Lázaro ná kichĭndajĭ-de xinĭ ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-ná. Chĭ xaã jatú-ná kayú-ná nuu yáá ñũ'un yá'a. Achí-de. ²⁵ Te nĭ kachĭ Abraham jíin-de: Hijo, a nukũ'un inĭ-ro já ní ĩo kúká-ró ná nĭ chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú nĭ ta'an-de, ko vĭna, a nĭ ndundéé inĭ-de yá'a, te róo ndó'o-ró jíin. ²⁶ Te suni nĭ sá'a Dios ĩn xa'va kúnú xaã, kãndee ma'ñũ róo jíin rúu. Te cháa ká'jin yá'a, vaša kákunĭ-de ja'a-de jaã-de jian, ko ma kúu, ni ma kúu ja'a máa-ró kí-ro yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te nĭ ka'an, cháa kúká-ún: Táa, jikán ta'u-ná nuu-ní, táji-ní-de ki'jin-de ve'e táa-ná núsáa. ²⁸ Chĭ ío u'un-ga ñani-ná, te ná káni ndaa-de tu'un nuu-í, náva'a ma kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, áchí-de. ²⁹ Te nĭ kachĭ Abraham jíin-de: A kãñava'a-i tutu nĭ chaa Moisés jíin tutú nĭ kachaa cháa nĭ jani tu'un Dios onde sáa. Yúan ná kúni so'o-i, áchí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máa-de nĭ kachĭ-de: Túu, tãtã Abraham, chĭ nú ĩin cháa nĭ jĭ'í ki'jin nuu-í, yúan-na te nakani inĭ-i jíná'an-i, áchí-de. ³¹ Ko nĭ kachĭ Abraham jíin-de: Nú tú chú'un inĭ-i tu'un nĭ jani Moisés jíin cháa nĭ kajani tu'un Dios, suni ma kãndĭja kuti-í nú nachaku ĩn ndiyi ki'jin nuu-í, áchí-de.

17

Sikĭ ñáyivi skĭvi tá'an nuu kuáchi

¹ Te nĭ kachĭ-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Tú modo te nú tú koto ncháa-i ñayivi. Ko naka ndá'ú kuu cháa skĭvi ñayivi-ún nuu kuáchi. ² Va'a-ga nú ní nú'ni ĩin yosó sukún-dé te kenda-de ki'jin-de nuu ndúcha mar, nasu já skĭvi-de ĩn suchí lúli yá'a nuu kuáchi.

Sikĭ tú'un sá'a tuká'nu inĭ

³ Koto va'a-ró máá-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuachi siki-ro, kana jín núu-dé. Te nú n̄ nakani in̄i-de, te sá'a-ró túká'nu in̄i-ro núu-dé. ⁴ Te nú usiá jínu ja ñin kivi ní sá'a-de kuachi siki-ro, te nú usiá jínu nakani in̄i-de te ka'an-de jín-ró: Sá'a túká'nu in̄i-ro núu-rí, ach̄i-de, yúan-na te ná sá'a-ró túká'nu in̄i-ro núu-dé. Achí-ya. ⁵ Te n̄i kaka'an cháa kákuu apóstol jín máá Jító'o-yo: Sá'a-ní ja vá'a-ga ná kándija-ná núsáá, achí-de. ⁶ Te n̄i kach̄i máá Jító'o-yo jín-de: Nú kákandija-ró vasté ñin tí'lí nátu'un ñin ndikin yúa mostaza núú, te ka'an-ro jín núu'ndú yá'a: Tu'un máá-ró onde jín yó'o-ro, te nachu'un-ró máá-ró onde nuu mar, ach̄i-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

⁷ Ndé ñin róó, ñává'a-ró ñin mozo jítu-de jín xndikí xí skáji-dé r̄i. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kach̄i-ni-ró kúni-de: Ñá'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jín-de: Sá'a ndeyu ná kúxini-r̄i. Naku'n̄i va'a ch̄i-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú n̄i ndi'i n̄i yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máá-ró kó'o-ró, ach̄i-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tíñu n̄i tá'ú-ró núu-í. Jáni in̄i-r̄i ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú n̄i kaskíkuu-ró tíñu n̄i tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, ch̄i máni tíñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á n̄i kasá'a-ná, ach̄i-ro. Achí-ya.

Uxi cháa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jíka Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jín iní ñuu Galilea n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñin ñuu yúan, te uxi cháa té'yu ndi'yi n̄i kaketa'an-de jín-ya. Te cháa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te n̄i kákana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú in̄i-ní náá víi, achí-de. ¹⁴ Te n̄i jin̄i Jesús nuu-dé, te n̄i kach̄i-ya jín-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, achí-ya. Te nini kája'an-de, te n̄i kãndundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, n̄i jin̄i-de ja ní nduva'a-de. Te n̄i naxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te n̄i nakuatá'ú-de nuu-yá. Te cháa-ún, cháa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kãndundoo náun. Te ñin-ga-de, ndénu ká'jin-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá cháa s̄in ñuu yá'a náun. Achí-ya. ¹⁹ Te n̄i kach̄i tuku-ya jín-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. N̄i kandija-ró te yuán ní nduva'a-ró, achí-ya.

Siki ñuu nuu tá'ú Dios tíñu

²⁰ Te cháa fariseo, n̄i kajiká tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Achí-de. Te n̄i kach̄i-ya jín-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, n̄i cháa, xí ndé'é yúan, n̄i jaa, ch̄i ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te n̄i ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Chaa tiempo ja kákuu-ro ndé'é-ró ñin kivi kenda máá Sé'e cháa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kach̄i-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí ndé'é yúan kánchaa-ya, achí-i. Te ma kí'in-ro jín-i, ni má kúndikin-ro-í. ²⁴ Ch̄i nátu'un ndi ncháa ja nándeyu onde ñin lado andívi te jaa onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa. ²⁵ Ko jínu ñú'ún ja xna'an-ga ndo'o xa'an-ya, te ñayivi yá'a ské'ich̄i-i-ya. ²⁶ Ch̄i nátu'un n̄i kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa. ²⁷ Káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te n̄i jaa kivi já ní kivi Noé in̄i barco ká'nu-de. Te n̄i cháa sau xáan. Te n̄i xnáa ndi'i-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan n̄i kuu kivi Lot. Káyee-í káji'i-i,

kájaan-i káxíkó-i, káchi'i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde n̄i jaꝝ kiv̄i ní kenda Lot in̄i ñuu Sodoma kua'an-de. Te n̄i kuun ñu'un jín azufre ichi ándiví. Te n̄i naa ndí'i ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kiv̄i kii máá Sé'e cháa kistá'an ndijin-ya máa-yá. ³¹ Te kiv̄i-ún, te cháa kándeé xin̄i vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatíñu-de ja ní ndoꝝ in̄i vé'e. Te cháa kándeé onde rancho, ma náxíó káva-de no'on-de. ³² Ma náa iní-ro ndasa n̄i ta'an ñasí'i Lot. ³³ Chi cháa jítú iní-de kaku-de chíi tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Ko cháa kuꝝ ja sikí rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jín-ro ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jito. Te ñin-i naki'in-ya, te ndoꝝ inga-i. ³⁵ Uu ñasí'i ndiko ká'nu-ña. Te ñin-ña náki'in-ya, te ndoꝝ inga-ña. ³⁶ Uu cháa kuiñi-de rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te inga-de xndóo-ya. ³⁷ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Ndénu kúu Táta, áchí-de. Te n̄i kachí-ya jín-de: Nuꝝ kútúu ndíyi, yúan taká tijji, áchí-ya.

18

Tu'un yátá sikí juez jín ñá'an viuda

¹ Te n̄i ka'an-ya ñin tu'un yátá jín-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuítá-de jín. ² Te n̄i kachí-ya: N̄i jo ñin juez in̄i ñin ñuu. Te ní tú ní yú'ú-de nuu Dios, ní tú ní jito-de nuu ní ñin cháa. ³ Te suni n̄i jo ñin ñá'an ní kendoo ndá'ú-ña ñúu yúan. Te ñá'an-ún, n̄i ja'an n̄i ja'an-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña jín-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jín-ná jito u'u-i náá. Achí-ña. ⁴ Ko máá juez-ún, kua'a kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te ní nakani in̄i máá-de: Vasa tú yú'ú-ri jito-ri Dios ní tú jito-ri nuu ní ñin cháa, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaꝝn stá'an-ña rúu. Te yúan ná sá'a-ri justicia jín-ña. Chí nú tú, te kuniñi íi iní-ri sá'a-ña. ⁶ Te n̄i kachí máá Jító'o-yo: Kuni ná'ín-ro jíná'an-ró ndasa n̄i ka'an juez káñáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jín ñayivi ní nakaji-ya náún, ja ndúú ñúú-ni káka'an nda'ú-i jín-yá, vasa kuéé sándaꝝ-ya já'a-i. ⁸ A ká'an-ri jín-ro ja yachí nama-ya-i jíná'an-i. Ko kiv̄i cháꝝ máá Sé'e cháa, á ní'in-ya ñayivi kákandíja nuu-yá in̄i ñuyivi yá'a xí túu, áchí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jín cháa xíní

⁹ Te suni n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín yakú cháa ká'jin yúan, chí kájani in̄i-de ja cháa ndaa kákuu máá-de te kásájá'a in̄i-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an cháa n̄i kaka-de kája'an-de ve'e ii, ja kakan ta'u-dé. ñin-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xíní. ¹¹ Te cháa fariseo, n̄i kandij-de, te ní jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Táta Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chí tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísiki ncháꝝ tá'an kákuu-de, ní tú káa-ná nátu'un káa cháa xíní yá'a. ¹² Uu jinu ja semana ío ndichá in̄i-ná. Te já'a-ná ñin ja uxí sikí táká ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ní, áchí-de. ¹³ Ko cháa xíní-ún, n̄i kandij jíká-ni-de, ní tú ní kuni-de ndukani-de nuu-dé, chí n̄i kani-de jíkí jíká-dé ja kúku'á in̄i-de. Te n̄i ka'an-de: Táta Dios, kundá'ú in̄i-ní náá, chí cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jín-ro já cháa ndá'ú yá'a, n̄i nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te n̄i janchar-ya kuáchi-de, ko ingá cháa-ún, chí túu. Chí taká cháa sáñá'nu-de máá-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúli

¹⁵ Te n̄i chakoyo ñayivi jín sé'e lúli-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kajini-de ja súan ío, te n̄i kaka'an xaꝝn-dé nuu ñayivi-ún.

16 Ko máá Jesús, nì kana-ya xiní-dé. Te nì ka'an-ya: Síá ná kíkoyo suchí lúli núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chì nátu'un suchí yá'a kákuu ja kúu kivi inì ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 17 Jandáa ká'an-rí jín-ró: Nú ìn chaa tú játú'un-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'un ìn suchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchi-ya.

Chaa kúká

18 Te ìn chaa kúká'nu, nì jiká tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. 19 Te nì ka'an Jesús jín-de: Naja ká'an-ro chaa va'a jín-rí. Tú ni ìn chaa va'a ío, chì máá ìn-ni Dios. 20 A jini-ro tú'un nì tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sakuí'ná-ro, ma ká'an-ro tú'un tú'un, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchi-ya. 21 Te máá-de nì kachí-de: Taká tiñu yá'a a nì skíkuu-ná onde ná lúli-ná, áchi-de. 22 Te Jesús, nì jini so'o-ya tú'un yá'a. Te nì kachí-ya jín-de: Ìn-na tiñu kúmaní sá'a-ró. Xíkó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúy ki'on. Achí-ya. 23 Yúan-na te máá cháa-ún, nì jini so'o-de ja súan nì ka'an-ya. Te nì kuxí xáan iní-de, chì kúká xáan-dé. 24 Te ndé'é Jesús ja súan nì kuxí xáan iní-de, te nì kachí-ya: Xaan ú'u kivi ìn chaa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 25 Yachí-ga kivi ìn camello ya yiki tíkuí vasa ìn chaa kúká kivi-de inì ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. 26 Te ñáyivi, nì kajini so'o-i tu'un nì ka'an-ya-ún, nì kaka'an-i: Te ndé chaa kaku núsáa, áchi-í. 27 Te nì ka'an-ya jín-de: Ío tiñu ja má kúu sá'a ni ìn chaa. Ko Dios, chì kúu sá'a-ya táká-ni. Achí-ya. 28 Yúan-na te nì ka'an Pedro jín-yá: Náa, nì kaskéndo-ná taká ndatiñu-ná te káindikín-ná ní vaí-yó. Achí-de. 29 Te máá-yá nì kachí-ya jín-de: Jandáa ká'an-rí jín-ró, nú ìn chaa nì skéndoo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñani-de, xí ñásí'í-de, xí sé'e-de ja síkí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, 30 te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida chaa, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

31 Te Jesús, nì ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te nì ka'an-ya jín-de: Vina chì kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká tu'un nì chaa chaa nì kajani tu'un Dios onde sáa síkí máá Sé'e chaa. 32 Chì natuu-ya núu ñáyivi sìn nación. Te sákátá-i nuu-yá. Te sá'a ndiva'a-i jín-yá. Te tiví si'v-i nuu-yá. 33 Yúan-na te nú nì ndí'i nì kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. 34 Ko máá-de, tú ní kájuku'un kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún nì ka'an sa'í-ya. Yúan té ní kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jín-de.

Ja ní ndundijín nduchi cháa kuáá

35 Te nì kuyani-ya kuá'an-ya ñuu Jericó. Te ìn chaa kuáá, kánchaa-de yu'ichi jikán-de caridad. 36 Te chaa kuáá-ún, nì jini so'o-de kája'a ñáyivi kája'an-i. Te nì jiká tu'un-de naún kúu yúan. 37 Te nì kakachí-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, nì ja'a-ya kuá'an-ya. 38 Yúan-na te nì kana kó'ó-de: Jesús, Sé'e David, kundá'ú iní-ní náa, áchi-de. 39 Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá, nì kaka'an-i jín-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de ví'í-gá nì kana kó'ó-de: Sé'e David, kundá'ú iní-ní náa víí, áchi-de. 40 Yúan-na te nì jukuíñ Jesús. Te nì tá'ú-yá tiñu ná kíi-de nuu-yá. Te nì jaa-de. Te nì jiká tu'un-yá-de: 41 Naún sá'a-rí jín-ró kuní-ro, áchi-ya. Te cháa-ún nì ka'an-de: Táta, ja ná ndundijín nduchi-ná kuní-ná, áchi-de. 42 Te nì kachí Jesús jín-de: Kuá'an, chì nì kandíja-ró te yúan ní nduva'a-ró, áchi-ya. 43 Te nì ndundijín-ni nduchi-dé. Te nì ndikin-de-ya,

nákana jaa-de Dios. Te taká ñayivi-ún, n̄ kajini-i nuu-dé. Te n̄ kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te n̄ kivi Jesús in̄ ñuu Jericó, n̄ ja'a-ni-ya kuá'an-ya núú. ² Te yúan n̄ kenda-ni ñin cháa kúká, nání-de Zaqueo. Te cháa-ún kúñá'nu-de nuu taká cháa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de nde'é-de nuu Jesús nú ndé cháa kúu-ya. Ko tú ní kúu, ch̄i kua'a ñayivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de n̄ jakuxnúú-de. Te n̄ kaa-de xin̄i ñin nuuy'ndú nává'a kun̄i-de nuu-yá. Ch̄i yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te n̄ jaá Jesús yúan. Te n̄ ndakoto-ya núú-dé. Te n̄ ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yach̄i nuu-ró ch̄i vina jínu ñú'ún já kéndoo-r̄i ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yach̄i n̄ nuu-de. Te kúsih̄i xáan in̄i-de n̄ jaka-de-ya. ⁷ Te ñayivi-ún, n̄ kajini-i ja súan n̄ kuu. Te n̄ kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ñin cháa ío kuachi, achí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo n̄ jukuñi-de. Te n̄ kach̄i-de jíin máá Jító'o-yo: Tátá, sava ndatíñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñayivi ndá'ú. Te nú nuu ñin cháa n̄ janchaa-ná ndatíñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te n̄ kach̄i Jesús jíin-de: Vina te in̄i ve'e yá'a n̄ kaku ñin cháa núsáá, ch̄i máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Ch̄i máá Sé'e cháa vai nándúkú-yá te nama-ya já á n̄ naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te n̄ kajini so'o ñayivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús n̄ ka'an-ga-ya ñin tu'un yátá, ch̄i a n̄ kuyani-ya ñuu Jerusalén, te kájani in̄i-i ja vitan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹² Ja yúan ní ka'an-ya: ñin cháa kúñá'nu, n̄ kenda-de kua'an jíiká-de ingá ñuu nává'a ni'in-dé fuerza ja t̄in-de ñuu, te cháa-de. ¹³ Te n̄ kana-de xin̄i uxí tá'an mozo-de, te n̄ ja'a-de ciento ciento peso nuu ñin ñin-i. Te n̄ ka'an-de jíin-i: Sátíñu jíná'an-ró nini kí'in-r̄i te nchaa-r̄i, achí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúú-ún-de, te n̄ katájí ñin comisión kuakasú nuu-dé: Tú jata'an in̄i-yo já tá'ú cháa yúan tíñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te n̄ kuu ja ní ni'in-de fuerza ja t̄in-de ñuu, te n̄ nchaa-de. Te n̄ tá'ú-de tíñu ná kíi mozo ja ní ja'a-de xu'ún núú-ún, nává'a ná kun̄i-de ndasa n̄ kasátíñu ñin ñin-i. ¹⁶ Te mozo ñin n̄ jaá nuu-dé. Te n̄ ka'an-i: Tátá, n̄ ja'a-ni ciento peso nuu-ná, te n̄ ni'in-ná mil peso siki, achí-i. ¹⁷ Te máá-de n̄ kach̄i-de jíin mozo: Ío va'a ch̄i mozo va'a kúu-ró. N̄ skikuu va'a-ró jíin yakú ndatíñu-r̄i. Vina te tá'ú-ró tíñu nuu uxí ñuu t̄in-r̄i, achí-de. ¹⁸ Te n̄ cháa ingá mozo te n̄ ka'an: Tátá, n̄ ja'a-ni ciento peso nuu-ná, te n̄ ni'in-ná u'un ciento peso siki, achí-i. ¹⁹ Te suni n̄ ka'an-de jíin mozo-ún: Róo, suni tá'ú-ró tíñu nuu ú'un ñuu t̄in-r̄i, achí-de. ²⁰ Te n̄ cháa ingá mozo. Te n̄ ka'an: Tátá, yá'a ío ciento peso-ní, ch̄i n̄ chiva'a-ná in̄i ñin pañito. ²¹ Ch̄i n̄ yu'ú-ná n̄ jito-ná ní ja cháa xaan in̄i kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nyú-ní ja tú jachá-ní, achí-i. ²² Yúan-na te n̄ kach̄i-de jíin-i: Mozo kañáá kúu-ró, te jíin tú'un n̄ kenda yu'u-ro jáan, nákuxndí-r̄i siki-ro. Ch̄i a jini-ro já cháa xaan in̄i kúu-r̄i, ja náki'in-r̄i ja tú jáitúu-rí, te já'nyú-r̄i ja tú jachá-r̄i. ²³ Núsáá, naja tú ní já'a-ró xú'ún-rí no'on banco núú. Te nuu ncháa-r̄i te nandakan-r̄i xu'ún-rí onde jíin sé'e xu'ún núú. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te n̄ kach̄i-de jíin sáva-ga ñayivi ká'jin yani nuu-dé: Kuancháa ciento peso jian núú-í, te kuá'a-ró núú mozo nává'a mil peso, achí-de. ²⁵ Te máá ñayivi, n̄ kaka'an jíin-de: Tátá, a nává'a-i mil peso xaan, achí. ²⁶ Te n̄ ka'an tuku máá

cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa ja tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni cháa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-rí tiñu nuu-dé, kuák'i-in-de ná kíkoyo-de nuu-rí yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíiná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús iní ñuu Jerusalén

²⁸ Te nì ndi'i nì ka'an-ya tú'un yá'a. Te nì jakuxnúú-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jíin ñuu Betania, nì jaa-ya ñin yuku nání yúku Olivos. Te nì táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'án rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú-ni-ti, ja ní ñin cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti. Te kii-ró jíin-ti. ³¹ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró, naja kándáji-ró-ti, achí-de, te ka'an-ro jíin-de: Máa Jíto'o-yo jíinu ñú'un-yá-ti, achí-ro, achí-ya. ³² Te kája'an cháa nì táji-yá-ún te nì kani'in-dé-ti nátu'un nì ka'an-ya jíin-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te nì kaka'an jito'o-ti jíin-de: Naja kándáji-ró burro-ri, achí-de. ³⁴ Te máa-de, nì kaka'an-de: Chì máa Jíto'o-yo jíinu ñú'un-yá-ti, achí-de. ³⁵ Te nì chakoyo-de jíin-ti nuu Jesús. Te nì kaxndée-de tikachí-de siki burro-ún. Te nì kaskáa-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te nì kajakin-de tikachí-de iní ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya ñuu Jerusalén ja kakuun-ya yúku Olivos, te taká cháa káskuá'a jíin-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tiñu ñá'nu ja ní kajini-de nì sá'a-ya. ³⁸ Te káka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chì ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios. Chì vindaq vinené ío onde andívi, te suni luu ñá'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava cháa fariseo ká'jin ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, nì kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ní nuu cháa káskuá'a jíin-ní, ná kasú-de yu'u-dé, achí-de. ⁴⁰ Te máa Jesús nì ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú cháa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, achí-ya. ⁴¹ Te nì kuyani-ya. Te nì jini-ya núu ñuu-ún. Te nì nde'e-ya siki ñuu-ún. ⁴² Te nì ka'an-ya: Aq, xáán va'a nú ní jini máa-ró ndasa vai tu'un vindaq vinené núú. Ko vina chì a yisá'í te ma kuni-ro núu. ⁴³ Chì jaa kivi, ja cháa kájito u'u róó kuikó ndúu nini-dé róó. Te taká lado kasú-de róó. Te nataan ní'in-de róó. ⁴⁴ Te stunchaa-de róó nuu ñu'un onde jíin sé'e-ró ja kaxiukú-i iní-ro. Te ma skéndo-de yuu kóso tá'an siki yúu, chì tú ní jini-ro ja ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te nì kivi Jesús iní ve'e i. Te nì kejá'a-yá kíñi'in-ya ñáyivi kájaan káxikó íin-i iní ve'e i-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te nì ka'an-ya jíin-i: Á tú yóso núu tutú: Ve'e-ri, chì ve'e nuu kájikán ta'u kúu, ko máa-ró, a nì kanasá'a-ró yaú kava ñáku'ná, achí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un iní ve'e i. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa kákuñá'nu iní ñuu-ún, nì kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jíin-yá, chì ndivii ñáyivi, nì kakee nuu-í ká'jin-i kájiní ná'ín-i tu'un ká'an-ya.

20

Siki tiñu ndiso Jesús

¹ Te ñin kivi jíán stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi iní ve'e i, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayii, nì jakoyo-de nuu-yá. ² Te nì kajika tu'un-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, achí-de. ³ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaká tu'un-rí róó ñin tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní

kii tu'un, xí cháa ni tá'ú tíñu, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te ni kanda tu'ún máa-de: Nú ka'an-ya já onde andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ⁶ Te nú ka'an-ya já cháa ni tá'ú tíñu, te ndívi ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-ya. Chí kájani ndíja iní-i ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ⁷ Te ni kaka'an-de ja tú kájiní-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itú uva

⁹ Te ni keja'á-ya ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: ñn chaa ni nachu-un-de ñn itú uva. Te ni xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te ni kee-de kua'an jíká-de ja ná'an xáan. ¹⁰ Te ñn kivi ni tájí-de ñn mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko chaa kásatiñu-ún, ni kastují-dé mozo. Te ni kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, ni natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni ni kastují-dé mozo-ún, te ni kasákátá-de jíin-i te ni kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún ni natáji tuku-de mozo uní-de kua'an. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni ni kastují-dé mozo-ún. Te ni kasánu-de-i. ¹³ Yúan-na te ni ka'an máa jito'o itú uva: Ndasa sá'a-ri. Ná tájí-rí se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i. Sanaa te koo ja jíñú-ún-de nuu se'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máa cháa kásatiñu-ún, ni kajiní-de nuu-í. Te ni kanda tu'ún máa-de: Suchi yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-í nává'a ná ndóo ta'u-i kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te ni kákiñi'in-de-i ichi yátá itú uva. Te ni kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máa jito'o itú uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé chaa kásatiñu-ún. Te ku'a-de itú uva nuu ingá chaa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te ni kaka'an-i: Ma kuu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máa-ya ni nde'é-ya nuu-í te ni ka'an-ya: Núsáa te naún kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi chaa kácutá'an, ya'á kuu máa yúu ndíso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máa yúu-ún, te kukuáchí-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu ni kándúkú-de modo tñn-de-ya máa hora-ún. Chi ni kajuku'un iní-de ja siki máa-de kuu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñáyivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-yá. Te ni katáji-de sava chaa ja koto yu'u-de-ya. Te chaa-ún, káka'an-de ja cháa ndaa kákuu-de, nává'a tñn yátá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, chaa tá'ú tíñu yúan, kákuu-de. ²¹ Te chaa-ún, ni kajika tu'ún-de-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jito taká ñáyivi, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu ku'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máa-ya, ni jiní-ya já xndá'ú-de-ya kákuu-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja kábito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xu'ún jíin ná ndé'é-rí. Ndé chaa kuu chaa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te ni kaka'an-de: César kuu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Ku'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios núsáa, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu tñn yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jito nuu ñáyivi. Te ni kánaa iní-de ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndíyi

²⁷ Yúan-na te ni jakoyo yaku chaa saduceo. Te chaa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te ni kajika tu'ún-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés ni chaa-de

tutu ni ndojo jiiin-yo: Nu ñani in chaa kuu-de, te io ñasi'i-de, te nu tu se'e-de ni io. Yu'an-na te ñani-de na naki'in ñasi'i-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchi tutu-ún. ²⁹ Bueno, ni ka'io usia ñani. Te chaa nuú, ni tanda'a-dé. Te ni ji'i-de. Te tu kuti se'e-de ni io. ³⁰ Te chaa uu, ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i-de. Te tu kuti se'e-de ni io. ³¹ Te chaa uni ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i tuku-de. Te ndi'usia-de suni suan. Te ni kajji'i-de. Te tu kuti ni in se'e ni kaxndoo-de. ³² Te onde sandi'i-na te suni ni ji'i máa ña'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé in-de kuu-ña ñasi'i-de núsáa. Chi ndi'usia-de ni kanchaka-de-ña, áchi-de jiiin-yá. ³⁴ Yu'an-na te ni kachi Jesús jiiin-de: Se'e ñayivi yá'a, chi kátanda'a-i jina'an-i. ³⁵ Ko io ñayivi já jani in Dios ja ñayivi vá'a kuu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñu ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tu tanda'a kúti-i jina'an-i yu'an. ³⁶ Ni ma kuu kuti-gá-i. Chi in nuú-ni kakuu-i jiiin ndajá'a ándivi, te suni se'e Dios kakuu-i, chi a ni nachaku-i. ³⁷ Te siki ndiyi ja náchaku, suni in-ni tu'un ni stá'an Moisés nuu yoso tu'un cuenta yuku. Chi ni skunani-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jiiin Dios Jacob. ³⁸ Chi Dios, nasu Dios ñayivi ni kajji'i kuu-ya, chi sua Dios ñayivi káchaku kuu-ya. Chi nuu máa-yá káchaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku chaa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Va'a-ni ni ka'an-ni Maestro, áchi-de. ⁴⁰ Te tuká ni kátava ini-de ja kaká tu'un-de-ya.

Siki Cristo, Se'e David

⁴¹ Te ni ka'an-ya jiiin-de: Naja kaka'an-de ja Cristo kuu Se'e David. ⁴² Chi máa David ni ka'an-de nuu tutu Salmo: Máa Tata Dios ni ka'an-ya jiiin Jito'o-ri: Nungoo-ró íchi ndáv'a-ri, ⁴³ te na chukú-ri ñayivi kájito u'u roo kuu-i teyu kuxndi ja'a-ro, áchi. ⁴⁴ Te máa David: Jito'o ni ka'an-de jiiin-yá: Te ndasa kuu-ya se'e-de núsáa, áchi-ya. ⁴⁵ Te kanchaa-ya má'ñu taká ñayivi. Te ni ka'an-ya jiiin cháa kásku'a jiiin-yá: ⁴⁶ Koto-ró máa-ró nuu cháa káchaa tutu, chi kakuni-de kaka-de jiiin su'ñu kani. Te kakuni-de ja ká'an sa'an-yo jiiin-de nuyá'u. Te silla jiiin-ún onde xin mesa in ve'e sinagoga, jiiin silla xin mesa nuu io xini kakuni-de. ⁴⁷ Te suni chaa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kendo ndá'u. Te kándukú-de modo sáni, ja kájikán ta'u ná'an-de. Chaa yá'a, ví'i-gá ta'nu ndatu-de, áchi-ya.

21

Ja ni soko ña'an viuda xu'un

¹ Te ni ndakoto-ya, te ni jini-ya nuu ñayivi kúka káchu'un-i xu'un ini janu. ² Te ni jini-ya nuu in ña'an viuda ja ni kendo ndá'u i-ña, te ni chu'un-ña uu xu'un yikin náa ini janu-ún. ³ Te ni ka'an-ya: Jandaa ká'an-ri jiiin-ró, ja ña'an ni kendo ndá'u yá'a, ni chu'un-ga-ña vása taká-ga-i. ⁴ Chi taká-i, ni káchu'un-i ja ni ndendo siki-i ni kasoko-i nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vaša kúnda'ú-ña ko ni chu'un ndi'i-ña já kúchaku-ña jiiin, áchi-ya.

Naun tuni koo kivi jinu ñuyivi

⁵ Te sava-de kaka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa ni nduluu jiiin yuu lúu jiiin ofrenda. Te ni ka'an-ya: ⁶ Taká ndatíñu ja kándé-ró yá'a, chaa in kivi já má kútá'an-ga ni in yuu, chi ndi'i ndua sá'a-i, áchi-ya. ⁷ Yu'an-na te ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naun tuni koo nuu kuyani chaa taká tiñu yá'a, áchi-de. ⁸ Yu'an-na te ni ka'an-ya jiiin-de: Koto-ró máa-ró jina'an-ró náv'a tu xnda'ú ni in-i róo. Chi kikoyo kua'a ñayivi kí'in nuu sí'ví-ri,

te ka'an-i: Máa-rí kúu I'a-ún. A nī chaḡ kivi-ún, achi-i. Ko ma kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te nú nī kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñayivi, te ma yú'u-ro, chí kánúú já xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndí'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te nī ka'an-ya jíin-de: Ndongda nación siki nación te ñuu siki ñuu. ¹¹ Te taan xaḡn. Te yá'a yúan koo tama jíin kué'e xaḡn. Te koo tunj ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róó te katíin-i róó. Te nastúu-i róó inji ve'e sinagoga jíin ini vekaa, kinchaka-i róó nuu rey jíin nuu gobernador ja siki rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáa te ná kúndaḡ inji-ro já má nákani ini-ro ndasa xndió káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chj ruu, kuá'a-rj in yu'u jíin tú'un ndíchi núu-ro, náva'a chaḡa kájito u'u róó, ma kúu ka'an-de siki-ro ni ma kúu kundée-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñayivi kájinij tá'an-ró jíin, nastúu-i róó. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. ¹⁸ Ko ni in xini-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandée ini-ro te kuchaku añu-ro. ²⁰ Ko nú nī kajini-ro já ní kajikó ndúu soldado yata ñuu Jerusalén, yúan-na te juku'un inji-ro já á yani naa ñuu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivi káxiukú ini ñuu Judea, kunu-i kinglyo-i onde yuku. Te ñayivi ká'jin ma'ñú ñuu-ún, kuxio-i kí'in-i. Te ñayivi ká'jin onde rancho, ma ndívi-i inji ñuu. ²² Chj kivi yúan kuu kivi nani'in tá'an Dios jíin-i, náva'a náskikuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naká ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chí kii tundó'o xaḡn siki ñuyívi. Te kitij inji Dios jíin ñayivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kinglyo-i preso onde taká nación. Te ñayivi sñn nación, kuañu-i siki ñuu Jerusalén onde jinu kivi ñayivi sñn nación. ²⁵ Yúan-na te koo tunj nuu ndíkanjii jíin núu yóo jíin núu tíñuú xini. Te kii tundó'o siki taká ñayivi ñuyívi yá'a. Te yu'ú ñayivi já ní'in mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xaan sáva chaḡa ja káyu'ú-de, chí káindatu-de chaḡa tundó'o yá'a siki ñí ñuyívi. Te taká fuerza andívi, ndí'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máa Sé'e chaḡa kii-ya núu in viko nu'ún, jíin fuerza ja ndúñá'nu xaḡn-yá. ²⁸ Te nú a nī kejá'a taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xini-ro te ndakoto-ró, chí a yani nama-ya róó, áchi-ya jíin-de. ²⁹ Te suni nī ka'an-ya in tu'un yata jíin-de: Nde'é yúnu mékexe, jíin taká-ga yunu. ³⁰ Nú nī kajini-ro já ní kejá'a nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te kájuku'un inji-ro já á yani nchaḡ viko sáú. ³¹ Suni súan máa-ró, nú nī kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro já á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-rj jíin-ró ja má náa ñayivi yá'a onde nú tú skikuu taká tiñu. ³³ Andívi jíin ñuyívi chí naa, ko tu'un ká'an-rj chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máa-ró náva'a ma kutéñu añu-ro jíin já kée ndási-ró xí já koo nájin-i-ró. Te ma kutéñu-ró jíin ndátíñu kuchaku-ro, chí sanaa te chaḡ-ni kivi-ún siki-ro. ³⁵ Chj natu'un in xeyu, súan jinu siki taká ñayivi káxiukú ñí ñuyívi yá'a. ³⁶ Núsáa te kundito-ró taká kivi, te kakan ta'u-ro náva'a kuu kaḡu-ró núu taká tundó'o ja kíi-ún, te kundij-ro núu máa Sé'e chaḡa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kivi ní stá'an-ya tú'un inji ve'e ij. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos. Te yúan nī ndoḡo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an cháko-yo-i nuu-yá inji ve'e ij, náva'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

1 Yúan-na te n̄i kuyani viko kóo statilá tú yí'i yujan íá, ja nání viko Pascua. 2 Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa káchaa tutu, n̄i kandúkú sá'yí-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi. 3 Te n̄i kivi Satanás in̄i Judas, cháa nání Iscariote, in̄i tá'an ja uxí u-ún kúu-de. 4 Te cháa-ún, n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i ndatu'ún-de jín sutu ñá'nu jín cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. 5 Te máa cháa-ún n̄i kakusi in̄i-de. Te n̄i kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. 6 Te n̄i jatú'un Judas. Te n̄i ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutu jíná'an náv'a a tú kuvaa ñayivi.

Viko lélú Pascua

7 Te n̄i jaá viko kóo statilá tú yí'i yujan íá. Te máa kivi-ún jínu ñú'ún ká'ni-i lélú Pascua. 8 Te n̄i táji-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te n̄i ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, achí-ya. 9 Te n̄i kaka'an-de jín-ya: Ndén̄i kuni-ní sátu'a-ná, achí-de. 10 Te n̄i kachi-ya jín-de: Kuni so'o, nú a n̄i jaá-ro in̄i ñuu-ún, te ketá'an-ró jín in̄i cháa ndiso in̄i kiyi nducha. Kundik̄in-ro-dé ki'in-ro jín-de onde in̄i ve'e nuu ndívi-de. 11 Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máa Maestro jín-ní: Ndén̄i ío in̄i ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa kákuá'a jín-ná, achí-ro. 12 Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de in̄i cuarto ká'nu onde xin̄i ve'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. 13 Te kája'an-de. Te n̄i kani'in-dé nátu'un n̄i ka'an-ya jín-de. Te n̄i kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. 14 Te n̄i jaá hora-ún, te n̄i jungoo-ya núu mesa. Te suni n̄i kajungoo apóstol-ya jín-ya. 15 Te n̄i kachi-ya jín-de: Xaan kúu in̄i-ri kee-rí lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. 16 Chi kástu'ún-ri nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, onde nú tú skikuu máa in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. 17 Te n̄i ki'in-ya in̄i taza. Te n̄i jikan ta'u-ya, te n̄i ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. 18 Chi ká'an-ri jín-ró ja onde vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 19 Te n̄i ki'in-ya stáa. Te n̄i jikan ta'u-ya. Te n̄i sakuáchí-ya. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja siki róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró ja núku'un in̄i-ro rúu. 20 Suni súan n̄i sá'a-ya jín taza, nuu ní ndí'i n̄i kuxini-ya. Te n̄i ka'an-ya: Taza yá'a kúu niñi-ri ja sá'a contrato jaá. Te n̄i jati ja siki róo jíná'an-ró. 21 Ko nde'é-ró ja cháa nastúu ruu, kánchaa-de jín-ri nuu mesa yá'a. 22 Chi jandáa, máa Sé'e cháa ki'in-ya íchi ja ní sánda Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu I'a-ún, achí-ya. 23 Yúan-na te cháa káskuá'a jín-ya, n̄i kakejá'a-de kájiaka tu'ún tá'an máa-de, nú ndé in̄i-de kúu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

24 Te n̄i kakejá'a-de kástátá'an máa-de nú ndé in̄i-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. 25 Yúan-na te máa-yá n̄i ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu taká ñayivi kátá'ú téyíi-de tiñu. Te cháa kákuñá'nu nuu máa-i, cháa kásá'a va'a káskúnání-i-de. 26 Ko siki róo jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un cháa súchí-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un cháa játiñu nuu tá'an-ró. 27 Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yée stáa núu mesa, xí cháa játiñu. Nasu cháa ja yée stáa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un cháa játiñu kúu-ri nuu-ro. 28 Ko máa-ró jíná'an-ró, n̄i ka'in-ró jín-ri va'a kájiito nchaa-i ruu. 29 Te nátu'un n̄i ja'a Táa-ri in̄i ñuu ja tá'ú-rí tiñu nuu, suni súan kuá'a-ri nuu-ro. 30 Náv'a a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-ri in̄i ñuu nuu tá'ú-rí tiñu. Te jungoo-ro núu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tatá Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni nì ka'an máá Jító'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi nì jikan Satanás róó jíná'an-ró ja sjiin-ún róó nátu'un trigo. ³² Ko nì jikan ta'u-rí ja kúu róó náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a nì naxió káva iní-ro, te ná síyija-ró táka ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te nì ka'an-de jín-yá: Táta, a kándii tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te kuu-yo, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an-ya: Pedro, áchí-rí jín-ró, ja onde ná té kana-ga lí'li vina te uní jínu ka'an-ro ja tú jini kuti-ro rúu, áchí-ya. ³⁵ Yúan-na te nì jiká tu'un-yá-de: Ná nì tájí-rí róó nì kaja'an-ro ja tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káyí'i-ró ndiján, á nì kumaní ñin ndatíñu nuu-ro náun, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Tú ni ñin, áchí-de. ³⁶ Te nì ka'an-ya jín-de: Ko vina, cháa ñáva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te cháa ja tú naún ñáva'a-de, ná xíkó-de tikachí-de te ná kuáan-de ñin machete. ³⁷ Chì ká'an-rí jín-ró, ja kánúú skikuu-rí tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa ñáá ní skétá'an-de-ya, áchí. Chì táka tu'un-rí ja yóso ná skikuu ná'ín, áchí-ya. ³⁸ Yúan-na te nì kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchí-de. Te nì ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, áchí-ya.

Jesús iní Jardín Getsemani

³⁹ Te nì kenda-ya. Te nì kee-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jín-yá, suni kája'an-de jín-yá. ⁴⁰ Te nuu ní jaa-ya yúan, te nì kachí-ya jín-de: Kakan ta'u jíná'an-ró náva'a tú koto nchaá-i róó, áchí-ya. ⁴¹ Te nì kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un ñin nuu skánda yuu. Te nì jukuiñi jítí-yá. Te nì jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú játa'an iní-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máá-ná, chi ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te nì kenda ñin ndajá'a ándívi ní jaa nuu-yá. Te nì ka'an ñin tu'un ndéé iní jín-yá. ⁴⁴ Te nì ndukuí'a xaan iní-ya. Te nì ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te nì kana tañi-yá ja ní tojo onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu niñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuíñi-ya já ní ndí'i nì jikan ta'u-yá, te nì najaa-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te nì jini-ya já kákixi-de, chí kándukuí'a iní-de. ⁴⁶ Te nì kachí-ya jín-de: Naja kákixi-ro. Nduko, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto nchaá-i róó, áchí-ya.

Ja ní kakatiin-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásuan ká'an-ya, te nì jakoyo kua'a ñáyivi. Te ñin cháa nání Judas, ñin tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu ñáyivi-ún nì jaa-de. Te nì kandita-de nuu Jesús ja tiyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jín-de: Judas, tiyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máá Sé'e cháa náun. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'jin jín Jesús, nì kajini-de ndasa kuakuu. Te nì kaka'an-de jín-yá. Táta, stují-yo-dé jín machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te ñin máá cháa-ún, nì stují-ní-de ñin mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te nì kachí-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te nì ké'é-yá so'o mozo-ún, te nì nasáva'a-ya. ⁵² Te nì ka'an Jesús jín sutú ñá'nu-ún jín cháa kákuu jefe iní ve'e ñi jín cháa nì kayii, ja ní chakoyo-de sikí-yá: Nátu'un sikí ñin cháa kuí'ná vái koyo-ro jín machete jín yúnu náun. ⁵³ Ndita'an kivi ní kandee-rí jín-ró iní ve'e ñi te tú ní kákatiin-ró rúu. Ko ya'a kúu hora máá-ró jín fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁵⁴ Te nì kakatiin-de-ya kuá'an-de jín-yá. Te nì kaskívi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jiká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñáyivi, nì kanastá'an-i ñin ñu'un yata ve'e-ún. Te nì kanakuíko ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni nì

jungoo-de jíin ñáyivi-ún. ⁵⁶ Te ñin ña'an játíñu iní ve'e-ún, ñi jiní-ña núu-dé ja kánchaa-de yuñú'un yúan. Te ñi nde'é vá'a-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña: Te chaa yá'a, suni jika-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ni játu'un-de: Nána, na tú jiní-ná chaa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te ñi kunúu ñin tí'lí-ga. Te ñi jiní tuku inga-de nuu Pedro te ñi ka'an-de: Te róo, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te ñi ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-rí, áchí-de. ⁵⁹ Te nátu'un ñin hora-ga te ñi kachí inga-de: Jandaa ja cháa yá'a, suni jika-de jíin cháa-ún, chi chaa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te ñi ka'an Pedro: Hombre, tú jiní kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te ñi nini súan ká'an-de, te ñi kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te ñi xío kóto máa Jító'o-yo. Te ñi nde'é-yá nuu Pedro. Te ñi nuku'un iní-de tu'un ñi ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ⁶² Te ñi kenda Pedro kua'an-de. Te ñi nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-yá

⁶³ Te taká chaa kándito Jesús, ñi kasákátá-de nuu-yá. Te ñi kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te ñi kajasu-de nuu-yá. Te ñi kastují-dé nuu-yá. Te ñi kajika tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé chaa ñi stují róo, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un ñi kaka'an-de siki-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jíin-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te ñi kanataka chaa ñi kayii, jíin sutú ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ñi kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te ñi kaka'an-de: Máa-ró kúu máa Cristo, naún. Kachí nuu-rí, áchí-de. Te ñi kachí-ya jíin-de: Vasa ná kachí-rí nuu-ro, te ni ma kándija kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-rí róo, te ma xndió káni-ró tú'un nuu-rí. Te ni ma sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máa Sé'e chaa kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndi'i-de, ñi kajika tu'un-de-ya: Núsáa te máa-ró kúu Se'e Dios naún, áchí-de. Te ñi kachí-ya jíin-de: Máa-ró kaka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te ñi kaka'an-de: Naún nini kúni so'o-ga-yo ká'an inga chaa núsáa, chí jíin yú'u máa-de ñi kajini so'o-yo vína, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te ñi kandongda ndi'i-de ñi kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te ñi kejá'a-de kásátu'ún-de siki-yá: Chaa yá'a ñi kani'in-ná-de ja sáká núu-de xiní ñáyivi ñuu-yo. Te tú já'a-de tu'un kua'a-yó xú'ún yóo nuu César. Te ká'an-de ja máa-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, ñi jika tu'un-de-ya: Máa-ró kúu Rey ñáyivi judío naún, áchí-de. Te máa-yá ñi ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te ñi kachí Pilato jíin taká sutu ñá'nu jíin ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñin kuachi ní'in-rí siki cháa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máa cháa-ún, ví'i-gá ñi kaka'an-de: Xaan kúvaa ñáyivi sá'a-de jíin tú'un stá'an-de ní ñuu Judea, ñi kejá'a-de onde ñuu Galilea te ñi kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea kaka'an, te ñi jika tu'un-de nú chaa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te ñi táji-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chí kivi-ún suni kánde Herodes iní ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jini Herodes nuu Jesús, ñi kusii xaan iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chí ñi jini tu'un-de

kua'a tú'un siki-yá. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya ñin tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan ní xndichí-de-ya. Ko tú ni ñin tu'un ní xndió káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa káchaa tutu, ká'jin-de yúan, kásátú'un téyíí-ga-de siki-yá. ¹¹ Yúan-na te Herodes jín soldado-de, ni kasándiva'a-de jín-yá. Te ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni chu'un-de-ya ñin sa'ma tindu'á. Te ni natáji tuku-de-ya kuáno'on-yá nuu Pilato. ¹² Te suni máa kivi-ún, ni kanakuní maní tá'an Herodes jín Pilato, chí aná'an chí káijo u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ni kana Pilato xini taká sutu ñá'nu, jín taká cháa kákuu jefe jín taká ñayivi. Te ni kandututú-i. ¹⁴ Te ni ka'an-de jín-i: Ni kákinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xini ñayivi, áchí-ro. Te vina a ni xndichí-ri-de jito nuu máa-ró. Te tú ni ñin kuachi ní ní'in-rí siki-dé natu'un kásátú'un-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chí ni táji-rí-de ni ja'an-de yúan. Te tú ni ñin kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáa te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. ¹⁷ Chí ndita'an viko-ún kánúú ja sía-de ñin preso. ¹⁸ Ko taká ñayivi kuá'a-ún, ñin núu-ni ni kákana jaa-i: Ka'ni-ní cháa yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndón-da-de-i ni kanakuatá'an máa-i, te ni ja'ni-dé ñin ndiyi. ²⁰ Te ni ka'an tuku Pilato jín-i, chí sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máa-i ni kakana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jiká cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. ²² Te ni ka'an tuku-de jín-i vuelta uní: Te naun kuachi ni sá'a cháa yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni ñin kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáa te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko ñin jínu-ni ni kákana jaa ñayivi-ún, ni kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máa-i jín taká sutu ñá'nu, ni kákana jaa téyíí-i. Te yúan ní kundéé-i jín Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, ni sánda-a-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te ni sía Pilato cháa ni kánde vekaa siki ja ní xndón-da-de-i ni kanakuatá'an máa-i te ni ja'ni-dé ndiyi. Chí súan ni kajikan ñayivi-ún. Te ni naku'a-a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu iní máa-i jín-yá. ²⁶ Te ni kákiñi'in-i-ya. Te ni kákatñin-i ñin cháa nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te ni káchaa-i cruz siki-dé. Te ndiso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñayivi jín ñá'an, ni kandikñin-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jikó'ó-ña ja'a-yá. ²⁸ Ko máa Jesús, ni xió kóto-ya núu-ña. Te ni ka'an-ya jín-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro ja'a-rí. Nde'e ja'a máa-ró jín ja'a sé'e-ró jín'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró, chí cháa kivi ja ká'an-i: Xáan ndatu ña'an numá, jín ja tú ní skáku se'e, jín ja tú ní skáxin-í, áchí-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi jín taká yuku: Nduá siki-rí jín'an-ri. Te suni jín taká tinduu: Kasu siki-rí jín'an-ri, áchí-i. ³¹ Chí nú jín yúnu yí'í kásá'a-de tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jín yúnu íchí núsáa, áchí-ya. ³² Te suni ni jo u'u cháa ká'jo kuachi ká'ja'an-de jín-ya ja kúu-de. ³³ Te ni jakoyo-i jín-yá tinduu nání yíki xini, te yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i ndendúú cháa ká'jo kuachi-ún, ñin-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-í, chí tú kájin-i naun kásá'a-i, áchí-ya. Te ni kándatá-i sa'ma-yá, ni kasá'a-i ñin apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'e-i nuu-yá. Te cháa kákuñá'nu, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ní kaka'an-de: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de. Ná náma-de máa-de, te nú Cristo I'a ni kaji Dios kúu-de, áchí-de. ³⁶ Te soldado, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni káandita-de nuu-yá. Te ká'ja'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jín-yá: Nú máa-ró kúu rey ñayivi judío, te ná

náma-ró máá-ró, áchí-de. ³⁸ Te suni n̄i jo ñn tutu yoso siki-yá jín yú'u griego, jín latín, jín hebreo: Ya'á kúu Rey ñayivi judío, áchí. ³⁹ Te ñn máá cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, n̄i ka'an ndiva'a-de jín-yá: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná náma-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jíná'an-r̄i núsáá, áchí-de. ⁴⁰ Ko inga-de, n̄i ka'an xaan-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jínú'ún-ró núu Dios náun, ch̄i ñn núu-ní tá'nu ndatu-ro jín-yá. ⁴¹ Ch̄i máá-yó, jandáa vatu-ni ndó'o-yó yá'a, ch̄i súan kúta'u-yo táká tiñu n̄i sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ñn ñn kuachi ní sá'a-yá, áchí-de. ⁴² Te n̄i ka'an-de jín Jesús: Nuku'un in̄i-ní náá nú n̄i najaa-ní in̄i ñuu nuu tá'ú-ní tiñu, áchí-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-r̄i jín-ró, ja vína te kunchaa-ro jín-rí nuu jardín andíví, áchí-yá. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te n̄i kuxkí'v̄i ní núu ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁵ Te n̄i kutúun ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ñ, n̄i ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús: Táa, in̄i nda'a-ní náku'a-ná añú-ná, áchí-yá. Te súan n̄i ka'an-yá, te n̄i j̄i'ni-ya. ⁴⁷ Te cháa capitán, nuu ní jin̄i-de ja súan n̄i kuu, te n̄i nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñn cháa ndaa n̄i kuu-de, áchí-de. ⁴⁸ Te ndivii ñáyivi ká'jin yúan, n̄i kajin̄i-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kanaxió káva-i kákani-i jikí jiká-i ká'ja'an-i. ⁴⁹ Ko táká cháa ká'jin̄i tá'an jín-yá, jín táká ña'an kándik̄in-ña-yá onde ñuu Galilea, ká'jin̄i jiká-ña kánde'ē-ña táká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te n̄i jo ñn cháa nání José, cháa vá'a cháa ndaa kúu-de. Te suni ñn cháa junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní jata'an in̄i-de tu'un n̄i kandatú'ún junta-ún ni tiñu n̄i kasánda-ún. Te ñuu Arimatea in̄i ñuu Judea ncháá-de. Te ñúkuu in̄i-de koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Cháa yá'a, n̄i jaa-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te n̄i janchaa-de-ya. Te n̄i chisúkun-dé-ya jín ñn sa'ma kuitá. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha jiká ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. ⁵⁴ Te kivi xían-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin̄i kivi ndétatú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jín-yá onde ñuu Galilea, káindik̄in-ña José kua'an-ña jín-de. Te n̄i kajin̄i-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te n̄i kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te n̄i kasátu'a-ña jí'o jín perfume, te n̄i kandétatú-ña kivi ndétatú-ún, nátu'un n̄i tá'ú tiñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te tíkuáan-ña kivi ñn semana n̄i jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'á-ña táká jí'o n̄i kasátu'a-ña. Te suni ká'ja'an sava-ga ña'an jín-ña. ² Te n̄i kajin̄i-ña já ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. ³ Te n̄i kivi koyo-ña. Te tú ní kajin̄i-ña yiki kúñu máá Jító'o-yo Jesús. ⁴ Te nini kákuháá in̄i-ña já súan n̄i kajin̄i-ña, te uú cháa káñu'un sa'ma ku'jín kándii ncháa, n̄i kajukuñi-ni-de xiin-ñá. ⁵ Te n̄i kayu'ú-ña. Te n̄i kajaxin-ña núu-ñá nuu ñú'un. Te n̄i kaka'an cháa-ún jín-ña: Naja sá ma'ñú ndiyi kánandúkú-ró I'a chakú. ⁶ Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄i nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa n̄i ka'an-ya jín-ró ná n̄i kandee-ga-ya onde ñuu Galilea núu. ⁷ Ch̄i n̄i ka'an-ya: Jínu ñú'ún já máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'jo kuachi, te kuu-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te n̄i kanuku'un in̄i-ña tú'un n̄i ka'an-ya jín-ña. ⁹ Te n̄i kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te n̄i kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxi ñn-de jín táká nuu sáva-ga-de. ¹⁰ Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jín Juana, jín ingá María náa Jacobo, jín sáva-ga-ña. ¹¹ Ko

máá apóstol, kájani iní-de ja tú'un tá'an tachí káka'an-ña. Te tú ní kákandíja-de. ¹² Te nì ndukuñi-ni Pedro. Te nì jinu-de kua'an-de onde yau kava-ún. Te nì jukuíta ndee-de. Te nì jiní-de ja sá'ma kuítá-ún kándaa-na máá. Te nì kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni iní-de ñún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jín úu-de

¹³ Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi ñin ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxí kilómetro yósava jín ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te kándatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. ¹⁵ Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, nì ja-a-ya yatá-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jín-de. ¹⁶ Ko nátu'un ndasun nduchi-dé náva'a ma nákuní-de-ya. ¹⁷ Te nì ka'an-ya jín-de: Naún tu'un kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kánduku'á iní-ro, áchí-ya. ¹⁸ Te ñn-de ja nání-de Cleofas, nì ka'an-de jín-ya: Á sá ní chaa-ní iní ñuu Jerusalén, te máá ñn-ni ní tú jiní-ní taká tiñu ja ní kuu iní ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. ¹⁹ Te nì jiká tu'ún-ya-de: Te ñún ní io, áchí-ya. Te máá-de nì kaka'an-de jín-ya: Aa, ja ní tá'an Jesús ñuu Nazaret, chaa nì jani tu'un Dios te nì sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jín fuerza nì jani-de tu'un jito nuu Dios jín núu taká ñayivi. ²⁰ Te sutu ñá'nu jín cháa kákuñá'nu nuu-yo, nì kanastuu yuán-de. Te nì kanakuxndí sikí-dé ja ná kúu-de. Te nì kaja'ni-ún-de jiká cruz. ²¹ Ko máá-ná jíná'an-ná, nì kañukuu iní-ná ja máá-de kúu chaa ja náma ñuu Israel núu. Te nì ndi'i taká tiñu yá'a, te vina nì kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. ²² Ko sava ñasí'í ío jín-ná jíná'an-ná, suni nì kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xaan ní jangoyo-ña yau kava-ún. ²³ Te tú ní kánani'in-ña yiki kúu-de. Te nì chakoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándiví núu-ña. Te nì kaka'an ndajá'a-ún jín-ña já chakú-de. ²⁴ Te nì kaja'an sava tá'an-ná onde yau kava-ún. Te nì kajini-de nátu'un nì kaka'an ñá'an-ún. Ko tú ní kajini kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. ²⁵ Yúan-na te nì ka'an-ya jín-de: Chaa xini ñáa kákuu-ró. Xaan úun iní añú-ro já kándíja-ró taká tu'un nì kaka'an chaa nì kajani tu'un Dios. ²⁶ Á tú kánúú já ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vásá ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. ²⁷ Te nì kejá'a-ya onde tu'un Moisés jín tú'un chaa nì kajani tu'un Dios, te nì jani káji-ya taká tu'un tutu íi núu-dé ja ká'an tu'un máá-ya. ²⁸ Te nì kakuyani-de rancho nuu kája'an-de-ún. Te máá-ya nì sá'a-ya nátu'un ki'in jiká-ga-ya. ²⁹ Ko máá-de nì kastétuu-de-ya, nì kaka'an-de jín-ya: Kendoo-ní jín-ná, chi a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te nì kivi-ya já kéndoo-ya jín-de. ³⁰ Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te nì ki'in-ya staa-ún, te nì jikan ta'u-ya. Te nì ja'ncha sava-ya. Te nì ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. ³¹ Yúan-na te nátu'un nì kananuña nduchi-dé. Te nì kanakuni-de-ya. Ko íi-ní nì kuxio-ni-ya kuá'an-ya. ³² Yúan-na te nì kaka'an máá-de: Jandáa ja ní tá'u'u iní añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu íi núu-yo. ³³ Te suni hora-ún nì kándukuñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yúan nì kanaketá'an-de jín uxí ñn-ga chaa-ún ká'in tútu-de jín sáva-ga tá'an-de. ³⁴ Te nì kaka'an-de: Jandáa jakúti a nì nachaku máá Jító'o-yo. Te a nì ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúu chaa-ún, nì kakastu'ún-de ndasa nì kaketa'an-de jín-ya ichi-ún. Te ndasa nì kanakuni-de nuu-ya nuu ní ja'ncha sava-ya staa. ³⁶ Te nini kándatu'ún-de tu'un yá'a, te nì jukuñi-ni máá-ya sava ma'ñú-de. Te nì ka'an-ya jín-de: Ma kúku'á iní-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máá-de, nì kayu'ú-de. Te nì kándakoto io-de. Te kájani iní-de ja ñn añú kúu-ya. ³⁸ Ko máá-ya nì kachi-ya jín-de: Naja

káyu'ú-ro. Naja súan kájani iní-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuní-ro já máá-rí kúu. Tíin ruu te kuní-ro, chí ñin añú tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró já ñáva'a máá-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te ñi kuu ñi ka'an-ya tú'un yá'a. Te ñi stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusií xáan iní-de, ko tú ní kákandíja va'a-de. Te yuán ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te ñi kaja'a-de ñin tiyáká táu núu-yá, jíin ñin yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te ñi ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴⁴ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Yá'a kúu taká tu'un ñi ka'an-rí jíin-ró ná ñi kanchaa-rí jíin-ró sáá, ja kánúu skíkuu taká tu'un-rí ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú cha ñi kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te ñi juña-ya já jiní tuní-de jíiná'an-de, náva'a kuu juku'un iní-de tu'un ká'an tutú ij. ⁴⁶ Te ñi kachí-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴⁷ Te jíin sí'vi-yá ná kuichá tu'un nuu táka ñayivi já ná nákaní iní-i, náva'a koo tuká'nu iní-ya núu táka kuachi-i. Te kejá'a tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén kí'in. ⁴⁸ Máá-ró kákuu cha kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina táji-rí ja ní keyu'u Táa-rí. Te kii siki-ro jíiná'an-ró. Ko kendo-ro iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kí onde andívi, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te ñi kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan ñi kaña-ya ndá'a-yá. Te ñi jikan ta'u-yá ja'a-dé jíiná'an-de. ⁵¹ Te nini jikan ta'u-yá ja'a-dé, te ñi kuxio-ni-ya núu-dé, ñi ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máá-de, ñi kachiñú'un-de-ya. Yúan-na te ñi kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusií xáan iní-de. ⁵³ Te nene ñi ka'jin-de iní ve'e ij kájikān ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máá-yá kúu máá Tú'un

1 Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, n̄i kanchaa-ya jín Dios. Te máá Tú'un-ún n̄i kuu Dios. 2 Máá-yá n̄i kanchaa-ya ondé xnáñúú jín Dios. 3 Te ondé jín máá-yá n̄i sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máá-yá, te ma kúva'a ni ñin ndatíñu yá'a núú. 4 Te in̄i máá-yá ñú'un vida te yuán kúu ñin luz ja stúun nuu taká ñayivi. 5 Te máá luz, xndii ncháa nuu ñúñáa, te ñúñáa-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaqa skuánducha

6 Te n̄i táji Dios ñin chaqa nání Juan. 7 Chaqa yá'a, n̄i kii-de ja káni ndaa-de tu'un máá luz, náva'a kándija taká ñayivi sá'a-de. 8 Nasu máá-de ní kúu luz. Ko n̄i kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máá luz. 9 Máá-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-ya in̄i ñuyivi. 10 Te n̄i ncháa-ya in̄i ñuyivi, ko vasa jín máá-yá n̄i kuva'a ñuyivi, te tú ní nákun̄i ñayivi núu-yá. 11 N̄i kii-ya núu ja xín máá-yá, te ñayivi máá-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-ya. 12 Ko sava ñayivi, n̄i kakandija-i-ya jín sí'ví-yá, te n̄i kajatá'ú-i-ya. Te nuu máá-i n̄i ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. 13 Te máá-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaqa, tú ní kásá'a, ch̄i sua máá Dios n̄i sá'a. 14 Te máá tú'un-ún, n̄i nduu-ya ñin yiki kúñu. Te n̄i ncháa-ya jín-yó. Te ñú'un chítú-yá jín tú'un luu, jín tú'un ndaa Dios. Te n̄i kajin̄i-yo ja lúu n̄i nduñá'nu-ya. Ch̄i nátu'un luu kúñá'nu máá tú'un-ni Se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máá-yá. 15 Juan, n̄i jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vása rúu, ch̄i ondé ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. 16 Te ja ñú'un chítú máá-yá, ondé yuán n̄i kani'ñin taká-yo, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un luu in̄i-ya núu-yo. 17 Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, n̄i ja'a-ya tú'un luu in̄i-ya jín tú'un ndaa nuu-yo. 18 Tú ní jini kuti ní ñin ñayivi núu Dios. Ió ñin máá tú'un-ni Se'e-ya ja kanchaa jín-yá, te máá Sé'e-ya-ún, n̄i jani-ya tú'un Dios nuu-yo. 19 Te judío, n̄i katáji-ún sutú jín cháa levita n̄i kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te n̄i kajika tu'un-ún Juan: Te róó ndé chaqa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un n̄i jani ndaa Juan, 20 te tú ní jasú-de yu'u-dé. Ch̄i n̄i ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. 21 Te n̄i kajika tu'un-ún-de: Núsáa te Elías kúu-ró náun, áchí. Te n̄i ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te n̄i kajika tu'un tuku-ún-de: Máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. Túu, áchí Juan. 22 Te n̄i kaka'an tuku jín-de: Te ndé chaqa kúu-ró núsáa. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa n̄i katáji rúu vai-ri. Ná ka'an máá-ró ndé chaqa kúu-ró víi, áchí. 23 Te n̄i ka'an Juan: Máá-rí kúu ñin ndajá'a kána jaa ondé nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jito'o-yo, nátu'un n̄i ka'an Isaias, chaqa n̄i jani tu'un Dios ondé sáa. 24 Te ja ní kikoyo-ún, fariseo n̄i katáji-ún. 25 Te n̄i kajika tu'un Juan: Te naja skuánducha te nú nasu Cristo ní Elías ní máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. 26 Te n̄i ka'an Juan jín: Ruu, ch̄i jín ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kanchaa ñin I'a ja tú kajin̄i-ro. 27 I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndáji-rí ñii yí'i ndijan-yá, ch̄i ñá'nu-ga kúu-ya vása rúu. Achí-de. 28 Súan n̄i jo in̄i ñuu Betábara, ondé inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan.

²⁹ Te kivi xian-ún ni jini Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te ni ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yata-ri vai in I'a ñá'nu-ga kúu vása rúu. Chi onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuñi-ri-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yuán ní kii-ri skuánducha-ri jín ndúcha. Achí-de. ³² Te ni jani ndaa Juan tu'un: Ni jini-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándívi nátu'un paloma. Te ni jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuñi-ri-ya, ko máa Dios, I'a ni táji rúu vai-ri ja skuánducha-ri jín ndúcha, máa-ya ni ka'an jín-ri: Nú kuñi-ro já kúun Espíritu siki in chaa te jungoo siki-dé, te máa cháa-ún kuu I'a skuánducha jín Espíritu Santo, achí Dios. ³⁴ Te a ni jini-ri-ya. Te jáni ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máa Sé'e Dios, achí-de.

Uu chaa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xian-ún kánchaa tuku Juan jín uu chaa skuá'a jín-de. ³⁶ Te ni jini-de nuu Jesús ja jka kuu-ya yúan. Te ni ka'an-de: Yúan nde'é-ró máa Lélú Dios, achí-de. ³⁷ Te ndendúu chaa skuá'a-ún, ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an Juan. Te ni kándikin-de Jesús. ³⁸ Te ni xío kóto Jesús. Te ni jini-ya já kándikin-de yata-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Naún kánandúkú-ró, achí-ya. Te ni kaka'an-de jín-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, achí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Ña'an te kuñi-ro, achí-ya. Te ni jakoyo-de te ni kajini-de nuu ncháa-ya. Te ni kakendoo-de jín-yá kivi-ún, chi a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúu chaa-ún, ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an Juan. Te ni kándikin-de-ya. Te in-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaa yá'a, ni nani'in-ní-de ñani-de Simón. Te ni ka'an-de jín: Ni kaketa'an-ri jín Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), achí-de. ⁴² Te ncháka-de chaa ni chaa-de jín núu Jesús. Te ni nde'é Jesús nuu-dé. Te ni ka'an-ya: Máa-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunáni-ró Cefas (ja kuní ka'an: in kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jín Natanael

⁴³ Te inga kivi xian-ún kuní Jesús ki'in-ya núu Galilea. Te ni ni'in tá'an-ya jín Felipe. Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu ki'on, achí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu chaa ñuu Betsaida, ñuu Andrés jín Pedro. ⁴⁵ Te ni ni'in tá'an Felipe jín Natanael. Te ni ka'an-de jín: A ni kaketa'an-ri jín Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máa-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jín núu tutú ni kachaa chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, achí-de. ⁴⁶ Te ni ka'an Natanael jín-de: Á ío ja vá'a onde iní ñuu Nazaret, achí-de. Te ni ka'an Felipe jín-de: Ña'an te kuñi-ro, achí-de. ⁴⁷ Te ni jini Jesús ja vái Natanael. Te ni ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai in chaa Israel ndaa, chi tú xndá'ú kuti-dé, achí-ya. ⁴⁸ Te ni ka'an Natanael jín-yá: Ndasa jini-ní náá, achí-de. Te ni ka'an Jesús: Ni jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná ni kánde-ró chí yunu mékexe, achí-ya jín-de. ⁴⁹ Te ni ka'an Natanael: Maestro, máa-ní kúu Se'e Dios, máa-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, achí-de jín-yá. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús: Ni ka'an-ri jín-ró já ní jini-ri róo chi yunu mékexe. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kuñi-ro vása yá'a, achí-ya jín-de. ⁵¹ Te ni ka'an-ga-ya jín-de: Jandaa ka'an-ri jín-ró: Vina te kuñi-ro já núña andívi, te ndajá'a Dios, kánda kánuu siki máa Sé'e chaa, achí-ya.

¹ Te kivi uní nì kuu ñn viko tánda'a iní ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni nì kākana-i xinì Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, nì kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a nì ndi'i vino. Te náa Jesús nì ka'an-ña jíin-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chí té ja-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te nì ka'an náa-ya jíin súchí kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jíin-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kivi ja ñn ñn. Chi cháa judío, súan ndoo iní-de. ⁷ Te nì ka'an Jesús jíin-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te nì kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te nì ka'an-ya jíin-i: Vina te tava-ro te kincháka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te nì kajancháka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, nì jito nchaa-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jiní-de ndénu ní kii. Ko mozo nì katava ndúcha-ún a kájiní-i. Yúan-na te nì kana-de xinì máa yí. ¹⁰ Te nì ka'an-de jíin: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a nì kaji'i vatu máa-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máa-ró nì chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kuu tuni xnañúu ní sá'a Jesús iní ñuu Caná ndañúu Galilea. Te nì kajiní-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kākandíja-de-ya. ¹² Te nì kuu yúan. Te máa-yá jíin náa-ya jíin ñani-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanuu-ya ñuu Capernaum. Te nì kaxiukú-ya yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹³ Te nì kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te nì kaa Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te nì jiní-ya ñayivi káxikó xndikí jíin ríi jíin paloma, jíin ñayivi káxndáji xu'ún, káxiukú-i iní ve'e ii. ¹⁵ Te nì sá'a-ya ñn cuarta ñii. Te nì skúnu-ya táka-i iní ve'e ii onde jíin ríi jíin xndikí-i. Te nì jacha-ya xu'ún ñayivi káxndáji. Te nì skuíó káni-ya táka mesa-i. ¹⁶ Te nì ka'an-ya jíin ñayivi káxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-rí, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanuku'un iní-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xáan iní-rí ve'e-ró, onde kuitá-rí jíin, áchí. ¹⁸ Te nì kaka'an cháa judío: Na tuni stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te nì ka'an Jesús: Stúinchaa-ro vé'e ii yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-rí, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te nì kaka'an cháa judío: Nuú uu xiko iñu kuita te nì jinu ve'e ii yá'a. Te róo nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máa-yá, chí kuní ka'an-ya já yíki kúñu-ya kuu natu'un ve'e ii. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní jii-ya, te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanuku'un iní-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te nì kākandíja-de tutu ii jíin tú'un nì ka'an Jesús. ²³ Te máa kivi víko Pascua kánchaa-ya ñuu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní kākandíja-i-ya, chí nì kajiní-i taká tuni nì sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'un-yá-i, chí a jiní-ya táka-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'un-yá ja ká'an ni ñn cháa tu'un ñayivi jíin-yá, chí a jiní-ya ndasa káa iní-i jíná'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te nì io ñn tá'an cháa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Cháa yá'a nì cháa-de nuu Jesús ñn akuáa. Te nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñn maestro kúu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chí nú tú chindéé chítuu Dios ñn cháa, te ma kúu sá'a-de taká tuni ja sá'a máa-ní núu, áchí-de. ³ Te nì ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jíin-ró ja nú tú nakaku jáá ñn cháa, te ma kúu kuní-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te nì

ka'an Nicodemo jíin-yá: Ndasá kuu nakaku ñn cháa nú a ñi yii-de. Á kuu ndívi-de chíi náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te ñi ka'an tuku Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kaku ñn cháa jíin ndúcha jíin Espíritu, te ma kúu kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espíritu, se'e Espíritu kúu. ⁷ Ma nánaa iní-ro tú'un ká'an-ri jíin-ró: Jínu ñú'un já náaku jáá-ró. ⁸ Kée tachí ndénu kuní máa, te jíni so'o-ró já káyu, ko tú jíni-ro ndénu vai ní ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já káku cuenta Espíritu, áchí-ya. ⁹ Te ñi ka'an Nicodemo: Ndasá kuu yuán núsáa, áchí-de jíin-yá. ¹⁰ Te ñi ka'an Jesús: Máá-ró kúu ñn maestro Israel te tú júku'un iní-ro jíin tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ká'an-ri tú'un ja júku'un iní-ri. Te jáni ndaa-ri tú'un tiñu ñi jíni-ri. Ko tú jatú'un-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A ñi ka'an-ri tú'un ñuyivi jíin-ró te tú kándija-ró. Ndasá kándija-ró nú ka'an-ri tú'un andívi jíin-ró núsáa. ¹³ Máa Sé'e cháa kánchaa-ya ándívi. Te ñi kuun-ya íchi ándívi. Te máa ñn-ni-ya ní ndaa-ya ándívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chí nátu'un ní jata kaa Moisés koó núu ñú'un té'é, jínu ñú'un já súni súan kuita kaa máa Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa taká ñayivi kákandja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Chí Dios, xaan ní kundá'ú iní-ya ñayivi ñuyivi. Ja yuán ní táji-yá Se'e-ya ní kii-i, vasa máa tú'un-ni-i ñi jo, náva'a ma náa taká ñayivi kákandja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chí tú ní táji Dios Se'e-ya núu ñuyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chí sua ja ná káku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñn ñayivi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayivi tú kándija, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máa ñn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A ñi cháa máa luz iní ñuyivi. Ko ñayivi-ún, ñi kakumani-gá-i jíin ñú'ñaá vasa jíin luz, chí tiñu kásá'a-i kákuu tiñu ñáa. Ja yuán te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chí taká ñayivi já sá'a tiñu ñáa, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayivi já sátíñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jíin Dios ñi sá'a-i tiñu máa-i.

Tu'un ndaa ñi ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, kája'an-ya ñúu Judea. Te yuán ñi kanchaa-ya jíin-de. Te ñi skuánducha-ya. ²³ Te suni ñi skuánducha Juan iní ñuu Enón yani ñuu Salim, chí ñi jo kua'a ndúcha yuán. Te ñi kikoyo ñayivi núu-dé, te ñi skuánducha-dé-i. ²⁴ Chí té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jíin Juan, ñi kastátá'an-de jíin cháa judío siki modo ndoo iní. ²⁶ Te ñi chakoyo-de nuu Juan. Te ñi kaka'an-de: Maestro, cháa ñi kanchaa jíin-ni inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ni tú'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayivi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te ñi ka'an Juan: Ni ñn cháa ma ní'in kúti-dé ni ñn modo, te nú tú kii onde ándívi. ²⁸ Máá-ró ñi kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chí sua ñi táji-yá ruu yoxnúu-rí nuu-yá vai-ri. ²⁹ Chaa nchaka ñasí'í kúu yii. Te amigo yii-ún ká'in xiin-dé te kájni so'o tú'un ká'an-de. Te kákusi'í xaan iní-i, nú a ñi kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsi'í xaan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'un já ndú'ña'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vasa taká-i. Te cháa ñi kaku iní ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kúu-de. Te tú'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi ándívi, ñá'nu-ga kúu-ya vasa taká cháa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jíni-ya jíin já ní jíni so'o-ya. Ko ni ñn ñayivi tú jatá'ú-i tú'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayivi jatá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tú'un ká'an Dios. ³⁴ Chí I'a ñi táji Dios vai, tú'un Dios ká'an-ya. Chí Dios, tú ku'á-ni já'a-ya Espíritu-ya.

³⁵ Máá Táa, kúndá'ú inji-ya Sé'e-ya, te ni ja'a-ya táka ndatíñu nda'a Sé'e-ya.
³⁶ ñayivi já kándija nuu máá Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayivi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chi sua ví'i-gá kití inji Dios nuu-i.

4

Jesús jín ñá'an ñúu Samaria

¹ Te chaá fariseo, ni kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá chaá káskuá'a jín máá-yá vása jín Juan jín já skuánducha-yá kua'a-gá ñayivi vása Juan. Te ni jini Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chi sua chaá káskuá'a jín-yá, káskuánducha máá-de. ³ Te ni kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jinu ñú'ún já ja'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te ni ja-ya in ñuu nání Sicar inji ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sóko Jacob. Te Jesús, ni jungoo-ya xín sóko-ún, chi ni kujtá-ya íchi kuá'an-ya. Te natu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te ni chaá in ñá'an ñuu Samaria, vai tava-ña nducha. Te ni ka'an Jesús jín-ña: Kua'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chi chaá káskuá'a jín-yá, a kaja'an-de onde ñuu kuakuagan-de ja kée-dé. ⁹ Te ñá'an ñúu Samaria, ni ka'an-ña jín-yá: Naja jikán-ni nducha núu-ná ko'o-ni, chi chaá judío kúu-ni, te ñá'an ñúu Samaria kúu-ná, achí-ña. Chi ñayivi judío, tú kivi nduu-i jín ñayivi ñúu Samaria. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Nú ní jini-ni naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ni, te jín I'a ja ka'an jín-ni: Kua'a-ni nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ni nuu-yá te kua'a-ya nducha chakú ko'o-ni núu, achí-ya. ¹¹ Te ni ka'an ñá'an-ún jín-yá: Táta, xaán kúnú sóko yá'a te tú na jín táva-ni nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ni nducha chakú. ¹² Chi sóko yá'a ni ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a ni ji'i máá-de nducha, jín sé'e-de, jín kiti-dé. Te ñá'nu-ga máá-ni vása máá-de náún. Achí-ña. ¹³ Te ni ka'an Jesús: Nú ndé chaá ko'o nducha yá'a, kuchí tuku-de. ¹⁴ Ko chaá ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-gá-de, chi nducha já kuá'a-ná-ún, koo in sóko ini-de ja kána nducha kúchaku-de ní káni sá'a, achí-ya jín-ña. ¹⁵ Te ni ka'an ñá'an-ún jín-yá: Táta, kua'a-ni nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, achí-ña. ¹⁶ Te ni ka'an Jesús jín-ña: Kuákana-ni xiní yí-ni te chaá-ni, achí-ya. ¹⁷ Te ni ka'an ñá'an-ún: Tú yí-ná ío, achí-ña. Te ni ka'an Jesús jín-ña: Va'a-ni ka'an-ni, tú yí-ná ío, ¹⁸ chi ni jo u'un yí-ni. Te chaá nchaka-ni vina, nasu yí máá-ni kúu-de. Ya'a kúu ja ní ka'an ndaa-ni, achí-ya. ¹⁹ Te ni ka'an ñá'an-ún jín-yá: Táta, in chaá jáni tu'un Dios kúu-ni jáni inji-ná. ²⁰ Ndiyi táa-yo, yuku yá'a ni kachiñú'ún-de Dios. Te máá-ni kaka'an-ni ja ñúu Jerusalén kúu nuu kánúu chiñú'ún-yo, achí-ña. ²¹ Te ni ka'an Jesús jín-ña: Nana, ná kándija-ni tu'un ka'an-ná chi chaá in kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chiñú'ún-ni máá Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kajini-ni naún kúu ja kachiñú'ún-ni. Ko máá-ná, kajini-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chi onde nuu ñayivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chaá in kivi já ñayivi kachiñú'ún ndaa, chiñú'ún ndija-i Táa-yo Dios jín ini jín añú-i. Chi Táa-yo, ndúkú-yá ñayivi já súan chiñú'ún-i-ya kuni-ya. Te a ni chaá kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espiritu. Te ñayivi kuni chiñú'ún, kánúu ja chiñú'ún ndija-i-ya jín ini jín añú-i, achí-ya. ²⁵ Te ni ka'an ñá'an-ún jín-yá: Jini-ná ja kii Mesias, ja nani Cristo. Te nú ni chaá máá-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ni ka'an Jesús jín-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ka'an-ná jín-ni, achí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ka'an-ya, te ni chakoyo chaá káskuá'a jín-yá. Te ni kanaa ini-de kándé'e-de ja ndatu'ún-yá

jíin ñin ña'an. Ko tú ni ñin-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ñi skéndo-ña kíyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te ñi ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíiná'an-ró te kunj-ro ñin cháa. Cháa-ún ñi kachi-de nuu-rí taká naún tiñu ñi sá'a-ri. Sánaa te máa-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ñi kenda koyo-i ñuu-ún. Te ñi chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ió ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'ún tá'an-de: ñin cháa ñi kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a ñi tájí rúu vai-ri jíin ja skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Ió kuun yóo onde kivi tá'mu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró níí ndú'a-ún, chí a ñi kuaan já tá'nu. ³⁶ Te cháa já'mu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nuni já kúchaku níí káni, náva'a cháa sáka jíin cháa já'nu, ñin ká'nu-ni kusii iní-de. ³⁷ Chí súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñin cháa sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a ñi tájí-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásátiñu-ró. Sava-ga cháa ñi kásátiñu, te máa-ró, a ñi kivi koyo-ró núu tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi ñúu Samaria iní ñuu yúan, ñi kajini so'o-i tu'un ñi ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, ñi kakandíja-i-ya. Chí ñi ka'an ndaa-ña: Ñi kachi-de nuu-rí taká naún tiñu ñi sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te ñi chakoyo ñáyivi ñúu Samaria nuu-yá. Te ñi kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kéndo-ya yúan. Te ñi kendo-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i ñi kakandíja-i-ya sikí tu'un ká'an-ya. ⁴² Te ñi kaka'an-i jíin ña'an-ún: Tuká níni tú'un máa-ró te kandíja-ri-ya, chí a ñi kajini so'o máa-rí tu'un ká'an-ya. Te kájiní-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chí Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya se'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún ñi kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chí máa Jesús, ñi ka'an ndaa-ya já ñin cháa jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíin'ún ñáyivi ñúu máa-de jíin-de. ⁴⁵ Te ñi ja-ya ñúu Galilea. Te ñáyivi Galilea, ñi kajatá'ú-i-ya, chí ñi kajini-i taká tiñu ñi sá'a-ya onde ñuu Jerusalén kivi ní jo viko yúan. Chí máa-i, suni ñi kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te ñi kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu onde ñuu Caná nda'úu Galilea nuu ní jo nducha já ní nduu vino ñi sá'a-ya. Te iní ñuu Capernaum ñi jo ñin cháa játiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Cháa yúan, ñi jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te ñi ja'an-de nuu-yá. Te ñi ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya se'e-de, chí a yani kuu-i. ⁴⁸ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kunj-ro tuní jíin tiñu ñá'nu, ma kándíja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa játiñu nuu rey, ñi ka'an-de jíin-yá: Táta, nuu-ní kí'on vina chí nú ná kúkuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ku'án, chí chakú se'e-ró, áchí-ya. Te cháa-ún, ñi kandíja-de tu'un ñi ka'an Jesús. Te ñi kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te níni núu-de kuano'on-dé, te ñi kenda koyo mozo-de, ñi kajanata'an-de, te ñi kakastu'ún núu-dé: Ñi nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máa-de ñi jika tu'ún-de na hora ñi kejá'á ndúva'a-i. Te ñi kaka'an jíin-de: Iku ka'ñin ñi kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máa táa-i, ñi jiku'un iní-de ja hora-ún kúu hora ñi ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te ñi kandíja-de jíin níí vé'e-de. ⁵⁴ Yá'á kúu tuní uu ja ní sá'a Jesús ná ñi ndii-ya ñúu Judea onde ñuu Galilea.

5

Jā ní nasáŋa'a-ya ñáyivi kú'u

1 Yuán-na te ñi jo viko ñáyivi judío. Te ñi kaa Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén.

2 Te ñuu Jerusalén ío ñn pila nducha máa yatá yúxé'é ríi. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñává'a u'un portal. 3 Te iní portal yúan kándaa kuá'a ñáyivi káku'u, ja kuáa, ja rengó, ja tí'íchi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. 4 Chí ío kivi já núu ñn ndajá'a-yá iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi nañnúú iní pila, nú a ñi skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de ñani kue'e tá'an-de.

5 Te yúan kátúu ñn cháa ja ní kuu oko xia'un uní kuia kú'u-de. 6 Te ñi jini Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te ñi juku'un iní-ya já ní kuu kua'a kuia kú'u-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: Kuni-ro ndúva'a-ró náún, áchí-ya. 7 Te ñi ka'an cháa kú'u-ún jín-yá: Táta, tú ní'in-ná ni ñn cháa skivi náa iní pila, nú a ñi kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vásá cháa-ná. Achí-de. 8 Te ñi ka'an Jesús jín-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. 9 Te cháa-ún ñi nduva'a-ni-de. Te ñi ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máa kivi ndétatú kúu kivi-ún. 10 Yúan-na te ñi kaka'an cháa judío jín cháa ñi nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí.

11 Te ñi ka'an-de jín cháa judío: Cháa ñi nasáva'a ruu, máa-de ñi ka'an-de jín-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. 12 Yúan-na te ñi kajika tu'ún-ún-de: Ndé cháa ñi ka'an jín-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. 13 Te cháa ñi nduva'a-ún, tú ní jini-de ndé cháa kúu. Chí Jesús, a ñi kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'in yúan. 14 Kúkuéé-ga, te ñi ketá'an Jesús jín-de iní ve'e íi. Te ñi ka'an-ya jín-de: Vina te ñi nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chí nú túu, te kii ñn tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. 15 Te máa-de kua'an-de. Te ñi kastu'ún-de nuu táká ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a ñi nasáva'a-ya-dé. 16 Te ñi sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindikin-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. 17 Te ñi ka'an Jesús jín-de: Máa Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. 18 Ja yúan cháa judío, ví'i-gá ñi kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chí nasu máa ñn kivi ndétatú ní stívi-yá, chí suni ñi ka'an-ya já Táa-ya kúu Dios. Te ñn núu-ni sá'a-ya máa-yá jín Dios. 19 Te ñi ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máa Sé'e, ma kúu sá'a kuti-ya já máa-yá, chí máni ja ní jini-ya sá'a Táa-ya. Chí taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máa Sé'e-ya ñn núu-ni jín-yá. 20 Chí máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vásá yá'a, nává'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. 21 Chí natu'un máa Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máa Sé'e, náschakú-ya ndéja kuni máa-yá. 22 Chí máa Táa, tú nákuñdii-ya siki ní ñn ñáyivi, chí ñi ja'a-ya tú'un ja nákuñdii máa Sé'e-ya siki táká ñáyivi. 23 Nává'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e natu'un káandatu-i nuu máa Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máa Táa ja ní táji-yá Sé'e-ya vái. 24 Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú ñn ñáyivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a ñi táji rúu vai-ri, ñáyivi-un kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chí sua kuchaku-i ní káni. 25 Jandaa ká'an-ri jín-ró: Cháa hora, te vina a kúu, ja táká ndíyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máa Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. 26 Chí natu'un máa Táa ñú'un vida iní máa-yá, suni súan ñi ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida iní máa-i. 27 Te suni ñi ja'a Dios tu'un ja nákuñdii Sé'e siki ñáyivi, chí suni Sé'e cháa kúu-i.

Siki já náchaku ndayi

²⁸ Mā náa iní-ro já ká'an-rí tu'un yá'a jín-ró. Chì chaa ìn kivi já táka ndiyi ká'ìn inì ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Mā kúu kuti sá'a máá-rí ja máá-rí. Nátu'un jini so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chì tú sá'a-ri ja kuni máá-rí, chì ja kuni máá Taa-ri l'a nì táji rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-rí tu'un máá-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-rí. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jini-ri ja tu'un ndaa kúu ja ká'an-ya tu'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró nì katáji-ró cháa nì kaja'an nuu Juan. Te máá-de nì jani ndaa-de máá tu'un ndaa. ³⁴ Vasa tú játá'ú-ri tu'un-ri ká'an nì ìn chaa, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jíná'an-ró. ³⁵ Máá-de nì kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an inì-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vasa já ní ka'an Juan. Chì Taa-ri, nì ja'a-ya tiñu nuu-ri ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Taa-ri, nì táji-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Taa-ri ja ní táji-yá ruu vai-ri, máá-ya nì ka'an ndaa-ya tu'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tu'un ká'an-ya, ní tú ní kájini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ní tú ncháá nì'in tu'un-ya iní-ro. Chì tú kákandíja-ró l'a nì táji-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ì, chì kájani inì-ro já tu'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kikoyo-ró núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú játá'ú-ri ja sá'á'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jini-ri róo ja tú kúmani-ro jín Dios onde jín iní jín añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jín sí'ví Taa-ri, te tú kájatá'ú-ró rúu. Te nú inga chaa chaa-de jín sí'ví máá-de, sa chaa-ún yachì kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasaa kuu kandíja-ró, chì kásá'á'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndú'á'nu-ró sá'a Dios, ja máá ìn-ni-ya ío. ⁴⁵ Mā náani inì-ro já kakán-ri kuachi siki-ro núu Taa-ri. A kañukuu inì-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chì nú ní kákandíja-ró núu Moisés, suni ní kándíja-ró rúu núu, chì tu'un máá-rí nì chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandíja-ró tutú nì chaa-de-ún, te ndasa kandíja-ró tu'un ká'an-ri núsáá. Achí-ya jín-de.

6

Ja ní kée-ya u'un mil ñayivi

¹ Te nì kuu taká tiñu yá'a. Te nì kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñayivi ní kandikín-i-ya, chì nì kajini-i taká tunj nì sá'a-ya jín ñayivi kaku'u. ³ Te nì kaa Jesús ìn yuku. Te nì jungoo-ya yúan jín cháa káskuá'a jín-ya. ⁴ Te a nì kuyani viko Pascua, viko ñayivi judío. ⁵ Te nì ndakoto Jesús. Te nì jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñayivi. Te nì ka'an-ya jín Felipe: Ndenu kuáan-yó staa kée ñayivi yá'a, achí-ya. ⁶ Ko súan nì ka'an-ya já jito ncha-ya-dé, chì a nì jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te nì ka'an Felipe jín-ya: Mā kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'lí tí'lí jíná'an-i, achí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ìn chaa skuá'a jín-ya, nì ka'an-de: ⁹ Ío ìn suchí yá'a te ndíso-i u'un statilá cebada jín uu týyáká lúli. Ko ñasaa-ñ kúu-ún, chì kua'a xáan ñayivi, achí-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Súngoo-ró ñayivi, achí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil chaa nì kajungoo-de. ¹¹ Te nì ki'in Jesús statilá-ún. Te nì jikan ta'u-ya. Te nì saka-ya

nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te máá-de n̄ ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan n̄ kaja'a-de tiyáká-ún. Te n̄ kayee-í ñasaa kákuu in̄i máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a ch̄ii-i, te n̄ ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró táká pedazo ja ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á n̄ kayee ñáyivi-ún, te n̄ kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso sikí ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te n̄ kútú-ni ux̄i ūu j̄ika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún n̄ kajini-i tuni n̄ sá'a Jesús, te n̄ kaka'an-i: Jandáa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja kí in̄i ñuyívi. Achí-i. ¹⁵ Te n̄ jini Jesús ja vái koyo-i ja kátiin-i-ya, kuu-ya rey máá-i. Te n̄ kuxio tuku máá in̄i-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'a-yá nuu mar

¹⁶ Te nuu ní in̄i, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄ kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te n̄ kivi koyo-de in̄i in̄i barco. Te kaja'an-de ingá lado mar onde ñuu Capernaum. Te n̄ kuñaa. Te té nchaq-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te n̄ kee in̄ tach̄i xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te n̄ kajika-de jíin barco nátu'un u'un xí in̄u kilómetro. Te n̄ kajini-de Jesús ja j̄ika-ya núu mar. Te n̄ kuyani-ya núu barco-ún. Te n̄ kayu'ú-de. ²⁰ Te máá-yá n̄ ka'an-ya jíin-de: Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákusi in̄i-de ja ná kivi-ya in̄i barco. Yúan-na te n̄ jaq-ni barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máá Stáq chakú kúu Jesús

²² Te kivi xián-ún, te ká'in taká ñáyivi ingá lado mar. Te n̄ kajini-i ja máá in̄i-nyo barco ío yúan. Te suni n̄ kajini-i ja tú ní kivi Jesús in̄i barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá, ch̄i sua máni máá-ni cháa káskuá'a-ún, n̄ kaja'an máá-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias n̄ jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'ú máá Jító'o-yo núu. ²⁴ Te n̄ kajini ñáyivi já Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, tú káxiukú-ya yúan. Te n̄ kivi koyo máá-i in̄i barco lúli-ún, te kaja'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te n̄ kanani'in-i-ya onde ingá lado mar. Te n̄ kaka'an-i jíin-yá: Maestro, na hora n̄ chaa-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te n̄ ka'an Jesús: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu ja ní kajini-ro táká tuni n̄ sá'a-r̄i, ch̄i sua ja ní kayee-ro staa te n̄ kanda'a ch̄ii-ro. ²⁷ Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu ja náa, ch̄i sua ja ná kúchaku-ro ñí káni sá'a. Máa Sé'e cháa kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, ch̄i ní jatú'un Taa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jíin-i. ²⁸ Te n̄ kaka'an-i jíin-yá: Ndasá sá'a-ná náva'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te n̄ ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a n̄ táji-yá vai, áchí-ya jíin-i. ³⁰ Yúan-na te n̄ kaka'an-i: Núsáa te ñaún tuni sá'a-ní náva'a kuní-ná te kándija-ná ní. Ñaún tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndiyí taa-yo, n̄ kayee-dé staa andívi onde nuu ñú'un té'é nátu'un yóso núu tutú: Onde andívi ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jíin-yá. ³² Te n̄ ka'an Jesús: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró: Nasu Moisés ní já'a staa onde andívi núu-ro jíná'an-ró. Ko Taa-r̄i, ch̄i onde andívi já'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Ch̄i Staa Dios kúu I'a n̄ kuun ichi andívi. Te já'a-ya ja kúchaku ñáyivi ñuyívi. Achí-ya jíin-i. ³⁴ Te n̄ kaka'an-i jíin-yá: Táta, nene kuá'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te n̄ ka'an Jesús: Máá-rí kúu máa Staa ja kúchaku-ro sá'a. Ndéja kí nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a n̄ ka'an-r̄i jíin-ró, ja tú káandija-ró rúu, vasa n̄ kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja já'a máa Taa-r̄i nuu-rí, chaa nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kíñi'in kuti-rí kí'in. ³⁸ N̄ kuun-r̄i ichi andívi náva'a sá'a-r̄i ja kuní I'a n̄ táji rúu vai-r̄i, nasu ja sá'a-r̄i ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máa

Táa-ri kúu I'a nì tájí rúu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní ìn ñayivi ní ja'a-ya núu-rí, chí sua ja ná náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a nì tájí rúu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kandija-i nuu-ya, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jíin-i. ⁴¹ Yúan-na te nì kaka'an cháa judío siki-yá. Chí nì ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándíví. ⁴² Te nì kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájiní-yo táa-de jíin náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándíví ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te nì ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máá Táa-ri, nì tájí-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ní ìn ñayivi núu-rí nú tú kinchaka máá-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú cháa nì kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máá Táa-ri, te tu'a-i jíin, ñayivi-ún kii-i nuu-ri. ⁴⁶ Ni ìn ñayivi, tú ní jini kuti núu máá Táa-ri. Máá I'a vai onde nuu Dios, máá ìn-ni-ya kúu ja á nì jini-ya núu máá Táa-ya. ⁴⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Nú ìn ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ní káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, nì kayee-dé staa ándíví onde nuu ñú'un té'é te a nì kají'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vái ichi ándíví náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vái ichi ándíví. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ní káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kuá'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te cháa judío, nì kastátá'an máá-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kuá'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kúnu máá Sé'e cháa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chí cháa kee kúnu-ri te ko'o niñi-ri, kuchaku-de ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kivi jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chí kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-ri kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yé kúnu-ri te jí'i niñi-ri, neñe kunchaa-de jíin-ri, te ruu jíin máá-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te nì tájí-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé cháa kee rúu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vái ichi ándíví. Ndiyi táa-ro sún staa ándíví ní kayee-dé, te a nì kají'i-de. Ko nú ndé cháa kee Staa yá'a, kuchaku-de ní káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan nì ka'an Jesús iní ve'e sinagoga, nini stá'an-ya iní núu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, nì kajini so'o-de. Te nì kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un yá'a. Ndé cháa kúu juku'un iní, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús nì jini-ni-ya já súan nì kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kánayu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náun. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuní-ro máá Sé'e cháa, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espiritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúnu tú kuti ní'n tínu. Tu'un nì ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kákuu cuenta Espiritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú káandija-ró, áchí-ya. Chí Jesús, onde xnánuú ní jini-ya ndéja kúu ja tú kándija, te ndéja kúu ja nástu-ya. ⁶⁵ Te nì ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ìn ñayivi ma kúu kii-i nuu-ri, nú tú ní játu'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te nì ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uú cháa-ún: Te róo suni kinglyo-ró kákuu-ro náun, áchí-ya. ⁶⁸ Te nì ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kinglyo-ná, chí máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te káandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te nì

ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-rí ndí'uxí uu-ro náún. Te ñin-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan nì ka'an-ya sikí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te nì kuu taká tiñu yá'a. Te jìka kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuní-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chi cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a nì kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñin viko ñáyivi judío. ³ Te nì kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te kí'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskua'a jíin-ró ná kuní-de ná tiñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuní ñin cháa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'í-de tiñu. Te nú tiñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máa-ró núu ñáyivi núsáa, áchi-de jíin-yá. ⁵ Chi nì ñani-ya, tú kajatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máa-ró, chi a nì cháa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñáyivi róo, ko jito u'u-i ruu, chi ká'an-rí tu'un ndaa máa ñáyivi ja máni tiñu ñáa kásá'a-i. ⁸ Kaa máa-ró kuángoyo-ró viko-ún. Máa-rí chi ma kí'in-rí viko-ún vina, chi té jaa-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te nì ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te nì kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te nì kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni nì kaa máa-yá kuá'an-ya viko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máa-yá, chi sa'í-ni nì ja'an-ya. ¹¹ Te cháa judío, kánandúkú-de-ya viko-ún. Te káka'an-de: Ndénu kánde cháa-ún, áchi-de. ¹² Te xaan ní kuvaa tu'un-ya núu ñáyivi-ún, chi sava-i nì kaka'an-i: Cháa va'a kúu-de. Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Túu, chi xndá'ú-de ñáyivi, áchi-i. ¹³ Ko ní ñin-i tú ní káka'an ndijin-i tu'un-ya, chi káyú'ú-i cháa judío. ¹⁴ Te sava viko, nì kaa Jesús kua'an-ya vé'e ij, te nì stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te nì kánaa iní cháa judío kánde'é-de: Ndasáa jini cháa yá'a letra, chi tú ní skuá'a-de, áchi-de. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Tu'un stá'an-rí nasu máa-rí xín, chi tu'un I'a nì táji ruu vai-rí kúu. ¹⁷ ñin cháa, nú kuní-de sá'a-de tiñu kuní Dios, cháa-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-rí, nú onde nuu Dios vai, xí ja ní kiñi'in máa-rí kúu, áchi-ya. ¹⁸ Cháa ká'an tu'un máa-de, ndúkú-de ja ndúña'nu máa-de. Te nú ñin cháa ndúkú-de ja ndúña'nu cháa nì táji-de vai-de, cháa yá'a kúu cháa ndaa, te tú naún tu'un ñáa ío iní-de. ¹⁹ Moisés, nì ja'a-de ley nuu-ro jíin'an-ró xí túu. Ko tú ní ñin-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuñi-ro ká'ni-ro ruu. Achí-ya jíin-de. ²⁰ Te nì kaka'an ñáyivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róo. Achí-i. ²¹ Te nì ka'an Jesús jíin-i: Nì sá'a-rí ñin tiñu, te ndivii-ro ní kánaa iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés nì ja'a-de ley xiti ndúu-ro jíin'an-ró. Ko nasu ja ní kuu iní Moisés, chi ja ní kuu iní ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ro. ²³ Te nú káxiti ndúu-ro máa kivi ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti iní-ro núu-rí ja ní násáva'a ii-rí ñin cháa kivi ndétatú núsáa. ²⁴ Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chi sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jíin-i. ²⁵ Yúan-na te nì kaka'an sava ñáyivi ñuu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a ndé'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un káka'an jíin-de. Sanaa te nì kundaá iní cháa kákuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko cháa yá'a, a kájiní-yo-dé, jíin ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ní ñin-yó, ma kuní-yó ndéchi kíi-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an jaa Jesús iní ve'e ij, hora stá'an-ya tú'un: A kájiní-ro ruu, te kájiní-ro ndé ñuu vai-rí. Tú vai-rí ja sikí máa-rí, ko ñin I'a ndaa nì táji ruu vai-rí. Te tú kájiní-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máa-rí, chi jíin-rí-ya, te onde nuu máa-yá vai-rí, chi nì táji-yá ruu vai-rí, áchi-ya. ³⁰ Yúan-na te nì kándúkú ndéé-de ja ká'in-de-ya. Ko tú ní

in-de ní kenda'a-dé-ya, chí té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te nì kàkandíja kua'a ñáyivi tú'un nì ka'an-ya. Te nì kaka'an-i: Nú ná cháa máa Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vása já sá'a cháa yá'a náún, áchí-i. ³² Te cháa fariseo, nì kajini so'o-de ja ñáyivi kuá'a-ún súan káka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, nì katáji-de policia ja kátiin-de-ya. ³³ Te nì ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa-ri jíin-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu l'a nì táji rúu vai-ri. ³⁴ Te nandúkú-ró rúu. Te ma náni'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te nì kaka'an cháa judío: Te ndénu kí'in cháa yá'a ja má náni'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñáyivi-yo já ní kajicha nuu iní ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñáyivi ñuu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nandúkú-ró rúu, te ma náni'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te nì ndukuiñi Jesús. Te nì ka'an jaa-ya: Nú ndé in ñáyivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-ri te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú in ñáyivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka iní-i, nátu'un ká'an tutu ij. Achí-ya. ³⁹ Súan nì ka'an-ya tú'un Espíritu ja ní'in ñáyivi kákandíja-i-ya. Ko té cháa-ga Espíritu Santo. Chí té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kus'in-i siki-yá

⁴⁰ Te sava ñáyivi kuá'a-ún, nì kajini so'o-i tu'un yá'a. Te nì kaka'an-i: Jandáa ja máa cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Cháa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i nì kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ij, ja kii Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máa David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te nì kastátá'an ñáyivi já siki-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katiin-i-ya kákuñi-i. Ko tú nì in-i ní kenda'a-i-ya. ⁴⁵ Te policia-ún, káno'on nuu sutu ñá'nu jíin núu cháa fariseo. Te máa-ún, nì kaka'an jíin policia: Naja tú ní cháa-de jíin-ró, áchí. ⁴⁶ Te nì kaka'an policia-ún: Tú kuti ní in cháa ká'an nátu'un ká'an cháa yúan, áchí. ⁴⁷ Te nì ka'an cháa fariseo jíin-de: Te suni nì xndá'ú-de róó jíná'an-ró náún. ⁴⁸ A nì kandíja in cháa kuñá'nu xí in cháa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa, ñáyivi yúkú yá'a ja ná tú kájiní kuti-í ley, ná táji-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cháa nì kii nuu-yá akuáa-ún, suni in cháa fariseo kúu-de. Te nì ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndí-yó siki in cháa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jíin nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te nì kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já ondé ñuu Galilea tú kenda kuti ní in cháa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísiki ncháa-ña

¹ Te nì kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te nì cháa tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñáyivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te nì jungoo-ya, te nì stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-i. ³ Yúan-na te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, nì kákinchaka-de in ña'an ísiki ncháa tá'an. Te nì jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te nì kaka'an-de jíin-yá: Maestro, nì kani'in-ná ña'an yá'a máa núu tiñu ísiki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley nì tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ña'an kásá'a súan. Te máa-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko nì kaka'an-de tu'un yá'a ja kábito nchaa-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi siki-yá. Ko Jesús, nì jaxin-ya máa-yá. Te nì chaa-ya núu ñú'un jíin xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te nì ndukani-ya máa-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Te nú

ndé ñin máá-ró tú ío kuáchi, te róo kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ñá núsáá, áchí-ya. ⁸ Te ñi nakuaxin-ya máá-yá. Te ñi chaa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te ñi kajini so'o-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kanakani u'u iní-de. Te ñin-ni-de ñin-ni-de ñi kenda koyo-de kája'an-de. Ñi kejá'á onde cháa ñá'nu-ga te onde ñi ndí'i-na. Te ñi kendoo máá ñin-na Jesús jíin ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, ñi ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñin-de ní jiní-ya, chí máá-na ñasí'í-ún. Te ñi ka'an-ya jíin-ña: Súchi, ndéchi kája'an cháa kájikan kuachi sikí-ro. Tuká ni ñin-de sání'in róo náun. Achí-ya. ¹¹ Te ñi ka'an-ña: Ni ñin-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Ni ruu, tú sání'in-rí kuáchi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuáchi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun iní ñuyívi

¹² Te inga jínu ñi ka'an tuku Jesús jíin ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun iní ñuyívi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te cháa fariseo ñi kaka'an-de jíin-yá. Róo ká'an-róo tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te ñi ka'an Jesús: Vasa ká'an-rí tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-rí, chí jiní-rí ndénu vai-rí, te ndénu kí'in-rí. Ko róo, ni tú kájiní-ro ndénu vai-rí, ni ndénu kí'in-rí. ¹⁵ Máá-ró, cuenta cháa jito nchaa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito nchaa-rí ndasa káa ni ñin ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-rí, chí tú sá'a máá ñin-rí, chí onde jíin máa Táa-rí, I'a ñi táji rúu vai-rí. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-rí tu'un-rí. Te suni máa Táa-rí, I'a ñi táji rúu vai-rí, kúu inga testigo-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús: Tú kájiní-ro rúu ni Táa-rí. Te nú ní kájiní-ro rúu, suni kuní-ro Táa-rí núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a ñi ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'ún nini sta'an-ya iní ve'e ñi. Te tú ni ñin-i ní tiin-i-ya, chí té cha'an-ga jaá hora-ya. ²¹ Te ñi ka'an tuku Jesús jíin-de: Ruu, chí kí'in-rí. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro, te ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-rí, áchí-ya. ²² Yúan-na te ñi kaka'an cháa judío: Naja ká'an-de: Ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-rí. Á ka'ni-de máa-de ja súan. Achí-de. ²³ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Máá-ró íchi véé vai koyo-ró, te ruu chí onde nuu súkún vai-rí. Máá-ró kákuu cháa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-rí. ²⁴ Ja yúán ní ka'an-rí jíin-ró, ja ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro. Chí nú tú kákandíja-ró ja máá-rí kúu I'a, te kundiso ná'in-ró kuáchi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Te róo, ndé cháa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-rí jíin-ró onde xná'núu. ²⁶ Te sikí máá-ró ío kua'a-ga tu'un ka'an-rí, jíin ja kána jíin-rí nuu-ro. Ko I'a ñi táji rúu vai-rí kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-rí nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un ñi jini so'o-rí ñi ka'an máa-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un iní-de ja ká'an-ya tú'un máa Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Ondé nú ñi kajata kaa-ró máa Sé'e cháa, yúan-na te kuní-ro ja máá-rí kúu, te tú naún sá'a-rí ja máá-rí, chí ká'an-rí tu'un ñi stá'an máa Táa-rí nuu-rí. ²⁹ Chí I'a ñi táji rúu vai-rí kánchaa-ya jíin-rí. Tú xndóo-ya rúu, chí sá'a ná'in-rí tiñu jata'an iní máa-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xa'an-dé ñi kákandíja-de-ya.

Sé'e Dios jíin sé'e kui'na

³¹ Te ñi ka'an Jesús jíin cháa judío ja kákandíja-ún: Te nú kendoo ñi'in-ró jíin tú'un-rí, te kuu-ró cháa skuá'a ndíja jíin-rí. ³² Te juku'un iní-ro jíin tú'un ndaa,

te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Tata Abraham kákuu-ri, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ñin ñayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja taká chaa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ñin mozo, tú kéndoo-de iní ve'e ní káni, ko se'e, chí kéndoo-i iní ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máa Sé'e, te a ni kakuu libre ndija-ró. ³⁷ A jini-ri ja ñin tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuu-ri, chí tú káchu'un iní-ro tú'un ká'an-ri. ³⁸ Ruu ká'an-ri tu'un ni jini-ri nuu Táa-ri. Te suni máa-ró kásá'a-ró tíñu ni kajini so'o-ró nuu táa máa-ró. Achí-ya. ³⁹ Te ni kaka'an-de: Táa-ri kúu Abraham, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tíñu ni sá'a Abraham suni sá'a máa-ró núu. ⁴⁰ Ni jini so'o-ri tu'un ndaa nuu Dios, te ni ka'an-ri tu'un-ún jíin-ró. Ko máa-ró, kákuu-ri ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máa-ró kásá'a-ró tíñu máa táa-ro, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te ni kaka'an-de: Máa-rí, tú ní kákaku téné-rí. Ió ñin-ni táa-ri. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kumaní ndija-ró jíin-rí núu. Chí onde nuu Dios ni kenda-ri. Na tú vai-ri ja máa-rí, chí máa-yá ni táji-yá ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuku'un iní-ro tú'un ká'an-ri núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máa-ró kákuu se'e táa-ro kuí'ngá. Te skíkuu-ró tíñu kúni táa-ro kákuu-ri. Máa-de, ni ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúu. Te tú ní kándij iní-de jíin tú'un ndaa, chí tú kuti ní ñin tu'un ndaa níu'un iní-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máa-de ká'an-de, chí ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde chí máa-de káku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandija-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ñin róo ndini'in kuachi sikí-rí núsáa. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandija-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kákuu se'e Dios, káchu'un iní-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un iní máa-ró, chí nasu se'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Ndaa káka'an-ri ja cháa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jíin-yá. ⁴⁹ Te ni ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, chí sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máa-ró tú káka'an jíin'ún-ró jíin-rí. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te chaa judío, ni kaka'an-de: Vina te ni kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jíin cháa káani tu'un Dios, ni kají'i-de. Te róo áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Ni jíi táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máa-de náun. Te suni ni kají'i chaa ní jani tu'un onde sáa, te ndé chaa sá'a-ró máa-ró núsáa. Achí-de jíin-yá. ⁵⁴ Te ni ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máa-rí, te nduñá'nu sáni-ri núu. Máa Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máa-ró káka'an-ro ja I'a-ún kúu Dios máa-ró. ⁵⁵ Te tú kájiní kuti-ro nuu-yá. Ko ruu, chí jini-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jíin-ró ja tú jini-ri-ya, te kuu-ri chaa xndá'ú ñáá nátu'un máa-ró jíin'ún-ró núu. Ko jini ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ni kusí iní-de kuní-de kivi cháa-ri. Te a ni jini-de. Te a ni kusí iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío jíin-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kuia, te a ni jini-ro núu Abraham náun, áchí-de. ⁵⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ni káki'in-de yuu ja kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús ni sa'i-ni-ya. Te ni kenda-ya iní ve'e i. Te ni ja'a-ya sáva ma'ñu-de, te kua'an-ni-ya.

Chaa ñi kaku kuáá

1 Te nini kua'an-ya, te ñi jini-ya núú ñin chaa kuáá ondé kivi ñi kaku-de.
 2 Te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kajiká tu'ún-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. 3 Te ñi ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chi sua ja ná sátiñu ndijin Dios jíin-de. 4 Kánúú sá'a-rj tiñu I'a ñi táji rúu vai-rj, nini ío ndúú. Chi nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. 5 Nini kánde-rj iní ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-rj. Achí-ya. 6 Súan ñi ka'an-ya. Te ñi tiví sá'ví-yá nuu ñú'un. Te ñi sá'a-ya ndé'yu jíin tisi ví-yá-ún. Te ñi ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáá-ún.
 7 Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuni ka'an, ndajá'a). Te ñi kee-de kua'an-de. Te ñi nakiti nuu-dé, te ñi ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. 8 Yúan-na te taká tá'an-de, jíin taká ja á ñi kajinj ja cháa kuáá kúu-de núú, ñi kajiká tu'ún tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núú, áchí. 9 Te sava ñi kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku ñi kaka'an: Súan jito-de nátu'un chaa-ún, áchí. Ko máa-de ñi ka'an-de: Máa-rí kúu, áchí-de. 10 Yúan-na te ñi kajiká tu'ún-ún-de: Ndasa ñi nanuña nduchi-ro núsáa, áchí. 11 Te ñi ka'an-de: ñin chaa nání Jesús, ñi sá'a-de nde'yu. Te ñi ji'i-dé nduchi-rí. Te ñi ka'an-de jíin-rí: Kuá'an nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te ñi ja'an-rj, te ñi nakiti nuu-rí, te ñi ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. 12 Yúan-na te ñi kaka'an jíin-de: Ndénu kánde chaa-ún, áchí. Te ñi ka'an-de: Na kútuni, áchí-de. 13 Yúan-na te ñi kajanchaka chaa ñi kakuáá-ún nuu fariseo. 14 Te kivi ndéatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. 15 Te fariseo, suni ñi kajiká tu'ún ndasa ñi ndundijin nuu-dé. Te ñi ka'an-de jíin: Ñi ji'i-dé nde'yu sikí ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te ñi ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. 16 Yúan-na te sava fariseo ní kaka'an: Chaa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chi tú chíñú'ún-de kivi ndéatú, áchí. Ko ñi kaka'an sava-ga: Nú ñin chaa ío kuáchi kúu-de, te ndasa kuu sá'a-de taká tunj yá'a, áchí. Te ñi kastátá'an máa jíiná'an. 17 Te ñi kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róó, naún kachí-ro sikí cháa ñi nakuña nduchi-ro núsáa, áchí. Te máa-de ñi ka'an-de: ñin chaa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. 18 Ko tú ní kákandíja judío ja á ñi ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te ñi kákana xinj táa náa chaa ja ní ndundijin nuu. 19 Te ñi kajiká tu'ún-ún-de: Yá'a kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáa te ndasa ñi ndundijin nduchi-dé vina, áchí. 20 Te ñi kaka'an táa-de: Kájinj-rj ja cháa yá'a kúu se'e-rj, ja ní kaku kuáá núú. 21 Ko tú kajinj-rj ndasa ñi ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájinj-rj ndé chaa ñi nakuña nduchi-dé. Kaka tu'ún máa-ró-de, chi chaa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'un máa-de ja máa-de. Achí-de. 22 Súan ñi kaka'an táa-de, chi káyú'u-de kábito-de judío. Chi judío, a ñi kasánda ja nú ndé ñayívi ká'an ndaa ja máa-yá kúu Cristo, te kiní'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. 23 Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'ún máa-ró-de, áchí-de. 24 Yúan-na te inga jínu ñi kákana xinj cháa ñi kakuáá-ún. Te ñi kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chi chaa yúan a kájinj-yo ja cháa ío kuáchi kúu-de, áchí. 25 Yúan-na te máa-de ñi ka'an-de: Nú ío kuáchi-de xí naún, tú jiní-rj. Ko ío ñin ja jiní-rj. Chi chaa kuáa ní kuu-rj núú, te vina ñi ndundijin nuu-rí. Achí-de. 26 Te ñi kajiká tu'ún tuku-de: Ndasa ñi sá'a-de jíin-ró. Ndasa ñi nakuña-de nduchi-ro núsáa vii. Achí. 27 Te ñi ka'an-de jíin: A ñi kuu ñi kastu'ún-rí nuu-ro te tú káchu'un iní-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. 28 Te ñi kakiti iní nuu-dé. Te ñi kaka'an jíin-de:

Máá-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chí káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájini-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko cháa jian, tú kájini-ri ndénu vai-de, áchí. ³⁰ Te nì ka'an máá cháa-un: Náa iní-ri ja súan káka'an-ro, chí vasa nì nakuña-de nduchi-rí te tú kájini-ro ndénu vai-de. ³¹ Te a kájini-ro já Dios tú jíni so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñin ñayivi chíñú'ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayivi-ún jíni so'o-ya. ³² Onde ñí vai-yó na tú ní kájini so'o kuti-yo já ñin cháa nakuña-de nduchi ingá cháa nì kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te nì kaka'an judío: Róó, chí ío kuachi-ró onde kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí jíin-de. Te nì kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te nì jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te nì nani'in-yá-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te nì ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náv'a a kandija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te nì ka'an Jesús jíin-de: A nì jini-ro núu-yá. Te cháa ká'an jíin-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te nì ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te nì chíñú'ún-de-ya. ³⁹ Te nì ka'an Jesús: Vai-ri iní ñuyivi yá'a ja náku-xndí-ri siki ñayivi. Náv'a a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijin nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'jin sava fariseo jíin-yá. Te nì kajini so'o tu'un yá'a. Te nì kaka'an jíin-yá: Suni cháa kuáá kakuu-ri náún, áchí. ⁴¹ Te nì ka'an Jesús jíin: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi nì kaka'an-ro, kájini-ri, áchí-ro, te ja yúan kéndoo kuachi-ró jíin-ró.

10

Tu'un máá-yá jíin ríi

¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yújakú ríi, chí sasua káa-de kivi-de ingá lado, cháa-ún kúu natoó jíin ñaku'ná. ² Ko cháa kivi ichi yux'é, cháa-ún kúu cháa ndíto ríi. ³ Te cháa ndíto yux'é, júña-de yux'é já kivi cháa-ún. Te ríi-ún, kájini so'o-tí já ká'an-de. Te kána-de xiní ríi máá-de jíin sí'ví-tí, te kíñi'in-de-tí. ⁴ Te nú nì kíñi'in-de taká ríi máá-de, te yóxnúú-de nuu-tí. Te máá ríi-ún káindikín-tí-dé, chí kánakuni-tí ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndikín-tí yatá ñin cháa jíká, chí sua kunu-tí kóto-tí-dé, chí tú kájini-tí modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Nì ka'an Jesús tu'un yátá yá'a jíin-de. Ko tú ní kájuku'un iní-de jíin tú'un nì ka'an-ya jíin-de. ⁷ Te nì ka'an tuku Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu nátu'un yujakú ríi. ⁸ Taká cháa nì kikoyo xna'an-ga vasa ní cháa-ri, ñatoó jíin ñaku'ná kakuu-de, ko tú ní káandatu ríi-ún modo nì kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu nátu'un máá yux'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-ri, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ ñin ñaku'ná, máni ja saku'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, chí vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíñú'ún-i. ¹¹ Máá-rí kúu I'a ndíto va'a ríi. Nú ndé cháa ndíto va'a-de ríi, chí nasu ríi máá-de kakuu-tí. Te nú nì jini-de ja vái yi'í, te xndóo-de ríi katíin-ún-tí, te skuni jo ríi. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúnda'ú iní-de ríi. ¹⁴ Máá-rí kúu I'a ndíto va'a ríi. Te jini-ri nuu taká ríi-ri. Te máá-tí, kájini-tí rúu. ¹⁵ Nátu'un máá Táa-ri jini-ya rúu, te máá-rí jini-ri nuu Táa-ri. Te cháa iní-ri kuu-ri ja ríi-ri. ¹⁶ Suni náv'a-a-ri yaku-ga ríi. Ko sñin sñin jakú ká'jin-tí. Te jínu nú'ún já kiki'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-tí tu'un ká'an-ri. Te koo ñin-ni tiku'ni-tí. Te ñin-ni ja kóto-tí.

¹⁷ Kúndá'ú iní Tǎa-rí ruu, chí cháa iní-rí kuu-rí náva'a naschakú-rí máá-rí. ¹⁸ Ni ñin ma kúu ka'ní rúu, chí máá-rí kúu ja ja'a tu'un kuu-rí. Nú kuní-rí, te kuu kuu-rí, te nú kuní-rí, te kuu nachaku-rí, chí súan ío fuerza-rí. Tiñu yá'a nì tá'ú máá Tǎa-rí nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío nì kastátá'an tuku sikí tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachí kíni, te kátachí-dé. Naja kájini so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga nì kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachí ká'an-de. Kuu nakuña ñin tachí kíni nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Sikí ja kití iní judío nuu Jesús

²² Te nì kuu kivi viko ja ndúndoo ndatíñu iní ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e ñi, iní portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, nì kandutíyúu-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Nasaa kivi sténdatu-ró iní-rí. Te nú máá-ró kúu Cristo, kachí kájí nuu-rí jíná'an-rí, áchí-de. ²⁵ Te nì ká'an Jesús jíin-de: A nì kastú'un-rí nuu-ro te tú kákandíja-ró. Taká tiñu ja sá'a-rí jíin sí'ví Tǎa-rí, yuán kúu ja káka'an ndaa tu'un-rí. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chí nasu ríi máá-rí kákuu-ró, nátu'un nì ká'an-rí jíin-ró. ²⁷ Rii-rí, chí kájandatu-tí tú'un ká'an-rí. Te máá-rí jíní-rí-tí jíná'an-tí, te káindikín-tí rúu. ²⁸ Te kuchaku-tí ñí káni sá'a-rí. Te ma náa kúti-tí. Te nì ñin ñayivi ma kúu kuancháa-i-tí ndá'a-rí. ²⁹ Máá Tǎa-rí nì ja'a-ya-tí nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vasa táka ñayivi. Te tú nì ñin ñayivi kúu kuancháa-i-tí ndá'a Tǎa-rí. ³⁰ Máá-rí jíin Tǎa-rí, ñin-ni kákuu-rí, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te cháa judío, nì kaki'in tuku-de yuu ja kuá'a-de-ya. ³² Te nì ká'an Jesús jíin-de: Nì stá'an-rí kua'a tiñu va'a nuu-ro cuenta Tǎa-rí. Kuachi ndé ñin tiñu-ún kúu ja kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an cháa judío: Nasu sikí tiñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róo, chí kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chí róo, cháa kúu-ró. Te sá'a-ró ja Dios kúu-ró. Achí-de jíin-yá. ³⁴ Te nì ká'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máá-ró: Nì ká'an-rí ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chí nì tájí Dios tu'un-ya kuá'an nuu sava cháa. Te nì skúnání-ya-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú ñi. ³⁶ Núsáa te naja káka'an máá-ró ja tú'un ndiva'a kúu ja ní ká'an-rí ja Sé'e Dios kúu-rí. Chí máá Tǎa-rí nì teta'an ndoo-ya rúu, te nì tájí-ya ruu vai-rí. ³⁷ Te nú tú sá'a-rí tiñu Tǎa-rí, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-rí, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tiñu-ún náva'a kuní-ro te kandíja-ró ja máá Tǎa-rí káncháa-ya jíin-rí, te máá-rí jíin máá Tǎa-rí, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndé-de katiin-de-ya. Ko nì kuchio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te nì naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te nì kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te nì kikoyo kua'a xaán ñayivi núu-yá. Te nì kaka'an-i: Juan, jandáa tú ní sá'a-de nì ñin tuní. Ko ío ndaa taká tu'un nì ká'an-de cuenta cháa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xaán-í nì kákandíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u ñin cháa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máá Jíto'o-yo, te nì nasi'ichi-ña já'a-ya jíin íxi xiní-ña. Te cháa kú'u-ún kúu kuá'a-ña Lázaro. ³ Te kuá'a-de-ún, nì kátájí-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuní so'o-ní, cháa ja maní-ní jíin, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te nì jini so'o Jesús. Te nì ká'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kue'e kuu-de kúu. Chí sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máá kue'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kúmani Jesús jíin Marta jíin kú'u-ña

jín Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te nì kendoo-ya yúan uu kivi núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te nì ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Ná kí'on ñúu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te cháa káskuá'a-ún nì kaka'an-de jín-yá: Maestro, vina a kándúkú ndéé cháa judío kuá'a-de yuu ní. Te inga jínu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te nì ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora ñn ncháka. Chaa ja jika ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chí kúndijin nuu-dé ñuyivi yá'a. ¹⁰ Ko cháa jika akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chí tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan nì ka'an-ya. Te vásá ní ka'an tuku-ya jín-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-ri ja xndúko-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yuán-na te nì kaka'an cháa káskuá'a jín-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan nì ka'an Jesús ja á nì jì'i-de. Te máa-de nì kajani iní-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yuán-na te nì ka'an káji Jesús jín-de: A nì jì'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náv'a a kandíja-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yuán-na te Tomás, cháa nání Dídimo, nì ka'an-de jín tá'an-de, cháa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náv'a a ná kúu tá'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te nì cháa Jesús, te nì jini-ya já ní kuu kuun kivi já á nì yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jín ñúu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñáyivi judío, nì kikoyo-i nuu Marta jín nuu María, ja káka'an-i tu'un ndéé iní jín-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yuán-na te nì jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te nì kenda-ña kuáta'an-ña-yá. Ko María, nì kendoo-ña iní ve'e. ²¹ Te nì ka'an Marta jín Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a te ma kúu kuá'a-ná núu. ²² Te suni vina jini-ná ja táka já jikán-ní nuu Dios, te kua'a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te nì ka'an Jesús jín-ña: Nachaku kuá'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te nì ka'an Marta jín-ya: A jini-ná ja náchaku-de kivi náchaku táka ndíyi onde ná jínu ñuyivi, áchí-ña. ²⁵ Te nì ka'an Jesús: Máa-rí kúu I'a sá'a ja náchaku jín já kúchaku ní káni. Ja kándíja ruu, vasa a nì jì'i, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñáyivi chakú-i te kándíja-i ruu, ma kúu kuti-i. Á kándíja-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jín-ña. ²⁷ Te nì ka'an-ña jín-yá: Jaan Táta. A nì kandíja-ná ja máa-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kí iní ñuyivi, áchí-ña. ²⁸ Te súan nì ka'an-ña. Te nì kee-ña kuá'an-ña. Te nì kana sa'i-ña xiní kú'u-ña María: Máa Maestro, a nì chaa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, nì ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té ja-ga-ya onde ñuu, chí nì ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te káxiukú ñáyivi judío iní ve'e jín María, káka'an-i tu'un ndéé iní jín-ña. Te nì kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te nì kajindikin-i-ña, chí nì kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. ³² Ko nì ja María nuu kánchaa Jesús. Te nì jini-ña núu-yá. Te nì jukuiñi jiti-ña núu já'a-yá. Te nì ka'an-ña jín-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núu, áchí-ña. ³³ Yuán-na te nì jini Jesús ja ndé'e-ña jín já kánde'e ñáyivi judío vai koyo jín-ña. Te nì jaka nuu iní-ya. Te nì ndukuí'a iní-ya. ³⁴ Te nì ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te nì kaka'an-ña jín-yá: Ña'an-ní te kuní-ní, áchí-ña. ³⁵ Te nì nde'e Jesús. ³⁶ Yuán-na te nì kaka'an ñáyivi judío: Nde'é ná xaán ní kundá'ú iní-de cháa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko nì kaka'an sava-i: Bueno nì nakuña cháa yá'a nduchi cháa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núu, áchí-i. ³⁸ Te nì ndukuí'a tuku iní Jesús. Te nì chaa-ya yuvé'e añú-ún. Te ñn ya kava kúu. Te jika yú'u yaú-ún ndasú ñn yuu. ³⁹ Te nì ka'an Jesús: Chaxio yuu ján jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a cháa nì jì'i-ún, nì ka'an-ña jín-yá: Táta, a já'an xiko-de, chí a nì kuu kuun kivi yínduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te nì ka'an Jesús jín-ña: Nasu ní ka'an-ri

jiin-ró ja nú kándija-ró te kunj-ro ja ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te nì kachaxio-i yuu núú kándeé ndíyi-ún. Te Jesús, nì ndakoto-ni-ya íchi ándiví. Te nì ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jini-ná ja jini so'o ná'ín-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'jin kua'a ñáyivi yá'a. Ja yúan súan nì ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máá-ní nì táji-ní náá vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan nì ka'an-ya. Te nì ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tikenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te chaá ja á nì ji'i, nì kenda-de, te yisúkun ndá'a-dé s'i-in-de jiin sa'ma cinta. Te nuu-dé yisúkun ñin sa'ma. Te nì ka'an Jesús jiin-i: Ndáji-de, te síá-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, nì kakandija-i-ya. Chi nì kajini-i tiñu nì sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i nì kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te nì kakastu'ún-i ndasa nì sá'a Jesús.

Ja ní kanat'in tu'un tá'an sikí Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jiin cháa fariseo, nì kakutútú-de. Te nì kandatú'ún-de: Ndasa sá'a-yó, chi chaá yá'a xaan sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chi nú síá-yo-dé, te ndivii ñáyivi kándija-i. Te chaakoyo chaá ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo onde jiin ñáyivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ñin tá'an-de nání-de Caifás, chaá-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, nì ka'an-de jiin: Róo tú kájiní kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'ún iní-ro ja kánúú kúú ñin chaá ja sikí ñáyivi, nasu ja náa ndivii ñáyivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chi ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te nì jani-de tu'un ja kúú Jesús ja sikí ñáyivi. ⁵² Te nasu máá ñin ja ñáyivi yúan, chi suni ja nastútú-yá se'e Dios ja ní kajicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún nì kandatú'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin Jesús nuu cháa judío, chi nì kenda-ya yúan kua'an-ya ñin ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te nì kendo-yá yúan jiin cháa káskuá'a jiin-yá. ⁵⁵ Te a nì kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te kua'a-í nì kaka-a-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máá-i xna'an-ga vasa kéj'á viko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'un tá'an-i iní ve'e i: Ndasa jani iní-ro. Chaá-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jiin cháa fariseo, nì katá'ú-de tiñu ja nú ndé ñin-i jiní-i ndénu kándeé-ya, ná kástu'ún-i náva'a tiin-de-ya.

12

Ja ní ji'i María ja'q Jesús jiin perfume

¹ Te iñu kivi já té kejá'a-ga viko Pascua, te nì chaá Jesús ñuu Betania nuu kánchaá Lázaro chaá nì ji'i te nì nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te nì kaja'a-de ndeyu ní kuxini-ya yúan. Te Marta nì jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñin chaá yéé stáa jiin-yá. ³ Yúan-na te nì ki'in María ñin libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te nì ji'i-ña ja'q Jesús, te nì nasi'ichí-ña já'a-yá jiin íxi-ña. Te ní iní ve'e-ún, nì jicha xiko perfume. ⁴ Te ñin chaá skuá'a jiin-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaá nastúu-de-ya. Te nì ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núú ñáyivi ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan nì ka'an-de, nasu já kúndá'ú iní-de ñáyivi ndá'ú, chi sua chaá kuí'ná ní kuu-de. Te nì kuu-de tesorero, te jánchaá-de ja kájakin-i-ún. ⁷ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Síá-ña, chi sikí kivi yúji-ri kúu ja chíva'a-ña yá'a. ⁸ Chi nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jiin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaá-ri jiin-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, nì kajini tu'un-i ja kánchaá-ya yúan. Te nì chaakoyo-i. Ko nasu máá ñin Jesús vai nde'é-i, chi suni nde'é-i nuu Lázaro

kákunji-i. Chĩ a nĩ jĩ'i-de te nĩ nachakũ-de. ¹⁰ Ko sutũ ñá'nu, nĩ kandatũ'ún-de ja sũni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Chĩ kua'a ñáyivi judío, nĩ kenda-i kája'an-i, te kákandíja-i nuu Jesús ja sikĩ Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kivi xian, nĩ chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te nĩ kajini tu'un-i ja vái Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te nĩ kaki'in-i numa yukú ñuu. Te nĩ kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te nĩ kakana jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá chĩ ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios. Máá Rey ñáyivi Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te nĩ ni'in Jesús ñin burro jáá. Te nĩ jungoo-ya sikĩ-tí natũ'un ká'an tutũ: ¹⁵ Sesí'í ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máá-ró, yóso-yá ñin burro jáá, áchí. ¹⁶ Ondé xnáñúú te tú ní kájuku'un inĩ chaá káskuá'a jín-yá jín tíñu yá'a. Ko onde ná nĩ nduñá'nu Jesús, yúan-na te vása ní kanũku'un inĩ-de tu'un yóso sikĩ máá-yá, jín ja ní kásá'a-de tíñu yá'a jín-yá. ¹⁷ Te ñáyivi ká'jin jín-yá, nĩ kaka'an ndaa-i ndasa nĩ kana-ya xini Lázaro yuvé'e añũ, te ndasa nĩ nachakũ-de ja á nĩ jĩ'i-de. ¹⁸ Ja yúan nĩ kenda koyo kua'a-gá-i, nĩ kajata'an-ya. Chĩ nĩ kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuni yá'a. ¹⁹ Ko chaá fariseo nĩ kaka'an máá-de: Vina te a kajini-yo ja má kúu kasũ kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñáyivi kája'an-i yata-dé.

Ñáyivi ñuu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yakũ ñáyivi ñuu Grecia nĩ kaka-i kuachiñú'ún-i kivi víko-ún. ²¹ Ñáyivi-ún, nĩ jakoyo-i nuu Felipe chaá ñuu Betsaida ndañúú Galilea. Te nĩ kaka'an nda'ú-i jín-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákunji-ná, áchí-i. ²² Te nĩ ja'an Felipe, nĩ kastũ'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jín Felipe ndendúú nĩ kakastũ'ún-de nuu Jesús. ²³ Te nĩ ka'an Jesús jín-de: A nĩ jaá hora ja nduñá'nu máá Sé'e chaá. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñin nunĩ trigo nú tú jungava nuu ñú'un te kuũ, te máá ñin-ni kendoo. Ko nú kuũ, te kua'a xa'an nunĩ nánde. ²⁵ Nú ndé chaá kúnda'ú inĩ-de máá-de, te naa-dé. Ko nú ndé chaá tú chíñú'ún-de máá-de inĩ ñuyívi yá'a, te kuchakũ-de ní káni. ²⁶ Nú ndé ñin chaá kuni kuatíñu nuu-rí, ná kúndikĩn-de ruu. Te nuu kunchaa-ri yúan kunchaa chaá jatíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñin-de jatíñu-de nuu-rí, te koo ja jítũ'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúku'a inĩ-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ni náa nuu túndó'o hora yá'a, achĩ-ri xí túu. Ma kúu, chi ja sikĩ hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jín Dios. Yúan-na te ichi ándívi ní kenda ñin tu'un: A nĩ kanakana jaa-i ruu nĩ sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jín sá'a-ri, áchí. ²⁹ Te ñáyivi ká'jin yúan, nĩ kajini so'o-i te nĩ kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, nĩ kaka'an-i: Nĩ ka'an ñin ndajá'a Dios jín-de, áchí-i. ³⁰ Te nĩ ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikĩ rúu, chĩ sua ja máá-ró jín'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndún'ín kuachi sikĩ ñuyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu inĩ ñuyívi yá'a kí'in. ³² Te ruu, nú a nĩ ndíta kaa-ri inĩ ñuyívi te kana-ri xini ndívii ñáyivi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a nĩ ka'an-ya ja stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te nĩ kaka'an ñáyivi-ún jín-yá: Kájiní-ná ja kéndoo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuita kaa máá Sé'e chaá núsáa. Te ndéja kúu máá Sé'e chaá-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te nĩ ka'an Jesús: Yakũ-na kivi kunchaa máá luz jín-ró jín'an-ró. Kaka nini ío ndijin náv'a a tú kuña nuu-ro. Chi chaá jika ñuñáa, na tú jini-de ndénu kí'in-de.

Ja tú káandjia cháa judío

³⁶ Kandjia nuu máá luz nini kánchaa-ya jíin-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchi-ya jíin-i. Súan n̄i ka'an Jesús. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya. Te n̄i sa'í-ni-ya núu-í jíiná'an-i. ³⁷ Ko vasa n̄i sa'a-ya kuá'a tuni nuu-í, ko tú ní káandjia-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an Isaías cháa n̄i jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandjia tu'un n̄i ka'an-yo. Te ndéja ní jini nuu fuerza máá Jito'o-yo, áchi. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandjia-i jíiná'an-i, chi n̄i ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ N̄i sákuáa-ya ndúchi-í, te n̄i kundava iní añú-í n̄i sa'a-ya, náva'a ma kuní-í jíin ndúchi-í, ni ma júku'un in̄i añú-í, ni ma nájío káva in̄i-í, ja sa'a-ri tana-í, áchi. ⁴¹ Tu'un yá'a n̄i ka'an Isaías, chi n̄i jini-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te n̄i ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan n̄i jó, te kua'a cháa tá'ú tiñu, n̄i káandjia-de nuu-ya. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní káastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de in̄i ve'e sinagoga, jani in̄i-de. ⁴³ Chi kúsi-gá in̄i-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayivi vasa ja ndúñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te n̄i ka'an jaa Jesús: Ñayivi kándjia ruu, nasu máá in̄i ruu kándjia-i, chi nuu I'a n̄i táji rúu vai-ri kándjia-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-ri, suni ndé'é-i nuu I'a n̄i táji rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri in̄i luz in̄i ñuyivi, náva'a nú taká ñayivi kándjia-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú in̄i ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndí-ri siki-í, chi tú vai-ri ja náku-xndí-ri siki ñuyivi, chi sua ja náma-ri ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú játu'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja náku-xndí siki-í. Tu'un n̄i ka'an-ri kúu ja náku-xndí siki-í onde kivi jinu ñuyivi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-ri ja máa-ri, chi Táa-ri I'a n̄i táji rúu vai-ri, máa-ya n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-ri. Ndasa kachi-ri te ndasa ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jini-ri ja tiñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ní káni sá'a. Núsáa te tu'un ká'an-ri, máni tu'un n̄i ka'an Táa-ri jíin-ri kúu, áchi-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a n̄i jini Jesús ja ní jaa hora kenda-ya ñuyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú in̄i-ya ñayivi-yá ká'io in̄i ñuyivi, te onde sandí'í-na n̄i kundá'ú in̄i-ya-í. ² Te n̄i ndí'í n̄i káku-xini-ya. Te vina a n̄i ka'an kui'na jíin iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástuu-de-ya. ³ Te a jini Jesús ja máa Táa-ya, a n̄i ja'a-ya taká ndatiñu in̄i nda'a-yá, te suni jini-ya ja ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te n̄i ndukuiñi-ya já ní kuxini-ya. Te n̄i chaxio-ya sá'ma-yá. Te n̄i ki'in-ya in̄i sa'ma vítá. Te n̄i ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te n̄i chu'un-ya ndúcha iní in̄i tija'an, te n̄i kejá'a-yá náka-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichi-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te n̄i jaa-ya núu Simón Pedro. Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ni ja'a-ná náún, áchi-de. ⁷ Te n̄i ka'an Jesús: Tú júku'un in̄i-ro já sa'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un in̄i-ro, áchi-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro n̄i ka'an-de jíin-yá: Ma náka-ya kuti-ni ja'a-ná, áchi-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundij-ro jíin-ri, áchi-ya. ⁹ Te n̄i ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máá in̄i ja'a-ná, chi suni suni nda'a-ná jíin xini-ná núsáa, áchi-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja a n̄i ndundo, máni jinu ñú'ún já ndúndo máá já'a-ni-de, te a n̄i ndundo ndí'í-ni-de. Te máa-ró, a n̄i káandjia-ro ko nasu taká-ro. Achí-ya. ¹¹ Chi a n̄i jini-ya ndéja kúu ja nástuu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu taká-ro ká'io ndoo. ¹² Te n̄i kuu n̄i nakacha-ya já'a-dé jíiná'an-de, te

nĭ naki'in-ya sá'ma-yá. Te nĭ nungoo tuku-ya. Te nĭ ka'an-ya: Á kájinĭ-ro já ní sá'a-rĭ jĭin-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jĭin Jĭto'o-ro kúu-rĭ, te káka'an ndaa-ro. Chĭ suu máa-rĭ kúu. ¹⁴ Te nú ruu, Ɂasa Jĭto'o-ro jĭin Maestro kúu-rĭ, nú nakacha-rĭ ja'a-ro, suni súan kánúú nákača ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Chĭ tiñu yá'a nĭ stá'an-rĭ nuu-ro náva'a suni sá'a máa-ró jĭin tá'an-ró nátu'un nĭ sá'a-rĭ jĭin-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-rĭ jĭin-ró: ĩn mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jĭto'o-de, ni ĩn apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa nĭ tájĭ-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un ĩnĭ-ro jĭin tú'un yá'a, te xáán ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-rĭ sĭkĭ táka-ro. A jĭnĭ-rĭ ndéja ní kaji-rĭ. Ko ná skĭkuu tu'un ká'an tutu ĩ: Chaa nĭ yee stáa jĭin-rĭ, nĭ jañu-de ruu jĭin xúsĭ'yi-dé, áchĭ tutu. ¹⁹ Ondé vina kástu'un-rĭ taká tiñu nuu-ro ondé jĭin tiempo, náva'a nú nĭ kuu, te kandĭja-ró já máa-rĭ kúu I'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-rĭ jĭin-ró: Nú ĩn ñayĭvi kuátú'un-i ĩn chaa nĭ tájĭ-rĭ kua'an, te játu'un-i ruu. Te ñayĭvi játu'un ruu, suni játu'un-i I'a nĭ tájĭ ruu vai-rĭ, áchĭ-ya jĭin-de jĭná'an-de.

Jā ní kĭvi Satanás ĩnĭ Judas

²¹ Te ja á nĭ ka'an Jesús tu'un yá'a, te nĭ ndukuĭ'a ĩnĭ-ya. Te nĭ ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-rĭ jĭin-ró jĭná'an-ró ja ĩn róó, nastúu-ró ruu, áchĭ-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jĭin-ya, nĭ kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani ĩnĭ-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ĩn máa cháa káskuá'a-ún ja manĭ-yá jĭin-de, ndĭtuu-de jĭka Jesús. ²⁴ Te nĭ sá'a Simón Pedro ĩn seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'un-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máa-de ja ndĭtuu-de jĭka Jesús, nĭ ka'an-de jĭin-ya: Táta, ndé chaa kúu, áchĭ-de. ²⁶ Te nĭ ka'an Jesús: Ná chĭndaji-rĭ staa te ku'a-rĭ nuu ĩn chaa, te chaa-ún kúu, áchĭ-ya. Te nĭ chĭndaji-ya staa. Te nĭ ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te nĭ yee staa-ún. Te nĭ kĭvi-nĭ Satanás ĩnĭ. Yúan-na te nĭ ka'an Jesús jĭin: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachĭ-ro, áchĭ-ya. ²⁸ Ko ní ĩn chaa káyee staa jĭin-ya-ún, tú ní kájuku'un ĩnĭ-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jĭin. ²⁹ Chĭ sava-de, nĭ kajani ĩnĭ-de ja ní ka'an Jesús jĭin: Kuaan-ró naún kájinu ñú'un-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na jĭin núu cháa ndá'ú. Chĭ Judas ĩn janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te nĭ kenda-nĭ kua'an. Te a nĭ kuaa.

Tiñu jáá tá'ú-ya nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te nĭ ka'an Jesús: Vina te a nĭ nduñá'nu máa Sé'e chaa. Te suni nĭ nduñá'nu Dios nĭ sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máa-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchĭ, yaku-na kĭvi kunchaa-rĭ jĭin-ró. Te nandúkú-ró ruu, te nátu'un nĭ ka'an-rĭ jĭin cháa judío, ondé nuu kí'in-rĭ, ma kúu jaá koyo-ró jĭná'an-ró. ³⁴ ĩn tiñu jáá tá'ú-rĭ nuu-ro jĭná'an-ró: Já ná kúndá'ú ĩnĭ-ro taká tá'an-ró. Nátu'un kúndá'ú ĩnĭ-rĭ róó, suni súan kúndá'ú ĩnĭ-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kúndá'ú ĩnĭ-ro taká tá'an-ró, yúan-na te kunĭ taká ñayĭvi já máa-ró kákuu chaa nĭ káskuá'a jĭin-rĭ, áchĭ-ya.

Tu'un Pedro jĭin lí'li

³⁶ Te nĭ ka'an Simón Pedro jĭin-ya: Táta, ndénu kí'in-nĭ, áchĭ-de. Te nĭ ka'an Jesús jĭin-de: Nuu kí'in-rĭ-ún, ma kúu kundikĭn-ro ruu vina. Ko kúkuéé-ga te kundikĭn-rúu ja-a-ro. ³⁷ Te nĭ ka'an Pedro jĭin-ya: Táta, najá ma kúu kundikĭn-ná nú vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Achĭ-de. ³⁸ Te nĭ ka'an Jesús jĭin-de: Kuu-ro já ruu náún. Jandáa ká'an-rĭ jĭin-ró: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró ruu unĭ jĭnu.

14

Jā sātu'a-ya vé'e andívi kúu yóo

¹ Mā kūñáá inji añú-ro. A kákandija-ró Dios, suni ná kándija-ró rúy. ² Chī ió kua'a vé'e inji ve'e Táa-ri. Te nú tú súan ío, a ñi kastu'ún-rí nuu-ro núu. Kí'ín-ri kīsátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sātu'a-ri ve'e kuxiukú-ró, te nchaa-ri kinastútú-rí roó kí'on. Návā'a nuu kúnchaa máa-ri-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájiní-ro ndénu kí'ín-ri. Te kájiní-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te ñi ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájiní-ná ndénu kí'ín-ní. Te ndasa kuní-ná íchi núsáá, áchí-de. ⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Máa-rí kúu máa íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Mā kúu jāa ni iin-i nuu Táa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájiní-ro rúy, te suni a ñi kájiní-ro Táa-ri núu. Te onde vina a kájiní-ro-yá, te a ñi kandé'é-ró núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te ñi ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní máa Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a inji-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jika-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuní-ro rúy náun. Chaa ñi jini ruu, nuu máa Táa-yo ní jini-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máa Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándija-ró já máa-rí kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kúu inji máa-rí ká'an-ri. Chī máa Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí, te máa-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandija ruu jā kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo jíin máa-rí: Te nú tú súan, te kandija ruu cuenta máa tiñu sá'a-ri. ¹² Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándija ruu, tiñu jā sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máa-de vasa yá'a, chī no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. ¹³ Te taká ñaún jā kakán-ro núu máa Táa-yo jíin sí'ví-rí, yúan sá'a-ri, návā'a nduñá'nu máa Táa-yo já sikí máa Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú ñaún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Jā ní keyu'u-yá jā kíi Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-rí, te kuandatú-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'ú-rí nuu máa Táa-yo Dios. Te kua'a-ya ingá I'a chindéé chítuu roó jíná'an-ró, návā'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máa Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, mā kúu kuatá'ú-i-ya, chī tú kandé'é-i nuu-yá ní tú kájiní-i-ya. Ko máa-ró, chī kájiní-ro-yá, chī ncháa-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Mā skéndo ndá'ú-ri roó, chī nchaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ Iin tí'lí-na te mā kuní-ga ñuyivi núu-rí. Ko máa-ró chī kuní-ro rúy, chī chakú-ri. Te jā yúan suni kuchaku máa-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuní-ro já kánchaa-ri jíin máa Táa-ri, te máa-ró jíin rúy, te máa-rí jíin máa-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñu'un inji-de tiñu ñi tá'ú-rí, te skíkuu-de, chaa-ún kúu jā maní jíin-rí. Te nú maní-dé jíin-rí, suni kumaní máa Táa-ri jíin-de. Te máa-rí, kumaní-ri jíin-de te stá'an ndijin-ri máa-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ñi ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máa-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chī túu, áchí-de. ²³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé chaa maní-dé jíin-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máa Táa-ri jíin-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jíin-de. ²⁴ Te chaa tú maní jíin-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ñi kájiní so'o-ró, nasu tú'un máa-rí kúu, chī tu'un máa Táa-yo I'a ñi táji rúy vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, nini kánchaa-ri jíin-ró. ²⁶ Ko máa Táa-yo Dios, táji-yá máa I'a chindéé chítuu roó kii-ya jíin sí'ví-rí. Te máa I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máa-yá, stá'an-ya taká tu'un nuu-ro, te xndaku-ya núu-ro taká tu'un ñi ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Skéndo-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máa-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chī máa-rí kua'a-ri nuu-ro. Mā kúku'a inji añú-ro, te ni

ma yú'ú-ro. ²⁸ A ni kajini so'o-ró já ní ka'an-ri jín-ró: Ki'in-ri te ncha-a-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ni kumaní-ro jín-rí, te kusí ndíja iní-ro núú, chí ni ka'an-ri jín-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chí ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ni kastu'un-ri nuu-ro onde jín tiempo, náva'a nú a ni kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jín-ró, chí vai ja kúná'nu iní ñuyívi yá'a. Te tú ndújín jín-rí. ³¹ Ko vai máá, náva'a kuní ñuyívi ja maní-rí jín máá Táa-yo Dios, te nátu'un ni tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-ri, suni súan sá'a-ri. Ndukiñi ná chó'o.

15

Mááy'o uva ndija

¹ Máá-rí kúu máá yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu l'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndítin ruu te tú já'a nde'e, jáncha-a-yá. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-yá náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a ni kándundoo-ró jín tú'un ni ka'an-ri jín-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jín-rí, te máá-rí jín máá-ró. In nda'a uva, ma kúu kua'a máá nde'e, te nú tú kutin jiká máá yó'o. Te suni súan róó, te nú tú kuxiukú-ró jín-rí. ⁵ Máá-rí kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-ri. Chaa ja káncha-a jín-rí, te máá-rí jín máá-de, chaa-ún já'a kua'a nde'e. Chí nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni in-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú káncha-a jín-rí, kenda-de ki'in-de, sá'a-yá. Te ichi nátu'un in nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-i nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jín-rí te tu'un ká'an-ri ñú'un iní-ro. Yúan-na te kakan naún kákuu-ro, te kua'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a nde'e, yúan-na te nduá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró cháa kákuu'a jín-rí. ⁹ Nátu'un máá Táa-yo kúndá'ú iní-yá rúu, suni súan kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jín tú'un kúndá'ú iní-ri róó. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, te nene kúndá'ú iní-ri róó. Nátu'un máá-rí ni skíkuu-ri tiñu ni tá'ú Táa-ri nuu-ri, te nene kúndá'ú iní-yá rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró, náva'a ná kúkútu-ro jín tú'un kúsi iní máá-rí. ¹² Ya'a kúu tiñu tá'ú-ri: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. ¹³ Nú in chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga iní-i-de nátu'un ni sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máá-ró kákuu amigo-ri nú skíkuu-ró táká tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róó mozo. Chí in mozo, tú jini-de naún sá'a jito'o-de. Chí sua skúnání-rí róó amigo-ri, chí a ni kastu'un-ri nuu-ro táká tu'un ni jini so'o-ri onde nuu máá Táa-ri. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chí sua ni kaji-ri róó, te ni jani-ri róó ja kingoyo-ró te kua'a-ró nde'e. Te ma náa nde'e-ro. Te taká ja kakán-ro nú máá Táa-yo Dios jín sí'ví-rí, kua'a-yá núu-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró.

Ja káchindikín-i chaa kákandíja

¹⁸ Te nú kití iní taká ñayívi núu-ro jíná'an-ró, te ma náa iní-ro já súni ni kití iní-i nuu máá-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaa ñuyívi ní kákuu-ró, te kumaní ñayívi jín róó nátu'un jín tá'an máá-i núú. Ko nasu cháa ñuyívi kákuu-ró, chí sua ni kaji-ri róó iní ñuyívi. Ja yúan kákiti iní ñayívi núu-ro. ²⁰ Ma náa iní-ro tú'un ni ka'an-ri jín-ró: In mozo, tú kúná'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú ni káchindikín-i ruu suni súan chindikín-i róó. Nú ni skíkuu-i tu'un ni ka'an-ri, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jín-ró ja síki sí'ví-rí, chí tú kájiní-i l'a ni táji rúu vai-ri. ²² Nú tú ní kí-ri, ni nú tú ní ká'an-ri jín-i, ma kóo kuachi-i núú. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayívi kájito u'u ruu, suni kájito

u'u-i máá Táa-ri. ²⁴ Nú tú ní sá'a-ri tiñu nuu-í ja ní ñin chaá tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núú. Ko vina a ñi kajini-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jín máá Táa-ri. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkuu tu'un yóso núú tutú ley máá-i: Ja tú ña kuachi-ri, te ñi kajito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máá Táa-yo táji-rí máá I'a chindéé chítuu róó. Máá Espiritu ndaa kúu-ya, te onde chji máá Táa-yo Dios kénda-ya. Te nú a ñi chaá-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máá-ró kani ndaa-ro tú'un, chj ká'jin-ro jín-ri onde kivi ní kejá'á-rí.

16

¹ Tu'un yá'a ñi ka'an-ri jín-ro náva'a tú nayú'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róó ini ve'e sinagoga kingoyo-ro. Te jaá hora ja nú ñin chaá ka'ni-dé róó, te kani ini-de ja bueno ñi sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jín-ro, chj tú kajini-i nuu máá Táa-yo Dios, te ni nuu máá-rí. ⁴ Ko ñi ka'an-ri tu'un yá'a jín-ro náva'a nú a ñi jaá hora, te nuku'un ini-ro ja súan ñi ka'an-ri jín-ro. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jín-ro onde kivi ní kejá'á-rí, chj jika-ri jín-ro jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chj no'on-ri nuu I'a ñi táji rúu vai-ri. Te ñi ñin róó, ña tú kaka tu'un-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a ñi kuxí ini-ro chj súan ñi ka'an-ri jín-ro. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jín-ro: Ja síkí róó kúu ja kánúú kí'in-ri. Chj nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú kí'in-ri, te táji-rí-ya kí-ya núu-ro. ⁸ Te nú a ñi chaá-ya te stá'an-ya núu-í ja ndíso máá-i kuachi, jín ja kúu tiñu ndaa, jín ndasa náku-xndí-ya-í. ⁹ Máá kuachi-ún kúu ja tú káandja-i ruu. ¹⁰ Te máá tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-ri. ¹¹ Te tu'un náku-xndí-ún kúu ja a ñi jáku-xndí-ya síkí máá ja kúñá'nu ini ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espiritu ndaa

¹² Ió kua'a-gá tu'un ka'an-ri jín-ro, ko ma kánda-ró jín vina. ¹³ Te nú ñi chaá máá Espiritu ndaa, máá-yá stá'an-ya táká tu'un ndaa nuu-ro. Chj tú ka'an-ya ja kuní máá-yá, chj ka'an-ya táká ja jini so'o-ya. Te stá'an-ya táká tiñu chaá. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, chj kí'in-ya tú'un xíin máá-rí, te stá'an-ya núu-ro jíná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xíin máá Táa-yo, suni máá-rí xíin. Ja yúán ní ka'an-ri ja kí'in-ya ja xíin máá-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ Ñin tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-ri. Te suni ñin tí'lí-ga, te nakuní tuku-ro núu-ri, chj no'on-ri nuu máá Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava chaá kákuá'a jín-ya ñi kaka'an-de jín tá'an-de: Naún kúu tu'un ñi ka'an-ya jín-yó: Ñin tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-ri, te suni ñin tí'lí-ga, te nakuní tuku-ro núu-ri, chj no'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te ñi kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jín-yó: Ñin tí'lí-na. Tú kájuku'un ini-yo ja ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te ñi jiní Jesús ja kaká tu'un-de-ya kákuñi-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: Á kájika tu'un tá'an-ró ja ní ka'an-ri tu'un yá'a jín-ro: Ñin tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-ri, te suni ñin tí'lí-ga, te nakuní tuku-ro núu-ri. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ro: Nde'e-ro te ndukuí'a ini-ro, ko kusii ini ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a ini-ro, ko vasa kákukuí'a ini-ro, te ndusii ini-ro. ²¹ Ñin ñasí'í, nú já'ncha chji-ña, te kúkuí'a ini-ña, chj kuakuyani skáku-ña. Te nú a ñi skáku-ña ñin suchi lúli, tuká ná'an-ña túnd'o'ó ñi ta'an-ña, chj kúsii ini-ña ja ní kaku ñin chaá ini ñuyívi. ²² Suni súan máá-ró, kákukuí'a ndija ini-ro vina. Ko inga kivi te nakuní-ri nuu-ro te kusii ini-ro. Te ma ndukuí'a-ga ini-ro jíná'an-ró sá'a ni ñin ñayívi. ²³ Te kivi-ún tú naún kaká tu'un-ró rúu. Jandáa ká'an-ri jín-ro, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jín sí'ví-rí, te kuá'a-ya núu-ro. ²⁴ Onde vina te tú naún ní kájukan kuti-ro jín sí'ví-rí. Kakan, te

ni'in-ro, nává'a kusii vá'a iní-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jíin-ró. Ko in kivi te mā ká'an yátá-gá-rí jíin-ró, chí sua kastu'un káji-rí taká tu'un máá Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivi-ún, kakan-ro jíin sí'ví-rí. Te tú ká'an-rí jíin-ró já kakán ta'u-rí nuu máá Táa-yo já síkí róó. ²⁷ Chí máá Táa-yo, kúndá'ú iní-ya róó. Chí máá-ró nī kākumaní-ro jíin-rí, te nī kākandíja-ró já ondé nuu Dios vai-rí. ²⁸ Nī kenda-rí ondé nuu máá Táa-yo, te nī chaá-rí iní ñuyívi. Vina te kenda tuku-rí iní ñuyívi te no'on-rí nuu máá Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te nī kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá: Vina te ká'an káji-ní. Tú ká'an-ní ni in tu'un yátá. ³⁰ Vina te kájuku'un iní-ná ja jíin-ní taká tu'un, te tú jinu ñú'ún-ní ja kaká tu'un-i ní. Já yúán kākandíja-ná ja ní kenda ndíja-ní ondé nuu Dios vai-ní. Achí-de jíin-yá. ³¹ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Vina te kākandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chí vai in hora, te a nī chaá, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro rúu máá in-rí. Ko mā kúnchaá máá in-rí, chí máá Táa-yo Dios kánchaá-ya jíin-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-rí jíin-ró nává'a koo ndéé iní-ro sá'a-rí. Iní ñuyívi, chí koto-ró túndó'o. Ko kava téyí-ró, chí a nī kundéé-rí jíin ñuyívi, achí-ya.

17

Tu'un nī jikán ta'u Jesús ja'a yóó

¹ Tu'un yá'a nī ka'an Jesús. Te nī ndakoto-ya íchi ándívi. Te nī ka'an-ya: Táa, a nī chaá máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, nává'a suni Se'e-ní sáñá'nu-ní. ² Chí nī ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e síkí taká cháa, nává'a nuu taká cháa nī ja'a-ní nuu-í, kuá'a-i ja kúchaku-de ní káni. ³ Te tu'un kuchaku ní káni kúu ja ná kuni-de ní ja máá in ndíja-ní Dios kúu-ní ondé jíin Jesucristo I'a nī táji-ní vai. ⁴ Máá-ná, nī sáñá'nu-ná ní iní ñuyívi. A nī síjnu-ná tíñu nī tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuni jíin núu máá-ní, ná tu'un nī kuñá'nu-ná jíin-ní ondé ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ Nī stá'an ndíjin-ná ní jíin sí'ví-ní nuu taká cháa nī ja'a-ní nuu-ná iní ñuyívi. Máá-ní ní xíin-dé núú. Te nī ja'a-ní-de nuu-ná. Te nī kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja ondé nuu máá-ní vai taká tu'un nī ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chí tu'un nī ja'a-ní nuu-ná, nī ja'a-ná nuu máá-de jíin-an-de. Te nī kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a nī kajiní ndaa-de ja ní kenda-ná ondé nuu-ní. Te nī kākandíja-de ja ní táji-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chí sua jikán ta'u-ná ja'a cháa nī ja'a-ní nuu-ná, chí máá-ní xíin-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te nī nduñá'nu-ná nī sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaá-ná iní ñuyívi. Ko máá-de chí káxiukú-de iní ñuyívi, te máá-ná nájaá-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká cháa nī ja'a-ní nuu-ná, nává'a in-ní ná kúu-de ná tu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná nī kánchaá-ná jíin-de iní ñuyívi, te nī ndíto-ná-de jíin sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ní ndíto-ná-de te tú ní náá ni in-de, chí máá-ní se'e kui'na ní naa, nává'a skíkuu tutu ij. ¹³ Te vina najaá-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi nává'a ná kúsií vá'a iní-de jíin tú'un kúsií iní máá-ná. ¹⁴ Nī kastu'un-ná tu'un-ní nuu-dé. Te nī kakití iní ñuyívi núu-dé, chí nasu sé'e ñuyívi kákuu-de ná tu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxió-ní-de iní ñuyívi, chí sua koto-ní-de nuu kini nuu kui'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Ná tu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa.

Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un nì tájí-ní náá vai-ná inì ñuyívi, suni súan tájí-ná-de ki'in-de inì ñuyívi. ¹⁹ Te ja sikí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, nává'a koo ndoo máá-de jín tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn cháa yá'a jíná'an-de, chí suni ja'a taká ñayivi já ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Nává'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kánchaa-ní jín-ná, Táa, te máá-ná jín máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jín-yó kuni-ná, nává'a ná kándíja ñuyívi já máá-ní nì tájí-ní náá vai-ná. ²² A nì saña'nu-ná máá-de nátu'un nì saña'nu-ní náá, nává'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kakuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jín máá-de, te máá-ní jín máá-ná, suni súan kuni-ná ja ná síyíja-ní-de nává'a ñn-ni ná kúu-de, te nává'a kunj ñayivi já ní tájí-ní náá vai-ná, jín já kúndá'ú inì-ní-de nátu'un kúndá'ú inì-ní náá. ²⁴ Táa, taká cháa nì ja'a-ní nuu-ná-ún, kuni-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jín-ná, nává'a ná kuni-de ndasa ndúña'nu-ná sá'a-ní. Chí kúndá'ú inì-ní náá onde ná té jukuñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájiní taká ñayivi núu-ní. Ko máá-ná chí jiní-ná nuu-ní. Te cháa yá'a, kájiní-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a nì stá'an-ná ní jín sí'vi-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, nává'a ná kúndá'ú inì-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú inì-ní náá, te suni nává'a kunchaa-ná jín-de.

18

Ja ní kakatíin-de Jesús

¹ Te nì kuu, nì ka'an Jesús tu'un yá'a. Te nì kenda-ya jín cháa káskuá'a jín yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñn jardín. Te yúan nì kivi-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chí ío kua'a vuelta nì ketá'an Jesús yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ³ Te nì jaka Judas ñn nuu soldado jín yakú ndajá'a sutú ñá'nu jín cháa fariseo, te nì jakoyo-de yúan jín linterna jín ñu'un yiti jín machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á nì jiní-ya taká tundó'o vai sikí-ya, nì kenda-ya íchi núu-dé. Te nì ka'an-ya jín-de: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te nì kaka'an-de jín-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jín-de. Te Judas, cháa nì nastúu-ya-ún, suni kándij-de jín cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan nì ka'an-ya, máá-rí kúu, te nì kanakaka yatá-de. Te nì kandua-ni-de nuu ñu'un. ⁷ Te nì jiká tu'un tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te nì ka'an Jesús: A nì ka'an-ri jín-ró ja máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te sía cháa yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan nì kuu nává'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñn cháa nì ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja nává'a-de ñn machete, nì tava-dé. Te nì stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te nì kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te nì ka'an Jesús jín Pedro: Nachiva'a machete-ro íni cubierta. Chí tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-rí, tú kánúú já ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jín cháa kuña'nu, jín ndajá'a cháa judío, nì kakatíin-de Jesús, te nì kajú'ñi-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga nì kajanchaka-de-ya núu Anás. Chí táchisó Caifás nì kuu-de. Te Caifás, nì kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa nì ja'a consejo nuu cháa judío, ja jinu ñu'un já kúu ñn cháa ja'a ñayívi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de

jíin-yá, jíin ingá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te ñi kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, ñi kandij-ni-de ichi yuxé'é yatá vé'e. Te máá cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, ñi kenda-de, te ñi ka'an-de jíin ñá'an ndító yuxé'é. Te ñi skívi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ñá'an ndító yuxé'é-ún, ñi ka'an-ña jíin Pedro: Te róo suni ñin cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchi-ña. Te ñi ka'an-de: Nasu náá kúu, áchi-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policia, ñi kanastá'an-de ñu'un, chj sá'a vijin. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, ñi xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikí tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te ñi ka'an Jesús: A ñi ka'an ndijin-ri iní ñuyivi. Nene ñi stá'an-ri tu'un iní ve'e sinagoga jíin iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñayivi judío, te tú ni ñin tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'ún-ró rúu. Kaka tu'ún ñayivi ní kajini so'o tu'un ñi ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chj máá-i káiná'an-i tu'un ñi ka'an-ri jíin-i, áchi-ya jíin-de. ²² Te ja súan ñi ka'an Jesús, te ñin mozo kándij yúan, ñi ja'a-ni ñin jikí núu Jesús. Te ñi ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutu ñá'nu náún, áchi. ²³ Te ñi ka'an Jesús jíin: Nú ñi ka'an ndiva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a ñi ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchi-ya. ²⁴ Te Anás ñi táji-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutu ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te ñi kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchi. Te máá-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchi-de. ²⁶ Te ñin mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, ñi ka'an jíin-de: Nasu ní jiní-ri róo jíin-de iní jardín náún, áchi. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te ñi kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te ñi kändenda-de jíin Jesús iní ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde iní ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayivi judío, tú ní kivi koyo-i iní ve'e palacio, chj tú kákuñi-i kuchá'an-i. Chj nú súan te ma kúu kee-í lélu Pascua. ²⁹ Yúan-na te ñi kenda Pilato nuu ñayivi ká'jin yatá vé'e. Te ñi ka'an-de: Naún kuachi kájukan-ro sikí cháa yá'a, áchi-de. ³⁰ Te ñi kaka'an-i: Cháa yá'a, nú tú kúu-de cháa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ní núu, áchi-i jíin-de. ³¹ Te ñi ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sánda-a-ro sikí-dé natu'un ká'an ley máá-ró, áchi-de. Te ñayivi judío ñi kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ní ñin ñayivi, áchi-i. ³² Súan ñi kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un ñi ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te ñi ndívi Pilato iní ve'e palacio. Te ñi kana-de xiní Jesús ñi kivi-ya. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchi-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni iní máá-ró, xí súan ñi kastu'ún sáva-ga cháa nuu-ro, áchi-ya. ³⁵ Te ñi ka'an Pilato: Cháa judío kúu-ri náún. ñayivi máá-ró jíin sutu ñá'nu, ñi kanaku'a róo nuu-ri. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te ñi ka'an Jesús: Nasu ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu. Nú iní ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu, yúan-na te cháa kájatíñu nuu-ri, kuatá'an-de ja'a-ri náva'a tú natu-ri nuu ñayivi judío núu. Ko nasu ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ñi ka'an Pilato jíin-yá: Te ñin rey kúu-ró ja súan, áchi-de. Te ñi ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúu káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri iní ñuyivi. Taká ñayivi ká'jin jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te ñi ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchi-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te ñi kenda tuku-de nuu ñayivi judío.

Te ni ka'an-de jín-i: Tú kuti ní ñn kuachi ni'in-rí siki-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já viko Pascua te nuu-ro síá-rí ñn cháa índee vekaa. Te kákuñi-ro já síá-rí rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í ni kákana jaa-i inga jínu: Mā síá-ní cháa yá'a, chí sua ná síá-ní Barrabás, áchí-i. Te cháa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, ni ki'in-de Jesús. Te ni xndó'o-de-ya. ² Te soldado, ni katíin-de ñn corona iñu. Te ni kachu'un-de xiní-yá. Te ni kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'á tíndí'í. ³ Te ni kákandita-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jiki núu-yá. ⁴ Yúan-na te ni kenda Pilato inga jínu. Te ni ka'an-de jín ñáyivi: Yá'a ndé'é-ró vai-rí jín-de yata vé'e, náva'a ná kuní-ro já tú ni ñn kuachi ni'in-rí siki-dé, áchí-de. ⁵ Te ni kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jín sa'ma kuá'á tíndí'í. Te ni ka'an Pilato jín-i: Yá'a ndé'é-ró cháa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jín cháa kájatíñu, ni kajini-de nuu-yá. Te ni kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jiká cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te ni ka'an Pilato jín-de: Katíin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ni'in-rí ni ñn kuachi siki-dé, áchí-de. ⁷ Te ni kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te siki ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te ni ndívi tuku-de inga jínu iní ve'e palacio. Te ni jiká tu'ún-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jín-de. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Pilato jín-yá: Tú ka'an-ro jín-rí náún. Á tú jini-ro já ndíso-rí tíñu ja ká'ni-rí róó jiká cruz, te suni ndíso-rí tíñu ja síá-rí róó ki'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te ni ka'an Jesús: Nú tú ní kii tu'un onde andívi, te ma kúu ndonda-ró siki-rí. Ja yúan cháa ni naku'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndíso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato síá-de-ya. Ko ñayivi judío, ni kaka'an jaa-i: Nú síá-ní cháa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ñn cháa sa'a-de ja máá-de kúu rey, cháa-ún ká'an-de siki César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, ni kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te ni jungoo-de iní ve'e tíñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja koo viko Pascua kúu, natu'un ka'iñu. Te ni ka'an-de jín ñáyivi judío: Yá'a ndé'é-ró núu rey máá-ró jíná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te ni kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te ni ka'an Pilato jín-i: Já ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te ni kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ní César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te ni naku'a-a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te ni kakti-in-i Jesús, te kua'an-i jín-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-yá, ndíso-ya cruz-ya. Te ni kenda-ya yúan, kua'an-ya ñn nuu nání yiki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i uu cháa jín-yá, ñn ñn-de lado xiin-yá. Te máá Jesús ni ndíta kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni ni cháa Pilato ñn tutu. Te ni chítiin-de xiní cruz. Te súan ni ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñayivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñáyivi judío, ni kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndíta kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu. Te yóso tú'un-ún jín yú'u hebreo, jín yú'u griego, jín yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, ni kaka'an-de jín Pilato: Mā cháa-ní: Rey ñayivi judío. Chí sua cháa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-rí nuu ñáyivi judío, chí-ní, áchí-de. ²² Te ni ka'an Pilato: Mā násama-rí ja á ni cháa-rí, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jiká cruz, te ni káki'in-de sa'ma-yá. Te ni kándatá-de

kuun pedazo, ñn ñn kuu soldado-ún. Te suni nî kâkî'in-de tikâchî-yá. Ko tikâchî-ún tú ní kîku, chî nî kunu níí ondé xinî te onde nuu já'a. ²⁴ Te nî kaka'an máa-de: Mâ ndátá-yó, chî ná sá'a-yó ñn apuesto siki. Te ná ndéó ndé ñn-yó ní'in, áchî-de. Súan nî kasá'a soldado, nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Nî kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, nî kakuu máa-de. Te siki tikâchî-ná nî kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'in náa-ya, jín kú'u-ña María, ñasíí Cleofas, jín María ñuu Magdala. ²⁶ Te nî jinî Jesús nuu náa-ya jín núu cháa skuá'a ja maní-yá jín-de. Te kândij yani-de. Te nî ka'an-ya jín náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kândij se'e-ní, áchî-ya. ²⁷ Yúan-na te nî ka'an-ya jín cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kândij náa-ro, áchî-ya. Te onde sáa-ni nî kana-de-ña kuá'an-ña jín-de ve'e-de. ²⁸ Yúan-na te nî jinî Jesús ja á nî jinu taká tiñu. Te nî ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchî-ya. Súan nî ka'an-ya nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij. ²⁹ Te yúan nî jo ñn tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te nî chindajî-de kachî núu vinagre-ún. Te nî chaa-de xinî ñn yunu. Te nî kachaa-de yu'u-yá. ³⁰ Te Jesús nî jî'i-ya vinagre-ún. Te nî ka'an-ya: A nî jinu, áchî-ya. Te nî kajî-ni xinî-yá. Te nî jî'i-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te cháa judío, tú kákuni-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jiká cruz kivi ndetátú. Chî vai kivi ndetátú, te ñn kivi kánúu xáan kúu. Te nî kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu si'in-i, te ná kúxio-i jiká cruz. ³² Te nî chakoyo soldado. Te nî kaja'nu-de si'in cháa ñn, te suni súan ingá cháa ja ndíta kaa jín-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, nî kajinî-de ja á nî jî'i-ya. Te tú ní kaja'nu-de si'in-ya. ³⁴ Ko ñn soldado, nî kaan-de xiin-yá jín punta machete, te nî kenda-ni ñiñi jín ndúcha. ³⁵ Te ñn cháa nî jinî-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jinî-de ja tú'un ndaa ká'an-de, nává'a kandíja tuku máa-ró jín'an-ró sá'a-de. ³⁶ Chî súan nî kuu, nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Mâ ká'nu-ro ní ñn yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni ingá tu'un ká'an tutu ij: Nde'é-de nuu I'á nî kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yúan-na, te ío ñn cháa nání José ñuu Arimatea, cháa-ún skuá'a sa'í-de jín Jesús, chî yú'ú-de ñayivi judío. Te nî ka'an nda'ú-de jín Pilato nú kuu kuancháa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato nî jatú'un. Yúan-na te nî ja-de. Te nî xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, cháa nî ja'an nuu Jesús akuáa-ún núu, suni nî ja-de ndíso-de susia ua jín jí'ó áloe, nátu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te nî kâkî'in-de yiki kúñu Jesús. Te nî kachisúkun-dé jín sá'ma kuíta jín jí'ó, nátu'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní jî'i-ya jiká cruz, yúan nî jo ñn jardín. Te nuu jardín ío ñn ve'e añú jáá núu té yuji-ga ni ñn añú. ⁴² Yúan nî kachindee-de Jesús, chî ve'e añú-ún kánchaa yani. Te a yani kejá'á kivi sátu'a judío ja kóo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi ñn semana-ún, nî jaá María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-gá. Te nî jinî-ña já ní kuxio yuu já ndí'yu yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na te nî jinú-ña ní jaá-ña núu Simón Pedro jín núu ingá cháa skuá'a-ún ja ní kumanî Jesús jín. Te nî ka'an-ña jín-de: Nî katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájinî-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchî-ña. ³ Te nî kenda Pedro jín ingá cháa skuá'a-ún, te nî jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te nî kajinu tají ndendúu-de. Ko ingá cháa skuá'a-ún, nî jinu yachî-ga-de vása Pedro. Te xna'an-ga-de nî jaá ve'e

añú. ⁵ Te ñi jito nuu-de. Te ñi jiní-de sa'ma kuítá kándaa máá-na ñi kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te ñi jaá tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te ñi kivi-de ñi ve'e añú-ún. Te ñi jiní-de sa'ma kuítá-ún kándaa máá-na. ⁷ Te pañito ñi yisúkun xiní Jesús, tú kátúu jíin sá'ma kuitá-ún chí ñi nakáita'nu te kátúu síin. ⁸ Yúan-na te suni inga cháa skuá'a-ún, cháa ñi jaá xna'an-ga ve'e añú, ñi kivi-de. Te ñi jiní-de. Te ñi kandíja-de. ⁹ Chí té chá'an-ga juku'un ñi-de tu'un ka'an tutu ñi, ja jínu ñú'un náchaku-ya nú a ñi jíi-ya. ¹⁰ Te cháa káskuá'a-ún, ñi kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuní María Magdalena nuu-ya

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yatá ve'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te ñi jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te ñi jiní-ña já káxiukú úu ndajá'a ándiví, káñu'un-ya sá'ma kuijin, ñin-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní kátúu yíki kúñu Jesús. ¹³ Te ñi kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ñi. Te ñi ka'an-ña jíin-ya: Ñi kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jiní-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchi-ña. ¹⁴ Te súan ñi ka'an-ña, te ñi xió kóto-ña. Te ñi jiní-ña núu Jesús kándij-ya yúan. Ko tú ní nákuní-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchi-ya. Te máá-ña, jáni ñi-ña já cháa ndito nuu itú kúu-ya. Te ñi ka'an-ña jíin-ya: Táta, te nú máá-ní ñi chaxio-ní-ya, te kastu'un-ní ndé ní chindee-ní-ya, te ná kina'ín-ná-ya, áchi-ña. ¹⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: María, áchi-ya. Te ñi naxió kóto-ña. Te ñi ka'an-ña jíin-ya: Raboni, áchi-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, chí té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñani-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máá-ró, te nuu Dios máá-rí, Dios máá-ró, áchi-ya. ¹⁸ Te kua'an María nuu Magdala, ñi kastu'un-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jiní-ña núu Jito'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuní cháa káskuá'a nuu-ya

¹⁹ Te ñi iní máá kivi ñin semana-ún, te ká'jin tútu cháa káskuá'a-ún ñi ñin ve'e. Te ndí'u yux'é'é chí káyu'ú-de kábito-de ñayivi judío. Te ñi cháa Jesús ñi jukuñi-ya má'ñú-de, te ñi ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'a ñi-ro jíná'an-ró, áchi-ya. ²⁰ Te súan ñi ka'an-ya. Te ñi stá'an-ya ndá'a-yá jíin xíin-ya. Te cháa káskuá'a-ún, ñi kakusí iní-de ja ní kajiní-de nuu máá Jito'o-yo. ²¹ Yúan-na te ñi ka'an tuku Jesús: Ma kúku'a ñi-ro. Nátu'un ñi táji máá Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ró. Áchi-ya. ²² Tu'un yá'a ñi ka'an-ya, te ñi tiví tachi-ya nuu-dé jíná'an-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: K'i'ín Espiritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túk'a ñi ñi nuu kuáchi ñin ñayivi, te koo tuká'nu ñi nuu kuáchi-i. Te nú kendoo kuáchi síki ñin ñayivi sá'a-ró, te kendoo. Áchi-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ñin tá'an ja uxí uú-ún kúu-de, tú kánchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná ñi cháa Jesús. ²⁵ Te sava-ga cháa káskuá'a, ñi kaka'an-de jíin Tomás: Ñi kajiní-ri nuu máá Jito'o-yo, áchi-de. Te ñi ka'an Tomás: Nú tú kuní-ri nuu ní tují ndá'a-yá ñi sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-ri xiní ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-ya, te ma kándíja kuti-rí, áchi-de. ²⁶ Te ñi kuu ñin semana. Te inga jínu ká'jin tútu cháa káskuá'a-ún ñi ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te ñi cháa tuku Jesús vasa ndí'u yux'é'é. Te ñi jukuñi-ya má'ñú-de. Te ñi ka'an-ya: Ma kúku'a ñi-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te ñi ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xiní ndá'a-ro yá'a, te kuní-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xíin-rí. Te ma káni síki ñi-ro,

chì sua ná kándjja-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Tomás jíin-yá: Aí Táta, Jito'o máá-ná, te Dios máá-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ñi jini-ro rúu, Tomás, te yuán ní kándjja-ró: Xáan ndatu ñayivi já kákandjja vasa tú ní kájin-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni ñi sá'a Jesús kua'a-gá tunj nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tunj yá'a yóso náv'a'a kándjja-ró já Jesús kúu Cristo máá Sé'e Dios. Chì nú kándjja-ró-yá, te kuchaku-ro ñí káni jíin sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-ya ini ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, ñi nastá'an ndiijn tuku-ya máá-yá Yúu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ñi stá'an ndiijn-ya máá-yá. ² Ká'jin tutú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimó, jíin Natanael, cháa ñuu Caná ndañú Galilea, jíin táká se'e Zebedeo, jíin úu-ga cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te ñi ka'an Simón jíin-de: Ná kí'jin-ri tiyáká, áchí-de. Te ñi kaka'an-de jíin-de. Suni ná kíngoyo-rj jíin-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te ñi kí'vi koyo-de in barco. Ko tú ní ká'jin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuákundiijn, te ñi jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko cháa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á káñava'a-ró in tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ñi'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ñi káskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nataka-dé ñunu, ja kuá'a xáan cháká ní ñi'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ñi ka'an-de jíin Pedro: Máá Jito'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jito'o-yo kúu, te ñi nachu'un-de sa'ma-dé, chí víchí líi-dé núu. Te ñi ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, v'ai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñú'un chítú tiyáká. Chì tú jíká ká'jin-de jíin ñú'un íchí, chí yani natu'un uú ciento yíki. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ñi kájin-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñú'un-ún, jíin stáa. ¹⁰ Te ñi ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Kuák'i'in tiyáká já ní ká'jin-ró v'ina ná kú, áchí-ya. ¹¹ Te ñi kí'vi Simón Pedro inj barco. Te ñi stáa-de ñunu cháká ní cháa-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, in ciento uú xiko uxí unj. Te vasa súan kua'a-tí ñi ñu'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kasí inj-ro, áchí-ya. Te ñi in cháa káskuá'a-ún, tú ní chúndéé ini-de ja kaká tu'un-de-ya: Róo, ndé cháa kúu-ró. Chì a kájin-de ja máá Jito'o-yo kúu-ya. ¹³ Te ñi cháa Jesús. Te ñi kí'in-ya stáa-ún. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te suni súan ñi ja'a-ya tiyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'a ní kuu vuelta unj ja ní nastá'an ndiijn Jesús máá-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja á ñi nachaku-ya já ní jí'i-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i ñi kajasí inj-de, te ñi ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga inj-ro rúu vásá yá'a xí túu, áchí-ya. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máá-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáá, áchí-ya. ¹⁶ Te ñi ka'an tuku-ya vuelta uú jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú inj-ro rúu náún, áchí-ya. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máá-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Skée-ro rí-rí núsáá, áchí-ya. ¹⁷ Te ñi ka'an tuku-ya vuelta unj jíin-de: Simón, se'e Jonás, maní-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te ñi kuxí ini Pedro ja vuelta unj ñi ka'an-ya jíin-de: Maní-ro jíin-rí náún. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Táta, máá-ní jini taká tu'un. Máá-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te

n̄i ka'an-ya: Skée-ro r̄i-r̄i núsáá. ¹⁸ Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró, ja ondé ná súchí-ró núú, te n̄i naku'n̄i máá-ró chíi-ró. Te n̄i j̄ika-ró ndén̄u ní kuu in̄i-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skáa-ro ndá'a-ro. Te inga cháa, nachí-i-de chíi-ró, te kunchaka-de róó kí'in-ro j̄ín-de vaša tú kuni-ro. Achí-ya j̄ín-de. ¹⁹ Tu'un yá'a n̄i ka'an-ya náva'a ná júku'un in̄i-de ndé modo kuú-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Kundik̄in ruu ná kí'on, áchí-ya j̄ín-de. ²⁰ Te n̄i xió kóto Pedro. Te n̄i jin̄i-de cháa skuá'a ja maní Jesús j̄ín, ja ndik̄in-de vai-de, cháa n̄i ndituu j̄ika Jesús ná n̄i kakuxíni-ya, ja ní j̄ika tu'un-de-ya: Tátá, ndé cháa kúu ja nástúu níi. ²¹ Te n̄i jin̄i Pedro nuu cháa-ún. Te n̄i ka'an-de j̄ín Jesús: Tátá, te cháa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: Nú kuni-r̄i ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-r̄i, naun jítú in̄i-ro. Kundik̄in ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te n̄i j̄icha tu'un yá'a nuu táká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chí sua n̄i ka'an-ya: Nú kuni-r̄i ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-r̄i, te naun jítú in̄i-ro. ²⁴ Cháa n̄i skuá'a-ún kúu cháa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni n̄i chaa-de taká tu'un yá'a. Te kájin̄i-yo já tú'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu n̄i sá'a Jesús. Te nú chaa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda ñí ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni in̄i-r̄i. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espíritu Santo

¹ Teófilo, táta máni. Nuú tutú ja ní chaa núú-ná nì kastu'ún-ná taká tiñu nì sá'a Jesús, jíin taká tu'un nì stá'an-ya onde kivi ní kejá'á-yá, ² te onde kivi ní tá'ú-yá tiñu jíin Espíritu Santo nuu taká apóstol, chaa nì kaji-ya. Te suni kivi-ún nì ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuu ní jinu nì ndo'o-ya, te jíin kuá'a tuni ío ndaa nì ndenda-ya chakú-ya núu cháa-ún jíin'an-de. Te uu xiko kivi ní stá'an-ya máa-yá nuu-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja má kúxio-de iní ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa í'a nì keyu'u máa Táa-yo Dios. Te nì ka'an-ya jíin-de: A nì kajini so'o-ró ja súan nì ka'an-ri jíin-ró. ⁵ Chì Juan, jandáa ja jíin ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíin'an-ró, yaku-na kivi te kuanducha-ro jíin Espíritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa nì kakutútú núu-yá, nì kajika tu'ún-de-ya: Táta, te vina natá'ú tiñu chaa Israel iní ñuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te nì kachí-ya: Ma kúu kuni-ro kivi xí kuía ja ní teta'an máa Táa-yo jíin tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a nì chaa Espíritu Santo siki-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-ri ñí iní ñuu Jerusalén, ñí iní ñuu Judea, jíin ñuu Samaria, jíin onde nuu ndí'i ñuyívi. Achí-ya jíin-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándívi

⁹ Te nì ndí'i nì ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te nì ndaa-ya kuá'an-ya. Te nì chaa ñn vikō nu'ún ní jasū nuu-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándívi núu ndaa-ya kuá'an-ya, te nì chaa-ni uu tá'an chaa káñu'un sa'ma kuíjin, nì kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te nì kaka'an chaa-ún jíin-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró íchi ándívi. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándívi, suni súan ndii-ya nátu'un nì kajini-ro kuano'on-yá ándívi. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jíin cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te nì kanuu-de yuku Olívar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká nátu'un kájika chaa judío ñn kivi ndétatú. ¹³ Te nì naja koyo-de iní ñuu. Te nì kaka-de xini ñn ve'e nuu káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jíin Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, ñn núu-ni ká'jin-de kájiqan ta'u-dé, jíin sáva ñasí'i, jíin María náa Jesús, jíin taká ñani-ya. ¹⁵ Te ñn kivi ní jukuñi Pedro nuu taká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayivi. Te nì ka'an-de: ¹⁶ Nání jíin'an-ró, nì skíkuu níni tú'un ká'an tutu'ij ja ní ka'an Espíritu Santo onde sáa jíin yú'u David tu'un Judas, chaa nì yoxnúu túu ja ní kakatñ Jesús. ¹⁷ Te suu chaa-ún, nì yoso-dé jíin-yó. Te nì chindéé tá'an-de jíin-yó siki tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, nì jaan-de ñn ñu'un jíin xú'un ní ni'in-dé siki tiñu náa nì sá'a-de. Te onde súkún te nì kanangava-de, te nì ndata sáva chíi-de. Te nì ndí'i jiti-de nì jichá. ¹⁹ Te nì jichá tu'un yá'a nuu taká ñayivi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yúan ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuu yú'u máa-i Acéldama, ja kuni ka'an: Ñu'un ñiñi. ²⁰ Chì súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e

sáni. Te ma kúnchaa ni ñin-i iní ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndíso-de, ná kúndiso inga chaá. Achí. ²¹ Núsáá te jínu ñú'ún já káji-yó ñin chaá ma'ñú táká chaá ja á ká'jin jín-yó táká kivi ní jika máá Jító'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kivi ní skuánducha Juan, te onde kivi ní xndóo-ya yóó te ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. Te chaá káji-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á ni nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te ni kajani-de uu tá'an chaá: José, ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'ví-de, jín Matías. ²⁴ Te ni kajikan ta'u-dé: Táta, máá-ní chi jini-ní ndasa káa iní añú taká ñayivi. Núsáá te ja uu tá'an chaá yá'a, stá'an-ní ndé ñin-de ni káji-ní, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chi Judas, ni sá'a-de kuachi, te ni kenda-de kua'an-de lugar máá-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ni kasá'a-de sortear. Te ni jungava-ni sikí Matías. Te ni nukoso-dé jín uxí ñin-ga apóstol.

2

Kivi Pentecostés

¹ Te máá kivi Pentecostés ni ka'jin tútu ñin núu-ni-de. ² Te sánaa-ní te ni chaá ñin ndusu ichi ándívi natu'un ní'ín ñin tachi xáan, te ni skútu iní ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te ni kajini-de ja ní jicha natu'un yáá ñú'ún. Te ni jungoo sikí ná ñin ná ñin-de. ⁴ Te ndí'i-de, ni kukútu jín Espiritu Santo. Te ni kaka'an-de sñin sñin yu'u, ndasa ni stá'an máá Espiritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñayivi judío onde taká ñuu ñí ñuyivi. Te káchiñú'ún-i Dios. ⁶ Te ja súan ni ní'ín, te ni kataka ñayivi kuá'a. Te ni kuñáá iní-i, chi ná ñin ná ñin-i, ni kajini so'o-i káka'an-de yu'u máá-i. ⁷ Te ni kanaa iní-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká chaá káka'an yá'a náun. ⁸ Ndasá kúu núsáá. Chi ná ñin ná ñin-yó, káji ni so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chi chaá onde ñuu Parto jín ñuu Media jín ñuu Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jín ñuu Judea, jín ñuu Capadocia, jín ñuu Ponto, jín ñuu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jín ñuu Panfilia, jín ñuu Egipto jín ndáñuu África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo onde ñuu Roma ják vái-yó. Te suni ío sava chaá ni naki'ín sé'é judío. ¹¹ Suni chaá ñuu Creta jín cháa ñuu Arabia kákuu-yó. Te káji ni so'o-yó já jín yu'u máá-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kanaa íi iní-i kánde'é-i. Te káka'an-i jín tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáá, achí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, achí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñayivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jín uxí ñin-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jín-i: Níi, chaá judío, jín táká níi chaá káxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndí-i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'ín-ní tu'un ná ká'an-ná jín-ní. ¹⁵ Chi chaá yá'a, tú kánajini-de natu'un káji ni iní-ní, chi sáá ká'jin jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un ni ka'an Joel chaá ni jani tu'un Dios onde sáá: ¹⁷ Achí Dios: Kivi sándí'i-na te kacha nuu-rí Espiritu-rí sikí táká ñayivi. Te se'e yíi-ro jín sé'e sí'í-ro, kani-i tu'un-rí. Te chaá súchi jíná'an-de jín cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandáa ja kivi-ún te kacha nuu-rí Espiritu-rí sikí mozo-rí, kúu chaá kúu ña'an. Te kani-i tu'un-rí jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-rí tiñu ñá'nu onde ándívi. Te sá'a-rí tunj nuu ñuyivi. Te koo niñi jín ñú'ún jín yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túun. Te yoo, nduu niñi. Te vasa jáa kivi máá Jító'o-yo. Kivi ká'nu, kivi stá'an ndijin-ya máá-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñayivi ká'an nda'ú jín máá Jító'o-yo

ondé jíin sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi cháa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máá Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a ni kuu-ya núu Dios. Te nuu máá-ní ni sá'a-ya tíñu ñá'nu jíin kuá'a tuní. Te ni kakee nuu-ní ni kandé'é-ní ja súan ni sá'a-ya ondé jíin Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko níi, ni kanachi'i-ní-ya ndá'a cháa ñáá. Te ni kaja'ni-dé-ya jiká cruz. Te jíin tiempo, a ni jiní Dios ja súan sá'a-ní núu, chí súan ni keta'an-ya. ²⁴ Ko ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te ni janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, chí tú ní kúu kendo-ga Jesús iní nda'a kue'e kuu-yo. ²⁵ Chí David, ni ka'an-de tu'un-ya: Ni jini-ri nuu máá Jító'o-ri, ja nené kanchaa-ya jíin-ri. Chí kanchaa-ya íchi ndává'a-ri, náva'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusii iní añú-ri. Te ni nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetátú yiki kúñu-ri, te kuñukuu iní-ri. ²⁷ Chí ma skéndo-ní añú-ná iní lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ij. ²⁸ Ni stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná íchi kúchaku-ná. Te kivi kunchaa-ná jíin-ní te kusii xáan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Nání jíná'an-ní, ná kachí kaji-ná nuu-ní tu'un David tatá ñúu-yo. Chí ni ji'i-de. Te ni yuji-de. Te ve'e añú-de kanchaa jíin-yo ondé vina. ³⁰ Chí cháa ni jani tu'un Dios ni kuu-de. Te ni jini-de ja ní ka'an téyí-yá jíin-de ja núu-dé, cuenta chíi tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'ú-yá tíñu. ³¹ Te ya'á ní jini-de jíin tiempo, ni kastú'un-de ja náchaku Cristo, chí añú-ya, tú ní kendo iní lugar ndiyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájiní-yo já chakú-ya. ³³ Te ni ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te nátu'un ni keyu'u máá Táa-yo, te ondé nuu máá-yá, ni ni'in Jesús Espíritu Santo. Te ni jacha nuu-ya nátu'un kándé'é-ní te kájiní so'o-ní vina. ³⁴ Chí David, tú ní ndaa-de andívi. Ko ni ka'an-de: Máá Tatá Dios, ni ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-rí cháa kábito u'u róó, kuu-de teyu kúxndí ja'a-ro, achí. ³⁶ Te ná kuni ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, ni jani-ya máá Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa ni kaja'ni-ní máá-yá jiká cruz, te suni máá-yá kúu Cristo. Achí Pedro jíin-i. ³⁷ Te súan ni kájiní so'o-i tu'un yá'a. Te ni kanata'u'u iní añú-i. Te ni kaka'an-i jíin Pedro jíin sava-ga apóstol: Nání jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, achí-i. ³⁸ Te ni kachí Pedro jíin-i: Nakani iní-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jíin sí'ví máá Jesucristo náva'a koo tuká'nu iní nuu kuáchi-ní. Te kuá'a-ya Espíritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chí nuu máá-ní jíin núu sé'e-ní, súan ni keyu'u-yá. Te suni súan ni ka'an-ya núu taká ñayivi káxiukú jiká, nuu násaa-i ja máá Tatá-yo Dios kana-ya xiní-i ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jíin kuá'a-gá tu'un súan, ni ka'an ndaa-de. Te ni ka'an ni'in-de jíin-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú taká ñayivi ñáá yá'a, achí-de. ⁴¹ Te ni kajatú'un sava-i tu'un ni ka'an-de. Te ni kajanducha-í. Te kivi-ún ni ndea-ga-i nátu'un úni mil ñayivi. ⁴² Te ni ka'in ni'in-i sikí tú'un kástá'an apóstol, ni kandatú'un iní núu-de, ni kasákuáchí-de staa. Te ni kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndí'i ñayivi, ni kayu'ú-i. Te cháa apóstol, ni kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandíja, káxiukú tútu-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te ni kaxikó-i taká ndatíñu-i, jíin taká ve'e-i. Te ni kasaka-í xu'un núu tá'an-i, ndasa jinu ñú'un iní in-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kaja'an tútu-i ve'e ij. Te kásákuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, si ni ka'io iní añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, ni kaka'an jíñú'un

jíin-i. Te ndita'an kiví ní kakaku sava-ga ñayivi ní sá'a máá Jító'o-yo. Te ñi kandujíin-i jíin tíku'ni kándíja-ún.

3

Ja ní nduva'a chaa rengo

¹ ñin kiví te ñi kaka Pedro jíin Juan, kája'an-de ñi ve'e ij. Chì máá hora ka'uní aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i ñin chaa rengo onde kiví ñi kaku-de. Te chaa-ún, ncháá-de ndita'an kiví yuxé'é vé'e ij nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kiví koyo ñi ve'e ij yúan. ³ Te chaa-ún, ñi jini-de nuu Pedro jíin Juan, ja kuákivi-de ñi ve'e ij. Te ñi ka'an ndá'u-de jíin-de ja ná kuá'a-de ñin caridad. ⁴ Te Pedro jíin Juan, ñi kandé'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te ñi kaka'an-de jíin-de: Yá'a ndé'é-ró núu-rí, áchi-de. ⁵ Te máá cháa-ún, ndátu tu'a-de, jáni ñi-de ni'in-dé yaku ña jíin núu Pedro jíin Juan. ⁶ Te ñi kachì Pedro: Tú ñáva'a-rí plata ni oro. Ko ja ñáva'a-rí, yúan kuá'a-rí nuu-ro. Jíin sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchi-de. ⁷ Te ñi tiin-de ndavá'a chaa-ún. Te ñi xndúkuifiñi-de chaa. Te ja'a-dé jíin sukún já'a-dé, ñi kanduva'a-ni. ⁸ Te ñin ñi kanda-ni-de. Te ñi ndukuiñi-de. Te ñi jika-de. Te ñi kiví-de jíin Pedro jíin Juan ñi ve'e ij, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te ñi kajini táká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te ñi nakuni-i nuu-dé ja máá cháa jikán caridad yuxé'é vé'e ij ja nání hermosa kúu-de. Te ñi kakee nuu-í kándé'é-i. Te ñi kayu'ú-i, chì kájin-i ja súan ñi ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa ñi nduva'a-ún, nini tiin-de Pedro jíin Juan, te ñi kataka-ñi ñayivi núu-dé ñi corredor ja nání Salomón. Te ñi kakee nuu-í kándé'é-i. ¹² Te ñi jini Pedro ja súan kúu. Te ñi ka'an-de jíin ñayivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa ini-ní kándé'é-ní tiñu yá'a. Naja kándé'é-ní nuu-ná. Kájani ñi-ní ja cháa va'a kákuu-ná xí ío fuerza ñi-ná náva'a nakaka chaa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máá Dios Abraham, jíin Isaac, jíin Jacobo, máá Dios, Táa-yo, ñi nduñá'nu Se'e-ya Jesús ñi sá'a-ya, te ñi kanastúu-ní Jesús, te ñi kanakuxndí-ní I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sía chaa-ún-ya kuni-de núu. ¹⁴ Ko máá-ní, ñi kaské'ichi-ní I'a ij, I'a ndoo. Te ñi kajikan-ní ñin chaa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te ñi kaja'ni-ní máá Jító'o, I'a náschakú yóó. Ko Dios, ñi naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máá-ná kákuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájin-i-ní chaa yá'a te kanakuni-ní-de. Te ñi kándíja-de Jesús jíin sí'ví-yá, te ja yúan ní nasáva'a-ya-dé. Chì kándíja-de-ya, te yúan ní nduva'a ij cháa yá'a nátu'un kájiní máá-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jini-ná chì siki já tú ní kájuku'un ñi-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan ñi kasá'a chaa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jíin kiví, ñi kajani chaa tu'un onde sáá ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jíin ndása ndo'o Cristo. Te vina a ñi skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva ñi-ní, te ná nákani ñi-ní jíná'an-ní núsáá, náva'a ná ndá'va táká kuáchi-ní, te chaa kiví já ndúsi ñi-ní sá'a máá Jító'o-yo. ²⁰ Náva'a táji Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un ñi sánda-ya já kúu ní onde sáá. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndoo-ya onde andívi, onde kiví ndújáá táká ndatíñu, nátu'un ñi kaka'an chaa ndoo ñi kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chì Moisés, ñi ka'an-de jíin táa-yo: Máá Tatá-ro Dios, kuá'a-ya ñin chaa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de ma'ñú táká ñani-ro nátu'un ñi kenda-rí. Te ná chú'un ñi-ro tú'un ka'an chaa-ún nú ñaún ndí'i tu'un ka'an-de jíin-ró. ²³ Te nú ndé chaa tú kuni-de chu'un ñi-de tu'un ka'an chaa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú táká-ga ñayivi, áchi Moisés.

²⁴ Te taká chaa ni kajani tu'un, onde kivi ni kii Samuel te ní-gá onde vina, suni ni kajani-de tu'un ja kii kivi yá'a. ²⁵ Máa-ni kakuu se'e chaa ni kajani tu'un-ya jín se'e siki contrato ni sándaá Dios jín táa-yo. Te ni ka'an-ya jín Abraham: Onde chi tata-ro kenda ja kendo ndatu taká se'e ñuyivi sá'a, áchi. ²⁶ Te Dios, ni naschakú-ya Sé'e-ya. Te ni táji-yá Se'e-ya, te ni kii-ya nuu máa-ni xna'an-ga, náv'a a chaxio-ya-ni nuu taká kuachi-ni. Yúan-na te kendo ndatu-ni.

4

Ja ni kakatiin-de Pedro jín Juan

¹ Te nini kaka'an-de jín ñayivi-ún, te sutu, jín ja kúñá'nu iní ve'e ii, jín saduceo, ni chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xaán iní ja kástá'an apóstol nuu ñayivi, ja kájani-de tu'un Jesús ja á ni nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te ni kakatiin-ún-de. Te ni kachindee-de iní vekaa onde kivi xían-ún, chi a ni ini. ⁴ Ko kua'a xaán ñayivi ni kajini so'o-i tu'un ni kaka'an chaa apóstol. Te ni kakandija-i. Te ni jinu natu'un u'un mil chaa. ⁵ Te kivi xían-ún, te chaa kakuñá'nu nuu máa-i, jín chaa ni kayii, jín chaa kachaa tutu, ni kandututú-de iní nuu Jerusalén. ⁶ Te suni ni kandututú-de jín máa sutu ñá'nu-ga Anás, jín Caifás, jín Juan, jín Alejandro, jín taká-ga ja kakuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te ni kajani-ún-de ma'ñú. Te ni kajika tu'un-de: Na jín fuerza, xi na jín sí'vi kásá'a-ro tíñu yá'a, áchi. ⁸ Yúan-na te Pedro, chi ni kútú-de jín Espíritu Santo, te ni kachi-de jín chaa-ún: Nii chaa kakuñá'nu iní nuu, jín ní chaa ni kayii nuu nuu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ni náa siki iní tíñu va'a ni kasá'a-ná jín in chaa kú'u yá'a nú ndasa ni nduva'a-de, ¹⁰ núsáa te máa-ni jín taká ñayivi nuu Israel, ná júku'un iní-ni ja jín sí'vi máa Jesucristo nuu Nazaret ni nduva'a chaa kándij nuu-ni yá'a. Te suu I'a-ún ni kaja'ni-ni-ya jiká cruz. Ko ni nachaku-ya má'ñú ndíyi ni sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kuu yuú ja ní kaské'ichi ní, chaa kachutá'an ve'e. Te yuú-ún, máa yúu ndiso fuerza jiki kuu vina. ¹² Te tuká inga chaa nama yóo, chi túu inga sí'vi nání ni in chaa ío iní ñuyivi yá'a ja kuu nama taká ñayivi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te ni kajini ja tú káyu'ú Pedro jín Juan kaka'an-de. Te a kájiní ja tú tu'a va'a-de, chi tú ní kájika-de escuela. Te ni kánaa iní kándé'é núu-dé. Te ni kajuku'un iní ja ní kajika-de jín Jesús. ¹⁴ Te kándé'é núu chaa ni nduva'a-ún, kándichi-de jín Pedro jín Juan. Te tú ní kakuu kuti xndió káni ni in tu'un. ¹⁵ Ko ni katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máa jíná'an. ¹⁶ Te ni kaka'an: Ndasá sá'a-yó jín chaa yá'a núsáa. Chi jandaa kuu ja ní jicha tu'un kua'an nuu taká ñayivi nuu Jerusalén ja súan ni kasá'a-de in tíñu ñá'nu. Te ma' kuu ka'an-yo ja tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náv'a a ma' kuichá-ga tu'un yá'a ki'in nuu taká ñayivi, te ná ká'an xaán-yo núu-dé ja má kachi kuti-gá-de tu'un chaa-ún nuu ní in ñayivi, áchi. ¹⁸ Te ni kanakana xini-dé. Te ni katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma' stá'an-ga-de ni in tu'un jín sí'vi Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ni kaka'an Pedro jín Juan: Tava máa-ni cuenta te nú jata'an iní Dios ja kuándatu-ná nuu-ni xna'an-ga vásá núu máa-yá. ²⁰ Chi nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jín ja ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te chaa junta, ni kaka'an xaán núu Pedro jín Juan, te ni síá-de kua'an-de, chi tú ní káni'in kúti modo xndó'o Pedro jín Juan, chi káyu'ú kájito ñayivi, chi taká-i, kanakana jaa-i Dios siki ja ní kuu-ún. ²² Chi chaa ni nduva'a jín tíñu ñá'nu-ún, ví'f-gá uú xiko kuia ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tiku'ni kándija

²³ Te ni kakaku-de kája'an-de. Te ni najakoyo-de nuu tá'an-de. Te ni kanakani-de taká tu'un ni kaka'an sutu ñá'nu jín cháa ni kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan ni kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te in jinu-ni ni kaka'an jaa-i jín Dios: Táta, máa-ní kúu Dios ni sá'a andívi, ñuyívi, mar, jín taká-ga ndatíu. ²⁵ Te jín Espíritu Santo ni ka'an-ní jín yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chi ni ka'an-de: Naja kákiti iní ñayívi, te naja kanakani sáni iní-i. ²⁶ Ni kataka cháa kákuu rey ñuyívi jíná'an-de. Te cháa kákuñá'nu-ún, ni kaktútú-de. Te in-na ni kandonda-de siki máa Tatá Dios jín siki Cristo-ya. ²⁷ Chi Herodes jín Poncio Pilato jín cháa sún naciún jín ñayívi ñuu Israel, ni kaktútú ndija-de iní ñuu yá'a, ni kandonda-de siki Sé'e i-í-ní Jesús, I'a ni jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíu ni teta'an máa-ní, jín ja ní kundaq iní-ní onde sáa. ²⁹ Te vina, Táta, ndé'é-ní ndasa káka'an xaan-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te ku'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máa-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jín tuni, jín tíu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jín sí'vi máa Sé'e i-í-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan ni kajikan ta'u-í. Te nuu ká'jin tútu-i-ún, ni taan. Te ndí-i, ni kaktúti-i jín Espíritu Santo. Te ni kachundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíu-i

³² Te ñayívi kuá'a kákandija, chi jín iní jín añú-i ni kanduu in núu-i. Te tú ni in-i ní káka'an-i ja máa-i xín in ndatíu. Chi taká ndatíu, ni kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyíi xaán kájani ndaa apóstol tu'un ndasa ni kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno ni kuu tu'un luu Dios iní-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándí'i ní in-de, chi taká cháa káxiin ñú'un, xí vé'e, ni kaxikó-de, te ni kakinchaka-de xu'ún, ³⁵ te ni kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol ni kasaka-dé nuu in in tá'an-de ndasa kájinu ñú'un máa-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'vi-de kájatíu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuni ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ Ni xikó-de in ñu'un-de. Te ni kinchaka-de xu'ún. Te ni chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Siki Ananías jín Safira

¹ Ko in cháa nání Ananías jín ñási'i-de Safira, ni kaxikó-de in ñu'un. ² Te ni janchaa-de sava xu'ún. Te suni jini ñási'i-de ja súan ni sá'a-de. Te ni kinchaka-de yaku-ni. Te ni chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te ni ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás iní añú-ro ja xndá'ú-ro Espíritu Santo núu. Chi ni janchaa-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ro. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máa-ró xín núu. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máa-ró ñú'un núu. Naja ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chi Dios, áchí-de. ⁵ Te súan ni jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te ni ndua-ni-de. Te ni ji'i-ni-de. Te taká ñayívi ní kajini so'o tu'un-ún, ni kayu'ú xaan-í. ⁶ Te ni kandukuiñi cháa súchí. Te ni kaxndánuu-de ndíyi-ún, te ni kákiñi'in-de-i yata vé'e. Te ni kachiyuji-de-i. ⁷ Te ni kunúu, natu'un uní hora. Te ni jaa ñási'i-de ni kivi-ña vé'e-ún. Te naún jini máa-ña ja súan ni kuu. ⁸ Te Pedro, ni jika tu'un-de-ña: Kastu'ún núu-rí. Ni xikó-ró ñú'un-ún in tanto súan xi túu. Achí-de. Te ni kachí-ña: Jaan, in súan ni kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, ni ka'an-de jín-ña: Naja ní skétá'an-ró tu'un ja koto nchaa-ro Espíritu máa Tatá Dios. Kuni so'o,

yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo cháa n̄i kach̄induji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róo ki'jn-ro, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te n̄i ji'j-ni-ña. Te n̄i ndi'vi koyo cháa súchí-ún. Te n̄i kajini-de ja á n̄i ji'j-ña. Te n̄i k̄akini'in-de-ña, te n̄i kach̄induji-de-ña x̄im yii-ña. ¹¹ Te ndivii tíku'n̄i kándija jíin táká ñayivi n̄i kajini tu'un tiñu yá'a, n̄i kayu'ú xaan-í.

Kua'q tiñu ñá'nu jíin tuni n̄i kasá'a apóstol

¹² Te cháa apóstol, n̄i kasá'a-de kua'q tiñu ñá'nu jíin tuni jito nuu ñayivi. Te ñin ká'nu-ni kándutútú-de in̄i corredor Salomón. ¹³ Ko tú ni chundéé in̄i ni ñin ketá'an-í jíin-de. Ko ñayivi, ví'í-gá n̄i kajatú'ún-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ní k̄akandija nuu máá Jíto'o-yo, ví'í-gá n̄i ndea-í, kúu cháa kúu ña'an, kua'a xaan-í. ¹⁵ Te n̄i k̄akinchaka-de kua'q ñayivi káku'u. Te n̄i kajak̄in-de-i in̄i ya'ya kánda-a nuu jito jíin núu yúu, náv'a a nú vai Pedro sanaa jin̄u vasté máá káti-dé siki-í. ¹⁶ Te suni táká ñayivi ñúu yani-ún, n̄i katak̄a kua'a-í in̄i ñuu Jerusalén, n̄i k̄akinchaka-i ja káku'u jíin ja káta'an tach̄i k̄ini. Te ndi'i-ún, n̄i kanduv̄a'a jíin'an.

Ja ní kach̄indik̄in-i Pedro jíin Juan

¹⁷ Yúan-na te n̄i k̄akukuásún in̄i sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja káchin̄ú'ún siki saduceo, te n̄i k̄andonda. ¹⁸ Te n̄i k̄akatiin-ún cháa apóstol. Te n̄i k̄ataan-dé in̄i vekaa ñuu. ¹⁹ Ko ndajá'a máá Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yuxé'é vékaa-ún. Te n̄i kiñi'in ya-dé jíin'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ²⁰ Kuá'an, te kuiñi-ró in̄i ve'e ij. Te yúan kani-ró táká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku-i vida jáa yá'a. Achí-ya. ²¹ Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te n̄i k̄ivi koyo-de in̄i ve'e ij. Te n̄i kástá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kástá'an-de, te n̄i chakoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te n̄i nastútú-de cháa junta jíin cháa n̄i kayii in̄i ñuu Israel. Te n̄i táji-de ndajá'a kuáki'in-de cháa-ún in̄i vekaa. ²² Ko nuu ní jakoyo cháa kákuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní kani'in-de apóstol. Te n̄i kanaxió káva-de. Te n̄i k̄akastu'ún-de tu'un yá'a: ²³ Jandáa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'jin cháa kándito-ún ichi yuxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti naún cháa ní kájin-ná nuu. Achí-de. ²⁴ Te cháa kúñá'nu in̄i ve'e ij jíin sutu ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, n̄i k̄akejá'a-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. ²⁵ Ko n̄i jaá ñin ñayivi. Te n̄i kastu'ún-i: Ña'an-ni, te nde'é-ni. Cháa n̄i k̄ataan-ni vekaa, ká'jin-de in̄i ve'e ij. Te kástá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-í. ²⁶ Yúan-na te n̄i kaja'an cháa kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jíin apóstol, ch̄i káyu'ú-de kábito-de ñayivi ja kuá'a-i nuu xini-dé. ²⁷ Te nuu ní jaq-de jíin apóstol, te n̄i jani-de cháa-ún in̄i municipio. Te sutu ñá'nu, n̄i xndichí-ún: ²⁸ Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro ja má stá'an-ga-ro tu'un cháa jian. Ko vina ch̄i ñi ñúu Jerusalén n̄i xndeá-ro sá'an-ro. Te kákuni-ro cháa-ró niñi cháa jian siki-rí jíin'an-ri, áchí. ²⁹ Ko Pedro jíin apóstol, n̄i kaka'an-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu táká cháa. ³⁰ Máa Dios ndi'yi táa-yo, n̄i naschakú-ya Jesús, I'a n̄i kaja'ni máa-ni ja ní kajata kaa-ni-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a n̄i nduñá'nu-ya kánchaa-ya ichi ndává'a Dios. Te n̄i nduu-ya I'a tá'ú tiñu jíin I'a nama yóo, náv'a a nakani in̄i ñayivi ñúu Israel te koo tuká'nu in̄i-ya núu táká kuáchi-i. ³² Te máa-ná jíin Espíritu Santo, kákuu-ná testigo máa-yá nuu táká tu'un yá'a. Ch̄i já'a Dios Espíritu-ya núu táká ñayivi k̄ajandatu nuu-yá. Achí-de. ³³ Te máa-ún, súan n̄i kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kakiti xaan in̄i. Te ka'ni-ún-de kákuni núu. ³⁴ Ko ío ñin maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de cháa fariseo. Te táká ñayivi, kajatú'ún-i-de. Te n̄i ndukuiñi-de nuu junta. Te

nj tá'ú-de tiñu ná kúxio núu cháa apóstol. ³⁵ Te nj ka'an-de jíin: Róo cháa ñuu Israel, kani va'a inj-ro te nú naún kákuñj ro sá'a-ró jíin cháa yá'a. ³⁶ Chj onde sáá ní ndonda Teudas, te áchí-de ja cháa téyíi kúu-de. Te nj kataka-i nuu-dé nátu'un kuun ciento cháa. Te nj jíi'-de nj sá'a sava-ga cháa. Te taká ja ní kajandatu tu'un nj ka'an-de, nj kajicha nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivj ní ndutútu xini, te nj ndonda Judas cháa ñuu Galilea. Te nj jaka-de kua'a ñáyivi kuángoyo yata-dé. Te suni nj naa cháa-ún. Te taká ñáyivi ní kajandatu nuu-dé, nj kajicha nuu-i kája'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-rj consejo róo: Ma ké'é-ga-ro cháa yá'a. Sía-de ná kí'in-de. Chj nú onde chj ñáyivi vái tu'un yá'a xí tiñu yá'a, te naa í. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Chj sánaa te natuu ja jíin Dios kájatá'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te nj kajatú'ún tú'un nj ka'an Gamaliel. Te nj kákana xinj cháa apóstol. Te nj kaskúun yunu xii sukun-dé. Te nj ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jíin sí'ví Jesús. Te nj kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máá apóstol, nuu junta nj kenda koyo-de kája'an-de, kákusij iní-de ja ní jatú'un-ya kándo'o-de siki sí'ví-yá. ⁴² Te inj ve'e ij jíin taká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia cháa kuatñu

¹ Te nj ndea kua'a cháa káskuá'a. Te ñn kivj, te cháa ñuu Grecia, nj kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, chj tú ní téta'an ñn núu-de staa kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivj. ² Yúan-na te máá uxí uu apóstol, nj kanastútú-de taká cháa káskuá'a, te nj kaka'an-de: Ma kúu jukuiñj máá-rí ja kájani-rj tu'un Dios, te kuatñu-rj nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usia tá'an máá-ró, cháa va'a, cháa ndíchí, cháa káñu'un chítú Espíritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tiñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-rj, kukuu-rj jíin ja kakán ta'u-rí, te kani-rj tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un nj ka'an-de, nj kajata'an inj ñáyivi kuá'a-ún. Te nj kakaji-i Esteban, cháa kándija va'a kúu-de. Te ñu'un chítú-de Espíritu Santo, jíin Felipe, jíin Prócoro, jíin Nicanor, jíin Timón, jíin Parmenas, jíin Nicolás, cháa nj naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká cháa yá'a, nj kajani-i nuu cháa apóstol. Te nj kajikan ta'u-dé te nj kaxndée-de nda'a-dé xinj cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios nj jika kua'an. Te cháa káskuá'a, nj kandeá xaan-dé inj ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú nj kajatú'ún, te nj káandija.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, nj chítú ndii-de jíin fuerza, te ñúkúun ní sá'a-de tiñu ñá'nu xaan jíin tuní nuu taká ñáyivi. ⁹ Te inj ve'e sinagoga nj kándonda yaku cháa, cháa libertino, jíin cháa ñuu Cirene, jíin cháa ñuu Alejandría, jíin cháa ñuu Cilicia, jíin Asia, nj kastátá'an jíin Esteban. ¹⁰ Ko tú ní kákundéé jíin-de, chj ndíchí-de, te suni nj ka'an-de jíin fuerza máá Espíritu. ¹¹ Yúan-na te nj kaská'an yaku cháa ja ní kaka'an: Nj kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban siki Moisés jíin siki Dios, áchí. ¹² Te súan nj kaská'an-ún ñáyivi, jíin cháa nj kayii, jíin cháa káchaa tutú. Te nj kajinu yuán siki-dé, te nj kakatiin-ún-de kuángoyo jíin-de onde nuu junta. ¹³ Te nj kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an kivj ká'an ndiva'a-de siki vé'e ij yá'a jíin siki ley. ¹⁴ Chi nj kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e ij yá'a, te nasama-de tanjnu nj xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja káxiukú iní municipio, nj kándakoto nuu-dé, te nj kajini ja jito nuu-dé nátu'un nuu ñn ndajá'a ándíí.

7

Tu'un ni jani ndaa Esteban

¹ Te máá sutú ñá'nu-ga, ni ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máá-de, ni ka'an-de: Táta, ñani, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máá Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, ni kenda-ya núu táa-yo Abraham ná ni kanchaa-de iní ñuu Mesopotamia, onde ná te ki'in-ga-de kunchaa-de iní ñuu Harán núu. ³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kenda iní ñuu-ro jíin má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro iní ñuu ja stá'an-rí nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kenda-de iní ñuu Caldea. Te ni kanchaa-de iní ñuu Harán. Te yúan ni jíi táa-de. Te ni sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu káxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté ñin tí'li. Ko ni keyu'u-yá ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jíin núu táká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáá. ⁶ Te súan ni ka'an Dios jíin-de: Tata-de kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuun ciento kuia kuatíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te ni ka'an Dios: Ko máá-rí, ndonda-rí sikí ñuu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú ni kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te ni sá'a-ya contrató jíin-de jíin tuní ja xití ndúu-de. Te se'e Abraham ni kuu Isaac. Te ni xití ndúu-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac ni kuu Jacob, te se'e Jacob ni kuu ndí'uxí uú máá tata ñuu. ⁹ Te taká tata ñuu-ún, ni kakukuásún iní-de. Te ni kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios ni jika-ya jíin-i. ¹⁰ Te ni nama-ya-í nuu táká tundó'o ni ta'an-i. Te ni kundichí-i. Te Faraón, chaa kúu rey ñuu Egipto, ni kusii iní-de jíin-i ni sá'a-ya. Te ni chaa-de gobernador sikí José. Te José, ni tá'u-de tiñu nuu ñuu Egipto jíin núu vé'e Faraón. ¹¹ Te ni kii ñin tama xa'an ñí ñuu Egipto jíin ñí ñuu Canaán. ñin tundó'o xa'an ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te ni jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te ni tájí-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta ñin. ¹³ Te ja vuelta uú, ni kanakuní ñani José nuu-dé ja máá-de kúu. Te suni ni stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, ni tájí-de chaa kája'an ja ní kana-de xiní táa-de Jacob kii-de jíin táká tá'an-de. Ío uní xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan ni kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan ni jíi-de jíin táká tata ñuu-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, ni kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te ni kayuji-de iní ve'e ańú ja jíin plata ni jaan Abraham nuu se'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko ni kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, ni ndea-i. Te ni kukua'a-í iní ñuu Egipto. ¹⁸ Te ni kuu kuia. Te ni nukuiñi inga rey iní ñuu Egipto ja tú játu'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, ni xndá'ú-de ñayivi ñuu-yo, ni sándiva'a-de jíin táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kuia-ún ni kaku Moisés. Te ni kusii iní Dios jíin-i. Te uní yoq ní ja'nu-i iní ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, ni skána-ña-í. Te ni nakí'in sesíí Faraón-ún-i. Te ni skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máá-ña. ²² Te ni kutu'a Moisés taká tu'un ndichí ñuu Egipto. Te ñá'nu xa'an ní kuu-de jíin táká tu'un ká'an-de jíin táká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kuia-de, te ni kusii iní-de kindé'é-de taká ñani-de ja kákuu se'e Israel. ²⁴ Te ni jini-de nuu ñin chaa Egipto ja sándiva'a jíin ñin chaa Israel. Te ni stují-dé chaa Egipto-ún, te súan ni nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máá-de, jáni iní-de ja júku'un iní taká ñani-de ja Dios ní tájí-yá-de ja náma-de ñani-de núu. Ko máá ñani-de, tú ní kájuku'un kuti iní. ²⁶ Te inga kivi jíin xán-ún, suni ni jini-de nuu úu chaa kájatá'an. Te ni jaq-de. Te ni ka'an-de jíin já ná júkuuñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Chi ñani-ro kanakuní tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máá chaa já'a ta'u tá'an-ún, ni chujikí-de Moisés. Te ni ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kuñá'nu-ró te sánda-ro tiñu-rí jíná'an-rí. ²⁸ Te suni kuni-ro

ká'ni-ro rúu nátu'un n̄i ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jín Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a n̄i jini so'o Moisés. Te n̄i jinu-de kua'an-de. Te jíká ní ncháa-de onde ñuu Madián. Te yúan n̄i skáku ñasi'í-de uú se'e yí. ³⁰ Te n̄i jinu tuku uú xiko kua. Yúan-na te ñin ndajá'a ándiví, n̄i kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú ñin yukú kayú yáá ñú'un n̄i kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa ini-de ja ní jiní-de ñu'un-ún. Te n̄i kandita-de náva'a kuní-de nuu. Te n̄i ka'an máá Tatá-yo Dios jín-de: ³² Máa-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chundéé ini-de ndé'é-de nuu. ³³ Te máá Tatá Dios, n̄i kachí-ya jín-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Ch̄i nuu kándij-ro ján, ñu'un íj kúu. ³⁴ A n̄i jiní-ri ja sé'e-ri ká'jin-i in̄i ñuu Egipto, xaán kándo'o-i. Te suni jini so'o-ri ja kánde'e ndá'ú-i. Te n̄i kuun-ri vai-ri ja náma-ri-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáá. Te ná táji-rí róó ki'in-ro onde ñuu Egipto. Achí-ya jín-de. ³⁵ Núsáá te Moisés yá'a, vasa a n̄i kaské'ichí-i-de te vasa n̄i kaka'an-i: Ndéja ní jani róó ja kúñá'nu-ró sikí-rí, te sánda-a-ro tíñu-ri, n̄i achí-i jín-de. Ko Dios, n̄i táji-ya-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuu-i te nama-de-i. Te ndajá'a-ya ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te cháa yá'a, n̄i ndiñi'in-de-i jíná'an-i in̄i ñuu yúan, te n̄i sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jín táká tuni in̄i ñuu Egipto, jín núu mar kuá'a, jín núu ñú'un té'é, uú xiko kua. ³⁷ Cháa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jín táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ñin cháa kani tu'un máá Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'in-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Cháa-ún kúu cháa n̄i kandee jín tíku n̄i ndiyi táa-yo onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i ka'an ñin ndajá'a-ya jín-de xiní yúku Sinaí, te n̄i ñin-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te n̄i jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákun-de kuandatu-de nuu cháa-ún, ch̄i sasua n̄i kaské'ichí-i-de cháa. Te n̄i kákusñ in̄i-de, no'on-de ñuu Egipto kákuní-de núu. ⁴⁰ Te n̄i kaka'an-de jín Aarón: Sáva'a tiní-ro I'a ná kúxnúu núu-yo. Ch̄i cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóó in̄i ñuu Egipto vai-yó, tú kájiní-yo ñaún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kasá'a-de ñin chelu. Te nuu ndosó-ún n̄i kasoko-dé kití. Te n̄i kákusiñ ini-de jín tíñu n̄i kasá'a-de jín ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, n̄i kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te n̄i xndóo-ya-dé ná kuatíñu-de nuu tíñuú xíní ándiví, nátu'un yóso núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá: Róó ñayivi Israel, a n̄i kaja'ni-ro kiti núu-rí uú xiko kua nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, ch̄i sasua n̄i kajani-ró ve'e kuñ ndosó Moloc jín tíñuú xíní máá Renfán, ndosó ja ní kasá'a máa-ró já chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-ri róó ki'in-ro onde yata ñuu Babilonia, áchí-ya. ⁴⁴ Ndiyí táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un n̄i tá'ú Dios tíñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra n̄i jiní-de. ⁴⁵ Sáa ch̄i jín fuerza Dios n̄i kaskúnu ndiyi táa-yo ñayivi sñin nación ja ní katñin máa-i ñuu yá'a. Yúan-na te jín Josué ní kivi koyo-de in̄i lugar máa-i, n̄i kákinchaka-de ve'e ñii-ún n̄i kendóo yá'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, n̄i kusñi in̄i Dios jín-de. Te n̄i jikan-de ja ná sáva'a-de ñin ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, n̄i sá'a-de ñin ve'e máa-yá. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya iní ve'e kásá'a cháa, nátu'un n̄i ka'an cháa jani tu'un-ya onde sáá: ⁴⁹ Ándiví kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tíñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxní ja'a-rí. Ndasa koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáá. Xí ndénu kúu nuu ndétatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-ri ndatíñu yá'a, áchí máá Tatá Dios. ⁵¹ Xaán kákujá'a in̄i-ní. Tú kákandja in̄i añú-ni te xaán só'ó-ní. Ch̄i nene kájasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un n̄i kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'an. ⁵² Ío

ɨn ɕaa nɨ kajani tu'un-ya onde saa ja tu ni kachindikɨn ta-a-ni-de naun. ɕi ta-a-ni, a nɨ kaja'ni-de ɕaa kajari tu'un ja kii maa l'a ndaa nuu. Te l'a-un, a nɨ kanastuu-ni-ya te nɨ kaja'ni-ni-ya. ⁵³ Ko maa-ni, tu ni kaskikuu-ni, vaša ndaja'a maa-ya, nɨ kajani-ya ley nuu-ni. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un ya'a nɨ kajini so'o. Te nɨ kata'u'u inɨ. Te kánakaji ñi yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko maa Esteban, nɨ kútú-de Espíritu Santo. Te nɨ ndakoto-de ichi ándívi. Te nɨ jini-de ja ndí ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándi-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te nɨ ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andívi. Te ndé'é-rí nuu maa Sé'e ɕaa kándi-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te nɨ kákana kó'ó. Te nɨ kajasu so'o. Te ɨn jinu-ni nɨ kandonda vaá siki Esteban. ⁵⁸ Te nɨ kákiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u núu. Te nɨ kaskána tikachí. Te nɨ kaja'a yuu xini-dé. Te ñayivi kándé'é, nɨ kachúkú-i tikachí-un nuu ja'a ɨn ɕaa súchi nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xini Esteban, te nɨ ka'an ndá'u Esteban jíin maa Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ni añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te nɨ jukuiñi jíti-de. Te nɨ ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ni cuenta kuachi ya'a siki-i jina'an-i, áchí-de. Súan nɨ ka'an-de tu'un ya'a, te nɨ jiji-ni-de.

8

Ja ní chindikɨn Saulo tiku'nɨ kándija

¹ Te Saulo, nɨ jatú'un-de ja ní jiji Esteban. Te kivi-un nɨ keja'a kachindikɨn xaan-i tiku'nɨ kándija inɨ ñuu Jerusalén. Te tiku'nɨ-un, nɨ kajicha nuu-i kaja'an-i ñi ndáñuu Judea jíin ndáñuu Samaria. Ko ɕaa apóstol ɕi túu. ² Te ɕaa kachiñú'un Dios, nɨ kajachinduji-de Esteban. Te nɨ kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, ɕi xnáa-dé tiku'nɨ kándija kuni-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te nú'un-de ɕaa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios inɨ ñuu Samaria

⁴ Te taká ñayivi ní kajicha nuu-un, kaja'an-i taká ñuu kajari-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, nɨ kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan nɨ jani-de tu'un Cristo nuu ñayivi. ⁶ Te taká ñayivi-un, nɨ kachu'un inɨ-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jíin-i. Te nɨ kajini so'o-i, te nɨ kajini-i taká tunɨ nɨ sá'a-de. ⁷ ɕi inɨ kua'a ñayivi ní kiñi'in-de tachí kini. Te nɨ kenda-un kákana kó'ó kaja'an. Te tini ɕaa nɨ kuyúnú jíin cháa rengo, nɨ kanduva'a-de. ⁸ Te nɨ kákusi xaán inɨ ñayivi núu-un. ⁹ Te inɨ nuu-un nɨ jo ɨn ɕaa nání Simón. Te ɕaa-un, ɕaa ñavá'a kúu-de. Te xaán kánaa inɨ ñayivi núu Samaria kándé'é-i. Te nɨ ka'an-de ja ɨn ɕaa ñá'nu xaán kúu maa-de. ¹⁰ Te ñayivi, xaán vá'a kachu'un inɨ-i tu'un ká'an-de onde súchi lúli te onde ɕaa ñá'nu. Te nɨ kaka'an-i: ɕaa ya'a xaán yí'i fuerza Dios ñá'nu inɨ-de. ¹¹ Te kachu'un inɨ-i tu'un ká'an-de, ɕi xaán káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-i, nɨ kánaa inɨ-i kándé'é-i. ¹² Ko nuu-i nɨ jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'u Dios tiñu, jíin tu'un sívi Jesucristo. Yúan-na te nɨ káandija-i. Te nɨ kajanducha-i kúu ɕaa kúu ña'an. ¹³ Te maa Simón, suni nɨ kándija-de, nɨ janducha-dé. Te nɨ jika kuu-de jíin Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tunɨ jíin taká tiñu ñá'nu. Te nɨ kee nuu-dé kándi-de. ¹⁴ Te ɕaa apóstol ká'in-de inɨ ñuu Jerusalén, nɨ kajini tu'un-de ja ñayivi núu Samaria, nɨ kajatá'u-i tu'un Dios. Te nɨ katáji-de Pedro jíin Juan kaja'an-de yúan. ¹⁵ Te nɨ jakoyo ɕaa-un. Te nɨ kajikan ta'u-dé ja'a ñayivi-un, nává'a ná ní'in-í Espíritu Santo jina'an-i. ¹⁶ ɕi té cha'an-ga kii-ya siki ní ɨn-i. ɕi máni nɨ kajanducha-i jíin sívi Jesús. ¹⁷ Yúan-na te nɨ kachaa-de nda'a-dé xini-i jina'an-i te nɨ ɕaa Espíritu Santo

sikí-í. ¹⁸ Te nì jinì Simón ja súan káchaa apóstol nda'a-dé xinì ñáyivi-ún, te já'a-ya Espíritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuní-de núu. ¹⁹ Te nì ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná náv'a a ñani ñáyivi xndé-e-ná nda'a-ná xinì-í, te chaá Espíritu Santo sikí-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te nì kachì Pedro jíin-de: Xu'ún-ró ná náa jíin-ró, chì jáni inì-ro já jíin xu'ún kúu kuaan-ró tá'u já'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro já kúndii-ro sikí tíñu yá'a, chì tú ío ndaa inì añú-ro núu Dios. ²² Núsáa te nakani inì-ro sikí kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya túká'nu inì-ya núu kuáchi ñú'un inì-ro. ²³ Chì jiní-rì ja xáan kújá'a inì-ro núu-ya. Te máni kuáchi tíin róo. Achí Pedro jíin-de. ²⁴ Yúan-na te nì ka'an Simón jíin-de: Kakan ta'u máa-ró já'a-rí nuu máa Jító'o-yo náv'a a ni ñn tu'un ká'an-ro jíin ma kí sikí-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, nì kaka'an ndaa-de. Te nì kajani-de tu'un Dios. Te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañúu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jíin cháa eunuco

²⁶ Te ñn ndajá'a máa Tatá Dios, nì ka'an-ya jíin Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro ichi sur, ichi já kéndá inì ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chì ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te nì ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te nì kenda-ni ñn chaá eunuco etíope. Te chaá-ún játíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te ñn gobernador kúu-de. Te suni ndito-de yaka xu'ún-ña. Te nì kii-de ñuu Jerusalén, nì kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kánchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu nì chaá Isaías chaá nì jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máa Espíritu nì ka'an-ya jíin Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, nì kundéé-de nì jaq-de. Te nì jinì so'o-de ká'u chaá-ún tutu ja ní chaá Isaías onde sáa. Te nì jiká tu'un-de chaá-ún: Á júku'un inì-ní naún ká'u-ní xí túu. Achí-de. ³¹ Te máa eunuco, nì ka'an-de jíin Felipe: Te ndasa júku'un inì-ná te nú tú stá'an ñn chaá nuu-ná, áchí-de. Te nì ka'an nda'ú-de ja ná káa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jíin-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ij-ún nì ka'an tu'un yá'a: Nátu'un ñn rii ja kuá'an-ti kúu-ti, súan nì ja'an-ya. Te nátu'un ñn lélú sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora nì kuka nuu-ya, tú ní sándaq va'a-i jíin-ya. Ndasa koo tu'un tata-ya, chì nì jii-ya iní ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te chaá eunuco-ún, nì ka'an-de: Chaá nì jani tu'un yá'a, ndé sikí cháa ká'an-de. Sikí máa-de xí sikí ingá chaá, áchí-de jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, nì kejá'a-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu ij-ún nì jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te nì jakoyo-de ñn nuu ñú'un nducha. Te nì ka'an chaá eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te nì kachì Felipe: Nú kándija-ní onde jíin iní jíin añú-ní, te kuu, áchí-de. Te nì ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máa Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te nì tá'ú-de tíñu nì jukuiñi carreta. Te nì kanuu ndendúú-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te nì skuánducha Felipe chaá eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de inì nducha, te Espíritu máa Tatá Dios, nì chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te chaá eunuco, tuká ní jiní-de nuu Felipe. Te nì ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsiñ iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, nì ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jáni-de tu'un va'a-ya táka ñuu. Te vása ní jaq-de ñuu Cesarea.

1 Te Saulo, nákatá-de ja ndóna-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máá Jító'o-yo. Te ni jaa-de nuu sutú kúñá'nu-ga. 2 Te ni jikan-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náva'a katin-de sava cháa xí ñá'an já ká'jin sikí tú'un-ya. Te ku'ni-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de jíin-i ñuu Jerusalén kuni-de. 3 Te ni kí'in-de ichi kuá'an-de. Te ni kuyani-de ñuu Damasco. Te sanaa-ni te ni ndii ncháa-ni ñí núu-dé onde andívi. 4 Te ni ndua-ni-de nuu ñú'un. Te ni jini so'o-de ká'an ñin tu'un jíin-de: Saulo, Saulo, naja chindikin-ro rúu. Achí. 5 Te máa-de, ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-ni vii, Táta, achí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Máa-rí kúu Jesús ja chindikin-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. 6 Te máa-de, kisi-i-de, chi yú'ú-de. Te ni ka'an-de: Táta, ñaún sá'a-ná kuni-ni, achí-de. Te máá Jító'o-yo, ni kachi-ya jíin-de: Ndukoo, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. 7 Te cháa kája'an jíin Saulo, ni kajukuiñi-de kákee nuu-dé kándé'é-de. Chi ni kajini so'o ndija-de ni'in, ko tú ní kajini-de nuu ní ñin cháa ká'an. 8 Yúan-na te ni ndukoo Saulo nuu ñú'un. Te ni ndakoto-de. Ko tú ní ñin nuu ní jini-de. Te kátiin cháa-ún nda'a-dé kája'an-de jíin-de. Te ni kaskivi-de Saulo iní ñuu Damasco. 9 Te yúan ni kanchaa-de uní kivi. Te tú ní kúu kuti ndé'é-de, ni tú ní yéé-dé staa, ni tú ní jí'i-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

10 Te ni jo ñin cháa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jíin jáni ni ka'an máá Jító'o-yo jíin-de: Ananías, achí-ya. Te máa-de, ni ka'an-de jíin-ya: Táta, yá'a kanchaa-ná, achí-de. 11 Te ni ka'an máá Jító'o-yo jíin-de: Ndukuiñi te kí'in-ro ichi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e Judas ná ndúkú-ró ñin cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandáa jikan ta'u-dé. 12 Te skoto jani-de ja ñin cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xini-dé, náva'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. 13 Yúan-na te ni ka'an Ananías: Táta, a ni jini tu'un-ná sikí cháa yúan ja xaan sá'a ndíva'a-de jíin ñayivi ndóo-ni iní ñuu Jerusalén. 14 Te vina ni chaa-de yá'a ndíso-de tiñu sutu ñá'nu, náva'a katin-de taká ñayivi káchiñú'ún-i ní, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. 15 Te máá Jító'o-yo, ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, chi cháa ni kaji máa-rí kúu cháa jian, náva'a ná kani-de tu'un-ri kí'in-de ñí núu ñayivi ñin nación, ñí núu rey, jíin ñí núu taká ñayivi ñuu Israel. 16 Chi stá'an-ri nuu-dé ja kánúú ndó'o-de kua'a xaan tündó'o sikí sí'ví-rí. Achí-ya. 17 Yúan-na te kua'an Ananías. Te ni kivi-de iní ve'e-ún. Te ni xndé-de nda'a-dé xini Saulo. Te ni ka'an-de: Nani, Saulo. Máá Jító'o-yo Jesús, I'a ni kenda nuu-ro ichi vái-ró, ni táji-yá ruu vai-ri nuu-ro náva'a ná ndundijin nduchi-ro, te ná kútú-ró Espiritu Santo. Achí-de. 18 Te ni koyo-ni natu'un soo yúndúchi-dé. Te ni ndundijin nduchi-dé. Te ni ndukuiñi-de. Te ni janducha-dé. 19 Yúan-na te ni nakee-dé staa. Te ni nani'in iní-de. Te ni kendoo Saulo yaku kivi jíin cháa káskuá'a ja kaxiukú-de iní ñuu Damasco. 20 Te ni keja'a-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo iní ve'e sinagoga, achí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. 21 Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, ni kákee nuu-i kándé'é-i. Te ni kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndíva'a-de jíin taká ñayivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núu. Te ja yúan ní cháa-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jíin-i nuu sutu ñá'nu núu. Achí-i. 22 Ko Saulo, ví'i-gá ni ndúkú ndéé-de ni sáka núu-de xini cháa judío kaxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyí-de ja Jesús kúu Cristo. 23 Te ni kuu-ga kivi. Te cháa judío, ni kanatiin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. 24 Ko Saulo, ni ni'in-dé tu'un ja súan ni kandatu'ún cháa-ún. Te máá cháa judío

ndúú ñúú-ni kájito yu'u-dé ichi núú kéndá yux'éé ñúú ja ká'ni-dé Saulo núú.
 25 Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-de, ni káki'in-de Saulo akuáa. Te iní ñin jika ni káskúun-de cháa jiká ñin nama ñúú-ún.

Saulo iní ñúú Jerusalén

26 Te nuu ní najaa-de ñúú Jerusalén, te kuní-de naketé'an-de jíin cháa káskuá'a-ún. Ko máá cháa-ún, ni kayu'ú-de ni kajito-de Saulo, chí tú ní kákandíja-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. 27 Ko Bernabé, ni jaka-de kua'an jíin-de nuu cháa kákuu apóstol. Te ni jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa ni jini Saulo nuu máá Jító'o-yo íchi kuá'an-de, te ni ka'an-ya jíin-de, jíin ndasa ni chundéé iní Saulo ni ka'an téyí-de tu'un Jesús iní ñúú Damasco. 28 Te ndénda-de ndívi-de ñúú Jerusalén jíin cháa kákandíja yúan. 29 Te ni jani téyí-de tu'un máá Jító'o-yo. Te ni státá'an-de jíin cháa judío ñúú Grecia. Ko máá cháa-ún, kákuni-de ka'ni-dé Saulo. 30 Te ni kajini tu'un taká ñani. Te ni kachu'un íchí-de Saulo onde ñúú Cesarea. Te yúan ni katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñúú Tarso. 31 Te tiku'ni kákandíja ní iní ñúú Judea, jíin ñúú Galilea, jíin ñúú Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ni ja'nu-ga-i jíin tú'un. Te ni kachiñú'ún-i máá Jító'o-yo. Te ni kandundéé iní-i ni sá'a Espíritu Santo. Te ni nde-ga-i.

Ja ní nduvá'a Eneas

32 Te Pedro, jika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ni ja'an-de nuu ñáyivi ndóo iní ñúú Lida. 33 Te yúan ni jini-de nuu ñin cháa nání Eneas, ja ní kuu una kuia káa-de jito, chí ni kuyúnú-de. 34 Te ni kachí Pedro jíin-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Nduko, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ni nduko-ni cháa-ún. 35 Te ni kajini taká ñáyivi káxiukú ñúú Lida jíin ñúú Sarón. Te ni kanaxió káva iní-i nuu máá Jító'o-yo.

Ja ní nachaku Dorcas

36 Te suni ni jo ñin ña'an skuá'a iní ñúú Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jíin caridad. 37 Te kivi-ún ni ku'u-ña. Te ni jí'i-ña. Te ni ndí'i ni nasándoo-de ña'an-ún. Te ni kajakín-de-ña ñin iní ve'e. 38 Te ñúú Lida, yani kánchaa jíin ñúú Jope. Te cháa káskuá'a-ún, ni kajini tu'un-de ja kánchaa Pedro yúan. Te ni katájí-de uu cháa kuaka'an ndá'ú jíin Pedro: Mā kúkuéé-ní te chaan-ni nuu-ná, achí-de. 39 Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní ja-de, ni kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de iní ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, ni kajikó ndúú-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná ni kánchaa-ña jíin-ña jíná'an-ña núú. 40 Yúan-na te Pedro, ni jachá ndí'i-de ñáyivi-ún kája'an-i yata vé'e. Te ni jukuiñi jíti-de. Te ni jikan ta'u-dé. Te ni naxió kóto-de ichi núú kátúu ndíyi-ún. Te ni ka'an-de: Tabita, nduko, achí-de. Te máá-ña, ni ndakoto-ni-ña. Te ni jini-ña núú Pedro. Te ni nduko-ni-ña. 41 Te máá-de, ni ñin-de nda'a-ña. Te ni xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te ni kana-de xini ñáyivi ndóo jíin viuda. Te ni stát'an-de-ña já á chakú-ña. 42 Te tíñu yá'a ni jichá tu'un ní ñúú Jope kua'an. Te kua'a ñáyivi, ni kákandíja-i nuu máá Jító'o-yo. 43 Te Pedro, kua'a kivi ní kendoo-de iní ñúú Jope, kánchaa-de ve'e ñin cháa curtidor nání Simón.

1 Te inĭ ñuu Cesarea nĭ jo ĩn chaa nání Cornelio, nĭ kuu-de capitán, nĭ tĭin-de soldado nání Italiana. 2 Chaa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de onde jĭin nĭ vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu táká ñayivi. Te nene jĭkán ta'u-de nuu Dios. 3 Te chaa yá'a, nĭ skóto-ya-dé nátu'un ka'unĭ aini. Te nĭ jinĭ-de nuu ĩn ndajá'a máa Dios nĭ kivi-ya núu kánchaa-de. Te nĭ ka'an-ya jĭin-de: Cornelio, áchĭ-ya. 4 Te máa-de, nĭ ndakoto-de nuu-yá. Te yú'ú-de. Te nĭ ka'an-de: Naun kunĭ-ní Táta, áchĭ-de. Te nĭ kachi-ya jĭin-de: A nĭ jinĭ Dios ndasa jĭkán ta'u-ro jĭin já sá'a-ró caridad. 5 Vina te tájĭ-ró úu chaa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ro xinĭ Simón ná kí-de, te chaa-ún, nání-de Pedro. 6 Ncháá núu-de ve'e ĩn chaa nání Simón curtidor, ja ncháá ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúú sá'a-ró. Achĭ-ya. 7 Te ndajá'a ní ka'an jĭin Cornelio, a kua'an-ya. Te nĭ kana-de xinĭ úu mozo-de jĭin xinĭ ĩn soldado ja jatĭñu kútu núu-dé. 8 Te onde nĭ ndĭ'i nĭ nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te nĭ tájĭ-de mozo kája'an onde ñuu Jope. 9 Te inga kivi xĭan-ún, kájĭka-i kája'an-i. Te nĭ kaqayani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná ka'uxĭ uu nĭ kaa-de xinĭ vé'e ja kakán ta'u-dé. 10 Te nĭ chaa soko chĭi-de. Te nĭ kunĭ-de kee-de staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te nĭ skóto-ya-dé. 11 Te nĭ jinĭ-de núña andĭví. Te ĩn bulto nátu'un ĩn sa'ma kuitá já nú'ni ndákúun punta, nĭ kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. 12 Te inĭ-ún káñu'un taká kitĭ kúun ndá'a ío nuu ñú'un yá'a, jĭin kóo, jĭin táká tisaá andĭví. 13 Te nĭ jini so'o-de ĩn tu'un nĭ ka'an: Pedro, ndukuiñĭ, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchĭ. 14 Ko Pedro, nĭ ka'an-de: Ma kúu Táta, chĭ té kee-gá-ná kuñu chá'án ni ja tú ío ndoo, áchĭ-de. 15 Te nĭ ka'an tuku jĭin-de vuelta uu: Já ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kuñu chá'án, áchĭ. 16 Te tu'un yá'a nĭ kii uni vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, nĭ ndaa kuano'on andĭví. 17 Te nini kánchaa Pedro jáni inĭ-de naun kúu ja ní jinĭ-de-un, te nĭ jakoyo mozo nĭ tájĭ Cornelio kua'an, kájĭka tu'ún-i ve'e Simón onde nĭ jakoyo-i yux'é'é cháa-ún. 18 Te nĭ kaka'an jaa-i. Te nĭ kajĭka tu'ún-i nú yúan ncháá ĩn chaa nání Simón, te ío inga sí'ví-de nání-de Pedro. 19 Te nini kánchaa Pedro nákani inĭ-de nú naun kúu ja ní jinĭ-de-ún, te nĭ ka'an máa Espĭritu jĭin-de: Nĭ chaa unĭ mozo kánandúkú-i róo. 20 Ndukuiñĭ, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jĭin-i. Chĭ máa-rĭ, nĭ tájĭ-rĭ-i vai-i, áchĭ-ya. 21 Yúan-na te Pedro, nĭ nuu-de nuu mozo nĭ tájĭ Cornelio. Te nĭ ka'an-de: Amigo, máa-rĭ kúu chaa kánandúkú-ró. Ndé siki kúu ja vái koyo-ró núu-rĭ núsáa, áchĭ-de. 22 Te máa mozo-ún, nĭ kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío káka'an-i ja cháa va'a kúu-de. Nĭ ka'an ĩn ndajá'a ndóo-ya jĭin-de ja ná kana-de xinĭ-ní kii-ní kí'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jĭin-de. Achĭ-i. 23 Yúan-na te nĭ skĭvi-de mozo-ún inĭ ve'e. Te nĭ kakendo-i yúan. Te inga kivi xĭan-ún, nĭ nduko-de. Te nĭ kee-de kája'an-de. Te suni kája'an yaku ñanj ñuu Jope jĭin-de. 24 Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaa jĭiná'an-de, chĭ nĭ stútú-de tá'an-de jĭin amigo va'a-de. 25 Te nini kivi Pedro inĭ ve'e, te nĭ kenda Cornelio ka'an-de jĭin Pedro. Te nĭ jukuiñĭ jĭí-de nuu já'a Pedro. Te nĭ chíñú'ún-de chaa. 26 Ko Pedro, nĭ xndúkuiñĭ-de Cornelio. Te nĭ ka'an-de: Ndukuiñĭ, chĭ ruu, suni chaa kúu-rĭ. Achĭ-de. 27 Te kándatu'ún-de. Te nĭ kivi koyo-de. Te nĭ jinĭ Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi káxiukú-i inĭ ve'e. 28 Te nĭ ka'an Pedro jĭin ñayivi-ún: A kájĭni-ní ja tú ío ley ja ĩn chaa judío, ketá'an-de xí sá'a-de ĩn visita nuu ĩn chaa tú kúu judío. Ko Dios, nĭ stá'an-ya núu-ná ja tú ni ĩn ñayivi chá'án, ñayivi

kíni ío. ²⁹ Ja yúán, te nuu ní kana-ní xiní-ná, te vaj-ná, tú ní sá'á'a iní-ná. Ja yúán jiká tu'ún-ná ní: Na siki kúu ja ní kana-ní náá, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te nì ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máá hora yá'a ío ndicha iní-ná. Te ka'uní aini kúu jikán ta'u-ná iní ve'e-ná. Te nì chaa in ndajá'a-yá nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te nì ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a nì jiní Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ³² Núsáa te táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xiní in chaa kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kí-de nuu-ro. Te chaa-ún, ncháa-de ve'e in chaa nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháa ve'e-de. Te chaa chaa-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan nì kuu. Te nì táji-ná mozo kujaa kana ní. Te va'a nì sá'a-ní ja ní chaa-ní. Te vina, taká-ná, ká'iin tütú-ná yá'a nuu Dios, nává'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa nì tá'ú Dios tiñu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Vina te nì jiní ndaa-ná ja Dios tú ncháa nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chi nani ñayivi, nú káchiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsii iní-ya jíin-i. ³⁶ Nì ka'an-ya jíin taká se'e Israel, nì kastu'ún-yá nuu-í ja máá Jesucristo já-a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a kájiní tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chi nì jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te nì kejá'a tú'un-ya ondé ñuu Galilea, te nì jicha nuu ní ñúu Judea, ³⁸ ndasa nì ja'a Dios Espíritu Santo jíin fuerza nuu-yá. Te ndasa nì jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te nì nasáva-a-ya taká ñayivi tá'an tachi kíni. Chi Dios, nì chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, nì kajiní-ná taká tiñu nì sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te nì kaja'ni-i-ya, nì kajata kaa-i-ya jiká iní cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, nì nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te nì ndenda ndiijn-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndiijn-ya núu taká ñayivi, chi máni nuu cháa ja á nì kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chi nì kayee-ná staa nì kaji'i-ná nducha jíin-yá, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-yá kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jíin núu ñayivi ní kaji'i. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a nì kaka'an ndaa taká chaa nì kajani tu'un Dios onde sáa. Ja taká ñayivi kándija nuu-yá, jíin sí'ví-yá koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaa Espiritu Santo siki ñayivi sijn nación

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te nì chaa-ni Espiritu Santo siki taká ñayivi kájiní so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaa káandja, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kákuu-de chaa nì kaxiti ndúu, nì kanaa iní-de kánde'é-de ja súni nì chaa Espiritu Santo siki ñayivi sijn nación. ⁴⁶ Chi nì kajini so'o-de káka'an ñayivi-ún sijn yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, nává'a ná kuánducha ñayivi yá'a, chi nì chaa Espiritu Santo siki máá-i nátu'un siki máá-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te nì tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jíin sí'ví máá Jito'o-yo Jesús. Yúan-na te nì kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ná kéndoo-de jíin-i yaku kivi.

11

¹ Te chaa apóstol jíin taká ñani ká'jin ní ñúu Judea, nì kajini tu'un-de ja ñayivi sijn nación, suni nì kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te nì ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa nì kaxiti ndúu, nì kaka'an siki-dé. ³ Te nì kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te nì yee-ro

stáa jíin-de, áchí. ⁴ Yúan-na te nĭ kejá'á Pedro nĭ jani kájí-de tu'un nuu cháa-ún: ⁵ Nĭ kanchaa-rĭ ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te nĭ skóto-ya rúu. Te nĭ jinĭ-rĭ ĩn bulto nátu'un ĩn sa'ma kuitá já nú'nĭ ndíkúun punta. Te nĭ kuun vai onde nuu-rí ichi ándíví. ⁶ Te nĭ nde'é-rí. Te nĭ jinĭ-rĭ ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jíin kiti xáan, jíin kóo, jíin tísaa andíví. ⁷ Te nĭ jini so'o-rĭ ĩn tu'un nĭ ka'an jíin-rí: Pedro, ndukuiñĭ, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te nĭ ka'an-rĭ: Ma kúu Táta, chí té kee-gá-ná kuñu chá'an ĩn kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún nĭ ka'an tuku jíin-rí onde andíví: Ja ní sándo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan nĭ ka'an unĭ vuelta. Yúan-na te nĭ ndaa bulto-ún kuano'on ichi ándíví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún nĭ jakoyo unĭ mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea nĭ ta'u tífuu nuu-í vai-i. Te nĭ jakoyo-i ve'e-rĭ. ¹² Te máa Espiritu, nĭ ka'an-ya jíin-rí ja má yú'ú-rĭ ki'in-rĭ jíin-í. Te suni nĭ kaja'an ĩñu ñani yá'a jíin-rí. Te nĭ kivi koyo-rĭ inĭ ve'e ĩn chaa. ¹³ Te chaa-ún, nĭ jani-de tu'un nuu-rí, ná nĭ jinĭ-de ĩn ndajá'a ándíví kándij-ya iní ve'e-de. Te nĭ ka'an-ya jíin-de: Táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xini Simón, chaa nání Pedro, ná kí-de. ¹⁴ Te chaa-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ro onde jíin ní ve'e-ró, áchí-de jíin-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'á-rí ká'an-rĭ, te nĭ chaa Espiritu Santo siki-í jíin' an-i suni nátu'un nĭ chaa-ya siki-yo já xnáñúú. ¹⁶ Yúan-na te nĭ nuku'un inĭ-rĭ tu'un nĭ ka'an máa Jíto'o-yo: Jandáa jíin ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chí jíin Espiritu Santo kuanducha-ro jíin' an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni nĭ ja'a Dios Espiritu-ya núu máa-i nátu'un nĭ ja'a-ya núu máa-yo, ja kákandĭja-yo núu máa Jíto'o-yo Jesucristo, te nde chaa kúu ruu ja kasú-rĭ nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan nĭ kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní káka'an-de. Te nĭ kanakana jaa-de Dios: Suni nĭ ja'a Dios tu'un ja ná nákani inĭ ñayivi sĭin nación náva'a kuchaku-i ní káni núsáa, áchí-de.

Tiku nĭ kándĭja inĭ ñuu Antioquía

¹⁹ Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, nĭ kejá'á ní kachindikĭn-de-i. Te ñayivi ní kajicha nuu kaja'an nĭ jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jíin ñuu Chipre, jíin iní ñuu Antioquía. Te tú ní ĩn nuu ñayivi ní kájani-i tu'un, chí máni nuu ñayivi judío nĭ kajani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko nĭ jo yaku chaa ñuu Chipre jíin cháa ñuu Cirene jíin ñayivi ní kajicha-ún. Te chaa-ún, nĭ jakoyo-de ñuu Antioquía. Te nĭ kaka'an-de jíin ñayivi ñuu Grecia, nĭ kajani-de tu'un va'a máa Jíto'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máa Jíto'o-yo, nĭ chindéé ní chituu-ya-dé. Te nĭ kakandĭja kua'a ñayivi, te nĭ kanaxió káva inĭ-i nuu máa Jíto'o-yo. ²² Te nĭ jicha tu'un yá'a. Te nĭ jini tu'un tiku'nĭ kándĭja inĭ ñuu Jerusalén. Te nĭ katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní jaa-de yáan, te nĭ jinĭ-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te nĭ kusĭ iní-de. Te nĭ ka'an nĭ-in-de jíin táka ñayivi-ún ja jíin iní jíin añú-i ná skĭkuu va'a-i tu'un máa Jíto'o-yo, te ma náyu'ú-i. ²⁴ Chí Bernabé, chaa va'a kúu-de. Te nĭ kútú-de Espiritu Santo. Te kándĭja va'a-de. Te nĭ kakandĭja kua'a ñayivi núu máa Jíto'o-yo. ²⁵ Yúan-na te nĭ kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te nĭ nani'in-dé chaa-ún. Te ncháka-de chaa nĭ chaa-de ñuu Antioquía jíin-de. ²⁶ Te ní-ni ĩn kuia nĭ kanda'tu-ún-de yúan jíin tiku'nĭ kándĭja. Te nĭ kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñayivi. Te chaa káskuá'a-ún, nĭ nakunání-de cristiano xnáñúú-gá inĭ ñuu Antioquía. ²⁷ Te chaa kájani tu'un Dios, suni kivi-ún nĭ kenda koyo-de ñuu Jerusalén kaja'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te nĭ ndukuiñĭ ĩn tá'an-de nání-de Ágabo. Te nĭ kastu-ún-de, nĭ sá'a Espiritu, ja kí ĩn tama xáan ní ñuyivi.

Te tama-ún, n̄i kii kivi ní tá'ú Claudio tiñu. ²⁹ Yúan-na te n̄i kandatú'ún cháa káskuá'a-ún ja chũndá'a-de yakú n̄a jín k'ín nuu ñani-de káxiukú iní ñuu Judea, ndasa kákanda in in-de kua'a-de. ³⁰ Te súan n̄i kasá'a-de. Te n̄i katáji-de kua'an nuu cháa kákuu nuu, n̄i kajanchaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa n̄i ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kua-ún n̄i kat̄in rey Herodes sava ñayivi tíku'n̄i kándija. Te n̄i sá'a ndiva'a-de jín-i. ² Te jín machete n̄i ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa n̄i kenda Pedro vekaa

³ Te n̄i jin̄i-de ja súan n̄i kakus̄i iní cháa judío n̄i sá'a-de. Te suni n̄i kat̄in-de Pedro. Máa kivi-ún n̄i kuu viko státilá ja tú yí'í yujan ía. ⁴ Te nuu ní t̄in-de Pedro, te n̄i chindee-de cháa vekaa. Te n̄i jani-de xia'un in soldado kándito-ún-de, ch̄i kuní-de kiñi'in-de cháa stá'an-de nuu ñayivi nú ná ja'a viko Pascua. ⁵ Súan n̄i kuu ja kánde Pedro in̄i vekaa. Ko tíku'n̄i kándija, n̄i'in n̄i kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jani in̄i Herodes ja kiñi'in-de cháa nuu ñayivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixi Pedro in̄i vekaa ma'ñú úu soldado, nu'ñi-de jín úu cadena. Te suni ká'jin soldado yuxé'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ni te n̄i ja'a in ndajá'a máa Tatá Dios. Te n̄i ndii ncháa in̄i vekaa. Te n̄i skáki'vi-ya Pedro, n̄i xndúko-ya-dé. Te n̄i ka'an-ya: Yach̄i ndukoo-ró, áchi-ya. Te cadena nú'ñi nda'a-dé-ún, n̄i jungava-ni kua'an. ⁸ Te n̄i kach̄i ndajá'a-ya jín-de: Nachi'i ch̄i-ró te nachi'i ndijan-ro, áchi-ya. Te súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kach̄i tuku ndajá'a-ya jín-de: Kundii tikach̄i-ró te kundikin-ro rúu kí'on, áchi-ya. ⁹ Te n̄i kenda-ya. Te ndikin-de-ya kuá'an-de jín-ya. Te ñaún jiní máa-de ja jándaa kúu ja ní sá'a ndajá'a-ya jín-de, ch̄i jani in̄i-de in jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te n̄i kaja'a-de nuu ká'jin yukun in jín yukun uú soldado ja kándito-ún-de. Te n̄i jakoyo-de yuxé'é kaa ja jito ichi yúñuu. Te yuxé'é-ún, n̄i nuña ij-ni máa. Te n̄i kenda koyo-de. Te n̄i kaja'a-de in ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te n̄i kuxio-ni ndajá'a-ya nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, n̄i ndukáji in̄i-de, te n̄i ka'an máa-de: Vina te n̄i jin̄i ndaa-ri ja ní táji máa Tatá Dios ndajá'a-ya n̄i kii, te n̄i nama-ya rúu in̄i nda'a Herodes jín núú táka ñayivi judío ja ká'ni-i ruu káku-ni, áchi-de. ¹² Te nuu ní jin̄i-de ja ní kaku ndija-de, te n̄i kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, cháa nání Marcos. Te yúan n̄i kanataká kua'a ñayivi kajikan ta'u-í. ¹³ Te n̄i ka'an Pedro ichi yúxé'é yatá ké'e. Te kua'an in suchi sí'í nán-i Rode ja kúña-i yuxé'é núú. ¹⁴ Te suchi-ún, n̄i nakun-i tach̄i Pedro. Te ja kús̄i in̄i-tú ní júña-i yuxé'é-ún, ch̄i jin̄i-i n̄i ndivi-i in̄i ve'e. Te n̄i kastu'ún-i ja kándij Pedro ichi yatá yúxé'é. ¹⁵ Te n̄i kaka'an jín-i: Aa, kátachi-ro, áchi. Ko máa-i, n̄i'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te n̄i kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchi. ¹⁶ Ko Pedro, ví'í-gá kána-de. Yúan-na te n̄i kajuña-i. Te n̄i kajini-i nuu-dé. Te n̄i kandakoto jo-i. ¹⁷ Ko máa-de, n̄i sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te n̄i kastu'ún-de ndasa n̄i kiñi'in máa jito'o-yo-dé in̄i vekaa. Te n̄i ka'an-de: Kastu'ún táka tu'un yá'a nuu Jacobo jín núú táka ñani-yo, áchi-de. Te n̄i kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te n̄i kakuvaa téyíí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nán'i'n-dé cháa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te n̄i tá'ú-de tiñu ja ná kinglyo kuu. Yúan-na te n̄i kenda-de in̄i ñuu Judea n̄i kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te n̄i kendo-de yúan.

Ja ní jì'ì Herodes

²⁰ Te nì kitì xaan inì Herodes nì jito-de ñayivi ñúu Tiro jíin ñayivi ñúu Sidón. Ko ñayivi-ún, nì katau-i vai-i nuu-dé. Te nì kaḡundéé-i nì kaḡká'an-i Blasto chaḡa kúñá'nu játíñu nuu rey. Te nì kajikaḡan-i paz. Chi taká máá-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te nì teta'an Herodes ñin kivi. Te nì nuku'un-de sa'ma rey máá-de. Te nì nungoo-de mesa tá'u-de tiñu. Te nì ka'an-de ñin tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, nì kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un chaḡa kúu. Achí-i. ²³ Te ñin ndajá'a máá Tatá Dios, nì stují-ni-ya-dé te nì kayaji tíndákú-de, te nì jì'ì-ni-de, chi nì sáviḡi-ni-de máá-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máá Tatá Dios, ví'í-gá nì ndea, te ví'í-gá nì jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jíin Saulo, nì kaḡkíkuu-de tiñu nì kaja'an-de inì ñuu Jerusalén. Te nì kaḡaxió káva-de káno'on-de. Te nì jaka-de Juan chaḡa nání Marcos kua'an-de jíin-de.

13

Ja ní kaḡájì-i Saulo jíin Bernabé sá'a Espíritu Santo

¹ Te inì tiku'nì kándija inì ñuu Antioquia nì ka'io chaḡa jáni tu'un Dios jíin cháa kástá'an tu'un-ya. Te káinání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jíin Manaén chaḡa nì ja'nu jíin Herodes gobernador, jíin Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máá Jító'o-yo te kásá'a ndicha-de inì-de, te nì ka'an máá Espíritu Santo: Vina te kuní-rj ja sásíin-ró Bernabé jíin Saulo ná kí'in-de ñin tiñu, chi ja yúan ní teta'an-rj-de jíná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha inì-de nì kajikaḡan ta'u-dé. Te nì kaḡxndé-de nda'a-dé xinj cháa-ún. Te nì kaḡájì-de chaḡa kája'an-de. ⁴ Te máá-de, kua'an-de nì sá'a Espíritu Santo, nì kuun-de kája'an-de ñuu Seleucia. Te yúan nì kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te nì jaḡkoyo-de ñuu Salamina. Te nì kajani-de tu'un Dios inì ve'e sinagoga chaḡa judío. Te jika Juan jíin-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te nì kaja'a-de inì ní isla-ún. Te nì jaḡkoyo-de ñuu Pafos. Te yúan nì kajini-de nuu ñin chaḡa ñavá'a nání Barjesús. Chaḡa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te chaḡa-ún, nì sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, chaḡa ndíchi kúu-de. Te nì kana-de xinj Bernabé jíin Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, chaḡa ñavá'a-ún (chi súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jíin núu Bernabé, chi ndúkú ndéé-de sáká núu-de nává'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, nì kútú-de Espíritu Santo. Te nì nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te nì ka'an-de: Chaḡa sá'a tiñu chá'an xndá'ú ñá'an kúu-ró. Se'e kui'na ja jito u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máá Jító'o-yo. ¹¹ Te máá Jító'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáa-ro, ma kuní-ga-ro ndíkandii yakú kivi. Achí Pablo. Te nì kuñaa-ni nuu-dé. Te kíndá'a kí'in íú-de jíku-de, ndókú-de ndéja tíin nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, nì jini-de ja súan nì kuu, te nì kándija-de. Te náa-ná inì-de jíni so'o-de tu'un máá Jító'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un inì ñuu Antioquia

¹³ Yúan-na te Pablo jíin tá'an-de-ún, nì kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jíin barco nì jaḡkoyo-de ndañúu Perge ñuu Panfilia. Te yúan nì kusíin Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máá-de, nì kaja'a-de ñuu Perge kája'an-de. Te nì jaḡkoyo-de ñuu Antioquia ndañúu Pisidia. Te nì kivi koyo-de inì ve'e

sinagoga in kivi ndétatú. Te ni kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ni kuu ni ka'u tutu ley jín tutú chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá, yúan-na te chaá kakuñá'nu iní ve'e sinagoga, ni kakana-de xini cháa-ún: Náni jíná'an-ní, nú kañava'a-ní yaku tu'un kani-ní nuu taká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ni jín-i, áchi-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ndukuiñi Pablo, ni sá'a-de seña jín ndá'a-de ja ná kúná'ni ñayivi-ún, te ni ka'an-de: Róo chaá ñuu Israel, róo chaá kachiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, ni kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini káxiukú tatú-de iní ñuu Egipto ni kakuu jínú'ún-ga-de ni sá'a-ya. Yúan-na te jín fuerza máa-ya ni kiñi'in-ya-í iní ñuu-ún kája'an-i. ¹⁸ Yúan-na te ni ndito-ya-í onde nuu ñú'un té'é nátu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te ni xnáa-yá usia nación iní ñuu Canaán. Te ni saka-yá ñu'un ñú-ún nuu-í. ²⁰ Te ni kuu-ga kivi nátu'un kuun ciento uu xiko uxí kuia. Te ni ja'a-ya cháa ni kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel chaá ni jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te ni kajikan-í in rey. Te Dios, ni ja'a-ya Saúl nuu-í ni tá'u-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, taya Benjamín, se'e Cis ni kuu-de. ²² Te ni kuxio Saúl. Te ni nakani-ya David ni kuu-de rey nuu-í. Te ni ka'an ndaa-ya tú'un-de: A ni jini-ri David se'e Isai ja in chaá jándatu va'a nuu-ri kúu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an in-ri, áchi-ya. ²³ Te Dios, chi tata yá'a ni jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel nátu'un ni keyu'u-ya. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te ni jani Juan tu'un jánducha jín tú'un nakani iní nuu taká ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de, te ni ka'an-de: Nde chaá kúu-ri káani in-ri. Nasu I'a-ún kúu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yata-rí vai in I'a ja tú kuñá'nu-ri ndáji-rí ñii yí'i ndijan-ya. Áchi-de. ²⁶ Náni jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jín róo ja káandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní táji-ya tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chi taká ñayivi ñuu Jerusalén jín taká chaá kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-ya. Te ni kándonda-i siki-ya. Te súan ni kaskíkuu-i tu'un ni kaka'an chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá, vasa a ni kajini ná'in-i tu'un-ún ndita'an kivi ndétatú. ²⁸ Vasa tú ní káni'in-í ni in kuachi siki-ya ja kúu-ya, ko ni kaka'an ni'in-i jín Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ní skíkuu taká tu'un yóso siki-ya nuu tutú, te ni kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te ni kachindee-i-ya iní in ve'e añú. ³⁰ Ko ni nachaku-ya má'ñú ndíyi ni sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñayivi ní kaka kája'an jín-ya onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñayivi-ún kakuu ja káani ndaa tu'un-ya núu sáva-ga-i. ³² Te ruu, káani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro ja súan ni keyu'u-ya nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ni skíkuu Dios jín máa-yó ja kakuu-yó se'e-de. Chi ni naschakú-ya Jesús. Chi súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vna, áchi. ³⁴ Te ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-ya, te ni ka'an Dios: Skíkuu ná'in-ri jín taká tu'un va'a ni keyu'u-ri nuu David, áchi. ³⁵ Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e ij-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchi. ³⁶ Chi David, ni jatíñu-de nuu Dios, ni sá'a-de ja kuni máa-ya. Te ni jínu kuia-de, te ni ji'i-de. Te ni yuji-de ma'ñú táa-de. Te ni te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a ni naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-ya. ³⁸ Náni jíná'an-ró, ná kástu'ún-ri nuu-ro, ja I'a yá'a ni kastu'ún-ya nuu-ro ja sá-a-ya túká'nu in-ya núu taká kuachi-ró. ³⁹ Chi nú nde chaá kándja-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máa-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kii siki-ro taká tu'un yóso núu tutú chaá ni kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká róo ñayivi kásakátá, ná ndé'é va'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máa-ró sá-a-ri in tiñu ja má

kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñayivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ñi ndenda koyo-de iní ve'e sinagoga chaá judío. Te ñayivi sñn nación, ñi kaka'an nda'ú-i jín-de ja ingá kivi ndetátú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te ñi jicha ñayivi-ún kaja'an-i. Te ñayivi judío jín ñayivi ní naki'in sé'é judío ja káchiñú'ún-i nuu Dios, tini-i ñi kandikin-i Pablo jín Bernabé kaja'an-i jín-de. Te ñi kanda'tú'ún-de jín-i kaka'an-de jín-i ja ná kundii ñi'in-i jín tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndetátú ingá semana, nátu'un ndivii ñayivi ñúu-ún, ñi kakutútú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko chaá judío, ñi kajini-de nuu ñayivi kuá'a-ún, te ñi kakukuásún iní-de. Te ñi kaka'an-de siki tú'un ñi ka'an Pablo, te ñi kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jín Bernabé ñi kaka'an ñi'in-de: Kánúú ja xná'an-ga nuu máa-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a ñi kasá'á iní-ro núu, te kuachi máa-ró kúu ja má ní'in-ro tú'un kuchaku-ro ñí káni. Vina te chaxio-ri máa-rí kikastu'ún-ri nuu ñayivi sñn nación. ⁴⁷ Chi ñi tá'ú máa Jító'o-yo tíñu nuu-ri jín'an-ri sñn: ñi jani-ri róo ja stúun-ro núu ñayivi sñn nación, te kani-ró tú'un nuu ñayivi ñí ñúyivi ja náma-ri-i jín'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñayivi sñn nación-ún, ñi kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ñi kakusii xáan iní-i. Te ñi kanakana jaa-i tu'un máa Jító'o-yo. Te taká ñayivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ñí káni, ñi kakandija-i. ⁴⁹ Te tu'un máa Jító'o-yo, ñi jicha nuu kua'an ñí taká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te iní ñuu-ún káxiukú ñá'an ndaa ja káandatu-ña núu Dios. Ko chaá judío, ñi kasá'an-de-ña jín cháa kakuñá'nu jian. Te ñi kachindikin-ña Pablo jín Bernabé, te ñi kaskúnu-ña-dé kaja'an-de. ⁵¹ Te máa-de, ñi kaskóyo-de tikacha ñú'un iní ja'a-dé siki máa-i. Te ñi jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te chaá kaskuá'a-ún, ñi kakútú-de Espíritu Santo. Te kákusii xáan iní-de.

14

Ja ní kajinu-de iní ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio ñi kivi koyo-de iní ve'e sinagoga chaá judío. Te ñi jani téyí-de tu'un. Te ñi kakandija kua'a ñayivi judío. Te suni súan ñi kakandija kua'a ñayivi ñuu Grecia. ² Ko chaá judío ja tú ní kákandija, jín tú'un tú'ún ñi kasá'an téyí-de ñayivi sñn nación. Yúan ní kaka'an nchaá-i taká ñani. ³ Te ñi kakendoo-de yúan kua'a kivi. Te jín máa Jító'o-yo, ñi chundé iní-de, ñi kaka'an ñi'in-de tu'un. Te máa-yá, ñi stá'an-ya ja ío ndaa tu'un va'a, chí ñúukúun ní ja'a-ya tú'un luu ío iní máa-yá, ja ní kasá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu. ⁴ Te ñayivi ñúu-ún, ñi kasásñn-i máa-i sava-i ñi kandujín-i jín cháa judío, te sava-ga-i ñi kandujín-i jín cháa apóstol. ⁵ Te ñayivi judío jín ñayivi sñn nación, ñn ká'nu ñi káandonda-i jín cháa kakuñá'nu nuu-í náv'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kuá'a-i yuu xini-dé. ⁶ Te ñi kajuku'un iní-de. Te ñi kajinu-de kaja'an-de onde ñuu Litra jín ñúu Derbe, ndañúu Licaonia, jín taká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan ñi kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xini Pablo

⁸ Te yúan kánchaá ñn chaá ñuu Litra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te kaa renge-de onde kivi ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Chaá yá'a, ñi jini so'o-de ká'an Pablo. Te ñi nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te ñi jini-de ja kándija va'a chaá-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ñi ka'an jaa-de jín cháa-ún: Ndukiñi te kundii-ro, áchí-de. Te ñi kanda-ni-de, te ñi jika kuu-de. ¹¹ Te ñi kajini ñayivi-ún tíñu ñi sá'a Pablo. Te ñi kaka'an jaa-i jín yú'u máa ñuu Licaonia:

Nj kuun I'a, nj chakoyo nuu-yo, kájika kuu nátu'un chaa vidáa, áchí-i. ¹² Te Bernabé, nj kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo nj kaskúnání-i-de i'a Mercurio, chj Pablo kuu chaa jáni tu'un. ¹³ Te yuñú-ún kanchaa viñu'un Júpiter. Te máá sutú viñu'un-ún, nj kenda-de vaj nchaka-de xndiki jíin itá onde yuxé'é ñúu. Te máá-de jíin ñáyivi, ka'ni-dé xndiki te soko-dé-ti núu Bernabé jíin Pablo kákuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé jíin Pablo, chaa kákuu apóstol, nj kajini tu'un-de tu'un-ún. Te nj kandátá-de su'nu-dé. Te nj kendava-de nj kivi koyo-de ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te nj kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kásá'a-ró súan. Chj ruu, suni chaa kákuu-ri nátu'un máá-ró. Te kákastu'ún-ri nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tíñu sáni yá'a, chj sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, I'a chakú, I'a nj sá'a andívi jíin ñáyivi jíin ndúcha mar jíin táká-ga ndatíñu ní ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñáyivi tíñu kákuni máá-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, chj sá'a-ya tíñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú ichi andívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya stáa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan nj kaka'an-de, ko xañ ú'u nj kajasu-de nuu ñáyivi-ún náva'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te nj chakoyo yaku chaa judío nuu Antioquia jíin ñúu Iconio. Te nj kaská'an ñáyivi kuá'a-ún. Te nj kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te nj kaskána-i-de yuñú-ún, nj kajani iní-i ja ní jíi-de. ²⁰ Ko nj kajikó ndúu chaa káskuá'a-ún nuu-dé. Te nj ndukoo-de. Te nj ndívi-de iní ñúu. Ko inga kivi te nj ki'in-de ichi kuá'an-de jíin Bernabé onde ñúu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquia

²¹ Te iní ñuu-ún nj kajani-de tu'un va'a. Te nj skándija-de kua'a ñáyivi. Te káno'on tuku-de ñuu Litra jíin ñúu Iconio jíin ñúu Antioquia. ²² Te nj kayija-ga iní chaa káskuá'a yúan nj kasá'a-de. Te nj kaka'an nj'in-de jíin cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kandija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kú kua'a túnd'o siki-yo te vasa kivi-yo iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ²³ Te nj kajani-de chaa kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'ni kákandija. Te nj kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máá Jító'o-yo, chj nuu máá-yá kákandija-de. ²⁴ Te nj kaja'a-de ichi ñúu Pisidia kua'an-de. Te nj najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te nj kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te nj nuu-de nj jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan nj kenda-de. Te jíin barco kaja'an-de ñuu Antioquia nuu onde xnáñúú ní kajikan ta'u ñáyivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé jíin tíñu ja á nj kasjínu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te nj nastútú-de tiku'ni kándija. Te nj kajani-de tu'un ná ñá'nu tíñu nj sá'a Dios jíin-de, chj bueno nj ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñáyivi sñn nación jíná'an-i. ²⁸ Te nj kakendoo-de yúan kua'a kivi jíin cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol iní ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñúu Judea nj kikoyo yaku chaa, te nj kastá'an-de nuu táká ñani: Nú tú xití ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma káku kuti-ro, áchí-de. ² Te yúan ní kuvaá. Te Pablo jíin Bernabé, nj kastátá'an téyíi-de jíin cháa-ún. Te nj kundaá tu'un ja kíngoyo Pablo jíin Bernabé jíin sáva-ga chaa ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'ún-de jíin cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu síkí tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tiku'ni kándija-ún, nj kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te nj kaja'a-de kaja'an-de ichi ñúu Fenicia jíin ichi ñúu Samaria, kájani-de tu'un ndasa nj kakandija ñáyivi sñn nación. Te xañ ní kakusi iní taká ñani. ⁴ Te nj jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tiku'ni kándija yúan, jíin cháa apóstol, jíin

cháa kákuu nuu, ni kajatá'ú-de cháa. Te ni kajani-de taká tu'un ndasa ni sá'a Dios jíin-de. ⁵ Ko sava cháa fariseo ja kákandja, ni ndukuiñi. Te ni kaka'an: Jínu nú'ún ja xití ndúu-i te tá'ú-yó tíñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchi. ⁶ Te ni kandutútu taká cháa apóstol jíin taká cháa kákuu nuu náv'a ndatú'ún-de, te sánda-a-de siki tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jinu ni kastátá'an téyú-de, te ni ndukuiñi Pedro, te ni ka'an-de: Nánj, a kájiní va'a máá-ró ja onde sáa ní kaji Dios ruu náv'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi sijn nación te kandj-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jini-ya iní añú-i, ni stá'an-ya ja ní jatá'ú-yá-i, chi ni ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i natu'un ni ja'a-ya núu máá-yó. ⁹ Te tú ní sásin-ya yóo jíin-i, chi suni ni kakandja-i te ni sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kábito ncha-a-ro Dios núsáa, chi káxdée-ró in yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ni ndiyi táa-yo jíná'an-de te ni máá-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chi kákandja-yó ja Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yuán náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máá-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te cháa kua'a-ún, ni kakuná'in-de. Te ni kajini ná'in-de tu'un kaka'an Pablo jíin Bernabé ná taká tíñu ñá'nu jíin taká tuni ni sá'a Dios jíin-de ja ní kasá'a máá-de nuu ñáyivi sijn nación. ¹³ Te nuu ní kakuná'in-de, te ni chíso Jacobo tu'un: Nánj jíiná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri. ¹⁴ Simón, ni jani-de tu'un ja onde xnañúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi sijn nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, in núu-ni kaka'an jíin taká cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa natu'un yóso tu'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vása ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáa-ri kundij, ¹⁷ náv'a taká-ga cháa jíin taká ñáyivi sijn nación ja kúnani-i jíin sí'ví-rí, ná nándúkú-i máá Tatá Dios, áchi máá I'a sá'a taká tíñu yá'a. ¹⁸ Te onde kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tíñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yúan jani iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi sijn nación ja kánaxió káva iní-i nuu Dios, ²⁰ chi sua ná cháa-yó carta ki'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ña. ²¹ Chi onde aná'an ká'io cháa jani tu'un Moisés ndita'an kivi ndetátú iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te ni kakundaa iní cháa apóstol, jíin cháa kákuu nuu, jíin ndívi tíku'ni kándja. Te ni kakaji máá-de sava cháa kinglyo jíin Pablo jíin Bernabé onde ñuu Antioquía. Te cháa ni kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jíin Silas. Te kákuñá'nu-de nuu taká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndíso-de carta yá'a: Máá-ri kákuu cháa apóstol, jíin taká cháa kákuu nuu, jíin taká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róo, ñanj, ñáyivi sijn nación ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jíin ñuu Siria jíin ñuu Cilicia. Sándée iní-ro jíiná'an-ró. ²⁴ Ni kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jíin tú'un kaka'an-de. Te ni kakuxí iní-ro. Chi katá'ú-de tíñu ja xití ndúu-ro, jíin ja kuándatu-ro núu ley, kuni-de. Ko ruu, tú ní kátáji-ri cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te ni kasánda-a-ri, chi in-na ni naketá'an iní-ri. Te ni kakaji-ri cháa táji-ri ja nuu-ro jíin ñaní-yo Bernabé jíin Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-de máá-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja siki Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáa te táji-ri Judas jíin Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni in-ni tu'un kastu'ún-de nuu-ro jíiná'an-ró. ²⁸ Chi máá-ri jíin Espiritu Santo, kajani iní-ri ja má xndée-ri ni in tíñu ve'e siki-ro, chi máá-ni tíñu kánúu yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á ni soko núu ndoso, ni niñi, ni kiti kuá'ña, te ma káka téné-ró. Nú ndí'i taká ya'a xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú

súan. A nī ka'an-yo núsáá. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kája'an-ún, nī kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te nī kastútú-de ñayivi kuá'a. Te nī kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te nī kaka'u-i carta-ún. Te nī kakusii iní-i jín tú'un ndéé iní ja ndiso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kakuu-de. Te jín kuá'a tú'un nī kaka'an nī'in-de jín táká ñani-ún. Te nī kayija-ga iní-i nī kasá'a-de. ³³ Te nī kakendo-de yúan kua'a kivi. Yúan-na te ñani yúan, nī kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te nī kuná'in-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, nī jata'an iní-de ja kendo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jín Bernabé, nī kakendo-de iní ñuu Antioquía. Te jín sava-ga cháa nī kastá'an-de tu'un nī kajani-de tu'un máá Jito'o-yo.

Ja ní kusin Pablo jín Bernabé

³⁶ Te nī kuu-ga kivi. Te nī kachí Pablo jín Bernabé: Vina te kinde'é-yó táká ñani-yo ndita'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máá Jito'o-yo nuu-í, ná ndéó ndasa kakuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuní-de ja kunchaka-de Juan, cháa nání Marcos. ³⁸ Ko tú ní jata'an iní Pablo ja kí'in cháa-ún jín-de, chí onde ñuu Panfilia nī kusin Juan nuu Pablo jín Bernabé, te tú ní kuní-de kuuu-de jín-de jín tíñu. ³⁹ Te nī kastátá'an téyí-de siki Juan. Te nī kakusin-de. Te Bernabé, nī jaka-de Marcos, kua'an jín-de jín barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, nī kaji-de Silas, kua'an jín-de. Te nī kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te nī kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chindéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te nī jika kuu-de ní ñuu Siria jín ní ñuu Cilicia. Te tiku'ní kákandíja yúan, nī kayija-ga iní-i ní sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vasa ní ja Pablo ñuu Derbe jín ñuu Listra. Yúan ío in cháa súchí skuá'a nání Timoteo. Se'e yí in ña'an judía kuu-i. Te ña'an kándíja va'a kuu máá-ña. Ko táa-i kuu cháa ñuu Grecia. ² Te táká ñani iní ñuu Listra jín iní ñuu Iconio, nī kaka'an-de ja cháa va'a kuu-i. ³ Te Pablo, kuní-de kunchaka-de cháa súchí yá'a kí'in-i jín-de. Te nī jaka-de-i. Te nī xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'in cháa judío yúan, chí ndí-i-de, a kájiní-de ja cháa ñuu Grecia kuu táa-i. ⁴ Te kája'an-de táká ñuu. Te nī kastá'an-de tu'un nī katá'ú tíñu cháa apóstol jín cháa kakuu nuu iní ñuu Jerusalén. Te nī kaka'an-de ja ná kuándatú-i tu'un-ún. ⁵ Te tiku'ní kákandíja, nī kayija-ga iní-i. Te nī ndea kua'a-gá-i ndita'an kivi.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia ní sá'a jani

⁶ Te nī kaja'a-de ichi ñuu Frigia ndañuu Galacia kua'an-de. Te nī jasu Espíritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un iní ñuu Asia. ⁷ Te nī jakoyo-de ñuu Mísia. Te kákuuní-de kingoyo-de ichi ñuu Bitinia. Ko máá Espíritu, tú ní já'a-ya tú'un kí'in-de. ⁸ Te nī kaja'a-de ichi xín ñuu Mísia, nī kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te in akuáa ní skóto-ya Pablo. Te nī jiní-de nuu in cháa ñuu Macedonia kándi nuu-dé ká'an nda'ú jín-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, achí. ¹⁰ Te súan nī jiní-de jani-ún, te nī ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-rí ñuu Macedonia, chí kájiní káji-rí ja máá Dios nī kana-ya xiní-rí ja kástu'ún-rí tu'un va'a-ya núu ñayivi yúan.

Ja ní kande-de vekqa iní ñuu Filipos

11 Te n̄i kenda koyo-ri in̄i ñuu Troas. Te j̄in barco ní j̄io-ni v̄ai koyo-ri ñuu Samotracia. Te inḡa kiv̄i x̄ian n̄i jakoyo-ri ñuu Neápolis. 12 Te yúan n̄i kenda koyo-ri. Te n̄i jaa-ri ñuu Filipos ja t̄in xin̄i ñuu Macedonia, te ch̄ii ñuu Roma kánde. Te yúan n̄i kakendoo-ri yaku kiv̄i. 13 Te in̄i kiv̄i ndet̄atú n̄i kenda koyo-ri ñuu-ún, n̄i jaa-ri xiin in̄i yucha. Te k̄ajani in̄i-ri ja yúan ío in̄i lugar k̄ajikan ta'ú-í. Te n̄i kajungoo-ri. Te n̄i kaka'an-ri j̄in táká ña'an ní kanatak̄a yúan. 14 Te in̄i ña'an nání Lidia xikó-ña sá'ma ndí'í in̄i ñuu Tiatira. Te j̄andatu va'a-ña núu Dios. Te n̄i j̄ini so'o-ña tú'un kaka'an-ri. Te máá J̄ito'o-yo, n̄i juña-ya añú-ña náv̄a'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. 15 Te nuu ní janducha-ña onde j̄in ñí sé'e-ña, te n̄i ka'an nd̄a'ú-ña j̄in-ri: Nú k̄ajani in̄i-ní ja kándija va'a-ná nuu máá J̄ito'o-yo, te kiv̄i-ní in̄i ve'e-ná kendoo-ní, áchí-ña. Te n̄i stétuu-ña rúu. 16 Te n̄i kee-ri kaja'an-ri nuu k̄ajikan ta'ú-í yúan. Te in̄i s̄uchí sí'í ndíso-i tu'un ñav̄a'a, n̄i ketá'an-i j̄in-ri. Te s̄uchí-ún, n̄i'in-í kua'a xú'ún kúu patrón-i j̄iná'an, ja kástu'ún-i nuu ñáyivi ndasa ío. 17 Te s̄uchí-ún, ndikín-i v̄ai yat̄a Pablo j̄in rúu kána kó'o-i: Ch̄a yá'a k̄ajat̄nu-de nuu Dios onde andív̄i, te k̄kastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ro j̄iná'an-ró, áchí-i. 18 Te kua'a kiv̄i ní ka'an-i súan. Te n̄i kukui'a in̄i Pablo. Te n̄i xío kóto-de nuu-í. Te n̄i ka'an-de j̄in tachí-ún: J̄in sí'v̄i máá Jesucristo tá'ú-ri t̄inu nuu-ro ja kenda-ró in̄i-í ki'in-ro, áchí-de. Te n̄i kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. 19 Te n̄i kajin̄i patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te n̄i kakat̄in Pablo j̄in Silas kua'an j̄in-de onde municipio nuu justicia. 20 Te n̄i kajani-ún-de nuu justicia. Te n̄i kaka'an: Ch̄a yá'a kákuu ch̄a judío, te kásáká núu-de in̄i ñuu-yo. 21 Te k̄ajin-de inḡa costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chí ch̄a ñuu Roma kákuu-yó. Achí. 22 Te suni n̄i k̄andonda ñáyivi kuá'a sikí-dé. Te ch̄a justicia, n̄i kajanchaa sa'ma-dé. Te n̄i katá'ú t̄inu ná ndó'o xaan-dé yunu x̄i. 23 Te nuu ní ndí'í n̄i kastují-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu x̄i-de, te n̄i kaskivi-de vekaa. Te n̄i katá'ú t̄inu nuu cháa ndíto vekaa ja ná kóto va'a ch̄a-ún-de j̄iná'an-de. 24 Te ch̄a ndíto vekaa-ún, nuu ní ta'ú t̄inu yá'a nuu-dé, te n̄i skivi-de Pablo j̄in Silas kaja'an-de vekaa onde ichi in̄i-ga. Te nú'ni ja'a-dé j̄in manea. 25 Ko nuu ní kuu sava ñúú, te k̄ajikan ta'ú Pablo j̄in Silas, k̄ajita-de yaa īi núu Dios. Te ñáyivi ká'jin vekaa j̄in-de, n̄i kajini ná'in-i. 26 Te sanaa-ní te n̄i taan xaan. Te onde nuu k̄ayinduji ja'a vekaa-ún n̄i kakand̄a. Te n̄i kanuña-ni taká yuxé'é vekaa-ún. Te cadena ja káinu'ni taká ñáyivi-ún, n̄i kandají-ní. 27 Te n̄i nata'ú núu cháa ndíto vekaa. Te n̄i j̄in-de ja kánuña yuxé'é vekaa-ún. Te n̄i tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núú, chí j̄ani in̄i-de ja ní kajinu ñáyivi ká'jin vekaa-ún kaja'an-i. 28 Ko Pablo, n̄i kana jaa-de: Ma stují-ro máá-ró, chí yá'a ká'jin ndí'i-ri, áchí-de. 29 Yúan-na te máá cháa ndíto vekaa, n̄i kana-de ñu'un n̄i ch̄a. Te kisi-i-de n̄i kiv̄i-de in̄i vekaa. Te n̄i jukuiñi j̄iti-de nuu ja'a Pablo j̄in Silas. 30 Te n̄i kiñi'in-de Pablo j̄in Silas ichi fuera. Te n̄i ka'an-de j̄in-de: Táta, ñún sá'a-ná náv̄a'a kaku-ná, áchí-de. 31 Te n̄i kaka'an-de j̄in cháa-ún: Kandija nuu máá J̄ito'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde j̄in ñí vé'e-ro, áchí-de. 32 Te n̄i kajani-de tu'un máá J̄ito'o-yo núu cháa-ún j̄in núu táká ñáyivi ká'jin in̄i ve'e-de. 33 Te ch̄a ndíto vekaa, suni máá ákuáa-ún n̄i kiñi'in-de Pablo j̄in Silas. Te n̄i nakacha-de nuu ní katuji cháa-ún n̄i sá'a yunu x̄i. Te vása ní janducha-dé onde j̄in tá'an-de. 34 Te n̄i jaka-de ch̄a kua'an-de j̄in-de onde ve'e-de. Te n̄i ja'a-de staa ní kayee-dé. Te n̄i kus̄i in̄i-de ja ní kakandija-de nuu Dios j̄in ñí vé'e-de. 35 Te nuu ní

kundijin, te justicia n̄i katáji policia kája'an. Te n̄i kaka'an: Sía cháa jian ná kingoyo-de, áchí. ³⁶ Te cháa ndito vekaa, n̄i kastu'un-de tu'un yá'a nuu Pablo: Chaa justicia, n̄i katáji-de tu'un vai ja kenda koyo-ni ki'in-ni. Núsáa te kenda koyo-ni te kuá'an-ni, ma yú'ú-ni. Achí-de. ³⁷ Ko n̄i kachi Pablo jín-de: N̄i kajini kua'a ñayivi ja ní kaja'a-de yunu xii ruu vasa tú na kuachi-ri. Te n̄i kaskivi-de ruu in̄i vekaa yá'a vasa cháa ñuu Roma kakuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuni-de náún. Ma kúu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jiná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, n̄i kanaxió káva-de n̄i kastu'un-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te n̄i kayu'ú xaan, chi n̄i kajini so'o ja cháa ñuu Roma kakuu Pablo jín Silas. ³⁹ Te n̄i jakoyo justicia-ún. Te n̄i kaka'an nda'ú jín-de. Te n̄i kakiñi'in-de vekaa. Te n̄i kaka'an nda'ú jín-de ná kúxio-de kingoyo-de in̄i ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i kenda koyo-de vekaa. Te n̄i ndivi-de ve'e Lidia. Te n̄i kajande'é-de taká ñani. Te n̄i kaka'an-de tu'un ndée iní jín-i. Te n̄i kee-de kaja'an-de.

17

Ja ní kakuvaa ñayivi Tesalónica

¹ Te Pablo jín Silas, n̄i kaja'a-de ñuu Anfipolis jín ñuu Apolonia kaja'an-de. Te n̄i jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío in ve'e sinagoga cháa judío. ² Te Pablo, natu'un sá'a sá'a-de n̄i kivi-de nuu cháa-ún un̄i kivi ndetátú. Te ndita'an semana n̄i kastatá'an-de jín cháa-ún sikí tutú ii. ³ Te n̄i jani-de tu'un nuu-í, n̄i stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú n̄i ji'i-ya. Te n̄i ka'an-de: Jesús, I'a jani-ri tu'un yá'a, máa-yá kúu Cristo, áchí-de. ⁴ Te sava ñayivi, n̄i kakandija-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja kachiñu'un-de Dios, jín kuá'a ñá'an ñá'nu, n̄i kandujín-de jín Pablo jín Silas. ⁵ Yúan-na te cháa judío ja tú kakandija, n̄i kakiti xaan iní. Te n̄i kastútú sáva cháa ñáa, cháa kúxi, kua'an jín. Te n̄i kutútú kuá'a ñayivi ní kandonda-i in̄i ñuu-ún. Te n̄i jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jín Silas ja kiñi'in-de nuu ñayivi-ún. ⁶ Ko tú ní kánani'in-í-de. Te n̄i kañu'un-i Jasón jín sáva-ga ñani n̄i jakoyo-i jín-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te n̄i kakana jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de in̄i ñuyivi, suni n̄i chakoyo-de yá'a, ⁷ te Jasón, n̄i ja'a núu-de ve'e-de ncháa cháa-ún. Te taká máa-de, tú kajandatú-de nuu ley César. Chi sua kaka'an-de ja ío inga rey nani Jesús, áchí-i. ⁸ Te ñayivi jín cháa kakuu justicia, n̄i kajini so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kakuvaa-i. ⁹ Ko n̄i kajikan-i xu'un núu Jasón jín núu sáva-ga-de. Te onde n̄i kajini-i nuu xú'ún te vasa ní kasiá-i-de kaja'an-de.

Ñayivi ñuu Berea kándúkú ví-i tu'un-ya

¹⁰ Yúan-na te ñani-ún, n̄i kaskáka ñúú-ni-de Pablo jín Silas kaja'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e sinagoga cháa judío. ¹¹ Te cháa judío yúan, ndito-ga xini-dé vasa cháa judío ñuu Tesalónica, chi bueno n̄i kakusii iní-de jín tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú víi-dé in̄i tutu ii nú ndaa ká'an xí túu. ¹² Súan n̄i kuu. Te n̄i kakandija kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³ Ko cháa judío ñuu Tesalónica, n̄i kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea n̄i jicha tu'un Dios ní sá'a Pablo. Te n̄i kee-de kaja'an-de. Te suni yúan n̄i kaxndóna-de ñayivi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, n̄i katáji-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, n̄i kakendoo-de in̄i ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayivi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te n̄i natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí ja Silas jín Timoteo nuu-dé. Te n̄i kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'q inji-de sikí tú'un nî nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndátu Pablo chaa-ún inji ñuu Atenas, te nî jinî-de ja ñáyivi ñúu-ún xaan káchiñú'ún-i ndoso. Te nî kukuí'a inji-de. ¹⁷ Te inji ve'e sinagoga nî státá'an-de jíin cháa judío jíin cháa káchiñú'ún Dios. Te suni ndíta'an kivî státá'an-de jíin ñáyivi kál'jin nuyá'u. ¹⁸ Te sava chaa ndíchí káskuá'a sikí epicúreos jíin sikí estoicos, nî kastátá'an jíin-de. Te sava nî kaka'an: Naún tu'un ká'an chaa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jáni tu'un i'a jáá kúu-de, áchí-i. Chi nî jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te nî kajaka-ún-de vaj jíin-de onde municipio Areópago te kaka'an: Á kuu kachî-ro núu-rí naún tu'un jáá kúu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ chi stá'an-ro tú'un jáá núu-rí. Te ná júku'un inji-rî naún kúu-ún kákuni-rî. Achí jíin-de. ²¹ Chi taká chaa ñuu Atenas jíin taká chaa jíká káxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, chi máni ká'an-de xí jini so'o-de ñin tu'un jáá. ²² Te Pablo, kándijî-de inji municipio Areópago-ún. Te nî ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jini va'a-rî ja bueno káchiñú'ún-ró i'a máa-ró. ²³ Chi nî jika kuu-rî nî jandé'é-rí inji viñu'un-ró. Te nî jinî-rî nuu ñin altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuú i'a ja ná tú jinî-yo, áchí. Te máa i'a-ún, ja káchiñú'ún-ró-yá vasa tú kájinî-ro-yá, i'a-ún kúu Dios ja jáni-rî tu'un-ya núu-ro. ²⁴ Máa Dios, i'a nî sá'a ñuyívi jíin taká-ga ndatíñu, máa-yá kúu Jito'o andívi jíin ñuyívi. Te tú ncháa-ya iní ve'e ijí já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándi'i-ya ní ñin ndatíñu nî ñáyivi kuatíñu nuu-yá, chi máa-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñáyivi jíin já stáa-i tachî jíin já ní'in-í ndatíñu. ²⁶ Te chijî ñin-ni tata nî sá'a-ya taká ñáyivi náva'a kuxiukú-i ní ñuyívi. Te nî jani-ya kivî kúchaku ñin ñin-í jíin lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-i te ní'in-í-ya, chi tú jíká ncháa-ya jíin ñin ñin-yó. ²⁸ Chi jíin máa-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñú'un vida-yo. Nátu'un sava chaa kátava yáa-ro, nî kaka'an-de: Chi suni onde tata máa-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáa, te ma kúu kani inji-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Chi máni kájani inji-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máa-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un inji ñáyivi onde sáa, ko vina kána-ya xiní taká ñáyivi ní ñuyívi ná nákani inji-i. ³¹ Te a nî teta'an-ya ñin kivî já náku'ndíi ndaa-ya sikí ñuyívi, sá'a Dios jíin máa i'a nî jani-ya-ún. Te nî stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chi nî naschakú-ya i'a-ún ma'ñú ndiyi. Achí Pablo. ³² Te súan nî kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndiyi, te sava-i, nî kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, nî kaka'an-i: Kákuni-na kuni so'o-na inga jínu sikí tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. ³³ Te máa Pablo, nî kenda-de ma'ñú ñáyivi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñáyivi, nî káandija-i. Te nî kandujín-i jíin Pablo. Te ñin-í kúu Dionisio chaa Areópago, te inga-i kúu ñin ña'an nání-ña Dámaris, jíin sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáá inji ñuu Corinto

¹ Yúan-na te nî kenda Pablo inji ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan nî jinî-de nuu ñin chaa judío nání Aquila, chaa ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivî ní chaa-de jíin ñásí'i-de Priscila, ja ní kuxio-de inji ñuu Italia. (Chi Claudio, nî tá'u-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñáyivi judío inji ñuu Roma.) Te nî jaá Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaa-ún sá'a Pablo. Te nî kendo-de yúan. Te nî sátiñu-de, chi tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma nátu'un ñii. ⁴ Te ndíta'an kivî ndétatú nî jani-de tu'un inji ve'e sinagoga.

Te ni ndúkú ndéé-de ni skándíja-de ñayivi judío jíin ñayivi ñúu Grecia. ⁵ Te Silas jíin Timoteo, ni kikoyo-de ichi ñúu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyí-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayivi-ún, ni kaka'an ndiva'a-i siki-dé. Te máa-de, ni kaja-dé sa'ma-dé. Te ni kachi-de jíin-i: Kuachi máa-ró kúu núsáa, chi ruu, tú kuachi-ri. Vina te kí'in-ri nuu ñayivi sín naciòn. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e in chaá nání Justo. Te chaá-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaá-ún kándij yani jíin vé'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga, ni kandíja-de nuu máa Jító'o-yo ondé jíin ní vé'e-de. Te kua'a ñayivi ñúu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í. ⁹ Te máa Jító'o-yo, jíin jáni ni ka'an-ya jíin Pablo in akuáa: Ma yú'u-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chi kukuu-ró ka'an-ro. ¹⁰ Chi jika-ri jíin-ró, te ma sándiva'a ni in chaá jíin-ró. Chi ñáva'a-ri kua'a ñayivi iní ñuu yá'a, áchí-ya. ¹¹ Te ni kendo-de yúan in kua yósava, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador iní ñuu Acaya. Te ñayivi judío, in ká'nu-ni ni kãndonda-i siki Pablo. Te ni kajaka-i-de kua'an-i jíin-de onde iní municipio. ¹³ Te ni kaka'an-i: Chaá yá'a, xaan ská'an-de taká ñayivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuní-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'á Pablo ka'an-de núu, ko ni ka'an-ni Galión jíin ñayivi judío: Ñayivi judío jiná'an-ró, nú siki in tu'un ni'in iní kúu, xí in kuachi xaan kúu, te vatú-ni ná kúni ná'in-ri tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú siki tú'un-ni kúu, xí siki ñani sí'ví, xí siki ley máa-ró, yúan-na te ná sãndaá máa-ró núsáa. Chi ruu, tú kuní-ri skívi nduu-ri ja sãndaá-ri tu'un súan. ¹⁶ Te ni skúnu-de-i kaja'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ni kakatiin-i Sóstenes, chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te ni kaja'a-i-de yux'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquia

¹⁸ Ko Pablo, ni kuu kua'a kivi kãnchaá-de yúan. Te ni nakuatá'ú-de nuu taká ñani yúan. Te kua'an-de jíin barco onde ñuu Siria. Te Priscila jíin Aquila kaja'an jíin-de. Te ni jaá-de ñuu Cencrea. Te ni seté-de xiní-dé siki in tu'un ni keyu'u-dé. ¹⁹ Te ni jaá-de ñuu Éfeso, te ni skendo-de chaá-ún yúan. Ko Pablo, ni kivi-ni-de iní ve'e sinagoga kástátá'an-de jíin ñayivi judío. ²⁰ Te ni kaka'an ndá'ú-i jíin-de ja ná kendo-de yaku-ga kivi jíin-i. Ko Pablo, tú ní jatú'un-de. ²¹ Chi ni nakuatá'ú-de nuu-í. Te ni ka'an-de: Kánúu já kí'in ná'in-ri ñuu Jerusalén, sá'a-ri kivi íi. Ko nú kuní Dios, te nchaá tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te ni kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ni jaá-de jíin barco onde ñuu Cesarea. Te ni kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndí'i ni ka'an-de jíin tíku'ni kándíja yúan, te ni nuu-de ni najaa-de ñuu Antioquia. ²³ Te ni kendo-de yúan yaku kivi. Te vásá ní kenda-de kua'an-de, ni jika kuu-de ní ndáñú Galacia jíin ndáñú Frigia. Te ni kayija-ga iní ñayivi káskuá'a-ún ni sá'a-de.

Ndasá ni ni'in Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso ni chaá in chaá judío nání Apolos, chaá ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chi ndíchí xaan-dé tutu íi. ²⁵ Te chaá-ún, a ni kutu'a-de jíin tú'un máa Jító'o-yo. Te jítú iní-de tú kuitá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máa Jító'o-yo, vasa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. ²⁶ Te ni chundéé iní-de ká'an káji-de iní ve'e sinagoga. Te ni kajini so'o Priscila jíin Aquila tu'un ká'an-de. Te ni kajaka-de chaá kua'an-de jíin-de. Te ni kajani káji-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuní Apolos ja kí'in-de onde

ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, n̄i kaka'an ndéé jín-de. Te n̄i kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuátá'ú-de cháa. Te nuu ní jaa-de yúan, te va'a n̄i chindéé ní chituu-de ñayivi kákandja tu'un luu máa-yá. ²⁸ Te ma'ñú taká ñayivi ní státá'an-de jín cháa judío. Te n̄i stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, nátu'un ká'an tutu ij.

19

Chaa káskuá'a jín Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

¹ Te nini kándeé Apolos in̄i ñuu Corinto, te n̄i ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te n̄i nchaa-de ñuu Éfeso. Te yúan n̄i jin̄i-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. ² Te n̄i jika tu'un-de-i: A n̄i kani'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandja-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máa-i, n̄i kaka'an-i jín Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te n̄i kach̄i Pablo: Na siki ní kajanducha-ro núsáa, áchí-de. Te n̄i kaka'an-i: Siki tú'un n̄i skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te n̄i ka'an Pablo: N̄i skuánducha Juan jín tú'un ja ná nákani in̄i-i, te áchí-de jín ñayivi já ná kándja-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te n̄i kajanducha-ní-i jín sí'ví máa Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, n̄i chaa-de nda'a-dé siki-í. Te n̄i chaa-ni Espíritu Santo siki-í jíná'an-i. Te n̄i kaka'an-i s̄in s̄in yu'u. Te n̄i kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te n̄i io nátu'un ux̄i uu tá'an-í. ⁸ Te n̄i kivi Pablo in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i chundéé iní-de, n̄i ka'an vatú máa-de nuu uní yoo, ndátu'un-de te skándja-de ñayivi siki'ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, n̄i kakujá'a in̄i-i te tú ní kákandja-i. Te ní kaka'an ndiva'a-i siki'íchi Dios nuu taká ñayivi kánataka. Te n̄i kuxio-ni Pablo núu ñayivi-ún. Te kája'an chaa káskuá'a-ún jín-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'un-de jín cháa-ún in̄i escuela ñn chaa nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kua' n̄i sá'a-de súan. Te taká ñayivi káxiukú ñuu Asia, kúu ñayivi judío te kúu ñayivi ñuu Grecia, n̄i kajini so'o-i tu'un máa Jító'o-yo Jesús. ¹¹ Te n̄i sá'a Dios tini tiñu ñá'nu xa'an jín ndá'a Pablo. ¹² Te n̄i kákinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñayivi kaku'u. Te n̄i kaxndéé siki-í. Te n̄i kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tach̄i káni, n̄i kákenda in̄i-i kája'an.

Ja ní kundéé tach̄i káni jín sé'e Esceva

¹³ Te sava chaa judío, n̄i kajika kuu-de káskunu-de tach̄i káni. Te kákuni-de kuatiñu-de sí'ví máa Jító'o-yo Jesús ja káni'in-de tach̄i káni in̄i ñayivi. Te súan n̄i kaka'an-de: Ká'an n̄i'in-ri jín-ro jín sí'ví Jesús ja jani Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te ñn chaa judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te n̄i io usiá se'e yí-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko n̄i ka'an-ni tach̄i káni-ún: A jin̄i-ri máa Jesús. Te suni a jin̄i-ri Pablo. Ko róo, ndé chaa kákuu-ró. Achí jín-de. ¹⁶ Te chaa tá'an tach̄i káni-ún, n̄i kundéé-de, n̄i kenda-de siki'í usiá chaa-ún. Te n̄i kajinu víchí l̄i-de n̄i kenda koyo-de in̄i ve'e-ún chí n̄i katuji-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a n̄i jich̄a kua'an n̄i núu ñayivi káxiukú in̄i ñuu Éfeso, kúu ñayivi judío jín ñayivi ñuu Grecia, n̄i kajini tu'un-i. Te n̄i kayu'ú xa'an-í. Te n̄i kanakana jaa-i máa Jító'o-yo Jesús jín sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñayivi já ní kákandja, n̄i jakoyo-i nuu Pablo, n̄i kanakani ndaa-i kuachi-i jín tiñu ñáa ní kasá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kasá'a tiñu ñavá'a, n̄i jakoyo-de kándá'a-de tudu-de. Te n̄i kaja'mu-de tudu-ún jito nuu taká ñayivi. Te n̄i katava-dé cuenta nasaa ncháa tutu n̄i kayu-ún. Te n̄i kajini-de ja úu xiko ux̄i mil peso kúu. ²⁰ Súan n̄i ndea téyí tú'un máa Jító'o-yo. Te n̄i jich̄a nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'i taká tiñu yá'a, te n̄i chaa in̄i Pablo ja kí'in-de ñuu

Macedonia jíin ñúu Acaya te vása nájaq-de ñuu Jerusalén. Te ñi ka'an-de: Nú ñi ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúú kí'in-ri ñuu Roma, áchí-de. ²² Te ñi tájí-de uú cháa káchindéé tá'an jíin-de kája'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jíin Erasto. Te ñi kanchaa máa-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Já ní kãndonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'q ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún ñi kãndonda xaan ñáyivi sikí íchi-yá. ²⁴ Chi ñi jo ñin cháa platero nání Demetrio. Te máa-de jíin cháa kásátiñu ta'an jíin-de, xaan ní kani'in-dé xú'ún, chi jíin plata kásá'a-de ve'e lúli i'a Diana. ²⁵ Te cháa-ún, ñi kãstútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jíin-de. Te ñi ka'an-de: A kãjini-ro já sikí tiñu kásá'a-yó yá'a kani'in téyíí-ro xú'ún. ²⁶ Te kãjini-ro te suni kãjini tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máa ñin ñuu Éfeso chi níi-ni ñuu Asia sásin-de ñáyivi jíin tú'un ská'an-de-i. Chi ká'an-de ja násu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja kani in ñáyivi já tiñu sání kúu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sája'a in-i nuu Diana luu vasa ndivii ñáyivi ñúu Asia jíin ní ñáyivi káchiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan ñi kãjini so'o-de tu'un yá'a, te ñi kakití xaan iní-de. Te ñi kãkana jíin-de: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñáyivi ñúu-ún, ñi kãkuvaq-i. Te ñin ká'nu-ni ñi kãndonda-i kája'an-i onde iní teatro kãñu'un-i Gayo jíin Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kãjika ta'an-de jíin Pablo. ³⁰ Te kuní Pablo kivi-de nuu kãjini tútu ñáyivi-ún. Ko ñáyivi kãskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tu'un kí'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kãkuñá'nu iní ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, ñi kãtájí tú'un kua'an nuu-dé káka'an ndá'ú jíin-de ja má kí'in-de iní teatro. ³² Te sava ñáyivi, ñi kãkana jaa-i ñin tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chi junta-ún, ñi kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kãjini kuti-í na sikí kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, ñi kãchundá'a-de Alejandro, ñi kãkãñi'in-de cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'ín-i, chi ka'an-de ja'a judío jíin ñáyivi kuá'a-ún kuní-de. ³⁴ Ko ñi kãnakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kãkana kó'ó-i nátu'un uú hora: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te ñi kãkuná'ín ñáyivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te ñi ka'an-de: Róo ñáyivi ñúu Éfeso, a kãjini taká ñáyivi já ñúu Éfeso xaan káchiñú'ún-i i'a Diana jíin ndosó ja ní tájí Júpiter, ñi kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kãjatú'ún-i. Núsáa te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní ñin tiñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi ñi kãkinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ní ñin kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ní ñin tu'un sikí i'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio jíin taká cháa kásátiñu ta'an jíin-de, nú kãjakin-de kuachi sikí ñin cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kãkãn-de kuachi sikí tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kãkuni-ro, te kuu sãndaq-ro onde nuu ñin junta legal. ⁴⁰ Chi yú'ú-ri ja cháa-de kuachi sikí-yo, kachi-de ja kãnakuatá'an máa-yó, chi ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kãnataka-yo vina. Achí-de. Te ñi ndi'í ñi ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te ñi jacha-de ñáyivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te ñi jukuiñi tixin-ún. Te ñi kana Pablo xiní cháa kãskuá'a. Te ñi ka'an-de jíin cháa-ún ja má yú'ú-de. Te ñi kãnanuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te ñi jika kuu-de níi taká ndañúu-ún. Te ñi ka'an-de kua'a tú'un ndéé iní jíin taká ñáyivi. Te ñi jaa-de ñuu Grecia. ³ Te ñi kanchaa-de

yúan unj̄ yoo. Te a yani ki'in-de jíin barco onde ñuu Siria núú. Ko cháa judío, n̄i kanatiin tu'un tá'an ja ndóna siki-dé. Ja yúan ní nakani in̄i-de te ñu'íchi ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴Te n̄i ka'jo sava cháa n̄i kaja'an jíin Pablo onde ñuu Asia. Te káináni-de Sópater ñuu Berea, Aristarco jíin Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jíin Trófimo onde ñuu Asia. ⁵Chaa ya'a, n̄i kayoxnú-de. Te kãndatu-de ruu jíná'an-rj̄ onde ñuu Troas. ⁶Te ruu jíná'an-rj̄, nuu ní ja'a viko státilá tú yí'i yujan íá, te jíin barco n̄i kenda koyo-rj̄ ñuu Filipos. Te nuu ú'un kivi ní kanaketá'an-rj̄ jíin-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan n̄i kaxiukú-rí ñin semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷Te máá kivi ñin semana, n̄i kandutútú cháa káskuá'a-ún ja sákuáchí-de státilá. Te n̄i stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, ch̄i kenda-de kivi xián-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava ñúú. ⁸Te n̄i jo kua'a lámpara in̄i ve'e súkún nuu ní ká'jin tútú-de yúan. ⁹Te ñin cháa súchí nání-i Eutico, kánchaa-i máá yú'u ventana. Te nini n̄i kuná'an ká'an Pablo, jí'i xaan-í numá'ná. Te n̄i kixi-ni-i. Te n̄i jungava-ni-i onde piso un̄i te onde nuu ñú'un. Te a n̄i jí'i-i n̄i kandukani-de-i. ¹⁰Yúan-na te n̄i nuu Pablo. Te n̄i jito nuu-de nuu-í. Te n̄i junu nchaa-de-i. Te n̄i ka'an-de: M̄a yú'ú-ro jíná'an-ró, ch̄i chakú-i, áchí-de. ¹¹Te n̄i ndaa-de. Te n̄i sákuáchí-de státilá. Te n̄i yee-dé. Te n̄i ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te n̄i kee-de kua'an-de. ¹²Te káno'on ñayivi jíin súchí-ún chakú-i. Te kákusiñ xáan iní-i. ¹³Te ruu, n̄i kakoyo-rj̄ in̄i barco te kája'an-rj̄ jíin onde ñuu Asón, yúan naketá'an-rj̄ jíin Pablo. Ch̄i súan n̄i sánda-a-de ja ki'in-de ñu'un íchí te ja-a-de yúan. ¹⁴Te n̄i kanani'in tá'an-rj̄ jíin-de in̄i ñuu Asón. Te n̄i kaa-de barco. Te kua'an-de jíin-rí ñuu Mitilene. ¹⁵Yúan n̄i kakenda-rj̄ jíin barco. Te inga kivi ní jakoyo-rj̄ ñuu Quío, te inga kivi ní jakoyo-rj̄ ñuu Samos. Te n̄i kakendo-rj̄ ñuu Trogilio. Te inga kivi ní jakoyo-rj̄ ñuu Mileto. ¹⁶Ch̄i jani in̄i Pablo ja já'a-ni-de ki'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkuéé-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Ch̄i jítú iní-de ja yach̄i-de ñuu Jerusalén máá kivi Pentecostés nú ná kuni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñúú Éfeso

¹⁷Te kánchaa-de ñuu Mileto. Te n̄i táji-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso n̄i kana-de xini cháa kákuu nuu iní tiku'n̄i kándija. ¹⁸Te nuu ní chakoyo cháa-ún nuu-dé, te n̄i kach̄i-de: Máá-ró kájiní va'a-ró ndasa n̄i jiku-rj̄ jíin-ró onde kivi ní chaa núú-rí ñuu Asia. ¹⁹Te tú ní sáviñ-rj̄ máá-rí kivi ní jatíñu-rj̄ nuu máá Jító'o-yo. Te ío hora n̄i nde'e-rj̄. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanatiin tu'un tá'an-i te n̄i kii tundó'o siki-rí. ²⁰Te tú ní yú'ú-rj̄ kani-rj̄ tu'un nuu-ro ja kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-rj̄ stá'an-rj̄ tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹Te n̄i jani ndaa-rj̄ tu'un nuu ñayivi judío jíin núú ñayivi ñin nación ja ná nakani in̄i-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándija-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo. ²²Te vina cháa téyí iní-rj̄ te ja yúan ñú'un íchí-rí ki'in-rj̄ ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-rj̄ naun ta'an-rj̄ yúan. ²³Ko ndita'an ñuu já'an-rj̄ ch̄i ká'an Espiritu Santo jíin-rj̄ ja chindee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-rí. ²⁴Te ni tú sá'a-rj̄ cuenta vasa ná ká'ni-í ruu, ch̄i ja ná síjinu-rj̄ tiñu n̄i ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-rí kúu ja kánúú jani in̄i-rj̄, jíin súni ja kusiñ iní-rj̄ kani-rj̄ tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵Te ma'ñú táká róo ja á n̄i jika kuu-rj̄ n̄i jani-rj̄ tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-rj̄ ja ní ñin-ró ma kuni kuti-gá-ro núu-rí. ²⁶Ja yúan kástu'ún káji-rí nuu-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-rj̄ niñi-ró. ²⁷Ch̄i tú ní yú'ú-rj̄ kani-rj̄

ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jíin níí tíku'ni, chí Espíritu Santo ni jani-ya róó ja kúndito-ró-i te skée-ro tíku'ni máá Jító'o-yo, chí ni nakuaan-ya-í jíin niñi-yá. ²⁹ Chí jini-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yi'i kiti xáan má'ñú-ró te ma kúndá'ú iní-ti tíku'ni. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kénda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a kí'in-i jíin-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíin'an-ró núsáá. Te ma náa iní-ro ja uní kuia ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jíin-rí nuu ñn ñn-ró vasa ni nde'e-ri. ³² Te vina ñani, jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chí tú'un-ún kuu skuá'nu róó te ni'in-ro tá'u jíin táká-ga ñayivi ní sásin-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñn ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró ja ndéndúú nda'a-rí yá'a, ni ndúkú táká ja jíinu ñú'ún-rí jíin cháa káxiukú jíin-rí yá'a. ³⁵ Te modo ni stá'an ndi'i-ri nuu-ro ja kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jíin táká cháa vitá kaku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesús, chí súan ni ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñn ndatiñu nasu ja ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de taká tu'un yá'a, te ni jukuiñi jíti-de. Te ni jikan ta'u-dé jíin táká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaan ní kande'e taká-de. Te ni kakanuu-de Pablo, te ni katitú-de cháa. ³⁸ Chí kákuku'a xaan iní-de jíin tú'un ni ka'an Pablo ja má kuni-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo kí'in tuku-de ichi ñúu Jerusalén

¹ Yúan-na te ni kaksuñ-ri jíin-de. Te ni káki'in ndóo-ni-ri ichi jíin barco onde ni cháa-ri ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan ni kenda-ri te ni jakoyo-ri ñuu Pátara. ² Te ni kani'in-rí ñn barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te ni kaka-ri nuu te kája'an-ri. ³ Te nuu ní kajini-ri nuu ñúu Chipre, te ni kaskéndo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-ri. Te ni kajika-ri kája'an-ri jíin barco onde ñuu Siria. Te ni jakoyo-ri ñuu Tiro, chí yúan skéndo barco-ún carga. ⁴ Te ni kákeño-ri yúan ñn semana, chí ni kani'in tá'an-ri jíin ñayivi káskuá'a. Te ni kaka'an-i jíin Pablo ni sá'a Espíritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Koo ní ja'a kivi-ún, te ni kenda koyo-ri. Te taká-i jíin ñásí-i-i jíin sé'e-i, ni kajachu'un íchi-i ruu onde yata ñuu-ún. Te ni kajukuiñi jíti-rí jíin-i yu'u mar. Te ni kajikan ta'u-rí. ⁶ Te ni kakanuu tá'an-ri yúan. Te ni kaka-ri nuu barco kája'an-ri. Te ni kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu jíná'an-ri, ni kenda koyo-ri ñuu Tiro ni kajika-ri jíin barco. Te ni jakoyo-ri ñuu Tolemaida. Te yúan ni kaka'an-ri jíin táká ñani. Te ni kákeño-ri jíin-de ñn kivi. ⁸ Te inga kivi-ún ni kenda Pablo jíin táká-ga-ri ja ká'in-ri jíin-de. Te ni cháko-ri ñuu Cesarea. Te ni kivi koyo-ri iní ve'e ñn cháa jáni tu'un nání-de Felipe. Cháa-ún kuu ñn cháa ndi'usiá. Te ni kákeño-ri jíin-de. ⁹ Te cháa-ún, ío kuun sésí'í súchi-de kájan-i tu'un Dios. ¹⁰ Te ni káxiukú-ri yúan kua'a kivi. Te ichi ñuu Judea ni kii ñn cháa jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te ni cháa-de nuu-rí. Te ni kí'in-de sánchij Pablo. Te ni ju'ni-de nda'a jíin sí'in Pablo. Te ni ka'an-de: Súan ká'an Espíritu Santo: Ñayivi judío, súan ku'ni-i cháa xíin sánchij yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñayivi sñn nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún ni kajini so'o-ri. Te ruu jíin cháa ká'in yúan, ni kaka'an nda'ú-ri jíin Pablo ja má kaa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te ni ka'an Pablo:

Naja kánda'i-ro te ndúku'a iní añú-rí kás'a-a-ró. Chí ruu, a ío tu'a-rí ja násu máá ñin ja kúnu'ni-rí iní ñuu Jerusalén, chí suni ja kúu-rí yúan ja sikí sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní kúu ská'an-rí-de. Te ní kasía-ni-rí-de. Te ní kaka'an-rí: Ná kóo ndasa játa'an iní máá Jíto'o-yo, áchí-rí. ¹⁵ Yúan-na te vása ní kasátu'a-rí taká ndatíñu-rí. Te ní kakaa-rí ñuu Jerusalén kája'an-rí. ¹⁶ Te suni kája'an yakú cháa kásku'a iní ñuu Cesarea jíin-rí, ncháka-de ñin cháa ñuu Chípre nání-de Mnasón. Cháa ní sku'a a aná'an kúu-de. Te ní kəkəndoo-rí ve'e cháa-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-rí ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, ní kəkusi xáan iní-de ní kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xián-ún ní kivi Pablo jíin-rí jíná'an-rí iní ve'e Jacobo. Te yúan ní kəkutútú taká cháa kákuu nuu. ¹⁹ Te Pablo ní sá'a-de saludar cháa-ún. Yúan-na te ní jani-de tu'un taká tiñu ní sá'a Dios jíin ñáyivi sñin nación nini játíñu-de nuu-yá. ²⁰ Te ní kajini so'o-de tu'un yá'a. Te ní kanakana jaa-de Dios. Te ní kaka'an-de jíin Pablo: Ñáni, vina te ní jini-ro ná kua'a mil ñáyivi judío ní kəkandíja-i. Te nene kájandatu ní'in-i nuu ley. ²¹ Ko ní kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu taká cháa judío káxiuku iní ñuu ñáyivi sñin nación ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ní ma xiti ndúu-ga se'e-de, ní ma kuándatu-de tanínu aná'an. ²² Ndasa kuu núsáa, chí kuni tu'un ñáyivi já ní cháa-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja káka'an-rí jíin-ró yá'a núsáa: A ká'io kuun cháa yá'a ja á ní kakeyu'u-dé. ²⁴ Kuaka cháa yá'a ná kí'in-de jíin-ró. Te nasándoo-ró máá-ró jíin-de. Te ku'a-a-ró xú'ún núu-dé náv'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un iní taká ñáyivi-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní kandatu'ún-i sikí-ro, chí kundaá iní-i ja sñini jándatu máa-ró núu ley. ²⁵ Ko ñáyivi sñin nación ja kəkandíja-ún, a ní kachaa-rí carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ní ñin tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko nuu ndosó, ní niñi, ní kiti kuá'ña. Te ma káka téné-i. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, ní jaka-de cháa-ún. Te inga kivi xián-ún, ní nasándoo-de máa-de jíin-de. Te ní kivi-de iní ve'e ij ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jíinu kándundoo-de te soko-dé kiti núu-yá sikí ñin ñin-de núu.

Ja ní kəkatiin-i Pablo iní ve'e ij

²⁷ Te kákuu-de ja sjíinu-de ndí'usiá kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, ní kajini nuu Pablo kánde-de iní ve'e ij. Te ní kaská'an ndí'í ñáyivi yúan. Te ní kəkatiin Pablo. ²⁸ Te ní kəkana jaa: Cháa Israel, ku'a a núu nda'a jíná'an-ró, chí cháa yá'a jáka kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká cháa te ká'an-de sikí ñáyivi-yo, jíin sikí ley, jíin sikí lugar yá'a. Te suni a ní skívi-de sava cháa sñin nación iní ve'e ij yá'a te ní sáchá'an-de ve'e ij. Achí. ²⁹ Chí onde ná kánde Pablo iní ñuu-ún ní kajini judío ja kánde-de jíin Trófimo, cháa ñuu Éfeso. Te ní kajani iní ja ní skívi Pablo cháa-ún iní ve'e ij. ³⁰ Te ní ñin-í ñuu-ún ní kəndonda-i. Te ní kataka-i. Te ní kəkatiin-i Pablo. Te ní kastáa-i-de ní kenda-de yata ve'e ij-ún. Te ní kanakasú-ni-i yuxé'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko ní ja'an tu'un yá'a nuu general cháa tñin soldado ja ní ñuu Jerusalén ní kəndonda-i kákuvaá-i. ³² Te cháa general, ní jaka-de soldado jíin capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'íin ñáyivi kuá'a-ún. Te ní kajini ñáyivi já ní jakoyo general jíin soldado, te ní kajukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te ní jaa general te ní tñin-de Pablo. Te ní tá'ú-de tiñu ní jakunu ní Pablo jíin úu cadena. Yúan-na te ní jiká tu'un ndé cháa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñáyivi kuá'a-ún, sava-i ní kəkana-i ñin tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kundaá iní-de naún sikí kúu ja súan kákuvaá-i. Te ní tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel.

³⁵ Te nuu ní jaꝝ Pablo escalera ve'e-ún, te soldado n̄i kandiso Pablo, ch̄i xaꝝ ní kãndonda ñayivi kuá'a. ³⁶ Ch̄i kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yatá soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ní cháꝝ jaꝝ, áchí-i. ³⁷ Te káskivi-de Pablo in̄i vekꝝ, te n̄i ka'an Pablo jíin general: Á kuu ka'an-ná ñin tu'un jíin-ní, áchí-de. Te n̄i kach̄i general jíin-de: Jini-ro ká'an-ro yú'u ñúu Grecia náún. ³⁸ Nasu róó kúu máá cháꝝ ñuu Egipto ja íku ñuu n̄i xndón-da-ró-i n̄i kanakuatá'an máá-i, te suni n̄i kiñi'in-ró kúun mil cháꝝ kuí'ná kája'an-de jíin-ró onde nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te n̄i kach̄i Pablo: Máá-ná kúu ndija cháꝝ judío, te ñin se'e ñuu Tarso, ñin ñuu ká'nu ndañúu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jíin-ní kua'a-ní tu'un ná ká'an-ná jíin ñayivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, n̄i ja'a-de tu'un. Te n̄i jukuñi Pablo nuu escalera. Te n̄i sá'a-de señal jíin ndá'a-dé nuu ñayivi-ún. Te ná'in yúu-ni n̄i kakuu-i. Yúan-na te jíin yú'u hebreo n̄i ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu-í

¹ Ñáni jíin'an-ní, jíin táká níi cháꝝ kakuu táꝝ, kuni so'o-ní tu'un ká'an-ná ja'a máá-ná jíin-ní vina, áchí-de. ² Te n̄i kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jíin yú'u hebreo, te ví'i-gá n̄i kákuñá'n-i. Te n̄i ka'an Pablo: ³ Máá-ná kúu cháꝝ judío, n̄i kaku ndija-ná in̄i ñuu Tarso ndañúu Cilicia. Ko n̄i ja'nu-ná in̄i ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel n̄i kutu'a va'a-ná n̄i stá'an-de tu'un n̄i'in ley ñuu-yo núu-ná. Te káchiñú'ún vá'a-ná nuu Dios nátu'un kásá'a máá-ní vina. ⁴ Te n̄i chindikín-ná ñayivi kákandija tu'un yá'a onde ná ndi'i-i kuu. Te kúu cháꝝ kúu ña'an, n̄i katiiin-ná-i n̄i chindee-ná-i vekꝝ. ⁵ Te sutu ñá'nu jíin táká cháꝝ kákuu nuu, n̄i kajini-de ja súan n̄i sá'a-ná. Te suni cháꝝ-ún, n̄i kachaa-de tutu nuu táká ñani. Te n̄i kaja'a-de tutu-ún nuu-ná n̄i ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñayivi káxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te n̄i ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te n̄i kuyani-ná yuñúu Damasco nátu'un kaxiuu kúu. Te n̄i ndii ncháꝝ-ni nuu-ná n̄i jin̄u ñin ndua ndíi ní kii ichi ándivi. ⁷ Te n̄i ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-ná ká'an ñin tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te n̄i ká'an-ná: Ndé cháꝝ kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te n̄i ka'an-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindikín-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháꝝ kája'an jíin-ná, n̄i kajini ndija-de ndua ndii-ún, te n̄i kayu'ú-de, ko tú ní kájiní so'o-de tu'un n̄i ká'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ká'an-ná: Táta, te ñaun sá'a-ná, áchí-ná. Te n̄i kach̄i máá Jíto'o-ná jíin-ná: Nduko te ki'in-ro ñúu Damasco. Te yúan ta'u tínu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní ñin, ch̄i ndii ncháꝝ ndua ndii-ún. Te cháꝝ kája'an jíin-ná, kátiiin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan káncháꝝ ñin cháꝝ nani Ananías. Te táká ñayivi judío yúan káka'an ja cháꝝ va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te n̄i jaꝝ cháꝝ-ún te n̄i kandita-de nuu-ná. Te n̄i ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, áchí-de. Te n̄i jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te n̄i kach̄i-de: Máá Dios ndiyi táꝝ-yo, n̄i jani-ya róó vina ja ná júku'un in̄i-ro tú'un kuní-ya. Te kuni-ro núu máá I'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máá-ya nuu ndivii ñayivi táká ja ní jini-ro jíin ja ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun in̄i-ro vina núusáá. Ndukuñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-yá. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te n̄i naxió káva-ná n̄i ncháꝝ-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná in̄i ve'e i, te n̄i skóto-ya náá. ¹⁸ Te n̄i jini-ná nuu-yá n̄i ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yach̄i-ro in̄i ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i

tụ'un-rị jani ndaa-rọ núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te nị ka'an-ná jíin-yá: Táta, a kájiní-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga nị jat'in-ná taká ñayivi kákandíja nuu-ní. Te nị stují-ná-i nị taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jicha niñi Esteban, chaa nị jani ndaa tụ'un-ní, suni kándij-ná yúan sáá. Te nị jatú'ún-ná ja ní j'i-de. Te nị ndjito-ná sa'ma chaa nị kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-yá. ²¹ Te nị kachí-ya jíin-ná: Kuá'án, chí tájí máá-rí róó ki'in jiká-ró onde nuu ñayivi sún nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a nị kajini ná'in-i onde nị ka'an-de tụ'un yá'a. Yúan-na te nị kakuvaa-i. Te nị kaka'an jaa-i: Ná kúxio chaa jian ná kúu-de. Tú va'a chaa kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyivi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te nị kaskée-i tikáchí-i kaja'an. Te nị kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te nị tá'ú tíñu general ná kivi Pablo iní cuartel. Te nị ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo onde jíin cuarta náva'a kutuní iní general na sikí ní kandonda ñayivi-ún sikí Pablo. ²⁵ Te nị kaju'nj-de Pablo jíin yó'o ñi. Te nị ka'an Pablo jíin chaa kúu capitán ja kándij-de yúan: Á íó ley kua'a-ní cuarta in chaa ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú ví-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te nị jini so'o capitán tụ'un yá'a, te nị kee kua'an. Te nị ka'an jíin general: Ndasá sá'a-ní, chí chaa ñuu Roma kúu chaa yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te nị jaa general nuu Pablo. Te nị jika tú'ún-de: Kachí nú suu chaa ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te nị ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸ Te nị ka'an general: Ruu, chí nị ja'a-rị kua'a xú'ún, te nị kaja'a-de tụ'un kuu-rị in chaa ñuu yúan, áchí. Te nị ka'an Pablo: Ko náá, chí túu. Chí iní ñuu-ún nị kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kákuñi xndó'o-de, nị kakuxio-ni kaja'an. Te suni onde general nị yu'ú, chí nị juku'un iní-de ja ní ju'nj-de Pablo. Te in chaa ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kivi xian-ún, kuní-de kundaq va'a iní-de na sikí kúu ja ní kandonda chaa judío sikí Pablo. Te nị ndájí-de cadena nú'ní Pablo. Te nị tá'ú-de tíñu nị taká taká sutu ñá'nu jíin taká chaa junta. Te nị kiñi'in-de Pablo. Te nị jani-de nuu chaa nị kandutútú.

23

Ja ní kandij Pablo nuu junta sikí máa-de

¹ Yúan-na te nị ndakoto Pablo nuu junta. Te nị ka'an-de: Ñáñi jíin'an-ní. Máá-ná chí a jíiní va'a iní-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nání Ananías, nị tá'ú tíñu nuu chaa ká'jin yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún in jiki máá yú'u-dé. ³ Te nị ka'an Pablo jíin sutú ñá'nu-ún: Xáan ndoo ka'an-rọ. Dios stují-yá róó. Chí kánchaa-rọ já sándaar-rọ tíñu-rị ná'tu'un ká'an ley. Chí vaša tú íó ley te tá'ú-ró tíñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te nị kaka'an chaa ká'jin nuu-dé-ún: Naja ká'an ndivá'a-ró jíin sutú ñá'nu Dios, áchí jíin-de. ⁵ Te nị ka'an Pablo: Tú ní jíin-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáñi, chí yóso núu tutú: Ma ká'an ndivá'a-ró sikí chaa kúñá'nu iní ñuu-rọ. Achí. ⁶ Ko nuu ní jíiní Pablo ja sáva-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te nị ka'an jaa-de nuu junta: Ñáñi jíin'an-ní, máá-ná kúu chaa fariseo, se'e fariseo. Chí ñúkuu iní-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan xndichí-ní náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan nị ka'an-de, te nị kakanáa chaa fariseo jíin chaa saduceo. Te chaa junta, sún sún tụ'un nị kaka'an-de. ⁸ Chí káka'an chaa saduceo ja má náchaku ndiyi, ní tú ká'io ndajá'a-yá, ní tachí. Ko chaa fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tụ'un-ún. ⁹ Te xaan ní kuvaa. Te sava chaa káchaa tutu ja kákuu tá'an chaa fariseo, nị kandukuiñi. Te nị kaka'an nị'in: Tú ní in kuachi káni'in-rí sikí chaa yá'a. Sanaa te nị ka'an ndija in ańú

xí ñin ndajá'a-yá jín-de. Mā sání'in inji-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰ Te xaan ní kākanaá-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te ñi tá'ú-de tiñu ja ná kivi soldado te kañaan ñinu Pablo sava ma'ñú-i, te ná kivi-de inji cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún ñi chaq-ni máá Jito'o-yo núu-dé te ñi ka'an-ya jín-de: Pablo, mā ndúkuí'a inji-ro, chī nátu'un ñi jani ndaa-ro tú'un-ri inji ñuu Jerusalén, suni súan kánúu kikaní-ro tú'un-ri onde inji ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanat'in tu'un tá'an-i ka'ni-i Pablo

¹² Te nuu ní kundijin, ñi kakutútú sáva ñayivi judío. Te ñi kanat'in tu'un tá'an-i. Te ñi kaka'an téyí-i ja má kée kúti-i staa ni mā kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-i Pablo. ¹³ Te ví'i-gá uú xiko judío ñi kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te ñi kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jín núu cháa kákuu nuu, te ñi kaka'an-i jín cháa-ún: Máá-ná, ñi kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáá te máá-ní jín'an-ní jín táká junta, kuáka'an-ní jín general ná kiñi'in-de Pablo chaq-de nuu-ní yá'a, chī kákumí-ní xndichí va'a-ga-ni-de, achi-ní. Te ná kótu'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té chaq-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko ñin se'e yí kuq'a Pablo, ñi jini so'o-i ja súan ñi kanat'in tu'un tá'an. Te ñi ja'an-i ñi kivi-i inji cuartel. Te ñi kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te ñi kana Pablo xini ñin chaq kúu capitán. Te ñi ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jín-i nuu general, chī ío ñin tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, ñi jaka-de-i kua'an-de jín-i nuu general. Te ñi ka'an-de: Pablo chaq yíndi'u vekaa, ñi ka'an nda'ú-de jín-ná ja kinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chī ío ñin tu'un ka'an-i jín-ní, áchí-de. ¹⁹ Te ñi tiin general nda'a-i. Te ñi kuxio-de jín-i. Te ñi jiká tu'ún sá'i-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jín-ri kuní-ro, áchí-de. ²⁰ Te ñi ka'an-i: Chaq judío ñi kaskét'a-an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jín-ní kiñi'in-ní Pablo nuu táká chaq junta, chī xndichí yá'a-de Pablo sikí tiñu kákumí-de, achi-de. ²¹ Ko mā kándíja-ní, chī ví'i-gá uú xiko-de káindatu sa'i-de. Te kaka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni mā kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te ñi tá'ú tiñu general nuu-í, ja tú ni ñin nuu kachí-i ja súan ñi kastu'ún-i nuu-dé. Te ñi táji-de-i kuano'on-í. ²³ Yúan-na te ñi kana-de xini úu capitán. Te ñi ka'an-de: Sátu'a-ró úu ciento soldado, jín uní xiko uxí soldado koso caballo, jín úu ciento soldado kát'in lanza, náva'a kinglyo-ro jín-de onde ñuu Cesarea ka' ñin akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kinglyo-de onde nuu Félix chaq kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te ñi chaq-de ñin carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñayivi judío, ñi kat'in-i ñin chaq yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núu, ko ñi nama-ná-de jín soldado chi ñi jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuní-ná kundaaj inji-ná naja kájikani kuachi sikí-dé. Te ñi jani-ná-de nuu junta máá-i jín'an-i. ²⁹ Te ñi jini-ná ja sikí ley máá-i kájikani kuachi sikí-dé. Ko tú ní'in-ná ni ñin kuachi sikí-dé ja kúu-de xí já kúnde-de vekaa. ³⁰ Ko ñi ní'in-ná tu'un ja ní kanat'in tu'un tá'an ñayivi judío sikí-dé. Te ja yúan táji-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tiñu nuu ñayivi kájikani kuachi sikí-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jín-ní nú naja kájikani kuachi sikí-dé. A ñi kuu ñi ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, ñi kajaka ñúú-ní Pablo kua'an jín-de onde ñuu Antipatris nátu'un ñi ta'u tiñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxíó káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te ñi kaxndóo Pablo nuu soldado káyošo caballo ná kí'in-ún jín-de. ³³ Te ñi jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te ñi kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni ñi

jani ndij Pablo nuu-dé. ³⁴ Te ni ka'u gobernador carta-ún. Te ni jiká tu'ún-de ndé estado kúu Pablo. Te ni jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te ni ka'an-de: Ná cháa cháa kájikán kuachi siki-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakuva'a Pablo iní palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'un kivi te máa sutú ñá'nu Ananías jíin sáva cháa kákuu nuu, jíin ñin cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, ni chakoyo ñuu-ún. Te ni kivi koyo nuu gobernador ni kasátú'ún siki Pablo. ² Te ni kana gobernador xiní Pablo. Te ni sátú'ún Tértulo siki-dé ni ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaá vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te ni kejá'a ndúva'a taká tiñu iní ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chi nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi iní-yo jíin, chi xaan vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an ndá'ú-ná jíin-ní, ma kiti iní-ní, te kuni so'o-ní ñin tu'un lúli ká'an-ná jíin-ní nú va'a-ní. ⁵ Chi ni kajini-ná cháa yá'a ja kúu-de ñin kue'e kúu-de ñin kuachi. Te kánakuatá'an máa ñáyivi judío ñi iní ñuyivi sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndéé-de sá'há'an-de ve'e ij, ko ni kakatíin-ná-de. Te kákuu-ná sándaá-ná jíin-de núu, ná tu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko ni jaá-ni general Lisias, te ni janchaa-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te ni tá'ú-de tiñu ja cháa kájikán kuachi siki-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuni-ní jíin yú'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikán-ná siki-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni ni kasátú'ún ñáyivi judío siki-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te ni sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te ni ka'an Pablo: A jini-ná ja kuá'a kuia kúu-ní gobernador iní ñuu yá'a, te yúan kúsi iní-ná sándaá-ná ñin tu'un siki máa-ná nuu-ní. ¹¹ Chi máa-ní, kuu juku'un iní-ní ja té kuu-ga uxí uu kivi ní kaa-ná ni ja'an-ná ñuu Jerusalén ni jachiñú'ún-ná Dios yúan. ¹² Te cháa yá'a, tú ní kajini kuti-dé nú státá'an-ná jíin ñin cháa iní ve'e ij, xí nú xndóna-ná ñáyivi iní ve'e ij, xí ní máa ñuu. ¹³ Ni tú prueba taká kuachi kasátú'ún-de siki-ná. ¹⁴ Ko kachi ndaa-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñáá kúu. Te kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jíin núu tutú cháa ni kajani tu'un-ya ondé sáa. ¹⁵ Te ñin núu-ni kándija-ná jíin-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñáyivi vá'a te kúu ñáyivi ú'u. ¹⁶ Ja yúan jítu iní-ná sá'a-ná taká tiñu va'a nává'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jíin núu ñáyivi. ¹⁷ Ko kua'a kuia ni kuu, te vásá ní nchaá-ná ni sá'a-ná caridad nuu ñáyivi ñuu ná. Te suni ni ja'ni-ná kiti nuu-ya. ¹⁸ Te ni kani'in-dé náá iní ve'e ij kándeé-ná násándoo-ná máa-ná. Ko tú ní káxiukú ñáyivi kuá'a ja kákuvaá-i jíin-ná, ko ni ka'jin yakú cháa ñuu Asia jíin-ná. ¹⁹ Te ná kuíni cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an máa-de siki-ná nú naún kuachi ni sá'a-ná káani iní-de. ²⁰ Xí ná ká'an cháa ká'jin yá'a te nú ni kani'in-dé ñin kuachi xaan siki-ná kivi ní kandi-ná nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te káani iní-de ja kuachi-ná kúu máa yá'a-ni, chi kivi ní kandi-ná nuu junta ni ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náá, áchí-ná. Achí Pablo. ²² Te ni jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúndaá va'a iní-de jíin íchi yá'a. Te ni sténdatu-de-ún jíná'an. Te ni ka'an-de: Ondé ná cháa general Lisias te kuni ndi-rí tiñu kákuu-ro. Achí-de. ²³ Te ni tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ná káka kuu-de ñin tí'li. Te ma kasú nú vai tá'an-de

kinchaka-i ja kée-dé, xí kíká'an-i jíín-de. ²⁴ Te nì kuu yakú kivì. Te nì chaq Félix jíín ñásí'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te nì kana-de xinì Pablo. Te nì jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándija-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te nì ka'an Pablo jíín-de ndasa jíká tiñu ndaa, te ná kúxndíi va'a-de máá-de. Te sunì nì jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te nì yu'ú Félix. Te nì ka'an-de: Vina te kuá'án. Ko nú inga kivì núña-ri te kana-ri xinì-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te sunì ñúkuu inì-de ja kuá'a Pablo xu'ún núu-dé núu. Ja yúan tinì jíinu nì kana-de xinì Pablo nì ja'an-de nuu-dé nì ndatu'ún-de jíín-de. ²⁷ Ko nuu ní ndí'i uu kuia te nì nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kunì Félix ja ná kúsii inì ñayivi judío jíín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo inì vekaa.

25

Naja kuní Pablo kí'in-de nuu César

¹ Te unì-nì kivì ja ní kivi Festo kúu-de gobernador inì ñuu-ún, te nì kenda-de inì ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jíín táka chaq kakuñá'nu nuu ñayivi judío, nì jakoyo nuu Festo. Te nì kajani tu'un nuu-dé sikì Pablo. Te nì kaka'an ndá'ú jíín Festo, ³ ja nú va'a-de te ná táji-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chi nì kanat'in tu'un tá'an ja ká'ni Pablo inì ichi. ⁴ Ko nì kachì Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te sunì naki'in yachì máá-de ichi nó'on-de. ⁵ Te nì ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kingoyo tútú-ró jíín-ri. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te nì kendo-de jíín cháa-ún natu'un una xí uxí kivì. Te nì nchaq-de ñuu Cesarea. Te inga kivì ní nungoo-de inì municipio. Te nì tá'ú-de tiñu nì chaq Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'jin chaq judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te nì chaq Pablo te nì kajikó ndúu-ún-de. Te nì kandonda nì kasátú'ún téyíi sikì-dé. Ko tú ní kákundéé jíín tú'un tú'ún. ⁸ Te nì ka'an Pablo ja'a máá-de: Tú ní sá'a-ná ní ñn kuachi sikì ley judío, ní sikì vé'e ij, ní sikì César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chì ná kúsii inì chaq judío kuní-de, te nì ka'an-de jíín Pablo: Á tú kuní-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sándaq-ri taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te nì ka'an Pablo: A kándij-ná inì municipio César vina, te yá'a níni kúndaq tiñu-ná. Máá-ní, a jini va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ní ñn kuachi sikì cháa judío. ¹¹ Chì nú ío kuachi-ná, nú nì sá'a-ná ñn kuachi xaaj ja ká'ni-ní náa te vatú-ni kuu-ná núsáa. Ko nú tú ío ndaa tu'un kasátú'ún cháa yá'a sikì-né, te ní ñn chaq ma kúu kuá'a-de náa nuu cháa yá'a jíná'an-de. Núsáa te kí'in-ná nuu César kuní-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, nì kandatú'ún-de jíín junta, te nì kachì-de jíín Pablo: A nì ka'an-ro ja kí'in-ro núu César kuní-ro. Vina te kí'in-ro núu-dé núsáa. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu Agripa

¹³ Te nì kuu yakú kivì. Te nì jaq rey Agripa jíín Berenice onde ñuu Cesarea káka'an-de jíín Festo. ¹⁴ Te kua'a kivì ní kaxiukú-de yúan. Te nì jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío ñn chaq yá'a nì skéndo Félix kándeé vekaa. ¹⁵ Te ná nì ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jíín ñayivi kákuu nuu judío, nì jakoyo-i nuu-ná kájikán-i kuachi sikì cháa yá'a. ¹⁶ Te nì kachì-ná jíín-i ja tú ío costumbre chaq ñuu Roma ja ká'ni-dé ñn chaq nú tu' xna'an-ga kuiñi ñayivi kájikán kuachi sikì-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máá-de nuu kuáchi-ún. ¹⁷ Yúan-na te nì chaqoyo tútú-i yá'a. Te inga kivì tú ní kúkuéé-ná nì nungoo-ná mesa sándaq-ná kuachi. Te nì tá'ú-ná tiñu nì kii chaq yá'a. ¹⁸ Te ká'jin ñayivi kájikán kuachi sikì-dé. Ko tú ní ñn kuachi xaaj ní káni'in-í sikì-dé

nátu'un jáni iní-ná núú. ¹⁹ Chì máni sikì já kákandíja máá-i nì kuu tu'un-ún, jíin sikì ñn cháa nání Jesús ja á nì jí'i-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndíja cháa-ún. ²⁰ Te máá-ná, tú ní kútuní kuti iní-ná ndasa kundaá tu'un-ún. Te nì jiká tu'un-ná-de, sánaa kuni-de kí'in-de ñuu Jerusalén te yúan kundaá kuachi-de. ²¹ Ko máá Pablo, nì kachì-de ja kí'in-de nuu Augusto te kundaá kuachi-de yúan kuni-de. Te nì tá'ú-ná tíñu ná kúndee-de vekaa onde táji-ná-de kí'in-de nuu César. Achí-de. ²² Yúan-na te nì kachì Agripa jíin Festo: Máá-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an cháa ñan kuni-ná, áchí-de. Te nì kachì Festo: Yuchaan te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. ²³ Te kívi xían-ún, nì chakoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te nì kívi koyo-de iní municipio jíin sáva general jíin cháa kakuñá'nu iní ñuu-ún. Te nì tá'ú tíñu Festo nì cháa Pablo. ²⁴ Te nì ka'an Festo: Táta rey Agripa jíin táká níi cháa káxiukú jíin-ná yá'a. Vina te ndé'é-ní nuu cháa yá'a, chí sikì-dé nì káñdonda taká ñayivi judío ñuu Jerusalén jíin ñayivi judío ñuu yá'a kájikán-i cháa yá'a nuu-ná te káka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi sikì-dé ja kúu-de. Ko nì ka'an-de ja kí'in-de nuu Augusto kuni-de. Te ja yúan ní ka'an-ná ja táji-ná-de kí'in-de. ²⁶ Te sikì cháa yá'a tú kútuní iní-ná ñaun tu'un cháa-ná nuu jito'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíná'an-ní, te kánúú-gá nuu máá-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un cháa-ná carta kí'in. ²⁷ Chì kúka nuu-ná táji-ná ñn preso kí'in, te nú tú kastu'ún-ná ñaun kuachi kájikán-i sikì-dé. Achí-de.

26

¹ Te nì kachì Agripa jíin Pablo: Já'a-rí tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, áchí-de. Te nì skáa Pablo nda'a-dé. Te nì ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsiñ iní-ná vina, chí kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chí ñayivi judío, kásátú'ún-i sikì-ná. ³ Chí a jini va'a máá-ní taká tanínu jíin táká tu'un ñayivi judío jíná'an-i. Ja yúan ká'an nda'ú-ná jíin-ní ja jíin paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájiní taká ñayivi judío ndasa nì sá'a-ná onde lúli-ná, chí onde ná lúli-ná nì ncháa-ná jíin ñayivi ñúu-ná jíin iní ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuñi-de kachì ndaa-de, te a kájiní-de náa ja onde xnañúú ní kuu-ná ñn fariseo. Te sa'an fariseo, yíi-ga káa vása taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, chí sikì já ñúkuu iní-ná tu'un nì keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yúan ní kákana-de náa vina kundaá kuachi-ná yá'a. ⁷ Chì ndí'uxí uu tata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuni máá-i tu'un nì keyu'u-yá. Sikì tu'un yá'a nì kasátú'ún cháa judío sikì-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájani iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, nì jani iní-ná ndíso-ná tíñu ndonda téyí-ná sikì sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tíñu-ún, suni súan nì sá'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chí nì ní'in-ná orden nuu táká sutu ñá'nu. Te xaan ní taan-ná ñayivi ndóo iní vekaa. Te suni nì chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te nì kají'i-i. ¹¹ Te tiní jínu nì xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, chí téyí xaan ní kití iní-ná nuu-í. Te nì chindikín-ná-i jínu-ná jíin-i onde ñuu jíká. ¹² Te jíku-ná jíin tíñu-ún. Te nì ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tíñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxí uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te nì jiní-ná ñn ndua ndíi ní kii ichi ándíví, ví'i-gá vása ndíkandii káa. Te nì ndii ncháa-ni ñí núu-ná jíin núu cháa kuangoyo jíin-ná. ¹⁴ Te nì kandua ndí-i-ná nuu ñú'un. Te nì jini so'o-ná tu'un nì ka'an jíin-ná jíin yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Xaan yíi kúu ja

kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te ñi ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máá Jító'o-ná ñi kachí-ya jín-ná: Máá-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundij-ro, chí ñi kenda-ri nuu-ro náva'a kani-ri róo kuatíñu-ró núu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jini-ro jín sáva-ga tu'un ka'an-ri jín-ró, chí ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róo nuu táka ñayivi ñúu-ro jín núu ñayivi sñn nación. Chí nuu ñayivi-ún táji-rí róo ki'in-ro vina. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-í chíi ñuñña nuu tá'u Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndijin, náva'a kandíja-i nuu-rí te sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jín ñayivi ní sásñn-ri. Achí-ya jín-ná. ¹⁹ Tata rey Agripa, ja yúan tú ní sáni'in iní-ná nuu tú'un ñi jini so'o-ná onde andívi. ²⁰ Chí xna'an-ga ñi jani-ná tu'un nuu ñayivi káxiukú ñúu Damasco, jín iní ñuu Jerusalén, jín ní ñúu Judea, jín núu ñayivi sñn nación. Ñi jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákani iní-i, te ná náxíó káva iní-í ichi núu Dios, te ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúu sá'a-i te nú a ñi nakani iní-i. ²¹ Ja síkí yá'a te ñi kakatiñ ñayivi judío náá iní ve'e ij. Te ka'ni-í náá kákuni-í núu. ²² Ko ñi chindéé ní chítuu Dios náá, te kándij ní'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñayivi lúli jín núu ñayivi ñá'nu. Chí Moisés jín cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáá, súan ñi kajani-de tu'un ná taká tiñu cháa. Te suni máá yúan-ni ká'an tuku máá-ná. ²³ Chí ñi kajani-de tu'un ja kánúu ndó'o Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vásá taká-ga ndiyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñayivi ñúu-yo jín núu ñayivi sñn nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ñi ka'an Pablo ja'a máá-de, te ñi ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xaan-ro te ndúkú kútachi-ro. Achí. ²⁵ Ko ñi ka'an Pablo: Tú kátachi-ná, táta Festo, chí ío káji iní-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chí máá rey, a jini va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jín-de. Chí a jini-ná ja tú kúñáá iní-de jín ní ñn tu'un ká'an-ná, chí tú sa'í jka taká tiñu yá'a. ²⁷ Táta rey Agripa, á kándija-ñi ja káka'an cháa kajani tu'un-ya onde sáá. A jini máá-ná ja kándija-ní, áchí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Agripa jín Pablo: A yani kándija-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máá-ní jín taká-ga cháa kajini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní nátu'un máá-ná, ko cadena yá'a chí túu, áchí-de. ³⁰ Te ñi ndí'i ñi ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ñi ndukuiñi rey jín gobernador jín Berenice, jín taká cháa ñi kaxiukú jín-de. ³¹ Te ñi kakuxio sñn máá-de. Te ñi kandatu'un-de: Tú ní ñn kuachí ní sá'a cháa yá'a ja kúu-de xí ja kúndee-ga-de vekaa, áchí-de. ³² Te ñi kachí Agripa jín Festo: Kuu síá-ní cháa yá'a núu, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de. Achí-de.

27

Jín barco kua'an Pablo ichi ñúu Roma

¹ Te ñi kundaa ja kinglyo-ri jín barco onde ñuu Italia. Te ñi kaja'a-de Pablo jín sáva-ga cháa ká'jin vekaa-ún nuu ñn capitán nání Julio ja tñn-de soldado nání Augusto. ² Te ñi kivi koyo-ri iní ñn barco ñuu Adramitio kaja'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñn cháa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jín-rí. ³ Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, ñi kundá'ú iní-de Pablo. Te ñi ja'a-de tu'un ñi jandé'é Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan ñi kenda-ri kaja'an-ri jín barco, ñi kaja'a-ri ichi chíi ñuu Chipre nuu ndó'yo tachi, chí sua ñi nana nuu tachi.

⁵ Te nĭ kundéé-rĭ nĭ kaja'a-rĭ nuu mar Cilicia jĭn nŭu mar ñuu Panfilia. Te nĭ jakoyo-rĭ ñuu Mira ja kándeé inĭ ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan nĭ n'ĭn capitán ĩn barco ñuu Alejandrĭa ja k'ĭn ichi ñuu Italia. Te nĭ skĭvi-de ruu inĭ barco-ún jĭná'an-rĭ. ⁷ Te kua'a kivĭ ní kajĭka kuéé-rĭ nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni nĭ jakoyo-rĭ yuñúu Gnido. Te tuká ní ja'a tachĭ-ún tu'un kaka-rĭ. Te nĭ kaja'a-rĭ ichi chí ñuu Creta nuu ndó'yo tachĭ, xiin ñuu Salmón. ⁸ Te xaān ní ndúkú déé barco-ún. Nĭ jĭka nduu te nĭ jakoyo-rĭ jĭn ĩn lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chĭ a nĭ kuu kua'a kivĭ. Te sanaa te kiñá'an ĩn tundó'o nuu mar, chĭ a nĭ ja'a viko kóndicha inĭ, te nĭ ka'an nĭ'in Pablo jĭn-de: ¹⁰ Táta jĭná'an-nĭ, jĭnĭ-ná ja xaān yĭ koo viaje yá'a, te kĭ ĩn tundó'o sikĭ barco. Ko nasu máá ĩn barco jĭn ndátĭnu naa, chĭ suni kĭi tundó'o-ún sikĭ máá-yó. Achĭ-de. ¹¹ Ko tú ní kándĭja capitán ja ká'an Pablo, chĭ sua nĭ kandĭja-ga-de tu'un ká'an chaā skáka barco-ún jĭn ja ní ka'an chaā xĭin barco. ¹² Ko sikĭ ja puerto-ún tú ío va'a ja kéndgo-de ní vĭko vĭjin, te nĭ kanakani inĭ kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kéndgo-i viko vĭjin kájani inĭ-i. Chĭ ñuu Fenice kúu ĩn puerto ñuu Creta ja jĭto xĭin íchi nínu jĭn íchi véé. ¹³ Te nĭ kee ĩn tachĭ íchi sur. Te nĭ kajani inĭ-i ja jáa-i nuu kákuni-i. Te nĭ skáka-ga-i barco, kajĭka nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ĩn tachĭ xaān sikĭ barco

¹⁴ Ko nĭ kunúu. Te nĭ ndonda-nĭ ĩn tachĭ xaān ja nání Euroclidón. ¹⁵ Te nĭ stáa-nĭ barco kua'an-nĭ jĭn. Te tú ní kúu kundéé barco jĭn tachĭ. Te nĭ kasĭa-nĭ-ri kua'an te kuangoyo-nĭ-ri jĭn. ¹⁶ Te nĭ jakoyo-rĭ nuu ndó'yo tachĭ chí ĩn isla lúli nání Clauda. Te u'u xaān ní kanatĭn-rĭ barco lúli ja ndikĭn yata. ¹⁷ Te nĭ kaskĭvi-i inĭ barco ká'nu. Te nĭ kaju'nĭ va'a-i máá barco ká'nu jĭn yó'o jĭn vitú. Te nĭ sjĭnú-i sa'ma xndéché ichi xĭnĭ, chĭ káyu'ú-i ja tĭn barco nu kaku'un yu'u mar. Te súan-na kaja'an-rĭ jĭn. ¹⁸ Ko xaān ní kaja barco nĭ sá'a tachĭ xaān. Te kivĭ xĭān-ún, nĭ kaķejá'a-i káskána-i taká ndatĭnu ndĭso barco. ¹⁹ Te kivĭ unĭ, taká ndatĭnu jatĭnu barco nĭ kajachaā nda'a-rĭ. ²⁰ Te kua'a kivĭ tuká ndĭjĭn túun ndikandĭi jĭn tĭñuú xĭnĭ, ní tú ní júkuiñĭ kutĭ tachĭ xaān-ún. Te tuká káñukuu inĭ-rĭ kaķu-rĭ núú. ²¹ Te nĭ kuu kivĭ ja tuká káyee kúti-rĭ staa. Te nĭ jukuiñĭ Pablo sava ma'ñú cháa-ún. Te nĭ ka'an-de: Táta, ní kájandatu-nĭ tu'un nĭ ka'an-ná, te ma kenda-yó inĭ ñuu Creta, te ma koto-yó tundó'o yá'a ní ma náa ndatĭnu núú. ²² Ko vina ká'an nĭ'in-ná jĭn-ná, ma kúku'a inĭ-nĭ jĭná'an-nĭ. Chĭ ní ĩn-nĭ ma náa-nĭ. Chĭ máni máá-nĭ ndatĭnu jĭn barco kúu ja náa. ²³ Chĭ kuni-nĭ nĭ kanchaa ĩn ndajá'a máá Dios jĭn-ná. Chĭ I'a-ún xĭin náa, te jatĭnu-ná nuu-yá. ²⁴ Te nĭ kachĭ-ya jĭn-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, chĭ kánúú jáa-ro núú César. Te a nĭ ja'a Dios taká chaā kua'an jĭn-ro jián nuu-ro. Achĭ-ya. ²⁵ Táta jĭná'an-nĭ, ma yú'ú-nĭ núsáá. Chĭ máá-ná, a kándĭja-ná nuu Dios ja súan kuu natú'un nĭ ka'an-ya jĭn-ná. ²⁶ Ko níni kĭkani-yó núú ĩn isla, áchĭ-de. ²⁷ Te nĭ kuu uxĭ kuun ákuáa. Te kajĭka-rĭ nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúú, te kájani inĭ ñayĭvi káskáka barco ja á nĭ kaķuyani-rĭ nuu ĩn ñu'un íchĭ. ²⁸ Te nĭ kaskuĭta ka'nu-i ĩn plomada chĭi nducha. Te nĭ kajĭnĭ-i ja ío oko nda'a. Te nĭ kajĭka-ga-i ĩn t'ĭ. Te nĭ kanaskuĭta ka'nu tuku-i plomada. Te nĭ kajĭnĭ-i ja ío-ga xĭa'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i ja-a-i ĩn nuu ío toto chíi nducha. Te nĭ káskána-i kuun káa tĭkánchu tĭn yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndĭjĭn yachĭ yachĭ. ³⁰ Te chaā káskáka barco, kákuni-de kunu-de kĭ'in-de

jiín barco lúli, te xndóo-de barco ká'nu núú. Ja yúan ní kaxkúun-de barco lúli-ún nuu ndúcha, te kásá'a-de ja kí'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa tókanchu yúan núú. ³¹ Te n̄i kach̄i Pablo jiín capitán jiín soldado: Nú tú kendoo cháa yúan in̄i barco ká'nu yá'a, te ma kúu kaku kuti máá-ní jiná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, n̄i kaxiti-dé yo'o t̄in barco lúli. Te n̄i kas̄ia-ni-de n̄i tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundij̄in te n̄i ka'an ndéé Pablo jiín táká cháa ja ná kée-dé staa: Vina ío ux̄i kuun kiví já káind̄ito-ní te ká'io ndicha in̄i-ní ch̄i tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jiín-ní ja ná kée-ní staa, te ná náni'in in̄i-ní núsáá. Ch̄i n̄i in̄-ní, ma náa ní in̄ ixi xini-ní. Achí-de. ³⁵ Te n̄i ndi'i n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Te n̄i ki'in-de in̄ staa. Te ma'n̄ú táká ñayivi-ún n̄i jikan ta'u-dé nuu Dios. Te n̄i sakuáchí-de. Te n̄i kejá'á-de yé-de staa-ún. ³⁶ Yúan-na te n̄i kandundéé in̄i táká-i. Te suni n̄i kayee-í staa. ³⁷ Te ja undi'i-r̄i ká'io uu ciento un̄i xiko xia'un in̄-r̄i ja kaxiukú-r̄i in̄i barco. ³⁸ Te n̄i kanda'a ch̄i-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te n̄i kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, n̄i kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundij̄in, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko n̄i kajin̄i-i in̄ nuu kátisú'ú ja ío ñití. Te káku-ni jaá-i yúan jiín barco nú ná kúu sá'a-i. ⁴⁰ Te n̄i kaxiti-í yo'o yí'i kaa tókanchu yúan. Te n̄i kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te n̄i kastá'ya-i nuu t̄in su'ma skuikó barco. Te n̄i kajata kaa-i sa'ma xini náva'a xndéché tachí barco. Te n̄i kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko n̄i jakoyo-de in̄ nuu náketá'an uu yucha in̄i mar. Te n̄i kaku'un tá'an barco jiín tóto jiín ñití. Te ichi núu barco-ún n̄i t̄in-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún n̄i ka'ya-ni ja ní'in n̄i kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te n̄i kanda'tu'ún soldado ja ká'ni táká preso náva'a ma súchá ní in̄-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuní-de. Te n̄i jas̄u-de tu'un-ún. Te n̄i tá'ú-de tiñu nú ndé ñayivi kúu súchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñú'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i jiín tabla te sava-ga-i jiín pedazo yunu barco. Te súan n̄i kakaku ndi'i-i n̄i jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

¹ Te nuu ní kakaku-r̄i, yúan-na te n̄i kani'in-r̄i tu'un ja isla-ún nání Malta. ² Te ñayivi s̄in yu'u yúan, n̄i kakumani-í jiín-r̄i jiná'an-r̄i. Te n̄i kastá'an-i in̄ ñu'un, ch̄i kúun sāu te vijin sá'a. Yúan-na te n̄i kakana-i xini-r̄i n̄i jakoyo-r̄i nuu-í. ³ Te n̄i stútú Pablo yakú titaka. Te n̄i taan-dé nuu ñú'un. Te in̄ koq, j̄inu-t̄i ní kenda-t̄i já ní kuní'ní. Te n̄i chiyú'ú-ni-t̄i ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi s̄in yu'u ñúú-ún, n̄i kajin̄i-i ja ndíta kaa koq-ún yiyú'ú-tí nda'a-dé. Te káka'an-i: Ndaa ja cháa já'ni ndiyi kúu cháa yá'a núsáá. Te vasa a n̄i kaku-de nuu mar, ko máá I'a tu'un ndaa tú já'a tu'un kuchaku-ga-de, áchí-i. ⁵ Ko Pablo, n̄i kisi-de koq-ún nuu ñú'un. Te tú naún ní tá'an-de. ⁶ Te máá-i, káindatu-i ja chú'u kuiñi-dé xí nduá-de te kuu-de. Ko n̄i kuná'an xáan káindatu-i n̄i kajin̄i-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te n̄i nakani in̄i-i te n̄i kaka'an-i ja in̄ i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan n̄i jo ñu'un cháa kúu gobernador in̄i isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, n̄i kana-de ruu jiná'an-r̄i. Te n̄i ja'a núu-de ve'e-de n̄i kakendoo man̄i-r̄i jiín-de un̄i kiv̄i. ⁸ Te táa Publio kátúu-dé nuu j̄ito, kú'u-de jiín kué'e kiji jiín in̄ kue'e

kúun chji-de. Te ni kivi Pablo ve'e chaa-ún. Te ni jikan ta'u-dé. Te ni chaa-de nda'a-dé sikí chaa-ún. Te ni nduva'a-ni chaa-ún. ⁹ Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, ni jakoyo-i. Te ni kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, ni kajatú'ún-i ruu jiná'an-ri, te ni kaja'a-i kua'a ndatíñu ni kakuta'u-ri. Te nuu ni kenda koyo-ri kua'an-ri, te ni kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Ja ní jani Pablo tu'un iní ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te ni kajika-ri kua'an-ri jín ñn barco ñuu Alejandría ja ní kanchaa nuu isla tiempo viko víjin. Te barco-ún, máa cháan ndiso ñn figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te ni jakoyo-ri ñuu Siracusa. Te yúan ni kakendoo-ri uní kivi. ¹³ Te yúan ni kenda koyo-ri kua'an-ri nduu nduu yundúcha. Te ni jakoyo-ri ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachí íchi sur, te inga kivi xián-ún, ni jakoyo-ri ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan ni kani'in tá'an-ri jín sava ñani. Te ni kaka'an nda'ú-de jín-rí ni kakendoo-ri jín-de ñn semana. Yúan-na te vása ní jakoyo-ri ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a ni kani'in-dé tu'un ruu jiná'an-ri. Te ni kenda koyo-de, ni kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jín ndénúni mesón. Te ni jiní Pablo nuu-dé. Te ni nakuatá'ú-de nuu Dios. Te ni ndundéé iní-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Roma, te ni ja'a capitán taká preso nuu chaa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko ni ja'a-de tu'un kunchaa sñn Pablo jín ñn soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kivi te ni kana Pablo xiní taká chaa kakuñá'nu nuu ñayivi judío ni kakututú-de. Te ni ka'an Pablo jín-de: Nání jiná'an-ró, ruu tú kuti naún ní sa'a-ri sikí ñuu-yo ni sikí táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén ni kaja'a-i ruu nuu chaa ñuu Roma jiná'an-de. Te ni kachindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te chaa ñuu Roma, ni kaxndichí-de ruu. Te kakuñi-de sía-de ruu núu, chí tú ni ñn kuachi ío sikí-rí ja kúu-ri. ¹⁹ Ko tú ní jatú'ún ñayivi judío. Yuán ní jikan-ri ja kí-ri nuu César. Ko na tú vai-ri ja ka'an-ri sikí ñayivi ñuu-ri. ²⁰ Ja yúan ní kana-ri xiní-ro jiná'an-ró, nává'a ná kuní-ri nuu-ro te ka'an-ri jín-ró. Chí sikí tú'un káñukuu iní ñayivi Israel kúu ja ní-ri jín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te ni kaka'an chaa-ún jín Pablo: Tú ní ñn carta ní chaa nuu-rí onde ñuu Judea ja kúni tu'un-ri róo. Te taká ñani ja ní chakoyo yá'a, tú kákastu'ún-de ni tú kaka'an-de ni ñn tu'un ñáá sikí-ro. ²² Ko kuni so'o-ri tu'un ka'an-ro nú ndasa jáni iní-ro kakuñi-ri. Chí sikí tú'un yá'a a kájiní-yo já taká ñayivi kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te ni teta'an Pablo ñn kivi. Te ni chakoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháa Pablo. Te nuu chaa-ún ni jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Te ndúkú-de skándija-de chaa-ún sikí tú'un Jesús onde jín tú'un ká'an ley Moisés jín tutú chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan ni stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava chaa-ún, ni kajatá'ú-de tu'un ni ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní kákandija kuti-dé. ²⁵ Te ni kastátá'an-de jín tá'an-de. Te nini kaja'an-de ni ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno ni ka'an Espíritu Santo jín tú'un Isaías, chaa ni jani tu'un Dios onde sáa, chí ni ka'an-de jín táa-ro ní sa'a-ya: ²⁶ Kuá'an nuu ñayivi yá'a te kachí-ro kúni-i: Vasa kájiní ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí-ro, ko ma kuní-ro. ²⁷ Chí xaán ní kakuní'in iní ñayivi yá'a, te xaán ú'u kájiní so'o-i. Te kajasu-i nduchi-í nává'a ma kuní-i jín ndúchi-í, te ma kúni ná'ín-i jín só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma náxío káva iní-i, ja násáva'a-ri-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuu-ro núsáa, chí tu'un ni táji Dios I'a náma yóo, vina te ná táji-yá tu'un yá'a kí'in nuu ñayivi sñn nación, Te máa-i kuni ná'ín-i. Achí-de. ²⁹ Te ni jínu ni ka'an-de tu'un yá'a. Te kaja'an chaa judío kástátá'an xaán máa-de. ³⁰ Te

n̄i kendo Pablo n̄i nchaa-de ūu kuāa #n ve'e n̄i ki'in núu-de. Te n̄i jatá'ú-de taká ñayivi ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ni #n chaa ní jasú nuu-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ñi kana-ya xiní-rí kúu-rí apóstol nuu-ya, te ñi teta'an-ya rúu ja káni-rí tu'un va'a Dios. ² Chi ñi keyu'u-ya onde aná'an. Te súan ñi kaka'an chaa ñi kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ñi. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chji tata David. ⁴ Te ñi ka'an ñi'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jín Espíritu Santo iní-ya, siki já ní nachaku-ya má'ñu ndíyi. ⁵ Te ja siki sí'ví-yá, ñi kani'in-rí tu'un luu ío iní-ya. Te kákuu-rí apóstol ñi sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi sñn naciòn, te kandija-i. ⁶ Suni onde róo, chi ñi kana-ya xiní-ro náva'a ná kí'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Chaa-rí tutu yá'a nuu táká róo ja káxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúndá'u iní Dios róo. Te ñi kana-ya xiní-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío iní jín tu'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja siki róo jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ñi ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandija-ró-ya. ⁹ Te Dios kúu testigo-rí, chi nuu-ya játiñu-rí jín iní jín añu-rí te jáni-rí tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-rí ja-a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an nda'ú níni-rí jín-ya, sanaa te nú kuni máá Dios, te ja va'a-rí nuu-ro vasté ñn vina-na. ¹¹ Chi kúu iní-rí nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yakú ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yja-ga iní-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuni-rí, náva'a ñn ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chi róo jín rúu kákandija ká'nu-ni-yó. ¹³ Ñáni, kuni-rí ja ná júku'un iní-ro já tñi jínu ñi chaa iní-rí ja-a-rí nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuni-rí kandija sava-ro sá'a-rí, nátu'un ñi sá'a-rí jín sáva ñayivi sñn naciòn. ¹⁴ Taú-rí kani-rí tu'un nuu ñayivi griego jín núu ñayivi sñn yu'u, nuu ñayivi ndichí jín núu ñayivi tú jini kuti. ¹⁵ Chi ruu, ja yúán kúu yachi iní-rí kani-rí tu'un va'a-ya núu róo tuku, ja káxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí siki tú'un va'a, chi fuerza Dios kúu, náva'a ñani chaa nú kándija-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jín tú'un-ún jini ndijin-yo ndasa ío ndoo iní Dios, te nú kándija-yó te kendoo-yó súan. Te kandija-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi siki já kándija-de te kuchaku-de, áchi.

Ja kití iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándiví jini ndijin-yo já kití iní Dios jito-ya táká tiñu ñáá kásá'a ñayivi já tú káchiñu'ún-i-ya. Chi jín tiñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi táká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios ñi stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kivi ní jukuñi ñuyivi, te kúu jini ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ñi káni jín ndása I'a kúu máá-yá. Chi jín ndátíñu ñi sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúán tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi ñi kajini-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya já kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i

nuu-yá, *chì* sua *nì* *qasáñáá*-i máá-i *jín* tú'un *káka'an*-i. Te *inì* *añú*-i *nì* *kutúún*, *nì* *ndasú*. ²² *Káka'an*-i *ja* *kákuu ndíchi*-i, *ko* *nì* *kanduú ñáá*-i. ²³ Te *Dios* *ja* *má té'yu kuti*-yá, *ndíi ncháa nuu kánchaa*-yá. *Ko* *nì* *qasía*-i-yá *nì* *kachiñú*'ún-i *muestra ndasa káa ñin cháa* *ja* *té'yu*, *ndasa kándaq tisaa*, *kiti kúun ndá'a jín kóo*. ²⁴ *Ja yúan* *ní sía* *Dios ñayivi*-ún *ja* *ná sá'a máa*-i *tiñu chá'an jín táka* *ja* *kíni kákuñi inì añú*-i, *ñin modo* *ja* *kásáchá'an*-i *tá'an*-i *kúu*. ²⁵ Te *tu'un ndaa* *ká'an Dios* *nì* *kajasú ñayivi*-ún, *nì* *kivi koyo*-i *jín* *tú'un tú'un* *nì* *kajatú*'ún-i. Te *nì* *kachiñú*'ún-i *ta**ká* *ndatiñu* *nì* *sá'a*-yá. Te *súan* *nì* *qasá'a ñayivi*-ún, *lugar* *ja* *chíñú*'ún-i *máa* *l'a* *nì* *sá'a*-ún, *chì* *máa*-yá *ñí* *káni kúu*-yá *l'a* *ij*. *Amén*. ²⁶ *Ja yúan* *Dios* *nì* *sía*-yá-í *ja* *ná sá'a máa*-i *tiñu* *ja* *tú* *íó jínú*'ún, *chì* *onde ñasíí*, *nì* *qasama*-ña *máa* *modo* *ja* *xín* *tiñu*, *te* *nì* *kivi*-ña *jín* *modo* *káñáá*. ²⁷ *Suni súan cháa jíná'an*-de, *nì* *qasía*-de *máa* *modo* *ja* *xín* *tiñu jín ñásíí*. Te *nì* *kandukijí*-de *nì* *qasá'a kuaxán*-de *jín* *tá'an yíi*-de. Te *nì* *qasáñáá cháa jín cháa*. Te *inì* *yiki kúñu*-de *bueno* *nì* *kani'in*-dé *ta'u*-dé *sikí* *kuáchi* *nì* *qasá'a*-de. ²⁸ *Chì* *máa*-de *tú* *nì* *kájatú*'ún-de *ja* *júku*'un *inì*-de *Dios*, *Ja yúan* *ní sía* *Dios cháa*-ún *ja* *ná kúñáá xini*-dé *jín* *ja* *ná sá'a*-de *tiñu* *ja* *tú* *íó va'a*. ²⁹ *Nì* *kútú ndí*-de *ta**ká* *tiñu* *tú* *ká'io ndaa*, *kájika* *téné*, *kásáñáá*, *kákutóo* *iní*, *tú* *ká'io va'a*, *kándio* *inì*, *kája*'ni *ndíyi*, *kákanaá*, *káxndá'u*, *kándukini*, ³⁰ *kákutuku* *inì* *kájito* *tá'an*, *káka'an* *tú'un* *sikí* *tá'an*, *kájito* *u'u*-de *Dios*, *káka'an* *ndiva'a*, *kásavixi* *máa*, *kásatéyí* *máa*, *kástúu* *costumbre* *káñáá*, *tú* *kájandatú* *nuu* *táa* *nuu* *náa*, ³¹ *tú* *kájuku*'un *kuti* *iní*, *tú* *káskikuu* *tu'un* *kámdatú*'ún, *tú* *kákumani* *vá'a*, *tú* *káindatu* *núu*, *tú* *kákundá'u* *inì* *tá'an*. ³² Te *cháa*-ún, *vasa* *a* *kájiní*-de *ndasa* *ká'an* *ley* *Dios*, *ja* *cháa* *kásá'a* *súan*, *ná* *kúu*-de *nú* *kuu*-de, *te* *nasu* *máni* *ja* *kásá'a*-de-ún *chì* *suni* *kájatú*'ún-de *cháa* *kásá'a* *súan*.

2

Sikí *ja* *sándaq* *Dios* *tiñu*-i

¹ *Núsáa* *te* *ja* *sikí* *yúan* *ma* *káku*-ró *vasa* *naún* *cháa* *kúu*-ró *ja* *jikán*-ró *kuáchi*, *chì* *nì* *kuní*-ró *náku**xndíi*-ró *sikí* *ingá* *cháa*, *ko* *sua* *nì* *náku**xndíi*-ró *sikí* *máa*-ró. *Chì* *róo* *suni* *súan* *sá'a*-ró *nátu*'un *náku**xndíi*-ró *sikí* *ingá* *cháa*-ún. ² *Ko* *a* *kájiní*-yó *ja* *ndóna* *Dios* *náku**xndíi* *ndija*-yá *sikí* *táka* *cháa* *kásá'a* *súan*. ³ Te *róo*, *cháa* *náku**xndíi* *sikí* *táka* *cháa* *kásá'a* *súan*, *te* *suni* *súan* *sá'a* *máa*-ró, *te* *jáni* *iní*-ró *ja* *káku*-ró *núu* *Dios* *kivi* *sándaq*-yá *naún*. ⁴ *Xí* *sájá'a* *iní*-ró *ja* *vá'a* *xaan* *iní*-yá *jín*-ró, *te* *paencia* *iní*-yá, *te* *tú* *yachí* *kiti* *iní*-yá *núu*-ró. *Tú* *júku*'un *iní*-ró *ja* *tú'un* *va'a* *iní*-yá-ún *nakani* *iní*-ró *sá'a* *naún*. ⁵ *Ko* *sikí* *ja* *ní'in* *iní*-ró *jín* *sikí* *ja* *tú* *nákani* *inì* *añú*-ró *kúu* *ja* *kayá*-ga-ró *tú'un* *kiti* *iní*-yá *sikí*-ró *ja* *kúu* *kivi* *kiti* *iní*-yá, *chì* *kenda* *ndijin* *kivi* *sándaq* *va'a* *Dios* *jín* *ñayivi*. ⁶ *Chì* *máa*-yá, *chá'u*-yá *ná* *ñin* *ná* *ñin* *cháa* *ndasa* *tiñu* *kásá'a* *máa*-de. ⁷ *Ko* *nuu* *cháa* *kásá'a* *ndí'i* *tiñu* *va'a*, *ja'a*-yá *tú'un* *ja* *ná* *kúchaku*-de *ñí* *káni*, *chì* *kándúkú*-de *tu'un* *luu* *tu'un* *jínú*'ún, *jín* *tú'un* *ja* *má* *kúu* *kuti*-dé *jín*. ⁸ Te *kiti* *xaan* *iní*-yá *te* *jíto* *u'u*-yá *cháa* *kákanaá*, *chì* *kásáni*'in *iní*-de *nuu* *tú'un* *ká'an* *ndaa*, *te* *kájandatú*-de *nuu* *tú'un* *yákuá* *yó'o*. ⁹ Te *tundó'o* *u'u* *xaan* *ja'a*-yá *sikí* *táka* *ñayivi* *kásá'a* *tiñu* *ñáá*, *xnáñú*-gá *nuu* *ñayivi* *judío* *te* *suni* *súan* *nuu* *ñayivi* *griego*. ¹⁰ *Ko* *sikí* *táka* *ñayivi* *kásá'a* *máni* *tiñu* *va'a*, *ja'a*-yá *tú'un* *luu*, *tu'un* *jínú*'ún, *jín* *tú'un* *kuaká*'nu *inì*. ¹¹ *Chì* *Dios* *tú* *ncháa* *nuu*-ní-yá *ñin* *ñin* *ñayivi*. ¹² *Chì* *ta**ká* *cháa* *ja* *ní* *qasá'a* *kuáchi*, *vasa* *tú* *káyí*'i-de *chìi* *ley*, *suni* *tú* *níni* *ley* *te* *naa*-dé. *Ko* *ta**ká* *cháa* *nì* *qasá'a* *kuáchi* *ja* *á* *káyí*'i-de *chìi* *ley*, *suni* *jín* *ley* *kundaq* *tiñu*-de.

13 Chĩ nasu chaa kájinĩ sọ'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chi chaa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. 14 Chi chaa sɨn naciɨn ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni taká tiñu yí'i nuu ley. Chi chaa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máá-de kákuu-de ley kájatíñu máá-de. 15 Ja yúán jinĩ-yo ja tú'un tá'ú ley chĩ yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tú'un kájinĩ inĩ-de kájikān kuachi sikĩ-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuachi ndiso-de. 16 Súan sá'a-de kivĩ sándaq Dios sikĩ taká tiñu sa'í kásá'a ñayivi. Te jín Jesucristo sándaq-ya jín tú'un va'a ká'an-ri.

Káyí'i judío nda'a kuáchi

17 Te nú róo, chaa judío nání-ró, te jín ley kándij nĩ'in-ró, te sátéyí-ró máá-ró ká'an-ro ja chíñú'ún-ró Dios, 18 te nú jinĩ-ro ndasa játa'an inĩ-ya, te nú játú'ún-ró tú'un jínú'ún, te nú nĩ kutu'a-ró jín ley, 19 te nú jáni ndija inĩ-ro ja máá-ró kúu chaa yóxnúú núu chaa kuáá, nú máá-ró kúu ñu'un stúun nuu ñayivi ká'jin ñuñáa, 20 nú máá-ró kúu chaa stá'an nuu ñayivi tú kájinĩ kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni inĩ-ro, chĩ jín máá ley te ñava'a-ró ichi ndasa júku'un inĩ-i jín tú'un ká'an ndaa, 21 te nú róo súan stá'an-ro núu ingá chaa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáá. Te nú róo súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó, te naja sakuí'ná-ró núsáá. 22 Róo, chĩ ká'an-ro ja má kúu kusikĩ ncháa tá'an-yó, te naja ísikĩ ncháa tá'an-ró núsáá. Róo, chĩ ká'an-ro ja kúkini inĩ-ro jito-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío inĩ ve'e i núsáá. 23 Róo, chĩ sátéyí-ró máá-ró jín ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró sikĩ ja tú jándatu-ro núu ley núsáá. 24 Chi chaa sɨn naciɨn, máni káka'an ndiva'a-de sikĩ Dios ja kuáchi róo jíná'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. 25 Chĩ nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te nĩ'in tiñu ndija ja ní xitĩ ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xitĩ ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xitĩ ndúu-ro. 26 Ja yúán, ɨn chaa ja tú ní xitĩ ndúu, nú skíkuu-de taká tiñu tá'ú ley, te vasa tú ní xitĩ ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xitĩ ndúu náún. 27 Te chaa yúan ja máá jándaq chaa tú ní xitĩ ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndí-de sikĩ-ro, chĩ tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñava'a-ro tutú, te nĩ xitĩ ndúu-ro. 28 Chĩ judío máá jándaq ndija, nasu cuenta ndasa kaa ichi sikĩ kúu. Ni ja ní xitĩ ndúu ndija, nasu cuenta ndasa kaa ichi sikĩ yiki kúñu kúu. 29 Chĩ judío ndija kúu ja kaa súan onde ichi iní. Te ja ní xitĩ ndúu ndija, kúu ja kaa súan onde iní, onde añú, chĩ nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñayivi kájatú'ún chaa-ún, chĩ Dios.

3

1 Ndénu ní'in tiñu-ga chaa judío núsáá. Te ndénu játíñu ja xitĩ ndúu núsáá. 2 Xaan vá'a ní'in tiñu vij. Te ja xnáñúú, chĩ iní nda'a máá-de nĩ kivĩ tu'un Dios nĩ sá'a-ya. 3 Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandija. Te kuachi ja tú ní kákandija-ún, te nĩ skíkuu sáni Dios tu'un máá-yá náún. 4 Túu, chĩ sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká chaa nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndqo ndaa-ní jín taká tu'un ká'an-ní, te kundéé-ní nú káxndichí-de níí, áchí. 5 Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuachi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáá. Kándij yo'ọ Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an chaa yúkú, ká'an-ri nú súan. 6 Ma kúu kuti. Chĩ nú súan te ndasa sándaq Dios kuachi ñayivi núsáá. 7 Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'in-ri kuachi núsáá, áchí-i. 8 Vatu-ni sá'a-yó tiñu ñáá náva'a kenda

tiñu va'a náún. Chì sava ñáyivi káka'an ndiva'a-i sikì-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máa-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káy'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóo, chaá judío, vása cháa-ún náún. Túu. Chì a nì ka'an-ri ja táka ñáyivi vasa judío vasa griego káy'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Natú'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndáa ío, ni vasté ñin-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un inì ío, ni tú kuti ñáyivi nándúkú Dios ío. ¹² Taká-i, nì kakusin-i kája'an-i, ñin-na nì kativi sáni-i. Tú kuti ñáyivi sá'a tiñu va'a ío, ni vasté ñin máa tú'un-i. ¹³ Yau ndi'i ja núña kúu yo sukun-i. Te jíin yáa-i jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'i yu'u-í. ¹⁴ Nì chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tásí jíin tú'un tixín. ¹⁵ Xaan yachí ja'a-í káskaka-i niñi. ¹⁶ Sikì íchi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. ¹⁷ Te ichi ío tu'un vindáa vinené tú kájinì kuti máa-i. ¹⁸ Tú kájinì-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájinì-yo já táka tu'un ká'an ley, ká'an jíin máa cháa káy'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyivi yú'u-í, te sikì ní ñúyivi ná náku-xndí Dios. ²⁰ Chì jíin sikì táka tiñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chì ley sá'a ja jinì-yo núu kuáchi.

Náun modo kendo ndaa ñáyivi

²¹ Ko vina a nì kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chì testigo sikì tú'un-ún kákuu máa ley jíin cháa nì kajani tu'un Dios onde saá. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kendo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandija-i nuu-yá. Chì ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³ Chì taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikì já tu'un luu ío inì-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un ní kákindoo ndaa-i, te nì nakuuan Cristo Jesús ñáyivi-ún. ²⁵ Te nì kenda Jesús nì sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuachi-yó jíin niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chì jíin paciencia te tú ní ndóna Dios sikì kuáchi nì kasá'a ñáyivi saá. ²⁶ Súan nì sá'a-ya náva'a ná kuní-yo vina ja I'a ndaa kúu máa-yá jíin já ná kéndoo ndaa ñáyivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáa. A nì kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tiñu ndasa sá'a-yo náún. Túu, chì jíin ley sikì tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúan jinì-yo já kéndoo ndaa ñin chaá jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máa ñin nuu ñáyivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu súni kúu-ya Dios nuu ñáyivi sñin naciún náún. Jandaa chì suni Dios kúu-ya núu ñáyivi sñin naciún. ³⁰ Chì Dios, máa ñin-ni-ya ío. Te máa I'a-ún, skéndoo ndaa-ya ñáyivi ní xití ndúu, sikì já kándija-i, jíin ñáyivi tú ní xití ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹ Te a nì stívi-yó ley jíin tú'un kákandija-yó náún. Ma kúu kuti, chì sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un nì kándija Abraham

¹ Ndasa káka'an-ri sikì ndi'i tatá ñúu súka-yó Abraham, chì chii máa-de nì kakaku-yó. ² Chì nú ní kéndoo ndaa Abraham sikì táka tiñu sá'a-de, ío modo sátéyí-de máa-de núu, ko nasu núu Dios. ³ Chì ndasa ká'an tutu i: Nì kándija Abraham nuu Dios, te nì ch'i-ya cuenta-de ja á nì kendo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñáyivi sátíñu, nasu ñin favor sá'a-yó jíin-i ja kuá'a-yó kúta'ú-í. Chì tiñu nì sá'a-i, yúan chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija ñin ñáyivi, vasa tú sátíñu-i, chí'i-ya cuenta ja á nì kendo ndaa máa-i, chì nì kándija-i nuu máa-yá ja kúu skéndoo

ndaa-ya ñáyivi chá'an-ga kuandatú va'a nuu-yá. ⁶ Te nú ñi chí'i Dios cuenta ñin cháa ja á ñi kendo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kendo ndatu-de, áchi David súan: ⁷ Xáan ndatu kendo ñayivi ja á ñi sá'a-ya táká'nu ñi nuu táká tiñu ñáa ñi kasá'a-i, te ñi jasú-ya siki kuáchi-i. ⁸ Xáan ndatu kendo ñin cháa ja tú ndenda kuáchi-de siki-dé, sá'a máa Tatá Dios, áchi David. ⁹ Nuú máa ñin ñayivi xiti ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náun, xí súni kúu nuu ñayivi tú xiti ndúu náun. Chí káka'an-yo ja ní kandíja Abraham te ja yúan ñi chí'i-ya cuenta-de ja á ñi kendo ndaa-de. ¹⁰ Ndasá ñi chí'i-ya cuenta-de núsáa. Ondé ná té xiti ndúu-ga-de xí ja á ñi xiti ndúu-de náun. Nasu ja á ñi xiti ndúu-de kúu, chí onde ná té xiti ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xiti ndúu-ga Abraham, te ñi tá'ú-yá tiñu ja ná xiti ndúu-de máa-de. Jían ní kuu ñin tunj xí ñin sello, ja ní kandíja-de, te ja yúan a ñi skendo ndaa-ya-dé. Súan ñi sá'a-ya, náva'a ná kúu máa-de táa nuu táká ñayivi kákandíja, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á ñi kəkendo ndaa-i vasa tú ní káxiti ndúu-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñayivi ní kaxiti ndúu, ko nasu núu ñayivi ja nían ñi kaxiti ndúu, chí suni ká'ñin-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandíja-i nátu'un ñi kandíja máa-de onde ná té xiti ndúu-ga-de núu. ¹³ Chí nasu siki ley ní keyu'u-yá, ja Abraham xí ñayivi kákuu tata-de ní'in tá'u ñí ñúyivi. Chí sua siki ja kendo ndaa-i sá'a tu'un kándíja-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chí nú cháa káy'i chí ley kákuu cháa xín tá'u, te kákandíja sáni-yo núsáa. Te tu'un ñi keyu'u-yá naa núu. ¹⁵ Chí kiti ñi-ya núu-i sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú náun tu'un stívi tiñu ío. ¹⁶ Ja yúan, cuenta tu'un kándíja-yo kúu ja kendo ndaa-yo, náva'a ná koo-ún jíin tú'un ío luu ñi máa-yá, te náva'a ná kendo seguro tu'un ñi keyu'u-yá nuu táká tata-de. Ko nasu núu máa ñin ñayivi káy'i nda'a ley kúu, chí suni nuu ñayivi kákandíja nátu'un ñi kandíja Abraham. Chí cháa-ún kúu táa taká yóo jíná'an-yo, jíto nuu máa-yá. ¹⁷ Nátu'un yóso núu tutú: Róo kuu táa nuu kuá'a xáan nación ñi sá'a-ri, áchi. Te nuu máa-yá ñi kandíja-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndíyi, te kána-ya xín táká ndatíñu ja té koo-ga, te vai jaá-ni. ¹⁸ Te máa Abraham, vasa tú ñúkuu ñi-de núu, ko ñi ñúkuu ñi-de. Chí ñi kandíja-de ja jaá-de kuu-de táa nuu kuá'a xáan ñúu, nátu'un ñi ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te ñi'in ñi kandíja-de. Tú ní kuitá-de, ní tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, chí a yani koo-de ñin ciento kuia. Ní tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi chíi Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un ñi keyu'u Dios, tú ní jáni siki ñi-de ja má kándíja-de núu, chí sua ñi kandíja ní'in-ga-de. Te ñi nakana ja-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaan ní kandíja-de ja kúu skíkuu Dios tu'un ñi keyu'u-yá. ²² Ja yúan ní chí'i-ya cuenta-de ja á ñi kendo ndaa-de. ²³ Te nasu máa ñin siki Abraham yóso tutú ja súan ñi chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chí suni yóso ja siki yóo, ja ná chí'i-ya cuenta yóo, ñayivi kákandíja nuu máa Dios ja ní naschaku-ya jíto'o-yo Jesús. ²⁵ Chí Jesús ñi jí'i-ya ja siki kuáchi-yo. Te ñi nachaku-ya náva'a ná kendo ndaa-yo.

5

Siki tá'u ní'in ñayivi kəkendo ndaa

¹ A ñi kəkendo ndaa-yo jíin tú'un kákandíja-yo núsáa. Te ja yúan, tú kájito u'u tá'an-yo jíin Dios ñi sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ² Chí ja siki I'a-ún kákandíja-yo, te núña ichi kivi-yo jíin tú'un luu ío ñi-ya yá'a. Chí siki yá'a ká'ñin ñi'in-yo te kusí ini-yo. Chí káñkuu ñi-yo kivi-yo núu ndi ncháa káncháa Dios. ³ Te

nasu máá ñin sikí tíñu yá'a, chí suni kúsii iní-yo sikí já kájito-yó túndó'o. Chí a kájiní-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia iní-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yja-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu iní-yo. ⁵ Te tu'un ñúkuu iní-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chí tu'un nì kundá'ú iní Dios yóó, nì jichá nuu kua'an iní añú-yo ní sá'a Espiritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Chí onde ná tú kúu nama-yó máá-yó núú, te máá mí'ín kivi te nì jì'i Cristo ja sikí ñáyivi ñáá. ⁷ Chí fuerza-ni kuu kuu ndija ñin cháa sikí ñin cháa jika ndaa. Ko sanaa te chundéé iní ñin cháa kuu-de ja'a ñin cháa va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'ú iní-ya yóó, chí nini kándiso-yó kuáchi te nì jì'i Cristo ja'a yóó. ⁹ Vina a nì kəkendoo ndaa-yo ní sá'a niñi-ya. Núsáá te ví'i-gá kaku-yó núú tú'un kití iní Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chí nú kájito u'u-yo-yá sáá, te nì naketa'an-yó jín Dios nì sá'a ja ní jì'i Se'e-ya, te ja súan, a nì naketa'an-yó jín-ya, núsáá te ví'i-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máá súan-ni, chí suni kákusii iní-yo núú Dios sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Chí ja sikí I'a-ún, te nì naketa'an-yó jín Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan natu'un nì kivi kuáchi iní ñuyívi ní sá'a máá tú'un-ni cháa. Te sikí kuáchi-ún, te nì kivi kue'e kuu-yo. Te súan nì jichá kue'e kuu-yo-ún, nuu táká ñáyivi, chí taká-i nì kasá'a-i kuáchi. ¹³ Chí onde ná té koo-ga ley, te nì jo kuáchi iní ñuyívi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, nì tá'ú tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñáyivi já tú ní kasá'a-i kuáchi modo nì stíví Adam tíñu. Chí cháa-ún nì kuu muestra I'a cháa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii natu'un máá kuáchi-ún. Chí nú sikí tíñu nì stíví máá tú'un-ni cháa onde sáá, te nì kajj'i'í kua'a ñáyivi ní sá'a, núsáá te ví'i-gá sá'a tu'un luu ío iní Dios jín tá'u lúu já'a máá tú'un-ni cháa Jesucristo, nì kajichá nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te sñin sá'a kuáchi máá tú'un-ni cháa-ún, te sñin sá'a ta'u-ya. Chí sikí kuáchi máá tú'un-ni cháa-ún te nì nakuxndíi-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jín tá'u-ún, te kii tu'un ja kəndoo ndaa-i, vasa kua'a-í nì kastíví-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'un-ni cháa-ún nì stíví tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'un-ni cháa-ún, núsáá te ví'i-gá ná tá'ú tíñu ñáyivi kúchaku, sá'a máá tú'un-ni cháa Jesucristo. Chí n'ín vá'a-i máá tú'un luu ío iní-ya, te suni n'ín-í ta'u já kəndoo ndaa-i. ¹⁸ Núsáá te natu'un nì nakuxndíi-ya sikí táká cháa, chí nì stíví máá tú'un-ni cháa-ún tíñu, suni súan máá tú'un-ni cháa nì sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká cháa te kuchaku-de. ¹⁹ Chí natu'un tú ní jandatu máá tú'un-ni cháa, te kua'a xáan cháa nì kivi koyo chí kuáchi nì sá'a-de. Suni súan nì jandatu máá tú'un-ni cháa, te kua'a xáan cháa kəndoo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, nì cháa náva'a ná ndea-ga kuáchi, ko nuu ní ndea-ga kuáchi, te nì ndea-ga tu'un luu ío iní-ya. ²¹ Chí natu'un nì tá'ú tíñu kuáchi ja koo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío iní-ya jín tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ñi káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuáchi

¹ Ndasá ka'an-yo núsáá. Kukuu-ni-yó jín kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío iní-ya náún. ² Ma kúu kuti, chí yóó nì kajj'i-yo, nì kəkenda-yó chí

kuachi. Te naja kaka kuu-ga-yo jín kuachi núsáá. ³ Á tú kájuku'un ini-ro já tákáyóo já ní kajanducha-yo chíi Cristo Jesús, suni nì kajanducha-yo chíi tu'un nì jì'i-ya. ⁴ Chi nì kayuji ta'an-yo jín-yá já ní jì'i-ya, chi nì kajanducha-yo chíi tu'un nì jì'i-ya. Te nì nachaku Cristo ma'nú ndíyi nì sá'a tu'un luu máá Táa-ya, náva'a yóó, suni súan kuu kaka kuu jáá-yó. ⁵ Chi nú ìn núu-ni nì kanduu-yó jín-yá jín nátu'un nì jì'i-ya, suni súan nduu-yó jín-yá jín nátu'un nì nachaku-ya. ⁶ Tu'un yá'a a kájini-yo, chi cháa tú'ú já kándeé ini-yo, ìn núu-ni nì jì'i-de jiká cruz jín máá Cristo, náva'a ná náa yíki kúñu já ndiso kuachi, náva'a ma kuátíñu sáni-ga-yo núu kuáchi. ⁷ Chi cháa já á nì jì'i, a nì kenda-de ini nda'a kuáchi. ⁸ Te nú nì jì'i-yo jín Cristo, a kákandija-yó já súni súan nachaku-yo jín-yá. ⁹ Chi a kájini-yo já Cristo nì nachaku-ya má'nú ndíyi, te ma kúu kuti-gá-ya. Chi kue'e kuu-yo, tuká tìn so'o-ya. ¹⁰ Te já súan nì jì'i-ya chíi kuachi, nì jì'i-ya ìn jín-ni. Ko já vna chakú-ya, chíi Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róó jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta já á nì kaji'i ndija-ró chíi kuachi, ko a káichaku-ro chíi Dios nì sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Já tuká tìn kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un já tá'ú tñu-ga kuachi nuu yíki kúñu-ró já kúu. Chi kuni kuachi-ún já kuándatu-ro núu sá'a-ró táká tñu ndío ini yiki kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro táká pedazo yiki kúñu-ró núu kuáchi já sá'a tñu ñáá, chíi sua sá'a-ró cuenta já ní kanachaku-ro má'nú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te táká pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-yá já sá'a-ya tñu ndaa jín. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tñu nuu-ro, chíi tuká káy'i-ró ndá'a ley, chíi sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío ini-ya. ¹⁵ Ndasa kuu núsáá, kukuu-yó sá'a-yó kuáchi, chíi tuká káy'i-yó ndá'a ley, chíi sua káy'i-yó ndá'a tú'un luu ío ini-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájini-ro já nú kájandatu-ro núu ìn cháa, mozo-de kákuu-ró, chíi nì kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuándatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuándatu-ro núu kuáchi, te kuu-ro. Xí nú kuándatu-ro núu-yá, te kendoo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chíi vasa ní kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko vna chíi onde jín ini jín ańú-ro ní kájandatu-ro núu tú'un, ná modo nì kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te vna a nì kenda koyo-ró ini nda'a kuáchi. Te nì kanduu-ró mozo nuu táká tñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un kaka'an ñayivi yúkú, súan ká'an-rj jín-ró. Chi tú yachi xini-ro. Chi nátu'un sáá, nì ja'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tñu chá'an jín núu tñu ñáá já ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan vna ná kuá'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tñu ndaa, náva'a kenda tñu ndoo. ²⁰ Chi ná nì kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko siki tñu ndaa tú ní kakuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a táká tñu-ún nuu-ro, chíi vna kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chi nú kukuu-yó jín-ún te kuu-yo. ²² Ko vna a nì kenda koyo-ró ini nda'a kuáchi. Te nì kanduu-ró mozo Dios. Te a nì kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sandi'i-na te kuchaku-ro ñí káni. ²³ Chi ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu já kúu-yo. Ko ìn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu já kúchaku-yo ñí káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo já tìn ley so'o ñayivi

¹ Nánj, xí tú kájuku'un ini-ro já tìn ley so'o ìn cháa nú nini chakú-de náún. Ká'an-rj jín cháa kájini ndasa ká'an ley. ² Chi ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ña sá'a ley, ko nú a nì jì'i yíi-ña, a nì kenda-ña chíi ley cuenta yíi-ña.

3 Ja yúán, nú chakú yii-ñá, te ketá'an-ña jíin ingá cháa, te kunání-ña ñá'an ísíki ncháa yii nú súan. Ko nú a ñi jii' yii-ñá, a ñi kenda-ña chíi ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jíin ingá cháa, nasu ísíki ncháa-ña yii-ñá. 4 Suni súan róo jíiná'an-ró, ñáni máni, a ñi kajij-ro núu ley ja súan ñi jii' yiki kúñu Cristo, nává'a ná náketá'an-ró jíin ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú ndiyi, nává'a kuu sá'a-yó táká tiñu va'a kuní Dios. 5 Chii ná ñi kajika-yó jíin modo kákuu iní ñayivi, te ñi ndukanda taká ja ndío iní-yo jíin kuáchi ñi sá'a ley. Te ñi kasátiñu-ún iní pedazo yiki kúñu-yó, te ñi sá'a taká tiñu ja kúu-yo jíin núu. 6 Ko vina ñi kenda koyo-yó iní nda'a ley, te ñi kajij-yo núu ja jasú-yó-ún. Te ja yúán kájatíñu jáa-yó jíin máa Espiritu, nasu jíin tutú aná'án. 7 Ndasas ka'an-yo núsáa, ley kúu kuáchi náun. Ma kúu kuti. Ko ja máa-rí, ma kuní-ri ja ío kuáchi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío iní nú tú ní ká'an ley jíin-rí: Ma ndío iní-ro, áchí. 8 Te jíin ley ñi jikin nuu kuáchi jíin-rí, te ñi skíi iní-ri ñi ndío iní-ri taká tiñu kuní. Chii nú tú ley, te a ñi jii' kuáchi nú súan. 9 Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te ñi ichaku-ri sáa. Ko nuu ní cháa tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te ñi nachaku kuáchi, te ruu ñi jii'-ri. 10 Te ley chii kuchaku-yo jíin núu, ko ñi jiní-ri ja kuní-ri jíin. 11 Te jíin tú'un tá'ú tiñu, ñi jikin nuu kuáchi jíin-rí, te ñi xndá'ú ruu, te ñi ja'ni rúu. 12 Ja yúán ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasas kájatá'an ley yúku jíin ley máa-yá

13 Te ja ío va'a yúan, ñi ja'ni rúu náun. Túu, chii sua máa kuáchi, jíin máa ley ja ío va'a ñi ja'ni rúu, nává'a ná kuní-yo ja kuáchi ndiso ndija kuáchi, te kaa xaag-gá kuáchi síki kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. 14 Chii kájiní-yo ja ley jika cuenta Espiritu, ko ruu, chii cháa yúku kúu-ri. Te ñi jaan kuáchi ruu, te jándatu-ri nuu. 15 Chii tiñu sá'a-ri, tú júku'un iní-ri jíin, ní tú sá'a-ri ja kuní-ri, chii sasua sá'a-ri ja kití iní-ri jito-ri-ún. 16 Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te játú'ún-ri ja ío va'a ley. 17 Ja yúán, vina nasu rúu kúu ja sá'a tiñu-ún, chii kuáchi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. 18 Te a jiní-ri ja iní-ri, ja kuní ka'an iní añú máa-rí, tú ncháa tiñu va'a, chii kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndé-ri sá'a-ri. 19 Chii tú sá'a-ri tiñu va'a ja kúu iní-ri sá'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yúan sá'a-ri. 20 Te nú sá'a-ri tiñu ja tú játa'an iní-ri, nasu rúu sá'a yúan, chii kuáchi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. 21 Jiní-ri inga ley ya'a núsáa: Vasa kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa iní-ri. 22 Chii kúsi iní-ri jíin ley Dios onde jíin iní jíin añú-ri. 23 Ko jiní-ri nuu ingá ley ja jika iní taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jíin ley ja jika jíin ja jini tuní-ri, te natu'un preso skívi ruu iní nda'a ley ndiso kuáchi ja ncháa iní pedazo yiki kúñu-ri. 24 Naka ndá'ú cháa kúu-ri. Ndeja náma ruu chii modo máa-rí ya'a ja kúu núsáa. 25 Ná kúta'-ri nuu Dios sá'a máa Jito'o-yo Jesucristo. Núsáa te játiñu-ri nuu ley Dios jíin ja jini tuní-ri, ko nuu ley kuáchi, chii jíin modo máa-rí játiñu-ri.

8

Modo jika-yó jíin máa Espiritu

1 Núsáa te vina ma náku xndíi kuti-yá síki ñayivi káyi'i nda'a Cristo, chii tuká kájika-i natu'un kuní modo máa-i, chii sua kájika-i natu'un kuní máa Espiritu. 2 Chii ley ja ká'an Espiritu, onde jíin Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yúan ní nama ruu iní nda'a ley ja ndiso kuáchi jíin ja ndiso kue'e kuu-yo. 3 Chii tiñu ja tú ní kúu sá'a ley síki ja vitá iní ñayivi, te ñi sá'a Dios, chii ñi táji-yá Se'e-ya

ní kii nátu'un kándaa máa-yó, náva'a kundiso-ya kuáchi. Te n̄ nakuxndí-ya síkí kuáchi ja ndíso ñayivi. ⁴ Náva'a ná skíkuu-yó táká tiñu tá'ú ley sá'a-ya, jíin yóó ja tú kájika-yó nátu'un kuní máá modo ñayivi, ch̄i kájika-yó nátu'un kuní máá Espíritu. ⁵ Ch̄i ñayivi kájika nátu'un kuní máá modo máá-i, ja kúu modo máá-i kájítu iní-i jíin. Ko ñayivi kájika nátu'un kuní máá Espíritu, ja kúu tiñu Espíritu kájítu iní-i jíin. ⁶ Ch̄i nú kájani in̄i-yo nátu'un kuní modo ñayivi, te ku-u-yo. Ko nú kájani in̄i-yo nátu'un kuní máá Espíritu, te kuchaku-yo jíin tú'un kuaká'nu in̄i. ⁷ Ñayivi jáni in̄i-i síkí modo máá-i, ch̄i jíto u'u-i Dios, ch̄i tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kus̄i in̄i Dios sá'a ñayivi kájika jíin modo máá-i. ⁹ Ko róó tuká kájika-ró jíin modo máá-ró, ch̄i jíin Espíritu kájika-ró, te nú ncháá ndija Espíritu Dios in̄i-ro. Te nú in̄i ñayivi tú ndiso-i Espíritu máá Cristo, nasu in̄i nda'a-ya yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháá Cristo in̄i-ro, te vasa síkí kuáchi a n̄i jí'i yiki kúñu-ró, ko chakú añu-ro síkí tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú in̄i-ro jíiná'an-ró ncháá Espíritu máá Dios, I'a n̄i naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jíin Espíritu-ya ja ncháá in̄i-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Ñáni, chaá káitau kákuu-yó núsáá. Ko nasu núu modo máá-yó, ja káka-yó nátu'un kúu in̄i máá-yó. ¹³ Ch̄i nú kájika-ró nátu'un kuní modo máá-ró, te ku-u-ro nú súan. Ko nú jíin Espíritu xnáa-ro táká tiñu ja sá'a-ró jíin modo máá-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Ch̄i taká ñayivi ja káyoxnúú Espíritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Ch̄i nasu nátu'un mozo n̄i sá'a-ya róó ja yú'ú-ro ingá jíinu, ch̄i n̄i nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Aí Tátá máni. ¹⁶ Ch̄i suni máá Espíritu ká'an ndaa ta'an jíin añu-yo ja kákuu-yó se'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni chaá ni'in tá'u kákuu-yó, chaá ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jíin Cristo. Te nú súan kuandéé in̄i yo ndó'o ta'an-yo jíin-ya, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jíin-ya.

Ja kóo kivi kuánchaq tundó'o ñuyivi

¹⁸ Ch̄i jáni in̄i-r̄i ja táká tundó'o kánd'o-o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jíin tú'un nduñá'nu luu-yó ja kenda kuee-ga, te kun̄i ndijin-yo núu. ¹⁹ Ch̄i taká ja ní sá'a-ya, káñukuu in̄i onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Ch̄i taká ja ní sá'a-ya, n̄i kivi sáni in̄i nda'a tú'un té'yu, ko nasu ja kákuu máá, ch̄i súan n̄i jata'an in̄i máá I'a n̄i sá'a. Te káñukuu in̄i. ²¹ Ch̄i in̄i kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda in̄i nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jíin tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Ch̄i kájini-yo ja táká ja ní sá'a-ya-ún, in̄i ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vína. ²³ Te nasu máá in̄i ja ní sá'a-ya-ún, ch̄i suni onde yóó, ja ní kejá'á sátiñu Espíritu in̄i-yo, te suni kátana-yó jíin in̄i máá-yó, káindatu-yo ja náki'in sé'é-ya yóó. Yuán kúu ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Ch̄i káñukuu in̄i-yo te a n̄i kakaku-yó. Te nú ndijin kándé'é-yó núu in̄i ja káñukuu in̄i-yo, nasu ja káñukuu in̄i-yo kúu. Ch̄i nú in̄i ja á kájini-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga in̄i núsáá. ²⁵ Ko nú ja tú kájini-yo núu kúu, káñukuu in̄i-yo. Yuán-na te jíin paciencia káindatu-yo-ún. ²⁶ Suni súan chindéé tá'an Espíritu jíin-yó ja vítá in̄i-yo, ch̄i tú kájini-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúú kakán ta'u-yo, ko suni máá Espíritu kúu ja jikán ta'u ja a-yo, te tána jíin, te tú ni'in tú'un ka'an jíin. ²⁷ Ko máá I'a jíto nchaá vii in̄i añu-yo, jini-ya ndasa jáni in̄i Espíritu. Ch̄i máá Espíritu, jikán ta'u ja á táká ñayivi ndóo nátu'un kuní máá Dios.

Ja má kúu kuánchaq-i yóó in̄i nda'a Cristo

28 Te a kájinj-yo já táká ja tá'an ñayivi, kendoqo va'a-ga-i jín sá'a-ya, nuu ñayivi já kákumani-i jín-yá, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un nì jata'an inì-ya. 29 Chi taká ñayivi, jín tiempo a nì jinì-ya núu-í. Suni nì teta'an-ya-í ja ná kóo-i nátu'un káa Se'e-ya, náv'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. 30 Te máá ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni nì kana-ya xiní-í, te ñayivi ní kana-ya xiní-ún, suni nì kákendoo ndaa-i nì sá'a-ya. Te ñayivi ní kákendoo ndaa-ya. 31 Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáá. Chì nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikì-yo núsáá. 32 Chì máá-yá, tú ní sásá'an-yá Se'e-ya, chì sua nì ja'a-ya-í ja sikí taká-yo. Te naja má kuá'a-ya táká ndatíñu nuu-yo ondé jín Sé'e-ya núsáá. 33 Ndéja kúu kakan kuachi sikì ñayivi ní kaji Dios núsáá. Máá Dios kúu I'a skéndoqo ndaa yóo. 34 Ndéja nákuxndí sikì-yo. Máá Cristo kúu I'a nì jì', te suni nì nachaku-ya má'ñú ndíyi, te vina kánchaq-ya íchi ndáv'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. 35 Ndéja kúu kuanchaq yóo nuu tú'un nì kundá'ú inì Cristo yóo núsáá. Á tundó'o, xí já ndúku'á inì-yo, xí já kájika jínu-yo, xí tamá, xí já kájika víchì-yo, xí já káyú'ú-yo, xí yuchí náun. 36 Nátu'un yóso núu tutú: Ja sikí ní kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te nátu'un ríi kiti kúu, kájani inì-i kájito-i náá, áchí. 37 Ko tú súan, chì sua nì kundéé-ga-yo jín táká tu'un yá'a nì sá'a máá I'a-ún ja ní kundá'ú inì-ya yóo. 38 Chì jáni ndija inì-rì ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máá-ún, ni ja kákuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vína, ni ja yúchaan, 39 ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñin ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuánchaq yóo nuu tú'un ja máá Dios jín Jító'o-yo Cristo Jesús, nì kundá'ú inì-ya yóo.

9

Tu'un ñayivi Israel

1 Ká'an ndaa-rì tu'un Cristo, tú xndá'ú-rì, chì súan ká'an ndaa-rì jinì-rì inì añú-rì jín Espíritu Santo. 2 Chì ndúku'á xaan inì-rì, te nene tá'u'u inì añú-rì. 3 Chì suni kuní máá-rí kuxio-rì nuu Cristo, te ná náa-rí núu, ja sikí ñani-rì ja kúu tá'an-rì ja ñin-ni niñi, ñin-ni kuñu, kákuu-rì jín. 4 Te chaq Israel kákuu-de. Máá-de kákuu chaq naki'in sé'é-yá, jín já ndúñá'nu-de, jín já ní sá'a-ya contrato jín-de, jín já ní ja'a-ya ley nuu-dé, jín já chíñú'ún-de máá-yá, jín tú'un nì keyu'u-yá nuu-dé. 5 Te chì tata chaq-ún, nì kákenda ndíyi táa-yo. Te suni chì tata yúan, nì kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuíá. Amén. 6 Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chì nasu táká ñayivi já kákuu tata Israel kúu máá cháa Israel. 7 Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí-i kákuu se'e-de. Chì sua ká'an: Chì Isaac koo ja kunáni-i tata-ro, áchí. 8 Yuán kuní ka'an, nasu já kákuu se'e yikí kuñu kákuu se'e Dios, chì sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chì-i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. 9 Chì ya'á kúu tu'un nì keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jínu kuíá, te chaq-rì, te koo ñin se'e yí Sara, áchí. 10 Te suni ío inga tu'un, chì suni nì ni'ín sé'e Rebeca. Uu se'e yí nì sá'a ñin-ni chaq, ja kúu ndíyi táa-yo Isaac. 11 Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kunì-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náv'a kendoqo nì'in tu'un, nì kaji ñúkúñ Dios máá-i. Chì nasu jín tíñu sá'a-i, chì sikì já ní kana-ya xiní-í. 12 Chì nì ka'an-ya jín-ña: Ja ñá'nu kuatíñu nuu já súchí, áchí-ya. 13 Nátu'un yóso núu tutú: Nì kumani-rì jín Jacob, te nì kiti inì-rì nuu Esaú, áchí. 14 Ndasa ka'an-yo núsáá. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náun. Ma kúu kuti. 15 Chì nì ka'an máá-yá jín Moisés: Ndéja kunì-rì kundá'ú inì-rì te

kundá'ú inji-ri, te ndéja kuni-ri kukuí'a inji-ri jíin te kukuí'a inji-ri jíin, áchí-ya. ¹⁶ Núsáá te tú kée tiñu sá'a ni cháa kuni, ni cháa jíku jíin, chí máá Dios kúu I'a kundá'ú inji-ya. ¹⁷ Chí áchí tutú ijí jíin rey Faraón: Ja yuán ní jani-ri róo náv'a ná kuichá tu'un sí'ví-ri ki'jin níi ñúyivi, te kuni ndijin-i ndasa káa fuerza-ri ja kúkuu-ri jíin-ró, áchí. ¹⁸ Núsáá, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'ú inji-ya, te nú ndéja kuni-ya, te sándava-yá inji. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jíin-ri: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáá, chí ndé cháa kuu kasu nuu-yá ndasa játa'an inji-ya, achí-ro. ²⁰ Chí sua ka'an-ri jíin-ró: Te róo, ndé cháa kúu-ró já státa'an-ró jíin Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jíin máá cháa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te cháa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de in kisi ku'un ndatiñu luu, te inga kisi ku'un ndatiñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuni Dios stá'an-ya núu-i ndasa káa tu'un kiti inji máa-yá, náv'a a kuni-i na fuerza ndiso-ya, te nú ja yuán jíin paciencia tú ní xndí'i yachí-ya ñáyivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkuún máá, te naja tú játú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chí kuni-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tiñu luu xaan núu ñáyivi já ní sáva'a-ya-í, natú'un jíin kisi, súan ná kéndoo luu-i jíin-yá. ²⁴ Ñáyivi yuán kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chí nasu máá in ñáyivi judío ní kana-ya xiní, chí suni ni kana-ya xiní ñáyivi sín naciún. ²⁵ Suni súan natú'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñáyivi já ná tú ní kúu ñáyivi máa-ri-ún núu, skúnání-ri-i ñáyivi máa-ri vina. Te ña'an já tú ní kúmanj-ri jíin-ña núu, skúnání-ri-ña ñá'an já maní-ri jíin vina. Achí. ²⁶ Yuán-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róo kákuu ñáyivi máa-ri, áchí-ya, tu'un ñuu yuán ka'an-i: Ñáyivi yuán se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñáyivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel natú'un ñití káa yu'u mar, ko in tñin-ni-i kaku, ²⁸ chí máá Tatá Dios síjínu-ya tiñu sá'a-ya já ndón-da-ya siki ñúyivi, te yachí sánda-ga-ya. ²⁹ Natú'un ni ka'an Isaías onde sáá: Te nú máá Tatá I'a tñin so'o taká soldado, nú tú ní skéndoo-ya yakú-ga tata nuu-yo núu, te natú'un ñáyivi ñuu Sodoma jíin ñáyivi ñuu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núu. Achí. ³⁰ Ndasá ka'an-yo núsáá. Ñáyivi sín naciún, tú ní kándúkú-i tiñu ndaa, ko ni káakendoo ndaa-i, chí siki já ní káakandja-i, yuán ní káakendoo ndaa-i. ³¹ Te ñáyivi Israel, ni kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te naja. Chi ni kándúkú sáni-i, nasu jíin tú'un kándja, chí sasua jíin taká tiñu tá'ú ley. Ja yuán ní kajúngoyo-i siki máá yúu xim tiñu skáchi'i xiní já'a-í. ³³ Natú'un yóso núu tutú: Nde'e, chí onde Sion káituu-ri máá yúu xim tiñu skáchi'i xiní já'a-í, te suni júngoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñáyivi kándja nuu yúu-ún, ma kúka nuu-í, chí máa-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija inji añú-ri, te jikán ta'u-ri nuu Dios ja'a ñáyivi Israel, náv'a a kaku-i jíná'an-i. ² Chí ruu, a jini ndaa-ri ja bueno kákuu inji-i kájito-i Dios, ko tú kákuu inji-i jíin. ³ Chí tú kájuku'un inji-i ndasa kéndoo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i sá'a máa-i. Te ja yuán tú kájandatú-i nuu ichi ndaa Dios. ⁴ Chí jíin Cristo te ni jukuiñi tu'un ká'an ley, náv'a a kéndoo ndaa taká ñáyivi kándja. ⁵ Chí ni ka'an Moisés ja nú in cháa skíkuu tiñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko tu'un kéndoo ndaa, kenda chíi tu'un kándja-yó, te ká'an súan: Ma káni inji añú-ro: Ndé cháa kaa ki'in andívi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma káni inji-ro: Ndé cháa kuun-de ki'in-de inji tunchi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xndaa-de Cristo

ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ka'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, iní yu'u-ro te iní añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kákandíja-yó, te yuán kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chí nú játú'ún-ró ondé jíin yu'u-ro já Jító'o-ro kúu Jesús, te nú ondé jíin iní jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi nì sá'a Dios, yúan-na te ka'ku-ró.

Kánúú káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chí jíin iní jíin añú-yo kándíja-yó-yá náva'a kendo ndaa-yo. Ko jíin yu'u-yo kuátú'ún-yó-yá náva'a ka'ku-yó. ¹¹ Chí tutu ij ka'an: Taká ñayivi kándíja-i nuu-yá, ma kendo kuti-í tuka nuu, áchí. ¹² Chí tú ká'jo siin ñayivi griego jíin ñayivi judío, chí suni in-ni máa Jító'o-yo tain so'o taká-i. Te kúndá'ú xaan iní-ya ñayivi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chí taká ñayivi káka'an nda'ú jíin máa Jító'o-yo ondé jíin sí'ví-yá, ka'ku-i. ¹⁴ Ndasá ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kákandíja-i-ya. Te ndasa kándíja-i-ya te nú tú jini so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú na'ün kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú táji-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núu tutú: Xáan luu kándaa ja'a ñayivi kájani tu'un kuaká'nu iní, jíin já'a ñayivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i káchu'un iní-i ja ka'an tu'un va'a, chí nì ka'an Isaías: Táta, ndé ñayivi kándíja tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáá te kuu kándíja-i ondé nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i ondé nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-rj: Á tú ní kájini so'o-i. Jándaa nì kájini so'o-i, chí ká'an: Ní ñúyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí'i-na ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-rj: Á tú ní kájuku'un iní ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñú-ga nì ka'an Moisés: Ná kúkuñí-ro sá'a-rj jíin ingá naciön ja násu ñúu máa-rí kúu, te jíin in naciön ñáá skití iní-rj róó, áchí-de. ²⁰ Núi Isaías nì chundéé iní-de nì ka'an-de: Ñayivi já tú ní kánandúkú rúu, a nì jini-i ruu. Te ñayivi já tú ní kájika tu'un rúu, nì stá'an ndijin-rj máa-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko sikí ñayivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, nì jata ñaa-rj nda'a-rí nuu ñayivi tú jándatu, jíin núu ñayivi ní'in iní, áchí-ya.

11

Ja ío in tain-ga ñayivi Israel

¹ Núsáá te ká'an-rj: A nì kiñi'in Dios ñayivi máa-yá náún. Ma kúu kuti. Chí ruu, suni chaa Israel kúu-rj, tata Abraham kúu-rj, tá'an tata Benjamín kúu-rj. ² Tú ní kiñi'in Dios ñayivi máa-yá ja á nì jini-ya núu-í jíin tiempo xí tú kájini-ro tutú ij ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa nì ka'an nda'ú-de jíin Dios sikí ñayivi Israel: ³ Táta, nì kaja'ni-í chaa kájani tu'un-ní, te nì kajacha-i altar-ní. Te náá, máa in-na-ná nì kendo. Te vina, káchindikín-i náá, ka'ni-í náá kákuni-i, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa nì xndío káni Dios tu'un nuu-dé núsáá: A ñáva'a ná'in-rí vasté usiá mil ñayivi káchiñú'ún rúu, te ñayivi-ún tú kájukuñí jíi kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, chí ío in tain-ga, te jíin tú'un luu ío iní-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú sikí tú'un luu ío iní-ya kúu, nasu ní ní'in-í jíin tñu nì sá'a-i núsáá. Chí nú súan, te nì jita tu'un luu ío iní-ya núu. ⁷ Naún káka'an-rj núsáá. Já ní kándúkú ñayivi Israel, tú ní kákundéé-i ní'in-í. Ko nì kákundéé ñayivi ní kaji-ya-ún, nì kani'in-í. Te sava-ga-i nì kanduní'in iní-i. ⁸ Nátu'un yóso núu tutú: Nuu-í nì ja'a Dios in xiní já tú júku'un kuti iní, jíin ndúchi já tú kuni kuti, jíin só'o ja tú kuni so'o kuti ondé vina, áchí. ⁹ Te nì ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu nátu'un in xeyu, in ja tain yátá-ún-i, in tunchi, in nuu

ní'in-í yá'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúñaa náva'a mā kúu nde'é-í jín, te ná kóo tí-í-i ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáá te ruu ká'an-ri: Nj kandua-i, te nj kajjta i-í náún. Mā kúu kuti. Chj sua nj kakaku ñayivi sijn naciòn ja súan nj kasáña'mu ñayivi Israel, náva'a ná kúkuíñi máá Israel jíná'an. ¹² Nj kasáña'mu Israel, te ja yuán ní ndukúká ñúyivi. Nj kajjta Israel, te ja yuán ní ndukúká ñayivi sijn naciòn. Naga nj kuu ja xáan ndatu tiñu koo onde kivi ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáá. ¹³ Chj jín róo ñayivi sijn naciòn ká'an-ri, chj ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa sijn naciòn kúu-ri, te jínú'un ká'an-ri sikj tiñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuíñi tá'an-ri sá'a-ri, te kakú sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Chj nú nj kiñi'in-ya Israel, te ja yuán ní kanaketá'an ñayivi ñúyivi jín-yá, núsáá te kivi náki'in sé'é-yá Israel, te nasu nátu'un ja ní nachaku-i mā'ñú ndíyi koo yuán náún.

Olivo yúkú xiní olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núú, te suni ní-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, nj kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró sijn nda'a yúnu olivo yúkú, nj nuku'un-ró núú ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin onde ndu'u númá máá yúnu olivo táta, ¹⁸ mā sátéyí-ró máá-ró já ndóna-ró sikj taká nda'a-ún núsáá. Chj nú sátéyí-ró máá-ró, te ná núku'un in-ri já tú stáa ndu'u-ún kajin-ro, chj sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, achí-ro. ²⁰ Bueno, ko sikj já tú ní kákandija máá ndá'a-ún, yuán ní kajanchaa. Ko róo, chj sikj já kándija-ró, yuán núkuíñi nj'in-ró. Mā sávixi-ro máá-ró núsáá, sua yu'u-ro. ²¹ Chj nú Dios, tú ní kúndá'ú in-ya máá ndá'a xini tiñu-ún, naga nj kuu róo, ja kúndá'ú in-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáá, ndasa kúndá'ú in-ri Dios, te suni xaan in-ya. Xaan in-ya jín cháa nj kandua-ún, ko kúndá'ú in-ya róo, te nú kundij nj'in-ró jín tú'un kúndá'ú in-ya róo. Te nú túu, te suni kuanchaa-ya róo ki'in-ro. ²³ Suni súan máá ñayivi-ún, nj kandija-i, suni nuku'un-i, chj máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róo, vai-ró chíi yunu olivo ja á káa yúkú, te nj nuku'un-ró xiní yunu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga nj kuu ñayivi-ún ja máá ndá'a xini tiñu kaku-i, ja má náchu'un-ya-í xiní máá yunu olivo máá-i núsáá. ²⁵ Nánj, chj tú kuni-ri ja kúñáa xin-ri ndasa ío sikj tú'un sa'í yá'a, náva'a mā sávixi-ro máá-ró te kani in-ri ja ndíchi xáan-ro jíná'an-ró, chj sava ñayivi Israel, nj kasáni'in in-i, te nj kanaa-í, onde ná ndékava taká ñayivi sijn naciòn. ²⁶ Yuán-na te ndí'í ñayivi Israel kaku-i. Nátu'un yóso núu tutú: Ichi núu Sion kii I'a nama yóo, te kuanchaa-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'un-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-ri jín-i onde ná kuánchaa-ri kuachi-i, áchí. ²⁸ Ja'á róo, kájito u'u-i-ya já sikj máá tú'un va'a. Ko nj kaji-ya-í, te kúndá'ú in-ya-í, ja sikj táa-i. ²⁹ Chj Dios tú nátu'u in-ya já téta'an-ya tá'u-yo jín já kána-ya xiní-yo. ³⁰ Suni súan róo, nj kasáni'in in-ri núu Dios onde sáa. Ko vina, chj sikj já ní kasáni'in in-ri máá ñayivi-ún, te nj kúndá'ú in-ya róo. ³¹ Suni súan máá ñayivi-ún, nj kasáni'in in-i vina, náva'a suni nátu'un nj kúndá'ú in-ya róo jíná'an-ró, suni súan ná kúndá'ú in-ya-í vina. ³² Chj máá Dios, nj jasú-ya taká ñayivi chíi tu'un sáni'in in-i, náva'a kúndá'ú in-ya taká-i. ³³ Xáan kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchi, tu'un tu'a Dios. Ni mā júku'un kuti in-ri-yo ndasa káa taká tiñu sánda-ya. Te xaan sá'í in taká ichi-yá. ³⁴ Chj ndé cháa, a nj jiní ndasa jáni in-ri Dios, xí ndé cháa nj ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cháa

nĭ ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chĭ onde nuu máa-yá vai taká ndatíŋu. Te suni máa-yá nĭ sá'a. Te suni máa-yá tĭn. Te ná nákana jaa-yó-yá nĭ káni nĭ kúia. Amén.

12

Ndasas kuatíŋu va'a ñayivi ndóo

¹ Ñáni, ja yuán ká'an nda'ú-rĭ jĭn-ró jĭn tú'un nĭ kundá'ú inĭ Dios róo, chĭ vina chakú-ro jĭn yĭki kúŋu-ró, te kunĭ-rĭ ja ná kóo ndoo te kuá'a-ro núu máa-yá. Te ná kúsĭ inĭ Dios jĭn-ró, chĭ yuán kúu ja chíŋú'ún-ró-yá onde jĭn inĭ jĭn añu-ro. ² Te ma kóo ĩn núu inĭ-ro jĭn ñáyivi yá'a, chĭ sua ná násama-ró máa-ró, te ná ndúu jáá xinĭ-ro, náva'a ná kunĭ-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an inĭ Dios, jĭn tú'un nĭ yija va'a ja kúsĭ inĭ-yá sá'a. ³ Chĭ tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rĭ sá'a ja ká'an-rĭ jĭn ĩn ĩn chaa ká'jin ma'ñú-ró jián, ja má skákunu-ga-de ku'a máa-de nuu kú'a ja á ká'jin-de, chĭ sua ná káni kuándí'í inĭ-de nátu'un nĭ ja'a Dios tu'un kándĭja nuu ĩn ĩn-de. ⁴ Chĭ nátu'un yóo, jĭn modo ja kuá'a pedazo ndiso yĭki kúŋu-yó ko tú ĩn-ni tĭŋu kásá'a, ⁵ suni súan yóo, vasa kua'a-yo, ko nátu'un ĩn-ni ñáyivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja ĩn ĩn máa-yó, chĭ pedazo-ni-yó kánakunĭ tá'an-yó. ⁶ Chĭ nĭ nĭ'in-yo sĭn sĭn ta'u ndasa ku'a nĭ ja'a-ya tú'un luu ío inĭ-ya núu-yo. Te nú ta'u já káni-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jĭn kú'a kándĭja-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u já kuatíŋu-yó kúu, ná kuatíŋu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñáyivi ká'an ndeé, ná ká'an ndeé-i. Ñáyivi já'a, ná táva inĭ-i kuá'a-i. Ñáyivi tá'ú tĭŋu, ñúkuún ná sá'a-i. Ñáyivi kundá'ú inĭ, sĭ ná kóo inĭ-i. ⁹ Tu'un kundá'ú inĭ, ma kóo jĭn tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tĭŋu ñáa, te ma sĭa-ro tĭŋu va'a. ¹⁰ Ná kunchaka manĭ tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja manĭ-ro jĭn ñani máa-ró. Te kuítu inĭ-ro já sá'a jĭŋú'ún-ró jĭn tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxĭ-ró nú ío tĭŋu kásá'a-ró. Te jĭn inĭ jĭn añu-ro ná kuítu inĭ-ro kuatíŋu-ró núu máa Jíto'o-yo. ¹² Te a kañukuu inĭ-ro, te ná kóo sĭ inĭ-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé inĭ-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñáyivi ndóo, nú kánandi'i-i yakú najĭn, te koto tá'an-ró jĭn-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñáyivi jĭká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñáyivi káchindikĭn róo, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásĭ-ró sikĭ-í. ¹⁵ Ná kúsĭ inĭ-ro jĭn ñáyivi ká'io sĭ inĭ, te ná ndé'e-ro jĭn ñáyivi kánde'e. ¹⁶ ĩn-ni ná kóo xinĭ-ro jĭná'an-ró. Ma skákunu-ró máa-ró, chĭ sua ná ndútá'an-ró jĭn chaa ká'io súchĭ inĭ. Ma sá'a-ró já chaa ndíchĭ xaán kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndiva'a-ró jĭn ní ĩn ñáyivi, nú nĭ sá'a ndiva'a-i jĭn-ró. Kuítu inĭ-ro sá'a jĭŋú'ún-ró tĭŋu onde jĭto jĭn núu taká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jĭn taká ñáyivi, onde jĭn kú'a kundéé-ró jĭn. ¹⁹ Ñáni manĭ, ma chaa inĭ-ro já nani'in tá'an-ró jĭná'an-ró, chĭ sua nuu máa-yá ná kuá'a-ró tú'un kitĭ inĭ-ya núu-í, chĭ súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máa-rĭ jĭn-i, máa-rĭ kuá'a ya'u-i, áchĭ máa Tatá Dios. ²⁰ Ja yuán, nú chaa kájito u'u róo, jí'i-de soĭo, kuá'a ja ná kée-dé. Nú jĭchĭ-de, kuá'a ja ná kó'o-de. Chĭ nú súan, te kundéé-ró jĭn-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yujĭ-ro sá'a tĭŋu ñáa, chĭ sua ná yujĭ tĭŋu ñáa sá'a-ró jĭn tĭŋu va'a.

13

Ndasas kaka-yó ichi núu gobierno

¹ Taká ñáyivi, ná kuándatu-i nuu chaa kakuá'nu-ga, chĭ túu chaa tá'ú tĭŋu te nú tú ní já'a Dios tu'un núu. Te taká chaa a kándiso tĭŋu, Dios nĭ chaa

tiñu sikí-dé. ² Ja yúán, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tiñu, te tiñu ñi teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndí-de sikí máá-de. ³ Chi cháa kátá'ú tiñu, tú ndóna-de sikí cháa sá'a tiñu va'a, chj sua sikí cháa sá'a tiñu ñáá. Te róo, kuni-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tiñu naún. Sá'a tiñu va'a, te ná kuátú'ún-de róo. ⁴ Chj mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róo. Ko nú sá'a-ró tiñu ñáá, te ná yú'ú-ro, chj nasu já kúsiñ iní máá-de ndíso-de machete, chj mozo Dios kúu-de, nává'a xndó'o-de ñayivi sá'a tiñu ñáá. ⁵ Ja yúán kánúu kuándatu-ro núu-dé jíná'an-ró, nasu máá ñin ja tú kití iní-ya nuu-ro, te suni nává'a ma kána jín añú-ro núu-ro. ⁶ Chj suni ja sikí yúán kúu ja kájá'a-ró xú'ún yóo, chj mozo kájatíñu nuu Dios kákuu-de, suni ja sikí tiñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja káitau-ro núu táká ñayivi. Nuú já taú-ro xú'ún yóo, te xu'ún yóo. Nuú ñayivi já taú-ro xú'ún póniná, te xu'ún póniná. Nú ñini kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú ñini kóo tu'un jíñú'ún, te ná kóo jíñú'ún-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní ñin ñayivi, chj máá-ni ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Chi cháa kúndá'ú iní tá'an, a ñi kundé-de ñi skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chj ká'an nuu tutú: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma saku'ná-ró, ma sátú'ún-ró, ma ndío iní-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tiñu, ko ñin ká'nu-na ká'an: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú iní, tú sá'a ndíva'a jíñ tá'an. Ja yúán, tu'un kúndá'ú iní tá'an kúu tu'un skíkuu taká tiñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chj a kájiní-yo já máá hora nata'u núu-yo já kákixi-yo kúu. Chj vina a ñi kuyani-ga kivi káku-yó, vása kivi ní kandíja-yó. ¹² Akuáa a ñi ja'a kua'an, te a kuyani cháa ndúu. Núsáa te ná skána-yó tiñu ñuñáa kí'ín, te ná sá'a-yó tiñu ndúu. ¹³ Ná káka kuu jíñú'ún-yó cuenta ndúu. Ma kée ú'iní-yo, te ma kóo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuáán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma kóo kuásún iní-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jíñ Jító'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máá-ró jíñ tiñu ndío iní yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíñ ñayivi vítá iní

¹ Cháa kándíja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíñ-de sikí táká tu'un. ² Chj ío cháa kándíja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko cháa vítá iní máá ñian-ni yua yée-dé. ³ Róo cháa yée, ma sájá'a iní-ro núu cháa tú yée. Te róo cháa tú yée, ma náku-xndí-ro sikí cháa yée, chj Dios já'tá'ú-yá cháa-ún. ⁴ Te róo, ndé cháa kúu-ró já náku-xndí-ro sikí cháa kúu mozo tatú núsáa. Te nú kundíj ñi'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de já'tíñu-de. Ko nukuiñi ñi'in-de, chj máá Jító'o-yo kuu nakani ñi'in-ya-dé. ⁵ ñin cháa ká'an ja íi ñin kivi vása ingá kivi. Te ingá cháa ká'an ja ñin-ni kándaa taká kivi. Ko ná ñin ná ñin-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndíja iní-de. ⁶ Cháa já'tú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te cháa tú já'tú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Cháa yée, yée-dé te já'tíñu-de nuu máá Jító'o-yo, chj nákuatá'ú-de nuu Dios. Te cháa tú yée, suni já'tíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chj nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chj tú ní ñin-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ní ñin-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuátíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já já'tíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáa te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xíin yóo. ⁹ Chj ja sikí yúan kúu ja ní jí'i Cristo, te ñi nachaku

tuku-ya, náv'a a kuu-ya Jító'ō nuu ñáyivi ní kají'j jíin núu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róó, naja náku_xndíi-ró siki ñani-ro núsáá. Xí róó, naja sájá'a iní-ro núu ñani-ro núsáá. Chi taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sánda-a-ya tíñu-yó. ¹¹ Chí súan yóso núu tutú: Jandáa ndíja nuu máa-rí jukuñiñ jíti taká ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máá Jító'ō-yo. ¹² Núsáá te ná ñn ná ñn-yó, naku_a-yó cuenta nuu Dios ndasa ñi kasá'a máa-yó. ¹³ Ma náku_xndíi-yó siki tá'an-yó núsáá, chí sua ná cháa iní-yo já má skívi-yó ñani-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jiní-rj, te kándíja-rj sá'a máá Jító'ō-yo Jesús, ja tú ni ñn ndatíñu kúchá'án máá já máá. Nú ñn cháa jáni iní-de ja káchá'án ñn ndatíñu, te siki máa-de káchá'án. ¹⁵ Ko nú siki ndeyu-ro tá'u'u iní ñani-ro núsáá te nasu kúndá'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chí ja cháa-ún kúu ja ní jí'j Cristo. ¹⁶ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i siki tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máa-ró. ¹⁷ Chí nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chí tu'un ndaa, jíin tú'un kuaká'nu iní, jíin tú'un kúsij iní sá'a Espiritu Santo kúu. ¹⁸ Chi cháa ja súan jatíñu-de nuu Cristo, kúsij iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñáyivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáá te ná kuitú iní-yo sá'a-yó taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náv'a a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu ñi sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndíja, ko nú ñn cháa skívi-de inga-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, ñi ma kó'o-ró vino, ni ñn ma sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tiví-de sá'a. ²² Kándíja va'a-ró náún. Núsáá te súan ná káni iní máa-ró jíin ondé nuu Dios. Xáán ndatu kendoo cháa ja tú nakuxndíi añu-de siki máa-de jíin tú'un jatú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñn jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'án-de sá'a, chí tú kándíja va'a-de te yée-dé. Chi taká ja sá'a-yó, te nú tú kándíja va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáá te yóó, nú ñáyivi ká'jin ñi'in-ga kákuu-yó, te níni ná kuándéé iní-yo jíin já kásaña'mu ñáyivi vítá iní. Te ma ndúkú-yó já kúsij iní máa-yó sá'a-yó. ² Ná ñn ná ñn-yó ná kúsij iní tá'an-yó sá'a-yó, náv'a a skuá'nu-yó-i, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chí Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsij iní máa-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndíva'a ja ní kaka'an ndíva'a-i siki-ní, ñi nduu siki máa-ná, áchí. ⁴ Chi taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, ñi jukoso náv'a a skuá'a-ún yóó. Náv'a a nú kuiñi ñi'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutú ij. Yúan-na te kuñukuu iní-yo. ⁵ Ko máá Dios, ja náv'a a-ya paciencia jíin tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñn-ni xiní kuñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náv'a a ná kétá'an tu'un káka'an-ro, te ñn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máá Jító'ō-yo Jesucristo.

Tu'un ñáyivi sñn nación

⁷ Núsáá te kuatá'ú-ró tá'an-ró nátu'un ñi jatá'ú Cristo yóó, náv'a a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chí ká'an-rj ja Cristo ñi jatíñu-ya núu ñáyivi judío, náv'a a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náv'a a ná kúkútu taká tu'un ñi keyu'u-yá nuu ndíyi táa-yo, ⁹ te náv'a a suni ñáyivi sñn nación ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú iní-ya-í. Nátu'un yóso núu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná ní ma'ñu ñáyivi sñn nación, chí kuatú'ún-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñáyivi sñn nación, ná kúsij iní-ro ondé jíin ñáyivi máa-yá, áchí. ¹¹ Te inga jinu ká'an: Taká ñáyivi sñn nación, ná nákana jaa-ró máá Tatá

Dios. Te taká ñayivi sñn ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaiás: Najaa ñn numa Isai. Te yúan kenda ñn cháa nukuiñi tá'ú tiñu nuu ñayivi sñn nación, te taká ñayivi sñn nación, kundatu-i cháa-ún, áchí. ¹³ Te máa Dios, náva'a-ya tú'un kuñukuu ini. Te ná kúsi téyí ini-ro, te kuaká'nu ini-ro sá'a-ya, chí kándija-ró, náva'a ná kuñukuu xaan ini-ro sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Ñáni máni, ko ruu, chí jáni ndija ini-ri ja ní kakútú-ró jíin tiñu va'a, te kájuku'un ndi'i ini-ro. Te suni kájiní-ro kána jíin-ró núu tá'an-ró, ¹⁵ ko ni chundéé ini-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñáni jiná'an-ró, náva'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chí nuu-rí ni ja'a-ya tú'un luu ío ini Dios, ¹⁶ náva'a kuu-ri yu'u núu Jesucristo kuatiñu-ri nuu ñayivi sñn nación, te kani-ri tu'un va'a Dios, náva'a ná kúsi ini-ya jíin ñayivi sñn nación ja ní ja'a-ri-i nuu-ya, chí a ni kandundoo-i ni sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chí ruu, ío ndasa sátéyí-rí máa-rí sá'a Cristo Jesús, cuenta tiñu ni sá'a-ri nuu Dios. ¹⁸ Chí tuká chundéé ini-ri ka'an-ri inga tu'un, chí máni siki tú'un ndasa ni sátiñu Cristo jíin-rí. Ja yúan ní jandatu ñayivi sñn nación ni sá'a-ri jíin tú'un ni ka'an-ri, jíin tiñu ni sá'a-ri. ¹⁹ Jíin fuerza taká tiñu ñá'nu, jíin tiñu ja kánaa ini-i kánde'é-i, onde jíin fuerza Espíritu Dios, chí onde ñuu Jerusalén, jíin ñuu ni kajlókó ndúu ní yúan, onde ñuu Ilírico, ni xndékava ndi'i-ri tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chí suan jítu xaan ini-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní já'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chí tú ní kuní-ri skuá'nu-ri siki cimientu ja á ni jani inga cháa. ²¹ Chí sua ni sá'a-ri nátu'un yóso núu tutu: Ñayivi já tú ní ñn-de ní kástu'ún tú'un-ya núu-í, vina te kuní-i, te ñayivi já tú ní kájiní so'o kuti-i tu'un-ún, vina te juku'un ini-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-rí jaa-ri nuu-ro. ²³ Ko vina chí tuká nuu kí'in-ri ní ndáñuu yá'a, te kúu xaan ini-ri ja jáa-ri nuu-ro, chí suan kuní-ri onde a ío kua'a kuíá. ²⁴ Te nú kí'in-ri España, te kuní-ri kinde'é-rí róo. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-ri yúan, te nú ni nda'a ini-ri ñn tí'li ka'an-ri jíin-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-ri ichi ñuu Jerusalén, chí ndíso-ri yaku najíin já kúu ñayivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chi cháa ñuu Macedonia jíin cháa ñuu Acaya, ni kakusi ini-de ni kajakín-de yaku najíin já kuatiñu ñayivi káta'an ndá'ú, jíin ñayivi ndóo káxiukú ini ñuu Jerusalén. ²⁷ Te ni kakusi vá'a ini-de, chí káitau ndija-de nuu ñayivi-ún, chí nú cháa sñn nación ni kani'in tá'an-de tiñu sá'a Espíritu, te suni suan kánúu kóto ta'an-de ñayivi-ún jíin ndátiñu kañava'a-de ini ñuyivi. ²⁸ Núsáa te nú ní síjnu-ri tiñu yá'a, te nú ni ja'a-ri xu'ún yá'a nuu-í, yúan-na te ichi núu-ro jián já'a-ri kí'in-ri España. ²⁹ Te jini-ri ja nú ná jáa-ri, te kendoo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndi'i-ri jaa-ri jíin núu-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-ri jíin-ró ñáni, ja siki máa Jíto'o-yo Jesucristo jíin já siki tú'un ni kundá'ú ini Espíritu-ya yóo, ná chindéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro já'a-rí nuu Dios, ³¹ náva'a ná káku-ri ini nda'a cháa tú káandatu káxiukú ini ñuu Judea, te náva'a ñayivi ndóo ká'io ini ñuu Jerusalén, ná kuatá'ú vá'a-i yaku najíin já kundá'a-rí kí'in-ri jíin. ³² Náva'a nú játa'an ini Dios, te jaa-ri nuu-ro, te ná kúsi ini-ri jíin-ró, te ñn ká'nu-ni nani'in ini-ri jíin-ró. ³³ Te máa Dios ja ndíso-ya tú'un kuaká'nu ini, ná kóo-ya jíin taká-ro jiná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé ini ni chaa Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro chí'i-ri kua'a-yó Febe, chí ña'an-ún, ña'an játiñu nuu tíku'ni kándija ini ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuatá'ú-ró-ña nátu'un ñni sá'a va'a

taká ñayivi ndóo, chī súan kuní máá Jító'ó-yo. Te ñani ndatíñu nú jínu ñú'ún-ña jini-ro, kuá'a-ró núu-ña, chī súan nī ja'a-ña núu kuá'a ñayivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jíin Priscila jíin Aquila, ná sándéé iní-de, chī káchindéé tá'an-de jíin-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi nī kajataña-de máa-de ja sikí rúu, ná jí'i-rí núu. Te vina nasu máá in-ri nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chī suni taká tiku'nī ñayivi sīn nación, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé iní tiku'nī ío ve'e-de. Te Epeneto, cháa maní-rí jíin, násándéé iní-de, achi-ro kúni-de, chī xnañúú-gá máa-de kúu cháa nī kandíja nuu Cristo iní ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, chī ña'an-ún, nī sátiñu xaan-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-ri Andrónico jíin Junias, chī suni cháa kájika ta'an vekaa jíin-rí kákuu-de, te apóstol kákuña'nu kákuu-de, chī xna'an-ga máa cháa-ún nī káandíja-de nuu Cristo vása rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, cháa maní-rí jíin-de nuu máá Jító'ó-yo. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, cháa sátiñu ta'an jíin-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jíin Estaquis, cháa maní jíin-rí. ¹⁰ Ná sándéé iní Apeles, cháa kándij va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-ri Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja a káy'i-i nda'a máá Jító'ó-yo. ¹² Ná sándéé iní Trifena jíin Trifosa, chī ña'an-ún, kásátiñu-ña ja kúu máá Jító'ó-yo. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an maní jíin-yó. Chī ña'an-ún, xaan nī sátiñu-ña ja kúu máá Jító'ó-yo. ¹³ Ná sándéé iní Rufo, cháa nī kaji máá Jító'ó-yo, te suni súan ka'an-ro jíin náa-de te náa-ri. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jíin Flegonte, jíin Hermas, jíin Patrobas, jíin Hermes. Suni súan ka'an-ro jíin taká ñani-yo káxiukú jíin-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo, jíin Julia, jíin Nereo, jíin kuá'a-de, jíin Olimpás, jíin taká ñayivi ndóo káxiukú jíin-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jíin tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tiku'nī káy'i-i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-rí jíin-ró, ñani jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástatá'an, jíin ja kácutuku iní-i sikí tú'un ja ní kákuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máá Jító'ó-yo Jesucristo, chī máni chii-i kájitú iní-i jíin. Te xaan víxi yu'u-í, te káka'an nchaq-i, te súan káxnda'ú-i sava-ga ñayivi yachi iní. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájiní-i ja bueno kájangatu-ro. Te ja yúan kúsi iní-ri ja sikí róo. Ko kuní-ri ja ná kúu ndíchi vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchi kóo iní-ro jíin tíñu ñáa. ²⁰ Te máa Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, yachi káita-nu-ya Satanás, kúxndí ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío iní máá Jító'ó-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-ro, áchi Timoteo, cháa sátiñu ta'an jíin-rí. Te suni súan káka'an Lucio, jíin Jason, jíin Sosípater, cháa kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'ó-yo. ²³ Gayo, cháa ja'a núu ve'e nuu-rí jíin núu únd'i tiku'nī, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro. Erasto, cháa kúu tesorero iní ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yo Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío iní máá Jító'ó-yo Jesucristo, ná kóo jíin taká róo jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máa-yá kuu síyja va'a-ya iní-ro jíná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jíin tú'un Jesucristo ja jáni-ri nátu'un nī kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yisa'í ní káni ondé sáa núu. ²⁶ Ko vina a nī kenda ndijin tu'un-ún. Te jíin tutú iú ja ní kachaa cháa nī kajani tu'un Dios, nī kenda tu'un-ún nuu taká ñayivi ní ñúyivi, nátu'un nī tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ní káni, náva'a ná kuándatu-i te kandíja-i. ²⁷ Ja yúan ní káni ní kuíá, ná nákana jaa-yó máá in Dios, I'a ndíchi sá'a Jító'ó-yo Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jíin ñani-yo Sóstenes. Te ni jata'an ini Dios, ni kana-ya xini-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kándija nuu Dios, te káxiukú-i ini ñuu Corinto, te a ni kandundoo-i ni sá'a Jesucristo, te ni kana-ya xini-i, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'ví máá Jito'o-yo Jesucristo, ndéni ni kuu, chi Jito'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío ini jíin tú'un kuaká'nu ini ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-ri nuu Dios máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró, chi tu'un luu ío ini Dios ni ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jíin táká tu'un-ya káka'an-ro, te jíin táká tu'un-ya kájuku'un ini-ro, ni kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ni jani ndaa-ri nuu-ro, te a ni kakukútu vá'a ini-ro jíin. ⁷ Núsáa te tuká naún kúmani kúti núu-ro ja kuá'a máá Espiritu nuu-ro, nini káinda-tu-ro kivi kenda ndijin Jito'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máa-ya, sákútu-yá róo onde ná jínu kivi, nává'a ma koo kuachi-ró kivi kenda Jito'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ni kana-ya xini-ro nává'a kunj tá'an-ró jíin Sé'e-ya, I'a kúu Jito'o-yo Jesucristo.

Sikí ja sásiin-i máa-i

¹⁰ Ñani, onde jíin sí'ví máá Jito'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja ñin-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásiin-ró máa-ró, chi sua jíin ñin-ni xini te jíin ñin-ni ja jini tuni ná yja vá'a ini-ro. ¹¹ Ñani máni, ni kastu'ún tá'an Cloé nuu-ri ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, chi káka'an ná ñin ná ñin-ró: Ruu, chi jíin Pablo kándij ndija-ri. Te ruu, chi jíin Apolos. Te ruu, chi jíin Cefas. Te ruu, chi jíin Cristo, áchi-ro. ¹³ Te Cristo, ñin ñin ío-ya náún. Xí ní ji'i Pablo jiká cruz ja sikí róo náún. Xí jíin sí'ví Pablo ni kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-ri nuu Dios ja tú ni ñin-ró ní skuánducha-ri, chi máa-ni Crispo jíin Gayo. ¹⁵ Nává'a tú ni ñin-ró ká'an ja jíin sí'ví-ri ni janducha-ro. ¹⁶ Te suni ni skuánducha-ri Estéfanos, jíin ñayivi ká'jo ve'e-de. Ko tú ná'an-ri te nú ni skuánducha-ri inga-i. ¹⁷ Chi nasu ní táji Cristo ruu ja skuánducha-ri-i, chi sua ja ná káni-ri tu'un vá'a nuu-í. Ko nasu jíin tú'un ndíchi, chi nú súan, te ni ji'i sáni Cristo jiká cruz núú.

Jesús kúu tu'un ndíchi jíin fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, chi kájani ini-i ja tú'un katachi kúu ndasa ni ji'i-ya jiká cruz. Ko máa-yó, ja á ni kaku-yó, kájani ini-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Chi súan yóso núu tutú: Ná xnáa-ri tú'un ndíchi ñayivi ndíchi, te ná kasú-ri tu'un júku'un ini ja ká'an ñayivi kájiní vá'a, áchi. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchi. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástátá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchi ñuyivi yá'a ni sá'a Dios náún. ²¹ Chi súan ndíchi ní sá'a Dios, nává'a ñuyivi yá'a jíin tú'un ndíchi jiní máa, ma kúu kunj nuu Dios.

Te ja yúan ní jata'an iní Dios ja jíin tú'un kájani máá-yó, te nama-ya ñáyivi kákandíja, vasa kájani iní sava-de ja tú'un katachí kúu. ²² Te ñáyivi judío, chí máni tuní kájikan-i. Te ñáyivi ñúu Grecia, chí tu'un ndíchí kándúkú-i. ²³ Ko máá-rí, chí kájani-ri tu'un ndasa ní jí'i Cristo jiká cruz. Te judío, chí kití ndija iní-i sá'a tu'un-ún, te ñáyivi sáin nacióon, chí kájani iní-i ja tú'un katachí kúu. ²⁴ Ko ñáyivi já á ní kana-ya xiní-i, vasa ñáyivi judío, xí ñáyivi ñúu Grecia kúu-i, chí kájani iní-i ja Cristo kúu máá fuerza Dios jíin máá tú'un ndíchí Dios. ²⁵ Chí tu'un ñáá Dios, ndíchí-gá vasa táká ñáyivi, te tuchi vítá Dios, ní'in-ga káa vasa táká ñáyivi. ²⁶ Ñáni, nde'é ndasa ní kana-ya xiní-ro jíiná'an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jíin tú'un ñuyívi, ní tú kua'a-ro yí'i fuerza, ní tú kua'a-ro kákuu se'e chaa kuñá'nu. ²⁷ Chí ní kaji Dios tu'un katachí ío iní ñuyívi, náva'a koo tuka nuu ñáyivi ndíchí sá'a-ya. Te ní kaji-ya ndatíñu vítá ío iní ñuyívi, náva'a koo tuka nuu ñáyivi ní'in. ²⁸ Te ní kaji Dios ndatíñu ja tú kuñá'nu iní ñuyívi, jíin ndatíñu ja kújá'a iní-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, náva'a ná kasú-ya núu táká ja á ío, ²⁹ náva'a ní in ñáyivi, ma kúu sátéyí-i máá-i koto-i Dios. ³⁰ Te ní kanduu-ró sé'e Dios ní sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máá-ya ní kani'in-yo tú'un ndíchí Dios, te ní kendo ndaa-yo, te ní kandundooyó, te ní nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáá te ná kóo nátu'un yóso núu tutú: Nú in ñáyivi sátéyí-i máá-i, núsáá te ná sátéyí-i máá-i sikí já ní sá'a máá Jíto'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní játiñu Pablo tu'un ndíchí ñuyívi

¹ Te ruu, ñáni, ná ní jaa-ri nuu-ro, ní jani ndaa-ri tu'un sa'í Dios. Chí nasu jíin tú'un yíi, ní jíin tú'un ndíchí ní jaa-ri. ² Te ní chaa iní-ri ja má ká'an kuti-rí nuu-ro, chí máni tu'un Jesucristo jíin tú'un ndasa ní jí'i-ya jiká cruz. ³ Te ná ní nchaa-ri jíin-ró, te kuítá-ri, te yú'ú-ri, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-ri tu'un nuu-ro, tú ní játiñu-ri tu'un ndíchí nátu'un skándíja chaa ñuyívi, ko ní stá'an-ri nuu-ro ndasa sátiñu máá Espiritu jíin fuerza. ⁵ Náva'a tu'un kándíja-ró ná kúndijí sikí fuerza Dios. Ma kúndijí sikí tú'un ndíchí káka'an ñáyivi. ⁶ Ko káka'an ndíchí-yó jíin táká ñáyivi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchí já ío iní ñuyívi yá'a, ní nasu tú'un ndíchí já káka'an chaa kátá'ú tíñu kuia yá'a, chí chaa yúan naa íu-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíchí sá'í Dios, chí yísa'í núu, chí tu'un ndíchí-ún, ní teta'an Dios onde ná té jukuñí-ga ñuyívi, náva'a sáñá'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Chí ní in chaa kátá'ú tíñu iní ñuyívi yá'a, tú ní kájiní-de tu'un-ún, chí nú ní kájiní-de tu'un-ún, ma ká'ni kúti-dé Jíto'o ná'nu-yó jiká cruz núu. ⁹ Chí nátu'un yóso núu tutú: Tu'un ní sátu'a Dios ja ní'in ñáyivi maní jíin-yá, ní nduchi tú ní jiní, ní so'o tú ní jiní so'o, ní tú ní kívi iní añú ñáyivi, áchí.

Jíin máá Espiritu ní ni'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, chí jíin Espiritu ní stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chí ndí'i nandúkú víi máá Espiritu, vasa yíi xáan káa tu'un Dios. ¹¹ Nde ñáyivi jiní-i ndasa jáni iní inga ñáyivi, chí máá añú ñáyivi-ún jiní, chí kánde iní-i. Suni sóon, tú ní in ñáyivi jiní-i tu'un jáni iní Dios, chí máá Espiritu Dios jiní. ¹² Ko yúo, nasu modo ja ío iní ñuyívi ní kani'in-yo, chí sua máá Espiritu ja vái nuu Dios ní chaa nuu-yo, náva'a juku'un iní-yo jíin tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Chí suni sikí tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jíin tú'un ja stá'an ñáyivi ndíchí, chí sua jíin tú'un ja stá'an máá Espiritu. Te tu'un cuenta Espiritu, stá'an-yo núu ñáyivi ní kani'in

máa Espíritu. ¹⁴ Ko ñayivi yúkú, tú játá'ú-i tu'un já'a máa Espíritu Dios nuu-í, chī jāni inī máa-i ja tú'un katachī kúu. Te ma kúu juku'un kuti iní-i jín, chī jín máa Espíritu kúu ja kuní. ¹⁵ Chī ñayivi yí'i Espíritu, nándúkú ví-i ndasa káa taká-ni, ko ni in chaa ma kuní ndasa káa máa-i. ¹⁶ Ndé ñayivi jiní-i ndasa jāni inī máa Jító'o-yo, náv'a a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóo, a kájani inī máa-yó natu'un jāni inī Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-i

¹ Ñāni, te ruu, tú ní kúu ka'an-ri jín-ró natu'un jín ñayivi yí'i Espíritu, chī sua nī ka'an-ri natu'un jín ñayivi jīka jín modo máa-i, xí natu'un jín ñayivi sáskuá'a jín Cristo. ² Nī ja'a-ri leche nī jī'i-ró. Tú ní skée-rí róo ndeyu ndáva, chī té kuu-ga kee-ro sáa, suni té kuu-ga kee-ro vína. ³ Chī sáni-ga kákuu-ró ñayivi jīka jín modo máa-ró. Chī nini kákukuásún iní-ro, kákanaá-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñayivi yúkú, ñayivi jīka jín modo máa-i kákuu-ró náún. ⁴ Chī in-ró ká'an: Ruu, chī jín Pablo kándij ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, chī jín Apolos. Ja yúan nasu ñayivi yúkú kákuu-ró náún. ⁵ Naún chaa kúu Pablo, te naún chaa kúu Apolos núsáa. Chī máni chaa játíñu nuu-ro jín já ní skándija róo kákuu-de. Chī ná in ná in-de nī sá'a-de natu'un nī chaa Jító'o-yo tiñu sikí-dé. ⁶ Ruu nī chí'i, te Apolos nī jakín nducha, ko Dios nī xndeá. ⁷ Núsáa, te ni chaa chí'i, te ni chaa jakín nducha, tú kánúú, chī máa Dios, I'a nī xndeá kúu. ⁸ Te chaa chí'i, jín cháa jakín nducha, in-ni chaa kákuu-de, vasa sñn sñn ni'in-dé ya'u-de ndasa tiñu nī kasá'a-de. ⁹ Chī ruu, chaa káchindéé tá'an jín Dios kákuu-ri. Te róo, chī itu Dios kákuu-ró, te ve'e nī jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i sikí cimientu ja máa-yá kúu

¹⁰ Chī ná nī chaa máa Dios tiñu sikí-ri, te ruu, chī natu'un albañil ndíchi ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná in ná in-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ni in ñayivi ma kúu kani-i inga ja'a, chī a kándij in-ni, te yúan kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu icha, skuá'nu in ñayivi núu á kándij ja'a-ún, ¹³ chī tiñu sá'a in in-i natuu. Chī máa kivi te kenda tu'un-ún. Chī jín ñu'un te natuu, chī ñu'un kúu ja kóto ncha ndasa káa tiñu nī sá'a in in-i. ¹⁴ Te nú tiñu nī skuá'nu-ga in-i kendoo nī'in, te ni'in-i ya'u-i. ¹⁵ Te ní kayu tiñu nī sá'a in-i, te xnáa-i ya'u-i, ko kaku máa-i, ko natu'un kaku-i nuu ñu'un. ¹⁶ Tú kájin-ro já vé'e ij Dios kákuu-ró, te suni Espíritu Dios ncháa in-ro náún. ¹⁷ Te nú in chaa xnáa-dé ve'e ij ncháa Dios, Dios xnáa-yá chaa-ún, chī ndoo xaán ío ve'e ij Dios, te ve'e-ún, kákuu máa-ró jiná'an-ró. ¹⁸ Ni in ñayivi, ma xndá'ú-i máa-i. Nú in ñayivi jāni in-i ja kuía yá'a ndíchi-i, ná násama-i máa-i ndutachí-i, náv'a a kuu-i ñayivi ndíchi. ¹⁹ Chī tu'un ndíchi ío inī ñuyivi yá'a, tu'un katachí kúu jiní Dios. Chī súan yóso núu tutú: Máa-yá, natin-ya ñayivi ndíchi jín táka maña kasá'a-i, áchi. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máa Jító'o-yo jiní-ya ndasa kájani inī ñayivi ndíchi, ja máni kájani sáni in-i, áchi. ²¹ Núsáa te ma kuá'a-ró tú'un ja ní in ñayivi sátéyí-i máa-i sikí cháa. Chī ndí'i kúu cuenta máa-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyivi, vasa ná kúchaku-yo, vasa kue'e kuu-yo, vasa vina, vasa kuia chaa, ndí'i yí'i nda'a máa-ró, ²³ te róo káyí-i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasá nì kajika cháa apóstol jín-i

1 Súan ná káni inì taká ñayivi, ja mozo Cristo, jín cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. 2 Te cháa ndító ndatíñu, chí níní ná kéndoo responsable-de, te skíkuu-de. 3 Te ruu, tú sá'a-ri cuenta nú náku-xndí-ró rúy, xí nú cháa yúku kúu ja náku-xndí ruu. Ni tú náku-xndí-ri máa-rí. 4 Chi vasa tú jín-ri ní ñn tíñu ñáá nì sá'a-ri, ko nasu ja yúan te nì kéndoo ndaa-ri, chí máa Jító'o-yo kúu I'a jito nchaa-ya rúy. 5 Núsáá te ma kóto nchaa-ro ní ñn ndatíñu onde jín tiempo, chí onde ná ndí máa Jító'o-yo. Chí máa-yá kiñi'in ndijin-ya taká ja yísa'í inì ñuñáa, te nastúu-ya taká ja kájani inì añu-yo. Yúan-na te kuatú'un Dios ná ñn ná ñn-i. 6 Ñáni, ya'á kúu tu'un yátá ká'an-ri siki-ri jín siki Apolos, te kunj-ro, nává'a jín tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núy ja á yóso núy tutú, ni ma sávixi-ro máa-ró jín ná ñn ná ñn cháa stá'an. 7 Chí ndé cháa nì saña'nu-ga róo. Xí naún nává'a-ró ja tú ní játá'ú-ró. Te nú ní játá'ú-ró, te naja kásatéyí-ró máa-ró natú'un ja tú ní játá'ú-ró núu. 8 A nì kanda'a chíj-ró. A nì kakukúká-ró. Ni tú níní rúy jíná'an-ri te tá'ú máa-ró tíñu jíná'an-ró saq. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vij, nává'a suni ñn núu-ni tá'ú-ri tíñu jín-ró jíná'an-ri. 9 Chí súan jáni inì-ri, ja natú'un nuu ndí-i-na comedia, te nì kiñi'in ndijin Dios ruu, cháa kákuu apóstol, natú'un cháa a nì kundaaj ja kúu-de, nává'a nde'é ñuyivi, jín ndájá'a ándiví, jín ñayivi, nuu-ri jíná'an-i. 10 Chi ja siki Cristo te kákuu-ri cháa kádatachj, te róo cháa ká'jo káji inì nuu Cristo, te ruu cháa tíkuúnu, te róo cháa nì'in, róo cháa jín'ú'n, te ruu cháa tú káxáan. 11 Onde vina ñú'ni káji'i-ri soko, te kájichí-ri nducha, kájika víchí-ri, te nì katujj-ri ja kákuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, 12 te kásatíñu nì'in-ri jín ndá'a-rí. Káka'an ndiva'a-i jín-ri, ko káka'an va'a-ri jín-i. Káchindikín-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. 13 Káka'an-i siki-ri, ko káka'an manj-ri jín-i. Chí natú'un kuayo inì ñuyivi kakuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. 14 Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sá'a, chí kána jín-ri nuu-ro natú'un nuu sé'e-ri ja kúnda'ú inì-ri-i. 15 Chí vasa káñava'a-ró uxí mil cháa ndító róo nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Chí jín tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núy Cristo Jesús. 16 Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró, ja ná ndáku-ró rúy núsáá. 17 Ja yúan ní táji-ri se'e-ri Timoteo, ja manj-ri jín-i, te jaaj-i nuu-ro jíná'an-ró, chí bueno jándatu-i nuu máa Jító'o-yo. Te máa-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sá'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu taká tiku'ñi taká lado. 18 Te sava-i, kásávixi-i máa-i natú'un kájani inì-i ja má jáa kati-gá-ri nuu-ro. 19 Ko nú játa'an inì máa Jító'o-yo, te jaaj yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sá'a-ri cuenta ndasa ká'an cháa vixi-ún, ko kunj-ri ndé fuerza ndíso-de. 20 Chí ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, nasu máa tú'un sáni-ni kúu, chí ndíso fuerza. 21 Ndéja kuní-ro, ja jáa-ri nuu-ro jín yúnu xí, xí jín tú'un ja kúnda'ú inì-ri róo, xí ja ká'an vitá-ri jín-ró.

5

Ja ní kana jín Pablo nuu cháa nì sáténé

1 Te nì kenda ndija tu'un ja ñn róo jika téné. Te cháa-ún, ví'i-gá jika téné-de nasu ja kásá'a ñayivi sijn nación, chí ncháka-de ñasí'í táa-de. 2 Te naja kásávixi-ro máa-ró núsáá. Va'a-ga ná ndúku'á inì-ro, te nuu-ro ná cháxio-ró cháa nì sá'a falta-ún k'i'in-de. 3 Chí ruu, vasa tú kánchaa máa-rí jian, ko natú'un kánchaa-ri. Chí natú'un ja á nì sá'a-ri súan, ní kánchaa-ri núu, chí vina

nákuḡndíi ndija-rj siki cháa nj sá'a súan. ⁴ Vina te nátu'un a nj naketá'an-ró jíin-rí. Chj jíin sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús, te jíin fuerza Jíto'o-yo Jesús, ká'an-rj. ⁵ Te cháa yúan ná chí'i-yó-de nda'a Satanás nává'a ná kúu tu'un yúkú ndiso-de, ko kaku añú-de kiví ndíi máá Jíto'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyí-ró máá-ró. Xí tú kájinj-ro já ñn tá'ú-ni yujan íá, te jáá ndí'i-ni yujan sá'a náún. ⁷ Núsáá te ná skána-ró yújan íá tú'ú-ún, nává'a ná kúu-ró yújan jáá, nátu'un kákuu ndija-ró já tú yí'i yujan íá róo vina. Chj lélú Pascua, nj jíi-ya já siki yóo, te máá-yá kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáá, ko nasu jíin yújan íá tú'ú, ni nasu jíin yújan íá chá'an, xí yújan íá ñáá, chj sua ná kóo káji, te ná kóo ndaa statilá ja tú yí'i yujan íá. ⁹ Te jíin carta, a nj kastu'ún-rí nuu-ro já má kivi nduu-ro jíin ñáyivi kájika téné. ¹⁰ Nasu áchi-rj ja má kúu ketá'an-ró jíin ñáyivi kájika téné ío inj ñuyívi yá'a, xí jíin ñáyivi too iní, xí jíin ñáyivi kuí'ná, xí jíin ñáyivi káchiñú'ún ndosó, chj nú súan, te jínu ñú'ún já kenda ñini-ro iní ñuyívi yá'a núú. ¹¹ Chj sua nj chaa-rj tutu nuu-ro, ja nú ñn cháa ká'an-de ja ñani-yo kúu-de, te jika téné-de, xí too iní-de, xí chíñú'ún-de ndoso, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'ná-de, yúan-na te jíin cháa sá'a súan, ma kivi nduu-ro, ni ma kée kúti-ro stáa jíin-de. ¹² Chj ndasa kuu nakuxndíi-rj siki ñáyivi ká'jin sñn inga siki. Nasu siki ñáyivi ká'jin jíin-ró kúu cuenta máá-ró já nákuḡndíi-ró-i náún. ¹³ Chj máá Dios, nakuxndíi-ya siki ñáyivi ká'jin sñn inga siki. Núsáá te cháa ñáa ma'ñú-ró jíán, náskúnu-ró-de kíin-de.

6

Tu'un jikín nuu-í siki tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú ñn róo jikín nuu-ro siki ingá tá'an-ró, te naja káchundéé iní-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'io ndaa. Naja tú kásanda-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájinj-ro já ñáyivi ndoo, koto nchaq-i ñuyívi náún. Te nú koto nchaq máá-ró ñuyívi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia siki ñn cuestión lúli-ni núsáá. ³ Xí tú kájinj-ro já kóto nchaq máá-yó ndájá'a ándívi jíiná'an náún. Naga nj kuu taká ja ío inj ñuyívi yá'a núsáá. ⁴ Núsáá te hora ja jínu ñú'ún-ró já kóo justicia siki tíñu ká'io inj ñuyívi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tiku'ni, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-rj nává'a ná kúka nuu-ro. Núsáá te á tú ndíchí kúti ní ñn-ró, ja kúu koto nchaq-de ndé ñani-ro ío ndaa náún. ⁶ Chj ñani jíin ñani, kivi koyo-de nuu justicia, vaša tú kákandíja justicia-ún náún. ⁷ Súan chj máni kástívi ndíja-ró tíñu, ja káskívi tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndiva'a-i jíin-ró, jíin já xndá'ú-i róo. ⁸ Chj sasua kásá'a ndiva'a-ró, te káxndá'ú-ro ondé ñani-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñáá

⁹ Á tú kájinj-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i inj ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ma xndá'ú-ro máá-ró, chj ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisi kichá tá'an, ni cháa kándaá sí'í, ni cháa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi too iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndiva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i inj ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹¹ Te súan kándaá sava-ró núú, ko vina, a nj nakacha-ya róo, a nj nasándoo-ya róo, a nj kakendoo ndaa-ro jíin sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús onde jíin Espíritu Dios máá-yó. ¹² Taká tíñu kúu sá'a-rj. Ko tú ndí'i kéndoo va'a.

Taká tiñu kúu sá'a-ri, ko tú kuní-ri ja kút'in in tiñu-ún so'o-ri. ¹³ Ió ndeyu já kú'un chíi, te chíi kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúu yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuátifñu nuu tú'un téné kúu, chi ja kuátifñu nuu máá Jító'o-yo kúu, te Jító'o-yo játiñu-ya máá yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a n̄i naschakú-ya Jító'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóó jín fuerza máa-ya. ¹⁵ Á tú kájiní-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáa te á kuu kí'in-ri pedazo Cristo te nasá'a-ri pedazo in ña'an kuáxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já cháa kétá'an jín ñá'an kuáxán, in-na kúu-de jín-ña, chíi súan ká'an: Ndendúu-ún, in-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko cháa kétá'an jín Jító'o-yo, in-na nuu, kúu-de jín-ya. ¹⁸ Kunu-ró kóto-ró tiñu téné. Chi taká kuachi sá'a cháa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, chíi sikí yiki kúñu máa-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájiní-ro já vé'e i kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios n̄i kenda Espiritu Santo vai ncháá iní-ro. Chíi nasu máa-ró xín máa-ró. ²⁰ Chíi ya'u n̄i nakuaan-ya róó. Núsáa te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jín yiki kúñu-ró jín iní jín añu-ro. Chíi máni Dios xín yuán.

7

Tu'un tãnda'a jín tú'un tú ndús'in

¹ Ná ká'an-ga-ri sikí taká tu'un n̄i chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoo cháa nú tú ké'é-de ñasí'í. ² Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yuán vá'a-ga ná in ná in-de ná koo ñasí'í máa-de. Te ná in ná in-ña ná koo yii máa-ña. ³ Te cháa kúu yii-ún, ná skíkuu va'a-de jín ñasí'í-de. Te ñasí'í-ún, suni súan ná skíkuu va'a-ña jín yii-ña. ⁴ Ñasí'í, tú kúu tá'ú máa-ña tiñu nuu yiki kúñu-ña, chíi yii-ña. Suni súan cháa kúu yii, tú kúu tá'ú máa-de tiñu nuu yiki kúñu-de, chíi ñasí'í-de. ⁵ Nú kákuñi-ro kakán ta'u ní'in-ró in tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máa-ró, te nú túu te túu. Yuán-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, náv'a'a ma kúu koto nchaá Satanás róó sikí tú'un téné. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri sikí permiso, nasu já tá'ú-rí tiñu nuu-ro. ⁷ Játa'an iní-ri ja taká cháa ná koo-de natu'un kaa-ri, ko ná in ná in-de n̄i ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, chíi súan n̄i teta'an-ya-dé. ⁸ Súan ká'an-ri jín cháa kákuu soltero, jín ñá'an kákendoo ndá'ú, ja vá'a-ga kendoo súan-ni jíná'an natu'un ruu. ⁹ Te nú kájiní máa, ja má kánda jín, ná tãnda'a. Chíi va'a-ga ja tãnda'a, nasu já ndúkijí. ¹⁰ Ko jín ñáyivi ní katanda'a, ká'an n̄i'in-ri, ko nasu rúu chíi máá Jító'o-yo ká'an: Ja ñasí'í, ma xndoo-ña yii-ña. ¹¹ Te nú kenda-ña kuní-ña, ma nátãnda'a-ña, xí ná nándikin-ña yii-ña, Te cháa kúu yii-ún, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹² Te jín sáva-ga-de ká'an máa-rí, nasu máá Jító'o-yo: Nú in ñani-yo ncháka-de in ña'an tú kándja, te játa'an iní máa-ña kunchaa-ña jín-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹³ Te nú in ña'an ncháka-ña in cháa tú kándja, te játa'an iní máa-de kunchaa-de jín-ña, ma kíñi'in-ña-dé kí'in-de. ¹⁴ Chíi cháa tú kándja, a n̄i ndundoo-de sá'a ñasí'í-de. Te ña'an tú kándja, a n̄i ndundoo-ña sá'a yii-ña. Chíi nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núu, ko vina a n̄i kãndundoo-i. ¹⁵ Ko nú kuxio cháa tú kándja-ún kuní-de, ná kúxio-de. Chi ja yuán tú níni xáan sikí cháa xí ñá'an. Chíi sua vindáa vinené ná kúxiukú-yó kuní Dios ja ní kana-ya xiní-yo. ¹⁶ Chi naún jiní róó, ñasí'í, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xí róó, cháa kúu yii, ja káku ñasí'í-ro sá'a-ró. ¹⁷ Ko natu'un n̄i ja'a Jító'o-yo núu in in-de, jín natu'un n̄i kana Dios xiní in in-de, súan ná káka-de, chíi suni

súan tá'ú-rí tíñu nuu táká tiku'nj. ¹⁸ Nj kana-ya xini ñn chaa ja á nj xiti ndúy náún. Núsáá te ná koo-de súan-ni. Nj kana-ya xini ñn chaa tú ní xiti ndúy náún. Ma xiti ndúy-de máá-de núsáá. ¹⁹ Tu'un xiti ndúy, jín tú'un tú xiti ndúy, tú ndé jatiñu, chi sua ja ná skíkuu va'a-yó tíñu tá'ú Dios. ²⁰ Ná ñn ná ñn-de ndasa nj jo hora nj kana-ya xini-dé, jín yúan ná kúndij-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te nj kana-ya xini-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáá vii. Ko nú jiní máá-ró já kúu kenda-ró káka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chi nú mozo kúu-de, te nj kana Jito'o-yo xini-dé, libre ío-de nuu máá Jito'o-yo. Suni súan jín chaa jáka kuu ndicha-na, nú nj kana-ya xini-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Chi ya'u nj nakuaan-ya róo jíná'an-ró. Ma kuátiñu sáni-ró núu chaa núsáá. ²⁴ Nánj, ná ñn ná ñn chaa ndasa tíñu nj kana-ya xini-dé, súan ná kúndij-de nává'a ná kuátiñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko siki ñá'an jáá, tú ní tá'ú máá Jito'o-yo tíñu nuu-rí. Ko ná ká'an-ri ndasa jáni inj-ri, nátu'un ñn chaa ja ní kundá'ú inj Jito'o-yo-dé, nává'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o siki-yo vina. Te ja yúan jáni inj-ri ja vá'a-ga kendoo chaa nú kunchaa-ni máá-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñásí'í náún. Ma sía-ro-ñá núsáá. Tú ñásí'í-ro náún. Ma kúñkuu inj-ro ñásí'í vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ña'an jáá ní tanda'a-ñá, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o inj ñuyivi yá'a. Te tú kuni-ri ja tá'an-ro súan. ²⁹ Nánj, tu'un yá'a ká'an-ri chi a nj nduu kúti tiempo. Vina te chaa ká'io ñásí'í, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te chaa kánde'e, nátu'un tú kánde'e-de. Te chaa kákusi iní, nátu'un tú kákusi iní-de, te chaa kájaan, nátu'un tú naún káñava'a-de, ³¹ te chaa kúteñu jín tíñu ñuyivi yá'a, nátu'un tú kúteñu-de, chi modo ñuyivi yá'a náa-ní. ³² Chi játa'an inj-ri ja má yú'ú-ro. Chaa soltero, jítu iní-de jín táká tíñu máá Jito'o-yo, ndasa ná kúsi iní Jito'o-yo sá'a-de, ³³ ko chaa a nj tanda'a, jítu iní-de jín táká tíñu ja ío inj ñuyivi, ndasa kusi iní ñásí'í-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sñn sñn kájani inj ña'an jáá jín ñá'an á nj tanda'a. Chi ña'an jáá, jítu iní-ña jín táká tíñu kuni máá Jito'o-yo, nává'a kendoo ndoo yiki kúñu-ña jín añu-ña kuni-ña. Ko ña'an á nj tanda'a, jítu iní-ña jín táká tíñu ío inj ñuyivi, ndasa kusi iní yii-ñá sá'a-ña kuni-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-ri nává'a kéndoo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-ri sukun-ro, ko nj ka'an-ri nává'a kaka jínú'un-ró, te nává'a nuña-ró kuátiñu kútu-ro núu máá Jito'o-yo. ³⁶ Te nú ñn chaa jáni inj-de ja tú va'a jáka-de jín ñn ña'an jáá, chi nú nj ja'a medida kúu, te nú ñni sá'a-de, núsáá te ná sá'a-de ndasa kuni-de, nasu kuáchi kúu ná tanda'a-dé jín-ña. ³⁷ Te nú ñn chaa kándij ni'in inj añu-de, te tú nándi-de, chi kúu jito-de máá-de, te nj chaa inj añu-de ja má tin-de ña'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te chaa tanda'a jín-ña, va'a sá'a-de. Te chaa tú tanda'a jín-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ña'an ní tanda'a, nú ñni chakú yii-ñá, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a nj j'i yii-ñá, yúan-na te a nj nuña-ña. Te nú kuni máá-ña, te kuu ná nátanda'a-ñá jín ñn chaa kándija nuu máá Jito'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni inj-ri ja síi-gá koo inj-ña nú kunchaa ndá'ú máá-ña súan-ni. Te jáni inj-ri ja súni yí'i Espiritu Dios ruu.

8

Siki ndéyu já kájani-i nuu ndoso

¹ Bueno. Te siki ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájinj-yo yakú. Te jín tú'un kájinj-i-ún kúu ja kásavixi-i máá-i, ko jín tú'un kundá'ú inj tá'an kúu

ja nákuá'nu-ga-i jíín. ² Nú ìn cháa jáni inì-de ja tú'a va'a-de, núsáá te kunì-ga te kutu'a va'a-de jíín. ³ Te nú ìn cháa kúmani-dé jíín Dios, suni jinì-ya núu cháa-ún. ⁴ Sikì ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-ri, chì a kájinì-yo já tú ndé játiñu kuti ndosó inì ñuyivi. Chì tú ingá Dios ío, chì máá ìn-ni-ya. ⁵ Chì vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jito'o ja káskúnání máa-i í'a inì andívi xí iní ñuyivi, ⁶ ko máa-yó káka'an-yo já máá ìn-ni máá Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máa-yá vai taká ndatiñu te nuu máa-yá játiñu-yó. Suni ìn-ni máá Jító'o-yo Jesucristo ío. Te máa-yá nì sá'a taká ndatiñu te nì sá'a-ya yóo. ⁷ Ko tú ndí-i-i kájinì-i tú'un yá'a. Te sava-i a nì kakaan-i jíín ndosó onde sáá. Te nú káyee-í, nátu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vítá inì añú-i, te kúchá'an añú-i sá'a. ⁸ Chì nasu jíín ndéyu te kuatú'un Dios yóo, chì nú tú kee-yo, nasu já yuán te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yuán te kendoo va'a-ga-yo jíín-ya. ⁹ Ko vasa nì'in kándij-ro, koto-ró náva'a tú súngava-ró tá'an-ró, já vítá inì añú-ún, nuu kuáchi. ¹⁰ Róo chì cháa jinì kákuu-ró, te nú ìn cháa kunì-de nuu-ro hora ja yé-ro stáa iní ve'e ndosó, á tú sánaa te skí-i inì-de, te kivi-de kee túku máa-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. ¹¹ A nì jì'í Cristo ja'a ñani-ro, cháa vítá inì añú-ún, ko ja sikì tú'un tu'a-ró-ún, te nì xnáa-ro-dé. ¹² Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñani-ro, chì ja ú'u-ni chíndee-ró iní añú-de ja vítá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. ¹³ Ja yuán, te nú ndeyu sá'a ja júngava ìn ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-ri kuñu ní káni, náva'a ma súngava-ri ñani-ri nuu kuáchi.

9

Sikì já ío derecho cháa apóstol

¹ Nasu apóstol kúu-ri náún. Á tú jka kuu ndicha-na-ri. Á tú ní jinì-ri nuu máá Jító'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tiñu nì sá'a-ri nuu máá Jító'o-yo náún. ² Nú tú kúu-ri apóstol nuu sáva-ga cháa, ko nuu-ro chì kúu ndija-ri. Chì róo kákuu tunì-ri ja ndíso-ri tiñu apóstol nuu máá Jító'o-yo. ³ Ya'á kúu tu'un ká'an-ri ja náma-ri máa-rí nuu cháa káxndichí ruu: ⁴ Á tú ká'io derecho-ri kee-rí ko'o-ri. ⁵ Á tú ká'io derecho-ri kunchaka-ri ñasí'í kándija, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíín Cefas, jíín cháa kákuu ñani máá Jító'o-yo. ⁶ Xí máá ìn-ni ruu jíín Bernabé, tú ká'io derecho-ri ja tú sátiñu-ga-ri náún. ⁷ Ndé soldado kájatá'an, te yé-de cuenta máa-de. Ndé cháa jítu uva, te tú yé-de nde'e-í. Xí ío cháa skée-dé vaca-de, te tú j'i-de leche-ti. ⁸ Nátu'un ká'an cháa yúku, ká'an-ri náún. Á nasu súni tu'un yá'a ká'an ley. ⁹ Chì nuu ley ja ní cháa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikì kítì jíkó, áchí. Á sikì xndikì ká'an Dios xí túu. ¹⁰ Xí máni sikì yóo ká'an tu'un-ún náún. Jandáa ja sikì yóo yóso. Chì kunì-ya já ná kúñukuu inì cháa jítu, ni'in-dé, te cháa jíkó, ná kúñukuu inì-de kee-dé. ¹¹ Nú nì kajakìn-ri tu'un Espíritu inì-ro, te stútú-rí ja kúchaku-ri nuu-ro, kuáchi xaan kúu náún. ¹² Nú sava cháa ío derecho-de kájikán-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakán máa-rí. Ko tú ní kákuu-ri kuatíñu-ri derecho-ri, chì sua kándo'o-ri te ní'in-rí náva'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. ¹³ Á tú kájinì-ri ja cháa kásatiñu inì ve'e ñi, inì ve'e ñi-ún kéndá ja káichaku-de. Te cháa kájatíñu onde nuu altar, sikì altar-ún káichaku ta'an-de. ¹⁴ Suni súan ní tá'ú tiñu Jító'o-yo já sikì tú'un va'a ná kúchaku cháa kájani tu'un va'a. ¹⁵ Ko ruu, tú náún ní jikán-ri ní ìn súan. Nì nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rí vina. Chì va'a-ga ná kúu-ri, nasu já kasú ìn cháa nuu-rí ja sátéyí-rí máa-rí jíín tiñu yá'a. ¹⁶ Vasa jáni-ri

tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyíí-rí máá-rí, chí níni skíkúu-rí sá'a-ya. Chí koo tündó'o síkí-rí, nú tú kani-rí tu'un va'a. ¹⁷ Te nú jín gusto máá-rí sá'a-rí súan, yúan te ní'in-rí ya'u-rí. Te vaša tú játa'an iní-rí, ko ní chaa-ya tíñu síkí-rí, te responsable-rí kúu. ¹⁸ Ndéja kúu ya'u-rí núsáá. Ja ná káka kuu-rí kani-rí tu'un va'a Cristo, ni tú níni yá'u-rí, ni tú jikán-rí derecho-rí síkí tú'un va'a. ¹⁹ Ja yúan, vaša tú naún chaa tíñ so'o-rí, já tíñu-rí nuu táká-ni, nává'a skándíja-ga-rí ñayívi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-rí máá-rí nuu cháa judío, nává'a kundéé-rí skándíja-rí chaa judío. Te nátu'un chaa yí'i nda'a ley, násá'a-rí máá-rí nuu cháa yí'i nda'a ley, vaša tú yí'i-rí nda'a ley, nává'a skándíja-rí chaa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú kájandatu nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-rí nuu ley násá'a-rí máá-rí nuu-dé, nává'a kundéé-rí skándíja-rí chaa tú kájandatu nuu ley, vaša ncháá ley Dios jín-rí chí yí'i-rí nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá iní, násá'a vitá-rí máá-rí, nává'a skándíja-rí chaa vitá iní-ún. Súan taká-ni modo násá'a-rí máá-rí nuu táká chaa, nává'a kundéé-rí nama-rí sava-de. ²³ Te ja síkí tú'un va'a kúu ja sá'a ndí'i-rí súan, nává'a ruu, suni ná ní'in-rí ta'u-rí ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájiní-ro já cháa kájinu carrera, chí ndí'i-de kájinu ndíja-de, ko ñn-ni-de kundéé-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndéé-ró kúnu-ró, nává'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te taká chaa káísiki, jito va'a ná'an-de máá-de. Te chaa-ún, súan kásá'a ndíja-de, nává'a ní'in-dé ñn premio ja kútú'ú. Ko yóó chí ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáá te modo súan, ndúkú ndéé-rí jínu-rí, tú jínu sání-rí. Modo súan kájatá'an-rí, tú skée íu-rí. ²⁷ Chí sua tíñ ní'in-rí máá-rí, te já'a-rí máá-rí, nává'a ma cháxio-ya rúu, vaša a ní jani-rí tu'un nuu sava-ga chaa.

10

Síkí ja káchiñú'ún-i ndoso

¹ Nání, kuní-rí ja ná júku'un iní-ro ndasa ní ka'íin ndíyi táa-yo núu vikó nu'ún, te ní kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, ní kajanducha-dé nuu vikó nu'ún jín núu mar. Chí taká-de, ní kajindikín-de Moisés. ³ Te taká-de, ní kayee-dé ndeyu ní ja'a máá-yá. ⁴ Te taká-de, ní kají'i-de ñn-ni nducha ní ja'a-ya. Chí ní kají'i-de nducha ní kenda chíi kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, ní ndikín yatá-dé, chí kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsí iní Dios jín kuá'a-dé. Ja síkí yúan kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñn modo nává'a koto nchaa máá-yó, te ma ndío ñáá iní-yo nátu'un ní kandío ñáá iní chaa-ún. ⁷ Ma chíñú'ún-ró ndosó jíná'an-ró nátu'un ní kasá'a sava máá cháa-ún. Chí súan yóso núu tutú: Ní kajungoo ñayívi ní kayee-í ní kají'i-i te ní kandukuíñi-i ní kajita já'a-i, áchí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó nátu'un ní kajika kuáxán sáva máá cháa-ún, te ní kají'i oko uní mil-de ja ñn kívi-ní. ⁹ Ni ma kóto nchaa-yo Jító'o-yo Jesucristo nátu'un sava máá cháa-ún ja ní kajito nchaa-de-ya, te ní kají'i-de ní sá'a koq. ¹⁰ Ni ma kútuku iní-yo nátu'un ní kakutuku iní sava-de, te ní kají'i-de ní sá'a ñn kue'e xaan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, ní kuu nává'a koto nchaa máá-yó. Te ja yúan, yóso-ún núu tutú vai nuu yóó, chaa kuní ndasa kuandí'i ñuyívi. ¹² Nú ñn chaa jáni iní-de ja kúndij ní'in-de, ná kóto va'a-de máá-de, nává'a tú ndua-de núsáá. ¹³ ñn-ni jito nchaa ja'ú róó, onde jín táká ñayívi. Ko bueno skíkúu Dios, te máá hora jito nchaa ja'ú róó, kuña-ya íchi kenda-ró, nává'a kundéé-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja kóto nchaa-ga róó, ja má kánda-ga-ro. ¹⁴ Nání máni.

Kunu-ró kóto-ró ndosó núsáá. M̄a chíñú'ún-ró. ¹⁵ Nátu'un jíin cháa ío káji xiní, súan ká'an-ri jíin-ró. Kani iní máá-ró naún tu'un ká'an-ri. ¹⁶ Vaso ij, já ní kasá'a ij-yo, nasu táká-yo káji'i ká'nu-yó niñí Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchí-yó, nasu táká-yo káyee ká'nu-yó yíki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Ch̄i ñin-ni staa-ún ío. Súan yóo, tini-yo kákuu-yó ñin-ni ñayivi, chi taká-yo káyee ká'nu-yó ñin-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a cháa Israel. Chaa káyee kiti já kásoko-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchí-ri núsáá. Játíñu ndoso náún, xí játíñu ndeyu ñin nuu ndoso náún. ²⁰ Túu, ch̄i ndeyu kásoko cháa s̄iin nación, nuu tachí kásoko-dé, nasu núu Dios. Te tú kuni-ri ja kétá'an ká'nu-ró jíin tachí. ²¹ M̄a kúu ko'o-ró iní vaso máá Jító'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. M̄a kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jító'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuni-yo kúkuñí iní Jító'o-yo sá'a-yó náún. N̄i-in-ga-yo vásá máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i kéndoo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ñin cháa, m̄a ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máá-de, chi ja vá'a inga ñan̄i tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi-i-ni ndeyu nuyá'u, kee-ro jíin'an-ró. Te nú kiyú'ú iní-ro, m̄a kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Ch̄i máá Jító'o-yo xín ñuyivi jíin táká ndatiñu ío iní, áchí. ²⁷ Te nú ñin cháa tú kándíja, te kana-de xiní-ro kée-ro jíin-de, te nú suni kuni-ro kí'in-ro, núsáá te kee-ro táká ja káni-de nuu-ro. Te nú kiyú'ú iní-ro, m̄a kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ñin cháa nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kandij nuu ndosó kúu, achí-de. Yúan-na te m̄a kée-ro, já kuáchi cháa n̄i kastu'ún-ún jíin kuáchi ja kiyú'ú iní-de. ²⁹ Sikí já kiyú'ú iní ká'an-ri. Ko nasu já sikí róo, ch̄i sikí já ingá cháa. Te nú kiyú'ú iní inga cháa, naja kóto nchaq-de ruu ndasa jika kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yée-rí, naja káka'an ndivá'a-de sikí-rí sikí ndéyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátíñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró nává'a m̄a skívi-ró cháa judío, ni cháa s̄iin nación, ni tikun̄i Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jíin táká tiñu sá'a-ri, kuni-ri ja ná kúsi iní taká cháa. Tú jítú iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máá-rí, ch̄i kuni-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga cháa, nává'a kaku-de jíin'an-de.

11

1 Ná ndáku-ró rúu jíin'an-ró, suni nátu'un ndáku máá-rí Cristo.

Ja ná kundasu xiní ñásí'í

² Bueno kánuku'un iní-ro rúu. Te ká'jin n̄i'in-ró jíin táká tiñu n̄i tá'ú-rí nuu-ro, jíin modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuni-ri ja ná kuni-ro jíin'an-ró ja Cristo kúu-ya xiní táká cháa. Te cháa kúu-de xiní ñásí'í. Te Dios kúu-ya xiní Cristo. ⁴ Taká cháa ja ndasu xiní-dé te jikan ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xiní-dé. ⁵ Ko taká ñásí'í, nú tú ndasu xiní-ñá te kakan ta'u-ñá xí káni-ña tú'un, já'a-ña tuka nuu xiní-ñá, ch̄i ñin-ni kúu nú seté xiní-ñá. ⁶ Ch̄i nú ñásí'í, tú jasú-ña xiní-ñá, ná sété-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xiti-ñá xiti-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Ch̄i cháa, m̄a kúu kasu-de xiní-dé, ch̄i muestra luu Dios kúu-de. Ko ñásí'í, ch̄i stá'an-ña ndasa luu káa iní yii-ñá. ⁸ Ch̄i tú ní sává'a-ya cháa jíin yiki ñásí'í, ch̄i sua ñásí'í jíin yiki cháa. ⁹ Ch̄i tú ní kúvá'a cháa ja kuátíñu-de nuu ñásí'í, ch̄i sua n̄i kuva'a ñásí'í ja sikí cháa. ¹⁰ Ja sikí táká ndajá'a ándiví te níni kundasu xiní ñásí'í. ¹¹ Ch̄i nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya

cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja sí'í, chí nú túu ñin, te ma koo inga. ¹² Chí nátu'un nì sáv'a-a-ya ñásí'í jíin yíki cháa, te vina kúva'a cháa chíi ñásí'í, ko Dios kúu I'a sáv'a'a taká-ni. ¹³ Kani inì máa-ró jíiná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasú xinì ñásí'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasú máa ñúyivi stá'an nuu-ro, ja tú luu jito cháa jíin íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñásí'í, te sía-ña íxi-ñá kee máa, luu jito-ña jíin, chí íxi-ún, nì ja'a-ya núu-ñá kundasú xinì-ñá. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kuní-de kutíxin-de jíin tú'un yá'a, ko yóo tú ká'io costumbre-yo súan, ni tikunì nì Dios.

Sikì xini máa Jito'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-rì inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-rì jíin-ró, chí tú kándutútú-ró ja sá'a va'a-ga-ro, chí sasua ñáa-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Yá'a ká'an-rì xna'an-ga. Nì jini tu'un-rì ja kásáin-ró máa-ró, máa hora kákutútú-ró. Te yaku kándija-rì. ¹⁹ Chí ñini koo ñayivi sásin ma'ñú-ró, náv'a kunì-ro ndé ñayivi kándija va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú ñin-ni nuu kándutútú-ró, nasu ja kúxini-ró cuenta máa Jito'o-yo kúu-ún núsáa. ²¹ Chí ná ñin ná ñin-ró, máni kanduu-ro núu ingá-de xna'an-ga kákunì-ro. Te ñin-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájinì-ró. ²² Á tú kánava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásá'ja inì-ro núu tikunì nì Dios. Te cháa tú naún káindá'á-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndasa ka'an-rì jíin-ró jíiná'an-ró. Kúsi iní-rì jíin-ró xí túu. Jíin tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-rì jíin-ró. ²³ Chí tu'un yá'a nì kutu'a-rì nuu máa Jito'o-yo. Te suni yá'a ní stá'an-rì nuu-ro jíiná'an-ró. Chí máa ákuáa ja ní kanastúu-de Jito'o-yo Jesús, nì kí'in-ya stáa. ²⁴ Te nì jikan ta'u-yá. Te nì sákuachí-yá. Te nì ka'an-ya: Kí'in te kee-ro jíiná'an-ró, chí yá'a kúu yiki kúñu-rì, te ja sikí róo nì kukuáchí. Súan sá'a-ró te ná núku'un inì-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan nì kí'in-ya vaso, nuu ní ndi'í nì kuxini-ya. Te nì ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáa ja ní sá'a-rì jíin ñíni-rì. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró náv'a ná núku'un inì-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chí taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kivi ní jíi'í máa Jito'o-yo kúu ja kákastu'ún-ró ondé kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñin cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de inì vaso Jito'o-yo yá'a, te nú tú jíin'ún sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yiki kúñu máa Jito'o-yo jíin núu ñíni-yá. ²⁸ Ná ñin ná ñin cháa, ná nándúkú víi-dé sikì máa-de núsáa. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de inì vaso-ún. ²⁹ Te nú ñin cháa tú jini-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chí ndonda kuachi sikì-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa káku'u, jíin cháa vitá inì, ká'jin ma'ñú-ró jíiná'an-ró. Te nì kaji'j yakú-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo sikí máa-yó, te ma ndonda kuachi sikì-yo. ³² Ko nú a nì ndonda kuachi sikì-yo, máa Jito'o-yo xndó'o-ya yóo, náv'a tú ta'nu ndatu-yo jíin ñayivi ñúyivi. ³³ Ñáni máni, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñin cháa jí'i-de sóko, ná kée-dé ve'e-de, náv'a tú ndonda kuachi sikì-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sándaq-rì ondé ná jáa-rì.

12

Sikì tá'u ja vái nuu Espiritu

¹ Ñáni, sikì taká ta'u ja vái nuu Espiritu, kuní-rì ja ná júku'un inì-ro jíin. ² A káiná'an-ró ja ná nì kakuu-ró cháa tú kákandija, te nì káindikin-ro yatá ndosó ñí'in núu, ndasa nì kakuu inì máa-ró núu. ³ Ja yúan kástu'ún-rì nuu-ro ja tú ni ñin cháa kuu ka'an tásí-de sikì Jesús, nú a yí'i-de Espiritu Dios. Te tú ni ñin-de

kuu ka'an-de: Jito'o-ri kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espíritu Santo. ⁴ Chì sìn sìn ta'u ní saka-yá, ko suni ìn-ni máá Espíritu kúu. ⁵ Te sìn sìn tiñu ñi chaa-ya siki-yo, ko ìn-ni máá Jito'o-yo kúu. ⁶ Te sìn sìn modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu l'a sá'a taká tiñu jín taká-yo. ⁷ Ko ná ìn ná ìn-de, ñi ja'a-ya tú'un Espíritu nuu-dé náva'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chì onde jín máá Espíritu ñi ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndíchí ìn-de. Te suni onde jín máá Espíritu ñi ja'a-ya tú'un ja júku'un ñi inga-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jín máá Espíritu ñi ja'a-ya já ná kándija va'a-de. Te suni jín máá Espíritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé siki taká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tiní yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sìn yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ìn-ni máá Espíritu. Sìn sìn sáka-yá nuu ìn ìn-de, ndasa játa'an ñi máá-yá. ¹² Chì nátu'un yiki kúñu ìn-ni kúu, te náva'a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ìn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chì jín ìn-ni máá Espíritu ñi kajanducha taká-yo, náva'a nduu-yó ìn-na ñayivi, vasa judío xí ñayivi ñuu Grecia, vasa chaa kúu mozo xí chaa jika kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, ñi kani'in-dé ìn-ni máá Espíritu ñi sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ìn pedazo-ni kúu, chì sua ndíso kua'a. ¹⁵ Chì nú ja'a ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chì tú kúu-ri nda'a, achì. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chì tú kúu-ri nduchi, achì. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndi'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndi'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te ñi jini-yo ndasa ñi jata'an ñi máá Dios te ñi chaa-ya taká pedazo-ún ná ìn ná ìn jika yiki kúñu. ¹⁹ Chì nú taká-ni ní kakuu ìn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yiki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chì kua'a ndija pedazo ío, ko máá ìn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jín ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. Suni súan ni ma kúu ka'an xin jín já'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. ²² Chì sua kánúú taká pedazo ndit'in ta'an jín yiki kúñu, vasa vitá-ga jito. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni ñi-yo já tú jín'ún jito, suu yuán ñukúún xa'an-gá jasú-yo núú. Te ja tú luu kájito-ún jini-yo, luu-ga kájasu-yo núú. ²⁴ Te pedazo ja lúu kájito-ún jini-yo, tú níni kúndasu nuu. Chì máá Dios, súan ñi chutá'an-ya yiki kúñu-ún, te jín'ún-gá ñi skéndo-yo já tú luu jito-ún. ²⁵ Náva'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máá, chì taká pedazo-ún, sua ìn núú ná koto va'a tá'an. ²⁶ Chì nú ìn-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo ìn jínu-ni kájatú. Te nú ìn-ni pedazo jito luu, taká-ni pedazo ìn ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róó, modo súan kákuu-ró yiki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu ìn ìn-ró. ²⁸ Te súan ñi jani máá Dios chaa kuaatíñu nuu tíku'ni: Ja ìn, apóstol, ja úu, chaa káani tu'un, ja uní, chaa kástá'an tu'un, yúan-na te chaa kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te chaa kásá'a tana, te vasa chaa chindéé tá'an, jín chaa kátá'ú tiñu, jín chaa ká'an tiní yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de káani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájiní-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tiní yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un sìn yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú ñi-ró ndúkú-ró tá'ú vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíná'an-ró. Ko ío inga modo va'a xa'an-gá, ná stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-ri náty'un káka'an chaa xí ndájá'a ándívi, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, te kúu-ri náty'un ñin kaa ja ndáxín káxín xí ñin platillo ja sáñaá. ² Te vasa jáni-ri tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i iní-ri taká tu'un sa'í jín taká tu'un ndíchí, te vasa kándíja téyí-ri ja kúu skuíó káni-ri yuku, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na tíñu-ri. ³ Te vasa ná sáka ndi'i-ri taká ndatíñu-ri kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-ri yiki kúñu-ri kayu, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na ya'u-ri ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú iní, ndíso paciencia, te ndíso tu'un kúmaní iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú ndíso tu'un kuásun iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú sávixi máá, ni tú sátéyí máá. ⁵ Tú ká'an ndiva'a. Tú ndúkú ja kúu máá. Tú kiti iní. Tú chú'un iní. ⁶ Tú ndúvatú iní, chí sua kúsí iní jín tíñu ká'io ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándíja. Ndi'i ñúkuu iní. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chí naa, te taká yu'u chí ndi'i, te tu'un ndíchí, chí taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú iní, ma náa kúti. ⁹ Chí yaku-ni tu'un kájiní-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máá tú'un ñi yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájiní-yo-ún kí'in. ¹¹ Ná ñi kuu-ri suchí yíkin, te ñi ka'an yíkin-ri núú, te ñi jani iní-ri náty'un suchí yíkin. Ko nuu ní kuu-ri chaa ñá'nu, te ñi chaxio-ri taká ja ní sá'a-ri ná lúli-rí-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó náty'un jín espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kuní ndijin-yo náty'un jín núu tá'an-yó. Te vina chí yaku-ni jiní-ri, ko kúkuéé-ga te kuní ndi'i-ri náty'un jiní káji-yá ruu. ¹³ Te vina ío uní tu'un játiñu ñi'in, tu'un kándíja va'a, tu'un káñukuu iní, jín tú'un kúndá'ú iní. Ko máá tú'un kúndá'ú iní, kánúú xáan-ga vasa úu-ga-ún.

14

Siki ja káka'an-i sñin yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jín tú'un kúndá'ú iní tá'an, te kuitú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u ja a Espíritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chí chaa ká'an-de sñin yu'u, jín Dios ká'an-de, nasu jín ñáyivi, chí tú ní ñin chaa júku'un iní naún ká'an-de, chí jín Espíritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko chaa jáni tu'un, jín ñáyivi ká'an-de, chí skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jín-i. ⁴ Chaa ká'an sñin yu'u, skuá'nu-de máá-de, ko chaa jáni tu'un, chí tiku'ni skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an iní-ri ja taká-ro ná kúu ka'an-ro sñin yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chí ñá'nu-ga chaa jáni tu'un vasa cháa ká'an sñin yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, náva'a kua'nu-ga tiku'ni sá'a-de jín. ⁶ Ñáni, vina te nú ja-ri nuu-ro te ka'an-ri sñin yu'u jín-ró, naún tíñu ní'in ja kúu róó, nú tú ka'an-ri ñin tu'un ñi kenda ndijin, xí ñin tu'un ndíchí, xí ñin tu'un stá'an-ri. ⁷ Ío ndíja ndatíñu kánda tí'ú ja kás'a ndusu, náty'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sñin sñin nota ndé'e, ndasa kuní-yo ndé yaa jiku-de jín xkuili, xí jín guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e káji, te ndé chaa sátu'a-de máá-de ja kuátá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róó jíná'an-ró, nú ká'an-ro sñin yu'u, te nú tú káji ká'an tu'un-ún, te ndasa júku'un iní-i naún tu'un ká'an-ro núsáa, chí kuachi tisi'ví-ró stívi-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío iní ñuyivi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un iní chaa jiní. ¹¹ Nú ruu tú júku'un iní-ri yu'u ká'an ñin chaa, te kúu-ri chaa jíká núu cháa ká'an-ún. Te chaa ká'an-ún, suni kúu-de chaa jíká núu-ri. ¹² Suni súan róó ja á kájitú iní-ro ní'in-ro tá'u Espíritu, ná ndúkú ndéé-ró náva'a skuá'nu va'a-ro

tíku'nj jíin. ¹³ Ja yúan nú ká'an ñin cháa sñin yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-ya náva'a kuu nasama-de tu'un. ¹⁴ Chj nú ruu kakan ta'u-rí jíin tú'un sñin yu'u, inji añú-rj kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-rj, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasasá'a-rj núsáa. Ná kakán ta'u-rí inji añú-rj, ko suni ná kakán ta'u-rí jíin tú'un júku'un inji. Ná káta-rj inji añú-rj, ko suni ná káta-rj jíin tú'un júku'un inji. ¹⁶ Chj nú máni tu'un jiní máa-ró jíin añú-ro nákuatá'ú-ró jíin, te ñin cháa tú tu'a, ndasa kunj-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chj tú jiní kuti-dé naún tu'un ká'an-ro. ¹⁷ Chj róó, bueno nákuatá'ú ndjja-ró, ko inga cháa-ún, tú já'nu tu'un inji-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, ja tini-ga yu'u ká'an-rj vásá táká róó. ¹⁹ Ko nuu tíku'nj, chj máá ú'un-ni tu'un ja júku'un inji-rj jíin, játa'an inji-rj ka'an-rj, náva'a suni stá'an-rj nuu sáva-ga cháa, vásá já ká'an-rj uxí mil tu'un sñin yu'u. ²⁰ Nñani, ma kóo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un júku'un inji-ro. Chj sua koo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un ñáá, ko ná yja va'a-ró jíin já jiní tuní-ro. ²¹ Súan yóso nú ley: Jíin cháa ká'an sñin yu'u, te jíin sáva-ga cháa ká'an tu'un jiká, súan ka'an-rj jíin ñáyivi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tu'un ká'an-rj, áchí máá Jíto'o-yo, áchí. ²² Ja yúan táká yu'u, máni tuni-ni kákuu nuu cháa tú kákandjja, nasu núu cháa kákandjja. Ko tu'un jáni-yó, tuni nuu cháa kákandjja kúu-ún, nasu núu cháa tú kákandjja. ²³ Núsáa te nú taká tiku'nj ndutútú ñin-ni lugar, te taká súan ka'an sñin sñin yu'u, te yúan jakoyo cháa tú tu'a xí cháa tú kákandjja, á tú ka'an-de ja kánda tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi ñin cháa tú kándjja xí ñin cháa tú tu'a, te kunj-de kuachi máa-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú ví-dé sikj máa-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tu'un jáni sa'í inji añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuñi jítí-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tu'un ja ncháa ndija Dios jíin-ró. ²⁶ Nñani, ja yúan nú kándutútú-ró, te ná ñin ná ñin-ró íó ñin yaa kata-ró, íó tu'un stá'an-ro, íó sñin yu'u ká'an-ro, íó tu'un sa'í ká'an ndijin-ro, íó ja násama-ró tú'un sñin yu'u. Ndi'i ná sá'a-ró jiná'an-ró náva'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú íó cháa káka'an sñin yu'u, ná kóo tu'un-ún ja jíin úu-de xí jíin uní-de. Ko ñin-ni-de ñin-ni-de ná ká'an. Te ñin-de ná násama-de tu'un sñin yu'u. ²⁸ Te nú túu cháa nasama tu'un íó, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáa. Te ná ká'an máa-de ja máa-de jíin Dios. ²⁹ Suni súan cháa kájani tu'un, ná ká'an uu xí uní-de, te sava-ga-de ná nándúkú ví-dé-ún. ³⁰ Te nú inga cháa káncháa-ún, a nj jiní ndijin-de yakú tu'un sa'í, te cháa nj kejá'a ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chj taká-ro kuu kani-ró tú'un ñin-ni-ró ñin-ni-ró, náva'a ná kútu'a taká-ro, te ndundéé inji taká-ro. ³² Te inji añú taká cháa kájani tu'un, kájanatu nuu máa cháa kájani tu'un-ún. ³³ Chj Dios, nasu Dios sáva kúu-ya, chj sua vindaa vinené sá'a-ya. Te nátu'un kásá'a-i nuu taká tiku'nj cháa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasi'í yu'u-ña nuu kándutútú-ró. Chj tú permiso ka'an-ña, chj nasu ñá'nu-ga kúu-ña nátu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñin tu'un kákuñi-ña, te onde ve'e ná kaká tu'un-ña máa yí-ña, chj tuka nuu kúu nú ka'an ñin ñasi'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jiná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máa-ni-ró ní ja tu'un-ya náun. ³⁷ Te nú ñin cháa jáni inji-de ja ñin cháa jáni tu'un kúu-de, xí jika Espiritu jíin-de, ná chú'un va'a inji-de, chj tiñu nj tá'ú máá Jíto'o-yo kúu tu'un cháa-rj nuu-ro. ³⁸ Ko cháa tú játu'ún tú'un yá'a, suni tú játu'ún-yó-de. ³⁹ Nñani, ja yúan ná kuitú iní-ro káni-ró tú'un jiná'an-ró, te ma kasú-ro núu cháa ká'an sñin sñin yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkuún ná sá'a káji-ró táká tiñu jiná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

1 Nāni, vina te kástu'un-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-rí nuu-ro sáa. Chi tu'un yúan, suni a nì kajatá'ú-ró, te suni jín tú'un yúan ká'jin nì'in-ró, ² chi suni jín tú'un-ún nì kakaku-ró, te nú kátjin nì'in-ró tú'un nì jani-rí nuu-ro, nú tú ní kákandíja sáni-ró. ³ Chi suni tu'un kánúú já ní nì'in-rí-ún, nì nastá'an-rí nuu-ro: Já ní jì'i Cristo ja sikí kuáchi-yó, nátu'un ká'an tutu. ⁴ Te nì yuji-ya. Te nì nachaku-ya núu uní kiví nátu'un ká'an tutu. ⁵ Te nì ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vása ní ndenda-ya núu máa uxí uu-de. ⁶ Te vása ní ndenda-ya núu ví'i-gá u'un ciento ñani-yo ká'jin tútu-de. Te sava cha-a-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a nì kaji'i-de. ⁷ Te vása ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vása núu táka apóstol. ⁸ Te onde sandí'i-na, te suni nì kenda-ya núu-rí, nátu'un nuu ñin suchí xánú. ⁹ Chi ruu kúu cha-a lúli-ga nuu táka apóstol, ja kúka nuu-rí kunání-rí apóstol, kuachi ja ní chindikín-rí tik'u'ní Dios. ¹⁰ Te káa-rí nátu'un íó-rí, chi súan nì jika tu'un luu íó iní Dios jín-rí. Te tu'un luu íó iní-ya, tú ní jika sáni jín-rí, chi sua nì sátiñu-ga-rí vása táka máa cháa-ún. Ko nasu ruu, chi tu'un luu íó iní Dios ja jika jín-rí-ún, nì sá'a. ¹¹ Núsáa te vaša ruu xí vaša cha-a-ún, súan kájani-rí tu'un, te súan kákandíja-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an sava tá'an-ró já tú ñaún ndiyi nachaku núsáa. ¹³ Chi nú tú ñaún ndiyi nachaku, suni tú ní nachaku Cristo núsáa. ¹⁴ Te nú tú ní nachaku Cristo, kájani sáni-rí tu'un-ya, te suni kákandíja sáni-ró-yá núsáa. ¹⁵ Cha-a tú káka'an ndaa tu'un Dios kakuu-rí nú súan, chi nì kaka'an-rí ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáa. ¹⁶ Chi nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní nachaku Cristo núsáa. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní nachaku-ya, kákandíja sáni-ró-yá núsáa, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan íó, te a nì kanaa táka cha-a ja ní kaji'i nuu ndá'a Cristo núsáa. ¹⁹ Te nú nini máa vína-ni ja káichaku-yo, káñukuu iní-yo Cristo, cha-a ndá'ú ñi kakuu-yó vása sáva-ga cha-a núsáa. ²⁰ Ko vina a nì nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máa-ya nì nachaku xna'an-ga vása táka ja ní kaji'i. ²¹ Chi ja sikí ñin cha-a, te nì cha-a kue'e kuu-yo. Suni súan ja sikí ñin cha-a, te nachaku ndiyi. ²² Chi nátu'un káji'i taká-i nì sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná ñin ná ñin-de ndasa kándita koyo tá'an máa-de: Cristo xna'an-ga, te onde ncha-a Cristo, te nachaku cha-a káyi'i nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandí'i-na te xnaa ndí-i-ya já kátá'ú tiñu, jín táka ja kakuñá'nu, jín táka ja kátjin so'o. Yúan-na te nuu máa Táa-yo Dios te naku'a-a-ya ñúu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chi tá'ú nini máa-yá tiñu onde ná kúxiukú táka ja kájito u'u-ya chíu ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máa kué'e kuu-yo, já jito u'u yóo, chi onde sandí'i-na te xnaa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatiñu nì ki'in Dios, nì chúkú-ya chíu ja'a Cristo, te sikí já ká'an súan, ja yúan jini kaji-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chi a nì chí'i Dios taká-ga ndatiñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a nì ndí'i taká ndatiñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máa Sé'e-ún kiví-ya ndá'a máa I'a ja ní chí-i-ya táka ndatiñu-ún nda'a-yá, náv'a máa Dios kutiñ ndí-i-ya táka ndatiñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a cha-a kájanducha sikí ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáa, naja kájanducha-dé sikí ndiyi núsáa. ³⁰ Te ruu, naja ndíta'an hora káindee iní-rí koto-rí tundó'o núsáa. ³¹ Nāni, ká'an ndaa-rí, chi ja sikí róo jíná'an-ró kúu ja sáteyí-rí máa-rí nuu Jíto'o-yo Cristo

Jesús, ndita'an kiví jí'i-ri. ³² Nátu'un cháa yúkú ká'an-ri. Ní kajatá'an-ri iní ñuu Éfeso jíin kiti xáan, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-ri ni'in-rí núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chí yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Mā xndá'ú-ro máá-ró, chí nú kájika-ró jíin cháa ñáá, te sáchá'an-de róó, vasa va'a tiñu kásá'a-ró núu. ³⁴ Ná kóo káji iní-ro jíin tiñu ndaa. Mā sá'a-ga-ro kuáchi jíiná'an-ró. Chí sava-de, tú kájiní-de nuu Dios. Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an ñin cháa: Ndasa nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki kúñu-ún nchaa jíin, achi-de. ³⁶ Já xíní ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, mā náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuní, nasu jakín-ro yukú ja kóo kúkuéé-ga, chí máá nuní víchí kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nuní-ún, ndasa ní jata'an iní máá-yá, te ná ñin ná ñin tata jíin yukú máá. ³⁹ Taká kuñu, nasu ñin-ni kuñu kúu. Ko ñin kuñu kúu ndija kuñu cháa. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tiyáká, te inga kúu kuñu tisaá. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sñin luu káa ja ío andíví, te sñin luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sñin luu káa ndikandii. Te sñin luu káa yoó. Te sñin luu káa tiñúú xíní, chí tú ñin nuu lúu kándaa tiñúú xíní-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te mā té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vjta, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yúkú, te naschakú-ya já kí'vi ndee andíví. Ío yiki kúñu yúkú, te ío yiki kúñu yí'i ndee andíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ní kuu-de ñin cháa ní kuva'a jíin vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandí'i-ná kúu máá-yá, te náschakú-ya-í jíin Espíritu-ya. ⁴⁶ Ko cháa xnáñúú, nasu cháa yí'i ndee andíví kúu-de, chí cháa yúkú kúu-de. Yúan-na te vásá ní cháa cháa yí'i ndee andíví. ⁴⁷ Cháa xnáñúú kúu cháa nuu ñú'un, chí jíin tikacha ní kuva'a-de. Te cháa uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸ Taká cháa nuu ñú'un káa nátu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká cháa onde andíví káa nátu'un máá cháa andíví-ún. ⁴⁹ Te nátu'un kájito-yó ndasa ní kaa cháa tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cháa andíví-ún. ⁵⁰ Ñáni, tu'un yá'a ká'an-ri, chí kuñu jíin niñí, mā kúu ni'in tá'u iní ñuu nuu tá'u Dios tiñu. Ní ja te'yú, mā ni'in tá'u já má té'yú. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-ri ñin tu'un sa'í jíin-ro. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Já ñin nú núu-ni, nátu'un ñin nakuaní-ni-yó, nuu ndí'i-na nde'e clarín. Chí nde'e clarín, te nachaku taká ndiyi, te mā té'yu-ga. Te yóó, chí nasama-yó. ⁵³ Chí ja te'yú yá'a, kánúú núku'un ja tuká te'yú. Te ja kúu yá'a, kánúú núku'un ja tuká kuu kuti. ⁵⁴ Te nú ja te'yú yá'a, nukú'un ja tuká te'yú, te ja kúu yá'a, nukú'un ja tuká kuu, yúan-na te skikuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ní kundéé-yá ní ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵ Róo kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jíin-rí. Róo kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chí iñu kué'e kuu-yo kúu kuachi. Te fuerza kuachi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ⁵⁸ Ñáni máni, ja yúán ná kuíñi ní'in-ró, mā náyyu'ú-ro. Nene ná xndea-ga-ro jíin tíñu kuní máá Jíto'o-yo. Chí a kájiní-ro já tú kásatiñu sáni-ró núu máá Jíto'o-yo.

16

Siki já kakín-i xu'ún kuátíñu

¹ Siki xú'ún kájakín-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ní tá'ú-rí tiñu nuu tiku'ní ndañúu Galacia. ² Ndita'an kiví ñin semana, ná ñin ná

ɨn-ró vé'e-ró chíva'a síin-ró yakú najíin, ndasa n̄i jatú'un-ya ní'in-ro, náva'a nú n̄i jaá-ri te tú níni kakín-ro. ³ Te nú n̄i jaá-ri, te koo cháa kají máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te tájí-rí-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yakú ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni ki'in-ri, te k̄ingoyo-de jíin-rí.

Consejo jíin sá'an kúta'u

⁵ Te jaá-ri nuu-ro, te nú n̄i ja'an-ri ñuu Macedonia chí ichi ñuu Macedonia ja'a-ri jaá-ri. ⁶ Chí sanaa te kendoo-ri jíin-ró, xí sjá'a-ri víko víjin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuní-ri ki'in-ri. ⁷ Chí vina tú kuní-ri ja ká'an-ri jíin-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, chí ñúkuu iní-ri kendoo-ri jíin-ró yakú kivi, te nú kuá'a máá Jító'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendoo-ri iní ñuu Éfeso, onde jaá kivi Pentecostés. ⁹ Chí bueno n̄i nuña ɨn yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kájasu ichi ío. ¹⁰ Te nú n̄i jaá Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, chí tiñu máá Jító'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ɨn-ró ma sájá'a iní-ro núu-dé núsáa, chí sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-rí, chí kundatu-ri-de jíin ñani-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an n̄i'in-ri jíin-de ja ná jaá-de nuu-ro jíin ñani-yo. Ko ni ɨn modo tú ní jata'an iní-ya jaá-de vina. Ko jaá ná'in-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito iní-ro jíiná'an-ró. Kúini n̄i'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró. Cuenta cháa téyí sátiñu-ró, te ná koo fuerza iní-ro. ¹⁴ Jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an sá'a-ró táká tiñu. ¹⁵ Ñani, a kájiní-ro ja vé'e Estéfnas n̄i kákandíja xna'an-ga iní ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñáyivi ndoo. ¹⁶ Te ká'an n̄i'in-ri jíin-ró ja ná kivi-ró chí nda'a ñáyivi kásá'a súan, jíin núu táká ñáyivi káchindéé tá'an jíin-ró, jíin ñáyivi kásatiñu jíin-ró. ¹⁷ Kúsi iní-ri ja ní cháa Estéfnas jíin Fortunato jíin Acaico, chí cháa-ún kákuu yunúu-ro ja tú ní ká'in presente-ro. ¹⁸ Chí n̄i ndundéé iní añú-ri jíin iní añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuátú'ún-ró cháa kaa súan. ¹⁹ Sándéé iní-ro, áchí tiku'n̄i ká'jo ndañúu Asia. Aquila, jíin Priscila, jíin tiku'n̄i nátaqa iní ve'e-de, onde jíin máá Jító'o-yo káka'an n̄i'in-de ja ná sándéé iní-ro. ²⁰ Sándéé iní-ro, áchí taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé iní, n̄i cháa máá-rí Pablo jíin ndá'a-rí. ²² Nú ío ɨn cháa ja ná tú kúmaní-dé jíin Jító'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ní Táta. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíiná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú iní-ri taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná koo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, chî súan nî jata'an inî Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'nî Dios kánchaa inî ñuu Corinto, onde jín núu táká ñayivi ndóo káxiukú níí ñúu Acaya. ² Tu'un luu ío inî, jín tú'un kuaká'nu inî, ja kú nuu máa Táa-yo Dios, jín já kú nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasá nî sándéé inî Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, chî Táa tu'un kúndá'ú inî yóo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé inî-yo kúu-ya. ⁴ Te máa-yá, chî já'a-ya tú'un ndéé inî-yo núu táká túndó'o káta'an-yo, nává'a yóo, suni kuu kuá'a-yó tú'un ndéé inî nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé inî-yo sá'a Dios ja ká'an máa-yó máa tú'un ndéé inî. ⁵ Chî nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé inî-yo sá'a máa Cristo. ⁶ Ko nú kájito máa-rí túndó'o, yuán kúu ja ná káku máa-ró te koo ndéé inî-ro. Xí nú kándundéé inî-ri, yuán kúu ja ná ndúndéé inî-ro. Chî ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o nî kando'o-ri. ⁷ Te tú násama inî-ri ja káñukuu inî-ri sikí róo, chî a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an inî-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un inî-ro sikí túndó'o nî kata'an-ri inî ñuu Asia. Chî nî kuku'á inî añú-ri já á yani ma kánda-ri, te káinda-tu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núu. ⁹ Ko máa-rí, a nî kaja'ncha inî-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya nává'a ma kándíja-ri ja kúu nama-ri máa-rí, chî sua nuu Dios ja náschakú-ya ndíyi, kándíja-ri. ¹⁰ Chî máa-yá, nî nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu inî-ri, ja súni nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chéndéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, nává'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sikí rúu, ná nî kani'in-rí ta'u-rí nî sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jaq yachi Pablo

¹² Chî jín yá'a kúu ja kásatéyi-rí máa-rí. Chî inî añú-ri kúu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkuún-rí inî ñuyivi, jín tú'un ndoo inî, jín tú'un kájí inî cuenta Dios, nasu jín tú'un ndíchí cuenta ñuyivi, chî sua jín tú'un luu ío inî Dios. ¹³ Chî tuká káchaa-ri tu'un jáa núu-ro, chî ja á káka'u-ró-ún kúu, te a kájuku'un inî-ro. Te ñúkuu inî-ri ja ná júku'un va'a va'a inî-ro, ¹⁴ chî ndaa, kájuku'un inî-ro ñin tá'ú, ja onde kiví ncháa máa Jito'o-yo Jesús, te koo sî inî-ro já sikí rúu, te suni súan koo sî inî-ri ja sikí róo jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan nî jani ndija inî-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, nává'a kusí inî-ro úu jínu. ¹⁶ Chî ichi núu-ro jáa-ri, yúan-na te ja'a-ri kí'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róo nachu'un íchí-ró rúu kí'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan nî kuu inî-ri ja-a-ri, te chaá nátu'u inî kúu-ri náún. Xí tú'un ja jáni inî-ri sá'a-ri-ún, tu'un jáni yúkú-ni inî máa-rí kúu náún. Yachi ká'an-ri: Kuu, kuu, yúan-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Chî skíkuu

va'a Dios, te jini-ya já tú'un káka'an-ri jín-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yúan-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jín Timoteo jín ruu, ni kajani-ri tu'un-ya núu-ro. Te jín-ya, nasu tú'un kuu, jín tú'un túu ío, chi nuu máa-ya, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Chi taká tu'un ni keyu'u Dios, ni ka'an: Kuu, ja cuenta máa-ya. Te máa-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-ya, chi kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an ni'in ruu jín róo jín Cristo. Te ni chaa-ya tíñu siki-yo. ²² Te suni máa-ya, ni chaa-ya tuni siki-yo, te ni ja'a-ya Espiritu-ya ini añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-ri Corinto, chi tú kuní-ri kana jín-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni ini añú-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutiin ni'in-ri so'o-ró ndasa kákandja-ró, chi sua káchindéé tá'an-ri jín-ró já ná kúsi-gá ini-ro. Chi ká'jin ni'in-ró jín tú'un kákandja-ró.

2

¹ Ko súan ni chaa ini-ri ja má jaa-ri inga jínu nuu-ro jín tú'un ndúkuí'a ini-ro sá'a-ri. ² Chi nú ndúkuí'a ini-ro sá'a-ri, te ndé chaa kúu ja násási ini ruu, chi suni máa cháa ja ndúkuí'a ini sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a ni chaa-ri nuu-ro, nává'a nú ni jaa-ri, te ma kúkuí'a ini-ri sá'a chaa ja násási níni ini ruu jian. Te jáni ndija ini-ri ja nátu'un kúsi ini-ri, suni koo si ini taká-ro. ⁴ Chi siki já jito xa'an-ri tundó'o, te tá'u'u ini añú-ri, te xa'an ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-ri tutu yá'a nuu-ro, nává'a ná kuní-ro já maní xa'an-ri jín-ró, nasu já ndúkuí'a ini-ro sá'a-ri.

Siki tú'un kuña ká'nu ini

⁵ Ko nú in chaa sakuí'a ini-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jín-rí, chi suni onde siki taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-ri, nává'a tú ka'an xa'an-gá-ri nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, ni kákana jín-ró núu-dé, te su súan-ni a ni kuu castigo yá'a siki in chaa súan. ⁷ Já yúan súa ná sá'a-ró túká'nu ini-ro núu-dé jíná'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé ini jín-de, nává'a má ndáki'vi tu'un kuí'a ini-ún xiní-dé. ⁸ Te ká'an ni'in-ri jín-ró, ja ná náka'an maní-ro jín-de jíná'an-ró. ⁹ Chi suni ja siki tíñu yá'a kúu ja ni chaa-ri nuu-ro, nává'a koto nchaa-ri róo, te kuni-ri nú kájandatu va'a-ró taká tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró túká'nu ini-ro núu in chaa, suni ruu. Te nú ni sá'a-ri túká'nu ini-ri nuu in-de, siki já maní-rí jín-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-ri túká'nu ini-ri nuu-dé, ¹¹ nává'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóo, chi a ká'jini va'a-yó modo tñn yátá-ún yóo. ¹² Ná ni ja'an-ri nuu Troas ja káni-ri tu'un va'a Cristo, ni nuña ichi já ká'an-ri ni sá'a máa Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi ini añú-ri chi tú ní nani'in-ri ñani-ri Tito. Yúan-na te ni nakuatá'ú-ni-ri nuu taká chaa-ún, te ni ki'in-ni-ri ichi kuá'an-ri nuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chi taká lugar jichá nuu tu'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te ká'jini tu'un-i-ya. ¹⁵ Chi tu'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tu'un-ún nuu cháa kákaku jín núu cháa kánaa. ¹⁶ In chaa-ún, vasa jini so'o-de tu'un-ún, ná kúu i-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja siki taká tu'un yá'a, ndé chaa kanda jín. ¹⁷ Chi nasu cháa ká'xikó tú'un Dios cuenta mercancia kákuu-ri, vasa kásá'a sava chaa súan, chi sua chaa ndaa kákuu-ri. Nátu'un chaa ni táji Dios vai kákuu-ri, chi Dios, jini-ya ndasa káka'an-ri tu'un Cristo.

3

Siki tú'un contrato jáa

1 A *nj* ndejá'a-yó ingá *jínu* ká'an-yo já'a máa-yó náún, xí kánandí'i-ri tutu ka'an ja'a-ri ja kúu róo, xí tutú ka'an-ro já'a-ri nátu'un sava-de náún. 2 Róo kákuu tutu-ri yoso-ro iní añú-ri, te kájiní taká cháa nuu, te káka'u-de. 3 A kájiní ndijin-i ja róo kákuu tutu *nj* chaa Cristo, ja ní kaskáka-ri, ko nasu *jín* tinta, *chj* *jín* Espiritu Dios, I'a chakú, *nj* chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, *chj* ichi iní añú. 4 Yuán kúu tu'un kájani ndija iní añú-ri *jín* núu Dios sá'a máa Cristo. 5 Nasu kájani iní-ri ja kákundéé máa-ri ja máa-ri sikí tíñu-ún, ja kákuu iní-ri. *Chj* súan já'a máa Dios tu'un ja kúndéé-yó. 6 *Chj* sikí *ín* contrato jáá, játiñu va'a-ri sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, *chj* ja ká'an máa Espiritu kúu. *Chj* letra já'ni, ko Espiritu náschakú. 7 Te tu'un-ún ja kúu-yo *jín* núu, *chj* *nj* yoso núu yúu. Te xaan ní ndii ncháa *kivj* ní chaa-ún. Te *nj* ndii ncháa nuu Moisés *nj* sá'a. Te ja yuán tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vása kuéni kuéni *nj* nda'va ja ndii ncháa-ún. 8 Te nú súan ío yuán, naga *nj* kuu tu'un Espiritu. Á tú ví'í-gá ndii ncháa nuu. 9 *Chj* nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo *jín*, *nj* ndii ncháa, ví'í-gá ndii ncháa xaan tu'un nasándaá yóo. 10 *Chj* ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndii ncháa *jín* yá'a, *chj* *nj* in-ga ndii ncháa yá'a. 11 *Chj* nú ja ní nda'va-ún *nj* ndii ncháa, ví'í-gá ndii ncháa ja kóo ní káni. 12 Nú súan káñukuu iní-ri, te ná chúndéé iní-ri ka'an-ri núsáá, 13 te tú kásá'a-ri nátu'un *nj* sá'a Moisés, ja ní jasú-de *ín* sa'ma núu-dé, náva'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. 14 Ko iní añú máa cháa-ún *nj* ndasú, *chj* onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'an, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, *chj* onde nú kándija-yó Cristo, yúan-na te kuxio sa'ma-ún *ki'in*. 15 Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu *nj* chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. 16 Ko nú naxió káva iní-de nuu máa Jito'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni *ki'in*. 17 *Chj* máa Jito'o-yo kúu-ya Espiritu. Te nuu ío Espiritu máa Jito'o-yo, yúan ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. 18 Núsáá te taká máa-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó núu máa Jito'o-yo, nátu'un nuu *ín* espejo, ndasa ndii ncháa nuu-yá. Te suni súan ndii ncháa kánasama-yó nátu'un káa máa-yá. Súan sá'a Espiritu Jito'o-yo *jín*-yó.

4

1 Ja yuán ní chaa-ya tíñu yá'a sikí-ri nátu'un *nj* kundá'ú iní-ya rúu. Te tú kákuítá-ri, te tú káyú'ú-ri. 2 *Chj* sua *nj* kachaxio-ri tu'un yísá'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-ri kájika kuu-ri, ní tú kánasama-ri tu'un Dios, *chj* sua káka'an ndijin-ri tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájiní iní añú-í ja káka'an va'a-yó onde nuu Dios. 3 Te nú sáni-ga ndasú sikí tú'un va'a káka'an-ri, nuu cháa naa ndasú sikí. 4 *Chj* ja *ín* so'o ñuyivi yá'a, *nj* jasú xinj cháa tú kákandíja, náva'a tú tuun ndua tú'un va'a nuu já *jín* tuní chaa-ún, te kunj-de ndasa luu kánchaa Cristo, *chj* muestra Dios kúu-ya. 5 *Chj* nasu tú'un máa-ri kájani-ri, *chj* tu'un máa Jito'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-ri mozo-ro já sikí Jesús. 6 *Chj* Dios kúu I'a *nj* tá'ú-yá tíñu ja ná kúndijin ñuñáa. Te *nj* stúun-ya iní añú-ri, náva'a ná kuní-ri nuu Jesucristo ndasa ndii ncháa Dios.

Ndaso ndo'o ñayivi kándíja

7 Ko tu'un yá'a ñú'un iní yiki kúñu vitá xaan-ri, náva'a ná kuní-ri ja onde nuu Dios kúu nuu *ki* fuerza *nj* in xaan, nasu núu máa-ri kéndá. 8 Kájito-ri tundó'o taká lado, ko kákanda-ri *jín*. Tú kákutuní iní-ri ndasa sá'a-ri, ko káñukuu ná'in iní-ri. 9 Káchindikín-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. 10 Te taká lado kájika kuu-ri, te nene a yani kuu yiki kúñu-ri, ná *nj* *jí* Jesús, náva'a *jín* yiki kúñu-ri te ná kuní ndijin-i tu'un *nj* nachaku Jesús. 11 *Chj*

ruu, nini káichaku-ri, nene kája'a-ri máá-rí, te ná kúu-ri nú kuu-ri sikí Jesús, náva'a jíin yíki kúñu ndá'ú-ri yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un nì nachaku Jesús. ¹² Já yúán jika kue'e kuu-ri jíin-rí, te jíin-ró jika tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko ñin-ni modo kákandíja-ri, nátu'un chaa nì chaa nuu tutú: Nì kandíja-ri te ja yúán ní ka'an-ri, áhí. Suni súan kákandíja-ri, te ja yúán káka'an-ri. ¹⁴ A kájiní-ri ja máá l'a nì naschaku Jesús, suni naschaku-ya rúu jíin'á-ri ja jíin Jesús, te kani-ya rúu nuu-ya onde jíin róo jíin'á-an-ró. ¹⁵ Chi taká tundó'o yá'a kándo'o-ri ja sikí róo jíin'á-an-ró, náva'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná kaa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Já yúán tú káyú'ú-ri, chi sua ndújáá añú-ri ñin ñin kivi, vasa kuakuítá yiki kúñu-ri. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-ri vina, tú ká'ú kúu, chi núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'u ñá'nu, luu xaan, kúu-ri ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndátíñu ja jíiní ndijin-yo núu, chi sua kánde'é-rí nuu ndátíñu ja tú jíiní ndijin-yo núu. Chi ndatíñu ja jíiní ndijin-yo núu, ja'a-ni kí'in. Ko ndatíñu ja tú jíiní ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ní kuva'a jíin ndá'a

¹ Chi a kájiní-ri ja vé'e kuui ncháá-ri nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-ri ñin ve'e ká'nu nuu Dios, ko ñin ve'e ja násu jíin ndá'a ní kuva'a, chi ní káni súan-ni ío máá onde andívi. ² Te ja sikí yá'a kúu ja kájaka nuu iní-ri, chi kákuni-ri kundasu ve'e-ri andívi-ún sikí-rí. ³ Chi nú ná nándasu sikí-rí, te ma koo víchí líi-gá-ri. ⁴ Chi suni súan ruu ja ká'jin-ri iní ve'e kuui yá'a, ndá'ú xaan kájaka nuu iní-ri, chi tú kákuni-ri kúvíchí líi-rí, chi sua kákuni-ri koso tá'an ku'un-ri, náva'a kunuu ja kúu-ún kí'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. ⁵ Ko l'a nì sáva'a ruu ja súan nduu-ri, Dios kúu-ya. Te máá-ya nì ja'a-ya Espiritu iní-ri ja kúu seña nuu-rí. ⁶ Já yúán nené ká'io ndéé iní-ri. Te kájiní-ri ja níni ká'jin-ri chi yiki kúñu yá'a, kájika kuu jíká-rí nuu máá Jító'o-yo. ⁷ Chi sikí ja kákandíja-ri te kájika-ri, nasu ja kánde'é-rí nuu. ⁸ Ko tú yú'ú-ri, vasa ví'i-gá kákuni-ri kenda-ri chi yiki kúñu yá'a, ja nájaa-ri kuxiukú-rí jíin máá Jító'o-yo. ⁹ Nándúkú ndéé vá'a-ri núsáá, vasa ká'jin jíká-rí, xí káxiukú-rí ve'e ká'jin yani-ri, ko ná kúsi iní-ya sá'a-ri. ¹⁰ Chi níni kuíñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yó, náva'a kí'in ñin ñin-yó yá'u-yó nú ndasa tíñu nì kasá'a-yó jíin yíki kúñu-yó, vasa va'a xí vasa ñáá.

Ndasa naketá'an-i jíin Dios sá'a-yó

¹¹ Kájiní-ri kuandatú-ri nuu máá Jító'o-yo, te káskándíja-ri ñayivi. Ko a jíin ndijin Dios ruu jíin'á-an-ri, te suni káñukuu iní-ri ja kájiní ndijin-ro rúu jíin iní añú-ro. ¹² Nasu núu-ro káka'an tuku máá-rí ja'a máá-rí, chi kákastu'ún-ri modo ndasa sátéyí-ró máá-ró sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tú'un xndíó káni-ró núu chaa ja kásatéyí-de máá-de ja kánde'é-de ndasa kánda nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda iní añú-de. ¹³ Chi nú chaa kándaachi kákuu-ri, sikí ja játiñu-ri nuu Dios kúu. Te nú chaa ká'io káji iní kákuu-ri, sikí ja játiñu-ri nuu róo kúu. ¹⁴ Chi tu'un kúnda'ú iní Cristo, stéuu ruu sá'a-ri tíñu yá'a. Chi súan kájani iní-ri ja nú ñin-ya ní jí'i ja'a taká ñayivi, te nátu'un nì káji'i taká-i núsáá. ¹⁵ Te nì jí'i-ya já'a taká ñayivi. Já yúán ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, chi kuchaku-i ja sikí máá-ya, l'a nì jí'i te nì nachaku ja sikí máá-i. ¹⁶ Já yúán onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma káni yúku iní-ri koto-ri ni ñin ñayivi, vasa súan nì kájani yúku iní-ri sikí Cristo sáá, ko vina tuká jáni iní-ri súan.

¹⁷ Chì nú ñn ñáyivi yí'i-i nda'a Cristo, a nì nduu jáa-i, te tu'un tú'ú, a nì kaja'a kua'an. Te vina a nì ndi'i nì kandujáa. ¹⁸ Te ndi'i ya'á ní sá'a Dios. Chì máa-yá a nì naskétá'an-ya rúu jín máa-yá nì sá'a Cristo. Te nì chaa-ya tínu siki-ri ja kástu'un-ri ndasa naketá'an-i jín-ya. ¹⁹ Te jandáa, chì jín Cristo nì jiku Dios, náskétá'an máa-yá ñuyivi jín máa-yá, te taká kuachi kás'a cháa tú ní chí'i-ya cuenta siki-dé. Te nì chaa-ya tínu siki-ri ja ná káni-ri tu'un ndasa naketá'an-i jín-ya. ²⁰ Ja yúan vái koyo-ri jín sí'ví máa Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-ri. Te káka'an nda'ú-ri jín-ró jín sí'ví máa Cristo, ja ná náketá'an-ró jín Dios. ²¹ Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te nì nduu-ya kuáchi nì sá'a Dios ja yóó, náva'a kendo ndaa-yó modo Dios sá'a Cristo.

6

¹ Suni súan ruu, káchindéé tá'an-ri jín-ya. Te káka'an nì'in-ri jín-ró ja má kuatá'ú sáni-ró tú'un luu ío inì Dios. ² Chì áchí-ya: Máa kivi vá'a nì jini so'o-ri tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaku-ró ní nama-ri róó. Vina-ni kúu máa kivi vá'a, vina-ni kúu máa kivi náma-ri róó, áchí-ya. ³ Ni ñn cháa, tú káskivi-ri-de nuu ní ñn kuáchi, náva'a ma ká'an-i siki tínu kándiso-ri. ⁴ Chì sua káskikuu va'a-ri jín táka tínu, nátu'un kájatínu-ri nuu Dios. Te nì kakanda-ri vasa kájito-ri tundó'o, vasa kánandi'i-ri, vasa kánduku'á inì-ri, ⁵ vasa káskúun-i yunu xii sukun-ri, vasa táan-i ruu vekaa, vasa kándonda va'a-i siki-ri, vasa kána tajin-ri, vasa kája'ni-ri máa-ri ja núma'na, vasa ká'io ndicha inì-ri. ⁶ Ko kájika-ri jín tú'un ndoo, jín tú'un júku'un inì, jín paciencia, jín tú'un manj inì, jín Espiritu Santo, jín tú'un kúndá'ú ndija inì, ⁷ jín tú'un ká'an kájí, jín fuerza Dios, jín tú'un jika ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi ndávésé-ri, te kúu ichi ndáv'a-ri, ⁸ vasa jín'ú'un káka'an-i jín-ri xí túu, vasa kájatú'un-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kákuu-ri, vasa cháa ndaa kákuu-ri. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakun-i ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí ja káji'i-ri, ko káichaku ná'in-ri, xí ja káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-ri ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kánduku'á inì-ri, ko nene ká'io sù inì-ri, xí ja cháa ndá'ú kákuu-ri, ko kás'a kúká-ri kua'a ñáyivi, xí ja tú ñaún káñava'a kuti-ri, ko máa-ri xín ndí'i. ¹¹ Róó cháa ñuy Corinto. nì kaka'an káji-ri jín-ró, te onde jín inì jín añú-ri nì kundá'ú inì-ri róó. ¹² Ruu, chì ío lugar inì añú-ri ja kúu róó, ko róó, tú kás'a-a-ró lugar inì añú-ro ja kóto ndá'ú-ro núu-ri. ¹³ Nátu'un jín sé'e-ri ká'an-ri. Ná kundá'ú tuku inì máa-ró ruu, náva'a ñn núu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Siki tú'un tú kivi nduu-yo jín tínu ñáa

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jín ñáyivi tú káandíja, chì ñaún tínu ketá'an sá'a tu'un ndaa jín tú'un ñáa. Te ndasa ketá'an ñundijín jín ñúña. ¹⁵ Ndas ka'an ñn núu tú'un Cristo jín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndas kani tá'an tu'un ve'e i Dios jín tú'un ndoso. Chì yóó kákuu-yó vé'e i Dios, I'a chakú, nátu'un nì ka'an Dios: Kunchaa-ri te kaka kuu-ri ma'ñú-i, te kuu-ri Dios máa-i, te kuu-i ñáyivi máa-ri. ¹⁷ Chì máa Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúan ná kenda koyo-ró má'ñú máa-de, te ná sásin-ró máa-ró, te ma ké'é-ró tínu chá'an, te naki'in sé'é-ri róó, ¹⁸ te ruu kuu-ri Táa-ro jíná'an-ró, te róó jíná'an-ró kúu-ró sé'e yí-ri jín sé'sí-ri, áchí máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tínu.

7

1 Nǎni, kǎñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákachá ndi'i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jíin añú-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyíja-yó máá-yó jíin tú'un nǐ nasándoo-ya yóó.

Ja ní nakani inǐ tiku'nǐ kándǐja

2 Ná káni va'a inǐ-ro já kúu ruu. Tú ní ñn cháa ní kásá'a ndíva'a-rǐ jíin-de. Tú ní ñn cháa ní kásǐjita-rǐ. Tú ní ñn cháa ní káxnadá'ú-rǐ. 3 Nasu ká'an-rǐ tú'un yá'a ja nákuxnadí-rǐ sikǐ-ro, chí a nǐ ka'an-rǐ jíin-ro já kákundá'ú inǐ-rǐ róó, te ñn ká'nu-ni kuu-yo, te ñn ká'nu-ni kuchaku-yo. 4 Xaǎn chundéé inǐ-rǐ ká'an-rǐ tú'un-ró. Xaǎn sátéyí-rǐ máá-rǐ ja sikǐ róó jíiná'an-ró. Xaǎn íó ndéé inǐ-rǐ. Xaǎn kúsǐ inǐ-rǐ, vaša taká tundó'o yá'a kájito-rǐ. 5 Chí ná nǐ jakoyo-rǐ ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-rǐ, chí sua nǐ kajito-rǐ tundó'o taká lado. Ichi fuera kájatá'an, ichi inǐ kayu'ú-rǐ. 6 Ko cháa ndúkuí'a inǐ, ndundéé inǐ-de sá'a Dios, te nǐ nasándéé-yá inǐ-rǐ jíiná'an-rǐ ja ní nchaǎ Tito. 7 Ko nasu máá ñn sikǐ já ní nchaǎ-de, chí suni nǐ kákusǐ inǐ-rǐ jíin tú'un ndéé inǐ ja ní ndundéé inǐ-de nǐ kasá'a-ró. Chí nǐ nakani-de tú'un nuu-rǐ ndasa kájítu inǐ-ro, ndasa kánde'e-ro, ja káñukuu inǐ-ro ruu. Te ja yúan ní kusǐ-gá inǐ-rǐ. 8 Chí vaša nǐ kukuí'a inǐ-ro ní sá'a carta-rǐ, tuká nákani inǐ-rǐ vaša a nǐ nakani inǐ-rǐ, chí a nǐ jini-rǐ ja ní kandukuí'a inǐ-ro yakú-ni kivi ní sá'a carta-rǐ. 9 Te vina kusǐ inǐ-rǐ. Ko nasu sikǐ já ní kandukuí'a inǐ-ro, chí sua ja ní kanakani inǐ-ro ní sá'a ja ní kandukuí'a inǐ-ro. Chí súan nǐ kunǐ máá Dios ja ní kandukuí'a inǐ-ro, te tú ní xnáa-ro ní ñn ta'u-ro sá'a-rǐ. 10 Chí nú kandukuí'a inǐ-yo nátu'un kunǐ Dios, yúan-na te ná nákani inǐ-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta sikǐ ñuyívi yá'a kandukuí'a inǐ-yo, te kuu-yo sá'a. 11 Nǐ kandukuí'a inǐ-ro nátu'un kunǐ Dios. Vina te ndéé ndasa xaǎn ní kájítu inǐ-ro ní sá'a, te xaǎn ní kaka'an-ro já'a máá-ró, te xaǎn ní kakitǐ inǐ-ro, te xaǎn ní kayu'ú-ro, te xaǎn ní káñukuu inǐ-ro, te xaǎn ní kanandúkú víi-ro, te xaǎn ní kákana jíin-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo nǐ kákenda-ró, tú naún kuáchi ní kéndá sikǐ-ro. 12 Ja yúan vaša nǐ cháa-rǐ tutu-ún nuu-ro, ko nasu sikǐ cháa nǐ sá'a kuáchi-ún kúu, te ní nasu sikǐ cháa nǐ ndo'o-ún kúu, chí sua náva'a ná kunǐ ndijin-ro jíiná'an-ró ndasa káñukuu inǐ-rǐ sikǐ róó nuu Dios. 13 Ja yúan ní kandundéé inǐ-rǐ ní sá'a tú'un ndéé-ró. Ko ví'i-gá nǐ kákusǐ inǐ-rǐ ní sá'a tú'un nǐ ndusǐ inǐ Tito, chí nǐ nani'ñ inǐ añú-de nǐ kasá'a-ró. 14 Chí nǐ ndutéyí ñn tílǐ inǐ-rǐ nákani-rǐ tú'un nuu-dé ndasa kásá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rǐ jíin, chí nátu'un nǐ kaka'an ndaa-rǐ taká tú'un jíin-ró, suni súan nǐ kee ndaa taká tú'un nǐ kaka'an téyí-rǐ cuenta róó nuu Tito. 15 Te káa-ga kúndá'ú inǐ-de róó, hora núku'un inǐ-de ndasa kájandatú taká-ro, jíin ndasa káyu'ú-ro te kákisi-i róó ná nǐ kajatá'ú-ró-de. 16 Kúsǐ inǐ-rǐ, chí tú yú'ú-rǐ ndasa kásá'a-ró jíin ní ñn tíñu.

8

Sikǐ já jakín-i xu'ún kuátíñu ñqyívi ndá'ú kándǐja

1 Nǎni, suni súan kákastu'ún-rǐ nuu-ro, ndasa nǐ ja'a Dios tú'un luu ío inǐ-ya núu tíku'nǐ kákandǐja ká'io inǐ ñuu Macedonia. 2 Chí kua'a túndó'o nǐ ja'a-ya núu-í, ja ní jito nchaq-ya-í. Te vaša ndá'ú xaǎn káta'an-i, ko nǐ kákusǐ xaǎn inǐ-i. Te bueno ká'io inǐ-i nǐ kaja'a-i najíin. 3 Te a jini máá-rǐ ja táká ja á kúu sá'a-i, nǐ kaja'a-i. Te sobra-ga nǐ kaja'a-i, nátu'un kákana kuu inǐ máá-i. 4 Te nǐ'in xaǎn ní kajikan-i permiso nuu-rǐ ja ná chundéé chítuu-i sava-ga

chaa ndoo. ⁵ Ko nasu ñin súan káñukuu ini-ri núú, chi sua xna'an-ga ni kaja'a-i máa-i nuu máa Jito'o-yo jín núu-ri, chi súan ni jata'an ini Dios. ⁶ Te ja yúan ní kaka'an ni'in-ri jín Tito ja ná sijnú ndi'i-de tiñu luu yá'a jín-ró jíná'an-ró, nátu'un ni keja'á-de sa'a-de núú. ⁷ Bueno kásá'a-ró taká-ni. Bueno kákandija-ró. Bueno kaka'an-ro. Bueno kájuku'un ini-ro. Bueno kájítú ini-ro. Bueno kákundá'ú ini-ro rúu. Suni súan ná ndea-ga tiñu luu yá'a sa'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-ri nátu'un ká'an chaa tá'ú tiñu, chi sua ndé'é-ri nú kákundá'ú ndija ini-ro-í. Te jín modo kájítú ini sava-ga-i ná chikua'a-ri róó. ⁹ Chi a kájiní-ro tú'un luu ío ini Jesucristo, ja ní kundá'ú ini-ya róó. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máa-yá, vasa kúká-yá núú, náva'a koo kúká-ró jíná'an-ró sa'a tu'un ni kundá'ú-ya. ¹⁰ Te ja'a-ri consejo yá'a nuu-ro. Andujin ka'io ini-ro sa'a-ró, te ni keja'á-ró sa'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná sijnú ndi'i tuku-ró sa'a-ró. Te nátu'un ni kájítú ini-ro keja'á-ró, vina te nú ndasa ja'a tundó'o, suni súan kua'a-ró. ¹² Chi nú kúu ini-yo kuá'a-yó, kuu kuá'a-yó ndasa ñáva'a-yó, nasu ja nú tú nañun ñáva'a-yó. ¹³ Chi nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja ná kuíñi jinu sava-i jín tundó'o, te róó kuíñi ni'in-ró jín tundó'o, ¹⁴ chi sua kuni-ri ja ná kóo ñin nuu. Te vina kua'a káñava'a-ró te kuá'a-ró núu-í, chi kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a ñáva'a-i te kuá'a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñin nuu sa'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ni kanastútú kuá'a, tuká nañun ní kéndoo, te chaa ni kanastútú yakú-ni, tuká nañun ní kánandi'i-de, áchi. ¹⁶ Ko ná kúta'u-ri nuu Dios ja ini añú Tito ni ja'a-ya suni tu'un kájítú ini-ri ja kúu róó. ¹⁷ Chi ni jatá'ú ndija-de tu'un ni kaka'an-ri jín-de, ko suni súan jítú ini-de ki'in-de ichi jaá-de nuu-ro jíná'an-ró, chi súan kána kuu ini máa-de. ¹⁸ Te jín-de kátájí-ri ñin ñani jaá-de nuu-ro. Te tiku'ni taká lado, kájatú'un-i chaa-ún, chi bueno jani-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ñin ya'a, chi suni taká tiku'ni ni chaa tiñu siki-dé, ja kúu-de chaa chindéé tá'an jín-ri jín tiñu luu yá'a. Te kástútú-ri náva'a nakana jaa-i máa Jito'o-yo sa'a, te náva'a kuni-i ndasa kájito ndá'ú-ri nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-ri, náva'a ma ká'an ndiva'a ni ñin chaa siki-ri, ndasa kinchaka-ri xu'un kuá'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítú ini-ri sa'a-ri tiñu jín'ún, ko nasu máa ñin nuu máa Jito'o-yo, chi suni súan jín núu taká chaa. ²² Suni kátájí-ri ñani-ri jaa jín-de jíná'an-de, chi tiñu jítú ini chaa yá'a, tiní jinu ni kajito nchaa va'a-ri-de. Te ví'i-gá vina jítú-ga ini-de, chi tuká yú'u-de ja kúu róó. ²³ Chi Tito, máa-de kúu chaa chindéé tá'an sátiñu jín-ri ja siki róó. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndaja'a tiku'ni kákandija, te kánakana jaa-i Cristo sa'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jín núu taká tiku'ni ndasa kákundá'ú ndija ini-ro rúu, te ndasa tú ní kásátéyí sáni-ri máa-ri nuu-dé ja siki róó.

9

¹ Chi cuenta siki xú'un kájakin-ro ja kuátíñu ñayivi ndoo, tú ñini cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Chi a jini-ri ja kúu ini-ro sa'a-ró. Ja yúan sátéyí-ri máa-ri nuu ñayivi ñuu Macedonia, chi ká'an-ri ja ñuu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kuia andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ni ndukanda ini sava-de ni sa'a. ³ Ko tájí-ri ñani-yo núu-ro náva'a tú sátéyí sáni-ri máa-ri siki tiñu yá'a ja siki róó, náva'a ná kóo tu'a-ró jíná'an-ró nátu'un ni ka'an-ri. ⁴ Chi sanaa te jaa yaku chaa ñuu Macedonia jín-ri. Te nú kuni-de róó, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuká nuu-ri jíná'an-ri jín-ró, ja súan ni kaka'an-ri ja ká'io tu'a ndija-ró núú. ⁵ Ja yúan kánúu-gá ni ka'an nda'ú-ri jín ñani-yo, ja ná kúxnúu-de jaa-de

nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'un já ní kakeyu'u-ro, náva'a koo tu'a natu'un in ndatiñu ja kakuu in-ro ní ja'a-ró, nasu já ní kastétuu-ri róó kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri: Chaa kakin táma, suni táma nástútú-de. Te chaa kakin kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná in ná in-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxí iní-de ku'a-a-de, chi nasu fuerza kúu. Chi Dios, kúmani iní-ya jín ñáyivi kúsi iní ja'a. ⁸ Te máa Dios kuu sá'a-ya já ná ndeá ndi'i tiñu luu nuu-ro, náva'a ná kayá-ro táká ndatiñu, náva'a nene kanda va'a-ró, te kuu ku'a-a núu-ró ndá'a núu táká tiñu va'a. ⁹ Natu'un yóso núu tutú: Onde jichá ni ja'a-ya núu ñáyivi káta'an ndá'ú. Te tiñu ndaa sá'a-ya, nene kendo ni káni. Achí. ¹⁰ Te l'a já'a tata nuu chaa sáka, suni ku'a-a-ya staa kée-dé. Nakoko-ga itu-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tiñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táká, náva'a kuu ku'a-a kua'a-ro, te skáka-ri nuu-i. Te yuán sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chi xu'un kájakin-ro já kúu siki tiñu yá'a, nasu níni nuu táká ñáyivi ndóo chindéé tá'an jín-i, chi suni kua'a-i kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tiñu yá'a kúu ja jito nchaa róó. Te ja yuán kánakana jaa-i Dios siki já káandatu-ro jín já kájatú'un-ró tú'un va'a Cristo. Chi va'a kakuu in-ro kájakin-ro náva'a kuatiñu máa-i jín sava-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájikán ta'u máa-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chi káñukuu xaán iní máa-i róó, siki já ní sjá'a Dios tu'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chi ni kijn ndiva'a-na-ya tá'u-yá ni ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tiñu ndiso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chi jín tú'un vitá iní, jín tú'un mani iní ío iní Cristo, ká'an nda'ú-ri jín-ró. Ruu, nú kánchaa-ri jín-ró, chi sá'a súchí ndija-ri iní-ri nuu-ro, ko nú kánchaa jiká-ri, chi a chundéé-ni iní-ri ká'an ni'in-ri jín-ró. ² Yuán ká'an nda'ú-ri jín-ró vína, náva'a nú ni jaa-ri nuu-ro, te tú níni chundéé iní-ri ka'an xaán-ri, vasa jáni ndija iní-ri ja ká'an-ri súan nuu sava-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúkú-ni-ri. ³ Chi vasa kájika kuu-ri iní ñuyívi, ko tú kájatá'an-ri natu'un kájatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chi ja kájatá'an-ri jín, nasu já kájatíñu-i iní ñuyívi kakuu, chi ja yí'i fuerza Dios kakuu. Te kuu xnáa-ún táká ndatiñu ni'in. ⁵ Káxnáa-ri táká tu'un kástátá'an-i, jín tú'un ja ndúkú sávixi máa, kuní kasu ichi náva'a ma kuní sava-ga-i nuu Dios núu. Ko tin-ri so'o taká tu'un kájani iní-i, náva'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-ri ja xndó'o-ri chaa tú káandatu, onde nú ná skíkuu máa-ró kuandatu va'a-ró. ⁷ Nde'é-ró núu táká ndatiñu ndasa kájito. Nú in chaa jáni ndija iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja natu'un yí'i máa-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chi vasa sátéyí-ga-ri máa-ri siki tiñu ni chaa-ya siki-ri jíná'an-ri, te ma kúka nuu-ri sá'a, chi tiñu-ún ni chaa máa Jíto'o-yo siki-ri ja skuá'nu-ga-ri róó jíná'an-ró, nasu já xnáa-ri róó. ⁹ Chi tú kuní-ri ja káni iní-ro já ndúkú-ri síyú'ú-ri róó jín carta-ri. ¹⁰ Chi ío chaa káka'an ndija: Carta-de xaán ndái, te ni'in ká'an, ko nú ni chaa-de, tú ndáján jito-de, te tu'un ká'an-de chi tú káxáan, áchí-de. ¹¹ Te chaa-ún, ná sá'a-de cuenta ja natu'un káka'an-ri jín carta nú ká'in jiká-ri, suni súan kakuu-ri jín tiñu nú ká'in-ri nuu-ro. ¹² Chi tú kákuni-ri kivi nduu-ri jín-de, ni ja skétá'an-ri máa-ri jín sava chaa ja kájatú'un-de máa-de. Máa chaa-ún, káchiku'a-de máa-de ja máa-de, te káskétá'an-de máa-de jín tá'an-de, ko tú ká'io káji iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyí-ri

máá-rí, **chí** náni káa máá kú'a **ní** ja'a Dios nuu-rí, te jaá ku'a-ún onde nuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-rí punto káskáa-rí ku'a-rí nátu'un tú ní jákoyo-rí nuu-ro núu, **chí** sua ruu kákuu ja xnáñúú ní jákoyo-rí onde nuu róó kájani-rí tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-rí punto ja sátéyíí-rí máá-rí siki tíñu kásá'a inga cháa, ko káñukuu iní-rí ja ná yíja-ga modo kákandíja-ró, te súan ná ndeá xaan-gá tíñu sá'a-rí jíin róó jíná'an-ró, ¹⁶ náva'a kani-rí tu'un va'a ní-gá ñuu ío onde yata ñuu-ro. Súan te tú níni sátéyíí-rí máá-rí siki tíñu ja á ká'io tu'a ní sá'a inga cháa. ¹⁷ Ko cháa ja sátéyíí-de máá-de, ná sátéyíí-de máá-de siki máá Jíto'o-yo. ¹⁸ **Chí** nasu cháa ja játú'ún máá kúu ja kéndoo jíñú'ún, **chí** sua cháa ja máá Dios játú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-rí ñn tí'li tu'un katachí jíin-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáa vijí. ² **Chí** kúkuíñí-rí ja'a-ro jíin tú'un kuíñí Dios, **chí** ní ja'ncha-rí tu'un ja stánda'a-rí róó jíin ñn-ni yii, kúu máá Cristo, te stá'an-rí róó nuu-yá nátu'un ñn ña'an jáá íi. ³ Ko nátu'un koo, ní xndá'ú-tí Eva jíin tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-rí jíin-ró ja sánaa te sána nuu já jini tuni-ro, te sanaa te siá-ro modo káji, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo. ⁴ **Chí** nú inga cháa cháa, te kani-de tu'un inga Jesús nuu já á **ní** kajani-rí nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ró ingá espíritu nuu já á **ní** kajatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu já á **ní** kaçu'un iní-ro, a jini-rí ja bueno kájandéé iní-ro jíin. ⁵ **Chí** apóstol yúan, vaša kúñá'nu xaan-dé ká'an-de, ko tú kánúú kúti-dé kanduu-de ruu, jáni iní-rí. ⁶ **Chí** vaša tú jákuta'an ka'an-rí, ko ndíchí-rí, te ndivii táka ya'a, a **ní** kastá'an káji-rí nuu-ro jíná'an-ró. ⁷ Te ruu, **ní** naśásúchi-rí máá-rí náva'a kéndoo jíñú'ún-ró, te tú ní xikó-rí tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi **ní** kivi-rí ja ní sá'a-rí súan náún. ⁸ **Ní** tevíchí-rí sava-ga tikuní ja ní ñin-rí xu'ún-i, náva'a jaa-rí kuatíñu-rí nuu-ro. ⁹ **Chí** ná kánchaa-rí jíin-ró núu, te **ní** nandi'i-rí yaku najíin, ko tú ní stáa-rí siki ní ñn-ró. **Chí** vaša **ní** nandi'i-rí, ko ñani-yo já ní kikoyo-de ichi ñuu Macedonia, **ní** kaja'a kua'a-dé nuu-rí. Te tú ní stá'an kuti-rí róó jíná'an-ró, te ní ma sá'a-rí. ¹⁰ Te jíin tíñu ya'a ná sátéyíí-rí máá-rí. Ma kasú-de nuu-rí ja súan ka'an-rí ní ndáñúú Acaya núsáa, **chí** tu'un ndija Cristo ká'an-rí. ¹¹ Te naja. Tú kúndá'ú iní-rí róó náún. Máá Dios, a jini-ya. ¹² Ko sá'a-ga-rí tíñu sá'a-rí ya'a, **chí** cháa-ún, kásátéyíí-de máá-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ñn núu-ni kásatíñu-de jíin-rí, ko ma kúndéé-de, **chí** kasu-rí nuu-dé. ¹³ **Chí** cháa yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de jíin tíñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máá-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tíñu naa iní-yo ndé'é-yó kúu, **chí** suni máá Satanás, násama máá, te ndúu ndajá'a ndii ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tíñu káxáan kúu, **chí** cháa kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máá-de, te kásá'a-de ja cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jíin ya'ú tíñu kásá'a máá-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-rí inga jíinu. Ní ñn cháa, ma káni iní-de ja cháa katachí kúu-rí. Te nú súan, ná kuatá'ú-ró rúu vasté nátu'un ñn cháa katachí, náva'a kuu sátéyíí-rí máá-rí ñn tí'li-ga núsáa. ¹⁷ Tu'un ká'an-rí ya'a, nasu ní tá'ú tíñu máá Jíto'o-yo, **chí** sua ká'an-rí nátu'un ká'an cháa katachí. ¹⁸ **Chí** tiní-de, kásátéyíí-de máá-de ndasa kákuu-de jíin modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyíí-ga-rí máá-rí núsáa. ¹⁹ **Chí** kákuu va'a iní-ro kájandatu-ro núu cháa káñáa xini, **chí** cháa ká'io káji iní kákuu-ró. ²⁰ **Chí** nú ñn cháa taan-dé róó, sátiñu sáni-ró, xí nú ñn cháa kee-dé siki-ro, xí nú ñn cháa kuancháa-de ndatíñu-ró, xí nú ñn cháa sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn cháa stují-dé yiki núu-ro, bueno kájandéé iní-ro

jín-de jini-ri. ²¹ Kúka nuu-ri, chi vitá máá-ri te ja yúán tú ní kásá'a xaan-ri súan, áchí-ri vii. Chi nátu'un chundéé iní inga cháa sátéyí-de máá-de, suni súan ruu chundéé iní-ri ká'an-ri tu'un katachi. ²² Chaa hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Chaa Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tatá Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o ni jito Pablo siki tú'un-ya

²³ Chaa kájatiñu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-ri nátu'un cháa kátachi.) Ko ruu ví'i-gá. Kua'a-gá tiñu sá'a-ri. Nasa vuela kákuu-de yunu xii sukun-ri. Xaan-gá já'an-ri vekaa. Ni kuu kua'a jínu káku-ri kuu-ri. ²⁴ Chaa judío, in-na te jínu uu xiko cuarta ni kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Unj jínu ni ki'in-ri yunu xii. In jínu ni ki'in-ri yuu. Unj jínu ni ta'u barco-ri. In ñúú te in ndúú ni kaxndéé njinu-ri nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a jínu ni ja'an jiká-ri ichi. Ni kuu káku-ri nuu yúcha. Ni kuu káku-ri nuu ñáku'i'ná. Ni kuu káku-ri nuu ñáyivi ñúu-ri. Ni kuu káku-ri nuu ñáyivi sñn nación. Ni kuu káku-ri inj ñuu. Ni kuu káku-ri máá iní ñu'un té'é. Ni kuu káku-ri nuu mar. Ni kuu káku-ri ma'ñú ñani tú ká'jin ndaa. ²⁷ Ni kuitá-ri. Ni kana ta'in-ri. Ni sátiñu-ri. Kua'a jínu ni kuu já'ni-ri máá-ri numá'ná. Ni kuu jí'i-ri soko, te jichí-ri nducha. Ío kua'a kivi tú ní'in-ri kee-ri. Ni kuu tá'an vijin-ri te jika kuu vichí-ni-ri. ²⁸ Te siki táká tundó'o tá'an-ri-ún, ío inga. Chi taká kivi nákaní xaan iní-ri te jítú iní-ri ja kúu taká tiku'ni kákandíja. ²⁹ Ndé ñáyivi vitá iní-i, te ruu tú vitá iní-ri náún. Ndéja kánangava nuu kuáchi sá'a inga cháa, te ruu tú ndúkijí xini-ri náún. ³⁰ Te nú kánúú sátéyí-ri máá-ri, te ná sátéyí-ri máá-ri siki já vitá iní-ri. ³¹ Máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ñí káni ñí kuiá, a jini-ya já tú xndá'ú-ri. ³² Inj ñuu Damasco ni sá'a gobernador jín-ri, cháa tá'ú tiñu ndañúú tñn rey Aretas, ja ní káindasu-de yuñúú cháa Damasco, ja tñn-de ruu káku-ri-de núú. ³³ Ko inj in jika ni kánde-ri. Te ni kákiñi'in-i ruu yau ventana. Te ni káskúun-i ruu jiká vé'e nama ñúú Damasco. Te súan ni káku-ri inj nda'a cháa-ún.

12

¹ Nini sátéyí-ri máá-ri ja máá-ri vasa tú ní'in tiñu. Ka'an-ri siki tú'un ni stá'an ndijin máá Jito'o-yo núu-ri jín já ní skóto-ya rúu. ² Jini-ri nuu in cháa yí'i-de nda'a Cristo, ja ío uxí kuun kuiá ni ndéché cháa-ún ni ja'an-de onde andíví uní. Te nú jín yíki kúñu-de, xí naún, tú jini-ri, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jini-ri. Dios kúu I'a jini. ³ Te jini-ri cháa-ún. Te nú jín yíki kúñu-de, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jini-ri. Dios kúu I'a jini. ⁴ Ja ní ndéché-de ni ja'an-de onde nuu jardín andíví. Te yúan ni jini so'o cháa-ún tu'un sa'í, ja má kúu kastu'ún ní in cháa. ⁵ Siki cháa-ún, ná sátéyí-ri máá-ri, ko ja jín máá-ri, ja máá-ri, ma sátéyí-ri máá-ri, chi sua nú jín tú'un vitá iní-ri te kuu. ⁶ Nú kuni-ri sátéyí-ri máá-ri, tú káñáá xini-ri. Chi ka'an ndaa-ri. Ko ma sá'a-ri. Ko ma ká'an-ri súan, chi sanaa te in cháa kani-ga iní-de ja súkún-ga ku'a-ri vasa já jini-de ruu, xí já jini so'o-de tu'un-ri. ⁷ Chi siki já ní stá'an ndijin kua'a-yá nuu-ri, tú kuni-ya já já'a ku'a sañá'nu-ga-ri máá-ri. Ja yúan ní cháa in kue'e nuu-ri. Te in yuchi Satanás kúu-ún, ni stují núu-ri, náva'a tá'já'a ku'a kusí iní añú-ri jín máá-ri. ⁸ Ja yúan ní kuu unj jínu ká'an nda'ú-ri jín máá Jito'o-yo, já ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te ni ka'an-ya jín-ri: Tú nani, chi tu'un luu ío iní-ri kúu ja kánúú núu-ro, chi nú ká'io vitá inj ñáyivi, yúan-na te fuerza-ri ná yíja iní-i, áchí-ya. Ja yúan kusí xaan iní-ri sátéyí-ri máá-ri siki já vitá iní-ri, náva'a

ná kúnchaa fuerza máá Cristo jín-rí. ¹⁰ Ja síkí yúán kúu ja xaán kúsi iní-rí jín tú'un vitá iní, jín tú'un kástá'an-i ruu, jín tú'un nándi'i-rí najjín, jín tú'un káchindikín-i ruu, jín tú'un tá'an-rí tündó'o ja síkí Cristo. Chí hora ío vitá-rí, máá hora-ún ío ndáján-rí. ¹¹ Chaa káñáá xiní sá'a-rí máá-rí ja súan sátéyí-rí máá-rí. Ko máá-ró, nì kastétuu-ró rúu, chí sua ka'an-ro já'a-rí jíná'an-ró núu. Chí ni tú kuí'a kuti cháa kúu-rí nuu apóstol kákuu ví'í-gá-ún, vasa tú na tíñu-rí. ¹² Te ma'ñú táká-ro ní jo ndija taká tuni nì sá'a-rí cuenta apóstol, jín táka paciencia jín tuni, jín tíñu ñá'nu, jín tíñu náa iní-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u kuí'a nì nì'in-ro vasa sáva-ga tiku'nì kákandíja, chí máni ja tú ní stáa kuti-rí síkí-ro. Sá'a tuká'nu iní nuu-rí ja súan nì sá'a ndi'va'a-rí jín-ró.

Ja kuní Pablo ki'in-de vuelta uní sándaq-de tíñu-i

¹⁴ Te vina a ío tu'a-rí ja jáa-rí nuu-ro vuelta uní. Ko nasu já staa-rí síkí-ro jíná'an-ró, chí nasu ndátíñu-ró kuní-rí, chí róo kuní-rí. Chí se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, chí sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu chí kúsi iní-rí kanu-rí cuenta máá-rí, te vasa onde máá-rí ná síjita ndi'i-rí máá-rí síkí añú-ro. Síkí já kúndá'ú xaán-gá iní-rí róo, ja yúán nú ku'á kákundá'ú iní-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jaan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-rí síkí-ro, chí sua nì tñn yátá-rí róo, chí chaa maña kúu-rí káka'an-ro. ¹⁷ Jaan, jín ñn tá'an chaa nì tájírí nì ja nuu-ro, ní xndá'ú-rí róo, náún. ¹⁸ Nì ka'an ndá'ú-rí jín Tito ja-de, te nì tájírí ñn ñani kujaa jín-de. Te xí sánaa ní xndá'ú Tito róo. Nasu jín ñn-ni xiní kájika kuu-rí náún. Te nasu ñn-ni ichi kájika-rí náún. ¹⁹ Kájani iní-ro já kándúkú-rí ka'an-rí ja'a máá-rí nuu-ro náún. Máá Dios jiní-ya já káka'an-rí tu'un Cristo. Nánì máni, taká yuán kásá'a-rí náva'a ná yíja-ga iní-ro. ²⁰ Chí yú'ú-rí ja sánaa nú ná jáa-rí, te ma nì'in-rí róo natu'un játa'an iní máá-rí. Nì róo, ma játa'an iní-ro rúu. Chí sánaa káka'gá-ro, kákukuásún iní-ro, kákiti iní-ro, kásá'ñn-ró máá-ró, káka'an tú'ún síkí tá'an-ró, kákutuku iní-ro kájito tá'an-ró, kásá'vixi-ro máá-ró, tú kétá'an kásá'a-ró. ²¹ Chí nú sanaa jáa tuku-rí, yúan-na te kuka nuu-rí sá'a Dios kuní-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a iní-rí sá'a kua'a cháa kásá'a kuachi ichi yatá, chí tú kákuni-de nakani iní-de síkí taká tíñu chá'an kásá'a-de, ja kásá'a téné-de, ja kásá'a kuáxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta uní ja jáa-rí nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kundaá taká tíñu. ² A nì kana jín-rí nuu ñáyivi ní kasá'a kuachi-ún, te suni nuu sáva-ga-i. Te vina vasa jíká kánchaa-rí, ko kána jín tuku-rí nuu-í, ná nì ka'an-rí kivi ní ja-a-rí vuelta uu ní kanchaa-rí jín-ró chí nú ja-a-rí inga jínu, te ma ká'an vitá-rí jín-i. ³ Chí kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-rí yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jiku-ya já'a róo, chí sua jiku-ya jín fuerza ja'a róo jíná'an-ró. ⁴ Chí vitá-ya te nì j'i-ya jíká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóo, vitá iní-yo jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóo jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú víi máá-ró síkí máá-ró, te kuní-ro nú kákandíja va'a-ró xí túu, chí sanaa te ká'in-ga-ro núu kuachi. Xí tú kájini-ro máá-ró já ncháa Jesucristo iní-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu iní-rí ja ná kuní-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-rí. ⁷ Te kájikan ta'u-rí nuu Dios, náva'a ma sá'a-ró ní ñn tíñu ñáá jíná'an-ró, ko nasu síkí já ná kúndéé-rí kéndoo va'a-rí. Chí kuní-rí ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tíñu va'a, vasa ruu ná kóo-rí natu'un chaa kéndoo kuí'a, nì

jini-ro. ⁸ Chi ma kuu kasu-ri ichi tu'un ndaa, chi mani sua skaka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yuan kakusi in-ri nu vita in-ri, te roo, nu ka'io fuerza in-ro. Te kajikan ta'u-ri ja na yja va'a-ga in-ro. ¹⁰ Ja yuan vasa kanchaa jiká-ri, te chaa-ri taká tu'un ya'a nu-ro, nava'a tu kundij-ri nu-ro te ka'an xaan-ri jijn-ro. Chi ni ja'a maá Jito'o-yo fuerza-ya nu-ri ja skuá'nu-ri roo, nasu ja xnaa-ri roo. ¹¹ A ni ka'an-yo nusaa, ñani. Ko io ñin maá tu'un-na tu'un ka'an-ri jijn-ro. Na koo si in-ro. Na siyja-ga-ro maá-ro. Na sandee in-ro jina'an-ro. Vindaa vinené na kuxiukú-ro. Te maá Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu in, jijn tu'un kúndá'ú in, na kunchaa-ya jijn-ro jina'an-ro. ¹² Nu kaka'an-ro jijn tá'an-ro te ndoo titú tá'an-ro. Taká ñayivi ndoo, kaka'an-i ja na sandee in-ro jina'an-ro. ¹³ Tu'un luu ío in maá Jito'o-yo Jesucristo jijn tu'un kúndá'ú in Dios yoo, jijn tu'un kétá'an ka'nu-yo jijn Espíritu Santo, na koo jijn taká-ro jina'an-ro. Súan na koo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñayivi ní kás'a, ni nasu ñin ñayivi ní káchaa tiñu siki-rí, chí máa Jesucristo jíin máa Táa-yo Dios, I'a nì naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jíin táká ñani káxiukú jíin-rí yá'a, káchaa-rí tutu nuu táká tiku'nì kákandíja ní ndáñúu Galacia. ³ Tu'un luu ío inì, jíin tú'un kuaká'nu inì, ja kíi nuu máa Táa-yo Dios, jíin ja kíi nuu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Chí I'a-ún nì soko-yá máa-yá ja siki kuáchi yóo, náva'a tava-yá yóo inì ñuyivi náá yá'a, nátu'un jata'an inì máa Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuíá. Amén.

Siki já tuká inga tu'un ndaa ío

⁶ A nì kana-ya xiní-ro siki tú'un luu ío inì Cristo. Te náa iní-rí ndé'é-rí naja xa'an yachi nì kaskéndo-ro-yá, te nì kakivi nduu-ro siki ingá tu'un. ⁷ Ko tú kuti ingá tu'un va'a ío, vasa ío ñayivi kaská'an róo, te kákuni-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-rí, xí ñin ndajá'a ándiví, káni sñin inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kété'an jíin tú'un nì kajani-rí nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a nì kaka'an-rí jíin-ró, suni súan ká'an tuku-rí vina: Nú ndé cháa jáni sñin inga tu'un nuu-ro, te nú tú kété'an jíin tú'un nì kajatá'ú-ro-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñayivi xí Dios kuaatú'ún rúu kuní-rí, xí ndúkú-rí ja kúsi iní ñayivi sá'a-rí náún. Ko jandáa ká'an-rí jíin-ró ja násu mozo Cristo kúu-rí nú súan ná ndúkú-rí sá'a-rí ja kúsi iní ñayivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñáni, ja tú'un va'a ja ní jichá nuu kua'an nì sá'a-rí, nasu tú'un ñayivi kúu. ¹² Chí nasu ñin ñayivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-rí sá'a ñayivi, chí Jesucristo nì stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chí a nì kajini tu'un-ro rúu, ndasa nì sá'a-rí saá, ná nì chiñú'ún-rí tu'un judío, te nì chindikín téyí-rí tiku'nì Dios, te xndí-i-rí-i kuní-rí núú. ¹⁴ Te nì kutu'a-ga-rí jíin sá'an judío vása sáva ñayivi kája'nu jíin-rí. Te nì jítu-ga iní-rí jíin táñinu vuelú-rí. ¹⁵ Te nì teta'an-ya rúu onde ná ñú'un-rí chíi náa-rí. Te jíin tú'un luu ío iní-ya ní kana-ya xiní-rí. ¹⁶ Te nuu ní kusí iní Dios ja jíin rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-rí tu'un-ya núu ñayivi sñin nación, yúan-na te tú ní jiká tu'un kúti-rí ní ñin ñayivi. ¹⁷ Ní tú ní já'an-rí ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vása rúu. Chí nì ja'an-rí ñuu Arabia. Yúan-na te nì no'on tuku-rí ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuia, te nì ja'an-rí ñuu Jerusalén, nì jande'é-rí Pedro. Te nì kanchaa-rí xia'un kivi jíin-de. ¹⁹ Ko tú ní jiní-rí nuu ingá apóstol, chí ñin-ni nuu Jacobo ñani máa Jító'o-yo ní jiní-rí. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-rí nuu-ro, te a jiní Dios ja tú xndá'ú-rí. ²¹ Yúan-na te nì ja'an-rí ní ndáñúu Siria jíin Cilicia. ²² Ko tiku'nì kákandíja nuu Cristo inì ñuu Judea, tú ní kánakuni kuti-i ruu. ²³ Máa ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún nì

chindikin-de yóó sáá. Te xndí'i-de tu'un kákandíja-yó kuní-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te nì kanakana jaa-i Dios ja súan nì sá'a-ya jíin-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuíá, te nì ja'an tuku-rí ñuu Jerusalén jíin Bernabé, te suni nì jaka-rí Tito nì ja'an jíin-rí. ² Te nì ja'an-rí, chí súan nì tá'ú ndijín-ya tíñu nuu-rí. Te nuu cháa ñá'nu nì kastu'ún sá'i-rí naún tu'un jáni-rí nuu ñáyivi sñin nación, chí sanaa ní jika kuu sáni-rí, xí káka kuu sáni-ga-rí jáni iní-rí. ³ Ko Tito, ja jáka-de jíin-rí, vasa cháa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástetuu-de cháa xiti ndúu-de. ⁴ Te nì ño ñani kándañáá, nì kivi koyo sa'i-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, chí kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ní ñin hora tú ní kájandatú-rí nuu cháa-ún, chí kuní-rí ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te cháa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-rí cuenta ndasa káa-de, chí Dios, tú ncháá nuu-yá ñayivi. Tuká naún ní stá'an cháa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Chí sasua nì kajini-de ja ndiso-rí tíñu ja jáni-rí tu'un va'a nuu ñáyivi sñin nación, nátu'un Pedro jíin ñáyivi judío, ⁸ chí I'a sátiñu jíin Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jíin-rí jíin ñáyivi sñin nación. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jíin Cefas jíin Juan kákuu cháa kándituu tiku'ni. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a nì ja'a-ya tú'un luu máa-yá iní-rí, yúan-na te nì kaka'an maní-dé jíin-rí jíin Bernabé. Te nì kasándaq-rí ja kóngoyo máa-rí nuu ñáyivi sñin nación. Te kóngoyo máa-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Mání kákuni-de ja ná núku'un iní-rí koto-rí ñayivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán ñúkuu iní máa-rí sá'a-rí núú.

Modo kéndoo ndaa-yo núu Dios

¹¹ Ko nuu ní jaa Pedro ñuu Antioquía, te nì kana jíin-rí nuu-dé, chí kuachi nì sá'a-de. ¹² Chí onde ná té chakoyo-ga yakú cháa nì táji Jacobo, te nì yee Pedro staa jíin ñáyivi sñin nación. Yúan-na te nì chakoyo cháa-ún, te nì kuxio-ni-de nì sásñin-de máa-de, chí nì yu'ú-de nì jito-de cháa judío. ¹³ Te sava judío kákandíja, nì kasá'a uu xiní jíin-de. Te jíin uu xiní-dé nì kaxndá'ú-de onde máa Bernabé. ¹⁴ Yúan-na te nì jini-rí ja tú kájika ndóo-de nátu'un ká'an ndaa máa tú'un va'a, te nì kachi-rí jíin Pedro jito nuu táka-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró nátu'un sá'a ñayivi sñin nación, te tú sá'a-ró nátu'un sá'a ñayivi judío, te naja stétuu-ró ñáyivi sñin nación nduu-i ñayivi judío núsáá. ¹⁵ Chí yóó, cháa nì kakaku ñuu judío kákuu-yó, nasu ñáyivi sñin nación kándiso kuachi kákuu-yó. ¹⁶ Chí a kájini-yo já tú ní ñin ñáyivi kéndoo ndaa-i jíin tíñu skíkuu-i ja tá'ú ley, chí onde nú kándíja-yó Jesucristo. Te máa-yó, a kákandíja-yó Jesucristo, náva'a kéndoo ndaa-yo jíin tú'un kándíja-yó Cristo, chí jíin tíñu tá'ú ley, ní ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa kuti-í. ¹⁷ Te nini kuní-yo kéndoo ndaa-yo jíin tú'un Cristo, te nì kajini-yo já ío kuachi-yó, Núsáá te Cristo sá'a-ya kuachi náún. Túu. ¹⁸ Chí nú naki'in tuku-rí ja ní skána-rí-ún, te kuachi sá'a-rí núsáá. ¹⁹ Chí ruu, a nì kenda-rí chíi ley, chí nì ji'i-rí nì sá'a máa ley. Te vina, a chakú-rí nuu Dios. ²⁰ Nì ji'i-rí jiká cruz jíin Cristo, te chakú-rí. Ko nasu rúu kúu ja chakú, chí Cristo kúu I'a chakú iní añu-rí. Te modo ja chakú-rí iní ñuyivi yá'a vina, kúu ja kándíja-rí nuu Sé'e Dios, chí nì kundá'ú iní-ya rúu, te nì soko-yá máa-yá ja rúu. ²¹ Nasu jasú-rí nuu tú'un luu ío iní Dios, chí nú kéndoo ndaa ñayivi jíin tú'un tá'ú ley, yúan-na te nì ji'i sáni-ni Cristo núú.

3

1 Te róo ñayivi Galacia ja xini ñáá, ndé chaá ni tiin yátá róo. Naja tú kájangatu-ro núu tú'un ndaa. Chi a ni stá'an ndijin-ri nuu-ro ndasa ni jii Jesucristo jika cruz. 2 Máá ñin tu'un jika tu'un-rí róo: Ndasá ni kani'in-ro Espiritu, á ja ní skíkuu-ró tíñu tá'ú ley, xí já ní kandíja-ró tú'un ni kajini so'o-ró. 3 Súan kákuñáá xini-ro náún. Ni kakejá'á-ró jín máá Espiritu, te vina jín modo yúkú máá-ró kuáyija-ró náún. 4 Te taká tundó'o ni ndo'o sání-ró náún. Ko jani ini máá-rí ja tú ní kúu sání. 5 Te máá-yá, chi ni ja'a-ya Espiritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tíñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jín já ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jín já ní kandíja-ró tú'un ni kajini so'o-ró.

Tu'un ni keyu'u-yá nuu Abraham

6 Nátu'un Abraham, chi ni kandíja-de nuu Dios, te ni chi'i-ya cuenta-de nátu'un ja á ni kendoo ndaa-de. 7 Vina te kuni-ro núsáá, chi taká chaá ja kákandíja, yuán kákuu se'e Abraham. 8 Ondé ná té chá'an-ga kuu, te ni jini tutu ii ja ñin kivi te skéndoo ndaa Dios ñayivi sijn naciún nú kandíja-i. Ja yuán, jín kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Ondé jín róo, ná kéndoo ndatu taká ñuu, áchi-ya. 9 Núsáá te ñayivi kákandíja vina, ká'io ndatu-i jín Abraham, chaá ni kandíja. 10 Yí'i tasi siki taká ñayivi já kákandíja-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chi súan yóso núu tutú: Yí'i tasi siki taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutú tá'ú tíñu, áchi. 11 Te a jini kaji-yó já tú ni ñin ñayivi kéndoo ndaa-i ichi nú Dios sá'a ley jín-i. Te ñayivi ndáa, chi siki já kándíja-i te kuchaku-i. 12 Chi nasu chí tu'un kándíja vai ley. Chi ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jín, áchi. 13 Te Cristo ni nakuaan-ya yóo chi tasi já ní sá'a ley. Te ni ndiso-ya tasi-yo. Chi yóso núu tutú: Yí'i tasi taká ñayivi ndíta kaa jika yúnu, áchi. 14 Nává'a tu'un ii, já ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jáa nuu ñayivi sijn naciún sá'a Cristo Jesús, nává'a ná kándíja-yó-yá, te ni'in-yo Espiritu ja ní keyu'u yá sáá. 15 Ñáni, ná káni-ri ñin tu'un nuu-ro nátu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñin acta, te vaša ñayivi ní sá'a, te nú a ni kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-gá. 16 Nuu Abraham jín núu já kúu tata-de, ni keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuú já kákuu tata-de, na tú ká'an siki já kuá'a, chi ká'an siki já ñin-ni: Nuú já kúu tata-ro, áchi. Yuán kúu Cristo. 17 Súan kuni ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máá acta ja ní sákútu Dios onde jín kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chi onde ná kuun ciento oko uxí kuiá já ní keyu'u-yá-ún, yuán-na te ni chaá ley. 18 Chi nú jín siki ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká játíñu tu'un ni keyu'u-yá. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núu Abraham.

Náun ni'in tíñu máá ley

19 Te ndénu játíñu ley núsáá. Chi ni kuvá'a ley ja kúu siki ñayivi ní kasáña'mu, te vásá ní chaá tata ja ní keyu'u-yá sáá, te ndajá'a ándivi ní súnogo tu'un-ún jín ñin ja ní kuu yu'u núu. 20 Te nú ío ja kúu yu'u núu, ko nasu jín máá ñin-ni kándij, ko Dios, chi máá ñin-ni-ya. 21 Núsáá te ley, jito u'u tu'un ni keyu'u Dios náún. Túu, chi nú ley kuu naschaku yóo núu, yuán-na te kuu kendoo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. 22 Sáa te ni keyu'u-yá siki ñayivi kándíja nuu Jesucristo. Te tutu ii ley ni jasú taká-i chi kuachi, nává'a ni'in-i tu'un-ún ní kandíja-i-ya. 23 Ko onde ná té chaá-ga tu'un-ún ja kándíja-yó, te ni kayi'i-yó ndá'a ley. Chi ley ni ndito yóo, onde kivi kándíja-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. 24 Núsáá te ley kúu máá já ní chi'i yóo nda'a Cristo, nává'a kándíja-yó-yá te kendoo ndaa-yo.

25 Ko vina nî cháa tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. 26 Chi siki já kákandija-ró Cristo Jesús, te nî kanduu-ró sé'e Dios. 27 Chi taká róó, ja nátu'un skuánducha Cristo inî-ró, suni nátu'un Cristo káindîi-ró. 28 Tú judío íó, ni ñayivi griego. Tú mozo íó, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú cháa íó, ni ña'an. Chi taká róó, ñn-ni káyî'i-ró ndá'a Cristo Jesús. 29 Te nú Cristo kúu ja xín róó, núsáa te tata Abraham kákuu-ró, te ni'in-ró tá'u-ró já ní keyu'u-yá-ún nuu máa-de.

4

1 Te ná ká'an-ri jín-ró: ñn suchí já xín tá'u, te vasa tñn-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, ñn-ni kúu-i jín mozo. 2 Chi sua kánde-e chí cháa tñn so'o-i jín chí cháa ndito ndatñu-i, onde ná jínu kivi ní jani táa-i. 3 Suni súan yóó, ná lúli-yó núú, te nî kajandatú sáni-yó núú táninu ñuyivi. 4 Ko nuu ní jinu ndaa kivi, te Dios nî táji-yá Se'e yíi-yá ní kii-yá ní kaku-yá chí ñn ñasi'í, te suni nî kaku-yá chí ley. 5 Nává'a ndiñi'in-yá ñayivi yí'i chí ley, nává'a naki'in sé'é-yá yóó. 6 Te siki já sé'e-yá kákuu-ró, yúan ní táji Dios Espíritu Se'e-yá ní kivi ini añu-ró. Te Espíritu yúan kúu ja kána jaa: Abba, áchi, kuní ka'an, Táa. 7 Núsáa te tuká kúu-ró mozo, chí se'e-yá kúu-ró. Te nú se'e-yá kúu-ró, suni cháa xín tá'u núú Dios kúu-ró sa'a Jesucristo. 8 Chi onde kivi saá, tú ní kájinî-ró núú Dios, te nî kajatñu sáni-ró núú já násu ndija i'a kákuu.

Siki já káchiñú'un táninu sáni

9 Ko vina, a kájinî-ró já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á jiní Dios róó. Núsáa te naja kákunî-ró náxío káva-ró náchiñú'un tuku-ró núú táninu ja tú ní'in tñu kuti. 10 Chi máni kivi, máni yoo, máni viko, máni kua káchiñú'un-ró. 11 Yúan yú'u-ri, chí sanaa ní ndo'o sáni-ri ja siki róó. 12 Náni jíná'an-ró, ká'an ndá'u-ri jín-ró ja ná sa'a-ró nátu'un sa'a-ri, chí ruu, a nî sa'a-ri nátu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndiva'a-ró jín-ri. 13 Ko a kájinî va'a-ró ndasa nî kuu onde ná xnañúú, chí vítá yiki kúñu-ri, te ja yúan ní jani-ri tu'un va'a nuu-ró. 14 Te vasa nî kukul'a inî-ró ní sa'a-ri jín kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ró rúu, ní tú ní kásájá'a inî-ró núu-ri, chí sua nî kajatá'u-ró rúu nátu'un ñn ndajá'a Dios, xí nátu'un máa Cristo Jesús. 15 Núsáa te naja tuká kákusi inî-ró. Chí jandáa ká'an-ri jín-ró, já nú ní kúu sa'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kua'a-ró núu-ri núú. 16 Já yúan, te cháa jito u'u róó kúu-ri ja ní kastu'un ndaa-ri tu'un nuu-ró náun. 17 Ní'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chí kákunî-de kasu-de nuu-ró, nává'a kundíkin nî'in-ró máa-de. 18 Chi ío va'a ja ndúkú ní'in-de róó taká kivi nú tñu va'a kúu, te nasu onde níni máa kivi ncháa-ri jín-ró. 19 Hijo máni, ja siki róó kúu ja tá'u'u xaan túku inî-ri, onde ná yíja va'a Cristo inî-ró jíná'an-ró. 20 Chi kunî-ri jaa-ri kunchaa-ri jín-ró vina, te naxnúu-ri tachî-ri ka'an-ri jín-ró. Kúñáa xini-ri, tú jinî-ri ndasa sa'a-ri jín-ró. 21 Róó, ja kákunî-ró kuíñi-ró chí ley, kastu'un núu-ri: Á tú kájinî so'o-ró ndasa ká'an ley: 22 Chi súan yóso núú tutú, ja Abraham nî ñava'a-de uu se'e yíi-de, ñn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te ingá-i kúu se'e ña'an kúu nuu. 23 Ko se'e ña'an ndikín nchaa, nî kaku-i nátu'un taká ñayivi, ko se'e ña'an kúu nuu, a nî kaku-i nátu'un ní keyu'u máa-yá. 24 Taká tu'un yá'a kúu ñn tu'un yátá. Chi ña'an yá'a kákuu-ña úu tu'un. Chí ñn-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yuku Sinaí, te máa-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. 25 Chi Agar kúu nátu'un máa yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná nî kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chí suni máa jín taká se'e kajatñu sáni. 26 Ko máa Jerusalén ja vái onde andívi, chí tú

játíñu sáni nuu ní ìn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chì súan yóso núu tutú: Róo ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo sù ìní-ro. Róo ja tú jini-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chì ío kua'a-gá sé'e ña'an máá ìn, nasu sé'e ña'an ío yii, áchí. ²⁸ Núsáá, te yóó, ñáni, natu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa ñi kaku natu'un taká ñayivi, chi ñi chindikìn-de chaa ñi kaku jín máá Espiritu. Te ná ñi kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu ij: Kiñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jín sé'e-ña, chi se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu ni'in-i ta'u-i jín sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Náni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chi se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuiñi ñi'in-yó jín tú'un ñi nduu libre-yo

¹ Chi ñi ndáji-yá yóó náv'a a koo libre-yo. Núsáá te kuiñi ñi'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jín tú'un ja jasú sáni róo. ² Nde'e te kunj-ro, ruu Pablo ká'an-ri jín-ró, ja nú xiti ndúu-ro máá-ró, yúan-na te tú ni'in tíñu cruu siki róo. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu taká chaa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndívi tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivi já ndúkú-i kendo ndaa-i jín máá ley, a ñi kasía-i Cristo, te tu'un luu ío inj-ya tuká yi'i inj-i. ⁵ Chì yóó, jín máá Espiritu ndátu-yó kivi kendo ndaa-yo, chi kákandija-yó. ⁶ Chì jín tú'un Cristo Jesús, ni tú játíñu nú xiti ndúu, te ni tú játíñu nú tú xiti ndúu, chi máni jín tú'un kákandija-yó kúu ja ní'in tíñu jín tú'un kúndá'ú inj-ya yóó. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núu, ko ndé chaa ñi jasú nuu-ro já tú kájanatu-ro núu tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chì máá-yá kúu I'a ñi kana-ya xini-ro, ko nasu máá-yá kúu ja ská'an róo vina. ⁹ Chì ñn tá'ú-ni yujan ía, te já ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndija inj-ri sá'a máá Jító'o-yo, ja má nákani inj-ro ingá tu'un. Ko chaa sáká núu inj-ro, nakuxndí-ya siki-dé, ñani chaa kúu-de. ¹¹ Náni, chi ruu, nú sáni-ga jáni-ri tu'un xiti ndúu núu, te naja káchindikìn-ga-i ruu núsáá. Chì nú súan, te ma kiti-ga inj-i nuu cruz-ya sá'a-ri núu. ¹² Te chaa ja sáká núu inj-ro, va'a-ga nú ná xiti-ga-de máá-de, jáni inj-ri. ¹³ Náni, ñi kana-ya xini máá-ró jíná'an-ró náv'a a koo libre-ro. Te vasa tuká tñn ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jín taká modo játa'an inj máá-ró, chi sua ná kúndá'ú inj-ro tá'an-ró, te kватиñu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ñi skíkuu-ró jín máá ñn-ni tu'un yá'a, te a ñi kundéé-ró jín ñí ley: Kundá'ú inj-ro tá'an-ró natu'un kúndá'ú inj-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yi'i tá'an-ró, te kájichi siki tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chi sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-ri, ja ná káka-ró natu'un kuní máá Espiritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chì modo ja kuní ñayivi jito u'u siki máá Espiritu, te ja kuní máá Espiritu jito u'u siki modo máá-i, te uu tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kuní máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espiritu stá'an ichi núu-ro, núsáá te tuká ká'jin-ró chí ley. ¹⁹ Ío ndijn taká tíñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísiki ncháá tá'an, tu'un jika téné, tu'un sá'a chá'an, tu'un sá'a kuáxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jito u'u tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kiti inj, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásin máá, ²¹ tu'un ndío inj, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuáxán, jín siki taká tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un

kástu'ún-rí nuu-ro, nátu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró sáa, ja ñáyivi kásá'a súan, ma nani'in tá'u kúti-í najaa-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu.

Modo sá'a máa Espíritu

²² Ko tiñu sá'a máa Espíritu kákuu: Tu'un kúnda'ú in̄i, tu'un kúsij in̄i, tu'un kuaká'nu in̄i, tu'un paciencia, tu'un man̄i in̄i, tu'un va'a in̄i, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchi in̄i, jíin tú'un ñúkúun in̄i. Sik̄i táká tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñáyivi káyí'i chíi Cristo, a n̄i kaja'ni-í yiki kúñu-i jik̄a cruz, onde jíin táká ja kúu in̄i máa, jíin táká tiñu kuní máa. ²⁵ Ch̄i nú jíin máa Espíritu káichaku-yo, te suni jíin máa Espíritu ná káka-yó núsáa. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máa-yó, ma skití in̄i-yo tá'an-yó, ni ma kúkuásún in̄i-yo sik̄i tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchi-yó cháa sáña'mu

¹ N̄ani, sanaa te kun̄i-ro sáña'mu ñin ñáyivi. Te róo ja jíin máa Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchi-ró-í jíin tú'un súchi in̄i. Ko koto-ró máa-ró náv̄a'a suni súan tú súngava-ró máa-ró. ² Ná kúndiso-ró carga vee tá'an-ró, chíi súan kúu ja skíkuu-ró jíin ley Cristo. ³ Te nú ñin ñáyivi jáni in̄i-í ja ñáyivi téyíi kúu-i, ko tú ndija-i, yuán máni xnda'ú-i máa-i. ⁴ Ná ñin ná ñin ñáyivi, ná kóto ncha-i ndasa káa tiñu kásá'a-i, yúan-na te ni tú níni jíin ingá ñáyivi te kuu sátéyí-i máa-i. ⁵ Ch̄i ná ñin ná ñin-i ná kúndiso-i responsable máa-i. ⁶ Ñáyivi ní kutu'a jíin tú'un máa-yá, na ndi'i ja vá'a náv̄a'a-i, ná chindéé tá'an-í jíin cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xnda'ú-ro máa-ró, chíi ma kúu sákátá-yó núu Dios, chíi tak̄a ja jakín ñáyivi, suni yuán nani'in-í. ⁸ Ch̄i ñáyivi jakín-í ja kuní yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ni'in-í ja té'yu-í. Ko ñáyivi jakín-í ja kuní máa Espíritu, nuu máa Espíritu ni'in-í ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuitá-yo sá'a-yó tiñu va'a núsáa, chíi nú ná jáa kivi, te ni'in-yo, te nú ma kuitá in̄i-yo. ¹⁰ Núsáa te hora ja ñña-yó, te ná sá'a va'a-yó jíin táká ñáyivi, ko xnañúú-gá jíin tá'an-yó já kákandija.

Tu'un cruz máa Jíto'o-yo

¹¹ Nde'é jíiná'an-ró ná xaan ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jíin ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máa-de kákuu-de. Te cháa-ún kástétuu-de róo ja xití ndúu-ro, náv̄a'a ma chindikín-i-de sik̄i cruz Cristo. ¹³ Ko ni máa cháa n̄i kaxití ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíin ley, chíi kákuu-de ja ná xití ndúu-ro, náv̄a'a sá'a téyíi-de máa-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an in̄i-ri sá'a téyíi-rí máa-rí, chíi máni jíin cruz Jíto'o-yo Jesucristo kúsij in̄i-ri. Ch̄i jíin tú'un cruz n̄i sía-ri ñuyívi, te máa ñuyívi suni n̄i sía ruu. ¹⁵ Ch̄i nuu Jesucristo, ni ja xití ndúu, te ni ja tú xití ndúu, tú ní'in tiñu kuti, chíi ja ná ndúu jáa in̄i-yo. ¹⁶ Te tak̄a ñáyivi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu in̄i-ya jíin tú'un kúnda'ú in̄i-ya-í, ná kóo sik̄i-í jíiná'an-í, jíin sik̄i ñáyivi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma kua'a-ri tu'un ja stá'an ni ñin cháa ruu, chíi nuu yiki kúñu-ri ndiso-ri tuni Jíto'o-yo Jesús. ¹⁸ N̄ani jíiná'an-ró, tu'un luu ío in̄i máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo in̄i añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, chī súan ni jata'an inī Dios. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkúu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i inī ñuu Efeso. ² Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu ío inī máá Táa-yo Dios jíin iní máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ná sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jíto'o-yo Jesucristo. Luu ni sá'a-ya jíin-yó jíin táká tiñu sá'a Espíritu. Te ichi ándívi sá'a-ya-ún jíin Cristo. ⁴ Nátu'un ni kajī Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú inī-ya yóo. ⁵ Te ni teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máá-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa ni jata'an ya'a inī-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu tú'un va'a ío inī máá-ya. Te jíin tú'un-ún ni ki'in sé'é-yá-yó ndúu jíin-yó jíin Cristo, I'a kundá'ú inī-ya. ⁷ Te I'a-ún, ni nakuaan-ya yóo jíin niñi-yá. Te ni chaxio-ya kuáchi-yó jíin tú'un luu xaan ío inī-ya. ⁸ Te jíin tú'un-ún ni chítu ndíi añu-yo onde jíin táká tú'un ndíhí, tu'un júku'un inī. ⁹ Te tiñu ja ní chaa inī máá-yá sáa, ja kúsii iní máá-yá sá'a-ya kuní-ya, chī tu'un sa'i-ún ni stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Chī onde ná jínu va'a kivi te kuní Dios ja iní ká'nu-na nduu ndíi-ni inī nda'a Cristo, vaša ja ká'io inī andívi xí vaša ja ká'io inī ñuyívi. ¹¹ Te jíin Cristo ni kani'in-yo tá'u-yo. Te ni teta'an Dios yóo, nátu'un ni chaa inī máá-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an inī máá-yá, ndasa kúsii iní máá-yá. ¹² Súan ni sá'a-ya, náva'a máá-yó, ja xná'an-ga ni kañukuu inī-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu máá-yá. ¹³ Te suni róo, ni kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jíin tú'un va'a-ún ni kakaku-ró. Te nuu máá Cristo ni kakandíja-ró. Te suni máá Espíritu Santo ja ní chíso tú'un-ya, ni chaa sello inī añu-ro. ¹⁴ Yúan kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tñn-yó máá. Yúan-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya ja sikí-ún.

Tu'un ni jikan ta'u Pablo ja'a yóo

¹⁵ Te suni ruu, ni jini tu'un-ri ndasa kakandíja-ró núu máá Jíto'o-yo Jesús, jíin ndasa kundá'ú inī-ro táká ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ja yúan tú jukuiñi-ri ja nákuatá'ú-rí ja róo jíná'an-ró, te núku'un inī-ri róo nú jikán ta'u-rí, ¹⁷ náva'a kuní-ro núu máá Dios, I'a xín máá Jíto'o-yo Jesucristo, máá Táa-yo, I'a ndiso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndíhí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. ¹⁸ Te stúun-ya iní añu-ro, náva'a kuní-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu inī-ro sikí ja ní kana-ya xini-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xaan ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. ¹⁹ Te kuní-ro ndasa ni'in xaan sátiñu-ya ja'a róo, ñáyivi kákandíja, chī fuerza téyí ndiso-ya. ²⁰ Te fuerza-ún, ni jatíñu Dios kivi ní naschakú-ya Cristo ma'ñú ndíyi, jíin ja ní súngeo-ya Cristo ichi ndává'a-ya onde andívi. ²¹ Te ni jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tiñu, jíin ja kándiso tiñu, jíin ja kátñn so'o, jíin ja kákuñá'nu, jíin sikí táká sí'ví ja káskúnání-i, nasu níni kuija yá'a, chī suni taká

kuiḡ chaḡ. ²² Te taḡá-ni nḡ jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te nḡ nduu Cristo xinḡ núu máá tíku'nḡ kákandḡja, nḡ sá'a-ya síkí táká-ni. ²³ Te tíku'nḡ-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítú máá-i jíin máá-yá, chḡ I'a schítú nḡ ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa nḡ nama-ya-yó

¹ Te máá-yá, nḡ naschakú-ya róó, ja á nḡ kaji'i-ro ní sá'a kuḡchi-ró jíin já ní kasáña'mu-ró. ² Chi nḡ kajika-ró jíin máá yuán sáá, nátu'un kásá'a-i inḡ ñuyívi yá'a, nátu'un kuní máá já tá'ú tíñu nuu tachí. Yuán kúu tachḡ já sátiñu jíin ñáyivi ní'in inḡ íó vina. ³ Te suni taḡá máá-yó ní kajika-yó jíin ñáyivi-ún sáá, nḡ kasá'a-yó tíñu nḡ kakanḡ inḡ-yo, nḡ kaskíkuu-yó tíñu ní kunḡ yiki kúñu-yó jíin tíñu nḡ kajani inḡ-yo, te nḡ kaḡkuu-yó ñáyivi ní kitḡ inḡ-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. ⁴ Ko inḡ Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú inḡ, te nḡ kúndá'ú xaḡn inḡ-ya yóó. ⁵ Te nini nḡ kaḡkuu-yó ndíyi nḡ sá'a kuḡchi-ún, te nḡ naschakú-ya yóó jíin Cristo. Te jíin tú'un luu íó inḡ-ya te nḡ kaḡaku-ró. ⁶ Te ñn núu-ni nḡ ndukani-ya yóó jíin Cristo. Te suni súan nḡ súnḡo-ya yóó onḡ andívi jíin Cristo Jesús, ⁷ náva'a nḡ-gá kuiḡ ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaḡn já luu íó inḡ-ya jíin tú'un kúmanḡ-yá jíin-yó jíin Cristo Jesús. ⁸ Nḡ kaḡandḡja-ró, te ja yuán ní kaḡaku-ró ní sá'a tu'un luu íó inḡ-ya. Te nasu máá-ró ní kíñi'in, chḡ ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. ⁹ Nasu síkí tíñu sá'a-yó ní kaḡaku-yó, te ja yuán tú ní ñn-i kuu sáteyí-i máá-i. ¹⁰ Chi máá-yá nḡ sá'a yóó. Te nḡ sáva'a-ya yóó nuu Cristo Jesús, náva'a sá'a-yó táká tíñu va'a. Chi jíin kívi, nḡ sátu'a Dios tíñu-ún ja káka kuu-yó jíin. ¹¹ Núsáá te ná núku'un inḡ-ro já chí ñayivi sáin naciún nḡ kaḡaku-ró sáá. Onḡ sáá, chḡ nání-de chaḡ nḡ kaxitḡ ndúu kuñu-de ja ní sá'a nda'a. Te chaḡ-ún, nḡ kaskúnání-de róó: Ñayivi tú ní kaxitḡ ndúu. ¹² Te suni ná núku'un inḡ-ro já onḡ kívi sáá, tú ní ká'jin-ró jíin Cristo. Jíká ní ka'jin-ró jíin ñáyivi ñuu Israel. Te jíká xaḡn ní ka'jo-ró jíin tú'un nḡ keyu'u-yá, ni tú ní káñukuu inḡ-ro, ni Dios, tú ní jík-a-ya jíin-ró inḡ ñuyívi yá'a. ¹³ Ko vina jíin Cristo Jesús, te róó ja ní ka'jin jíká-ró onḡ kívi sáá, chḡ a nḡ kaḡkuu-ró ní sá'a niñḡ Cristo. ¹⁴ Chi máá-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún nḡ nasá'a-ya ñn-na, chḡ nḡ stúncháa-ya máá xé'ñú já ní sásin yóó nḡ kandḡ sava ma'ñú-yó. ¹⁵ Te xé'ñú-ún ja ní skánaá yóó kúu taḡá tu'un tá'ú tíñu jíin táninu ndíso máá. Te jíin yiki kúñu-ya ní xnáa-yá taḡá yuán, náva'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máá-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáá, te ja yuán sá'a-ya paz, ¹⁶ te suni náva'a jíin máá cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yuán jíin Dios, chḡ ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te jíin cruz nḡ xnáa-yá máá já ní kajito u'u tá'an. ¹⁷ Te nḡ kii-ya, te nḡ jani-ya tú'un paz nuu-ro, já ní ka'jin jíká-ró núu-yá, jíin núu ñáyivi já ní ka'jin yani. ¹⁸ Chi ja máá-yá kúu ja núña ichi kívi kóo ndéndúu-yo núu máá Táa-yo, sá'a suni ñn-ni máá Espíritu. ¹⁹ Núsáá te tuká kákuu-ró ñáyivi jíká, ni ñayivi tatú, chḡ ñn-na nḡ kaḡduu-ró jíin ñáyivi ndóo, te suni tá'an se'e Dios kákuu-ró. ²⁰ Te nḡ kaja'nu máá-ró síkí cimientu ja kákuu apóstol jíin cháa nḡ kájani tu'un. Te máá Jesucristo kúu yuu ndíso jiki. ²¹ Te nḡ vé'e jákutá'an jíin máá-yá, te já'nu kua'an náva'a nduu ñn ve'e iḡ sá'a máá Jító'o-yo. ²² Te suni nḡ kaḡduu-ró ñn ve'e nḡ sá'a-ya, náva'a kunchaḡ Dios inḡ jíin máá Espíritu.

3

Tu'un yí tu'un sa'í ndiso Pablo

¹ Te ruu Pablo, ja yúan kánde-rí vekaa ja sikí Cristo Jesús ja'a róó, ñayivi sñin nación jíná'an-ró. ² Te ni kajini tu'un-ró ndasa ni ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu-rí ja'a róó, jáni iní-rí. ³ Chi ni stá'an ndiijn-ya tu'un sa'í-ún nuu-rí, nátu'un ni chaa-rí yakú tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. ⁴ Te nú ka'u-ró, te a kuu juku'un iní-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jini-rí. ⁵ Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní ñ se'e chaa ní kúia ni kii ichi yatá. Ko vina ni stá'an ndiijn Espíritu-ya núu táka apóstol ndoo-ya, jín nuu cháa kájani tu'un-ya. ⁶ Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi sñin nación, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñayivi ná ndúu-i jín-yó, te ja ní keyu'u-ya ná ní'in tá'an-i sá'a Cristo jín máa tú'un va'a. ⁷ Te sikí tú'un-ún játiñu máa-rí. Te ta'u-ún ni ja'a tu'un luu ío iní Dios nuu-rí, te jín fuerza-ya ní sá'a-ya-ún. ⁸ Ruu kúu chaa súchi-ga vasa ñayivi ndoo súchi xáan, te nuu máa-rí ni ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jáni-rí tu'un va'a nuu ñayivi sñin nación, ndasa va'a xaan káa tu'un Cristo. ⁹ Jín ja stá'an ndiijn-rí nuu táka-i ndasa koo máa tú'un sa'í ja ní yisá'í onde sáa iní máa Dios, I'a ni sá'a taká-ni. ¹⁰ Náv'a a taká ja kátá'ú tiñu jín ja kakuñá'nu ichi ándívi, ná kuni jíná'an ndasa kua'a xáan tu'un ndíchi Dios ío, sá'a tiku'ni. ¹¹ Nátu'un ni chaa iní-ya ní káni, te ni skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jín Jíto'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandíja-yó-ya. Te ja yúan máa-ya sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúan ká'an nda'ú-rí jín-ró, ja má kúku'á iní-ro sá'a tundó'o jíto-rí ja sikí róó, chí sua ndeá-ga tu'un luu iní máa-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúan kúu ja júkuifiñ jíti-rí núu máa I'a kúu Táa Jíto'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máa-ya kenda sí'vi táka tata ká'io andívi jín ja ká'io iní ñuyivi, ¹⁶ chi tu'un luu xaan ío iní-ya, te jikán ta'u-rí nuu-ya ja súan ná yíja va'a iní añú-ro sá'a-ya jín fuerza ndiso máa Espíritu. ¹⁷ Te suni jikán-rí ja ná kúnchaa Cristo iní añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandíja-ró, náv'a ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú iní tá'an iní-ro, ¹⁸ te suni náv'a a kuu juku'un va'a iní-ro, jín táka ñayivi ndoo, ndasa káa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máa-ya, ¹⁹ te suni náv'a a ná kuni-ro ndasa kúndá'ú iní Cristo yóó, vasa tú kúu juku'un iní-yo tú'un-ún, te náv'a a ku'un chítú ndí-ro jín kú'a ñú'un chítú Dios. Achí-rí. ²⁰ Máa-ya, kúu I'a sá'a va'a xaan-ga vasa ja kájani iní-yo xí ja kájikán-yo, chí jíku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máa-ya, ná nákana jaa tiku'ni kákandíja sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kúia, onde taká kuia chaa. Súan ná kóo. Amén.

4

Ín-ni kákuu-yó sá'a Espíritu

¹ Ruu, chí kánde-rí vekaa sikí máa Jíto'o-yo. Te ká'añ nda'ú-rí jín-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jíñú'ún sikí ja ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná kóo súchi vá'a iní-ro. Te ná kóo vítá iní-ro. Te jín tú'un kúndá'ú iní, te jín paciencia, ná kuándéé iní-ro jín tá'an-ró. ³ Ná kuítú iní-ro ja ñn-na naketá'an-ró jíná'an-ró iní máa Espíritu sá'a tu'un kuaká'nu iní. ⁴ Chí ñn-na ñayivi ío, te suni ñn-ni Espíritu, suni nátu'un ni kana-ya xiní-ro ja ñn-ni tu'un kuñukuu iní-ro, chí yuán kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ñn-ni máa Jíto'o-yo ío, jín ñn-ni tu'un kándíja, jín ñn-ni tu'un jánducha, ⁶ jín ñn-ni máa Dios Táa xiní taká-yo, chí

máa-yá ndító taká-ni, te máa-yá ni sá'a taká-ni, te jíin ndí'i-ni ncháa-ya. ⁷ Ko ná ñin ná ñin-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío iní máa-yá ndasa ku'a já'a máa Cristo nuu-yo. ⁸ Já yúan ká'an tutu: Nuú ní ndaa-ya kuá'an-ya ándíví, ni stútú-yá kua'a já ní yíndasu te kua'an-ya jíin. Te ni jacha nuu-ya tá'u núú taká ñayivi, áhí. ⁹ Te ja súan ká'an: Ni ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuni ka'an ja ní kuun-ya ní ja'an-ya onde nuu kúnú-ga chíi ñu'un. ¹⁰ I'a ni kuun, suni máa-yá kúu I'a ni ndaa kua'an onde nuu súkún-ga andíví, nává'a skíkuu-ya jíin taká tiñu. ¹¹ Te suni máa-yá, ni teta'an-ya sáva ñayivi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'ni, te sava-ga stá'an. ¹² Súan ni teta'an-ya, nává'a ná yíja va'a ñayivi ndóo, jíin já kuátíñu nuu-í, nává'a ná kuá'nu tiku'ni Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñin núú-yó jíin tú'un kándíja, jíin tú'un kunj-yo núú Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yo ná tu'un ñin-na-yo, onde chítú kú'a Cristo iní-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma ná tu'u iní-yo cuenta sunchí lúli, ni ma kivi nduu-yo yá'a yúan jíin sñin sñin sa'an, ndasa kuni chaq xndá'ú ja kándúkú-de tñin yátá-de yóó, sana iní-yo sá'a-de. ¹⁵ Chí sua ná kútiin-ró tú'un ndaa jíin tú'un kúndá'ú iní, te ná kuá'nu-ró jíin taká tiñu kuni máa I'a kúu xiní, te I'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te iní máa-yá, ñin-na káñutá'an ní tiku'ni, te ndítin tá'an taká ná tu'un taká vaú, te ná ñin ná ñin játíñu ndasa xín tiñu. Te xndea tá'an te skuá'nu tá'an jíin tú'un kúndá'ú iní.

Ñayivi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-ri, chí ká'an ni'in-ri jíin-ró cuenta máa Jító'o-yo, ja má káka-ga-ro ná tu'un kájika sava-ga ñayivi sñin nacióon, chí kájika kuu-i jíin tú'un kájani sáni iní máa-i. ¹⁸ Ni kakuñaa nú jiní tuní-i. Te tú ñu'un kuti vida Dios iní-i, chí tú kájini-i nuu máa-yá, chí ni'in iní añú-i. ¹⁹ Te ñayivi-ún, ni kayija-i jíin máa tú'un ni'in iní. Te ni kivi koyo-i jíin tú'un kuaxán ja ná kuitú iní-i sá'a-i taká tiñu chá'an. ²⁰ Ko róo jíiná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. ²¹ Te súan ni kájini so'o-ró tú'un-ya, te ni kakutu'a-ró ní sá'a-ya, ná tu'un ío ndaa tu'un jíin Jesús. ²² Ná cháxio-ró máa cháa tú'ú kí'in-de jíin taká tiñu ní jika-ró jíin-de ichi yátá, chí máni kuchá'an-de jíin taká tiñu ñáa sá'a-de kuni-de. ²³ Te ná ndújáa modo kájani iní-ro. ²⁴ Te ná núku'un-ró cháa jáa, ja ní kuva'a-de ná tu'un káa máa Dios jíin tú'un ndaa, jíin tú'un ndoo ndija. ²⁵ Núsáa te ná sia-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jíin taká tá'an-ró, chí pedazo-yo kánakuní tá'an-yó. ²⁶ Nú kití iní-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kití iní-ro onde kee ndikandii. ²⁷ Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jíin-ró. ²⁸ Ñayivi ní saku'ná, ma saku'ná-ga-i, chí sua ná sátiñu-i. Ná tñin-i taká tiñu va'a jíin ndá'a-i, nává'a ná ní'in-í najjín kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. ²⁹ Ni ñin tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chí sua ná ká'an-ro tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, nává'a ñayivi jíni so'o-ún ná kéndoo luu iní-i sá'a. ³⁰ Nde'é-ró nává'a ma kúku'a iní Espíritu Santo Dios sá'a-ró, chí jíin Espíritu ni jaxin-ya sello róo, onde jinu kivi nákuuan-ya yóó. ³¹ Taká tu'un uq, jíin tú'un xaan iní, jíin tú'un kití iní, jíin tú'un kákanáa, jíin tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jíin taká tiñu jito u'u tá'an. ³² Chí sua ná kúmaní-ro jíin tá'an-ró. Ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núú tá'an-ró, ná tu'un ni sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu-ro síkí Cristo.

5

¹ Te róo, ná ndáku-ró Dios ná tu'un se'e máa-yá ja maní jíin-ya. ² Te kaka kuu-ró jíin tú'un kúndá'ú iní, ná tu'un ni kundá'ú iní Cristo róo, te ni soko-yá

máa-yá ja siki róó, te ni ja'an asun-yá ni soko-yá máa-yá ja ní ja'a-ya máa-yá nuu Dios. ³ Ko tu'un téné, jín táká tu'un chá'an, xí tú'un too iní, ni ma ndatu'un-ró súan jíná'an-ró, chí tú súan kásá'a ñayivi ndóo. ⁴ Ni ma kóo tu'un chá'an, ni tu'un ñáá, ni tu'un ndiyi, chí túu sá'a luu. Chí sua ná nákuatá'ú-ró. ⁵ Chí a kájiní-ro já ío ndaa tu'un yá'a, ja ní ñn ñayivi kájika téné, xí já kásá'a chá'an, xí já too iní (chí ñn-ni kúu-ún jín já kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndívi-i iní ñu nuu tá'ú Cristo tíñu jín Dios. ⁶ Koto-ró, ma xnda'ú ni ñn-i róó jín tú'un sáni, chí ja siki táká tu'un yá'a te cháa tu'un kití iní Dios siki táká-i ja tú kábandatu-i. ⁷ Ma kivi nduu-ro jín-i núsáa. ⁸ Chí kivi sáa, ni kachaku-ro siki ñúñáa, ko vina, a káchaku-ro siki ñúndijín nuu máa Jító'o-yo. Ná káka kuu-ró ná tu'un kájika kuu ñayivi ñúndijín núsáa. ⁹ Chí tíñu sá'a Espíritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. ¹⁰ Ná ndúkú ví-ro táká ja kúsi iní máa Jító'o-yo sá'a-ró. ¹¹ Te ma kivi nduu-ro jín tíñu ñúñáa ja tú ní'in tíñu, chí sua ná kána jín-ró nuu. ¹² Chí kúka nuu-yo ká'an-yo tíñu kásá'a sa'í-i. ¹³ Ko taká tu'un ja á ni tuun nuu, jini ndijín-yo nuu sá'a luz, chí luz kúu ja kíñi'in ndijín taká-ni. ¹⁴ Ja yúan ká'an: Róó ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúko-ró má'ñú ndíyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. ¹⁵ Núsáa te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkúun-ró, nasu ná tu'un cháa káñáa, chí ná tu'un cháa ndíchí. ¹⁶ Ma stíví-ró tiempo, chí kándañáa kivi yá'a. ¹⁷ Núsáa te ma ndúñáa xinj-ro, chí sua ná júku'un va'a inj-ro ñaún tíñu játa'an inj máa Jító'o-yo. ¹⁸ Ma kóo ká'vá-ró siki vino, chí jín yúan te jita sáni-ró. Chí sua ná kútú Espíritu inj-ro. ¹⁹ Te ka'an jín tá'an-ró jín salmo, jín yáa máa-yá, jín yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'un-ró máa Jító'o-yo. ²⁰ Te nene nakuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios siki táká-ni, jín sí'ví máa Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo núu tá'an-yó

²¹ Te kuandatu-ro núu tá'an-ró, chí káchiñú'un-ró Dios. ²² Te ñási'í, ná kuandatu-ña núu yí máa-ña, ná tu'un nuu máa Jító'o-yo. ²³ Chí yí kúu xiní ñási'í, ná tu'un Cristo kúu-ya xiní tíku'ni. Te máa-yá kúu I'a náma-ún. ²⁴ Chí ná tu'un tíku'ni kábandatu-i nuu Cristo, suni súan ñási'í ná kuandatu ndí'i-ña núu yí máa-ña. ²⁵ Te róó yí jíná'an-ró, ná kúnda'ú inj-ro ñási'í-ro, ná tu'un ni kúnda'ú inj-ro Cristo tíku'ni-ya. Te ni ja'a-ya máa-yá ja tíku'ni-ún, ²⁶ nává'a nasándooyá, te nakacha-ya-ún jín máa tú'un, ná tu'un inj nuu ndúndo jín ndúcha, ²⁷ nává'a koo ñn tíku'ni luu kundij nuu máa-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú tí'yi, ni ñn ja súan, chí sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yí, níni ná kúnda'ú inj-de ñási'í máa-de, ná tu'un jín máa-de. Chí cháa kúnda'ú inj-de ñási'í-de, máa-de kúnda'ú inj-de. ²⁹ Chí tú ni ñn cháa jító u'u-de máa-de, chí sua skée-dé te jító ñúkúun-de máa-de. Suni súan sá'a Cristo jín tíku'ni-ya. ³⁰ Chí ná tu'un pedazo máa-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo cháa táa-de náa-de, te kété'an-de jín ñási'í-de, te ñn-ña kákuu ndendúú-de. ³² Yí xáan káa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chí cuenta siki Cristo jín siki tíku'ni ká'an-ri. ³³ Ko ná ñn ná ñn róó, ná kúnda'ú inj-ro ñási'í máa-ró, ná tu'un kúnda'ú inj-ro máa-ró. Te suni ñási'í, ná kóo ja jíñú'un-ña núu yí-ñá.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro siki máa Jító'o-yo, chí yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chí ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, ni tá'ú-yá tíñu:

Koo ja jínú'ún-ró núu táa-ro núu náa-ro, ³ náva'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyivi yá'a. Achí. ⁴ Te róó, táa jíná'an-ró, ma skiti-ro iní se'e-ró jíná'an-i, chí sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro núu-í sikí máa Jító'o-yo. ⁵ Róó mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyivi yá'a, jín tú'un jínú'ún, jín tú'un yú'ú, jín tú'un koo káji iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tíñu ja kúsi iní ñayivi ndé'é-i nuu, chí sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já jata'an iní Dios. ⁷ Te jín iní jín añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já núu máa Jító'o-yo jatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ⁸ Chí a kájiní-ro já nú tíñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jín yá'a te nani'ñn-ro yá'u-ró núu máa Jító'o-yo, vasa mozo xí cháa jka kuu ndicha-na. ⁹ Te róó patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jín-i, te ma síyú'ú-ro-í, chí a kájiní-ro já ío Jító'o máa-i jín máa-ró ondé andívi, te ñn núu-ni ndító-ya táká ñayivi.

Ná kúkútu-yo jín táká tu'un Dios

¹⁰ Te ñn-na tu'un ío, ñani máni: Ná kuiñi nì'in-ró jíná'an-ró sá'a máa Jító'o-yo jín fuerza sátiñu máa-ya. ¹¹ Ná kúkútu-ro jín táká tu'un Dios náva'a ma kaka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú ñn yátá róó. ¹² Chí nasu kajatá'an-yó jín cháa yí'i ññi jín kúñu, chí sua jín já kakuñá'nu, jín já káññ so'o, jín táká jító'o ñuyivi yá'a, ja kátá'ú tíñu ññáa yá'a, jín táká tachí ñáa kájika nuu tachí. ¹³ Núsáa te ná kúkútu ndí'i-ró jín táká tu'un Dios, náva'a ma kaka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij nì'in-ró ondé nú nì ndí'i nì jinu nì sá'a-ró. ¹⁴ Núsáa te kuiñi nì'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'nì sánchji-ró. Te ná kú'un-ró tú'un skéndoo ndaa-ya róó, nátu'un ñn su'nu káa. ¹⁵ Te ná kí'vi-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. ¹⁶ Te ío ñn-na tu'un kánúú: Jín tú'un kándija te kasu-ro máa-ró, nátu'un ñn nuu tú'ma-ró, chí jín yúan te kuu nda'va ndí'i-ró yáa ñu'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. ¹⁷ Te ná kú'un-ró tú'un nama róó, nátu'un kachíní káa. Te nátu'un machete, kuatíñu-ró tú'un Espíritu, chí yúan kúu tu'un Dios. ¹⁸ Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jín-yá, te ná kakán ta'u-ro sá'a máa Espíritu. Te ja yúan ná kóo ndító iní-ro, te ja'a táká ñayivi ndóo ná kakán ta'u-ro, te ná ká'an nda'ú-ro. ¹⁹ Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chundéé iní-ri ndika-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'i-ya, ²⁰ te ka'an vatu máa-rí ndasa kánúú ká'an-ri, chí ja sikí tú'un-ún jka kuu-ri, te nú'ni-ri. ²¹ Tíquico kúu cháa jatíñu te skikuu va'a-de tíñu máa Jító'o-yo, te maní-yo jín-de. Te suni kastu'ún-de nuu-ro ndasa kua'an tíñu jku-ri jín, náva'a kuni ndí'i-ni-ró. ²² Máa já yúan-ni táji-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a kuni-ro ndasa kakuu-ri, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ²³ Tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúndá'ú iní, jín tú'un kándija, ja kí nuu máa Táa-yo Dios jín núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín táká ñani-yo. ²⁴ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jín táká ñayivi maní ndíja-i jín Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu táká ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filipos, jíin núu cháa ja kándito-de-i, jíin núu cháa kájatíñu nuu-i. ² Tu'un luu ío iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kii nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máa-rí ndita'an jínu ja núku'un iní-ri róo jíiná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-ri jikán ta'u-rí ja'a róo jíiná'an-ró. ⁵ Chi ní chindéé tá'an-ró jíin-rí skáka-yó tú'un va'a onde kivi xnáñúu, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-ri ja síjínu ná'ín-yá tiñu va'a ja ní skéj'á-yá jíin-ró, te súan kuuu-ga-ya jíin onde kivi ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákan iní-ri ja kúu taká róo, chi ñú'un iní añú-ri ja kúu róo, chi ní kaní'in táká-ni yóo tu'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jíin-rí kivi kánde-ri vekaa jíin ja káka'an-yo ja'a tú'un va'a jíin ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chi Dios kúu testigo-ri ja jini-ya ná ku'a kúu iní-ri ja kúu taká róo, jíin ja maní-rí jíin-ró, nátu'un maní Jesucristo jíin-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuní-ri ja ná kúndá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te ndé'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náv'a kuu kuatú'un-ró máa ja vá'a, te suni náv'a ná kóo káji iní-ro, te tú nakuxndí-ya siki-ro kivi ndíi Cristo, ¹¹ te suni náv'a ná kúkútu-ro jíin tiñu ndaa sá'a Jesucristo. Jían kúu ja nákana jaa-yó Dios, jíin ja ká'an jíin'ún-yó jíin-yá.

Modo ni jika máa tú'un va'a

¹² Ñáni, kuní-ri ja ná kuní-ro ná tundó'o ni ta'an-ri, chi ni jicha-ga tu'un va'a ni sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jíin sava-ga-i, ni kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-ri vekaa ja siki Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-ri kánde-ri vekaa, yuán ni kayija iní sava ñani-yo ja káchiñú'un-de máa Jító'o-yo. Te ni kachundéé téyí-gá iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chi sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo siki tú'un kuásún iní, jíin ja kástátá'an-i. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un siki ja ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixín, te tú ndija-i, chi kákuñ-i ja xndeá-ga-i tundó'o vekaa siki-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chi kúndá'ú iní-i ruu, te a kájiní-i ja ndúkú ichi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú ñaun sá'a núsáa, chi taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an síkí-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsi iní-rí sá'a, te ni ma ndí'i kuti ja kúsi iní-rí. ¹⁹ Chi jini-ri ja ya'á kúu ja náma ruu, jíin ja kájikán ta'u-ro, jíin ja chindéé chítuu Espíritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chi ñúkuu iní-ri, te kuní ndási iní-ri, ja má kúka nuu kúti iní-ri, chi sua ná chundéé téyí iní-ri, náv'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máa-rí vina, nátu'un ní ní kii-ri, te vasa ná kúu-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chi ja chakú-ri kúu ja jika-ri jíin máa Cristo, te ja kúu-ri kúu ja ní'in-gá-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí siki táká tiñu ni sá'a-ri tú jini-ri ndé ichi tñ-ri vii. ²³ Chi ma'ñú ndéndúu tu'un

ya'a kándeé nî'in-rî. Te kúu inî-rî no'ón-rî kunchaa-rî jín Cristo. Yuán kúu máá já vá'a xaan-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-rî kúu ja kánúú-gá ja síkí róó jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndíja inî-rî. Yuán kúu ja jíní-rî ja kúkuu-ga-rî jín-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándíja va'a-ga-ro, te kusii-gá inî-ro. ²⁶ Náva'a kusii-gá inî-ro jíná'an-ró jín Cristo Jesús ja síkí rúu, chî jaá tuku-rî nuu-ro. ²⁷ Mání ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúú máá síkí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jáa-rî te kunî-rî nuu-ro, xí vasa ná kúnchaa jíká-rí, ko kuni tu'un-rî róó ja ká'jin nî'in-ró jín in-ni xinî, te jín ja in ká'nu-ni kásátiñu nî'in-ró síkí tú'un va'a ja kákandíja-yó. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja kájito u'u róó, chî yuán kúu tu'un ja náa íi máá jíná'an, ko róó, a kaaku-ró jíná'an-ró, chî ya'a sá'a Dios. ²⁹ Chî nî ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá in ja ná kándíja-ró núu-yá, chî suni ja ná ndó'o-ró já síkí máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un nî kajinî-ro já ndó'o-rî, te vina a nî kajini tu'un-ró já jiku jín-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáá te jín tú'un ndéé ío inî Cristo, jín tú'un kúndá'ú inî-ya yóó skandá-ya róó, jín tú'un ja ká'io in núu-ró iní máá Espíritu, jín tú'un manî iní-ro jín-i, jín já jito ndá'ú-ro núu-í. ² Jín táká tu'un ya'a ná kúkuu-ró, náva'a kusii xáan inî-rî. Te in-ni ná káa xinî-ro. Te in-ni ná kúndá'ú inî-ro tá'an-ró. Te in-ni ná kóo inî-ro jín in-ni ná káni inî-ro. ³ Tú ni in ndatiñu sá'a-ró já kuátá'an-ró, xí já sáxixi-ro máá-ró, chî sua ná kóo súchí inî-ro jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vasa máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chî suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni inî-ro jíná'an-ró nátu'un nî jani inî Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá nî kaa-ya nátu'un Dios, ko tú ní ndío inî-ya já jín fuerza nduu in núu-yá jín Dios. ⁷ Ko nî sia-ya máá-yá, te nî nduu-ya nátu'un kándaa mozo, nî kaku-ya nátu'un jito chaa. ⁸ Te nuu ní kenda-ya nátu'un jíká chaa, te nî sásúchí-yá máá-yá. Te nî jandatu-ya ondé nî jî'i-ya, vasa nî jî'i-ya jíká cruz. ⁹ Ja yuán ní nduñá'nu luu xaan-ya nî sá'a Dios, te nuu Jesús nî ja'a Dios in sí'ví kánúú núu táká-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jín sí'ví Jesús ná júkuinî jítí táká ja ká'jin inî andíví, jín já ká'jin nuu ñú'un, jín já ká'jin chî ñu'un, ¹¹ te taká yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máá Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máá Táa-yo Dios. ¹² Nání mání, nene nátu'un nî kajandatu-ro núu-rí kivî ní kandijî-rî nuu-ro, te suni súan va'a-ga nî kasá'a-ró vina vasa jíká ní kanchaa-rî, núsáá te vina ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máá-ró. Te jín tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róó, ná sá'a-ró. ¹³ Chî Dios kúu I'a sátiñu jín-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuní maá-yá, jín ndása kúsii iní máá-yá. ¹⁴ Ma kútuku inî-ro jín tíñu kasá'a-ró, ni ma kánaa-ro jín tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naun náku-xndí-ya síkí-ro. Te ma kivî nduu-ro jín tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o inî, jín má'ñú ñayivi ní'in inî. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro nátu'un lámpara inî ñuyivi. ¹⁶ Kutii nî'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jín, náva'a kusii inî-rî kivî ndí Cristo. Yuán-na te kunî-rî ja ná tú ní jíká kuu sáni-rî, ni tú ní kána sáni tajin-rí. ¹⁷ Te nú nî jati niñî-rí ja ndúkú-rí skándíja-ga-rî róó, yuán kúu nátu'un nî soko-rí máá-rí nuu-yá. Yuán kúsii iní máá-rí, te suni kúsii inî-rî ondé jín táká róó jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsii iní máá-ró jíná'an-ró, te ná kúsii inî-ro ondé jín rúu.

Tu'un Timoteo jín Epafrodito

19 Ko ñúkuu iní-rí ja ná kuá'a máá Jító'o-yo Jesús tu'un, te tájí yachí-rí Timoteo jaa-de nuu-ro, náva'a ná ndúndéé iní-rí nú nì jini-rí ndasa ká'io-ró. 20 Chì tú kuti ingá chaa ío yá'a ja ñin-ni xinì kúñava'a jín-rí nátu'un máá-de, ja kuitú iní koto ñúkuún róó. 21 Chì taká-de kándúkú-de ja kúu máá-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. 22 Ko a nì kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Nátu'un se'e jín táa-i, suni súan nì kuu játíñu-de jín-rí jáni-de tu'un va'a. 23 Núsáá te ñúkuu iní-rí tájí-rí chaa yá'a jaa-de nuu-ro, te nú nì jini-rí ndasa kua'an tiñu jíku-rí jín. 24 Te jáni ndija iní-rí ja kuá'a máá Jító'o-yo tú'un, ja súni máá-rí jaa yachí-rí nuu-ro. 25 Ko nì jani iní-rí ja kánúú tájí-rí ñani-rí Epafrodito jaa-de, chì chaa sátiñu jín-rí kúu-de, te chindéé tá'an-de jín-rí. Te suni ndajá'a máá-ró ní kuu-de sáá. Te suni játíñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-rí-de. 26 Chì nì kuu xaan iní-de ja kuni-de nuu-ro jíná'an-ró núú. Te nì kukuí'a iní-de, chì a nì kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. 27 Chì jandáa nì ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, nì kundá'ú iní-ya-dé, ko nasu máá ñin-de, chì onde ruu, náva'a tú kaa-ga kukuí'a iní-rí núú. 28 Núsáá te jítú iní-rí nì tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a ná kuni-ro núu-dé jíná'an-ró. Te ndusiñ túku iní-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndásí iní-rí. 29 Núsáá te kuatá'ú-ró-de, chì kándíja-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo sñ iní-ro, te ka'an jínú'ún-ró jín chaa ja kándaa nátu'un kaa-de. 30 Chì a yani kuu-de núú, ja sikí tiñu máá Cristo. Te vasa ní j'i-de ko a nì skíkuu-de tiñu ja tú ní sijínu máá-ró já kúu ruu.

3

Nq sikí ndúkú ndéé-yó

1 Te ñin-na tu'un ío ñáni. Ná kúsñ iní-ro jín máá Jító'o-yo. Chì ruu, jandáa, tú kúnini iní-rí chaa-rí suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. 2 Ma kóto-ró núú tí'ina. Ma kóto-ró núú ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. Ma kóto-ró núú chaa nì kaxití ndúu. 3 Chì yóó kákuu chaa nì kaxití ndúu ndija. Te jín iní jín añu-yo káchiñú'ún-yó Dios. Te kákusiñ iní-yo jín Cristo Jesús. Chì tú káchiñú'ún-yó máá-yó. 4 Te nú ndé chaa jáni iní-de ja kúu chiñú'ún-de máá-de, te suni ruu ví'i-gá sá'a-rí núú, chì suni ruu chiñú'ún-rí máá-rí nú súan ío núú. 5 Chì nì xití ndúu ruu nuu uná kiví. Te suni tata Israel kúu-rí. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-rí. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-rí. Te suni nì chiñú'ún-rí ley ja káchiñú'ún fariseo. 6 Te nì jítú iní-rí nì chindikín-rí tiku nì nì sá'a ndiva'a-rí jín-i. Te tú ní nákuxndí ni ñin ley sikí-rí, chì nì skíkuu ndaa-rí. 7 Ko taká tiñu ja kundéé-rí jín núú, tú sá'a-rí cuenta jín-ún vína, chì va'a-ga ná náa-ún, te ná chiñú'ún-rí Cristo jáni iní-rí. 8 Te jandáa, chì jáni iní-rí ja va'a-ga ná náa taká tiñu-ún, náva'a ná kuni va'a-rí ja kúu tu'un Jító'o-rí Cristo Jesús, chì jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máá-yá nì xnáa-rí taká tiñu, te jáni iní-rí ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-rí náva'a kundéé-rí najaa-rí nuu Cristo, 9 te náva'a ñin kiví te a jini-rí ja kándeé-rí chì Cristo. Ko nasu já sándaá-rí máá-rí jín ley, chì sua ja kéndoo ndaa-rí sá'a Dios jín tu'un kándíja-rí, chì kándíja-rí nuu Cristo, 10 náva'a kuni va'a-rí nuu-yá, te kuni-rí ndasa kaa fuerza nachakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-rí jín-ya, te suni nduu-rí nátu'un kaa máá-yá jín tú'un ja ní j'i-ya. 11 Chì sanaa te súan kundéé-rí nachakú-rí ma'ñú ndíyi. 12 Te chá'an-ga kundéé-rí, ni té chá'an-ga yija-rí. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-rí náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chì ja yúan kúu ja ní ní'in Cristo Jesús

ruu. ¹³ Nāni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-ri cuenta ja á ni kundéé-ri jín. Ko máni xnáa-ri iní-ri taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-ri ichi núu-ri kua'an-ri jín. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-ri kua'an-ri ná jáa-ri onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-ri ni'in-ri premio ja kuá'a Dios, chí kana-ya xiní-ri ki'in-ri ichi nínu onde jín Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóó ni yija-yó, te súan ná kóo xini-yo núsáa. Te nú ndé róo sñn xini káñava'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni ñn-ni ná kóo xini-yo. ¹⁷ Nāni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñayivi kájika súan nátu'un ichi ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chí kua'a ñayivi kájika kuu-i ichi ñáá, te tini jínu ni jani-ri tu'un ñayivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jín-ró vína, ja máa-i kákuu ñayivi kájito u'u-i tu'un ja ní ji'i Cristo jika cruz. ¹⁹ Te ñn kivi te naa íj ñayivi-ún, te ndi'i-i. Chí máni chíñú'ún-i toko-í. Te kúsi iní-i jín tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní iní-i ndé'e-i nuu ndátíñu ío iní ñuyivi. ²⁰ Ko ñuu máa-yó kúu onde andiví. Te suni onde yúan káindatu-yó ndíi máa Jító'o-yo Jesucristo, l'a nama yóó. ²¹ Te máa l'a-ún, nasama-ya yiki kúñu ndá'ú-yo, náva'a nduu nátu'un kaa yiki kúñu ndíi ncháa máa-yá. Chí Dios kúu ka'nu-ya taká ja ío, te suni jín fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsi iní-yo

¹ Nāni máni jíná'an-ró, súan ná kuíñi ni'in-ró jín máa Jító'o-yo, chí kúu iní-ri róo, te kúsi iní-ri jín-ró, te róo kúu nátu'un premio-ri. ² Te ká'an ndá'ú-ri jín Evodia, te ká'an ndá'ú-ri jín Síntique ja ná kóo ñn-ni xini-ñá jíná'an-ña, nátu'un kuní máa Jító'o-yo. ³ Te nuu róo Timoteo, suni ká'an ndá'ú-ri jín-ró, chí cháa ni chindéé tá'an va'a jín-ri kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an ya'a, chí ni kasátíñu ni'in-ña jín-ri ni jani-ri tu'un va'a sáa, te suni onde jín Clemente jín sáva-ga ñayivi kásátíñu jín-ri, chí sí'v'í ñayivi yúan a káyogo núu lista ñayivi kúchaku ní káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ro jíná'an-ró núu máa Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jín-ro: Ná kúsi iní-ro. ⁵ Ka'an maní-ro jíná'an-ró náva'a ná kuichá tu'un ki'in nuu taká ñayivi ja súan káa máa-ró. Máa Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i iní-ro siki ní ñn. Ko ná ká'an-ro jín Dios onde jín tú'un kánakuatá'ú-ró, jín tú'un kájikan ta'u-ro, jín tú'un káka'an ndá'ú-ro, náva'a ná kuní-ya ndéja kuní máa-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní añú-ro jín xiní-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róo onde jín Cristo Jesús. ⁸ Nāni, máa ñn-na tu'un ío. Tu'un ya'a ná kúndee xini-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jíñú'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un maní iní, taká tu'un ja játú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jín taká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní káku'tu'a-ró, jín tú'un ni kani'in-ro, jín tú'un ni kajini s'o'o-ró, jín tíñu ni kajini-ro sá'a máa-ri, taká yúan ná sá'a máa-ró. Yúan-na te máa Dios, l'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jín-ró. ¹⁰ Ko kúsi xaan iní-ri jín máa Jító'o-yo, chí vína, vasa kuéé, ko ni kanuku'un iní-ro, te ni kachindéé-ró rúu. Chí súan sá'a-ró kuní-ro núu, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu ja ndá'ú tá'an-ri ká'an-ri, chí ruu, a ni skuá'a-ri kaan-ri jín nú ndasa-ni tá'an-ri. ¹² Jini-ri kuchaku ndá'ú-ri, te jini-ri kuchaku kúká-ri. Ndi'i ni skuá'a-ri, te a ni kaan-ri jín taká, nú ja ndá'a chí-ri, nú ja yíta'an nuu-ri, nú ja kúñava'a kua'a-ri, xí ja tá'an ndá'ú-ri. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-ri, chí máa Cristo já'a-ya fuerza iní-ri. ¹⁴ Ko bueno ni sá'a-ró

já ní jito ta'an-ro túndó'o jíín-rí. ¹⁵ Te róó, ñayivi ñúy Filipos, suni a kájini-ro já ní ñn tiku'ni tú ní kájito tá'an jíín-rí ja kuá'a yakú najíín kúta'u-rí, chí máni róó jíná'an-ró onde kivi ní kejá'a-rí jáni-ri tu'un va'a ná ni kenda-ri vai-ri ñuú Macedonia. ¹⁶ Chí onde ná kánde-ga-ri ñuú Tesalónica ni katáji-ró yakú ja jínu ñú'ún-rí, ni jaá ñn uú jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núy-rí núú, chí ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núy-yá. ¹⁸ Te a ñáva'a-ri taká ja jínu ñú'ún-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní nda'a-rí, chí ni ñín-rí ja ní katáji-ró vái jíín Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chí nátu'un ni kasoko vá'a-ró núy-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máá-rí, ná nákuá'a-ya núy-ro taká ja nándi'i-ró, chí kúká máá-yá jíín tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúí. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñayivi ká'io ndoo ni sá'a Cristo Jesús, achi-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jíín-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²² Te taká ñayivi ndóo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te ni kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíín taká róó jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

1 Máa-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te jín ñani-yo Timoteo, ² káchaa-rī tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jín núu ñani-yo kákandija nuu Cristo ja káxiukú-i inī ñuu Colosas. Tu'un luu jín tú'un kuaká'nu inī ío inī máa Táa-yo Dios, jín iní máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'q máa-i

³ Nene kájikān ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nī kajini tu'un-rī róo ja kákandija va'a-ró núu Cristo Jesús, jín ndasa kájito ndá'ú-ro núu táká ñáyivi ndóo, ⁵ chī káñukuu inī-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a nī kajini tu'un-ró, chī súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nī jaá nuu-ro jíná'an-ró, nátu'un nuu ní ñáyivi, chī ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni nátu'un nī sá'a jín-ró onde kiví ní kajini so'o-ró. Te nī kajuku'un ndija inī-ro tú'un luu ío inī Dios, ⁷ nátu'un nī kutu'a-ró ní sá'a Epafras. Mozo ta'an jín-yó kúu-de. Te kúmaní-yo jín-de. Te chaá-ún játíñu va'a-de nuu Cristo ja siki róo jíná'an-ró. ⁸ Chaá-ún, nī kastu'un-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú inī tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-rí, suni tú kájukuiñi-rí ja kájikān ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kiví ní kajini tu'un-rí tu'un-ún. Te kájikān-rí nuu-yá ja ná kuni ndí'i-ró ndasa jata'an inī máa-yá, te ná kuni-ro táká tu'un ndichí jín tú'un júku'un va'a inī-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ nává'a ná káka kuu luu-ró, nátu'un kuni máa Jító'o-yo, te ná kusíj vá'a inī-yá sá'a-ró jín táká-ni, te ñani tíñu va'a jiku-ró jín, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga inī-ro siki Dios. ¹¹ Te va'a téyí ná yíja taká fuerza-yá inī-ro, nátu'un káa fuerza luu máa-yá, nává'a ná kóo sī inī-ro, te ká'nu koo inī-ro, te kuandéé inī-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios ja ní chí'i-yá fuerza yóo nává'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jín ñáyivi ndóo ja ká'jin-i nuu ndíi ncháa. ¹³ Chi nī ndíñi'in máa-yá yóo inī nda'a fuerza ññáa, te nī xndívi-yá yóo inī ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-yá jín. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chi nī ñakuaan-yá yóo jín niñi-yá. Te nī sá'a-ya táká'nu inī-yá núu-yo jín kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

¹⁵ Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jini ndijin-yo núu. Te xñañúú-gá Se'e-ún, vasa táká ndatíñu ja ní sá'a-ya. ¹⁶ Chī jín máa Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuvá'a taká ndatíñu ja ká'io andívi, jín ja ká'io inī ñuyivi ja jini-yo núu jín ja tú jini-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kuñá'nu, kúu ja kátin xini, kúu ja kándiso tíñu. Ndí'i nī kuvá'a nī sá'a Dios jín máa-yá, te kúu cuenta máa-yá. ¹⁷ Máa-yá ío xna'an-ga vasa ní kuvá'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tin nī'in máa-yá. ¹⁸ Te máa-yá kúu xini tíku'ní, te nátu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máa-yá kúu nuu kéjá'á, te máa-yá nī nachaku xna'an-ga ma'ñú ndíyi, nává'a kuñá'nu-ga-ya núu táká-ni. ¹⁹ Chi nī kusíj iní máa Dios ja ñú'un tá'an ká'nu-ni-ya jín máa Sé'e-ya, ²⁰ nává'a naketa'an taká-ni jín Dios sá'a-ya jín

máá Sé'e-ya. Te jíin niñi Sé'e-ya, I'á nì ndo'o jiká cruz, te ná kóo paz sá'a-ya sikí máá já ká'io iní ñuyívi jíin já ká'io andívi. ²¹ Te suni súan nì sá'a Se'e-ya jíin-ró, chí sìn sikí ní ka'jin-ró sáá, chí nì kajito u'u-ro-yá, te máni tiñu ñáá nì kasá'a-ró núú. Ko vina a nì naskétá'an-ya róo jíin Dios. ²² Ya'á ní sá'a-ya jíin yiki kúñu-ya já ní j'i, náva'a nasándoo-ya róo, te ma kúnchaa cha'an róo, ni ma kána jíin Dios nuu-ro hora stá'an-ya róo nuu Dios. ²³ Súan sá'a-ya nú kuiñi nì'in-ró, te kandíja ndija-ró, te ni ma násama iní-ro jíin tú'un va'a kañukuu iní-ro já ní kajini so'o-ró. Chi tu'un-ún a nì jichá ní ñuyívi chí andívi. Te ruu Pablo kúu chaá játiñu sikí tú'un-ún.

Sátiñu Pablo ja'q ñáyivi sìn naciòn

²⁴ Te kúsii iní-rí vina, chí ndó'o-rí ja sikí róo jíná'an-ró. Te skikuu yiki kúñu-rí ja kúmani-gá ndo'o Cristo iní tiku'ní máa-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, ²⁵ te suni játiñu-rí nuu-ún, chí súan nì chaá Dios tiñu sikí-rí ja'a róo, náva'a ná ká'an ndi'i-rí tu'un Dios jíin-ró. ²⁶ Yuán kúu máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nì kejá'á kuiá aná'an jíin ñáyivi. Ko vina a nì stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu táká ñáyivi ndóo máa-yá. ²⁷ Chí máá Dios súan nì kuní-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúká káa tu'un luu ja ndíso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi sìn naciòn. Te tu'un-ún kúu máá Cristo kándeé iní-ro, jíin já kañukuu iní-ro núu lúu kánchaa-ya. ²⁸ Te tu'un I'a-ún kúu ja kájani-rí, te kákana jíin-rí nuu táká ñáyivi. Te jíin tú'un ndíchi kástá'an ñúkúun-rí nuu-í náva'a ná yíja va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-rí. ²⁹ Te ja sikí yúan sátiñu-rí. Te nì'in sátiñu-rí jíin fuerza máa-yá. Te máá fuerza-ya-ún kúu ja sátiñu téyú jíin-rí.

2

¹ Chí kuní-rí ja ná kuní-ro ndasa ndí'i xaan iní-rí ja sikí róo jíin sikí táká ñáyivi ká'io iní nuu Laodicea, jíin sikí táká ñáyivi tú kájiní kuti núu-rí ndasa káa-rí, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñn nuu kúnchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndí'i iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuní-i tu'un sa'í máá Taa-yo Dios te yuán kúu cuenta Cristo. ³ Chí iní nda'a máa-yá yisa'í taká yaka tu'un ndíchi, jíin tú'un ja júku'un iní-yo sá'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-rí jíin-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñn chaá xndá'ú-de róo, ja kándíja-ró ingá tu'un tiñ yátá. ⁵ Chi vaša kándeé jíká máa-rí, ko nátu'un kándeé-rí jíin-ró, te kúsii iní-rí te ndé'é-rí tiñu va'a kásá'a-ró, chí nì'in kákandíja-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un nì kajatá'ú-ró máá Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jíin-ya núsáá. ⁷ Ná nákuikín yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yíja va'a-ró jíin tú'un kándíja, nátu'un nì kutu'a-ró. Te ná ndea-ga-ro jíin tú'un-ún, onde jíin tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Iní nda'a Cristo ncháá taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máa-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn ñáyivi róo, jíin sikí tú'un ndíchi ñáá, jíin tú'un vixí sáni, nátu'un ío tanínu chaá, modo kásá'a-de iní ñuyívi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jíin máa-yá, te iní yiki kúñu máa-yá, ncháá ndí'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jíin Cristo. Te máa-yá tiñ xiní táká ja tá'ú tiñu, jíin táká ja kándiso tiñu. ¹¹ Te suni jíin máa-yá nì kaxití ndúu-ro, ko nasu jíin ndá'a ní kaxití ndúu-ro. Te nì chaxio-ya táká kuachi ndíso máa-ró, chí Cristo nátu'un nì xití ndúu-ya róo. ¹² Chí ñn núu-ni nì kayuji-ró jíin-ya nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan nì kanachaku-ro jíin-yá, chí nì kákandíja-ró tiñu sá'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndívi. ¹³ Ko

róo, tú káxiti ndú-ro núú, te a ni kaji'i-ro ní sá'a taká kuachi-ro. Ko in ká'nu-ni ni kanachaku-ro jín Cristo ni sá'a Dios. Te ni sá'a-ya táká'nu in nuu taká ja ní kasáña'mu-ró. ¹⁴ Te ni nda'va-ya acta ja tñ sukun-yo te jito u'u yóo núú. Te ni skána-ya, chi nátu'un ni stñn-ya-ún jín ndúyu kaa jika cruz. ¹⁵ Te ni tevichí-ya taká ja kátá'ú tñu jín ja kándiso tñu, te ni kiñi'in ndijin-ya, te ni kakuka nuu. Chi ni kundéé-ya jín, ni sá'a máá cruz. ¹⁶ Ja yúan ma kuá'a-ró tú'un ja náku-xndi ni in-i siki-ro, cuenta siki ja yee, xí ja jí'i, xí cuenta kivi ío viko, xí ja nukoso yóo, xí siki kivi ndétatú. ¹⁷ Chi yúan kúu nátu'un in kuanda'u taká ndatiñu chaá kuee-ga, ko máá jándaa kúu ja cuenta máá Cristo. ¹⁸ Ma kuá'a-ró tú'un ja ní in ñayivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chi kásá'a-i ja súchi iní máá-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-ya. Te kákiyi nduu-i jín tú'un ja tú ní kájiní ndijin-i, te máni kásávi xi sáni-i máá-i. Chi yúkú xini máá-i. ¹⁹ Te tú ká'jin ni'in-i jín máá I'a kúu xini. Chi máá-ya kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chi skée máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te ja'nu máá sá'a Dios. ²⁰ Chi nú ni kaji'i-ro jín Cristo siki taká taninu in ñuyivi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyivi. Te naja káandatu-ro núú tú'un yá'a: ²¹ Ma tñn-ró, ni ma ké'é-ró, ni ma kée-ro, áchi. ²² Chi taká tu'un-ún nini kájatñu máá, te ndi'i-ni naa. Chi máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni in ñayivi kúu-ún. ²³ Kájani ndija in-i ja tú'un ndíchi kúu-ún, chi stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchi iní, te ni'in ndóna máá siki yiki kúñu, ko tú ní'in tñu kuti ja kasú nuu ja kuní máá-i.

3

¹ Núsáa te nú ni kanachaku-ro jín Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andívi, nuu kánchaa Cristo ichi ndává'a Dios. ² Ná káni in-i-ro siki tú'un ká'io ichi andívi, nasu siki tú'un ká'io in ñuyivi. ³ Chi a ni kaji'i-ro, te vida-ro, a yísa'í, jín Cristo in Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jín-ya.

Chaa tú'ú jín cháa jáa

⁵ Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró ja kaa yúkú, nává'a ma sá'a téné, ma kóo chá'an, ma káni ñáa iní, ma ndío iní, chi in-ni kúu-ún jín ja chíñú'ún ndosó. ⁶ Chi ja siki taká tñu yúan kúu ja kití iní Dios, te ndonda-ya siki ñayivi ní'in iní. ⁷ Te suni jín tñu-ún ni kajika-ró núú, ná ni kasá'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná siá-ro taká tu'un yá'a núsáa: Tu'un kití iní, tu'un xaán iní, tu'un káñáa, tú'un ká'an siki tá'an, jín tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma xndá'ú tá'an-ró, chi a ni chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jín taká tñu ni sá'a-de. ¹⁰ Te ni nuku'un-ró cháa jáa. Chi chaá-ún kuajuku'un iní-de, kuandujáa-de, nátu'un kaa máá-ya ja ní sá'a-ya-dé. ¹¹ Te yúan tú ío sñn ñayivi ñuu Grecia jín ñayivi judío, ni ja ní xiti ndúu, te ni ja tú ní xiti ndúu, ni ja sñn yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jika kuu ndicha-na, chi Cristo kúu ndi'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chi ni kaji Dios róo. Te ñayivi ndóo ja maní-ya jín kakuu-ró. Núsáa te nini kundá'ú in-i-ro tá'an-ró, te kumani-ro jín tá'an-ró, te koo súchi in-i-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandéé in-i-ro jín tá'an-ró, te sá'a-ró táká'nu iní nú jikín nuu-ro siki tá'an-ró. Chi nátu'un ni sá'a Cristo tuká'nu iní-ya núu-ro, te suni súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúu xaán-ga nuu taká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú iní tá'an. Chi tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jín ja síyja va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndiso máá Dios, ná kúñn añú-ro. Chi ja yúan

ní kana-ya xiní-ro ndúu-ro ñin-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ro jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndí'i inji-ro, jín ndí'i tu'un ndíchi. Te stá'an-ro núu tá'an-ró. Te ka'an ndá'ú-ro jín-i jín salmo, jín yáa máa-yá, jín yáa Espiritu. Te ichi ini añú-ro ná káta luu-ro núu máa Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tiñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xi já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jín sí'vi máa Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ro núu máa Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tiñu kánúu skkuu chaq jáa

¹⁸ Róo ñasí'i, kuandatu-ro núu yí máa-ró jíná'an-ró, chi súan játa'an ini máa Jító'o-yo. ¹⁹ Róo yí jíná'an-ró, ná kundá'ú inji-ro ñasí'i-ro. Te ma ndúu ua-ro jín-ña. ²⁰ Róo se'e jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chi súan kúsi ini máa Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róo táa jíná'an-ró, ma skiti inji-ro se'é-ro jíná'an-i, nává'a tú kuku'a inji-i. ²² Róo mozo jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyivi yá'a. Ma sá'a-ró tiñu ja kúsi ini ñayivi ndé'é-i nuu, chi sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tiñu kásá'a-ró, koo inji koo añú-ro sá'a-ró. Kani inji-ro já núu máa Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ²⁴ Chi a jini-ro já máa Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chi nuu máa Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. ²⁵ Ko ñayivi sá'a tiñu ñáá nduta'u túku-i ja ní sá'a-i-ún, chi tú ncháa nuu-yá-i.

4

¹ Róo patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jín mozo-ro. Te ñin nuu kóto-ró núu-i. Chi a kájiní-ro já súni káñava'a-ró máa patrón-ro ándívi. ² Ma júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito inji-ro jín tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, nává'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, nává'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chi ja siki tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chi kuni-ri ká'an ndijin-ri natu'un kánúu ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúkuún-ró jín ñayivi ká'in sñin siki, te ma stívi-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñij tú'un ká'an-ro, nává'a kuni-ro ndasa kánúu xndió káni-ró tú'un nuu ñin-i.

Tu'un ndée ni chaq Pablo nuu-i

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chi ñin ñani sátiñu jín-ri nuu máa Jító'o-yo kúu-de, te bueno jatíñu-de nuu-yá, te maní-yo jín-de. ⁸ Te ja yúan táji-ri chaq yá'a jaq-de nuu-ro, nává'a ná kuni-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jín, te ndundéé ini añú-ro sá'a-de. ⁹ Suni táji-ri Onésimo, te maní-ri jín-de, chi ñani kándja va'a kúu-de, te tá'an máa-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. ¹⁰ Aristarco, chaq kánde ta'an jín-ri vekaa yá'a, sándéé ini-ro áchi-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te siki cháa-ún, a ñi tá'ú-ri tiñu nuu-ro. Te nú kujaa-de nuu-ro, te kuatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaq nání Justo. Chaq ñi kaxiti ndúu kákuu chaq-ún. Mání chaq yá'a kákuu chaq káchindéé tá'an-de jín-ri siki ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé ini-ri kásá'a-de. ¹² Suni sándéé ini-ro áchi Epafras, chaq kúu tá'an máa-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítu ini-de jikán ta'u-de jaq-ro jíná'an-ró, nává'a ná yíja-ro kuñi-ró, te nává'a ná skikuu ndí'i-ró tiñu kuni máa Dios. ¹³ Chi ná ká'an ndaa-ri tu'un-de nuu-ro, ja xáan jítu ini-de ja kúu róo jíná'an-ró, jín já kúu ñayivi ñúu Laodicea, jín já kúu ñayivi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaq táná, ja maní-yo jín-de, jín Demas, káka'an-de ja ná sándéé ini-ro. ¹⁵ Ná sándéé ini ñani-yo, chaq káxiukú ini ñuu Laodicea, kachi-ro kuni-de. Suni súan ka'an-ro jín Ninfas, jín tíku'ni

íó ve'e-de. ¹⁶ Te nú n̄i kuu n̄i kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tiku'n̄i ñuu Laodicea sá'a-ró. Te róó, suni ná ká'u-ró ingá ja ndíi ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'ún-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tiñu n̄i chaa máá Jító-ḡ-yḡ siki-dé, achi-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máá rúu Pablo, n̄i chaa-r̄i tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un iní-ro jíná'an-ró já kánde-r̄i vekaa. Te tu'un luu íó in̄i máá-yá, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI NUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silvano jíin Timoteo, te káchaa-rí tutu yá'a nuu tíku'nj kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-rí nuu Dios siki táká róó. Te kánuku'un iní-rí róó, hora kájikan ta'u-rí. ³ Nene káxndáku-rí róó nuu máá Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíin tú'un kándíja, jíin ndása kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jíin ndása káñukuu n'ín iní-ro, sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájiní-rí, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya róó, te n'í káji-ya róó jíná'an-ró. ⁵ Ko nasu jíin máá tú'un ní jáa tu'un va'a-rí nuu-ro, chí suni n'í ja jíin fuerza, jíin Espiritu Santo, te n'í kayija iní-ro jíin. Te kájiní-ro ndasa clase ñayivi ní kákuu-rí jíin-ró, chí n'í kundá'ú iní-rí róó. ⁶ Te ruu jíná'an-rí, jíin máá Jító'o-yo n'í kándaku-ró. Te jíin túndó'o xaán ní kajatá'ú-ró tú'un, te n'í kakusi iní-ro ní sá'a Espiritu Santo. ⁷ Te n'í kánduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jíin núu Acaya. ⁸ Chí máá-ró, n'í kaskáka-ró tú'un máá Jító'o-yo. Ko nasu máá iní ñuu Macedonia jíin núu Acaya, chí ní ká'nu-ni n'í jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú n'í ní ja ká'an kuti-gá-ni-rí. ⁹ Chí máá-i kájani-i tu'un-rí ndasa n'í kivi koyo-rí nuu-ro jíin jíná'an-ró, jíin ja ní káxndóo-ró ndosó, te n'í ndívi-ró núu Dios ndíja, náva'a kuatíñu-ró núu-yá, chí chakú-ya. ¹⁰ Te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya íchi ándívi, I'a n'í naschakú-ya-ún. Te máá Jesús kúu-ya. Te a n'í nama-ya yóó nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa n'í sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájiní máá-ró, ñáni, ja tú ní jákoyo sáni-rí nuu-ro. ² Chí a kájiní-ro já súa n'í kándoo-ro xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan n'í kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máá-yó, n'í nasá'a téyíi-ya ruu náva'a kani-rí tu'un va'a-ya núu-ro, vasa n'í kajito-rí túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an nda'ú-rí jíin-ró, tú ndiso tu'un tú'ún, ní tú káchá'an, ní tú xndá'ú. ⁴ Chí nátu'un n'í jatú'ún Dios ruu jíná'an-rí, te n'í chaa tíñu-ya rúu ja káni-rí tu'un va'a, suni súan káka'an-rí. Ko na tú kásá'a-rí nátu'un kásá'a ñayivi já kúsi iní tá'an-i sá'a-i, chí sua kúsi iní Dios sá'a-rí, chí máá-yá jito nchaa-ya añú-yo. ⁵ Chí a kájiní-ro já tú ní káka'an nchaa kuti-rí róó, ní tú ní kákutóo iní-rí siki-ro. Te máá Dios kúu-ya testigo-rí. ⁶ Ní tú ní kándúku-rí ja kuatú'un ñayivi rúu, vasa róó xí sáva-ga-í, vasa kuu tá'ú ní in-rí tíñu nuu-ró núu, chí káji já apóstol Cristo kákuu-rí. ⁷ Chí sua n'í kaka'an vitá-rí jíin-ró nátu'un iní ña'an ncháka yíkin, ja níukúun iní-ña jíin sé'e-ña. ⁸ Te n'í kákundá'ú xaán iní-rí róó, te yúan ní kakuní-rí ja násu máá iní tu'un va'a Dios kua'a-rí nuu-ro, chí suni onde jíin añú-rí núu, chí maní xaán-rí jíin-ró. ⁹ Chí a kánuku'un iní-ro, ñáni, ndasa n'í kándoo-ro jíin tíñu. Te n'í kásatiñu-rí

ndúú ñúú-ni, nává'a tú stáa-ri sikí ní ñn-ró, nini ñi kajani-ri tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máá-ró, a kájiní-ro, te suni jini Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa ñi kajika-ri jín-ró, te tú kuachi ní kasá'a-ri nuu máá-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a kájiní-ro ndasa ñi kaka'an nda'ú-ri jín ná ñn ná ñn-ró, te ndasa ñi kaka'an-ri tu'un ndéé ini jín-ró, natu'un ñn chaá jín sé'e-de, ¹² te ñi kaka'an ñi'in-ri jín-ró já ná káka jínú'un-ró núu Dios, chi ñi kana-ya xiní-ro kí'in-ro núu ñúu luu tá'ú-yá tiñu. ¹³ Ja yúan, suni tú kájuquiñ-ri ja kánakuatá'ú-ri nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios ñi kaka'an-ri. Te ñi jini-ro já násu tú'un chaá kúu, chi jandáa máá tú'un Dios kúu, te máá tú'un-ún sátiñu iní róo ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máá-ró jíná'an-ró ñáni, ñn-ni káta'an-ro jín tíku'ni ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jín núu Cristo Jesús, chi natu'un ñi kando'o máá-i ñi kasá'a chaá judío, te suni súan ñi kando'o máá-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chi judío-ún ñi kaja-ni-dé máá Jito'o-yo Jesús jín chaá ñi kajani tu'un-ya ondé sáá. Te ñi kachindikín-de ruu ñi kákena-ri, te tú kúsiñ iní Dios kasá'a-de, te kándonda-de sikí táká ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-ri jín ñayivi sñn nación nává'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te sikí-dé ñi chaá ndí'i-ni tu'un kiti iní Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-ri, ñáni, a ñi kákuuxio núu-ri nuu-ro, ko máá-ni-ri, nasu jín añú-ri. Te ví'i-gá kándúkú ndéé-rí kájítú iní-ri ja kuní-ri nuu-ro. ¹⁸ Te ja yúan ní kakuní-ri jaa-ri nuu-ro núu, chi ruu Pablo, ñn uu jínu ñi kuní ndíja-ri, ko Satanás ñi jasú nuu-rí jíná'an-ri. ¹⁹ Chi naún sikí káñukuu iní-ri, xí ja kákusiñ iní-ri, xí ja kúu premio ja saña'nu-ri máá-rí. Nasu máá-ró kákuu jian náún, hora kuiñi-yó núu máá Jito'o-yo Jesucristo kivi ndíi-ya. ²⁰ Suu ja sikí róo te nduñá'nu-ri te kusí iní-ri jíná'an-ri.

3

Sikí tíñu ñi sá'a Timoteo

¹ Ja yúan tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ñi kasánda-a-ri ja kéndoo máá-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ñi katáji-ri ñani-ri Timoteo, chaá jítíñu nuu Dios sikí tú'un va'a Cristo, chi sátiñu ta'an-de jín-rí, kujaa-de nuu-ro nává'a síyíja-de iní-ro jíná'an-ró, te ka'an nda'ú-de jín-ró sikí tú'un kákandíja-ró. ³ Nává'a ni ñn-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi róo a kájiní-ro já sikí tú'un yá'a ñi jani-ya yóo. ⁴ Chi ondé ná káxiukú-ri jín-ró núu, ñi kakastu'un-rí nuu-ro já koto ná'in-yó tundó'o, natu'un ñi kata'an-ro te a kájiní-ro. ⁵ Ja yúan súni máá-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ñi táji-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ñi jito nchaá máá-ún róo, te naa sáni tiñu ñi kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ñi nchaá Timoteo nuu-rí ja ní jaa-de nuu-ro. Te ñi nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú iní-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a iní-ro rúu, te kákuu iní-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kákuu iní-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúan, te ñi kándundéé iní-ri, ñáni, ñi sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vasa kájito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ñi kanani'in iní-ri te nú ká'in ñi'in-ró jín máá Jito'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-ri nuu Dios ja sikí róo jíná'an-ró, sikí táká tu'un kúsiñ iní-ri nuu Dios máá-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúú ñúú-ni kájikán ta'ú téyí-rí ja ná kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndí'i-ga-ri ndéja kúmani kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máá Táa-yo Dios jín máá Jito'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchi-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máá

Jító'o-yo ná skuá'nu-ya róo te ná xndeá-ya tú'un ja kúndá'ú inji-ro tá'an-ró, jíin táka-ga-i, suni nátu'un kákundá'ú inji-rí róo. ¹³ Nává'a násíyija-ya añú-ro, te ná kóo ndoo inji, nává'a tú kenda ni ñn kuachi siki-ro nuu máa Táa-yo Dios kivi ncháa Jító'o-yo Jesucristo jíin táka ñayivi ndoo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusijí iní Dios

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an nì'in-rí te ná ká'an ndá'ú-rí jíin-ró siki máa Jító'o-yo Jesús, chi nátu'un nì kakutu'a-ró já ní kastá'an-rí nuu-ro, ndasa kánúú káka-ró, te kusijí iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jíin. ² Chi a kájiní-ro ñún tiñu nì katá'ú-rí nuu-ro siki máa Jító'o-yo Jesús. ³ Chi kuní Dios ja ná kóo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñn ná ñn-ró ná kuní-ro ndasa koo jíin'ún-ró jíin násí'í-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní xaan iní-ro jásí'í, nátu'un kásá'a ñayivi sñn naciòn ja tú kájiní-i nuu Dios, ⁶ nává'a tú ni ñn-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñani-ro siki tú'un yá'a, chi máa Jító'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jíin táka yuán, nátu'un nì kakachi káji-rí nuu-ro. ⁷ Chi tú ní kána Dios xiní-yo já kóo chá'an-yó, chi ja ná kóo ndoo-yó. ⁸ Núsáa te chaá ské'ichi tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chi sua nuu Dios, I'a nì ja'a-ya Espiritu Santo-ya nuu-yo. ⁹ Ko tú ñni já cháa-rí tutu nuu-ro siki já kúnchaka maní tá'an-ró, chi a nì stá'an Dios nuu-ro já kóo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kásá'a-ró jíin táka ñani-yo já káxiukú-de ñí ñúu Macedonia. Ko káka'an ndá'ú-rí jíin-ró, ñáni, ja ví'í-gá nándeá-ga tu'un maní-ún inji-ro. ¹¹ Te ná cháa inji-ro kúxiukú ná'ín-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñn-ró tiñu jíin ndá'a-ro nátu'un nì katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró nává'a ná káka jíin'ún-ró jíin ñayivi ká'jin sñn siki, nává'a suni tú nandi'í-ro.

Kivi ncháa-ya jíin já náchaku-i

¹³ Suni kákuní-rí, ñáni, ja ná júku'un inji-ro siki ñayivi kákixi, nává'a ma ndúkuí'a inji-ro nátu'un kásá'a sava ñayivi tú káñukuu inji-i. ¹⁴ Chi nú kákandíja-yó já ní jíi Jesús te nì nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chi ya'á kákastu'ún-rí nuu-ro jíin tú'un máa Jító'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó ondé kivi ncháa máa Jító'o-yo, ma kúnúú-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chi máa Jító'o-yo, nuu-ya kí-ya íchi ándiví, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu ándiví, te nde'e clarín máa Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yuán-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñn ká'nu-ni kaña-ya yóo kí'in-yo jíin-yá ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máa Jító'o-yo sáva ándiví. Te súan kunchaa-yo ñí káni jíin máa Jító'o-yo. ¹⁸ Te jíin tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jíin tá'an-ró núsáa.

5

¹ Ko siki kúia jíin kivi, tú ñni cháa-rí tutu nuu-ro, ñáni. ² Chi a kájiní va'a-ró já kivi ncháa máa Jító'o-yo, koo nátu'un cháa ñakuí'ná ákuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'ín-ni ío, te ma kí tundó'o. Yuán-na te ñn sanaa-ni te chaá tundó'o siki-í ja náa-í, nátu'un siki'ñá'an já ja'nchá skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-i. ⁴ Ko máa-ró ñáni, nasu ká'jin-ró ñúñáa. Te ja yuán ma jinú-ya nátu'un ñakuí'ná siki-ro kivi-ún. ⁵ Chi taká róo kákuu-ró sé'e ñundijin jíin sé'e ndúú, nasu sé'e ákuáa ni nasu sé'e ñuñáa kákuu-yó. ⁶ Núsáa te ma kusú-yo

nátu'un sava-ga-i. Chì sua ná kúndito-yó, te ná kóo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi, chì akuáa kákixi-i, te ñayivi kánajini, chì akuáa kánajini-i. ⁸ Te máá-yó, chì se'e ndúú kákuu-yó, te ná kóo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándíja jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an, nátu'un ñin su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu iní-yo káku-yó, nátu'un kachíni káa. ⁹ Chì Dios, tú ní teta'an-ya yóó ja kóto u'ya-yo yóó, chì sua ja ná káku-yó sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún nì jì'í-ya já yóó, náva'a kunchaa ká'nu-yó jíin-ya, vasa kusu-yo xí kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndéé-ró jíin tá'an-ró. Te ná síyíja-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jíin.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró ñani, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jíin-ró, te kátá'ú-de tíñu nuu-ro já cuenta máá Jító'o-yo te kákana jíin-de nuu-ro. ¹³ Te ná kóo ja jíin'ún xáan-ro núu-dé, te koo maní-ro jíin-de sikí tíñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jíin tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró ñani, ja kána jíin-ró núu cháa kájika ñáá, te ka'an ká'nu-ró jíin cháa tú kua'a iní, te kutuu-ró cháa vitá iní, te koo paciencia iní-ro jíin táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jíin ní ñin ñayivi, nú nì sá'a ndiva'a-i jíin-ró, chì sua nene ná ndúkú-ró tíñu ja kée va'a jíin tá'an-ró, jíin táká-i. ¹⁶ Te nene ná kóo sñi iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'i kúu, chì súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máá Espíritu. ²⁰ Ma sája'a iní-ro núu tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná kóto nchaa vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kutíin nì'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíin. ²³ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, nasándoo ndi'i-ya iní-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-ya iní-ro, añú-ro, jíin yíki kúñu-ró, náva'a tú nakuxndí-ya sikí-ro kivi ncháa máá Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máá-yá, I'a nì kana xiní-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ Ñani jíná'an-ró, kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri. ²⁶ Nú káka'an-ro jíin ñani-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an nì'in-ri jíin-ró jíná'an-ró sikí máá Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, cháa ká'jo ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ní kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jiná'an-ró.

Dios kúu I'q sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú nini-rí nuu Dios ja sikí róó ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandíja-ró, te bueno kákundá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúán kákusi iní-ri ja sikí róó jiná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'ní máa Dios, ndasa kákandíja-ró, jíin ja ká'jin n'i-in-ró, vaša káchindik'in-i róó, vaša káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yuán kúu in tuní ja sándaq ndaq-ya-í, náv'a nani'in tá'u-ro nájaa-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúán kándo'o-ró. ⁶ Chí ío va'a ja súni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñayivi káxndó'o róó. ⁷ Te róó, ñayivi kándo'o, in ká'nu-ni ndetatú-ro jíin-rí jiná'an-ri sá'a-ya kivi ja ndii ndijin Jító'o-yo Jesús ichi ándívi, jíin táka ndajá'a-ya ja ká'io n'i-in téyí. ⁸ Te jíin yáá ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñayivi tú kájito nuu Dios, jíin ñayivi tú kájandatu nuu tú'un va'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máa ñayivi-ún ndo'o-i ja náa-í ní káni sá'a-ya, jíin ja má kúu kivi koyo-i nuu kánchaa máa Jító'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya ja ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñayivi ndóo-ya, te náv'a naa iní sava ñayivi ndé'é-i nuu-ya kivi-ún sá'a taká ñayivi kákandíja nuu-ya, chi n'í kákandíja-ró tú'un ndaa n'í kákastu-ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'á, te nene kájikán ta'u-rí ja'a róó, náv'a Dios máa-yó kuva'a iní-ya jíin-ró ja ní kana-ya róó. Te taká tiñu va'a káku-ní-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandíja-ró. ¹² Náv'a ná nákana jaa-i sí'ví máa Jító'o-yo Jesucristo sá'a-ró jiná'an-ró, te suni kuatú-ún-i róó sá'a-ya, chí súan sá'a tu'un luu ío iní Dios máa-yó jíin ja ío iní Jító'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñayivi ñáa kivi ndíi Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, sikí ja ndíi máa Jító'o-yo Jesucristo jíin ja ndútutú-yó nuu-ya, ² ja má nátu'u yachí iní-ro, ni ma kúku'a iní-ro sá'a in ja jka kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a sikí-i ja rúu táji, cuenta sikí ja á n'í kuyani ndaa kivi máa Jító'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xndá'ú kuti ní in-i róó. Chí ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichí iní kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máa cháa ja xíin kuáchi, chí máa cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu taká ja káskúnáni-i Dios, jíin núu ja káchiñú-ún-i. Ja yúan te nungoo-de iní ve'e ij Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máa-de. ⁵ Á tú kánuku'un iní-ro ja onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, n'í ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jiná'an-ró. ⁶ Te vina a kájiní-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náv'a onde ná ja kivi máa-de te kenda

ndijjin-de. ⁷ Chì máá tú'un sa'í xíin kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vína, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-na te kenda ndijjin máá cháa xíin kuáchi-ún. Te máá Jító'o-yo ká'ni-yá-de nini jíin máá já tiví tachi-ní-ya, te nini ja ndii ncháa kenda ndijjin-ya, te xnáa-yá-de. ⁹ Te cháa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza nì'in xaan, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu sá'a síkí-ni-de. ¹⁰ Te jíin táká tíñu tú jka ndaa, te tíin yátá-de ñayivi náa, kuáchi ja tú ní kájatú'ún-i kumani-í jíin tú'un ndaa, náva'a kaku-i sá'a-ya núú. ¹¹ Ja yúan te skii Dios iní-i, te kuááa xiní-í, ja kándija-i in tu'un xndá'ú, ¹² náva'a nakuxndí-ya síkí táká-i ja tú kákandija-i tu'un ndaa, chí sasua kákusi iní-i jíin tíñu tú jka ndaa.

Máa-yá kúu I'a skikuu

¹³ Neñe kánakuatá'ú nini-rí nuu Dios ja'a róo, ñáni, ja kúndá'ú iní Jító'o-yo róo. Chì máá Dios nì kaji-ya róo onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espiritu-ya ndúndoo iní-ro te kandija-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xiní-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-rí, náva'a ja-ro nú ndii ncháa kánchaa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi nì'in-ro ñáni, te kutin nì'in-ro tú'un nì kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-rí. ¹⁶ Máá Táa-yo Dios kúu I'a nì kúndá'ú iní yóo, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé iní-yo ní káni, jíin já kúñukuu va'a iní-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te máa-yá, onde jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-yá iní añú-ro jíná'an-ró, te ná síyíja-ya róo síkí tú'un jíin síkí tíñu va'a.

3

¹ In-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-rí, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máá Jító'o-yo kí'in, te ná kuátú'ún-i, natu'un nuu máá-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-rí iní nda'a cháa ñáa jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-rí, chí nasu ndí-i-de kákandija. ³ Ko bueno skikuu máá Jító'o-yo. Te ná síyíja-ya iní-ro, te koto-ya róo nuu kini nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndija iní-rí, sá'a máá Jító'o-yo, já kákuu-ró jíin tíñu nì katá'ú-rí nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máá Jító'o-yo, ná stá'an-ya núu añú-ro ndasa koo mani-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Sikí cháa kúxi

⁶ Ko kátá'ú-rí tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu kátá-ni-de, chí nasu súan ní kástá'an-rí nuu-ro. ⁷ Chì a kájiní máa-ro ndasa kánúú ndáku-ró rúu, chí tú súan ní kájika kuu kátá-ni-rí nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-rí staa síkí ní in-ro, chí sua nì kaja-ni-rí máa-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni nì kásatíñu-rí, te tú ní kúnini iní ní in-ro ní kasá'a-rí. ⁹ Nasu já túu derecho-rí kakan-rí núú. Chì sua kuní-rí kuu-rí in ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chì onde ná káxiukú-ga-rí jíin-ró, te nì katá'ú-rí tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé in ñayivi tú kuní-í sátiñu-í, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chì nì kájiní tu'un-rí ja kájika kuu kátá-ni sava-i jíin-ró, tú kásatíñu kuti-í, chí sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayivi-ún kátá'ú-rí tíñu, te káka'an nda'ú-rí jíin-i síkí máá Jító'o-yo Jesucristo, ja ná'in-ní ná kóo-i, te ná sátiñu-í, te nì'in-í kee-í síkí máa-í. ¹³ Te róo jíná'an-ró ñáni, ma kuítá-ro já kasá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé in-i tú kuní-í kuandatu-i nuu tú'un-rí ja ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma kétá'an-ró jíin-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma kóto u'u-ro-í, chí sua kana jíin-ró

núu-í ná tu'un nuu ñin ñani-ro. ¹⁶ Te máá Jító'o-yo, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, nene ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní-ro jíná'an-ró jín táká-ni modo. Te máá Jító'o-yo ná kúnchaa-ya jín táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áchí-ri ja ná sándéé iní-ro te cháa nda'a máá-rí, chí ya'á-ni kúu ñin tunj ja chísó-rí nuu táká-ni carta-ri. Chí súan cháa-ri. ¹⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jín táká róo jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó, jíin Jító'o-yo Jesucristo, ja kañukuu inī-yo-yá. ² Cháa-rī tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-rī ja ní skándija-rī: Tu'un luu ío inī-ya, jíin tú'un kúndá'ú inī-ya, jíin tú'un kuaká'nu inī ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Sikí ñáyivi sūn sūn sa'an

³ Nátu'un nī ka'an nda'ú-rī jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná nī ki'in-rī ichi kuá'an-rī ñuu Macedonia, ja ná ká'an nī'in-ró jíin sáva-i, te suni ká'an tuku-rī ja má stá'an-i sūn sūn nuu sá'an, ⁴ ni ma kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuáchí-i sikí cuento, jíin sikí jíchi tu'un tá'an. Chī sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tixín, lugar ja yíja-ga tu'un kándija-yó núu Dios sá'a. Achí-rī. ⁵ Ya'a kúu ja kuní-rī tá'ú-rī tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú inī-ro-í jíin tú'un koo ndoo inī-ro, jíin tú'un koo va'a inī añu-ro, jíin tú'un kándija ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja sikí yúan kájika yátá sáva-i, te kákusūn inī-i kájukuiñi-i sikí tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákun-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un inī-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani nī'in-i. ⁸ A kájinī-yo ja ío va'a ley, ko nú koo kájí iní-ro jíin. ⁹ Chī a jinī-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna sikí ñáyivi vá'a, chī sua ndóna sikí ñáyivi ñáá, sikí ñáyivi tú kájandatuy, sikí ñáyivi tú káchiñú'un-i-ya, sikí ñáyivi kásá'a kuachí, sikí ñáyivi kándaa ndiva'a jíin ñáyivi chá'an, sikí ñáyivi kája'ni táa náa, jíin sikí ñáyivi kája'ni ndíyi, ¹⁰ sikí ñáyivi kájika téné, sikí xí'ncha, sikí ñáyivi saku'na ñáyivi, sikí ñáyivi káxdá'ú, sikí ñáyivi kásátú'un, jíin sikí sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máa-yá ja ío ndéé ndánu. ¹¹ Chī tu'un-ún kúu máá tú'un va'a luu xaən ja vái nuu máá Dios, I'a ij. Te sikí tú'un-ún nī chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu nī chaa-ya sikí Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máá I'a nī ja'a fuerza inī-rī, kúu Cristo Jesús Jító'o-yo, te nī nakani inī-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-rī, te nī chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáá núu, chī nī ka'an ndiva'a-rī, te nī chindikín-rī-i, te nī stují-rí-i. Ko nī kúndá'ú inī-ya rúu, chī tú jiní-rī te nī sá'a-rī, te ni tú ní kándija-rī sáá. ¹⁴ Ko tu'un luu ío inī máá Jító'o-yo, nī ndea-ga inī-rī jíin tú'un kándija, jíin tú'un kúndá'ú inī Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chī ío va'a ja ná kuatá'ú táká-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús nī kii-ya iní ñuyívi, náva'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachí, te ruu kúu máá ja ní kaa-ga nī sá'a. ¹⁶ Ko nī kúndá'ú inī-ya rúu, náva'a jíin rúu ja ní kaa-ga nī sá'a-rī, te kuní-i ndasa ío xaən paciencia inī Jesucristo, náva'a kuu-rī ñn muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kándija-i nuu-yá, te nani'in tá'u-í kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Núsáá te ní káni ní kúia ná ká'an jíñú'un-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'a ndító chakú ní káni, ja tú jí'i-ya, ja tú kúu nde'é ndijín-yo núu-yá, ja máá ñn-ni-ya kúu Dios ndíchí. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Chī jíin kivi ní kaka'an-i ja kúndijí máá-ró. Te jíin tú'un nī kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jiku-ró. ¹⁹ Te kándija nī'in-ró, te

ná káni va'a inji añú-ro, chi tu'un yá'a ni kaské'ichi sava-i, te ni kasjíta-i máa-i nuu tú'un kándija. ²⁰ Te chaa yúan, Himeneo jín Alejandro kákuu-de, ko ni chi'í-ri-de nda'a Satanás, nává'a ná skuá'a-de inga jínu ma ká'an ndiva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

¹ Te ví'í-gá ká'an nda'ú-ri jín-ró núsáa, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñayivi. Ka'an nda'ú-ro jín-yá ja kúu máa-i, te kakan-ro nú ñaún jínu ñú'ún-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró ja kúu máa-i. ² Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jín já'a táká chaa kakuñá'nu, nává'a ná kúxiukú ná'ín-yó, te ná koo paz nuu-yo, te chiñú'ún-yó-yá, te koo ja jín'ún-yó núu táká-ni. ³ Chi ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an inji Dios, I'a náma yóó. ⁴ Te máa-yá kuní-ya já táká ñayivi ná kaku-i, te ná kuní-i ndasa káa máa tú'un ndaa. ⁵ Chi ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'a ká'an ja'a táká ñayivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máa cháa Jesucristo kúu-ya. ⁶ Te I'a-ún ni soko-yá máa-yá ja ní nakuaan-ya táká yóó, te onde máa kivi-ún, ni kenda testigo siki I'a-ún. ⁷ Te ja siki yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol nává'a kani-ri tu'un. Chaa jini stá'an va'a nuu ñayivi sún naciún kúu-ri. Te jandaa ká'an-ri, te a jini máa Cristo tú xndá'ú-ri. ⁸ Te kuní-ri ja ndéni ni kuu, te ná kakán ta'u táká chaa jíná'an-de. Te ná koo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kiti inji-de, te ni ma kánaa-de. ⁹ Suni súan taká ñasí'í, ná kasú va'a-ña máa-ña jín sá'ma jín'ún, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máa-ña jín lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, ¹⁰ chi sua ná sáluu-ña máa-ña jín tíñu jín'ún sá'a-ña, natu'un kánúú sá'a taká ña'an já káka'an-ña já káchiñú'ún-ña máa-yá. ¹¹ Te ñasí'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña tíñu. ¹² Chi tú já'a-ri tu'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tíñu nuu cháa, chi ná'ín-ni ná koo-ña. ¹³ Chi Adán ni sáva'a-ya xná'an-ga, te vása ní sáva'a-ya Eva. ¹⁴ Chi tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chi sua ñasí'í-de ni kandija-ña, te ni sáña'mu-ña. ¹⁵ Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu síá-ña tú'un kándija-ña jín tú'un kúndá'ú inji-ña, jín tú'un koo ndoo inji-ña, jín tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasaa koo chaa ndito tiku'ni

¹ Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñn chaa kuní-de kuu-de chaa kundito tiku'ni, bueno tíñu ndúkú-de. ² Núsáa te ñini ná koo jín'ún cháa kundito-ún, nává'a tú ndenda kuachi siki-dé. Te ñn máa tú'ún-ni ñasí'í-de ná koo, te koo ndito inji-de, koo kuándí'í-de, koo káji iní-de, kundá'ú inji-de ñayivi jíká, te koo ñama inji-de stá'an-de. ³ Ma koo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. Chi sua ná koo paciencia inji-de. Ma kútixín-de. Ma kútóó iní-de. ⁴ Te jín'ún ná tá'ú-de tíñu inji ve'e-de, te ná kuñava'a-de se'e ja skíkuu-i tíñu tá'u núu-í jín já koo jín'ún-i. ⁵ Chi chaa ja tú jini-de tá'ú jín'ún-de tíñu inji ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáa. ⁶ Ko ma kúu kivi ñn chaa jáá. Te nú túu, chi sanaa te sávixi-de máa-de te ndonda ja'ú siki-dé. ⁷ Suni kánúú já kúu-de ñn chaa ja kuátú'ún ñayivi-dé, vasa ká'jin-i sún inga siki, nává'a ma kuakú nchaa-i-de, ni ma tñn yátá já'ú-de.

Ndasaa koo chaa játiñu nuu tiku'ni

⁸ Suni súan cháa kájatíñu nuu tíku'nj kákandíja, ná kóo jíñú'ún-de, ma kóo tílakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xañ iní-de sikí xú'ún. ⁹ Ko ná kóo ndoo iní añú-de, te ná kundij n'ín-de jíñ tú'un sa'í kákandíja-yó. ¹⁰ Te cháa yá'a, suni kuní ja kóto nchaa-yo-dé xna'an-ga, náva'a kunj-yo nú túu kuachi yí'i sikí-dé. Yúan-na te kuu kuatíñu-de. ¹¹ Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasí'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí'í-ña, te ná skíkuu-ña taká naún tíñu kúu. ¹² Cháa kájatíñu nuu tíku'nj, suni ñn-ni ñasí'í-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tíñu nuu sé'e-de jíñ núu taká iní ve'e-de. ¹³ Chi cháa kájatíñu va'a, sua skákunu-ga-de máa-de kua'an-de, te káchundéé-gá iní-de sá'a-de sikí tú'un kákandíja-yó núu Cristo Jesús. ¹⁴ Tu'un yá'a cháa-rj kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máa-rí ja yachí-rj nuu-ro. ¹⁵ Ko sanaa te kúkuéé-ga te jaa-rj nuu-ro. Te ja yúan cháa-rj ya'a, náva'a kunj-ro ndasa kánúu káka-ró jíñ ñáyivi káchíñú'ún Dios. Chi yúan kúu tíku'nj Dios, I'a chakú. Te yúan kándituu te kásákútu-gá máa tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa ká'an-rj, ja yí xañ káa máa tú'un sa'í káchíñú'ún-yó: Nj kenda ndájin Dios jíñ yíki kuñu-ya. Te nj kendo ndaa-yá ní sá'a máa Espiritu. Nj kajini ndajá'a-yá nuu-yá. Nj jicha nuu tu'un-ya núu ñáyivi sñin naciòn. Ñáyivi ñúyivi ní kákandíja-i nuu-yá. Nj ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa nj sá'a Dios.

4

Sikí tú'un ndu'ichí iní

¹ Ko máa Espiritu, a kastu'ún káji núu-yo, nú ná kúyani ndi'i kiví te ndu'ichí iní sava-i jíñ tú'un kákandíja-i. Te kuatú'ún-i máa ja ká'an tu'un xnda'ú jíñ sá'an tachí. ² Kundiso-i uu xiní, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tanda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sáva ndeyu ní sá'a Dios ja kuní máa-yá ja ná ni'in cháa kákandíja jíñ cháa kájiní ichi ndaa, chí kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chi taká ja ní sá'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichí-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chí jíñ tú'un Dios, te jíñ tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a nj ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, cháa jatiñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a nj tñin tu'un kándíja-ró-ún iní-ro, onde jíñ sá'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíñ taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máa-yá. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kuñu, chí yaku-ni ni'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máa-yá, chí taká-ni modo ni'in tíñu, chí vida yá'a jíñ vida cháa, bueno kee sá'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chí sikí yá'a kúu ja kásatiñu ni'in-yó, te kándo'o-yó, chí kañukuu iní-yo ja kúu máa Dios, I'a chakú, chí máa-yá kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'í-gá náma-ya ñáyivi kákandíja nuu-yá. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a iní ni ñn-i koto-i róo vaša súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandíja kuu ndaku-i róo jíñ tú'un ká'an-ro, jíñ modo jika kuu-ró, jíñ tú'un kúnda'ú iní-ro-í, jíñ tú'un kándíja-ró, jíñ tú'un ndoo iní-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-rj te jaa-rj, te ná kuitú iní-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíñ-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxi-ró jíñ tá'u ní ni'in-ro, chí cháa kákuu nuu, ni chaa-de nda'a-dé xiní-ro, te nj kuta'u-ro yúan, nátu'un nj kaka'an-de onde kiví ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xiní-ro. Te kuuu ni'in-ró jíñ, náva'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jíñ. ¹⁶ Te koto va'a-ró máa-ró jíñ tú'un

stá'an-ro. Ma sía-ro. Chì nú súan ná sá'a-ró, te bueno nama-ró máa-ró jíin táká ñáyivi chú'un inji tu'un ka'an-ro.

5

¹ Ma kána jíin-ró núu cháa ñá'nu, chj sua ka'an ndá'ú-ro jíin-de nátu'un jíin taa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jíin-de nátu'un jíin ñani-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jíin náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jíin kuá'a-ró. Te tu'un ndoo ndatu'un-ró. ³ Te ná ká'an jíin'ún-ró jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú nì kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñin ñá'an kéndoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tǎjání-ña, ná kút'u'a súchí yá'a xna'an-ga kundiso jíin'ún-i responsable máa-i inji ve'e-i, te ná náakoto-i taa-i náa-i, chj súan jata'an inji Dios. ⁵ Te nú ña'an já ní kendoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máa ñin-ña, te ñúkuu inji-ña Dios, te nene ká'an ndá'ú-ña jíin-yá te jikán ta'u-ña ndúú ñúú-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ña'an jáka sikí tú'un siñ iní kúu-ña, vasa chakú-ña, ko nátu'un a nì jì-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tiñu nuu-í, nává'a tú ndenda kuachi sikí-í. ⁸ Te nú ñin cháa tú ndito-de tá'an-de, te ví'í-gá nú jíin tá'an máa-de inji ve'e-de, te a nì ské'ichi-de tu'un kándija-de nú súan, te cháa ñáa-ga kúu-de vasa ñin cháa tú kándija. ⁹ Ma sá'a-ró cuenta ja ñá'an ní kendoo ndá'ú kúu-ña, te nú te jinu-ga-ña uní xiko uxí kuia-ña, jíin já máa ñin-ni yii-ña nì nchaka-ña, ¹⁰ jíin já kajatú'ún vá'a-i ja bueno tiñu nì sá'a-ña, jíin já ní skuá'nu-ña sé'e, jíin já ní kundá'ú inji-ña ñáyivi jíká, jíin já ní nakacha-ña já'a ñáyivi kákandja, jíin já ní chindée-ña ñáyivi káta'an tundó'o, jíin já ní'in nì jika-ña jíin táká tiñu va'a. ¹¹ Ko ña'an súchí ja kéndoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chj nú a nì kaisíki ncháa-ña sikí Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máa-ña, chj tú ní skikuu-ña tú'un nì keyu-u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxi-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máa ñin ja kée kúxi-ña, chj suni sikí cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáa, te taká ñasí'í súchí kákendoo ndá'ú, kuni-ri ja ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná koto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú sikí-yo. ¹⁵ Chj sava-ña a nì kajika yátá-ña, te nì kandikín-ña yátá Satanás kaja'an-ña jíin. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kándija, xí ñin ña'an kándija, káñava'a tá'an ja kákuu ña'an ní kendoo ndá'ú, ná koto-de-ña, te ma cháa-de carga sikí tiku'nì kákandja, nává'a ní'in tiku'nì najjín kúu ña'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná koo jíin'ún xaan-ro núu cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tiñu, ko ví'í-gá jíin'ún ná koo-ró núu-dé nú kájani nì'in-de tu'un jíin já kástá'an-de. ¹⁸ Chj áchí máa tutú ij: Ma chú'un-ró ñúnu yú'u xndikí jíkó, áchí. Te: Cháa sátiñu kivi, chj ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátú'ún-ró ní ñin kuachi sikí cháa kúu nuu, chj onde nú ío uy xí uní testigo. ²⁰ Te ñáyivi kúkuu jíin kuáchi, kana jíin-ró núu-í, ko ná kuni jíin núu táká-i, nává'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jíin Dios, jíin máa Jito'o-yo Jesucristo, jíin táká ndajá'a-yá ja ní kají-ya, ká'an nì'in-ri tu'un yá'a jíin-ró, ja ná skikuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñin-i kaa ñin-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndée yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñin-i, te ma kivi nduu-ro kuáchi jíin ingá ñáyivi. Koto va'a-ró máa-ró nává'a ná kéndoo ndoo-ró. ²³ Vina te ñí-gá kua'an-yo, ma kó'o-ga-ro máni máa ndúcha, ná kó'o-ró ñin tí'li vino sikí já sá'a kue'e chj-ró, jíin já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a nì natuu, te jiní-yo já náku-xndi-ya sikí yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chj

kuéé-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tiñu va'a, chi a ni natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jíñú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tu'un siki sí'ví máá Jító'o-yo jíñ siki sá'an-ya. ² Te ñayivi kañava'a-i patrón kákandija, ma sá'á'a iní-i nuu-dé siki já ñani-i kákuu cha-a-ún, chi sua ná kuátíñu va'a-ga-i nuu-dé, chi kákandija cha-a-ún ja kájatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jíñ-i. Súan ká'an ni'in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Siki tú'un xndá'u

³ Te nú ndé ñn cha-a stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máá-yá, ⁴ máni sávixi-de máá-de. Te ni ñn tu'un tú júku'un iní-de, chi tíxín jáni iní-de, te kánaá-de jíñ tú'un ká'an sáni. Te yúan kákuu tu'un kuásún iní, tu'un tíxín, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáá iní xini, ⁵ jíñ ja kánaá cha-a kándakú'u xini, cha-a tú kañu'un tu'un ndaa iní-de, te káani iní-de ja ná chíñú'ún-de máá-yá náva'a ni'n-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jíñ cháa kánda-a súan. ⁶ Ko ja á ni kaan-yó jíñ-yá, te káchiñú'ún-yó máá-yá, jíñ yúan, chi nátu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jíñ-yó iní ñuyívi yá'a, suni ma kúu kíñi'in-yó ní ñn kí'in-yo jíñ. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te si-ñi ná kóo iní-yo jíñ. ⁹ Te ñayivi ja kákuni-i kuu kúká-i, chi jito ncha-a ja'ú-i, te tin yátá-ún-i. Te yachi kivi-i jíñ tú'un ndío ñáá iní-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayivi-ún, te sjíta-i máá-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chi nú xu'ún kúmani-yo jíñ, te siki yúan káku taká tiñu ñáá. Yúan ní kandio iní sava-i, te ni kasía-i ichi kákandija-i. Te ni kivi tundó'oo xaan iní añú-i.

Tu'un ndúku ndéé kándija va'a

¹¹ Ko róo, cha-a jatiñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúnu-ró kóto-ró taká tiñu yá'a. Te ná ndúku-ró ja skikuu-ró tiñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máá-yá, tu'un kándija, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchi iní. ¹² Ná ndúku ndéé-ró kándija va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ñí káni, chi ja yúan kúu ja ní kana-ya xini-ro, te ni ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñayivi. ¹³ Te onde jíñ Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chi ja máá-yá, te chakú taká ndatiñu, te suni jíñ Jesucristo, I'a ni ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-rí. ¹⁴ Ná skikuu va'a-ró jíñ tiñu tá'u nuu-ro, náva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú ncha-a-i, onde kivi ndí máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chi ñn kivi te kuni ndijin-yo kí-ya, sá'a máá I'a kúsi iní-yo jíñ. Te I'a-ún, máá ñn-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu taká rey, te Jító'o nuu taká jito'o. ¹⁶ Te máá ñn-ya kúu I'a ndito chakú ñí káni. Te ncháa-ya ñn lugar nuu ndí ncháa, te ma kúu jaaj ni ñn-i yúan. Te ñayivi tú ní jini ndijin nuu-ya, ni ma kúu kuti. Nuu máá-yá ná kóo tu'un jíñú'ún, te ná tá'ú máá-yá tiñu ñí káni. Amén.

Siki tú'un kúká

¹⁷ Nuú taká ñayivi kúká ká'jo iní ñuyívi yá'a, ná tá'ú-ró tiñu ja má sávixi-i máá-i. Ni ma kúñukuu iní-i kaaku-i jíñ xu'ún, chi yachi náa-ún. Chi sua ná kúñukuu iní-i kaaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chi máá-yá ja'a kua'a-yá taká-ni ndatiñu nuu-yo ja kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jina'an-i. Ná kúu kúká-i jíñ taká tiñu va'a sá'a-i. Yachi ná kóto tá'an-i, te yachi ná chindéé tá'an-i. ¹⁹ Súan

te kayá-i taká tiñu va'a sikí máá-i ja kúu-i kuaa, chí súan te kutiin-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko róo Timoteo, ma sía-ro taká tu'un ni chí'i-ri nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jín taká tu'un yúku tu'un sáni, jín taká tu'un ndíhí ñáá, ja jasú nuu máá tú'un júku'un ndaa ini. ²¹ Chí súan ni kajatú'un sáva-i tu'un yúku-un. Te ni kaxnáa-í ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío ini máá-yá ná kóo jín-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chí súan nì jata'an inì Dios, chí a nì keyu'u-yá kuá'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-rì tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-rì ja maní-rí jíin: Tu'un luu ío inì-ya, jíin tú'un kúndá'ú inì-ya yóo, jíin tú'un kuaká'nu inì ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te játiñu-rì nuu-yá nátu'un nì kasá'a vuelú-rì, te tú nákuñdì añú-rì sikì-rì. Te tú júkuññi kuti-rì ja núku'un inì-rì róo, hora jikán ta'u-rì ndúú ñúu-ni. ⁴ Kúu inì-rì kuni-rì nuu-ro, nává'a kusii xáan inì-rì, chí núku'un inì-rì ndasa nì nda'í-ro. ⁵ Chí a nì nuku'un inì-rì ndasa káji kándija-ró, te suni súan nì kandija naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jíin náa-ro Eunice. Te jáni ndija inì-rì ja súni súan ncháá tu'un kándija-ún inì máá-ró vina. ⁶ Já yúan xndáku-rì nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nì chaa-rì nda'a-rí xinì-ro. ⁷ Chí tú ní já'a Dios ñn modo ío nuu-yo, chí sua ja ná kuíñi nì'in-yó, jíin ja ná kúndá'ú inì-yo-í, jíin ja ná kóo kuándí'í-yo.

Mā kúka nuu-yo sikì tú'un máa-yá

⁸ Núsáá te mā kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máá Jító'o-yo, nì tu'un ruu cháa kándeé vekaa ja sikì máa-yá. Chí sua ná kóto ta'an-ro túndó'o sikì ja jáni-ró tú'un va'a, chí ja sikì yúan ní ja'a Dios fuerza inì-yo. ⁹ Chí nì nama-ya yóo, te nì kana-ya xinì-yo ndúndoo-yó, ko nasu sikì tíñu kás'a-yó, chí sua ñúkuún máa-yá nì sá'a-ya jíin tú'un luu ío inì-ya, chí onde ná té chá'an-ga kéj'á táka kuia, te nì ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vina a nì kenda ndijin tu'un-ún nì sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóo. Te máa-yá nì janchaa-ya kué'e kuu-yo. Te jíin máá tú'un va'a ní stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te mā kúu-ga-yo. ¹¹ Te nì chaa-ya tíñu sikì-rì kúu-rì apóstol kani-rì tu'un-ún, te stá'an-rì nuu ñáyivi sñn nación. ¹² Te ja sikì yúan jító-rì túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rì, chí a jini-rì ndé nuu kándija-rì. Te jáni ndija inì-rì ja kúu kundito-ya ja ní chí'i-rì nda'a-yá, onde ná jáa máa kivi. ¹³ Ná kúkuu nì'in-ró jíin íchi tú'un va'a ndasa nì jini so'o-ró ní ka'an-rì. Te ná kúndij-ro jíin-ún modo kándija-ró jíin ja kúndá'ú inì-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chí ncháa-ya inì-yo. ¹⁵ A jini-ro ja táka ñáyivi káxiukú ñúu Asia, nì kaskéndo-o-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jíin Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inì máá Jító'o-yo ñáyivi káxiukú vé'e Onesíforo, chí kua'a vuelta nì nani'in inì-rì nì sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ni-rì kándeé-rì vekaa. ¹⁷ Chí sasua nì nandukú víi-dé ruu, te nì ndenda-rì nì sá'a-de, ná nì kándeé-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jító'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inì-ya-dé máa kivi-ún. Te a jini va'a máa-ró ndasa xaan ní jatíñu-de nuu-rì inì ñuu Éfeso.

2

Máa-yó nátu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róo, hijo máni, ná ndúndáján iní-ro jíin tú'un luu ío iní Cristo Jesús. ² Te tu'un ni jini so'o-ró ní ka'an-ri onde jíin kuá'a ñáyivi ní kajini, tu'un yá'a ná chí'i-ró iní ndá'a sáva cháa skíkuu va'a, náva'a suni kuu stá'an tuku máa-de nuu sáva-ga-i. ³ Ko róo, mā yú'ú-ro kóto-ró túndó'o, nátu'un in soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni in cháa kájata'an, tú sáteñu-de máa-de jíin tíñu ñuyivi, náva'a kusii iní máa cháa ni cháa tíñu soldado siki-dé. ⁵ Suni súan cháa ísiki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusíki ndáa-de. ⁶ Suni súan cháa jítu, mā ní'in-dé kee-dé te nú tú sáteñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni iní máa-ró naun tu'un ka'an-ri, te máa Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xini-ro jíin táká-ni. ⁸ Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David ni kuu-ya, te ni nachaku-ya má'ñú ndiyyi. Nátu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. ⁹ Te ja siki-ún jíto-ri túndó'o, te kánde-ri vekaa nátu'un cháa ni sá'a kuachi xaan. Ko máa tú'un va'a Dios, mā kúu kunu'ni. ¹⁰ Núsáa te siki já kúnda'ú iní-ri ñáyivi ní kaji máa-ya kúu já kánda-ga-ri koto-ri túndó'o. Náva'a suni kaku máa-i jíná'an-i, te ja-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú ni kaji'j-yo jíin máa-ya, te suni kuchaku-yo jíin máa-ya. ¹² Nú kanda-yó kóto-yó túndó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jíin-ya. Nú tú kuatú'un-yó-ya, te suni mā kuatú'un-ya yóo. ¹³ Vasa tú káskíkuu va'a máa-yó, ko a skíkuu va'a máa-ya. Mā kúu ské'ichi-ya máa-ya. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñáyivi, te ka'an ni'in-ró jíin-i, te ná kuni jíin núu máa Jító'o-yo, ja má státá'an-i siki tú'un, chí tú ní'in tíñu kuti-ún, chí sua sáká núu iní ñáyivi jini so'o. ¹⁵ Ni'in ná ndúkú-ró náva'a kuatú'ún Dios róo, te náva'a kuu-ró cháa sáteñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jíin já bueno jáni ndaa-ro máa tú'un va'a. ¹⁶ Mā kivi nduu-ro jíin tú'un yúkú, tu'un sáni, chí ví'í-gá nákaa jíin tú'un ñáá. ¹⁷ Chí tu'un-ún, kaji kí'in nátu'un kue'e gangrena. Te uu cháa súan kákuu Himeneo jíin Fileto. ¹⁸ Te cháa-ún, a ni skuíta-de ichi tú'un ndaa, chí káka'an-de ja á ni ja'a máa kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jíin tú'un kákandíja sava-i. ¹⁹ Te ni'in kándii ja'a já ní jani Dios. Te a ni kukútu jíin tú'un yá'a: A jini máa Jító'o-yo táka ñáyivi yí'i nda'a máa-ya. Te suni ká'an: Taká ñáyivi já ndáku ní'in-i sí'ví máa-ya, ná kúxio-i nuu táka tíñu ñáá, áchí. ²⁰ Iní in ve'e ká'nu, nasu máni máa kó'o oro, ko'o plata ío, chí suni ío ko'o yunu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíñú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíñú'ún. ²¹ Te nú in ñáyivi skána-i tíñu ja tú jíñú'ún ío iní-i, yúan-na te nduu-i nátu'un in ko'o ja kú'un ja jíñú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tíñu-i ndasa játa'an iní máa Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tíñu va'a. ²² Kunu-ró kóto-ró táka ja ndío iní cháa súchi. Kundikin-ro tú'un ndaa, tu'un kándíja, tu'un kúnda'ú iní, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró onde jíin ñáyivi kándaku ní'in-i máa Jító'o-yo jíin já ndóo ío iní añú-i. ²³ Mā kivi nduu-ro jíin tíxin ñáá, ja tú ío káji iní, chí a jini-ro já máni tíxin skuikín-ún. ²⁴ Chí mozo máa Jító'o-yo, mā kúu koo tíxin-de, chí sua kumaní-dé jíin táká-i, te koo ñama iní-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jíin-i. ²⁵ Te jíin tú'un súchí iní-de ná náka'nu-de ñáyivi kájasu, chí sanaa te nakani iní-i sá'a Dios, náva'a kuní-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te náva'a kaku-i nuu já'ú ja kuní-ún tíin yátá-i, chí ni kundéé jíin-i jika ná'in-i nátu'un játa'an iní máa.

3

Ñáyivi chá'an kivi sándí'í-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un iní-ro, ja onde nuu kuájínu-na kivi, te chaq kivi koo tundó'o. ² Te koo ñayivi já máni chiñú'un-i máa-i, chiñú'un-i xu'un, sávi xi sáni-i máa-i, sájá'a iní-i, ka'an ndiva'a-i sikí tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo nde'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kumani-i jín tá'an-i, ma júkuifi-i ja kajatá'an-i, sátú'un-i, sjíta-i máa-i, tí'ina koo-i, koto u'u-i taká tiñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxi-i máa-i, te chiñú'un-ga-i tu'un kúsi iní-i nasu ja chiñú'un-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'un-i máa-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jín ñayivi kásá'a súan. ⁶ Chi sava chaq yá'a kákuu chaq kivi koyo tiní ve'e, te kátiin-de taká ña'an xini ñáa ja kándiso xaan-ña kuachi, te sijn sijn kásá'a-ña jín tu'un kakanj inj máa-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kuu kuti kúndéé-ña júku'un iní-ña tu'un ndaa. ⁸ Te natu'un ni kasá'a Janes jín Jambres, ja ní kandúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a chaq yá'a chi kándúkú-de kasu-de nuu tu'un ndaa. Chaq ni te'yu ja jini tuni kákuu-de, te a ni ské'ichi-yá-dé sikí já tú káandija-de. ⁹ Ko ma kúndéé-ga máa-de, chi koto ndijin taká-i tiñu káñáa ni kasá'a-de, natu'un ni ta'an uu chaq-ún. ¹⁰ Ko róo, a ni skuá'a-ró ndasa stá'an-rí, ndasa jika-rí, ndasa kuu iní-rí, ndasa kándija-rí, ndasa paciencia iní-rí, ndasa kúndá'ú iní-rí-i, ndasa kándij ni'in-rí, ¹¹ ndasa ni kachindikin-i ruu, ndasa ni ta'an-rí tundó'o. Taká yúan ní kii sikí-rí inj nuu Antioquia, nuu Iconio, nuu Listra. Súan ni kachindikin-i ruu. Ko máa Jító'o-yo ni nama-yá ruu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñayivi já kákuuni-kaka kuu-i jín-yá chiñú'un-i Cristo Jesús, chindikin-de-i. ¹³ Ko chaq ñáa, chaq xndá'ú, ví'i-gá kivi-de jín. Chi xndá'ú-de ñayivi, te ñayivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róo, ná kúkuu-ga-ro jín já ní skuá'a-ró, ja ní kandija ni'in-ró jín, chi a jini-ro ndé ñayivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Chi onde ná lúli-ró ní jini-ro núu máa tutú ij, te kuu koo ndichí-ró sá'a nává'a kaku-ró chi kándija-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú ij, ni kachaa-de ni sá'a máa-yá, te bueno ní'in tiñu ja stá'an, ja kana jín núu-í, ja náchu'un íchi-ún-i, ja stá'an ichi ndaa nuu-í, ¹⁷ nává'a ná yíja va'a ñayivi jka jín Dios, nává'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúu ja kée va'a tiñu-i sá'a.

4

Sikí já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an ni'in-rí jín-ró jito nuu Dios jín núu máa Jító'o-yo Jesucristo, I'a sándaá tiñu ñayivi chakú, jín ñayivi ní j'i, kivi ndíi-ya, kivi tá'ú-yá tiñu inj nuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. Ni'in ná ká'an-ro. Kuitú ini-ro ká'an-ro va'a tú núña-ró. Te jín paciencia jín sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kana jín-ró núu-í, ná ká'an ndá'ú-ro jín-i. ³ Chi chaq kivi já má kuátú'un kúti-i kuni so'o-i sa'an va'a, chi sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kuu inj máa-i. ⁴ Te kuxio-i ma kuni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róo, ná koo ndito iní-ro. Ná kuándéé ini-ro jín tundó'o. Ná kaka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tiñu ndiso-ró. ⁶ Chi ruu, a sokó-rí máa-rí nuu-yá ja kúu-rí, te a kuakuyani kivi kí'in-rí. ⁷ Bueno a ni kundéé-rí jín tiñu jiku-rí. A ni sjínu-rí máa kú'a carrera. Tú ní sá-rí tu'un káandija-yó. ⁸ Ja yúan, a ndatu tu'a premio-rí, sikí já kéndoo ndaa-rí, te yúan kuá'a máa Jító'o-yo núu-rí máa kivi-ún. Te máa-yá kuu juez ndaa. Te nasu núu máa iní-rí kuá'a-ya, chi suni kuá'a-ya núu taká ñayivi káñukuu xaan iní-i kivi ndíi-ya.

Tundó'o ni jito Pablo

9 Kuítú iní-ro te chaꝝ yachi-ro núu-rí. 10 Chì Demas, a nì sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, chì chíñú'un-de ñuyívi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. 11 Máá ñin-na Lucas kánchaa jíin-rí. Kuaka-ró Marcos kii-ró jíin-de. Chì bueno kuatíñu-de jíin-rí nuu-yá. 12 Tíquico, nì tájí-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. 13 Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-rí kii-ró jíin, ja ní skéndo-o-rí ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jíin táká libro. Ko tutu ñii kúu ja kánúú-ga. 14 Alejandro, chaꝝ xndúcha kaꝝ, xaꝝ ndíva'a nì sá'a-de jíin-rí, ko máá Jító'o-yo kuꝝ'a-ya yá'u-de ná tiñu nì sá'a-de. 15 Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kivi nduu-ro jíin-de, chì xaꝝ ní jiku-de nì jasú-de nuu tú'un káka'an-yo. 16 Kivi ní kundaꝝ núú ja ní ka'an máá-rí ja'a máá-rí, tú ní ñin ñayívi ní chíndéé tá'an jíin-rí, chì taká-ni-i nì kaskéndo-o-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máá-i náva'a ma chíso-yá kuꝝachi-i. 17 Ko máá Jító'o-yo, nì kandij-ya xín-rí, te nì ja'a-ya fuerza iní-rí náva'a síjínu-rí kani ndí'i-rí tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ñayívi síin nación. Te súan nì kaku-rí iní yu'u ndíka'a. 18 Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu táká tiñu ñáá. Te kanda-ni-rí sá'a-ya onde kivi-rí ñuu andívi núú tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuíá. Súan ná kóo. Amén. 19 Ná sándéé iní Prisca jíin Aquila, achi-ro kúni-i, jíin ñayívi káxiukú vé'e Onesíforo. 20 Erasto, nì kendo-o-de ñuu Corinto. Te Trófilo, nì skéndo-o-rí-de ñuu Mileto, kú'u-de. 21 Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vása kéjá'a víko víjin. Sándéé iní-ro áchí Eubulo, jíin Pudente, jíin Lino, jíin Claudia, jíin táká ñani-yo. 22 Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jíin añú-ro. Te tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-rí nì sá'a-ya, nává'a skándíja-ga-rí ñayivi ní kaji Dios, jíin já ná júku'un-ga iní-i tu'un ndaa ndasa chiñú'ún-i-ya. ² Te ja yúan káñukuu iní-i kuchaku-i ní káni, chí súan nì keyu'u Dios onde aná'an xáan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde nì jinu va'a máá kiví, te nì stá'an ndijin-ya tú'un-ya jíin tú'un kájani-rí, ja ní chí'i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un nì tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó. ⁴ Cháa-rí tutu yá'a nuu-ro Tito, chí se'e ndija-rí kúu-ró síkí tú'un kákandíja ká'nu-yó. Tu'un luu ío iní-ya, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóó, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, ná kóo jíin-ró.

Ndasa koo cha kákuu nuu

⁵ Ja síkí yúan ní skéndo-rí róó onde ñuu Creta, nává'a ná sánda-ro nú tú kuní jinu va'a tíñu, te nává'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñin ná ñin ñuu, nátu'un nì tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi síkí, jíin nú ñin-ni ñasí'í-de ío, jíin nú kákandíja va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja sjíta-i máa-i xí já ní'in iní-i. ⁷ Te cha ndíto tiku'ní, níni ná kúu-de chaa tú yí'i kuachi síkí, chí nchá'tíñu-de tíñu Dios. Ma kújá'a iní-de, ma yachí kití iní-de, ma kóo ká'vá-de, ma stuji-dé ñayivi, ma ndío xa'an iní-de síkí xú'ún. ⁸ Chí sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'ún-de tíñu va'a, ná kóo kuándí'i-de, ná kóo ndaa iní-de, ná kóo ndoo-de, ná kútiin nì'in-de máa-de. ⁹ Te ná kúndij nì'in-de jíin tú'un ndaa kákandíja-yó jíin já kúu sa'an-ya, nává'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te nává'a kuu kundé-de jíin ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chí ío kua'a cháa ja tú kákuni-de kuandatú-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te cha nì kaxití ndúu, ví'í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chí kásáká núu-de iní ñayivi ní ñí-ni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'io va'a, te kándúkú-de ní'in-dé xu'ún síkí tíñu ñáa-ún. ¹² Ñin tá'an máa-de, cha jani tu'un ñuu máa-de, nì ka'an súan: Ñayivi núu Creta, chí máni ñayivi xndá'ú kákuu, máni kiti sána kákuu, máni káyee kúxí, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un nì ka'an cha-ún. Núsáa te kana jíin téyíí-ró núu-í, nává'a ná kándíja nì'in-í. ¹⁴ Ma chú'un iní-i cuento káka'an cha judío, ní tíñu kátá'ú cháa ja á nì kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'io ndoo, jáni iní-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandíja, ní ñin ndatíñu tú ío ndoo jiní-i, chí sua nì te'yu añú-i jíin já jiní tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájiní-i nuu Dios, ko jíin tíñu kásá'a-i, te kájasu-i nuu-yá, chí ñayivi chá'an, ñayivi ní'in iní kákuu-i, te tú ní'in tíñu kuti-i nuu ní ñin tíñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róó, ná ká'an-ro sá'an ja ío va'a. ² Kachi-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'i-de, ná kóo káji xini-dé, ná kóo jíñú'ún-de, ná kándíja nì'in-de,

ná kúndá'ú iní-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíñú'ún-ña, mā sātú'ún-ña, mā kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchí já ná kóo jíñú'ún-i, ja ná kúvixi-í jíñ yí-í, ná kúndá'ú iní-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, mā káka téné-í, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un manj iní-i, ná kuándatu-i nuu yí-í, náva'a tú ka'an ndíva'a ñayivi sikí tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an nda'ú-ro jíñ cháa súchí, ja ná kúñin nī'in-i máa-i. ⁷ Te róo, ná sá'a-ró táká tiñu va'a, náva'a kuu-ró ñin ejemplo va'a nuu-í. Te jíñ tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukáji iní-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náva'a mā kuakú nchaq-i yóo, náva'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chí tú kúu ndíñi'in-de ni ñin tiñu ñáá ká'an-de sikí-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jíñ mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúñi iní patrón-i sá'a-i jíñ táká tiñu-i, te mā ná chíso-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Mā sakuí'ná-i ndatíñu-de, chí sua ndaa ná skíkuu va'a-i nuu-dé, náva'a jíñ táká tiñu sá'a-i, te skéndo luu-i sa'an Dios máa-yó, l'a náma yóo, sá'a-i. ¹¹ Chí tu'un luó ío iní Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a nī kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó táká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíñ já ndío iní-yo sikí ñúyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo káji iní-yo káka kuu-yó jíñ já kóo ndaa iní-yo, jíñ já ná chíñú'ún-yó-yá kuia yá'a. ¹³ Káinda-tu-yó, chí káñukuu iní-yo kéndoo ndatu-yo kivi ndíi ncháa kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, l'a náma yóo. ¹⁴ Te nī ja'a-ya máa-yá ja sikí yóo, náva'a chunaa-yá taká ja ní kastívi-yó, suni náva'a sándoo-ya ñayivi kuíñi nuu máa-yá, jíñ já ná kuítu iní-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jíñ-ró núu-í jíñ tiñu ndiso-ró. Mā kuá'a-ró tú'un ja sá'á iní ni ñin-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró núu-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kakuñá'nu, jíñ núu cháa kándiso tiñu. Ná kuándatu-i, te yachí ná ñin-i taká tiñu va'a. ² Mā ká'an-i sikí ní ñin ñayivi, mā kúñixin-i, ná kóo jíñú'ún-i, te ná kóo súchí iní-i jíñ táká ñayivi. ³ Chí sáa, suni ñayivi ñáá nī kakuu-yó núu, tú ní káandatu-yo, nī kasana-yó íchi, nī kachiñú'ún-yó táká ja ní ndío ñáá iní-yo jíñ sñin sñin tiñu nī kakuñi iní-yo jíñ, te nī kajika kuu-yó jíñ tú'un ñáá tu'un kuásún iní, nī kakití iní-i nuu-yo, te nī kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu l'a náma yóo. Te nī kenda ndijin tu'un kúmaní iní-ya jíñ-yó jíñ tú'un kúndá'ú iní-ya táká ñayivi. ⁵ Yúan-na te nī nama-ya yóo, ko nasu jíñ tiñu ndaa nī kasá'a-yó, chí jíñ tú'un nī kundá'ú iní-ya yóo. Te jíñ tú'un nī nakacha-ya yóo nī nakaku-yó, te nī ndujáa-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún nī jichá nuu kua'a iní añu-yo ní sá'a Jesucristo l'a náma yóo, ⁷ náva'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luó ío iní-ya, suni náva'a ní'in-yo tá'u-yo ja kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ñí káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuni-rí ja ná ká'an nī'in-ró táká tu'un yá'a, náva'a ñayivi ní káandíja-i nuu Dios ná kuítu iní-i kukuu-i jíñ tiñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tiñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko mā kivi nduu-ro jíñ táká tixin káñáa, ní sikí tú'un jichi tu'un tá'an, ní tu'un kanaá, ní jíñ tú'un kástátá'an sikí ley. Chí máni tu'un sáni kákuu-ún te tú ní'in tiñu. ¹⁰ Nú ío ñin cháa tú jatú'ún, te nú a nī kana jíñ-ró núu-dé ñin u'u jínu, yúan-na te mā kivi nduu-ga-ro jíñ-de. ¹¹ A jíni ndija-yó já ñin ñayivi sá'a súan, a nī skuíta-i ichi, te máni kuáchi sá'a-i, te kuáchi máa-i kúu ja nákuñdía-ya sikí-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ñi tájí-rí Artemas xí Tíquico jaḗ nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kii-ró núu-rí ñuu Nicópolis, chí cháa iní-rí kunchaa-rí yúan viko víjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jín Apolos. Te koto-ró-de náva'a tú kuu falta ni in nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'jin jín-yó, ná skuá'a-i tñin ñi'in-i tiñu va'a, náva'a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, náva'a tú kundij sáni-i. ¹⁵ Taká ñayivi káxiukú jín-rí yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákumanj jín-yó sikí tú'un kákandíja-yó, kachí-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kándeé-ri vekaa ja sikí Jesucristo te jín nani-yo Timoteo katáji-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jín-rí kúu-ró, te chindeé tá'an-ró jín-rí. ² Suni káchaa-ri tutu yá'a nuu Apia, ña'an maní jín-ró, jín núu Arquipo, chaa chindeé tá'an jín-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-ri yá'a, jín núu tiku-ni kákandíja ío iní ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío iní-ya jín tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios jín ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo ná koo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un iní-ri róó, nú jikán ta'u-rí nuu-yá. ⁵ Chí a jini so'o-ri ja bueno kákundá'ú iní-ro táka ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró nú máá Jíto'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-ri nuu-yá nává'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní káji-i taká tíñu va'a káñava'a-yo jín Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusí xáan iní-ri, te ká'io ndéé iní-ri, ja súan kákundá'ú iní-ro-í, chí ja róó ñáni, te ní nani'in-gá iní añú ñayivi ndóo.

Ja ní ka'qn Pablo ja'q Onésimo

⁸ Núsáa te vasa kuu chundéé iní-ri, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an ndá'ú-ri jín-ró ja jín sikí ja maní-ro jín-rí, jín sikí ja rúu kúu Pablo, chaa ní yí jín ja kándeé-ri vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáa te ká'an ndá'ú-ri jín-ró ja ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu sé'e-ri Onésimo, chí a ní skándíja-ri-i nini kándeé-ri vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáa, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jín núu-rí. ¹² Te ná natáji-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu, chí ñn-ni kákuu-ri jín-i. ¹³ Te kúsí iní-ri ja kúnchaa-i jín-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuátíñu-i nuu-rí núu, nini kándeé-ri vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-ri sá'a-ri súan, onde nú tú kuatu'un máá-ró, chí nasu stétuu-ri róó sá'a va'a-ró, chí sua sikí ja játa'an iní-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja sikí yúan kúu ja ní jinu-i ní jito-i róo yaku tiempo ní sá'a-ya, nává'a kuu naki'in-ró-i te ma sía tá'an-ró jín-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga iní-ro ja mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jín-i vása jín mozo nátu'un maní-ro jín ñn-ri, chí súan jani iní-ri jíto-ri-i. Ko ví'i-gá kúu máa-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jín ja sikí máá Jíto'o-yo. ¹⁷ Núsáa te nú jini máá-ró ja cháa chindeé tá'an jín-ró kúu-ri, te ná kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu núsáa. ¹⁸ Te nú ñún falta ní sá'a-i jín-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí-i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, cháa-ri tutu yá'a jín ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-ri lugar ja ká'an-ri ja súni onde jín máá-ró jín añú-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñáni, kuní-ri ja ná kúsí iní-ri sá'a-ró sikí tíñu máá Jíto'o-yo. Te ná nani'in-gá iní-ri sá'a-ró jín máá Jíto'o-yo. ²¹ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a iní-ri ja kuándatu va'a-ró, te jini-ri ja skíkuu-ga-ro vása ja ní ka'an-ri jín-ró. ²² Te suni kuní-ri ja sátu'a-ró nú kúnchaa-ri, chí ñúkuu iní-ri kenda-ri yá'a te jaq-ri nuu-ro, sá'a-ya jín tú'un jikán ta'u-ro ja'a-rí. ²³ Te Epafras, chaa kándeé ta'an jín-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násándéé iní-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jín Lucas, chaa kásatíñu ta'an jín-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío iní máá Jíto'o-yo Jesucristo ná koo iní-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Já ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jínu te tiní modo ní ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo ondé aná'an, ní ka'an-ya jíin yú'u cháa ní kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'í-na. Te ní ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún ní ja'a ndí-ya táká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún ní sá'a-ya ñúyívi. ³ Te ndíi ncháa Sé'e-ya-ún nátu'un ndíi ncháa máa-yá. Te ñin núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te ñin-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te ní nasándo-i yóó taká kuachi-yó. Yúan-na te ní nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá ní nduu Sé'e-ya-ún vása taká ndajá'a-yá, chí kánúú-gá sí'ví-i vása sí'ví taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Sé'e-ya vása ndajá'a andívi

⁵ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Sé'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, ní kachí-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, ní kachí-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví já ndíi Sé'e núu-yá iní ñúyívi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jíka ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa já káatíñu nuu-ya ndúu yáá ñú'un sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu ko ñí káni ñí kuáí, te bastón ndaa kúu bastón ñin-ró tá'ú-ró tíñu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsí iní-ro jíin tíñu va'a te jito u'ú-ro tíñu káñáá. Já yúan I'a, kúu Dios máa-ró, ní jí-i-gá-ya róo jíin aceite já kúsí iní-ro sá'a vása taká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyívi. Te andívi chí tíñu ní sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu ní sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ñí káni. Te taká ndatíñu ní sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñin sa'ma, ¹² te nátu'un ñin tikachí súan natuu-ro te nasama jína'an, ko máa-ró, má násama kuti-ro, te kua-ro má ndíi kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúk-ri taká ñayívi kájito u'ú róo, kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, ní kachí-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndeché-ya ndajá'a-yá te nátu'un mozo ní táji-ya kuangoyo nává'a kuaatíñu nuu ñayívi ná ní'in tá'u-í kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóó

¹ Jínu ñú'un já chú'un va'a iní-yo taká tu'un ní kajini so'o-yó-ún núsáá, chí nú túu te sanaa te sía-yo tú'un-ún. ² Chí tu'un ní kaka'an ndajá'a-yá ní kendoo ndaa. Te taká ñayívi ní'in iní jíin ñayívi tú ní káandatu, vatu-ni ní ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóó, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó koto-yó tú'un kánúú-ún já náma-ya yóó núsáá. Chí xnáñúú-gá ní jani ndijin máa Jito'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te chaa ní kajini so'o tu'un ní ka'an-ya, ní sákútu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, ní chindéé ní chituu-ya-dé já ní kajani ndaa-de tu'un-ún, te ní kasá'a-de tuní jíin tíñu ñá'nu jíin sñin sñin tíñu já nánaa iní-yo sá'a. Te ní ja'a-ya Espiritu Santo nuu ná ñin ná ñin-de ndasa ní jata'an iní máa-yá.

Ní jito ncha Jesúu tundó'o kii nuu máa-yó

⁵ Chi tú ní já'a-ya tú'un tá'ú taká ndajá'a tíñu nuu ñáyívi já cháa-ún ja kaka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñin tutu nuu ká'an ndaa ñin cháa: Naja núku'un ñin-ní ja kúu cháa, chi tú káxáan-dé. Te ñaún kúu máá Sé'e cháa ja ndíto-ní-ya. ⁷ Ní ñasásúchí núu-ní-ya vása taká ndajá'a. Yúan-na te ñi sáñá'nu-ní-ya. Te ñi kaka'an jíñú'ún ñáyívi jíñ-ya ñi sá'a-ní. Te ñi jani-ní-ya tá'ú-ya tíñu nuu taká tíñu ñi sá'a nda'a-ní. ⁸ Ní chúkú-ní taká ndatíñu chi ja'a-ya káandatu nuu-ya. Achi tutu. Chi taká ndatíñu káandatu nuu-ya, ñi sá'a Dios. Te tú ñi ñin ja tú jándatu nuu-ya ío. Ko té chá'an-ga kuní-yo já kuándatu taká ndatíñu nuu-ya. ⁹ Ko vina a kájiní-yo núu Jesús, I'a ñi ndusúchí núu, vása taká ndajá'a. Te ñi ndo'o-ya te ñi jí'i-ya. Te ja yúan ní nduñá'nu-ya te ñi kaka'an jíñú'ún-i jíñ-ya. Te ja síkí tú'un luu ío ñi Dios, te ñi jí'i-ya já'a taká ñáyívi. ¹⁰ Te Dios, ñi sá'a-ya taká ndatíñu, te tíin-ya taká ndatíñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kinglyo-i nuu ndíi ncháa. Ja yúan ní jo va'a ja ndó'o máá Jesús, I'a náma-ya-í, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jíñ túndó'o-ún. ¹¹ Chi Jesús, máá I'a sáando, jíñ ñáyívi ní káandudo, onde ñin-ni nuu Dios vajoyo. Ja yúan tú kúka nuu Jesús skúnání-ya-i ñani-ya. ¹² Chi ñi ka'an-ya: Kastu'ún-ná sí'ví-ní nuu taká ñani-ná, te ma'ñú tíku'ñi nakana jaa-ná ní, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-rí nuu-ya. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a nde'é-ró kánchaa-rí jíñ taká se'e ñi ja'a Dios nuu-rí, áchí-ya. ¹⁴ Te nátu'un ñi káaku taká se'e modo ñáyívi, suni súan ñi kaku máá Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yúan xnáa-ya kui'na já tíin kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya taká ñáyívi káatíñu sáni ní vida-i nuu kui'na, kuachi ja ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Chi tú ní tíin-ya ndá'a máá ndajá'a, chi sua ñi tíin ndíja-ya ndá'a taká tata Abraham. ¹⁷ Te yúan níni ní nasama-ya nátu'un kánda taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñin sutu ñá'nu ja kúnda'ú ñi-ya yóo, te skíkuu-ya taká tíñu kuní Dios, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi ñáyívi. ¹⁸ Chi ñi ndo'o máá-ya ja ní jito nchaa tá'an yúan jíñ-ya. Te ja yúan kúu chindéé chítuu-ya ñáyívi nú jito nchaa tá'an-ún jíñ-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vása Moisés

¹ Ñani máni, ká'jo ndoo-ró. Ja yúan ní kana ká'nu-ni-ya xini-ro jíñ máá-rí ja nó'on-yo ándívi. Ná nde'é-ró ndasa ñi sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja káandíja-yó-ya. ² Chi ñi skíkuu va'a-ya jíñ Dios, I'a ñi cháa tíñu síkí-ya, nátu'un ñi skíkuu va'a Moisés jíñ vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'i-gá ñi nduñá'nu-ya vása Moisés, nátu'un cháa jáni ve'e, ví'i-gá kuñá'nu-de vása vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a cháa. Ko I'a sá'a taká ndatíñu kúu máá Dios. ⁵ Chi Moisés, nátu'un mozo ñi skíkuu ndíja-de jíñ vé'e Dios. Te ñi ká'an ndaa-de taká tú'un ja kuní-ya já kué-ga ká'an-de. ⁶ Ko ñi skíkuu Cristo nátu'un ñin se'e jíñ vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóo, nú kuíñi ñi'in-yó te kákuu ñi'in-yo jíñ tú'un káñukuu ñi-in-yo onde kívi ndí'i-na.

Tu'un ndetátú-yo

⁷ Ja yúan ní kuu nátu'un ká'an Espíritu Santo: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava íni añú-ro, nátu'un ñi kasáñi'in ñi-ro kívi ní jito nchaa-rí róo onde nuu ñú'un té'é. ⁹ Te yúan ñi kajito nchaa ndíyi táa-ro rúu. Te ñi kájiní-de tíñu ñi sá'a-rí jíñ-de uu xiko kuia. ¹⁰ Ja yúan ní kití ñi-in-ri nuu ñáyívi-ún. Te ñi ká'an-rí: Nene kásana-i ñi añú-i, te tú ní kájiní-i ichí-rí.

11 Yuán ní kití iní-rí, te nì ka'an nì'in-rí ja má kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-rí, áchí-ya. 12 Nání, núsáá te koto va'a-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a ma koo ni in-ró jín añú ñáá ja tú kándija kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'á chakú sá'a. 13 Te ndita'an kivi ná ká'an ndá'ú-ro jín tá'an-ró, nini káka'an-yo ja vína kuu vina, náva'a ma sání'in iní ni in-ró sá'a kuachi jín tú'un xndá'ú. 14 Te nú kuiñi nì'in-yo jín tú'un nì kejá'á-yo jín ondé kivi ndí'i-na, yúan-na te in-na kákuu-yo jín Cristo. 15 Chì súan ká'an: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un nì kasání'in iní ndíyi táa-ro sáá. 16 Chì ñayivi ní kenda koyo jín Moisés iní ñuu Egipto, nì kajini so'o-i tu'un nì ka'an-ya, te nì kasání'in iní-i, vasa tú ndí'i-i. 17 Te ndé nuu ní kití iní-ya úu xiko kuia-ún núsáá. Á nasu núu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te nì kánaa máá-i ondé nuu ñú'un té'é. 18 Te ndé jín ní ka'an téyí-yá ja má kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ya. Á nasu jín ñayivi tú ní kajandatú nuu-yá-ún náún. 19 Te kájiní-yo ja tú ní kuu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandíja-i.

4

1 Ná yú'u-yo núsáá, chi vasa ío ná'in-ga tu'un nì keyu'u-yá ja kivi koyo-yo ndétatú-yo jín-yá, ko sanaa te in-ró ma kundéé-ró nì'in-ro tú'un-ún. 2 Chì suni nì kajini so'o-yo tú'un va'a-ya, nátu'un máá ñayivi-ún. Ko tú ní nì'in tíñu tu'un nì kajini so'o máá-i, kuachi ja tú ní kákandíja-i. 3 Ko yóo, ja kákandíja-yo, kivi koyo-yo núu ndétatú-ya, nátu'un nì ka'an-ya: Nì ka'an téyí-rí kivi ní kití iní-rí, ma kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-rí, áchí-ya, vasa a nì jinu ndí'i tíñu nì sá'a-ya ondé kivi ní jukuiñi ñuyívi. 4 Chì ío in tutu nuu yoso tú'un nì ka'an-ya sikí kivi usiá: Nì ndí'i nì sá'a Dios taká tíñu-ya, te nì ndetátú-ya kivi usiá, áchí. 5 Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndívi koyo kuti-í nuu ndétatú-rí, áchí. 6 Te ñayivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kajandatú-i nuu-yá. Ko kivi ná'in yakú ñayivi. 7 Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chì ní kuu kua'a tiempo te jín yú'u David nì ka'an-ya ja vína kuu kivi-ún, nátu'un a nì ka'an-rí ndivi'a: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. 8 Chì nú ní já'a Josué in nuu ndétatú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núu. 9 Ja yúan kéndoo ná'in in nuu ndétatú ñayivi Dios. 10 Chì cháa kivi nuu ndétatú-ya, ndétatú-de taká tíñu sá'a-de, nátu'un ndétatú máá Dios taká tíñu nì sá'a-ya. 11 Ná ndúkú ndéé-yo kivi-yo núu ndétatú-ya yúan núsáá, náva'a tú jungava ni in-yo, nátu'un máá-i, ja tú ní kajandatú-i sáá. 12 Chì tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un nì'in kuu, te xaan-gá vásá machete uu yu'u. Te kundéé káan ondé kúsin iní jín añú-yo, te suni sásin ondé nuu káñutá'an yiki jín méke, te nándúkú víi ndasa jáni iní-yo jín ndasa cháa iní añú-yo sá'a-yo. 13 Te tú ni in ndatíñu yísá'í nuu-yá. Chì taká-ni núña sikí, te ká'jin ndíjin nuu I'á naki'in cuenta.

Jesús kuu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

14 Núsáá te káñava'a-yo in sutu ñá'nu. Máá Jesús Se'e Dios kuu-ya ja ní ndívi-ya ándívi. Ja yúan ná kuiñi nì'in-yo jín tú'un káka'an-yo. 15 Chì tú káñava'a-yo in sutu ñá'nu ja má kuu ta'u'u iní-ya yóo sikí já víta iní-yo, chì sua in núu-ni nì jito nchaa-i-ya nátu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. 16 Núsáá te ná chúndéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kundá'ú iní-ya yóo, náva'a sá'a-ya túká'nu iní nuu kuachi-yo, te nì'in-yo tú'un luu ío iní-ya hora ja kánandí-i-yo-ún.

5

1 Chi taká sutu ñá'nu ja ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ni jani-ya sutú-ún ja ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatíñu te ka'ni-dé kiti núu-yá ja sikí kuáchi-i. 2 Te sutu-ún, kuu ka'an vitá-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chí suni máá-de, vitá xaan iní-de. 3 Te ja yúan jínu ñú'ún já súni ka'ni-dé kiti núu-yá ja sikí kuáchi máá-de, nasu máá ñin ja sikí kuáchi ñáyivi. 4 Te ni ñin cháa, ma kúu saña'nu-de máá-de ja kúu-de sutu, chí sua Dios kúu I'a kaji cháa-ún, nátu'un ni kaji-ya Aarón. 5 Suni súan Cristo, tú ní saña'nu-ya máá-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu, chí sua máá Dios, ni jani-ya I'a-ún, te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, áchí-ya. 6 Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Níi káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. 7 Te Cristo, nini chakú-ya ñúyivi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ni nde'e kó'ó-yá ja ní jikan ta'u-yá. Te ni ka'an nda'ú-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya náva'a ma kúu-ya núu. Te ja súan ni chíñú'ún-yá Dios, te ni jini so'o Dios. 8 Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o ni kii sikí-yá ni kutu'a-ya ndasa kuandatú-ya. 9 Te nuu ní yija va'a-ya, te ni nduu-ya I'a nama taká ñáyivi káandatú nuu-yá, te kuchaku-i ní káni. 10 Te ni chaa Dios tiñu sikí-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. 11 Te ío kua'a tú'un ndatú'ún-yó sikí-yá. Ko yíi káa ja káni káji-rí tu'un nuu-ro, kuáchi ja kókon so'o-ró. 12 Vina ní kákuu-ró maestro núu, chí ío kua'a tiempo kákandja-ró, ko jínu ñú'ún já ingá jínu stá'an ñin cháa nuu-ro ndasa kájá'a tú'un Dios. Núsáa te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndéyu ndáva. 13 Chí nú máá-ni leche káji'i-i, tú kájuku'un va'a iní-i jíin tú'un ndaa, kuáchi ja súchí yíkin kákuu-i. 14 Ko ndeyu ndáva kúu ja kée ñáyivi ní kayija, chí a ni kakutu'a-i te kájiní va'a-i ndéja kúu ja vá'a ja ú'u.

6

Ná kúxnúu-yó te ná kuíni ni'in-yó

1 Núsáa te ná skéndo-yó tú'un núu Cristo, te ná kánduu-yó náva'a yija va'a-ga iní-yo. Te ma náki'in jáá tuku-yó onde ja'a ja nákani iní-yo ndasa ni kásá'a-yó tíñu ñáá, ndasa ni kandija-yó núu Dios, 2 jíin tú'un jánducha, jíin tú'un xndée-yó ndá'a-yo xini ñáyivi, jíin tú'un ja náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jíin tú'un ja tá'nyu ndatu-i ní káni. 3 Te tiñu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máá Dios tu'un. 4 Chí nú ío ñáyivi já á ni kájuku'un iní-i ñin jínu, te nú ni káta'ni-i ta'u ándiví, te nú suni ni kani'in-í tá'an-í Espíritu Santo, 5 te nú suni súan ni káta'ni-i tu'un va'a Dios jíin taká fuerza kuia cháa, 6 yúan-na te nú ndu'ichí iní-i-ya, te ma kúu kuti ndéjá'a jáá-i ja nákani iní-i sá'a-yó, chí sua kája'ni túku-i Se'e Dios jika cruz, te kája'a-i tuka nuu-yá nú súan. 7 Chí nú kua'a jínu kúun sau núu ñin ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuatíñu máá cháa kájitu-ún, yúan-na te kúsi iní Dios jíin ñu'un-ún. 8 Ko nú máni iñu jíin ncháu kána nuu ñu'un-ún, yúan-na te jita iñ ñu'un-ún. Te yachi naa, chí kiti iní jito'o jíin, te ñin kivi te kayu. 9 Ko ja sikí róo jíná'an-ró, ñáñi máni, vasa káka'an-ri tu'un yá'a, ko káñukuu iní-ri ja ná sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúu sá'a cháa a ni kaku. 10 Chí nasu I'a ñáá kúu Dios ja náa iní-ya tíñu kásá'a-ró, chí ja sikí sí'ví-yá te ni kákundá'ú iní-ro taká ñáyivi ndóo, te suni kákuu-ró jíin onde vina. 11 Te kákuu-ri ja ná ñin ná ñin-ró ná kúkuu-ró jíin súni tíñu-ún onde kivi ndí'i, náva'a skíkuu va'a-ró ndasa kuni tu'un káñukuu iní-ro. 12 Te ma kóo uun iní-ro jíná'an-ró, chí sua ná ndáku-ró

ñáyivi já ní'in-í tų'un nı keyu'u-yá, sá'a tų'un kákandıja-i jıın já ká'ıo paciencia inı-i. ¹³ Chı kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, nı ka'an téyíı-yá jıto jıın nuu máá-yá, chı tú ní kúu ka'an téyíı-yá ja ingá i'a kuñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴ Te nı ka'an-ya: Jandáa ja chındéé chıtuu ndija-ri róó, te ndea xaan-ro sá'a-ri, áchı-ya. ¹⁵ Te ja yúan súan jıın paciencia nı jandéé inı Abraham, nı ndatu-de, te vasa ní ní'in-dé tų'un nı keyu'u-yá. ¹⁶ Chı taká chaá, káka'an téyíı-de nuu inı ja kuñá'nu-ga vasa máá-de, te jıın tú'un téyíı-ún kúndaá iı inı-de sikı tú'un kástatá'an-de. ¹⁷ Te kunı Dios stá'an ndijın-ya nuu ñáyivi xıın tá'u, ja má natu'u kutı inı-ya tú'un nı keyu'u-yá nuu-ı. Te ja yúan ní ka'an téyíı-yá, ¹⁸ nává'a yóó, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan inı-yo, te kundikın-yo tú'un káñukuu inı-yo, chı jıın úu tų'un yúan ma kúu kutı xndá'ú Dios, ja natu'u inı-ya. ¹⁹ Káñukuu inı-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndoo nı'in kéndoo kútu añu-yo, te yúan sá'a ja natu'un kivi-yó inı cuarto iı xaan íchi yatá sá'ma ndıta kaa. ²⁰ Te inı yúan nı kivi Jesús xna'an-ga vasa máá-yó. Te nı káni ní nduu-ya inı sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chı chaá Melquisedec, rey ñuu Salem jıın sutu nuu máá Dios ñá'nu, nı kuu-de. Te nı kenda-de nı janata'an-de Abraham kivi ní naxıó káva chaá-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te nı jıkan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te sunı nı ja'a Abraham inı sikı uxı ja taká ndatıınu nuu-dé. Te sı'vı núu-de kúu Melquisedec, ja kunı ka'an: Rey sá'a tiınu ndaa. Yúan-na te sunı nanı-de rey Salem, ja kunı ka'an; Rey ndıso tų'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te sunı tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi kúu-de, chı nı nduu-de natu'un máá Sé'e Dios. Chı chaá-ún, inı sutu nı káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa nı kuñá'nu-de, chı tatá ñuu-yo Abraham, sikı taká ndatıınu nı janchaa-de nuu rey, nı ja'a-de inı sikı uxı nuu cháa-ún. ⁵ Te chaá kákuu se'e Levı ja kákuu sutu, nı ta'u tiınu nuu-dé ja kı'in-de inı ja sikı uxı nuu ñáyivi natu'un ká'an ley. Te kı'in-de nuu ñanı-de vasa sunı chıı Abraham nı kenda koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chıı ñáyivi-ún, ko nı kı'in-de inı ja sikı uxı nuu Abraham, te nı jıkan ta'u-dé ja'a Abraham, chaá xıın tú'un nı keyu'u-yá. ⁷ Te a kájinı va'a-yó ja jıkán ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúlı. ⁸ Te ichı yá'a, inı ja sikı uxı káki'in ndija chaá ja jı'ı nıni. Ko chaá yúan, sunı nı kı'in-de, te kájani ndaa-i tų'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Levı, chaá nı kı'in inı ja sikı uxı nuu ñáyivi, sunı natu'un jıın Abraham nı ja'a-de inı ja sikı uxı nuu Melquisedec, ¹⁰ chı ñu'un-ga Levı chıı Abraham, tatá ñuu súká-de, kivi ní naketá'an chaá-ún jıın Melquisedec.

Ja ní naa tánınu sutu aná'an

¹¹ Sutu nı kekoyo chıı tata Levı kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi ondé sáa. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máá-de núu, te naún nıni júkuiıñ inga sutu cuenta Melquisedec, ja násu cuenta Aarón kúu núsáa. ¹² Chı nú nı nasama taká sutu, yúan-na te jınu ñu'un násama ley. ¹³ Tų'un máá Jesús ká'an-yo, te chıı inga tata nı kaku-ya. Te nı inı tá'an-ya, tú ní játıınu kutı nuu altar. ¹⁴ Chı a kájinı ndaa-yo ja chíı tata Judá nı kaku máá Jıto'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú naún tų'un ní ká'an Moisés ja kúndıso-i tiınu sutu. ¹⁵ Te ndijın-ga kúu tų'un yá'a, chı nı nukuiıñ inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te l'a-ún, nı nukuiıñ-ya

kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chí tata sutu natu'un ká'an ley, chí sua sikí já ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-yá. ¹⁷ Chí súan yóso ndáa tu'un máa-yá: Máa-ró kúu in sutu ní káni, cuenta Melquisedec, áchí. ¹⁸ Te tiñu ni ta'u núu-yo xna'an-ga, ni jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máa, jín já tú ní'in tiñu, ¹⁹ chí ley, tú ní siyíja kuti ní in. Yuán-na te ni ní'in-yo in tu'un va'a-ga ja káñukuu in-yo jín, te jín tú'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan ni ka'an téyí-yá kivi ní kenda máa. ²¹ Chí sava-ga cha-ún ni kani'in-dé tiñu sutu, ko tú ní kúu jín tú'un téyí. Ko jín Jesús, chí ni ka'an téyí Dios súan: Ni ka'an téyí máa Tatá Dios te ma natu'u in-ya, máa-ró kúu in sutu ní káni cuenta Melquisedec, áchí-ya. ²² Te jín Jesús ni kukútu contrato va'a-ga, natu'un ni ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de ní káni, chí káji'i káji'i-ni-de núu, te ja yúan ní ka'io kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chí chakú-ya ní káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya táká ñayivi ní káni-ní nú kándita-i nuu Dios jín-yá, chí ní káni chakú-ya náv'a ka'an-ya já'a-í jín'an-i. ²⁶ Chí ni kajinu ñú'un-yó in sutu ñá'nu natu'un máa-yá. Chí sutu ij kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te sñin kúu-ya núu ñayivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xaan-gá ni nduu-ya vása andívi. ²⁷ Te tú níni já ndíta'an kivi sokó-yá kiti já sikí kuachi máa-yá xna'an-ga, te vása sikí kuachi ñayivi, natu'un ni kasá'a sutu ñá'nu onde sáa, chí in jinu-ni ni sá'a-ya súan ja ní sokó-yá máa-yá. ²⁸ Chí máa ley, jáni chaá vítá in kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un ni ka'an téyí Dios, ni chaá kuee-ga vása ley. Te jín tú'un-ún ni jani Dios máa Sé'e-ya. Te I'a-ún, ni yija va'a-ya já kúu ní káni.

8

En sutu ñá'nu in andívi

¹ Núsáa te tu'un kánúu-ga nuu táká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó in sutu ñá'nu súan, te káncha-ga íchi lado vá'a mesa nuu tá'u tiñu Dios ñá'nu in andívi. ² Te jatiñu-ya in cuarto ij, jín in ve'e ñii ij ndija ja ní jani máa Tatá Dios, nasu cháa ní jani-ún. ³ Te táká sutu ñá'nu, ká'in-de ja kásokó-dé ndatiñu jín kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jinu ñú'un já kóo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya in ñuyivi, ma kúu kuti-yá sutu núu, chí a ká'io sutu ja kásokó ndatiñu nuu Dios natu'un ká'an ley. ⁵ Chí tiñu kásá'a-de, máni in copia in muestra tiñu andívi kúu, natu'un ni ka'an Dios jín Moisés kivi ní kejá'a-de sá'a-de ve'e ñii ij: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró táká ndatiñu natu'un kaa muestra ni jini-ro já ní stá'an-ri nuu-ro onde yuku-ún, áchí Dios jín-de. ⁶ Te contrato jáá kúu ja vá'a-ga nasu já tu'ú, chí ndiso tu'un ja ní kaa-ga ni keyu'u Dios. Te natu'un va'a-ga ku'a ja jáá-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tiñu ndiso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máa contrato jáá. ⁷ Chí nú ní kée va'a va'a contrato xnañúu, te tú níni kóo inga contrato uu núu. ⁸ Suni ni jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te ni ka'an-ya: Chaá in kivi já násá'a-ri in contrato jáá jín ñayivi Israel jín ñayivi Judá, áchí máa Tatá Dios. ⁹ Ko nasu natu'un contrato ni sá'a-ri jín ndiyi táa-i, kivi ní in-ri nda'a-dé ja ní kiñ'in-ri-de in nuu Egipto. Chí kuachi máa-de kúu ja tú ní ká'in ni'in-de sikí contrato-ri. Ja yúan tú ní jatú'un-ri ja ká'an-de, áchí máa Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'a kúu máa contrato násá'a-ri jín ñayivi Israel onde ná já'a táká kivi-ún. Chu'un-ri ley máa-ri xini-í, te suni cha-ri ley-ún in añu-i. Te kuu-ri Dios

máa-i. Te máa-i jíná'an-i kuu-i ñayivi máa-rí. Achí máa Tatá Dios. ¹¹ Te tú níní kástu'ún ná ñn ná ñn-i nuu tá'an-i, nuu ñaní-i: Ná kuní-ro núu máa Tatá Dios. Chí taká-i kuní-i ruu, onde ñayivi lúlí-ga te onde ñayivi ñá'nu-ga. ¹² Chí kundá'ú iní-rí-i vasa tíñu ñáa nî kasá'a-i, te ni ma kúná'an kúti-gá-rí kuachi nî kasá'a-i, áchí máa Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tú'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa ij.

9

Ja ní'in tíñu niñi-ya jín contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni nî tá'ú tíñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndiso ñn cuarto ij iní ñuyivi yá'a. ² Chí nî kajani-i ñn ve'e ñii. Te ichi fuera nî jo ñn cuarto ja ní nání cuarto ij. Te iní yúan nî jo candelero, jín mesa, jín státilá káxiukú ndijín. ³ Te yatá sá'ma úu ndíta kaa ichi iní ve'e ij, nî jo inga cuarto, nî nání cuarto ij xáan. ⁴ Te iní yúan nî jo ñn ko'o kúu oro, jín janú tú'un contrato, ja ndasú oro ní tú'ú sikí. Te iní janú-ún kánde ñn tija'an oro ja ñú'un staa ándiví, jín yúnu xí Aarón ja ní nana numa, jín yúu tabla nuu yóso tú'un contrato. ⁵ Te sikí janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i sikí tapa janú-ún nuu ñú'un yúyú niñí. Ko sikí táká tu'un yúan, tú núña-yó vína ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tíñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu iní cuarto ñn, kásá'a-de tíñu cuenta sutu. ⁷ Ko iní cuarto uu-ún, chí máa ñn-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máa tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñí já sokó-dé nuu Dios sikí máa-de jín sikí já kásáña'mu ñayivi. ⁸ Te súan stá'an Espíritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó iní cuarto ij ándiví, níni kándij ve'e ñii ñn iní ñuyivi. ⁹ Te yúan kúu ñn tu'un sikí tiempo vina, te jín modo-ún kásokó-dé ndatíñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a ini añú-i sá'a. ¹⁰ Chí máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te nî ndiso tíñu onde nî chaá máa já va'a-ga. Te nî nasama. ¹¹ Ko nî chaá Cristo, te sutu ñá'nu nuu táká tu'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te nî kivi-ya iní ve'e ij ándiví, ja tú ní kuvá'a jín ndá'a, ni nasu cuenta ñuyivi kúu, te kánúu-ga te va'a-ga kúu vasa já áva-ún. ¹² Ko nasu jín niñí ndíxí'ú, xí niñí chélu, chí jín niñí máa-yá nî kivi-ya iní cuarto ij ándiví ja ñn máa tú'ún-ni jinu ja ní káni. Te nî kundéé-yá nî nakuaan-ya yóo ja ní káni. ¹³ Chí onde sáa te niñí xndikí jín niñí ndíxí'ú, jín yáa núu kayú chelu, nî josó yúyú-de sikí ñayivi chá'an, te nî káundoo-i onde jín yíki kúñu-i, nî sá'a. Te nú súan ní'in tíñu niñí kíti-ún, ¹⁴ núsáa te naga nî kuu niñí Cristo ja má nákachá iní añú-ro núu tíñu ñáa kásá'a-ro, náva'a kuu kuatíñu-ro núu Dios, I'a chakú. Chí Cristo, tú chá'an kúti-yá, te nî sokó-yá máa-yá nuu Dios, nî sá'a Espíritu ja ío ní káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu sikí ñn contrato jáá, náva'a ñayivi jáá nî kana Dios xiní-í, ní'in-í ta'u já kéndoo ní káni nátu'un nî keyu-u-yá. Chí nî jí'í Jesús, te ja yúan ní janchaa-ya kuachi nî kasá'a-i ná nî kaxiukú-i chíi contrato xnáñúú. ¹⁶ Chí nuu ío ñn testamento, te kánúú já kúu cháa nî sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chí ñn testamento, onde nú kuu cháa nî sá'a, yúan-na te ní'in tíñu. Ko nú nini chakú cháa nî sá'a, tú ní'in tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vasa contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñí. ¹⁹ Chí nú a nî ka'u ndí'i Moisés taká tu'un tá'ú tíñu yóso núu ley nuu ndívii ñayivi,

yúan-na te n̄i ki'in-de niñi chélu, jín niñi ndíxí'ú, jín ndúcha, jín íxi kuá'a, jín ñin yokón, te n̄i jos̄o yúyú-de sik̄i máa tutú-ún jín sik̄i ndívii ñáyivi. ²⁰ Te ká'an-de: Yá'a kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'ú tíñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jín niñi-ún n̄i jos̄o yúyú-de máa vé'e ñii jín táká ko'ō kájatíñu nuu káchiñú-ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jín niñi cuenta ley, ch̄i nú tú kati niñi te ma kóo kuti táká'nu in̄i-ya núy kuáchi-i núu. ²³ Ch̄i fuerza ja jín modo yúan n̄i ndundoo taká copia ndatíñu ío andívi, ko máa ndatíñu andívi-ún, níni ní soko já vá'a-ga cuenta máa vása yúan. ²⁴ Ch̄i tú ní kivi Cristo in̄i ñin cuarto ij já ní kupa'a nda'a, nátu'un ñin muestra ndija, ch̄i sua in̄i máa andívi ní ndívi-ya náv'a kundij-ya vína ka'an-ya já'a-yo ndé'é jín núy Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máa-yá, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kuia in̄i cuarto ij jín niñi tatú. ²⁶ Ch̄i nú súan, te kánúú já ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyivi núu. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyivi n̄i kenda ndijin-ya ñin máa tú'ún-ni jínu ja ní káni, te n̄i soko-yá máa-yá náv'a a kuanchaa-ya kuáchi. ²⁷ Te nátu'un n̄i kunda ja kúu taká chaa ñin jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sánda Dios tíñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, n̄i soko-yá máa-yá ñin máa tú'ún-ni jínu náv'a a kundiso-ya kuáchi kua'a ñáyivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu já kuanchaa-ya kuáchi, ch̄i sua ja náma-ya táká ñáyivi káindatu-i-ya.

10

¹ Te máa ley, ch̄i máni ñin kuanda'u kúu sik̄i táká ndatíñu va'a ja cháa kue-ga. Ko nasu forma ndija máa ndatíñu-ún kúu. Te ja sik̄i kiti kája'ni-i-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndita'an kuia. Te ni ma kúu kuti síyija ñáyivi kun̄i jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núu, te naja tú ní jukuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáa. Ch̄i ñáyivi káchiñú-ún-ún, nú a n̄i kendoo ndoo ij-i ñin jínu-ni sá'a yúan núu, te ma kakán-ga añú-i kuáchi sik̄i-í núu. ³ Ko sik̄i já kásoko-í-ti-ún, te a jini-yo já kánuku'un in̄i-i kuáchi-i ndita'an kuia. ⁴ Ch̄i niñi xndik̄i, jín niñi ndíxí'ú, ma kúu kuti kuanchaa kuáchi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo in̄i ñuyivi, n̄i ka'an-ya jín Dios: Ja kája'ni-i-ti jín já kásoko-í ndatíñu nuu-ni, tú játa'an in̄i-ni, ko n̄i sátu'a-ni ñin yiki kúñu máa-ná. ⁶ Ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ni sik̄i já kúxio kuáchi-i, tú ní kúsiñi in̄i-ni jín, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aí Táta Dios, yá'a kándij-ná náv'a skikuu-ná ja játa'an in̄i máa-ni, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yatá: Ja kája'ni-i-ti jín já kásoko-í ndatíñu nuu-ni, jín já kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ni sik̄i já kúxio kuáchi-i, tú játa'an in̄i-ni, ni tú kúsiñi in̄i-ni jín, áchí-ya. Ndatíñu-ún kásoko-í nátu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Aí Táta Dios, yá'a kándij-ná náv'a sá'a-ná tíñu játa'an in̄i máa-ni, áchí-ya. Ja súan n̄i ka'an-ya, te n̄i janchar-ya tú'un ñin náv'a a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jín tú'un n̄i játa'an in̄i máa Dios, te n̄i kándundoo-yó ní sá'a-ya sik̄i já ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñin máa tú'ún-ni jínu n̄i sá'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáa te taká sutu, vasá kája'an-de ndita'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuanchaa kuáchi-i. ¹² Ko Cristo, ñin máa tú'ún-ni jínu n̄i soko-yá máa-yá ja sik̄i kuáchi-yo onde ní káni, yúan-na te n̄i nungoo-ya ichi ndáv'a a Dios, ¹³ ndátu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñáyivi kájito u'u tá'an jín-yá, kuu-i teyu kuxndi ja'a-yá. ¹⁴ Ch̄i jín ñin máa tú'ún-ni jínu ja ní

soko-yá máá-yá, te ní káni ní kayija ñayivi ndóo ni sá'a-ya. ¹⁵ Te máá Espiritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo siki tú'un yúan, chi xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Ya á kúu máá contrato nasá'a-ri jín-i jíná'an-i, onde ná ndí'i taká kivi yá'a. Te chu'un-ri ley-ri iní añú-i. Te suni chísó-rí tu'un-ri-ún iní xini-i jíná'an-i, áchí máá Tatá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-gá iní-ri kuachi ni kasá'a-i jín tíñu chá'an ní kasá'a-i, áchí-ya. ¹⁸ Núsáá te nú a ni sá'a-ya túká'nu iní-ya siki táká-ún, tuká naún ío ja sokó-gá siki kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yó iní cuarto ii

¹⁹ Ja yúan, ñani, a chundéé iní-yo kivi-yó iní cuarto ii andívi sá'a niñi máá Jesucristo. ²⁰ Chi ni juña-ya ñin ichi jáá chakú, náva'a kivi-yó ichi yatá máá sá'ma ndíta kaa, te yúan kuni ka'an ja máá yíki kúñu-ya kúu. ²¹ Te káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu xaan ndíto ve'e Dios. ²² Núsáá te ná kándita-yó núu-yá, jín añú-yo já ío ndaa ja siki tú'un kákandíja va'a-yó, jín añú ja ní ndundoo siki táká tíñu jáni ñáá iní, chi ni joso yúyú-yá niñi-yá siki, jín yiki kúñu-yó já ní nakacha-yó jín ndúcha ndóo. ²³ Ná kuñi ni'in-yó jín tú'un ni kaka'an-yo kákandíja-yó te káñukuu iní-yo. Te ma káka yátá-yó núsáá, chi skíkuu va'a l'a ni keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúnda'ú-ga iní-i tá'an-i, jín já ná sá'a-i taká tíñu va'a. ²⁵ Ná nátaqa ná'in-yó, ma sía-yo natu'un kásá'a sava-i, chi sua ná ká'an ndéé-yó jín tá'an-yó. Ko ná kuitú-gá iní-ro sá'a-ró, chi kájiní-ro já kuákuyani máá kivi-ún. ²⁶ Chi nú kusii iní-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a ni jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti já kúu kuu-ga ja siki kuáchi-ún. ²⁷ Chi sua ñin nuu yú'ú xaan-yo já ndónda-ya siki-yo ío, jín ñin nuu kánda yáá ñú'un ío, náva'a kóko ñayivi kájito u'u tá'an jín-yá. ²⁸ Ñayivi ní ské'ichi ley Moisés, jí'i ná'in-i, tú naún tu'un kúnda'ú iní ío, te ní ni kaka'an ndaa u'u xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáá, chi naga ni kuu ja má ndó'o xaan-gá ñayivi kuañú ja'a siki Sé'e Dios jín já jáni iní-i ja káchá'an niñi contrato, vaša jín niñi-ún ni ndundoo-i, jín já sákátá-i nuu máá Espiritu ndíso tu'un luu. ³⁰ A kájiní-yo núu l'a ni ka'an: Nani'in tá'an máá-rí jín-i, máá-rí kua'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. Te inga jínu ká'an: Máá Tatá Dios koto ncha-a-ya ndasa káa ñayivi máá-yá, áchí. ³¹ ñin tíñu yú'ú xaan-yo sá'a, kúu ja júngava ñin ñayivi iní nda'a Dios, l'a chakú. ³² Ko ná núku'un iní-ro siki táká kivi ní kéndoo ichi yatá, chi ni nastúun-ya iní ja jini tuní-ro. Yúan-na te nasaa ja ñin ñin tundó'o ni xndónda-i siki-ro. ³³ Chi ñin modo ni kaka'an ndijin-i siki-ro, te ni kaxndó'o ndijin-i róo. Te inga modo suni ni kanduuro tá'an ñayivi ní kando'o súan. ³⁴ Chi suni ni kúnda'ú xaan iní-ro já kándeé vekaa. Te ni kakusii-ní iní-ro, vaša ni kasaku'na ñúkuún-i ndatíñu-ró, chi a kájiní-ro já ondé andívi káñava'a-ró ñin ta'u vá'a xaan-gá, te koo ní káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja káhundéé iní-ro, chi kua'a xaan tá'u ndíso tu'un-ún. ³⁶ Chi kánúú kóo paciencia iní-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-yá, onde nú ni sá'a-ró tíñu játa'an iní Dios. ³⁷ Chi ñin núnú-na te chaá máá l'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchí. ³⁸ Ko máá ñayivi ndaa-ri, chi siki já kákandíja-i te kuchaku-i. Ko ní jika yátá-i, ma kusii iní añú-ri sá'a-i, áchí-ya. ³⁹ Ko yóo, nasu tá'an ñayivi kásá'a súan kákuu-yó já káka yátá-yó te xnáa-yo máá-yó, chi sua kákuu-yó tá'an ñayivi káka ku jín tú'un kákandíja va'a-i.

11

Sikí tú'un kándija

1 Te tú'un kándija-yó kúu modo ja jini-yó ja ío seguro taká ndatíñu káñukuu ini-yo, chi yuán kúu tunj ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jini-yo núu. 2 Chi ñi kákindija cháa aná'an, te ja yuán ní jatú'un-yá-de. 3 Kákindija-yó, te yuán kájuku'un ini-yo ja ní sáva'a Dios ñuyivi jíin tú'un ñi ka'an-ni-ya. Te chji ndatíñu ja tú jini-yo núu, ñi kuvá'a ndatíñu ja á jini-yo núu. 4 Ñi kándija Abel, te yuán ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga ñi soko-dé nuu Dios vásá Cain. Súan ñi kándija-de, te ñi jatú'un Dios ja ío ndaa-de, chj súan ñi sá'a-ya ja ní jatá'ú-yá ndatíñu ñi soko-dé nuu-yá. Te vasa a ñi jíi-de, ko ká'an-ni-de jíin tú'un ñi kándija-de. 5 Ñi kándija Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de, te tú ní jíi-de. Te tú ní ndénda kuti-dé ñi kasá'a-i, chi ñi naki'in Dios-de. Te onde ná té naki'in-ga-ya-dé, te ñi jatú'un Dios-de ja ní kusii ini-ya ní sá'a-de. 6 Ko nú tú kándija-yó, te ma kusii ini Dios sá'a-yó, chi cháa kuní ja nuu Dios, kánúu kándija-de ja ndíto chakú-ya jíin ja kuá'a-ya yá'u nuu taká ñayivi kánandúkú-i-ya. 7 Ñi kándija Noé, te yuán ní ka'an ñi'in Dios jíin-de sikí sáva tíñu ja té kuni-ga-de nuu. Te ja ní chu'un ini-de, te yuán ní sáva'a-de ñi barco náva'a kaku-de onde jíin ñi vé'e-de. Ja súan kándija-de, te ñi ñakuxndíi-de sikí ñuyivi. Te ñi nduu-de ñi cháa ní'in tá'u sikí ja kéndoo ndaa-i ja kákindija-i. 8 Ñi kándija Abraham, te yuán ní jandatú-de ñi kenda-de kua'an-de kivi ní kana-ya xini-dé, náva'a ja-de ñi lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te ñi kenda-de kua'an-de, vasa tú jini-de ndénu kí'in-de. 9 Ñi kándija-de, te yuán ní ncha-de nátu'un cháa jiká núu ñi'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yuán ñi ncha-de ini vé'e kuii jíin Isaac jíin Jacob, chj suni suchi ní'in tá'an ta'u núu ní keyu'u-yá-ún kákuu suchi-ún. 10 Chi ñi ñukuu ini-de koo ñi ñuú jíin cimientto, ja máa Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. 11 Suni ñi kándija máa Sara, te yuán ní ní'in-ña fuerza ñi nuku'un se'e-ña, vasa ña'an numá ñi kuu-ña. Te ñi skáku-ña ñi se'e onde tiempo ñi ja'a xaan kuiá-ña, chi ñi kándija-ña ja skíkuu va'a máa Dios tú'un ñi keyu'u-yá. 12 Ja yuán suni súan ñi kákuu kua'a-i ñi sá'a ñi-ni cháa, vasa a ñi yii xaan-dé. Ko tata-de ñi ndea xaan, nátu'un tíñu xini ándivi, jíin nátu'un ñi káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. 13 Nini kákindija-de te ñi kaji'i taká cháa-ún, vasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko ñi kande'é jiká-ni-de nuu, te ñi kaka'an-de sa'an kúta'u jíin. Te ñi kaka'an ndaa-de ja cháa jiká, jíin cháa káxiukú núu-ni, kákuu-de. 14 Chi cháa káka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de ñi ñuú máa-de ja kúxiukú máa-de. 15 Chi nú ní nákaní ini-de ñuú nuu ní kenda koyo-de-ún núu, ío modo ja náxió káva-de, nú ní kákuu-de núu. 16 Ko ñi kákuu-de inga ñuú va'a xaan-gá ja ío onde ándivi. Ja yuán tú kúka nuu Dios nuu-dé kunáni-yá Dios máa-de, chj a ñi sátu'a-ya ñi ñuú kuxiukú-de. 17 Ñi kándija Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kivi ní jito ncha-ya-dé. Te máa tú'un sé'e náva'a-de, te sikí suchi-ún ñi ní'in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko ñi jo tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, 18 vasa ní ka'an-ya tú'un-i jíin-de: Onde chji Isaac te kana-rj tata-rt te súan kunáni, áchi-ya. 19 Chi ñi tava máa-de cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñu ndiyi. Te suni nátu'un jíin ñi tu'un yátá, te súan ñi nani'in Abraham máa-i ñi nachaku-i, nátu'un súan. 20 Ñi kándija Isaac, te yuán ní jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jíin Esaú, sikí taká tíñu cháa kuee-ga. 21 Ñi kándija Jacob, te yuán kivi ja á yani kuu-de ñi jikan ta'u-dé

ja'a ndéndúú se'e yíí José. Te ñi chiñú'ún-de-ya vasa ndítuu-ña-de xiní vara tñn-de. ²² Ñi kandíja José, te yuán kivi á kúyani kuu-de, te ñi ka'an-de ja koo kivi ndénda ñayivi Israel, Te ñi tá'ú-de tiñu nuu-í ndasa sá'a-í jín yiki-dé. ²³ Kivi ní kaku Moisés ñi kākandíja táa-í náa-í, te yuán ní chisa'í-de-í uní yoo, chi ñi kajinj-de ja lúu káa-í. Te tú ní káyú'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ Ñi kandíja Moisés, onde kivi ní ja'nu-de. Yuán tuká ní ja'a-de tu'un ja kúnáni-de se'e sesíí Faraón. ²⁵ Sua ñi kuni-de ja koto-de tundó'o jín ñayivi Dios, nasu ja núnúu-ni kusíí iní-de jín tú'un sá'í iní ja ndiso kuachi. ²⁶ Chi a ñi tava-dé cuenta ja nú ka'an-í siki-dé ja siki Cristo, te kúka xáan-gá kuu-de sá'a, vasa ja kúu taká yaka xu'ún ló iní ñuu Egipto, chi a ñi nde'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ Ñi kandíja-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vasa kití iní rey. Te ñi kanda-de, chi ñi sá'a-de cuenta ja á ndé'é-de nuu máa I'a tú jini ndijin-yo núu. ²⁸ Ñi kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te ñi joso yúyú-de niñi-tí, náva'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núu, te ma ké'é-yá-í jíná'an-í. ²⁹ Ñi kākandíja-de, te yuán ní kuu ñi kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'a, natú'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jín ndúcha-ún kākuní-de núu, ko ñi kókó-ni-cha-dé. ³⁰ Ñi kākandíja-í, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñúu Jericó, onde ñi jinu ñi kajíko ndúu-í ñuu-ún nuu usiá kivi. ³¹ Ñi kandíja Rahab, ña'an tñí iní, te yuán tú ní náa-ña ñn jinu-ni jín ñayivi ní'in iní, chi sua ñi ka'an-ña tú'un ndéé iní jín cháa ñi kajito yu'u, te ñi jata'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-rí núsáa. Chi tuká tiempo ja káni-ga-rí tu'un Gedeón, tu'un Barac, tu'un Sansón, tu'un Jefe, tu'un David, tu'un Samuel, jín tu'un taká cha ñi kajani tu'un Dios onde sáa. ³³ Ñi kākandíja-de, te yuán ní kākundéé-de ñi katiin-de so'o ñuu ná'nu, ñi kasá'a-de tiñu ndaa, ñi kani'in-dé tu'un ñi keyu'u-yá, ñi kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-tí, ³⁴ ñi kanda'va-de ñu'un kayú yáa, ñi kakaku-de yu'u machete, ñi kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno ñi'in ñi kanduu-de ñi sá'a-ya kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te ñi kaskúnu-de soldado inga ñuu jíká ja kajatá'an jín-de-ún kaja'an. ³⁵ Ió ñasíí ja ní kanani'in-ña se'e-ña ja á ñi kají'i-te ñi kanachaku-í. Sava-de ñi kando'o xaan-dé ñi kasá'a-í, ko tú ní kaja'a-de tu'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de ñi kasákátá-í nuu-dé, te ñi kaxndó'o-í-de jín cuarta, te suni ñi kajuní-í cadena-de, te ñi ka'jin-de veka. ³⁷ Ñi kaja'a-í yuu xiní-dé. Ñi kaxiti-í-de jín sierra. Ñi kaja'ni-í-de jín machete. Ñi kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te ñi kañu'un-de ñii ríí jín ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni ñi kata'an-de, ñi kajito-de tundó'o, te ñi kastá'an-í-de. ³⁸ Ñi kajinu-de onde nuu ñú'un té'é. Te suni chi yuku ní kivi koyo-de. Te ñi ka'jin-de yaú kava jín yaú chi ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cha-ún, nasu ñayivi iní ñuyivi. ³⁹ Te taká cha yá'a, vasa ñi jatú'ún-yá-de siki ja ní kākandíja-de, ko tú ní kani'in-dé tu'un ñi keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi ñi sátu'a Dios ñn tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo jíná'an-yó, náva'a ma yíja máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúú jín tú'un kándíja

¹ Kua'a xáan testigo kajíko ndúu ñí núu-yo natu'un viko nu'ún. Núsáa te ná cháxio-yó taká kuachi ncháa vee siki-yo, jín ja jíkó ndúu ñí xiiin-yo, te jín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya núu-yo. ² Te ná ndé'é-yó núu Jesús, I'a yóxnúú jín tú'un kándíja-yó, te síyíja-ya yóo jín. Te máa-yá, ñi

kanda-ya jíin túndó'o cruz, chi n̄i ndatu-ya cháa kiv̄i já kúsīi iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te n̄i nungoo-ya íchi ndáv̄a' a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuandéé iní-yo jíin túndó'o

³ Ná káni in̄i máá-ró ndasa n̄i jandéé iní-ya jíin ñáyivi kándiso kuachi, vasa n̄i kaka'an ndiva'a-i siki-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuitá-ro, ni ma kúu xáan iní añú-ro. ⁴ Ko vasa kájatá'an-ró siki kuachi, ko té chá'an-ga kaka niñi já kasú-ro núu-ún. ⁵ Ch̄i a n̄i kánaa iní-ro tú'un ká'an ndá'ú jíin-ró nátu'un jíin sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a in̄i-ro nú xndó'o máá Tatá Dios róó, ni ma kuitá in̄i-ro nú kána jíin-ya nuu-ro. ⁶ Ch̄i máá Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kundá'ú in̄i-ya, te skúun-ya yúnu xii sukun táká se'e ja játá'ú-ya, áchi. ⁷ Ch̄i nú kuandéé iní-ro jíin castigo jíto-ró, te jáka Dios jíin-ró nátu'un jíin sé'e-ya, xí ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náún. ⁸ Ko nú tú castigo jíto-ró, nátu'un n̄i kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin nchaq-ni kákuu-ró nú súan, nasu máá sé'e. ⁹ Ío inga tu'un. Yóó, n̄i kañava'a-yó táa máá-yó núu ní kakaku-yó, n̄i kaxndó'o-de yóó, te n̄i ka'io ja jíin'ún-yó núu-dé. Te naga n̄i kuu ja má kuándatu jíin'ún-ga-yo núu máá Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáa. ¹⁰ Te cháa-ún, jandáa n̄i kaxndó'o-de yóó, ko yakú-ni kiv̄i ndasa n̄i kakuu in̄i máá-de. Ko l'a yá'a, chi ja ná kéndoo va'a-yó kuní-ya, náv̄a' a ndundoo ta'an-yo jíin-ya nátu'un máá-yá. ¹¹ Jandáa kúu ja ní in̄i castigo jíto-yó, tú kúsīi iní-yo sá'a vina, ch̄i sua kúkuí'a in̄i-yo sá'a. Ko kúkuéé-ga te jíin tú'un vindáa vinené kendo ndaa suchí ní kaskuá'a jíin. ¹² Núsáa te ná kátiin xáan-ro jíin ndá'a tívítá-ró, te nakani ni'in-ró s̄i'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró íchi ndóó káka ja'a-ro, náv̄a' a ma sána ñáyivi rengo, ch̄i sua nduva'a-i. ¹⁴ Skuá'a-ró náv̄a' a ná kóo tu'un vindáa vinené in̄i-ro jíin táká ñáyivi, jíin já ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, ch̄i nú tú tu'un ndoo in̄i, te ma kúu kun̄i ní in̄i ñáyivi núu máá jíto'o-yo. ¹⁵ Nde'é vi-ro jíná'an-ró, náv̄a' a ma káka yátá ní in̄i-ro núu tú'un luu ío in̄i Dios, te suni náv̄a' a ma ndú'u'a tuku in̄i ní in̄i-ro. Te nú túun, ch̄i ndukúí'a in̄i-ro sá'a, te nducha'an kuá'a-i sá'a. ¹⁶ Te koto-ro náv̄a' a ní in̄i-ro ma káka téné, ni ma kújá'a in̄i-ro jíin-yá, nátu'un Esau, suchí ja siki in̄i ko'o ndéyu ní xikó-i derecho-i ja kúu-i suchí núu. ¹⁷ Ch̄i a jini-ro ja kúkuéé-ga te n̄i kun̄i-i ni'in-í ta'u-í siki já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko n̄i kendo ichi-i n̄i sá'a táa-i, ch̄i tú ní ni'in-í modo nakani in̄i-i, vasa ndé'e nducha núu-í ndúkú-i. ¹⁸ Ch̄i nasu ní jákoyo-ró núu in̄i yuku já kúu tiin-yó, nuu kánda yáá ñú'un, nuu túún, nuu ñaa, jíin núu kée tach̄i xáan, ¹⁹ nuu jíni so'o-ró ndé'e clarín, nuu ní'in ká'an-ya, chi ñáyivi ní kajini so'o ní'in tu'un-ún, n̄i kaka'an ndá'ú-i ja má ká'an-ga-ya jíin-i. ²⁰ Ch̄i tú ní kákanda-i jíin tíñu n̄i tá'ú-yá nuu-í: Nú in̄i kiti ná káku'un-ti yúku-ún, ná skéé-ro yúu siki-ti kuu-ti, xí túu-ró machete-ti, áchi. ²¹ Te jo xaan káa tiñu-ún n̄i kajini-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'u xaan-rí, te kisi-i ruu sá'a, áchi-de. ²² Ch̄i sua n̄i jákoyo-ró núu máá yúku Sion, te suni in̄i ñuu máá Dios, l'a chakú. Te ñuu-ún kúu ñuu Jerusalén cuenta andív̄i. Te suni n̄i jaq-ro núu káxiukú kuá'a xáan mil ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tíku n̄i ñáyivi ní kanakaku xna'an-ga ja káyošo lista-i andív̄i, te suni nuu Dios, l'a kúu juez xin̄i táká-i, te suni nuu ío añú taká ñáyivi ndáa ja á n̄i kayija va'a, ²⁴ te suni nuu Jesús, l'a kúu yu'u núu siki contrato jáá, te suni nuu máá niñi ní josó yúyú ja vá'a-ga ní'in tíñu vásá niñi Abel. ²⁵ Koto va'a-ró náv̄a' a tú ské'ichi-ro l'a ká'an. Ch̄i nú tú ní kákaku ñáyivi já tú ní játá'ú-i cháa n̄i ka'an in̄i ñuyivi, naga n̄i kuu yóó nú tú kuatá'ú-yó máá l'a ká'an onde andív̄i. ²⁶ Ch̄i jíin já ní ni'in n̄i ka'an-ya sáa,

te n̄i kisi-yá ñúyívi. Ko vina a n̄i keyu'u-yá: Vasté ñin jínu-n̄a kisi-r̄i, ko nasu máá ñin ñúyívi, ch̄i suni onde andíví, áchí-yá. ²⁷ Te tu'un yá'a ja ká'an: Vasté ñin jínu-n̄a, áchí, kuní ka'an ja cháxio-yá táká ndatíñu n̄i kakanda-ún, ndatíñu ja á n̄i kakuva'a, nává'a ná kéndoo máá táká ndatíñu ja ní kakaku níí. ²⁸ Núsáá te a ní'in-yo ñin ñuu ja ní kaku níí, te ja yúan ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te ná kuatíñu-yó núu-yá, te ná chíñú'ún-yó máá-yá, te ná koo ja jíñú'ún-yó núu-yá, nává'a kus̄i iní-yá sá'a-yó. ²⁹ Ch̄i Dios máá-yó, ñin ñu'un ja xndí'i já'mu kúu-yá.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuñi-ro jiná'an-ró já kúndá'ú in̄i-ro ñaní-ro. ² Ma náa iní-ro já koto ndá'ú-ro núu ñáyivi jiká, ch̄i súan n̄i kasá'a sava-de, ko nañun kájin̄i-de ja máá núu ndájá'a andíví ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un in̄i-ro ñáyivi ká'in vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'in-ró vekaa jíin-i. Te suni súan sá'a-ró jíin cháa ja kánda-i sik̄i-dé, ch̄i suni máa-ró kájin̄i-ro tá'u'u-ro máa-ró. ⁴ Ma kasu-ro já tánda'a-í, te ná koo jíñú'ún táká-ro jíin-i, te ma sáchá'an-ró jito-í. Ch̄i ñáyivi kájika téné, jíin ñáyivi kásiki ncháa tá'an, máá Dios nakuxndíi-yá sik̄i-í. ⁵ Ná káka kuu-ró, te ma chíñú'ún-ró xú'ún. Ná kus̄i iní-ro jíin já t̄in-ró víta ñú'ni. Ch̄i máá-yá n̄i ka'an: Ná skíkuu ná'in-rí jíin-ró, te ma s̄iá kuti-rí róó, áchí-yá. ⁶ Núsáá te kuu chundéé iní-yo ká'an-yo: Máá Jito'o-yo kúu I'a ch̄indéé ch̄ituu-yá rúu, te ma yú'ú-r̄i nú nañun kuní ñáyivi sá'a ndiva'a-i jíin-rí, ach̄i-yo. ⁷ Ná núku'un in̄i-ro cháa n̄i kastá'an ichi núu-ro, ch̄i ní kaka'an-de tu'un Dios jíin-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa n̄i káandija-de, te ná ndé'é va'a-ró ndasa n̄i kee tiñu n̄i kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, ch̄i ñin-ni káa-yá íku, jíin vína, jíin níí káni. ⁹ Ma nátu'u in̄i-ro yá'a, yúan, jíin s̄in s̄in sa'an jáá. Ch̄i ío va'a ja ná kéndoo n̄i'in in̄i añú-yo sá'a tu'un luu ío in̄i-yá, ko nasu jíin ndéyu já tú ní'in tiñu kuti núu ñáyivi chíñú'ún yúan. ¹⁰ Káñava'a-yó ñin-ni altar. Te cháa kájatíñu in̄i ve'e ñii-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Ch̄i yiki jíin kúñu kiti kája'ni-dé-ún kayú, kája'mu-de ichi fuera yuñúu. Te niñi kiti-ún, sk̄ivi sutu ñá'nu in̄i cuarto ij, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta sik̄i kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, n̄i ndo'o-yá ichi fuera yuxé'é, nává'a jíin niñi-yá te sándooyá ñáyivi. ¹³ Núsáá te ná kéndaa-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúu, te ná ndó'o ta'an-yo jíin-yá ja káka'an ndiva'a-i sik̄i-yá. ¹⁴ Ch̄i yá'a tú káñava'a-yó ñin ñuu ja kéndoo níí káni, ch̄i sua kándúkú-yó ñin ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáá te jíin ichi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máá Dios, ch̄i nátu'un ñin ja sokó-yo núu-yá kúu. Ch̄i yá'a kúu máá tú'un x̄in tiñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'ví-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jíin já koto tá'an-ro, jíin sáva-ga-i, ch̄i kus̄i iní Dios sá'a yá'a, nátu'un ja á n̄i kasoko-ro ñin nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un in̄i-ro tú'un ká'an cháa kastá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, ch̄i kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja ñini náku'a-a-de cuenta. Ndé'é nává'a kus̄i iní-de sá'a-de, te nasu já nákuaká nuu in̄i-de, ch̄i nú súan te tú ní'in tiñu ja kúu róó. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro já'a-rí jiná'an-r̄i, ch̄i a kájan̄i ndija in̄i-r̄i ja kájan̄i va'a in̄i añú-r̄i, ch̄i kákuñi-r̄i kaka jíñú'ún-rí jíin táká-ni tiñu. ¹⁹ Te ká'an ndá'ú téyí-ga-r̄i jíin-ró já ná sá'a-ró súan, nává'a ná nájaa yach̄i-ga-r̄i nuu-ro. ²⁰ Te máá Dios kúu I'a ndíso tu'un kuaká'nu in̄i, te n̄i naschakú-yá máá Jito'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóó nátu'un r̄i. Te onde jíin máá niñi

contrato níí káni, ²¹ ná síyíja Dios róó, nává'a kuu sá'a-ró táká tiñu vā'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya táká ja kúsi iní máá-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máá-yá ná nákana jaa-yó-yá níí káni níí kuiá. Amén. ²² Ko ká'an nda'ú-rí jíin-ró jíná'an-ró ñáni, ja má kití iní-ro sá'a tu'un ká'an nda'ú-rí jíin-ró yá'a, chí nì chaa-rí ñn tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuni-rí ja ná júku'un iní-ro já á nì kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jande'é-rí róó te nú nchaa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní taká chaa stá'an ichi núu-ro, achi-ro kúni-de, jíin táká ñayivi ndóo. Te ñayivi ñúu Italia káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táká róó jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

1 Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu ya'a nuu ñayivi ndí'uxí uu tatá Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

2 Ñáni jíná'an-ró, ná kúsií xáan iní-ro te nú nī cháa tīni nuu túndó'o siki-ro. 3 Chī a kájinī-ro já nú koto nchaq-i róo ndasa kákandija-ró, yúan-na te kuiñi nī'in-ró sá'a. 4 Te ná kuiñi nī'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíí-ró. Te ní mā kúu falta ní ñin nuu-ro. 5 Te nú ndé ñin róo kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kuá'a-ya núu-ro, chī máá-yá, já'a kua'a-yá nuu táka ñayivi, te tú kána jíin-yá nuu-í. 6 Ko nú kakan-ro, te ná kándija-ró, te mā káni siki inī-ro. Chī cháa ja jáni siki inī-de, nátu'un su'mā mar ja ndóna sá'a tachī, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. 7 Chāa yúan, mā káni inī-de ja ní'in-dé ñin ndatíñu nuu Jító'o-yo, 8 chī máni nátu'u inī-de, te yá'a yúan jáni inī-de. 9 Ñin ñani yínúu, ná kúsií iní-de, chī kúñá'nu-de jíin-yá. 10 Ko ñani kúká, ná kúsií iní-de ja ní ndusúchí-de nuu máá-yá. Chī nátu'un itā yukū, súan-ni naa-dé. 11 Chī nú nī kana-ni ndikandii te nī kuni'ní-ni, te ichī-ni yukū. Te jungava-ni itā, te naa-ní ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va cháa kúká jíin táka tíñu sá'a-de.

Siki já jito nchaq-i yóo

12 Xáan ndatu koo cháa kéndoo nī'in vasa nī jito nchaq-i-de. Chī nú a nī jatú'ún-yá-de, te nī'in-dé premio ja kúchaku-de, chī a nī keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñayivi maní jíin-yá. 13 Te nú náké'é-i ñin cháa, te mā ká'an cháa-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chī mā kúu naké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ní tú náké'é-yá ní ñin ñayivi. 14 Chī ñin cháa, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñu'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máá-de. 15 Te tu'un kuáxán iní-de, nú a nī yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a nī ja'nu, kuu cháa-ún sá'a. 16 Ñáni máni, mā xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. 17 Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chī kúu ichi ándívi te kúun vai onde nuu máá Táa-yo, l'a xín táka ndua luz. Te máá-yá, ñin-ni ku'a stúun-ya, ní tú natu'u kuti iní-ya.

Kájinī so'o-i te tú káskíkuu-i

18 Chī nī kuu inī máá-yá, te nī nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náva'a kuu-yó nátu'un se'e núu núu táka ñayivi-yá. 19 Ñáni máni, ja yúan táka róo, yachī ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kití inī-ro. 20 Chī tu'un kití inī ñin cháa, tú jka tíñu ndaa Dios sá'a. 21 Núsáa te ná sía-ro táka tíñu chá'an jíin táka tu'un ñáá ja ní kukútu-ro jíin. Te ná kóo vitá inī-ro, te kuatá'ú-ró tú'un nī tñin inī-ro, chī tu'un yúan kúu ja kúu nama róo jíná'an-ró. 22 Skíkuu-ró jíin tú'un máá-yá, náva'a mā kúni so'o sání-ró. Chī nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. 23 Chī nú ñin cháa, jíni so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, cháa yúan kúu-de nátu'un ñin cháa ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúku jíto-de. 24 Chī ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ní inī-de ndasa jíto-de. 25 Ko nú ndé cháa nándúkú víi-dé máá ley va'a, ley ja káka kuu ndicha-na-yo sá'a, te nú kukuu-de jíin,

na tú jini so'o sáni-de, ni ja náa iní-de, chi skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tiñu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé in chaa ma'ñú-ró, te jáni iní-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja jíñú'ún yáa-dé, chi sua xndá'ú-ún añú-de, chaa-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ In chaa ja chíñú'ún níñá-de chíñú'ún ndíja-de máa Táa-yo Dios, chaa-ún sá'a-de tiñu yá'a: Koto va'a-de suchí lá'ú jíñ ná'an viuda nú ío tundó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máa-de, náva'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyívi.

2

Sikí tú'un tú kunchaa nuu

¹ Nání máa-rí, ma kunchaa nuu-ro ní in ñayívi, chi kákandíja-ró nú máa Jító'o-yo Jesucristo ja ndí ncháa-ya. ² Chi nú jaa in chaa iní ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni jaa in chaa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'ún-ró nú chaa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíñ-de: Yá'a jungoo-ní chi ío va'a, achí-ro, te nú ka'an-ro jíñ chaa ndá'ú-ún: Jíñ-ní kundí-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chí silla-ri, achí-ro, ⁴ á nasu cháa kájaní ñáá iní ní kánduu-ró já súan kánchaa nuu-ro ñáyívi náún. ⁵ Nání máni, chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios chaa ndá'ú iní ñuyívi yá'a, ja ná kúkúká-de jíñ tú'un kándíja, te ni'in-dé ta'u-dé iní nuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya nú ñáyívi maní-yá jíñ xí túu. ⁶ Ko róo, chi ní ja'a-ró túka nuu chaa ndá'ú. Á nasu kátin chaa kúká-ún so'o-ró, te á nasu súni chaa-ún káñu'un-de róo kí'in-ro nú justícia, xí túu. ⁷ Te nasu máa-de kákuu chaa káka'an ndíva'a sikí síví vá'a ja káinání-ró náún. ⁸ Chi nú káskíkuu ndíja-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú íi: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kundá'ú iní-ro máa-ró, áchí. Va'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháa nuu-ro ñáyívi, a ní sá'a-ró kuáchi nú súan, te a ní nakuxndí ley sikí-ro já súan kástívi-ro. ¹⁰ Chi chaa síví in-ni tú'un ley, va'a a ní skíkuu ndí'i-de, te ndonda ní ley sikí-dé. Chi nátu'un ní síví ndí'i-de. ¹¹ Chi ní ka'an Dios: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. Te suni máa-yá ní ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, va'a tú ní ísiki ncháa tá'an-ró, ko nú ní ja'ni-ro ndíyi, a ní kuu-ró chaa ní síví ní ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíñá'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máa-ró kákuu chaa ja kúndaq tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndícha-na róo. ¹³ Chi in chaa, nú tú ní kundá'ú iní-de tá'an-de, te máa ley juicio, ma kundá'ú iní-ún-de. Ko tu'un kundá'ú iní, ní'in-ga kúu vásá ley juicio.

Tu'un kándíja jíñ tú'un skíkuu

¹⁴ Nání máa-rí jíñá'an-ró, nú ká'an in chaa ja kándíja-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jíñ, te ndénu ní'in tíñu tu'un kándíja-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máa tú'un kándíja-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú in ñani-yo xí in kuá'a-yo jíka té'ndé-i, te nándí'i-í ja kúchaku-í taká kívi, ¹⁶ te nú in róo ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chi ní'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ní'in ná'in-ró kée-ro, achí-ro, te nú tú ní já'a-ró já kánandí'i-í kuchaku-í, te ndénu ní'in tíñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu in ñayívi kándíja, chi nú tú jíku-í jíñ máa tíñu, te a ní jí'í íi máa tú'un kándíja-í-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an in-ró: Róo kándíja-ró, te nuu jíku-ri jíñ tíñu va'a, achí-ro. Núsáa te ná stá'an máa-ró núu-rí ndasa kándíja-ró va'a tú jíku-ró jíñ tíñu, te ruu, onde jíñ tíñu jíku-ri, te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándíja-ri. ¹⁹ A kándíja-ró já in-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan kákandíja ja'ú te

kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róó, cháa xíní ñáá, stá'an-ri nuu-ro kuní-ro náún. Ñayivi kándija, te nú tú jiku-i jíin tíñu, máni kándija sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jíin tíñu ñi sá'a-de, ná ñi soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jiní-ro já tú'un ñi kándija-de-ún, ñi chindéé tá'an jíin tíñu ñi sá'a-de. Te tú'un ñi kándija-de-ún ñi skíkuu va'a-de onde jíin tíñu ñi sá'a-de. ²³ Te súan ñi skíkuu tú'un ká'an tutu ij: Abraham ñi kándija-de nuu Dios, te ja yúan ní chí'i-ya cuenta-de ja á ñi kéndoo ndaa-de, áchí, te ñi ñakunáni-de amigo Dios. ²⁴ Núsáá te a ñi kajini-ro já kéndoo ndaa ñin ñayivi jíin tíñu sá'a-i, nasu má ñin-ñi ja kándija-i nuu-yá. ²⁵ Suni súan jíin Rahab, ña'an tini iní-ún, ná ñi jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te ñi chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jíin tíñu ñi sá'a-ña-ún. ²⁶ Chí nátu'un a ñi jí'i yiki kúñu ja tú ñu'un tachi iní, suni súan a ñi jí'i tú'un kándija, te nú tú jiku jíin máá tíñu.

3

Tu'un sikí yáa-yo

¹ Ñáni máá-rí jiná'an-ró, ma cháa iní kua'a-ro kúu-ró maestro, chí a kájiní-ro já yóó, ja kástá'an-yo tú'un, ñi'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. ² Chí taká-yo, ío tini tíñu kástívi-yó. Ko nú ñin cháa nú tú stívi-de tíñu jíin tú'un ká'an-de, cháa a ñi ta'u va'a iní kúu-de. Te suni kúndéé-de jíin ní máá-de já'nu-de. ³ Chí a kájiní-yo já káchu'un-yó freno yu'u a caballo nává'a kuandatu-ti núu-yo, te súan já'nu-yo-tí jíin ní máá-tí. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúndá'á tachi xáan kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jíin ñin su'ma lúli sá'a cháa skáka, ndé onde ñi kuu iní-de kí'in-de jíin. ⁵ Suni súan yáa-yo, chí vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyí máá. Chí nátu'un kayú ñin yuku ká'nu xaan sá'a ñin ñu'un lúli, súan kúu ya'á. ⁶ Te yáa-yo kúu nátu'un ñin ñu'un. Suni nátu'un ñin ñuyívi ñáá kúu yáa kándeé ma'ñu taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an níi-yó sá'a. Chí infierno ñi tuu ñu'un yáa, te yáa-ún túu ñu'un níi ñuyívi yúkú. ⁷ Chí taká kiti jíin tísaa, koo jíin kiti ñu'un chíi mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayivi. ⁸ Ko ni ñin cháa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chí ñin kuñu ñáa ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñu'un chítu nátu'un nducha kuñi-ti ja já'ni ndíyi. ⁹ Chí jíin yáa-ún nákana jaa-yo máá Táa-yo Dios, te suni jíin yáa-ún ká'an ndíva'a-yo sikí ñayivi, vasa muestra chíi Dios ñi kua'a-i. ¹⁰ Iní ñin-ni yu'u kenda tu'un va'a jíin tú'un ndíva'a. Ñáni máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. ¹¹ A kana nducha vixí jíin ndúcha uá iní ñin-ni nuu sókó náún. ¹² Ñáni máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xini yúnu mérkexe, xí ndé'e mérkexe xini yúnu uva. Núsáá te suni súan ma kúu kana ndúcha u'a jíin ndúcha vixí iní ñin-ni sókó.

Tu'un ndíchi já vái ichi ándívi

¹³ Ja máá-ró jiná'an-ró, ndé ñin-de ndíchi te ndito xini-dé. Ná káka kuu va'a-de jíin tíñu sá'a-de, ná kuní jíin núu máá-ró, te ná kóo súchi iní-de vasa ndíchi-de. ¹⁴ Ma stívi-ró tú'un ndaa máá-yá jíin tú'un tú'ún ká'an-ro. Chí nú tu'un kuásún téyí iní jíin tú'un tixín iní ñu'un iní añu-ro, nasu já sávixi-ro máá-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchi modo jian, nasu já kí ichi ándívi kúu, chí tu'un ñuyívi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chí nuu ío tu'un kuásún iní jíin tixín, yúan ío tu'un sáká núu jíin taká tíñu kañáa. ¹⁷ Ko tu'un ndíchi kí ichi ándívi xnáñuú-gá ndíso tu'un ndoo, yúan-na te júkuñi tixín sá'a, te suni ndíso

tụ'un vĩa inị, tụ'un juku'un yachi inị, tụ'un kúndá'ú inị tá'an, tụ'un sá'a tiñu va'a, tú náku_xndíi sikí tá'an, tú ndiso tụ'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máá tiñu ja kenda chii tụ'un ndaa kúu tụ'un vindáa vinené kásá'a ñayivi kánasamaní tá'an.

4

Mq koo manı-yo jın ñúyivi

¹ Ndenu kaku pleito jın tixın kásá'a-ró. Á nasu sikí ja ndío inı-ro kúu. Te tụ'un yúan kájatá'an inı-ro. ² Kándio inı-ro, ko tú kañava'a-ró. Ja yúan kája'ni-ro ndiıy. Te kákukuásún inı-ro, ko tú káni'in-ro. Ja yúan kájatá'an-ró te kákutıxın-ró. Tú kañava'a-ró chı tú kájikan-ro. ³ Kájikan-ro ko tú káni'in-ro, chı ñáá-ni kájikan-ro nává'a sįjıta sáni-ró jın tú'un kúsi inı-ro. ⁴ Ñayivi kásıki ncháa Dios kakuu-ró. Á tú kájinı-ro ja tú'un kumanı jın ñúyivi kúu tụ'un jıto u'u tá'an jın Dios. Chı cháa manı jın ñúyivi, cháa jıto u'u tá'an jın Dios kúu-de. ⁵ Te tụ'un ká'an tutu ıı, máá Espıritu ja ncháa inı-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kúkuıñı inı-ya ndasa jıka-yó, áchı. Á kájanı inı-ro ja ká'an sáni tú'un-ún náún. ⁶ Ko ja'a-ga-ya tú'un luu ío inı-ya núu-yo. Yúan ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixı, te ja'a-ya tú'un luu ío inı-ya núu cháa vĩa inı, áchı. ⁷ Kuandatu nuu Dios jıná'an-ró núsáa, kasu nuu kuı'na te kunu koto róó. ⁸ Kandita nuu Dios, te máá-yá ná kándita-ya núu-ro núsáa. Róó cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róó cháa kájanı inı kájanı uı inı-ro, nasándoo añu-ro. ⁹ Ná tá'u'u inı-ro. Ná kúkuı'a inı-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájakı-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusi inı-ro ko ná ndúkuı'a inı-ro. ¹⁰ Sá'a súchı inı-ro núu Dios, te máá-yá sána'nu-ya róó. ¹¹ Ñanı, ma kútuku inı-ro kóto-ró tá'an-ró. Chı cháa kútuku inı-de jıto-de ñanı-de, xı náku_xndıi-de sikı ñanı-de, cháa-ún kútuku inı-de jıto-de ley, te náku_xndıi-de sikı ley. Ko róó, nú náku_xndıi-ró sikı ley, nasu cháa skıkuu ley kúu-ró, chı inı juez kúu-ró nú súan. ¹² Máá inı-ni I'a kúu ja ja'a ley. Te máá-yá kuu nama-ya yóó xı xnáa-yá yóó. Te róó, ndé cháa kúu-ró ja náku_xndıi-ró sikı tá'an-ró núsáa. ¹³ Róó ñayivi ja káka'an: Vına xı yúchaan te kįngoyo-yó ñıu yúan, te yúan kuxııkú-yó inı kuıa, te kuaan-yó xıkó-yó, te ni'in-yo sikı, áchı-ro. Ná kúni ná'in-ró. ¹⁴ Chı tú kájinı-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chı naın ja káxáan kúu vida-ro. Jandáa ja máá yokó-ni kúu, ja inı núnúu-ni vai. Yúan-na te nduchá-ni ki'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kunı máá Jıto'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'a xı sá'a-yó yúan, achı-ro. ¹⁶ Ko vına, chı máni kásávixı-ro máá-ró, ja kásátéyıı-ro máá-ró. Te tiñu ñáá kúu nú suán sávixı-yo máá-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jını-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skıkuu-i, te kuachi-i kúu nú súan.

5

Sikı cháa kúka

¹ Ko róó cháa kúka jıná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jıkó'ó-ró, chı kii tundó'o sikı-ro. ² Chı ndatıñu kúka ñáva'a-ró, a ni kate'yu. Te a ni yaji tıxixın sá'ma-ro. ³ Te oro jın plata kañava'a-ró, a ni jıta ni kana sı'in yóó. Te sı'in yóó-ún, nátı'un kani ndaa tụ'un sikı-ro, te kaji kúñu-ró nátı'un sá'a ñu'un. Chı a ni kaya máá-ró yajı-ro ndasa kuu-ró kivi ndı'i-na. ⁴ Nı ka'ıo sava cháa kája'nu trigo-ro, te tú ní káchá'u-ró-de. Vına te nátı'un kána kó'ó máá yá'u-de-ún. Te máá Tatá Dios, I'a xım táka ndajá'a, sunı jını so'o-ya ja kákana jaa máá cháa

kája'nü-ún. ⁵ A nî kachaku kúká-ró iní ñuyívi yá'a. Te nî kasá'a-ró táká tiñu nî kakanî inî-ro, te nî jito ñúkuún-ró máá-ró vasa kivi-ún ní jì'ì kua'á ñáyivi. ⁶ Nî kanakuxndí-ró sikí cháa va'a, te nî kaja'ni-ro-dé. Ko máá-de tú jasú-de nuu-ro.

Jín paciencia kundatu-yó ncháa-ya

⁷ Ñáñi, núsáa te ná kundatu-ró jín paciencia onde kivi ncháa máá Jító'o-yo. Nde'é-ró ndasa jín paciencia ndatu cháa jitu onde ná cháa sau ñá'an jín sau kuée, te ni'in-dé nunî lúu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuíñi nî'in-ró jín iní jín añú-ro, chí kuakuyani ncháa máá Jító'o-yo. ⁹ Ñáñi jíná'an-ró, ma kútuku inî-ro koto-ró tá'an-ró, nává'a ma nákuñdii-ya sikí-ro. Chí máá I'a sándaá kuachi-yó, nátu'un a kándij-ya yúxé'é. ¹⁰ Ñáñi máá-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa nî kasá'a cháa nî kajani tu'un máá Tatá Dios onde sáa, chí vasa nî kando'o-de ko nî ka'io paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xáán ndatu ñáyivi káandéé iní. A nî kajini tu'un-ró ndasa nî jandéé iní Job, te suni a kájinî-ro ndasa kéndá taká tiñu kuní máá Jító'o-yo, chí xaan ndá'ú inî-ya yóo te va'a inî-ya jín-yó. ¹² Ñáñi máá-rí, kánúu-gá ja má chíso tú'un téyí-ró, ni tu'un andívi, ni tu'un ñuyívi, ni inga tu'un ma ká'an téyí-ró. Chí nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, nává'a tú nakuxndii-ya sikí-ro.

Tu'un kakan ta'u já'a tá'an

¹³ Á ío ñn róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáa. Á ío ñn róo ja kú'u. Va'a-ga ná kána-ró xiní cháa kákuu nuu iní tiku'nî. Te ná kakán ta'u-dé ja'a cháa kú'u-ún. Te jín sí'ví máá Jító'o-yo, ná chí'i-de aceite cháa-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájikan ta'u-dé, te nduva'a cháa kú'u-ún, chí máá Jító'o-yo, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndíso-de, te koo tuká'nu inî nuu kuáchi-de. ¹⁶ Ja yúan ná nákanî ndaa-ro kuáchi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'u-ro já'a tá'an-ró nává'a ná ndúva'a-ró. Chí ñn cháa va'a nú kakan ta'u-dé, te kuu sá'a-de kua'á tiñu ñá'nu jín tú'un jikán ta'u-dé. ¹⁷ Chí Elías, suni nátu'un ká'io-yó vina súan nî ka-de onde sáa. Te nî jikan ta'u-dé ja má kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñu'un yá'a unî kuaî inü yoo. ¹⁸ Te inga jínu nî jikan ta'u-dé. Te nî ndii sau íchi ándívi. Te nî nana tuku taká ndatíñu nuu ñu'un yá'a. ¹⁹ Ñáñi jíná'an-ró, te nú ñn róo nî kenda-ró íchi ndáa, te inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kunî-ro já nú ñn róo nî nachu'un íchí-ró cháa nî kivi kuáchi, a nî nama-ró ñn cháa kuü, te suni kasu-ro núu kuá'a kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

1 Máá-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jíin Bitinia. ² Chi máá Táa-yo Dios, ni jini-yá róo onde jíin tiempo, te ni kaji-yá róo jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máá Espíritu, náva'a kuandatu-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá niñi-yá siki-ro. Tu'un luu ío ini-yá jíin tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñukuu ini

³ Ná nákana jaa-yó máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaán ini-yá yóo. Te ni nakaku-yó ja kúchaku-yo, te káñukuu ini-vo ní sá'a-yá jíin tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndíyi, ⁴ náva'a ni'in-yo hin ta'u ja má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xí kuti, chi yíva'a ini andívi ja siki yóo. ⁵ Chi yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndito Dios yóo jíin fuerza-yá náva'a nama-yá yóo kivi sándi'í-na, nátu'un a ni sándaq-yá. ⁶ Ja yúan kákusi ini-ro, vaša tiní tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaa róo nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga kaa vasa oro, chi vaša kájito nchaa-i oro jíin ñú'un, ko hin kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jíin tú'un jíin'ún ká'an-i nduñá'nu-yá sá'a kivi kenda ndijin-yá. ⁸ Te máa-yá, vaša té kuni-ga-ro núu-yá, te man-ro jíin-yá, te kákandija-ró-yá. Vaša tú kánde'é-ro núu-yá vina, te kákusi xaán ini-ro te kánakana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ni'in-ro tá'u-ro ja kaku añu-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-yá núu-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kandúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkúun-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jíin ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espíritu Cristo jíin-de, chi onde jíin tiempo ni jani-yá tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jíin ndasa nduñá'nu tuku-yá nú ná ja a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-yá núu cháa-ún ja násu ja kuu máa-de, chi sua ja kuu máa-yó kuu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espíritu Santo ja ní kii ichi andívi, suni ni kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájitú ini-yá ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúan ná koo ndito ini ja jini tuni-ro, te koo kuándi'í-ro. Te kuñukuu téyí ini-ro ja ní'in-ro tú'un luu ío ini-yá ja kuá'a-yá núu-ro kivi kenda ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te nátu'un se'e káandatu va'a, súan ná koo-ró. Te ma sá'a-ró tiñu ni kakanj ini-ro sáa, ná tú ní kájuku'un kuti ini-ro. ¹⁵ Chi nátu'un ío ndoo máa I'a ni kana xini-ro, suni súan ná koo ndoo-ró jíin taká tiñu kásá'a-ró. ¹⁶ Chi súan yoso núu tutú: Ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chi ruu ío ndoo-ri, áchí. ¹⁷ Te máa-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sándaq-yá taká tiñu-i ndasa kásá'a hin hin-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jíin-yá nátu'un jíin Táa-ro, núsáa te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi ja kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chi a kajini-ro ndasa ni kajika sáni-ró jíin

táninu n̄i kaja'a táa-ro núu-ro sáa. Ko n̄i nakuaan-ya róó nuu táninu-ún. Ko nasu jín ndátíñu ja té'yu, nátu'un oro jín plata, ¹⁹ ch̄i sua jín niñi Cristo ja yá'u xañ ncháa n̄i nakuaan-ya róó. Ch̄i máa-yá kúu nátu'un ñn lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ ch̄i súan a n̄i teta'an Dios máa Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñuyivi, te n̄i kenda ndijín Cristo kivi kuandi'i-na, siki já ní kundá'ú in̄i-ya róó. ²¹ Te kákandija-ró núu Dios sá'a Jesús. Chi n̄i nachaku-ya má'ñú ndi'yi, te n̄i nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúan kákandija-ró núu Dios, te káñukuu in̄i-ro-yá. ²² A n̄i ndundoo añu-ro, chi n̄i kajandatú-ro núu tú'un ndaa n̄i sá'a Espiritu jín-ró, náva'a kundá'ú ndija in̄i-ro ñani-ro. Núsáa te ná kundá'ú xañ in̄i-ro tá'an-ró onde jín in̄i añu-ro. ²³ Ch̄i a n̄i kanakaku jáa-ró. Ko nasu ch̄i tata té'yú, chi ch̄i tata já má té'yú kuti. Te tú'un Dios n̄i sá'a súan, ch̄i ndito chakú ní káni. ²⁴ Ch̄i nátu'un yuku, súan kúu taká ñayivi. Te modo nduñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Ch̄i yuku-ún, ichi-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tú'un ká'an máa Tata Dios, ch̄i kéndoo ní káni ní kuí. Achí. Te tú'un yúan kúu máa tú'un va'a n̄i kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáa te ná sia-ro taká tú'un ñáa, taká tú'un xndá'ú, tú'un yóso yú'u, tú'un kuásún in̄i, jín taká tú'un kaka'an ndiva'a siki tá'an. ² Te ná kaní in̄i-ro leche máa Espiritu kaxin-ro nátu'un suchí yíkin sáa ní kaku-i, náva'a kaku-ró te kua'nu-ró jín. Ch̄i leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Ch̄i a n̄i kajini-ro já vá'a xañ in̄i máa Jító'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jín'an-ró, ch̄i nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayivi, va'a n̄i kaské'ichi-i-ya, ko n̄i kaji Dios-ya, nátu'un ñn yuu lúu. ⁵ Suni róó, nátu'un yuu chakú kakuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró ñn ve'e ij máa-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espiritu, ch̄i ja siki Jesucristo te kúsi in̄i Dios nú súan. ⁶ Ch̄i súan ká'an tutu ij: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí ñn yuu kánúú kúndiso jiki, ch̄i nátu'un yuu lúu n̄i kaji-ri-ya, te cha'a kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máa-yá nuu róó ja kákandija-ró-yá. Ko siki ñayivi tú kákandija ká'an: Cha'a káchutá'an ve'e va'a n̄i kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún n̄i ni'ñn tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-i nani-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Ch̄i kájungoyo-i kuachi siki já tú kajandatú-i tú'un-ya. Te n̄i jani-ya-i ja súan sá'a-i.

Modo kuandatú ñayivi xín máa-yá

⁹ Ko róó, tata ja ní kaji máa-yá kakuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xañ, te suni ñayivi ndoo, jín ñayivi ní ni'ñn-yá kakuu-ró. Súan n̄i sá'a-ya róó náva'a kani-ró tú'un ndasa xañ vá'a in̄i máa I'a n̄i kana xini-ro ná n̄i kaxiukú-ró ñuñáa. Te n̄i kivi koyo-ró núu lúu nuu ndi ncháa máa-yá. ¹⁰ Ch̄i róó, onde sáa nasu ñayivi Dios kakuu-ró núu. Ko vina a n̄i kanduu-ró ñayivi máa-yá. Suni onde sáa té ni'in-gá-ro tú'un kundá'ú in̄i-ya róó, ko vina, a kundá'ú in̄i-ya róó. ¹¹ Nani máni, ká'an ndá'ú-ri jín-ró nátu'un ká'an-ri jín cháa jík jín cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró taká tíñu kakaní in̄i máa-ró, chi yúan kájatá'an siki añu-ro. ¹² Te ná káa jín'ún-ró má'ñú ñayivi ñn nación. Náva'a va'a káaji-i róó nátu'un siki cháa kásá'a tíñu ñáa, ko nú ná kuni-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kú-ya. ¹³ Ja siki máa Dios, te kuandatú-ro núu taká cha'a ndiso tíñu, va'a nuu rey, chi cha'a kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu taká gobernador ja ní táji-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de taká ñayivi kásá'a tíñu ñáa, te ka'an-de

tụ'un jĩńú'ún jĩń ñáyivi kásá'a tíńu vạ'a. ¹⁵ Chị kuní Dios ja sá'a-ró tíńu vạ'a. Te jĩń tíńu vạ'a-ún kundéé-ró kasú-rọ núụ tú'un ñáyivi yúkú já tú kájukụ'un iní-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndichạ-nạ-rọ. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíńu ñáá, chị sua ja ná kuátĩńu-ró núụ Dios. ¹⁷ Koo ja jĩńú'ún-ró jĩń táká ñáyivi. Kundá'ú iní-rọ ñani kákandịja. Kuandatụ-rọ núụ Dios. Koo ja jĩńú'ún-ró jĩń máá rey. ¹⁸ Róo moze, ná kuándatụ-rọ núụ cháa kákuu patrón-rọ. Te koo ja jĩńú'ún-ró jĩń de. Ko nasu máá ñin nuu cháa vạ'a iní, jĩń núụ cháa manị jĩń-ró, chị suni súan sá'a-ró jĩń cháa xaan iní. ¹⁹ Chị ñin cháa vạsa tú sá'a-de tíńu ñáá, nú jító-de tundó'o sikí já skíkúu vạ'a-de jĩń Dios, yuán kúu ja kúsị iní-ya jĩń-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kájạ'a-i róó, te naún ja vạ'a kúu nú kájandéé iní-rọ jĩń. Ko nú kásá'a-ró tíńu vạ'a, te káxndó'o-i róó, te kájandéé iní-rọ jĩń, tíńu yá'a kúu ja kúsị ndịja iní Dios sá'a. ²¹ Chi ja yuán ní kana-ya xiní-rọ jíná'an-ró. Chị máá Cristo, suni nị ndo'o-ya já sikí yóó. Te nị skéndo-ya ñin ejemplo nuu-yo návạ'a ná kúndikịn-rọ súni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máá-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ní tú ní kenda tụ'un xndá'ú yu'u-yá. ²³ Nị kaka'an ndivạ'a-i jĩń-ya, ko tú ní náka'an ndivạ'a-ya. Nị ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í, chị sua nị chí'i-ya máá-yá nda'a Dios, I'a sándaạ vạ'a taká tíńu. ²⁴ Suni máá-yá, nị jị'i-ya jiká cruz, te nị ndiso-ya kuáchi-yó jĩń yikí kúńu-ya. Chị a nị kaku-yó chíi kuáchi návạ'a kaka ndạ-yo. Chi nị tuji-yá, te ja yuán ní kạnduvạ'a-ró. ²⁵ Chi nị kajichạ nuu-ró nátụ'un rị, ko vına a káno'on-rọ núụ I'a ndító róó, te iní nda'a máá-yá yí'i ańu-rọ.

3

Tụ'un kuandatụ ñasí'í nuu yí-ńá

¹ Suni súan róó ñasí'í jíná'an-ró, kuandatụ-rọ núụ máá yí-ro návạ'a kundéé-ró skándịja-ró yí tú kándịja tụ'un-ya. Chị vạsa tú ká'an-rọ jĩń-de, ko kunị-de ndasa sá'a róó, ñasí'í-de, ² te kunị-de ndasa jíkạ jĩńú'ún-ró jĩń já ñúkúún iní-rọ jĩń-de, te kandịja-de. ³ Te ja sáluu-ró máá-ró, nasu ichi sikí-rọ kúu ja náti:n-ró xiní-rọ, xí já chí'i-ró sikí oro máá-ró, xí já kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chị sua ná sáluu-ró iní ańu-rọ já kánde sa'í iní-rọ. Te ná sákútu-rọ jĩń tú'un ja má té'yu kuti. Yuán kúu tụ'un vítá iní jĩń tú'un vındạá vinené iní ańu-rọ, te sá'a ja kúsị xaan iní Dios. ⁵ Chị ña'an ndóo aná'an já ní kańukuu iní-ña Dios, suni súan nị kasáluu-ña máá-ña. Te nị kajandatụ-ña núụ máá yí-ńá. ⁶ Nátụ'un Sara, nị jandatụ-ña núụ Abraham, nị skúnání-ña-dé jito'o-ña. Te sesí'í-ña kákuu-ró nú sunu vạ'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-rọ.

Yii ná kúndá'ú iní-de ñasí'í-de

⁷ Te róó yii jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vạ'a-ró jĩń-ña. Te koo ja jĩńú'ún-ró jĩń-ña, chị tá'ín-ga máá-ña vasa róó, chị ñin núú-ni nị n'ín tá'u-ña jĩń-ró tú'un luu kúchakụ-yo. Te súan ná sá'a-ró návạ'a tú ndasụ nuu tú'un kájikạn ta'ụ-rọ. ⁸ Te tụ'un sandị'í-nạ kúu ya'á: ñin-ni tụ'un ná káni iní taká-rọ, ná ndúku'ạ iní-rọ jĩń tá'an-ró, ná kúndá'ú iní-rọ ñani-rọ, te sá'a-ró túká'nu iní nuu tá'an-ró, te koo vítá iní-rọ jíná'an-ró.

Tụ'un kuandéé iní jĩń tundó'o

⁹ Nú sá'a ndivạ'a ñáyivi jĩń-ró, ma násá'a ndivạ'a-ró jĩń-i. Te nú ká'an tásí-i jĩń-ró, ma náka'an tásí-ró jĩń-i. Chị sua ná ká'an-rọ já'a-í nuu Dios. Chị ja yuán ní kana-ya xiní-rọ návạ'a n'ín-rọ tá'ụ-rọ sá'a-ya. ¹⁰ Chi cháa kuní kuchakụ

te koo va'a-ni-de taká kivi, cha-a-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé náva'a tú ka'an ndiva'a, te suni súan jíin yú'u-dé náva'a tú kenda tu'un xnda'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tíñu ñáá, te ná sá'a-de tíñu va'a. Ná ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuitú iní-de kukuu-de jíin. ¹² Chí máá Jíto'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'ín-yá tu'un kájikán ta'u-dé. Ko jíto u'u-ya cháa kásá'a tíñu ñáá. ¹³ Te ndé cháa sá'a ndiva'a jíin-ró te nú máni tíñu va'a jítu iní-ro kásá'a-ró. ¹⁴ Xáán ndatu-ro te nú koto-ró túndó'o siki já ní kásá'a-ró tíñu va'a. Núsáá te ma yú'ú-ro koto-ró-i ni ma kúkuí'a iní-ro. ¹⁵ Chí sua ná chíñú'ún-ró máá Tatá Dios iní añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndió káni vjta-ro tú'un, te ka'an jíñú'ún-ró jíin ñáyivi káxndichí róo siki tú'un káñukuu iní-ro. ¹⁶ Va'a ná koo iní-ro náva'a vaša káka'an ñáyivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-i já ní kakaji-ró róo siki já kájika va'a-ró jíin Cristo. ¹⁷ Chí nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túndó'o siki tíñu va'a kásá'a-ró, nasu siki já kásá'a-ró tíñu ñáá. ¹⁸ Chí Cristo, suni ni ndo'o-ya ñin jinu-ni ja siki kuáchi-yó. Cha-a ndaa ni j'i'í ja siki cháa ñáá. Náva'a no'on-yo nú Dios sá'a-ya. Chí ni j'i'í yiki kúñu-ya, ko tú ni j'i'í añú-ya. ¹⁹ Chí suni ni ja'an máá añú-ya te ni jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. ²⁰ Chí onde sáá tú ni káandatu. Te kivi Noé, jíin paciencia ni ndatu Dios nini jiku-de jíin barco ká'nu. Te jíin barco ni kakaku yakú-ni ñáyivi nú ndúcha. Máá uná-ni-i ni kakaku. ²¹ Suni súan káku-yó vína jíin tú'un jánducha, ja tú jáncha ja chá'an kándiso-yó, chí sua sá'a ja ná koo ndaa nuu jini tuni-yo nú Dios, chí ja yúan ni nachaku Jesucristo. ²² Chí máá-yá ni ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te káncha-ya íchi ndáv'a a Dios. Te tñin-ya só'o taká ndajá'a andívi, jíin taká ja kátá'ú tíñu, jíin taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni iní-yo

¹ A ni ndo'o Cristo ja yóo jíin yiki kúñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni iní-ro. Chí cha-a ni ndo'o jíin yiki kúñu, tuká kánde-de chíi kuáchi, ² náva'a ja ní-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tíñu kákaní iní ñáyivi, chí sua ja kuní Dios. ³ Chí onde ní vají-yó, te bueno ni kásá'a-yó taká tíñu kákaní ñáyivi sñin nación. Ni kájika kuáxán-yó ni kácutóo iní-yo, ni kandaá ká'vá-yó, ni kayee téyí-yó, ni kásá'a-yó viko, ni káchiñú'ún-yó ndosó chá'an. ⁴ Te kákuñáá iní-i siki já tuká kájika-ró jíin-i ja ñin núu-ni síjita i-ro máá-ró jíin-i. Te ja yúan káají-i róo. ⁵ Ko ñáyivi yúan, naku'a-a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tíñu ñáyivi káichaku jíin ñáyivi ní kaji'í. ⁶ Chí ja yúan súni ni kenda tu'un va'a-ya nú taká ndíyi, náva'a ná kúnda tíñu-i nátu'un cha-a yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. ⁷ Ko kuakuyani kivi náa taká ndatíñu. Núsáá te ná koo kuándí'i-ro, te koo ndito iní-ro kakán ta'u-ro. ⁸ Te ja kánúu kúu ja kúnda'ú ndija iní-ro tá'an-ró, chí tu'un kúnda'ú iní tá'an, jasú nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku iní-ro jíin-i. ¹⁰ Ná ñin ná ñin-ró ná kuátíñu-ró núu tá'an-ró nú ndasa káa máá tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jíin sñin sñin tu'un luu ío iní-ya já ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñin cha-a, ná ká'an-de nátu'un káa máá tú'un Dios. Te nú ñin cha-a jíto ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná koto ndá'ú-de nátu'un káa máá fuerza ni ja'a Dios nuu-dé, náva'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chí máá-yá kúñá'nu-ya te tá'ú-yá tíñu ní káni ní kúia. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jíin Cristo

¹² Ñáñi máñi jíná'an-ró, nú koto nchaq-i róó náty'un jín ñú'un, te ma nánaa iní-ro, náty'un káta'an-ro ñn tundó'o sanaa. ¹³ Chj sua ná kúsiñ iní-ro já kándo'o ta'an-ro jín Cristo, náva'a suni súan kusij xáan iní-ro kivi kuní-yo nú-yá ndasa ndíi ncháa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róó ja sikí sí'vi Cristo, chi tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jín Espiritu-ya ncháá sikí-ro jíná'an-ró. Chj máá-i jandáa káka'an-i sikí-yá, ko máá-ró, chj kánakana jaa-ró-yá. ¹⁵ Núsáá te ma ndó'o ni ñn-ró cuenta chaq já'ni ndíyi, xí cháa kuí'ná, xí cháa sá'a tiñu ñáá, xí cháa kivi nduu nuu tiñu tatú. ¹⁶ Ko nú ñn chaq ndó'o-de sikí já nání-de chaq kándija Cristo, ma kúka nuu-dé, chj sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chj a ni jaa kivi kejá'á kúndaá tiñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'á-yá jín-yó, ndasa koo sikí ñayivi tú ní kájandatú nuu tú'un va'a Dios núsáá. ¹⁸ Te nú xaan u'u kaku ñayivi ndáa, naga ni kuu ja kaku ñayivi tú kákandija, jín ñayivi sá'a kuachi núsáá. ¹⁹ Núsáá te taká ñayivi ndó'o sikí modo játa'an iní Dios, ná sá'a-i tiñu va'a, te ná kuá'a-i máá-i iní nda'a máá I'a ni sá'a taká ndatíñu, chj skíkuu-ya jín-i.

5

Tu'un tiku'ni Dios

¹ Ká'an nda'u-ri jín taká chaq kákuu nuu ká'jin jín-ró, te suni nuu kúu máá-rí. Te ni jini-ri taká tundó'o ni jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-ri jín-yá kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tiku'ni Dios ja ká'jin jín-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkúun-ró-i. Nasu já fuerza sá'a-ró, chj sua ná kúsiñ iní-ro sá'a-ró, nasu já ndútóo iní-ro ní'in-ro xú'ún, chj sua ja ná kuitú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu já tá'ú ní'in-ró tiñu sikí ñayivi máá Jító'o-yo, chj ná kúu-ró ñn ejemplo nuu tiku'ni-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máá I'a ñá'nu ndító yóo, te kuá'a-ya premio luu nuu-ro já má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róo chaq káyinúu, kuandatú-ro núu taká chaq kákuu nuu. Te ndí'i-ró, kuandatú nuu tá'an-ró. Te ná kóo súchí iní-ro. Chj Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsiñ iní-ya jín cháa súchí iní.

Ja má yú'ú-yo

⁶ Núsáá te ná sásúchí-ró máá-ró kí'vi-ró chí nda'a ní'in Dios, náva'a ná nduñá'nu-ró sá'a-ya nú ni jaa máá kivi. ⁷ Ma nándi'i xaan iní-ro jín ní ñn, va'a-ga ná sía-ro kúndito máá-yá, chj kúnda'ú iní-ya róo. ⁸ Ná kóo kuándí'i-ro te koo ndito iní-ro. Chj kuí'na ja jito u'u róo, cuenta ndija'a kiti ndé'e súan jikó ndúu ndúkú ñayivi kókó kuní. ⁹ Te ná kuíñi ni'in-ró jín tú'un kákandija-ró, te jín yúán te kasu-ro núu kuí'na-ún. Chj kájin-ri já súni súan kándo'o ta'an-ro jín taká ñani-ro já káxiukú iní ñuyivi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu iní-ya, ni kana-ya xiní-yo nó'on-yo núu ndíi ncháa-ya ñí káni jín Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máá-yá ná sáva'a-ya róo, ná síyja-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza iní-ro náva'a kuíñi ni'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máá-yá tiñu ñí káni ñí kuíá. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu ñn ñani skíkuu va'a jáni iní-ri. Te jín máá-de táji-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'u-ri jín-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'á kúu ndija tu'un luu ío iní Dios. Ná kuíñi ni'in-ró jín tú'un yá'a. ¹³ Tiku'ni kánde iní ñuu Babilonia, ja ñn-ni ni kaji-ya-í jín-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé iní jín tá'an-ró, te titú maní-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu iní ná kóo jín taká róo ja ká'jin-ró jín Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó ja ñin ká'nu kákandija-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chí tiñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóó. ² Tu'un luu íó iní jíin tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíiná'an-ró, chí kájiní-ro núu Dios jíin núu Jító'o-yo Jesús.

Siki já kuitú iní kandija va'a

³ Chí I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájiní-yo núu-ya, te jíin fuerza ñi-ya, te ñi ja'a-ya taká ndatiñu kánandi'i-yó já kúchaku-yo jíin já chíñú'un-yó-yá. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-yá nuu-yo, nává'a jíin tú'un-ún te kaku-ró iní ñuyivi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tiñu kákaní iní-i sá'a-i, chí sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-yá. ⁵ Te róó, suni ná ndúkú ndéé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandija-ró, te siki-ún ná chíso-ró tiñu va'a. Te nú kásá'a-ró tiñu va'a, te siki-ún ná chíso-ró tú'un ndíchi. ⁶ Te nú ndíchi-ró, te siki-ún ná káka ñúkúun-ró. Te nú kájika ñúkúun-ró, siki-ún ná kuñi ñi'in-ró. Te nú kájiní ñi'in-ró, siki-ún te ná chíñú'un-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'un vá'a-ró Dios, siki-ún ná kóo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁸ Chí nú ndeá tu'un yá'a iní-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxi-ró, chí sua kee va'a tiñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un iní-ro cuenta Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayivi tú sá'a súan, kákuáá-i, te kákuáá ndí-i, te a ñi naa iní-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ñi sá'a-i onde sáá. ¹⁰ Ñáni, ja yúan ná kuitú xáan iní-ro nává'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin já ní kaji-ya róó. Chí nú súan sá'a-ró taká tiñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró iní ñuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, te yúan tá'ú-yá tiñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júkuiñi-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vaša a kájiní-ro, te vaša a ká'jiní ñi'in-ró jíin tú'un ndaa kákandija-ró vína. ¹³ Chí jáni iní-ri ja íó va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vína, nává'a ndukanda iní-ro, ¹⁴ chí jini-ri ja á yani sía-ri yiki kúñu-ri yá'a, nátu'un ñi kastu'un máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-ri. ¹⁵ Te júku ñi'in-ri xndáku-ri nuu-ro, nává'a nú a ñi jíi-ri, te ñi'in-ro modo ja nené ná núku'un iní-ro taká tu'un yá'a.

Tu'un ñayivi ní kajini jíin núu

¹⁶ Chí tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúun máá-i, ná ñi kakastu'un-ri tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jíin fuerza. Chí ñi kajini jíin núu-ri ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chí máá Táa-ya Dios, ñi ka'an jíñú'un-yá jíin-yá, te ñi saña'nu-ya Jesús. Chí ichi ándiví ní ka'an ñin tu'un jíin-yá: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kúsi iní-ri jíin-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná ñi ichi iní-tútú-ri jíin-yá xiní máá yúku íi, te ñi kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándiví. ¹⁹ Te suni kájiní-yo tú'un ñi kaka'an chaa ñi kajani tu'un Dios onde sáá, te vína a ñi kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un ñin luz ja stúun ñuñáa. Núsáá te ná chú'un iní-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero iní añú-ro. ²⁰ Ko

xna'an-ga ná kuní-ro já ñin ñayivi ma kúu juku'un inji-i ni ñin tu'un ká'an tutu ij jín fuerza máa-i. ²¹ Chi chaá ni kajani tu'un Dios, tú ni kájani-de tu'un ja kúu inji máa-de, chi sua ni kajani-de tu'un Dios ni sá'a Espiritu jín-de.

2

Siki cháa stá'an tu'un xndá'u

¹ Ko ma'ñú ñayivi-ún ni ka'io chaá ni kajani tu'un xndá'u. Te suni súan jukuñi cháa stá'an tu'un xndá'u ma'ñú-ró. Te skivi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú-ún-de ja ní nakuaan Jito'o-yo-dé, chi sua xnáa yachi-de máa-de. ² Te kua'a cháa kúndikín-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja siki cháa-ún te kuaku nchaá-i koto-i ichi ndáa. ³ Te ja too iní-de jíná'an-de te xndá'u-de róo, náva'a sanaa te ni'jn-dé xu'ún siki-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ni tú kixi tundó'o naa-dé. ⁴ Chi Dios, tú ni kúndá'u inji-ya ndájá'a-yá ja ní kasá'a kuachi, chi sua ni ju'ni-ya-í jín cadena ñuñáa, te ni súnogoy-ya-í onde inji infierno. Yúan ni taan tú'a-ya-í onde chaá juicio. ⁵ Te ni tú ni kúndá'u inji-ya ñuyivi aná'an, chi sua ni skúun-ya saú xáan siki ñayivi káñáa. Ko Noé, chaá ni jani tu'un ndaa, ni ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñayivi. ⁶ Te ni nakuxndíi-ya siki ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-í. Te ni nduu máa nían-na yaa ní sá'a-ya. Te súan ni kuu-i ñin ejemplo nuu táka-ga ñayivi já tú kákumj chifnú'ún Dios. ⁷ Ko Lot, ni kuu-de chaá ndaa te ni ndukuí'a inji-de ja ní jini-de nuu tíñu kuáxán ní kasá'a ñayivi ñáa-ún. Te ni nama-ya-dé. ⁸ Chi chaá ndaa yúan, ni nchaá-de ma'ñú ñayivi-ún, te ni jini-de te ni jini so'o-de tíñu ñáa ni kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní ndukuí'a inji-de ja súan ni kasá'a-i, chi ni jo ndaa inji añu-de. ⁹ Te nú súan ni jo, núsáa te nú vai tundó'o siki ñayivi káchiñú'ún-i máa Tatá Dios, te jini-ya náma-ya-í, te chindasu-ya ñayivi ñáa, náva'a ndo'o-i kivi cháa juicio. ¹⁰ Vi'í-gá ndo'o ñayivi kásá'a tíñu ja kaní inji máa-i, chi chá'an xáan kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñayivi kátá'u tíñu. Ñayivi ní'in inji kákuu-i, te kásá'a-i ja kúu inji máa-i, te tú káyu'ú-i ká'an ndiva'a-i siki já kákuñá'nu. ¹¹ Ni máa ndájá'a-yá, vaša ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tíñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya siki yúan núu máa Tatá Dios. ¹² Ko ñayivi yá'a, káka'an ndiva'a-i siki já tú kájuku'un inji-i, te kákuu-i nátu'un kiti yúku ja ní kakaku-ti náva'a kunu'ni-ti te kuu-ti. Te súan naa ñayivi-ún sá'a yaku-i, ¹³ chi kii tundó'o siki-í kuachi tíñu ñáa kásá'a-i. Chi máni siki tú'un si iní kájata'an inji-i ndita'an kivi. Ñayivi kini ñayivi chá'an kákuu-i. Te nini káye-e jín-ro jíná'an-ró, te kákusiñ xáan iní-i káxndá'u-i róo. ¹⁴ Te jivá-i siki tú'un ísiki nchaá tá'an. Te tíndi-i siki kuachi. Te skaní-i inji ñayivi tá'ya inji. Te bueno too iní añu-i, te se'e tasj kákuu-i. ¹⁵ Ni kasáa-i ichi ndóo. Te ni kasana-i. Te ni kandikín-i ichi Balaam, se'e Beor. Chi chaá-ún ni kusñi iní-de jín yá'u tíñu ñáa ni sá'a-dé. ¹⁶ Ko ñin burro, vaša kiti ndiso kiti ñí'ín kúu-ti, ko ni ka'an-ti nátu'un ñin ñayivi. Te ni kana jín-ti nuu-dé. Te súan ni jasú-ti núu tíñu kátachi ndúkú sá'a chaá jáni tu'un-ún. ¹⁷ Ñayivi-ún kákuu-i nátu'un sóko íchi. Te suni kákuu-i nátu'un viko já ndeché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁸ Chi kásavixi-i máa-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tíñu kaní inji máa-i te káñu'un-i sava-ga chaá ja ná káka kuáxán-de, vaša a ni kajinu ndija chaá-ún ni kajito-de ñayivi kásá'a tíñu ñáa. ¹⁹ Te máa-i, vaša kákeyu-u-í ja ndúu libre chaá-ún, ko kájatíñu máa-i nuu tíñu ñáa. Chi nú ni yuji ñin chaá ni sá'a inga chaá, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa ni kundéé jín-de-ún. ²⁰ Chi ni kajini-de nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, te

nĭ nama-ya-dé, te nĭ kakuxio-de nuu tíñu chá'an ío inĭ ñuyívi. Te nú ndĭvi tuku-de inga jínu nuu tíñu chá'an-ún, te a nĭ kayuji-ní-de nú súan. Te ñáá xaan-gá kendo-de ja sándĭ'í-na vása já xnáñúú. ²¹ Chĭ va'a-ga kendo-de nú tú ní kájinĭ-de ichi ndáa, nasu já á nĭ kajinĭ-de, te káské'ichi-de tíñu ĭi já ní tá'ú-yá nuu-dé. ²² Te nĭ kata'an-de nátu'un ká'an ndija ĩn tu'un aná'an: Ti'ina, nĭ nakaji-tĭ ja ní nduxian-tĭ. Te kuchí, vasa a nĭ ndundoo-tĭ, ko nĭ nakĭin-tĭ máa-tĭ nuu ndé'yu.

3

Tu'un nĭ keyu'u-yá ncháa-ya

¹ Ñáni máni, ya'á kúu carta uu cháa-ri nuu-ro vĭna, te jíin ndéndúú xndáku-ri nuu-ro náva'a ná ndúkanda ĩnĭ-ro, chĭ ío káji xinĭ-ro. ² Náva'a ná núku'un ĩnĭ-ro táka tu'un nĭ kaka'an cháa nĭ kajani tu'un Dios onde sáa, jíin tíñu nĭ tá'ú Jító'o-yo, I'a náma yóo, ja ní ka'an-ya jíin yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro. ³ Tu'un yá'a ná kunĭ-ro xná'an-ga, ja onde sandĭ'í-na te chaá cháa sákátá jíin tú'un kátá-de. Te sá'a-de táka ja kákani ĩnĭ máa-de. ⁴ Te kachĭ-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un nĭ keyu'u-yá. Chĭ onde kivĭ ní kaji'ĭ ndĭyi táa-yo, te táka ndatíñu yá'a tú ní sáma kuti onde kivĭ ní kejá'á-yá nĭ sá'a-ya ñúyívi, achĭ-de. ⁵ Chĭ kájasu-de nuu jíinĭ tunĭ-de, náva'a tú kunĭ-de ja ío andĭví onde aná'an, te jíin tú'un Dios nĭ kuvá'a ñuyívi jíin ndúcha má'ñú máa ndúcha-ún. ⁶ Te suni jíin ndúcha-ún nĭ naa ñúyívi aná'an, chĭ nĭ sa'u chĭi nducha-ún. ⁷ Ko andĭví jíin ñúyívi ío vĭna, suni súan jíin tú'un máa-yá te yĭndasu tu'a náva'a kayu jíin ñú'un kivĭ cháa juicio. Te suni kivĭ-ún naa táka ñayĭvi tú káchiñú'ún Dios. ⁸ Ko róo ñáni máni, ma náa ĩnĭ-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Chĭ ĩn kivĭ jíin máa Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kuia kúu. Te mil kuia nátu'un ĩn kivĭ-ní kúu. ⁹ Tú kú'uun ĩnĭ máa Jító'o-yo sikĭ tú'un nĭ keyu'u-yá-ún, nátu'un kájanĭ ĩnĭ sava ñayĭvi. Chĭ sua ío paciencia ĩnĭ-ya núu-yo, tú kunĭ-ya já náa ní ĩn-yó, chĭ sua ndĭ'i-yó ná nákanĭ ĩnĭ-yo kunĭ-ya. ¹⁰ Ko kivĭ máa I'a kúu Tatá Dios chaá nátu'un ñakuĭ'ná ákuáa. Te kivĭ-ún nĭ'in xaan, te naa andĭví, te táka ndatíñu andĭví ndĭ'i kayu te nducha. Te ñuyívi jíin táka ndatíñu ío, ndĭ'i kayu. ¹¹ Te nú súan nduxia táka ndatíñu yá'a, núsáa te jínu ñú'ún já káka ndoo-ró te chiñú'ún-ró-yá. ¹² Nini káindaĭtu-ró, te kásatíñu-ró náva'a yachĭ chaá máa kivĭ Dios. Te kivĭ-ún kayu andĭví te nducha-nĭ. Te táka ndatíñu andĭví nducha jíin ñú'ún. ¹³ Ko máa-yó, káindaĭtu-yó andĭví jáa jíin ñúyívi jáa, nátu'un nĭ keyu'u-yá. Te yúan koo máni tíñu ndaa. ¹⁴ Ñáni máni, a káindaĭtu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndéé vá'a-ró já ní'in-yá róo, ja tú káchá'an ĩnĭ-ro, ni ja tú na kuachi-ró kóo. Ni ja tú kánaá-ro. ¹⁵ Te ná kunĭ-ro já núu-yo ío paciencia ĩnĭ máa Jító'o-yo, te ja yúan káku-yó. Chĭ ñani-yo Pablo ja manĭ-yo jíin-de, suni súan nĭ chaá-de tutu nuu-ro. Chĭ nĭ stá'an-ya tú'un ndichĭ núu-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu táka carta nĭ chaá-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yíi ja tú kájuĭ'ún yachĭ ĩnĭ-yo jíin. Te ñayĭvi tú tu'a jíin ñayĭvi tá'ya ĩnĭ, kásama-i tu'un yíi yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu ĩi. Te ja yúan káxnáa-i máa-i. ¹⁷ Ko róo ñáni máni, onde jíin tiempo te a kájinĭ-ro tú'un yá'a. Núsáa te koto-ró máa-ró, náva'a tú kuku-ró jíin kuáchi kásá'a ñayĭvi ñáa, chĭ sanaa te jungava-ró já tuká ká'ĭin nĭ'in-ró. ¹⁸ Chĭ sua ná ndéa tu'un luu-ya ĩnĭ-ro. Te ná júku'un-ga ĩnĭ-ro tú'un

máá Jító'ḡ-yḡ Jesucristo, I'ḡ náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan nḡ káni nḡ kuiá. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA ĨN JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máa-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máa I'a ni jo onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni kaké'é-ri-ya jín ndá'a-rí. Te máa-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'ún-ri nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máa Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya nuu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jín já ní kajini so'o-ri-ún, yúan kákastu'ún-ri nuu-ro, náva'a suni máa-ró, ĩn núu-ni koo ĩni-ro jín-rí. Te máa-rí, ĩn núu-ni ká'io ĩni-ri jín máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusii xáan ĩni-ro jíná'an-ró.

Ja ndii ncháa Dios jín já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máa Dios kúu luz. Te nuu ncháa máa-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já ĩn núu-ni ká'io ĩni-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máa-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te ĩn núu-ni ká'io ĩni-yo jín-yá. Te ñifi máa Sé'e-ya Jesucristo ndava taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máa-yó já súan, te tú ñú'un tu'un ndaa ĩni-yo. ⁹ Te máa-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya tóká'nu ĩni nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kuanchaa-ya táka ja ñáa ñú'un ĩni-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-yá ĩn I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máa-yá na tú ñú'un ĩni-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé ĩn-ró sá'a kuáchi, te ío ĩn I'a ká'an ja'a-yo nú máa Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín ñíí máa-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máa ĩn kuáchi máa-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñuyívi. ³ Nú skíkuu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jini ndaa-yo já kajini-yo-yá. ⁴ Te nú ĩn cháa ka'an-de: Ruu, chi jini-ri-ya. Te nú tú skíkuu-de tíñu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa ĩni-de. ⁵ Ko cháa skíkuu tu'un-ya, jandáa ja ĩni máa-de ni yija va'a tu'un kúndá'ú ĩni Dios. Ja yúan kajini-yo nú kánchaa-yo jín-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ĩn cháa ja ncháa-de jín-yá, kánúu káka-de nátu'un ni jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Ñáni máni, nasu tíñu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chi tíñu ja á káñava'a-ró ondé ni kejá'á kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ni kajini so'o-ró ondé kivi ní kejá'á. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ĩn tíñu jáa núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío ĩni máa-yá jín ĩni máa-ró. Chi ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúyn máa luz ndija nuu-yo vína.

9 Nú ìn chàa jító u'u-de ñani-de, chàa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñundijin. 10 Chaa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñundijin. Te tú náyu'ú ní ìn ñayivi sá'a-de. 11 Ko chàa jító u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jíkade, te tú jini-de ndé nuu kí'in-de. Chi nì kukuáa-de nì sá'a ñuñáa-ún. 12 Súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chi ja siki Jesucristo te nì sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu táká kuachi-ró. 13 Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo chàa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi a nì kundéé-ró jín kuí'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro núu máa Táa-yo Dios. 14 Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo chàa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi ká'io nì'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a nì káundeé-ró jín kuí'na. 15 Ma kóo maní-ro jín ñúyivi, ni taká ndatíñu ja ío iní ñuyivi. Chi nú ndé ìn chàa maní-dé jín ñuyivi, te tú kúu koo maní-dé jín máa Táa-yo Dios. 16 Chi taká ja ío iní ñuyivi kúu modo yúku ja kaní iní máa-yó, jín ja kaní iní nduchi-yo, jín ja sávi-xi-yo máa-yó. Yuán násu onde nuu máa Táa-yo Dios vai, chi cuenta ñuyivi kákuu. 17 Te naa ñuyivi jín taká ja kákaní iní-yo. Ko chàa sá'a ja kúu iní máa Dios, kundij-de ní káni.

Chaa jító u'u Cristo

18 Súchi, a kuandi'i kiví. Te a nì kajini tu'un-ró ja kí máa ja xín tíñu jító u'u Cristo. Te onde vina, a nì kenda tini ñayivi kájito u'u-ya. Te ja yuán kájiní-yo ja á kuandi'i kiví. 19 Nuú máa-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chi nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jín-yó núú. Ko nì kenda-i kája'an-i náva'a kuní ndijin-yo núu-i ja násu tá'an-yó kákuu-i. 20 Ko máa I'a ij, nì j'i-ya róo jín Espiritu Santo. Te kájiní-ro taká tu'un. 21 Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro ja nátu'un tú kájuku'un iní-ro jín tú'un ndaa, chi sua kájuku'un iní-ro jín, jini-ri, chi tú kuti ní ìn tu'un tú'un ío nuu tú'un ndaa. 22 Ndé ja xín tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máa Cristo. Yuán kúu ja jító u'u Cristo, chi tú játu'un ja kúu máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya. 23 Taká chaa tú játu'un-de máa Sé'e, suni tú ká'jin-de jín máa I'a kúu Táa. Te chàa játu'un-de máa Sé'e, suni ká'jin-de jín máa I'a kúu Táa. 24 Núsáa te tu'un nì kajini so'o-ró onde xnáñúú, ná kendo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jín-ró kánchaa tu'un nì kajini so'o-ró onde xnáñúú-ún, yuán-na te suni kuxiukú máa-ró jín máa Táa-yo jín Sé'e-ya. 25 Te ya'á kúu tu'un nì keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. 26 Tu'un yá'a cháa-ri tutu nuu-ro ja kástu'un-rí cuenta siki ñayivi kándúku xndá'ú róo jíná'an-ró. 27 Ko nì j'i-ya róo jín Espiritu Santo, te kánchaa máa Espiritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'un-ró ja stá'an ni ìn ñayivi núu-ro, chi máa Espiritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáa te kuxiukú-ró jín-yá, nátu'un nì stá'an máa Espiritu nuu-ro. 28 Te vina súchi, ná kuxiukú ní'in-ró jín-yá, náva'a nú nì kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kiví ncháa-ya. 29 Te nú kájiní-ro ja I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro ja taká ñayivi kásatíñu ndaa, onde nuu máa-yá nì kákaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

1 Ná kúná'an-ró siki máa Táa-yo, ndasa nì kundá'ú xaan iní-ya yóo, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yuán kákuu ndija-yó. Ja yuán tú jini ñayivi ñuyivi

núu-yo, chĩ tú ní jini-i nuu máá-yá. ² Ñáñi máñi, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kunj-yo ndasa koo-yó. Ko a kájinj-yo já nú nĩ kenda ndijjñ-ya, te nduu-yó nátu'un káa máá-yá. Chĩ kunj-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká cháa ja súan káñukuu inji-de-ya, sándoo-de máá-de nátu'un ío ndoo máá-yá. ⁴ Cháa sá'a kuachi, suni stívi-de ley, chi kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájinj-ro já ní kenda ndijjñ-ya nává'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndiso-ya. ⁶ Ñayivi kánchaa jíñ-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñayivi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ní tú ní jini-i nuu-yá. ⁷ Súchj jíñá'an-ró, ní ñin-de ma xndá'ú-de róó. Cháa sá'a tiñu ndaa, cháa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máá-yá. ⁸ Te cháa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chĩ kui'na, sá'a kuachi vai onde xnañúú. Ja yúan ní kii Se'e Dios ja xnaa-yá taká tiñu sá'a kui'na. ⁹ Cháa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chĩ tata-ya kánchaa inji-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chi se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kuni-yo ndéja kúu se'e Dios jíñ sé'e kui'na. Taká cháa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jíñ já tú kúndá'ú inji-de ñani-de, nasu sé'e Dios kúu-de. ¹¹ Chi ya'a kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró onde xnañúú: Ja ná kúndá'ú inji-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó nátu'un nĩ sá'a Cañ, ja ní kuu-de se'e kui'na, te nĩ ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáá nĩ sá'a-de, te ñani-de nĩ sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma nánaa ini-ro ñani, te nú ñayivi ñúyivi jíto u'u-i róó jíñá'an-ró. ¹⁴ A kájinj-yo já á nĩ kaku-yó já kúu-yo, te nĩ naja'a-yó núu kúchaku-yo, chĩ kákundá'ú inji-yo ñani-yo. Te cháa ja tú kúndá'ú inji-de ñani-de, cháa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Cháa jíto u'u ñani, cháa já'ni ndíyi kúu-de. Te a kájinj-ro já ní ñin cháa já'ni ndíyi, ma náni'in tá'u kúti-dé kuchaku-de ní káni. ¹⁶ Ja yúan jini-yo ndasa sá'a tu'un kúndá'ú inji. Chĩ Cristo, nĩ jí'i-ya já yóó. Te máá-yó, suni súan jínu ñú'un kúu-yo já tá'an-yó. ¹⁷ Ko cháa ja kúká-de jíñ ndátíñu ja ío inji ñuyivi, nú jini-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jíñ ini añú-de, núsáá te á ncháá tu'un kúndá'ú inji Dios inji-de xí túu. ¹⁸ Súchj, ma kúndá'ú inji-yo jíñ tú'un ká'an-ni-yó, ní jíñ yú'u-yo, chĩ sua ná kúndá'ú ndija inji-yo onde jíñ tiñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yúan te kuni-yo já kákuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kúndaa inji añú-yo núu-yá, ²⁰ nú añú-yo kána jíñ núu-yo. Chĩ Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vásá añú-yo, te jini ndi'i-ya taká naún kúu. ²¹ Súchj máñi, nú añú-yo tú náku xndíi siki-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, ²² te taká naún kájkán-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chĩ káandatu-yo taká tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó taká tiñu ja kúsi ini-ya jíñ. ²³ Te ya'a kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kúndá'ú inji-yo tá'an-yó nátu'un nĩ tá'ú-yá tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-yá, káxiuku-i jíñ Dios, te Dios kánchaa-ya jíñ-i. Te jíñ tú'un yá'a kájinj-yo já ncháá máá-yá jíñ-yó jíñ máá Espíritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kunj-yo sññ sññ tu'un

¹ Ñáñi máñi, ma kándija-ro taká tu'un. Chĩ ná kóto nchaa-ro taká tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chĩ kua'a ñayivi kájani tu'un tú'un, nĩ kenda koyo-i inji ñuyivi. ² Jíñ tú'un yá'a ná kuni-ro ndéja kúu máá Espíritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíñ yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíñ yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yúan kúu tu'un jíto u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te

vina a kándeé inj ñuyívi. ⁴ Súchi jíná'an-ró, se'e Dios kákuu-ró. Te ni kundéé-ró jín yúan. Chi ñá'nu-ga kúu I'a kánchaa inj máá-ró nasu yúan já kánchaa inj ñayivi ñuyívi. ⁵ Máá-i kákuu se'e ñuyívi. Ja yúan káka'an-i tu'un ñuyívi. Te ñayivi ñuyívi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máá-yó kákuu se'e Dios. Te chaa jini nuu Dios, jini ná'in-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já nasu se'e Dios kúu-i, tú jini ná'in-i tu'un ká'an-yo. Ja yúan kájiní-yo ndasa káa tu'un ndaa jín tú'un ñáá.

Dios kúu máá tú'un kúndá'ú inj

⁷ Nánj mánj, ná kúndá'ú inj-yo tá'an-yó, chi tu'un kúndá'ú inj, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kúndá'ú inj tá'an, se'e Dios kúu-i, te jini-i nuu Dios. ⁸ Te chaa ja tú kúndá'ú inj-de tá'an-de, tú jini-de nuu Dios, chi Dios kúu máá tú'un kúndá'ú inj. ⁹ Súan ni kenda ndijin ndasa kúndá'ú inj Dios yóó. Chi ni táji-yá Se'e-ya, vasa máá tú'un-ni-ió. Te ni kii Se'e-ya-ún inj ñuyívi yá'a, nává'a jín máá-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ió tu'un kúndá'ú inj, chi vasa tú ní kákuu-maní-yo jín Dios, ko ni kundá'ú inj-ya yóó. Te ni táji-yá Se'e-ya ní kii, nává'a kuanchaa-ya taká kuachi-yó jín niñi-yá. ¹¹ Nánj mánj, nú súan kúndá'ú inj Dios yóó, te suni súan nini ná kúndá'ú inj-yo tá'an-yó núsáá. ¹² Ni ñn chaa, tú ní jini kuti-dé nuu Dios. Ko nú kúndá'ú inj-yo tá'an-yó, te Dios ncháá-ya jín-yó, te tu'un kúndá'ú inj-ya, a ni yija va'a inj-yo. ¹³ Ja yúan kájiní-yo já ncháá-yo jín-yá. Te ncháá-ya jín-yó. Chi ni ja'a-ya Espiritu-ya núu-yo. ¹⁴ Te a ni kájiní-yo, te káka'an ndaa-yo, já máá Taa-yo Dios ni táji-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñuyívi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yúan-na te ncháá Dios jín máá-i, te máá-i jín Dios. ¹⁶ Te yóó, a ni kájiní-yo, te ni káandíja-yó já Dios kúndá'ú inj-ya yóó. Chi Dios kúu tu'un kúndá'ú inj. Te chaa kúndá'ú inj tá'an, ncháá-de jín Dios. Te Dios ncháá-ya jín-de. ¹⁷ Súan yija va'a tu'un kúndá'ú inj-yo, nává'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un káa máá-yá, suni súan kándaá máá-yó ini ñuyívi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú inj, tú ndiso tu'un yú'ú. Chi nú kúndá'ú ndija inj-yo, te a ni jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndiso tundó'o. Chi nú yú'ú ñn ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jín tú'un kúndá'ú inj. ¹⁹ Te yóó, maní-yo jín-yá, chi ni kúndá'ú inj-ya yóó xna'an-ga. ²⁰ Nú ñn chaa ká'an-de: Ruu, chi maní-ri jín Dios. Te nú jito u'u-de ñani-de, chaa xndá'ú kúu-de nú súan. Chi chaa ja tú kúndá'ú inj-de ñani-de ja á ni jini-de nuu, ndasa kuu kumaní-dé jín Dios ja tú jini-de nuu-yá núsáá. ²¹ Te ni tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Chaa maní jín Dios, suni ná kúndá'ú inj-de ñani-de.

5

Jín tú'un kándíja te kundéé-yó

¹ Nú ndé ñayivi kándíja-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáá te ñayivi kúmaní jín máá I'a kúu Taa, suni kúmaní-i jín Sé'e-ya. ² Nú maní-yo jín Dios te jándatu-yo taká tiñu tá'ú-yá, yúan kájiní-yo já maní-yo jín taká se'e Dios. ³ Chi ja maní-yo jín Dios kúu ja ná kuándatu-yo tiñu tá'ú-yá, chi tiñu tá'ú-yó tú vee. ⁴ Chi taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundéé-i jín ñuyívi, chi tu'un kándíja-yó kuu fuerza ja kundéé-yó jín ñuyívi. ⁵ Ndéja kúu ja kundéé jín ñuyívi, suu ñayivi kándíja ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. ⁶ I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jín ndúcha jín niñi. Nasu máá ñn jín ndúcha, chi jín ndúcha jín niñi. Te máá Espiritu ká'an ndaa ya'á, chi Espiritu kúu tu'un ndaa. ⁷ Chi ió unj ja ká'an ndaa inj andívi. Máá I'a kúu Taa, máá Sé'e, jín máá Espiritu Santo kákuu-ya. Te

ndenúni I'a yá'a, ñin-ni-ya kúu. ⁸ Te ío unj ja ká'an ndaa inji ñuyivi. Espiritu, jín ndúcha, jín niñi kákuu, te ndenúni ya'á, ñin-ni káka'an. ⁹ Nú jata'ú-yó tú'un káka'an ndaa chaa, naga ni kuu jín tú'un ká'an ndaa Dios, ja ñá'nu-ga kúu, chi tú'un ká'an ndaa Dios kúu tú'un Se'e-ya. ¹⁰ Chaa kándija nuu Sé'e Dios, a jini ndaa máa-de. Te chaa tú kándija nuu Dios, natu'un násá'a-de-ya ñin I'a xndá'ú, chi tú kándija-de tú'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tú'un Se'e-ya. ¹¹ Te ya'á kúu tú'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tú'un ja kúchaku-yo ní káni, te Se'e-ya kúu I'a ndiso tú'un kuchaku-yo. ¹² Chaa kándija nuu Sé'e-ya, a ni ni'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko chaa tú kándija nuu Sé'e-ya, tú ní ni'in tá'u-dé kuchaku-de. ¹³ Tú'un yá'a cháa-ri nuu róó, ñayivi kákandija nuu Sé'e Dios, náv'a ná kuni-ro já á ni kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, náv'a kandija va'a-ró núu Sé'e Dios. ¹⁴ Ja yá'a chundéé ini-yo ká'an-yo jín-yá, chi nú jikán-yo ñin ndatínu nuu-yá natu'un kuni máa-yá, te jini ná'in-yá tú'un ká'an-yo. ¹⁵ Te nú kájin-yo já jini ná'in-yá tú'un ká'an-yo naún ndatínu kájikán-yo. Núsáá te a kájin-yo já ni'in-yo já ní kajikán-yo-ún. ¹⁶ Nú ñin ñayivi jini-i sá'a ñani-i kuachi ja násu kuachi ku-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jín-yá, te ku'a-ya tú'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja násu kuachi ku-de kásá'a-de, áchi-ri. Ío kuachi ja kúu-de, ko nasu já'a yúan ká'an-ri ja ká'an nda'ú-yo jín-yá. ¹⁷ Taká tínu káñáá kúu kuachi. Ko ío kuachi ja násu kuachi ku-i kúu. ¹⁸ Kájin-yo já ñayivi kákuu se'e Dios, tú sá'a-i kuachi. Chi ñin se'e Dios ndito va'a-i máa-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. ¹⁹ Te kájin-yo já sé'e Dios kákuu-yó. Te kui'na kúu ja tñin so'o ní ñuyivi. ²⁰ Ko a kájin-yo já ní kii Se'e Dios. Te káju'nu inji-yo ní sá'a-ya, náv'a kuni-yo núu máa I'a ndaa. Te a káxiukú-yó jín máa I'a ndaa, máa Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máa-yá kúu ndija Dios ndaa, te máa-yá kúu I'a kuchaku-yo ní káni sá'a-ya. ²¹ Súchi, ná kúxio-ró núu ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Sikí íchi ndáa jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an

1 Máa-ná kúu máa cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máa ñin-ná, chí suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. 2 Chí ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jíin-yó taká kivi. 3 Tu'un luu ío iní, jíin tú'un sá'a tuká'nu iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máa Táa-yo Dios jíin núu Sé'e-ya Jesucristo, ná koo ndija iní-ní jíin tú'un kúndá'ú iní. 4 Xaan kúsi iní-ná, chí nì nì'ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, nátu'un nì tá'ú tíñu máa Táa-yo Dios nuu-yo. 5 Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tíñu jáa núu-ní. Chí sua ká'an nda'ú-ná jíin-ní sikí tú'un nì nì'n-yo onde xnáñúú, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. 6 Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó nátu'un nì tá'ú-yá tíñu nuu-yo. Ya'á kúu tíñu nì ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jíin tú'un-ún, nátu'un nì kajini so'o-ní onde xnáñúú.

Sikí ja xndá'ú

7 Chí kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'án, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kaja'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya. Ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'án. Te ñayivi jíto u'u Cristo kúu-i. 8 Koto va'a-ní máa-ní jíná'an-ní, náva'a tú xnáa-ní tíñu nì kasá'a-ní. Chí sua ná nì'in vá'a-ní ya'u-ní. 9 Nú ndé ñayivi sánjin iní-i, te tú jíku-i jíin tú'un Cristo, tú ncháa Dios jíin-i. Te nú ndé ñayivi jíku jíin tú'un Cristo, ncháa máa Táa-yo jíin Sé'e-ya jíin-i. 10 Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndiso-i tu'un yá'a, ma kuatá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jíin-i. 11 Chí ñayivi ká'an jíin-i, chindéé tá'an jíin-i sikí tíñu ñáá sá'a-i-ún. 12 Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuní-ná ka'an-ná jíin-ní jíin tutú jíin tinta, chí ñúkuu iní-ná ja'a-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jíin yú'u-yo, náva'a ná kúsi xaan iní-yo. 13 Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná koo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

¹ Máa-rí kúu máa cháa ñá'nu-ga. Te cháa-rí tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chí kúnda'ú ndija iní-rí róó. ² Ñáni máni, kuní-rí ja bueno ná ki'in taká tiñu sá'a-ró, jín ja ná kendo ndéé ndanu-ro, nátu'un nì kendo va'a añú-ro. ³ Jandáa nì kusíi xáan iní-rí kivi ní chakoyo ñani-yo, chí nì kanakani-de tu'un-ró núu-rí, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un iní-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kusíi iní-rí sá'a ná nuu yá'a, ja kúni tu'un-rí ja kájika ndaa se'e-rí jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jíku-ró jían jín taká ñani-yo, vasa chaa jíká kákuu-de. ⁶ Chi cháa-ún, nì kajani-de tu'un-ró núu tíku'ní, ja vá'a kúnda'ú iní-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. ⁷ Chi cháa-ún, maní-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ní ñn ndatíñu nuu ñáyivi sñn nación. ⁸ Núsáá te yóó, níni ná kuatá'ú-yo cháa-ún, nává'a chindéé tá'an-yo jín-de sikí tú'un ndaa.

Ja kásay nuu tú'un va'a

⁹ A nì chaa-rí tutu nuu máa tíku'ní. Ko Diótfes, tú játá'ú-de tu'un ká'an-rí, kuachi ja kúñá'nu máa-de nuu-í kuní-de. ¹⁰ Núsáá te nú jaq-rí te naxndáku-rí nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátíakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de sikí-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a iní-de. Chí tú játá'ú-de ñani-yo kátájí-yo núu-dé, te jasú-de nuu ñáyivi kákuni-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i iní tíku'ní. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáá, chí sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáá, tú jini kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñáyivi kájani ndaa-i tu'un sikí Demetrio, te suni máa tú'un ndaa ká'an sikí-dé, te suni súan ká'an máa-rí. Te a kájini-ro ja tú'un ká'an-rí ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un chaa-rí nuu-ro kuní-rí, ko tú kuní-rí chaa-rí jín tinta jín pluma. ¹⁴ Chí núkuu iní-rí ja yakú-na kivi te jaq-rí nuu-ro. Yúan-na te ndatú'ún jín yu'u-yo. ¹⁵ Ná kóo tu'un vindáa vinené jín-ró. Sándéé iní-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jín taká amigo jían, ná sándéé iní-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó, ñayivi ní kana-ya xiní, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róó. ² Tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú iní tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuñi nì'in-yó jín tú'un kándija

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jítú iní-ri chaa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóó jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jinu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stívi-i tu'un kákandija-yó, ja ñin jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñayivi ndóo. ⁴ Chì yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'i-i. Te tú káchiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío iní Dios máa-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuaxán. Te suni tú kájatá'ú-i máa Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máa ñin-ni-ya tá'ú tíñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kundaa ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tíñu sikí cháa ñáa ij

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndáku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máa-yá. Chì vasa a ni nama-ya ñayivi iní ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-yá sava-i ja tú ní kákandija-i. ⁶ Te ndajá'a-ya ja ní kaskéndo tíñu kándiso, te suni ni kaskéndo ve'e káxiukú, ni ju-ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sáva-ga ñuu ní ka'jin yani. Chì ñayivi ñuu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te sún kuñu kuaxán ní kándúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñin ja ná kóto nchaq-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñú'ún ní káni. ⁸ Te suni modo súan kásá'a ñayivi yá'a, chí jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásáchá'an-i yiki kúñu-i, kásakátá-i nuu cháa ndiso tíñu, te káka'an ndiva'a-i sikí ja kakuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín kuí'na sikí yiki kúñu Moisés, tú ní chundéé iní-ya náku-xndí-ya sikí kuí'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chí sua ni ka'an-ya: Máa Tatá Dios, ná kána jín-yá nuu-ro, áchi-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i sikí táka ja tú káju'u un iní-i. Te tu'un kajini máa-i ja máa-i, nátu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un yúan te naa-i. ¹¹ Naka ndá'ú koo máa-i, chí a kája'an-i ichi ní kandiñ Caín. Te ni katau-i kája'an-i yata sá'an ñáa Balaam náva'a ni'in-í najín sikí-ún. Te suni kánaa-i jín tú'un já'a iní Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jín-ró, te kákuu-i ñin cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyu'ú-i koto va'a-i máa-i ja ské-í máa-i. Viko ja tú ndiso saú kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachí. Yunu ja tú kúun nde'e viko saú kákuu-i, u yú jín ni kají'í ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te tí'ñu mar kúu tu'un kuka nuu iní-i. Nátu'un tíñuú xíní ja kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu-a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chí tata usia Adán, ni jani-de tu'un sikí ñayivi yá'a: A ni chaa máa Tatá Dios jín kuá'a xaan ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sándaq-ya tíñu taká ñayivi, te náku-xndí-ya sikí táka ñayivi ja tú káchiñú'ún-i-ya, chí ni kasá'a-i tíñu ñáa, kuachi ja tú ní káchiñú'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i sikí-yá, áchi-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, káku-tuku

inĩ-i, te káka'an ndiṽa'a-i nani ja káta'an-i, te kásá'a-i ndéni kaní inĩ máá-i. Káka'an nĩ'in-i ja kándaa téyíí-i, te vixi káka'an-i náva'a ni'in-í najjín. ¹⁷ Ko máá-ró, ñáni máni, ná nándaku inĩ-ro tú'un nĩ kaka'an cháa nĩ kakuu apóstol máá Jító'ḡ-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi nĩ kaka'an-de: Ondē kivi ndí'i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tiñu ñáá ja kákani inĩ máá-i, áchí-de. ¹⁹ Ñayivi yá'a kakuu ja sásin ñayivi. Ñayivi yúkú kakuu-i, chí tú ncháá máá Espiritu-ya iní-i. ²⁰ Ko máá-ró, ñáni máni, ná skuá'nu-ró máá-ró jín tú'un i kákandija-ró. Te kakan ta'u-ro jín Espiritu Santo. ²¹ Ma kúxio-ró núu tú'un kúndá'ú inĩ Dios róó, te ná ndúkú-ró já máá Jító'ḡ-yo Jesucristo, ná kúndá'ú inĩ-ya róó ja kúchaku-ro ní káni sá'a-ya. ²² Te kundá'ú inĩ-ro sáva-i, ṽasa kájani síkí inĩ-i. ²³ Te nama-ró yakú-ga-i ṽasa yú'ú-ro, te nátu'un stáa-ró-i nuu nú'un. Te sava-ga-i kundá'ú inĩ-ro-í, ṽasa jító u'u-ro sá'ma chá'an já ní kukini nĩ sá'a kuñu-i. ²⁴ Te vina ío in-ni I'a ja kúu koto róó, náva'a tú kanangava-ró kuáchi, te kuu sá'a-ya já kuñi-ró núu ndíi ncháá máá-yá, jín já má kóo chá'an-ró, jín já kúsijí xáan iní-ro. ²⁵ Te nuu máá in-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jínú'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tiñu jín fuerza ndiso-ya, vina te ondē ní káni ní kuíá. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasá ni kenda tutu yá'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kí yachi. Te ni táji-yá in ndajá'a-yá ni kii. Te ni kastu'ún-yá tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jín tú'un ndaa Jesucristo, jín ja ní jiní-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jín ñáyivi kájini so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chi a ni kuyani kivi. ⁴ Máa-rí Juan, táji-rí tu'un nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja ja káxiukú ndáñúu Asia. Jín-ró ná kóo tu'un luu ío iní-ya jín tú'un kuaká'nu iní ja kí onde nuu máa Dios, I'á ío, I'á ni ío, I'á kii, jín onde nuu usiá Espíritu, I'á ká'jin yu'u mesa nuu tá'ú-yá tiñu, ⁵ jín onde nuu Jesucristo, I'á kúu testigo ndaa. Te máa-yá ni nachaku xna'an-ga vasa taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tin-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máa-yá kúnda'ú iní-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jín niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jín sutú nuu Taa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáa te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-yá tiñu nuu-yó ní káni ní kúia. Amén. ⁷ Kuni so'o, chi kii-ya jín vikó nu'ún. Te ndivii ñáyivi jín taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata iní ñuyivi, nde'e kó'o-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jín Omega, nuu kéj'á'á jín núu ndí'i, áchi máa Tatá Dios, I'á ío, I'á ni ío, I'á kii, I'á kúña'nu xaan. ⁹ Máa-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-rí tundó'o jín-ró. Te ká'jin ta'an-yo núu tá'ú-yá tiñu. Te ká'jin ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchaa-rí isla Patmos sikí tú'un Dios jín sikí ja kúu-rí testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máa Espíritu, ni jaka-ya rúu in kivi íi máa Jító'o-yo. Te ni jini so'o-rí ichi yatá-rí in tu'un jaa nátu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jín Omega, ja xnáñúú jín ja sándi'i-na. Chaa nuu in tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná kí'in nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja káxiukú iní ndañúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jín ñuu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

¹² Te ni jíó koto-rí ja kuni-rí ndéja ká'an jín-rí. Te nuu ní jíó káva-rí, te ni jiní-rí usiá candelero oro. ¹³ Te sava ma'nú taká candelero-ún kándeé in I'á ja ná kuni koo máa Sé'e chaa. Te nú'un ní-yá in sa'ma ní jinú onde nuu ja'a-yá. Te nú'ni jiká-yá jín in sánchi'i oro. ¹⁴ Te xiní-yá jín íxi-yá kándaá ku'jín nátu'un íxi ku'jín ri, nátu'un yu'a volcán, te nduchi-yá nátu'un yáa nú'un, ¹⁵ te ja'a-yá nátu'un latón fino, ja ní nandu'a iní jinú súan kuni koo. Te ní'in ká'an-ya nátu'un nuu kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te iní ndavá'a-ya tin-ya usiá tiñúu xini. Te iní yu'u-yá kenda in machete xaan ja úu yu'u. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii hora nándii ndáxin xaan. ¹⁷ Te nuu ní jiní-rí nuu-yá, te ni ndua-rí nuu ja'a-yá nátu'un ni jí-i-rí. Te ni chaa-ya ndavá'a-ya sikí-rí. Te ni ka'an-ya jín-rí: Ma yú'ú-ro. Máa-rí kúu ja xnáñúú jín ja sándi'i-na. ¹⁸ Te I'á chakú kúu-rí. A ni

ji'i-ri núu, ko vina chi kuchaku-ri ní káni ní kúia. Amén. Te tñin-ri ndakaa nuu ká'jin ndiyi, jín kué'e já'ni yóo. ¹⁹ Chaa nuu tutú taká ja ní jiní-ro, jín taká ja ío, jín taká ja kóo nú ná já'a ya'á. ²⁰ Ya'á kúu tu'un sa'í ndí'usiá tiñuú xíní já ní jiní-ro tñin ndavá'a-ri, jín ndí'usiá candelero oro. Usiá tiñuú xíní-ún kákuu ndajá'a núu ndí'usiá tiku'ní. Te usiá candelero ja ní jiní-ro-ún kákuu ndí'usiá tiku'ní.

2

Tu'un nuu tiku'ní ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ní ñuu Éfeso: Súan ká'an máa I'a tñin usiá tiñuú xíní jín ndavá'a-ya, te jíka kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ní'in sátiñu-ró jín já ní'in kándij-ro, jín já tú kúsi iní-ro kivi nduu-ro jín cháa ñáá. Te ní jito ncha-ro cháa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te ní kajiní-ro já máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te suni jiní-ri ja kándij ní'in-ró vaša ní ndo'o-ró, te tú ní kuitá-ro já ní sátiñu-ró já'a-rí. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ñin sikí-ro, chi ní xnúu-ró kú'a ja maní-ro jín-ri xnáñúú núu. ⁵ Núsáa te ná núku'un iní-ro ndé onde ní jungava-ró. Ná nákaní iní-ro, te ná sá'a-ró ná ní sá'a-ró xnáñúú. Chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuancha-ri candelero máa-ró nuu kándij, te nú tú nakani iní-ro. ⁶ Ko ío ñin ja ní kee va'a, chi kití iní-ro jito-ró tñin kásá'a chaá nicolaítas. Te suni máa-rí kití iní-ri jito-ri tiñu-ún. ⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu nuu tiku'ní kákandíja. Chaá kundéé, kuá'a-ri nde'e yúnu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándij nuu jardín Dios.

Tu'un nuu tiku'ní ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ní ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jín sándi'i-na, I'a ní j'i te ní nachaku-ya. ⁹ A jiní-ri tiñu sá'a-ró jín túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaá káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chi onde ve'e sinagoga Satanás vai koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jín-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro já á yani ndo'o-ró, chi kui'na, taan yakú róo vekaa, nává'a koto nchaá róo. Te ta'an-ro túndó'o uxí kivi. Ko ná skíkuu va'a-ró vaša ná kúu-ro. Nú súan te kuá'a-ri premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jín tiku'ní kákandíja. Chaá kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tiku'ní ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ní ñuu Pérgamo: Súan ká'an máa I'a tñin machete xañ uu yu'u. ¹³ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, chi ncháa-ro núu kánchaá mesa Satanás. Te suni jiní-ri ja kándíja ní'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándíja-ró sikí-rí vaša kivi-ún ní j'i testigo va'a-ri Antipas ma'ñú-ró jíná'an-ró núu ncháa Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-ri yakú tu'un sikí-ro. Chi jín-ró ján káxiukú sáva ñayivi káchiñu'ún sá'an Balaam. Chi chaá-ún, ní stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te ní jungoyo se'e Israel kuachi, chi ní kayee-í ndeyu ní soko núu ndoso, te ní kásáténé-i, ní sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñu'ún sá'an chaá Nicolaítas jín-ró, te kití iní-ri jito-ri sa'an-ún. ¹⁶ Nakani iní núsáa, chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuatá'an-ri jín-i jín machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jín tiku'ní kákandíja. Chaá kundéé, nuu-dé kuá'a-ri staá ándívi já yísá'í. Te suni kuá'a-ri

in yuu kujin lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso in sí'ví jáá já tú ni in-i kunj, chi máá cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni ñuu Tiatira: Súan ká'an máá Sé'e Dios, I'a ñáva'a nduchi nátu'un yáá ñú'un, jín já'a nátu'un latón fino. ¹⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú in-ri tá'an-ró, jín já kándija va'a-ró, jín já jatíñu-ró, jín já kándij ni'in-ró. Te suni jini-ri ja ví'i-gá sátiñu-ró vna vásá xnáñúú. ²⁰ Ko ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi tú skúnu-ró ñá'an nani Jezabel. Te áchi-ña já ñá'an jani tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tu'un, te xndá-ú-ña ñáyivi kájatíñu nuu-ri, ja ná kóo tini in-i jín já ná kée-i ndeyu sokó núu ndosó. ²¹ Te ni ja'a-ri tiempo nuu-ña ja ná nákanani in-ña já jka téné-ña. Ko tú kuní-ña nákanani in-ña. ²² Vina te ndo'o-ña in kue'e sá'a-ri. Te taká ñáyivi kásáténé jín-ña, suni ku'a-a-ri tundó'o xañ núu-i, te nú tú nakani in-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-ri se'e-ña ná kúu-i. Te kunj taká tíku'ni ja máá-ri kúu I'a nándúkú víi iní ja jini tuni jín iní añú. Te ku'a-a-ri ya'u nuu in in-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko nuu sáva-ga-ro ja káxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandija-ró sá'an jian, jín já tú ní kájin-ri tú'un yíi Satanás, chi súan káskúnáni sáva-i sa'an-ún, nuu máá-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. ²⁵ Ko ja á káñin-ró, kutin ni'in-ró onde kivi cháa-ri. ²⁶ Te chaq kundéé chaq jándatu taká tiñu tá'ú-ri onde sandí-i-ña, ku'a-a-ri fuerza nuu-dé ja tin-de so'o taká nació. ²⁷ Te suni nátu'un ni ni'in máá-ri fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-i jín bastón kaq, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'ú kisi. ²⁸ Te ku'a-a-ri tiñuú xini jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Chaq ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu nuu tíku'ni kákandija.

3

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Sardis

¹ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni iní ñuu Sardis: Súan ká'an máá I'a ja ñáva'a usia Espiritu Dios, jín usia tiñuú xini: Máá-ri jini-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a ni ji'i-ro. ² Ná náta'u núu-ro. Te nakani ni'in-ró yakú-ga ja ndúkú kúu. Chi ni jini-ri ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáá te ná núku'un in-ri naún ní ni'in-ro jín já ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani in-ri. Chi nú tú kundito-ró, te chaq-ri nátu'un ñaku'ná. Te ma kuní-ro na hora chaq-ri nuu-ro. ⁴ Ko ío yaku-ni ñáyivi jín-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásachá'an-i sa'ma kañu'un-i. Te máá-i, ku'un-i sa'ma kujin te kaka-i jín-rí. Chi ñáyivi vá'a kákuu-i. ⁵ Chaq kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma kujin chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jín núu taká ndaja'a-ya. ⁶ Chaq ío so'o, ná kuní so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu nuu tíku'ni kákandija.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Filadelfia

⁷ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni iní ñuu Filadelfia: Máá I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tin ndakáa David, I'a júña te tú ni in kúu nakasu, I'a jasú te tú ni in kúu nakuña, súan ká'an máá-ya: ⁸ Jini-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri in yuxé'é, te ma kúu kasu ni in ñáyivi, chi vasa in tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko ni jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichi-ro rúu. ⁹ Te ñáyivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñáyivi judío kákuu-i, ko káxndá'ú-i chi nasuú

kákuu-i, vina te chakoyo-i te jukuiñi jítí-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kuni-ndasa kúndá'ú iní-ri róó. ¹⁰ A ni jandatu-ro tú'un ni ka'an-ri ja ná kundij ni'in-ró. Ja yúan náma-ri róó nuu túndó'o kii ní ñuyivi, ja kóto ncha-ri ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ A yani cha-ri. Núsáá te kutiin ja á tñin-ró, nává'a tú ni ñin ñayivi kuáncha premio-ro núu-ro. ¹² Cha kundéé, ná sá'a-ri-de nátú'un ñin pilar iní ve'e ij Dios máa-ri. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chísó-ri sí'ví Dios máa-ri nuu-dé, jín sí'ví jáá máa-ri, jín sí'ví ñúu Dios máa-ri ja kúu ñuu Jerusalén jáá já kúun kii ichi ándíví ondé nuu Dios máa-ri. ¹³ Cha íó so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'ni kákandíja.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni cha-a-ró tutú nuu ndáj'a tíku'ni iní ñuu Laodicea: Súan ká'an máa I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skikuu ndaa, I'a xnáñúú-gá vásá táká ndatíñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vjin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní íó vjin-ró xí ní íó ní'ní-ró núú. ¹⁶ Ko vixin-ní-ró, tú vjin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-ri róó iní yu'u-ri. ¹⁷ Chi áchí-ro: Cha kúká kúu-ri, te ja bueno ni ndukúká-ri, tú naún nándí-i-ri, áchí-ro. Te tú jiní-ro já cháa kákini, cha ñáá, cha ndá'ú, cha kuáá, cha víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáá te ká'an ni'in-ri jín-ró: Nu-ri ná kuán-ró oro ni nandu'a ni sá'a ñu'un, nává'a ndukúká ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuíjin, nává'a tuká kuka nuu-ro já víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro nává'a kuu nde'é-ró. ¹⁹ Máa-ri ká'an xa-an-ri te xndó'o-ri taká ñayivi já kúndá'ú iní-ri. Núsáá te kuitú iní-ro te nakani iní-ro. ²⁰ Kuni so'o-ró, chi kándij-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé ñin ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxini-ri jín-i, te máa-i jín-ri. ²¹ Cha kundéé, ku'a-ri tu'un ja kúncha-de jín-ri mesa nuu tá'ú-ri tiñu, nátú'un ni kundéé máa-ri, te ni nungo-ri jín Táa-ri mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ²² Cha íó so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'ni kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a káncha mesa

¹ Yúan-na, te ni nde'é-ri, te ichi ándíví ní jiní-ri núña ñin yuxé'é. Te tu'un ni ka'an núú jín-ri, nátú'un ñin corneta, ni ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro taká tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. ² Te máa Espiritu, ni jaka-ya rúu. Yúan te ni jiní-ri ñin mesa, kándij andíví, te nuu mesa-ún káncha ñin I'a. ³ Te I'a káncha-ún, káa-ya nátú'un kuni koo ñin yuu kuí ndí'í jín yúu kuá'a. Te ñin tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu káa yuu kuí kuáán. ⁴ Te xiin mesa-ún íó oko kuun mesa. Te ni jiní-ri nuu oko kuun cháa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuíjin. Te xiní-dé suni káñu'un corona oro. ⁵ Te ondé nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kákuu ndí'usiá Espiritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún íó ñin nátú'un mar nátú'un vidrio ja ndíí ní'ni. Te ma'ñú mesa jín xiin mesa íó kuun kiti. Te íó kua'a ndúchi-tí ichi núu-tí jín ichi yatá-tí. ⁷ Te kiti ñin jito-tí nátú'un ñin ndíka'a, te kiti úu, nátú'un ñin chelu. Te kiti uní, ñáa-tí núu cháa, te kiti kúun, nátú'un ñin yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kiti-ún, íó ñu ndijin-tí, ná ñin ná ñin-tí. Te ichi iní-tí jín níí xín-tí íó kua'a ndúchi-tí. Te ndúú ñúu tú kájukuiñi-tí jita-tí yáa yá'a: I'a ij, I'a ij, I'a ij, kúu máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu xa-an, I'a ni jo, I'a íó, I'a kii, áchí-tí. ⁹ Te hora ja kánkana jaa kiti-ún, káka'an-tí tú'un

jíñú'ún, kánakuatá'ú-tí nuu I'á kánchaq mesa, I'á chakú níí káni níí kuiá, ¹⁰ te máá hora yúan kájukuñi jítí okó kuun cháa ñá'nu-ún nuu I'á kánchaq mesa. Te káchiñú'ún-de-ya já chakú-ya níí káni níí kuiá. Te káchúkú-de corona-de nuu mesa te kaka'an-de: ¹¹ Táta Dios máá-ná. Xáan va'a I'á kúu-ní ja nákana jaa-í níí, ja ká'an-i tu'un jíñú'ún jíñ-ní, jíñ já ndiso-ní taká fuerza. Chí máá-ní, nī sá'a-ní taká ndatíñu. Ja kúu inī máá-ní nī sá'a-ní, te nī kuvá'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu tñin Lélú Dios

¹ Te nī jini-rī ja I'á kánchaq mesa-ún, tñin-ya ñin tutu inī ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tú'un ichi núy jíñ ichi yatá. Te ndasú jíñ usiá sello. ² Te nī jini-rī ñin ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñin tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te nī ñin ja ío andíví, nī inī ñuyívi, nī ichi chí ñu'un, tú ní kúu kuña tutu-ún, nī tú kúu nde'é núy. ⁴ Te xaan ní nde'e-rī, chí tú ní kenda ní ñin ja vá'a ja kuña tutu-ún, nī ja ká'u, nī ja nde'é núy. ⁵ Te ñin chaq ñá'nu-ún, nī ka'an-de jíñ-rí: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máá ndika'a tata Judá, tata David, a nī kundée-yá, te ja yúan kúu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usiá sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jíñ ndíkúun kiti-ún nī jini-rī ja kándij ñin lélú má'ñú cháa ñá'nu. Te jito-ti nátu'un ja á nī kaja'ni-í-ti. Te ío usiá ndiki-ti jíñ usiá nduchi-ti. Yá'a kákuu ndí'usiá Espiritu Dios ja ní táji-yá kája'an níí ñuyívi. ⁷ Te nī jaa-ya. Te nī ki'in-ya tutu-ún inī ndavá'a I'á kánchaq mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndíkúun kiti jíñ ndí'okó kuun cháa ñá'nu, nī kajukuñi jítí-de nuu máá Lélú. Te taká-de tñin-de ñin yaq nání arpa, jíñ ñin ko'ó kúu ja ñú'un susia kutú, yúan kákuu tu'un kájikān ta'u ñáyivi ndóo. ⁹ Te nī kajita-de ñin yaq jáá: Xáan va'a I'á kúu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndóna-ní sello, chí nī kaja'ni-í níí, te jíñ niñí-ní nī ñakuaan-ní ñáyivi taká tata, taká yu'u, taká ñuy, taká nación, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te nī nduu-i rey jíñ sutú nuu Dios, nī sá'a-ní, te tá'ú-i tiñu inī ñuyívi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máá-rí Juan, nī nde'é-rí, te nī jini so'o-rī kaka'an kua'a ndajá'a-yá, ká'jin xiin mesa jíñ kiti-ún, jíñ cháa ñá'nu. Te nī ka'io kua'a xaan-yá, nátu'un millón ja millón. ¹² Te nī kaka'an jaa-ya: Xáan va'a I'á kúu Lélú já ní kaja'ni-í. Ja yúan ná kúndiso tíñu-ya, jíñ tú'un kúká, jíñ tú'un ndíchí, jíñ tú'un ndíso fuerza, te taká ñáyivi, ka'an jíñú'ún-i jíñ-yá, te nakana jaa-i-ya, nává'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndajá'a-yá. ¹³ Te nī jini so'o-rī ja ndívii já ío inī andíví, jíñ iní ñuyívi, jíñ chí ñuyívi, jíñ iní mar, taká yúan nī kaka'an: Tu'un nduñá'nu jíñ tú'un ndíso fuerza ná kóo nuu I'á kánchaq mesa, te ná nákana jaa-yó-yá te ka'an jíñú'ún-yó jíñ-yá níí káni níí kuiá, áchí. ¹⁴ Te nī kaka'an ndíkúun kiti-ún: Súan ná kóo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, nī kajukuñi jítí-de nuu I'á chakú níí káni níí kuiá, te nī káchiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usiá sello

¹ Te nī jini-rī Lélú ja ní xndóna-ya ñin tá'an usiá sello-ún. Yúan-na te nī jini so'o-rī ká'an ñin ja kúun kiti chakú-ún, nátu'un ñin taja: Ña'an te kunj-ro, áchí-ti. ² Te nī nde'é-rí. Te nī jini-rī ñin caballo kuíñ. Te chaq yóso-ti-ún, nī tñin-de ñin ndua. Te nī ni'ñ-dé ñin corona xinj-dé. Te ja á nī kundée-de sava te nī kenda-de nává'a kundée-ga-de. ³ Te nī xndóna-ya sello uñ-ún. Yúan-na

te n̄ jini s̄o'o-r̄i ká'an kiti úu: Ña'an te kun̄i-ro, ách̄i-t̄i. ⁴ Te n̄j kenda tuku ñn caballo kuá'á. Te cháa yóso-t̄i-ún, ndíso tíñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyívi, náva'a ka'ni tá'an ñayívi jíná'an-i. Te suni n̄j ni'ín-dé ñn machete káni. ⁵ Te nuu ní xndón-da-ya sello un̄j, te n̄j jini s̄o'o-r̄i ká'an kiti un̄i: Ña'an te kun̄i-ro, ách̄i-t̄i. Te n̄j nde'é-rí. Te n̄j jin̄i-r̄i ñn caballo túún. Te cháa yóso-t̄i-ún, tíñ-de ñn balanza. ⁶ Te n̄j jini s̄o'o-r̄i ñn tu'un ma'ñú ndíkúun kiti-ún, ká'an: ñn kilo trigo ja ñn peso, te un̄j kilo cebada ja ñn peso, ko ma stíví-ró aceite jíin vino, ách̄i. ⁷ Te n̄j xndón-da-ya sello kuun. Te n̄j jini s̄o'o-r̄i ká'an kiti kúun: Ña'an, te kun̄i-ro, ách̄i-t̄i. ⁸ Te n̄j nde'é-rí. Te n̄j jin̄i-r̄i ñn caballo kuáán. Te ja yóso-t̄i-ún, nán Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndíso tíñu ja ndón-da siki ñn cuarta parte ñuyívi, te kuu-i sá'a jíin machete, jíin tamá, jíin kué'e, jíin kiti xáan ja ío in̄j ñuyívi. ⁹ Te n̄j xndón-da-ya sello u'un. Te chíi altar n̄j jin̄i-r̄i taká añú n̄j kají'j siki tú'un Dios jíin siki tú'un n̄j kajani ndaa-i. ¹⁰ Te n̄j kákana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasaa-ga kivi te sánda-a-ní tíñu ñayívi káxiukú iní ñuyívi, te nani'in tá'an-ní jíin-i siki niñi-ná ja ní kaja'ni-í náá, ách̄i-i. ¹¹ Yuán-na te n̄j ja'a-ya sá'ma kuíjn núu-í ná kú'un-i. Te n̄j ka'an-ya jíin-i ja ná ndetátú núu-ga-i onde ná jíinu taká tá'an-i jíin ñani-i, chí suni kuu yúan nátu'un n̄j kají'j máa-i. ¹² Te n̄j xndón-da-ya sello iñu. Te n̄j jin̄i-r̄i ñn ñutáan xaan. Te ndikandii ní kutúún nátu'un sa'ma túún, te yoó n̄j nduu nátu'un niñi. ¹³ Te tíñúú xíní ándíví, n̄j jungoyo-t̄i núu ñú'un, nátu'un júngoyo nde'e yúnu mérxexé sá'a tach̄i xáan. ¹⁴ Te ándíví n̄j kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutú. Te ndivii yúku jíin isla n̄j kuxio nuu ká'jin. ¹⁵ Te taká rey ñuyívi, jíin cháa kákuñá'nu, jíin cháa kúká, jíin cháa capitán, jíin cháa ni'in, jíin ndivii mozo, jíin ndivii ñayívi kájika kuu ndicha-na, n̄j kachisa'í-i máa-i in̄j yau kava jíin má'ñú káva ja ío yuku. ¹⁶ Te n̄j kaka'an-i jíin yúku jíin káva-ún: Jungava siki-rí jíná'an-r̄i, te ná jákusá'í-r̄i nuu I'a kánchaa mesa, chí máá Lélú kiti in̄j-ya núu-rí. ¹⁷ Chí a n̄j jaa kivi ja kiti in̄j-ya núu-yo. Te ndé cháa kanda-ga kundij. Ach̄i-i.

7

¹ Yuán-na te máa-rí, Juan, n̄j jin̄i-r̄i kuun ndájá'a-ya ká'jin ndíkúun lado ñuyívi, te kájasu-ya núu kée ndíkúun tachí nuu ñú'un, náva'a tuká kee tach̄i núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñn yunu. ² Te n̄j jin̄i-r̄i inga ndájá'a-ya n̄j kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te tíñ-ya sello Dios, I'a chakú. Te n̄j kana jaa-ya xini ndíkúun ndájá'a ja kándiso tíñu ja stíví-ya ñuyívi jíin mar. ³ Te n̄j ka'an-ga-ya: Ma stíví-ró ñuyívi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máa-yó, ách̄i-ya. ⁴ Te n̄j jini tu'un-r̄i ja ío ciento uu xiko kuun mil ñayívi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kákuu tata taká se'e Israel. ⁵ Te ux̄i uu mil tata Judá, jíin ux̄i uu mil tata Rubén, jíin ux̄i uu mil tata Gad kánchaa tuni. ⁶ Te ux̄i uu mil tata Aser, jíin ux̄i uu mil tata Neftalí, jíin ux̄i uu mil tata Manasés kánchaa tuni. ⁷ Te ux̄i uu mil tata Simeón, jíin ux̄i uu mil tata Leví, jíin ux̄i uu mil tata Isacar kánchaa tuni. ⁸ Te ux̄i uu mil tata Zabulón, jíin ux̄i uu mil tata José, jíin ux̄i uu mil tata Benjamín kánchaa tuni. ⁹ Yuán-na te n̄j nde'é-rí. Te n̄j jin̄i-r̄i kua'a xáan ñayívi, ja ñn cháa, ma kuu ka'u-de. Taká nación, jíin taká tata, jíin taká ñuu, jíin taká yu'u, ká'jin-i nuu mesa jíin núu máá Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kuíjn, te kát̄in-i yuku ñuu. ¹⁰ Te n̄j kákana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jíin máá Lélú, kuu

I'a náma yóo. ¹¹ Te taká ndajá'a ká'jin xiin mesa jín xín cháa ñá'nu-ún, jín xín ndíkúun kiti, ni kajukuiñi jiti-yá nuu mesa, te ni kachiñú'un-yá Dios. ¹² Te ni kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máa-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jínú'un-yó jín-yá. Xáan ndíchi-yá. Te ndíso-ya taká tiñu jín taká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ní káni ní kuíá. Amén. Achí. ¹³ Te in cháa ñá'nu-ún ni ka'an-de jín-rí: Ndé ñayivi kákuu ja káñu'un sa'ma ku'jín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchi-de. ¹⁴ Te ni ka'an-rí jín-de: Máa-ní jini, táta, áchi-rí. Te ni ka'an-de jín-rí: Yá'a kákuu ñayivi ní kenda koyo nuu túndó'o xaan. Te ni kanakacha-i sa'ma-í, te ni kanasákiyi-i jín niñi Lélú. ¹⁵ Ja yúan ká'jin-i nuu mesa nuu tá'u Dios tiñu. Te kájatíñu-i nuu-yá ndúú ñúú-ni iní ve'e ii-yá. Te I'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chí tu'ma-i-ya. ¹⁶ Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuchí-i nducha, te tuká ndo'o-i ja ní'ni sá'a ndikandii, ¹⁷ chí Lélú ja kánchaa ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúú-yá nuu-í ki'in-ya jín-i nuu kána nducha chakú. Te Dios naku'a-ya ndúcha núu-í jíná'an-i. Achí-de.

8

Ndi'usiq corneta

¹ Te Lélú, ni xndón-da-ya sello usiq. Yúan-na te ni kuná'in-ni iní andívi nátu'un sava hora. ² Te ni jini-rí ndí'usiq ndajá'a ja ká'jin-ya núu Dios. Te ni kani'in-yá usiq corneta. ³ Te ni chaá inga ndajá'a kándá'a-yá in ko'o kúu oro. Te ni jukuiñi-ya núu altar. Te ni ni'in-yá kua'a súsia kutú náva'a sáká núu-ya jín tú'un kájikán ta'u ñayivi ndóo nuu altar oro ja kándii nuu mesa-ya. ⁴ Te ñu'ma súsia kutú-ún jín tú'un kájikán ta'u ñayivi ndóo, ni kenda iní nda'a ndajá'a-yá-ún, te ni kaa kua'an onde nuu Dios. ⁵ Yúan-na te ni ki'in ndajá'a-yá-ún ko'o kúu. Te ni skútú-yá ñu'un altar. Te ni jacha-ya siki ñuyivi. Te ni ka'an taja. Te ni ni'in. Te ni ndeyu. Te ni taan. ⁶ Te ndí'usiq ndajá'a ja ní kani'in-yá usiq corneta, ni kasátu'a-ya máa-yá ja xndé'e-ya. ⁷ Te ndajá'a in, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te niñi jín ñu'un ja ní saka nuu jín niñi, ni kuun siki ñuyivi. Te ni kayu in tercera parte ñuyivi jín yunu, te ndivii ichá kuí ní kayu. ⁸ Te ndajá'a úu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in nátu'un yuku ká'nu ja kayú ni jungava kua'an nuu mar. Te in tercera parte mar ni nduu niñi. ⁹ Te ni kají'i sava kiti ká'jin chí nducha-ún ja káichaku-ti núu, te suni in tercera parte barco ni naa. ¹⁰ Te ndajá'a uní, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava in tiñuú xini ká'nu. Te kayú nátu'un in ñu'un yiti. Te ni jungava siki in tercera parte yucha, jín siki sókó ndúcha. ¹¹ Te tiñuú xini-ún, nání-ti ja uá. Te in tercera parte nducha ní nduu uá. Te ni kají'i kua'a ñayivi ja siki ndúcha-ún, chí ni nduu uá-cha. ¹² Te ndajá'a kúun, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in tercera parte ndikandii jín yóo, jín tiñuú xini, ni nda'va. Te ni kutuún sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jín sava ñúú.

Siki uní tundó'o

¹³ Te ni ndé'é-rí. Te ni jini so'o-rí ká'an jaa in ndajá'a ndéché-yá iní sava andívi: Naka ndá'u kuu ñayivi káxiukú iní ñuyivi, chí a yani koo yakú-ga corneta ja xndé'e uní-ga ndajá'a-yá, áchi-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini-rí in tiñuú xini ja ní jungava ichi andívi ondé siki ñuyivi. Te ni ni'in-yá ndakáa tunchi kúnú xaan.

² Te ni juña-ya tunchi. Te ni kaa ñu'ma tunchi-ún natu'un ñu'ma ñin jinü ká'nu. Te ni kuñaa núu ndikandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te chii ñu'ma-ún ni kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti iní ñuyivi. Te ni kani'in-ti fuerza, natu'un kúrsiuku ñuyivi. ⁴ Te ni ta'u tiñu nuu-ti ja má stíví-ti icha nuu ñu'un, ni yuku kuí, ni ñin yunu, chi máni ñayivi já tú ncháa tunj Dios chaan-i. ⁵ Te ni ni'in-ti tu'un ja má ká'ni-ti, chi ná xndó'o-ti-i u'un yoo. Te ni kando'o-i natu'un sá'a ñin kúrsiuku nú ni stují-ti yóo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táká ñayivi modo kuu-i, ko ma ní'in-i. Te vasa kákuni-i kuu-i, ko ma kúu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti natu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-ti ñu'un natu'un corona oro, te ñáa-ti núu cháa. ⁸ Te ío ixi-ti natu'un ixi xini ñásí'i. Te ío nu'un-ti natu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kúu soq-ti natu'un ñu'un chaá kájatá'an. Te ní'in ndijin-ti, natu'un kani'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-ti ja kikuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-ti ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-ti ío ñin iñu kuáñu. Te kándiso tiñu-ti já u'un yoo xndó'o-ti táká ñayivi. ¹¹ Te iní tunchi-ún ío ñin ndajá'a kúu rey ja tá'u tiñu nuu-ti. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o ñin-ún, ni ja'a kua'an. Ko chaá ná'in úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini so'o-ri ñin tu'un ni kenda onde ndikúun punta altar oro ja kándii nuu Dios. ¹⁴ Te ni ka'an jín ndajá'a tiñu corneta iñu: Ndají ndikúun ndajá'a káinu'ni iní yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te ni kandaji ndikúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chi a ni jaá máá hora jín kivi jín yoo jín kuí, náva'a ka'ni-yá sava ñayivi. ¹⁶ Te ni jini so'o-ri ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan ni jini-ri caballo natu'un jín jáni. Te chaá káyoso-ti-ún, káñu'un-de su'nu natu'un jito ñu'un, jín yúu kuáan, jín azufre. Te xini caballo-ún kánda natu'un xini ndika'a, te yu'u-ti ni kenda koyo ñu'un, jín ñu'ma, jín azufre. ¹⁸ Te jín uní kue'e yá'a ni kaji'i ñin tercera parte ñayivi. Súan ní sá'a ñu'un, jín ñu'ma, jín azufre, ja ní kenda yu'u-ti. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde iní yu'u-ti, jín núu sú'ma-ti. Te su'ma-ti-ún kánda natu'un koo, te ká'io xini, te jín yúan stují-ti-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi já tú ní káji'i jín kue'e yá'a, tú ní kánakani iní-i tiñu kásá'a-i, ni tú ní kásá'a-i ja káchiñu'un-i tachí káni jín ndosó oro, plata, kaa, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jini so'o, ni tú jika. ²¹ Ni tú ní kánakani iní-i ja kája'ni-i ndiyi, ni ja kásá'a-i tiñu ñavá'a, ni ja tini iní-i, ni ja kásákuí'ná-i.

10

Tutu lúl

¹ Te ni jini-ri inga ndajá'a ní'in, ni kuun-ya íchi ándívi, yísukun-ya viko nu'un. Te ñin tikoye-ndé káxndée xini-yá. Te nuu-yá káa natu'un ndikandii, te si'in-ya natu'un pilar ñu'un. ² Te núña ñin tutu tiñu-ya iní nda'a-yá. Te ni jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-yá nuu ñu'un. ³ Te ni kana jaa-ya natu'un nuu ndé'e ñin ndika'a. Te nuu ní kana jaa-ya, te ni kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaá-ri tutu núu, ko ichi ándívi ní jini so'o-ri ñin tu'un ni ka'an jín-ri: Kasu va'a taká tu'un ni kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-ri kándii nuu mar jín núu ñu'un, ni ndukani-ya ndává'a-ya íchi ándívi. ⁶ Te jín sí'v'i I'a chakú ní káni ní kuí, I'a ni sá'a ándívi jín táká ja ío iní, jín ñuyivi jín táká ja ío iní, jín mar jín táká

ja ío chji, jín sí'ví máá-yá, n̄i ka'an téyí-yá ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skikuu tu'un sa'í Dios nátu'un n̄i kastu'ún-yá nuu mozo-ya, chaá n̄i kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un n̄i jini so'o-rí ichi ándíví, n̄i ka'an tuku jín-rí: Kuá'an, te ki'in-ró tutú núña in̄i nda'a ndajá'a-yá ja kándij nuu mar jín núu ñú'un, áchí. ⁹ Te n̄i ja'an-rí nuu ndajá'a-yá-ún, te n̄i ka'an-rí jín-yá ja ná kuá'a-ya tutú-ún nuu-rí. Te n̄i ka'an-ya jín-rí: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chji-ró sá'a, ko yu'u-ro, ch̄i kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te n̄i ki'in-rí tutu in̄i nda'a ndajá'a-yá. Te n̄i yee-rí. Te n̄i kuvixi in̄i yu'u-rí nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-rí, te n̄i ku'ua chji-rí n̄i sá'a. ¹¹ Te n̄i ka'an-ya jín-rí: Jínu ñú'ún já ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúu, jín núu kuá'a ñáyivi, jín núu kuá'a yú'u, jín núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

¹ Te n̄i ni'in-rí in̄i nuñí nátu'un káa in̄i vara. Te n̄i kachj jín-rí: Ndukuiñi, te chikuá'a-ro vé'e ij Dios, jín altar, jín táká ja káchiñú'ún-i-ya yúan. ² Ko skéndo-ro ndú'a yata vé'e ij, ma chikuá'a-ro. Ch̄i a n̄i ja'a-ya núu ñáyivi s̄in nació, te uu xiko uu yoo kuañú-i siki ñúu ij. ³ Te kuá'a-rí tu'un nuu ndí'uu testigo-rí ja káni-de tu'un ja mil uu ciento un̄i xiko kivi, te ku'un-de sa'ma costal. ⁴ Chaá yá'a kákuu uu yunu olivo jín uu candelero ja ká'jin nuu Dios, I'a xín ñuyívi. ⁵ Te nú ndé in̄i kuni sá'a ndiva'a jín-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa ij já kájito u'u tá'an jín-de. Te nú ndé in̄i kuni sá'a ndiva'a jín-de, te níni kúu súan. ⁶ Chaá yá'a kuu kasu-de andíví náva'a ma kúun-ga sau ní kivi káni-de tu'un. Te suni kándiso tíñu-de ja táká nducha nduu niñi sá'a-de. Te kuu stívi-de ñuyívi jín táká kue'e, nasaa jínu kákuu in̄i máá-de. ⁷ Te onde nú n̄i jinu n̄i jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kití kánde in̄i tunchi-ún. Te ndonda-ti siki-dé. Te kuatá'an-ti jín-de. Te kundéé-ti jín-de te ka'ni-ti-de. ⁸ Te ndiyi-ún kundaa-i in̄i nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnani yátá-yó ñuu Sodoma jín ñuu Egipto, te ñuu-ún, n̄i j'i' Jito'o-yo jiká cruz. ⁹ Te ñáyivi táká tata, taká ñuu, taká yu'u, taká nació, nde'é ndí-i ja káva ndiyi-ún un̄i kivi yósava. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. ¹⁰ Te ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, kusij iní-i kunj-i-de. Te sá'a-i in̄i viko. Te kuá'a-i regalo nuu tá'an-i. Ch̄i uu chaá n̄i kajani tu'un Dios xaán ní xndó'o-de ñáyivi káxiukú iní ñuyívi. ¹¹ Te onde nuu ní jinu un̄i kivi yósava, te Dios, n̄i nachu'un táchí-yá-de, te n̄i nachaku tuku-de. Te n̄i kandukoo-de. Te n̄i kayu'ú xaán ñáyivi ní kajini nuu-dé. ¹² Yúan-na te ichi ándíví ní kajini so'o-de in̄i tu'un jaa ja ní ka'an jín-de: Kaa kikoyo-ró ichi yá'a, áchí. Te ñáyivi, ja kájito u'u-i-de, n̄i kajini-i ja ní kakoyo-de kája'an-de andíví jín má'ñú vikó. ¹³ Te máá hora-ún n̄i taan xaán. Te sava ñuu-ún n̄i jungoyo. Te jín ñútáan n̄i kajij usiá mil ñáyivi. Te sava-ga-i n̄i kayu'ú-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios andíví. ¹⁴ Te tundó'o uu, a n̄i ja'a kua'an. Te a yani kii tundó'o un̄i.

Corneta sandi'í-na

¹⁵ Te ndajá'a usiá, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te n̄i io tu'un jaa in̄i andíví ní kaka'an: Taká ñuu in̄i ñuyívi, a n̄i nduu ñuu máá Tatá-yo Dios jín Cristo-ya, te tá'ú-yá tíñu ní káni ní kuá'a, áchí. ¹⁶ Te ndí'okó kuun cháa ná'nu ja káxiukú mesa-de nuu Dios, n̄i kajukuiñi jítí-de. Te n̄i káchiñú'ún-de Dios: ¹⁷ Táta Dios,

I'a t̄in taká poder. A ío-ní vina, te n̄i jo-ní sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'a-ní tá'ú-ní tiñu nuu-i jíin fuerza n̄i'in máa-ní. ¹⁸ N̄i kandonda vaq taká ñayivi, kákiti in̄i-i. Ko n̄i kiti in̄i máa-ní, te n̄i jaq kivi já kúndaq tiñu taká ndiyi, jíin já kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaq n̄i kajani tu'un-ní, jíin núu ñayivi ndóo, jíin núu ñayivi kájanat̄u nuu-ní, kúu nuu ñayivi lúli te kúu nuu ñayivi ñá'nu, te xnáa-ní ñayivi kástivi ñúyivi, áchi-de. ¹⁹ Yúan-na te n̄i nuña ve'e ij Dios onde andívi. Te n̄i jin̄i-r̄i jan̄u já ñú'un tutu contrato in̄i, te ndeyú, te ká'an taja, te táan, te xaan kúun ñíñi.

12

Tu'un ña'an jíin kóo

¹ Te ichi andívi ní kenda in̄i tun̄i ñá'nu. In̄i ñasí'i ñú'un-ña ndikandii nátu'un sa'ma, te yúxndíi ja'a-ña siki yóo, te xin̄i-ña ñú'un in̄i corona ja uxí uu tiñuú xíní. ² Te ñú'un se'e-ña. Te n̄i nde'e kó'ó-ña já já'ncha káku se'e-ña, jatú-ña já skáku-ña-í. ³ Te n̄i kenda inga tun̄i ichi andívi. Te n̄i jin̄i-r̄i in̄i koo kuá'a ká'nu. Te ío usia xin̄i-tí jíin uxí ndiki-tí. Te ndí'usía xin̄i-tí ñú'un corona. ⁴ Te jíin sú'ma-tí n̄i stáa-tí in̄i tercera parte tiñuú xíní ní kajungoyo in̄i ñuyivi. Te koo ká'nu-ún, n̄i jukuiñi-tí núu ñá'an skáku se'e-ún, náv'a kókó-tí se'e-ña nú ná káku-i. ⁵ Te n̄i skáku-ña in̄i se'e yíi ja tá'ú-i tiñu nuu ndivii nación jíin bastón kaq. Te se'e yíi-ña-ún n̄i ndaa-i kua'an-i nuu kánchaq Dios mesa-ya ní sá'a-ya. ⁶ Te n̄i jinu ñasí'i-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío in̄i lugar n̄i sátu'a Dios. Yúan kunchaq-ña in̄i mil uu ciento un̄i xiko kivi, kundito-ya-ña. ⁷ Te n̄i jo guerra in̄i andívi. Miguel jíin ndájá'a-ya, n̄i kajatá'an-i siki kóo, te koo-ún jíin ndájá'a máa-tí n̄i kajatá'an-tí jíin-ya. ⁸ Te tú ní kákundéé-tí, ni tuká ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí in̄i andívi. ⁹ Te n̄i kiñi'in-ya kóo ká'nu-ún kua'an-tí. Koo onde aná'an kúu-tí, ja nání-tí kui'na jíin Satanás, ja xndá'ú-tí ndivii ñayivi. N̄i súnghava-ya-tí kua'an-tí siki ñúyivi, te suni n̄i súnghoyo-ya taká ndajá'a-tí jíin-tí. ¹⁰ Te n̄i jini so'o-r̄i in̄i tu'un jaa in̄i andívi ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jíin poder tá'ú-ya tiñu in̄i ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndiso tíñu-ya. Chi a n̄i kini'in-ya máa já sátu'ún siki taká ñani-yo kuá'an, ja ndúu ñúu-ni jikán kuachi siki-dé nuu Dios máa-yo. ¹¹ Te jíin niñi Lélú-ún n̄i kákundéé-de jíin-tí, jíin tú'un n̄i kajani ndaa-de, chi tú ní kúnda'ú in̄i-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná koo si in̄i-ro, róo andívi jíin taká ja káxiukú jíin. Ko naka ndá'ú kuu róo ja káxiukú in̄i ñuyivi jíin mar. Chi n̄i kuun kui'na kujaa nuu-ro, te kiti xaan in̄i, chi jin̄i ja yakú-ni kivi kúkuu. ¹³ Te nuu ní jin̄i koo-ún ja ní súnghava-ya-tí siki ñúyivi, te n̄i chindik̄in-tí ñá'an ní skáku se'e yíi-ún. ¹⁴ Te n̄i ní'in-ña uu ndijin ná'nu yachókó, náv'a ndéché-ña káku-ña núu koo-ún, te ki'in-ña onde nuu ñú'un té'é, nuu kúnchaq-ña in̄i tiempo, jíin yakú-ga tiempo yósava. ¹⁵ Te in̄i yu'u koo-ún ní jichá nducha nátu'un yucha, kua'an yatá ñá'an-ún, náv'a tene-ña sá'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, n̄i chindéé ní chituu ñá'an-ún. Chi ñu'un-ún n̄i ndika yu'u, te n̄i j'i-ni yucha ja ní kana in̄i yu'u koo-ún. ¹⁷ Yúan-na te n̄i kiti xaan in̄i koo-ún siki ñá'an-ún. Te n̄i kee-tí kuákuatá'an-tí jíin sáva-ga se'e-ña já káskikuu-i tiñu tá'ú Dios, jíin já kájaní ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kiti xáan

1 Te nĭ kandij-rĭ nuu ñití yú'u mar. Te nĭ jinĭ-rĭ ja chí mar nĭ kenda ĩn kiti já ío usiá xinĭ-tĭ jĭn uxĭ ndiki-tĭ. Te ndiki-tĭ ñú'un uxĭ corona. Te xinĭ-tĭ yóso ĩn sí'ví tú'un ñáá. 2 Te kiti ní jinĭ-rĭ-ún káa-tĭ nátu'un ĩn kuiñ, te ja'a-tĭ nátu'un ja'a yí'í, te yu'u-tĭ nátu'un yu'u ndíka'a. Te nuu-tĭ, nĭ ja'a koq ká'nu-ún poder máá, jĭn mesa máá, jĭn tíñu ñá'nu ndíso. 3 Te nĭ jinĭ-rĭ ja ní tuji ĩn xinĭ-tĭ nátu'un a yani kuu-tĭ jĭn. Ko nuu ní tuji xáan-ún nĭ nduva'a. Te nĭ kánaa iní ndivii ñáyivi ní kajinĭ-i, te nĭ kaindikĭn-i yata kĭti-ún. 4 Te nĭ kachiñú'ún-i koq ká'nu-ún, chi nĭ ja'a-tĭ poder-tĭ núu kĭti-ún. Te suni nĭ kachiñú'ún-i kĭti-ún te nĭ kaka'an-i: Ndéja kété'an jĭn kĭti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jĭn-tĭ, áchĭ-i. 5 Te nĭ ni'ĭn-tĭ tu'un ja ká'an-tĭ tú'un téyí jĭn tú'un ndiva'a. Te nĭ ni'ĭn tíñu-tĭ já tá'u tíñu-tĭ úu xiko uu yoo. 6 Te nĭ ndika-tĭ yú'u-tĭ. Te nĭ ka'an ndiva'a-tĭ sikí Dios. Te nĭ kajĭ-tĭ sí'ví-yá, jĭn vé'e-ya, jĭn ja káxiukú iní andívĭ. 7 Te suni nĭ ni'ĭn-tĭ tu'un ja kuatá'an-tĭ jĭn ñáyivi ndóo, te kundéé-tĭ. Te suni nĭ ni'ĭn tíñu-tĭ já ndóna-tĭ sikí táká tata, jĭn táká ñuu, jĭn táká yu'u, jĭn táká nacióon. 8 Te taká ñáyivi káxiukú iní ñuyĭvi, chiñú'ún-i-tĭ, yuán kúu ñáyivi já tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú máá Lélú, I'a nĭ jĭ'í. Te onde té jukuiñĭ-ga ñuyĭvi káyoso-í. 9 Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. 10 Nú ndé chaa kasu-de tá'an-de, suni nandasu máá-de. Te nú ndé chaa ka'ni ndíyi jĭn yuchí, suni jĭn yuchí kuu máá-de. Jĭn tú'un yá'a ñini ná kuiñĭ ni'ĭn ñáyivi ndóo, te ná kándĭja va'a-i. 11 Yúan-na te nĭ jinĭ-rĭ nuu ingá kiti já ní kana-tĭ chí ñu'un. Te ío uu ndiki-tĭ nátu'un ndiki lélú, te ká'an-tĭ nátu'un ĩn koq ká'nu. 12 Te nuu kĭti ĩn, suni ĩn núu-ni nĭ ndĭso tíñu-tĭ. Te sá'a-tĭ já táká ñáyivi káxiukú iní ñuyĭvi, ná chiñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tuji xáan-tĭ-ún. 13 Suni sá'a-tĭ tiní tunĭ ñá'nu. Te nĭ kajinĭ ñáyivi já ní skúun-tĭ ñú'un ichi ándívĭ ní chaa nuu ñú'un. 14 Te xndá'ú-tĭ táká ñáyivi káxiukú iní ñuyĭvi, jĭn tunĭ ja sá'a-tĭ núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-tĭ tíñu nuu táká ñáyivi káxiukú iní ñuyĭvi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jĭn yuchí te nĭ nachaku. 15 Te suni nĭ ja'a-ya tú'un ja chú'un-tĭ tachí iní ndoso kiti, nává'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-tĭ taká ñáyivi já tú kákuñĭ-i chiñú'ún ndoso kiti. 16 Te taká ñáyivi, ja lúli jĭn já ñá'nu, ja kúka jĭn já ndá'ú, mozo jĭn já kájika ndicha-na, ná kóso ĩn-ni tunĭ ndavá'a-í xĭ cháan-í, sá'a-tĭ. 17 Te ni ĩn ñáyivi, ma kúu kuaan-i, ni ma kúu xĭkó-i nú tú ncháa tunĭ-ún-i, ja kúu sí'ví kĭti-ún xĭ número sí'ví-tĭ. 18 Yá'a ío tu'un ndíchĭ. Ja júku'un inĭ, ná ká'u-i número kĭti-ún, chí número ĩn chaa kúu. Te número kĭti-ún kúu iñu ciento uu xiko iñu.

14

Máá Lélú Dios jĭn ñáyivi ní nakuaan-ya

1 Te nĭ nde'é-rĭ, te nĭ jinĭ-rĭ kándĭj máá Lélú xinĭ yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñáyivi ká'jĭn jĭn-yá. Te chaan-í ncháá sí'ví Táa-ya. 2 Te ichi ándívĭ ní jini so'o-rĭ nĭ ka'an ĩn tu'un nátu'un ní'ĭn nducha kuá'a, xĭ nátu'un ká'an taja ní'in. Te nĭ jini so'o-rĭ ndusu yaá nánĭ arpa ja káchaa chaa. 3 Te kájita-de ĩn yaá jáá núu mesa tá'ú-yá tíñu, jĭn núu ndíkúun kĭti, jĭn núu cháa ñá'nu. Te tú ni ĩn-i kuu kutu'a-i yaá-ún, chí máni máá ciento uu xiko kuun mil

chaa n̄i nakuaan-ya in̄i ñuyivi. ⁴ Chaa ya'a kákuu ja tú ní kásáchá'án-de máa-de jín ñásií. Chi chaa jáa chaa kútu kákuu-de. Chaa ya'a káindik̄in-de yata máa Lélú, nú ndéni n̄i kuu in̄i-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i n̄i nakuaan-ya cháa ya'a jiná'an-de, nátu'un se'e núú kákuu-de nuu Dios jín núú máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kéndá tu'un tú'ún, chi chaa tú káchá'án kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o k̄iv̄i k̄i juicio

⁶ Te n̄i jin̄i-r̄i inga ndajá'a já ndéché-yá sava ma'ñú ándiv̄i. Te ndiso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu táká ñayivi káxiukú in̄i ñuyivi, nuu táká nación, jín núú táká tata, jín núú táká yu'u, jín núú táká ñayivi. ⁷ Te n̄i ka'an jaa-ya: Kuandatú nuu Dios, te nakana jaa-ró-yá. Chi hora ja sánda-a-ya, a n̄i kuyani chaa. Te ná chíñú'ún-ró I'a n̄i sá'a ándiv̄i, jín ñuyivi, jín mar, jín táká sóko ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te n̄i chaa inga ndajá'a, te n̄i ka'an-ya: N̄i naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chi nátu'un n̄i ja'a vino ja tiní xaan in̄i n̄i kaj̄i'i táká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, n̄i ndik̄in-ya úu-ga. Te n̄i ka'an jaa-ya: Nú ndé ñayivi chíñú'ún k̄iti-ún jín ndosó-t̄i, x̄i kúnchaa tun̄i-t̄i cháan-í, x̄i in̄i nda'a-í, ¹⁰ te jín ñin tu'un yátá kúu ja ñayivi-ún ko'o-i vino ja kit̄i in̄i Dios, ja ní jati-ya in̄i ko'o kit̄i in̄i-ya. Te kayu-i jín ñú'un, jín azufre, kun̄i jín núú táká ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja ká kayu-i-ún, kana ní káni ní kúia. Te ñayivi ká chíñú'ún k̄iti-ún jín ndosó-t̄i, jín ñayivi kí'in tun̄i sí'v̄i-t̄i-ún, ma ndétatú kuti-í ndúú ñúú. ¹² Jín tú'un yá'a níni ná kuñi n̄i'in ñayivi ndóo, ja ká jandatú-i t̄iñu n̄i tá'ú Dios, te ká kand̄ija-i nuu Jesús. ¹³ Te n̄i jini so'o-r̄i ñin tu'un ja ní ka'an jín-r̄i ichi ándiv̄i. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu táká nd̄iyi ja kúu in̄i nda'a máa Tatá Dios onde vina te ní-gá kua'an-yo. Jandáa, chi ndetatú-i ja ní kasátiñu-i. Te t̄iñu-i-ún kí'in-ni jín-i, áchí Esp̄iritu. ¹⁴ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jin̄i-r̄i ñin vikó kujiin. Te nuu vikó-ún kánchaa ñin I'a ja á kuni koo máa Sé'e chaa. Te ñú'un ñin corona oro xini-yá. Te t̄iñ-ya ñin jósó. ¹⁵ Te n̄i kenda inga ndajá'a-yá in̄i ve'e ij̄, te kána jaa-ya xini I'a kánchaa nuu vikó: Kachi'i-ní jósó-ní, te ka'nu-ní. A n̄i jaa hora ka'nu-ní, chi ja káa nuu ñú'un, a n̄i kuaan, áchí-ya. ¹⁶ Te I'a kánchaa nuu vikó, n̄i kachi'i-ni-ya jósó-ya in̄i ñuyivi. Te n̄i ndi'i ja káa nuu ñú'un n̄i ta'nu. ¹⁷ Te n̄i kenda tuku inga ndajá'a-yá in̄i ve'e ij̄ ja kánchaa in̄i ándiv̄i. Te suni kándá'a-yá ñin jósó xaan. ¹⁸ Te n̄i kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndiso t̄iñu-ya siki ñú'un. Te n̄i kana jaa-ya xini ndajá'a t̄iñ jósó xaan: Kachi'i jósó xaan-ro, te nastútú-ró t̄ikukú uva káa nuu ñú'un, chi a n̄i kaj̄ichi, áchí-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, n̄i kachi'i-ya jósó xaan-ún in̄i ñuyivi. Te n̄i nastútú-yá t̄ikukú káa nuu ñú'un. Te n̄i chúkú-yá t̄ikukú-ún nuu taxin uva. Yúan kúu ñin tu'un yátá ndasa kit̄i in̄i Dios. ²⁰ Te n̄i taxin uva-ún ichi yátá ñúú. Te in̄i nuu taxin-ún n̄i jika ñin yucha níñi ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te n̄i jika nátu'un un̄i ciento kilómetro.

15

Usiq̄ kue'e sand̄i'í-na

¹ Yuan-na te n̄i naa in̄i-r̄i n̄i nde'é-rí inga tun̄i ñá'nu ichi ándiv̄i, kúu usiq̄ ndajá'a-yá kándiso usiq̄ kue'e sand̄i'í-na. Chi nú n̄i jinu kue'e yá'a, te ma kit̄i-ga in̄i Dios. ² Te suni n̄i jin̄i-r̄i ñin nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saká nuu jín ñú'un. Te ñayivi ní ká kundéé jín k̄iti-ún, jín ndosó-t̄i, jín tun̄i-t̄i, jín número

sí'ví-tí, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te kát'jin-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yáa máa Lélú. Tiñu ñá'nu jín tiñu luu sá'a-ní, Táta Dios. Máa-ní tñn taká poder. Ichi ndáa ichi ndóó kákuu ichi-ní. Te máa-ní kúu rey taká ñayivi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní núsáa Táta. Chí máa ñn ní kúu I'a ij. Taká naciún, chaá-i te chiñú'ún-i ní, chí nī ndenda ndijin modo sándaq-ní. Achí-i. ⁵ Yúan-na te nī nde'é-rí. Te ichi ándíví ní jinj-ri ja núña cuarto ij xáan íchi iní ve'e ij, máa nú kenda tu'un ndaa. ⁶ Te inj ve'e ij yúan, nī kenda usiá ndajá'a kándiso-ya usiá kue'e xaan, te káñu'un-ya sá'ma kuíjin kiyí, jín sánchij oro káinu'nī jiká-yá. ⁷ Te ñn ja kúun kiti nī ja'a-ti usiá ko'oro nuu ndí'usiá ndajá'a. Te ko'oro-ún ñu'un chítu nátu'un jín tú'un kití inj Dios, I'a chakú ñí káni ñí kuíá. ⁸ Te nī ndii ncháa Dios jín fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, nī chítu ndí iní ve'e ij. Te tú ní kúu kivi ní ñn ñayivi iní ve'e ij-ún, chí onde ná ndí'usiá kue'e ja kándiso ndí'usiá ndajá'a-yá.

16

Usiá ko'oro ñu'un tu'un kití inj Dios

¹ Te inj ve'e ij-ún nī kenda ñn tu'un jaa, nī jini so'o-ri nī ka'an jín ndí'usiá ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usiá ko'oro ja káñu'un tu'un kití inj Dios ná júngoyo sikí ñuyivi, áchí. ² Te kua'an ndajá'a ñn, te nī koyo-ya kó'oro-yá sikí ñuyivi. Te ñayivi já ncháa tuni kiti xáan-ún nuu, jín já káchiñú'ún ndosó-ti, nī kata'an-i ñn kue'e inj xaan. ³ Te ndajá'a úu, nī koyo-ya kó'oro-yá nuu mar. Te nī nduu-cha nátu'un ññi ndíyi. Te taká kiti káy'i chí mar, nī kajj'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, nī koyo-ya kó'oro-yá sikí yúcha, jín sikí taká sóko ndúcha, te nī nduu-ni ññi. ⁵ Te nī jini so'o-ri nī ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Táta, I'a ij kúu-ní, I'a ío vina, I'a nī jo sáa. Te I'a ndaa kúu-ní, chí nī sándaq ndaa-ní taká tiñu yá'a, ⁶ chí ñayivi yá'a, nī kajacha-i ññi cháa ndoo, jín ññi cháa kájani tu'un-ní, te vina já'a-ní ññi ná kó'oro-i. Te súan ná náko'oro-i. Achí-ya. ⁷ Te nī jini so'o-ri nī ka'an inga tu'un onde altar: Jandáa, Táta Dios, máa-ní tñn taká fuerza, máa-ní sándaq ndaa-ní, sándaq ndija-ní taká tiñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, nī koyo-ya kó'oro-yá sikí ndikandii. Te nī ññi tiñu ndikandii-ún ja jín ñu'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan nī kakayu-i ja ní'ní xáan, ko tú ní kánakani inj-i, ní tú ní kánakana jaa-i Dios, chí sasua nī kaka'an ndiva'a-i sikí-yá ja ní ja'a-ya kue'e yá'a sikí-i. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, nī koyo-ya kó'oro-yá nuu mesa nuu tá'u tiñu kiti xáan-ún, te nuu tá'u-tí tiñu nī kuña. Te taká ñayivi, nī kanakaji yí'i-i yáa-i ja kájatú-i. ¹¹ Te nī kaka'an ndiva'a-i sikí Dios andíví, já kájatú-i jín já kata'an-i kue'e, ko ña tú ní kánakani inj-i tiñu nī kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, nī koyo-ya kó'oro-yá sikí yúcha ká'nu Eufrates. Te nī ichi yúcha-ún, náva'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te nī jinj-ri ja iní yu'u kóo ká'nu, jín yú'u kiti xáan, jín yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, nī kenda unj tachí káni nátu'un sa'va. ¹⁴ Chí tachí káni kákuu, te kásá'a tuni. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja kóo guerra kivi ká'nu máa Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁵ Kuni so'oro chí ncháa-ri nátu'un ñakuí'ná. Xáan ndatu koo ñayivi ndíto, jín já ndíto-i sa'ma-í, náva'a tú kaka víchí lí-i, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, áchí-ya. ¹⁶ Te nī kasá'a tachí káni ja ní kakutútú-de ñn ndu'a ja núu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, nī koyo-ya kó'oro-yá ichi núu tachí. Te inj ve'e ij

ándíví jíin núu mesa tá'ú-yá tiñu n̄i kenda ñn tu'un n̄i ka'an jaa: A n̄i kuu, áchí. ¹⁸ Yúan-na te n̄i ndeyu. Te n̄i n̄i'in. Te n̄i ka'an taja. Te n̄i taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kiví ní tuu nuu cháa in̄i ñuyívi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún n̄i ndata sáva un̄i pedazo. Te n̄i ndua taká ñuu in̄i taká nación. Te n̄i nuku'un in̄i Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kiti xaan iní-ya ná kó'o ndí'i-i. ²⁰ Te taká isla n̄i kajinu kája'an. Te taká yuku, tuká ndijin ín. ²¹ Te ichi ándíví ní jungoyo ñíñí ná'nu natu'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayívi, n̄i kaka'an ndiva'a-i sikí Dios ja sikí tundó'o ñíñí-ún, ch̄i ñn tundó'o xaan ní kuu.

17

Kiví xnáa-yá ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te n̄i chaq ñn ja usiá ndaja'a-yá ja ní kandá'a usiá ko'o. Te n̄i ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kundaq tiñu sikí ñá'an kuáxán ja kánchaa-ña núu ndúcha kuá'a, ² ch̄i taká rey ñuyívi n̄i kasáténé-de jíin ñá'an-ún. Te taká ja káxiukú iní ñuyívi n̄i kanajini jíin tú'un kuáxán máá-ña, áchí-ya. ³ Te jíin Espíritu n̄i jaka-ya rúu n̄i ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i jin̄i-ri ñn ña'an yóso-ña ñn kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-t̄i kuá'a sí'ví tú'un ndiva'a. Te ío usiá xin̄i-t̄i te ux̄i ndiki-t̄i. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jíin sá'ma kuá'a t̄indí'í. Te suni ñú'un-ña oro, jíin yúu lúu, jíin perla. Te t̄iin-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jíin tú'un ñáá, jíin tú'un chá'an ja tin̄i in̄i-ña. ⁵ Te chaq-ña ncháá ñn sí'ví, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, náa ja kasáténé jíin ja kás'a tiñu ñáá in̄i ñuyívi yá'a, áchí. ⁶ Te n̄i jin̄i-ri ña'an-ún ja nájin̄i-ña jíin ñíñí ñayívi ndóo jíin ñíñí ñayívi ní kají'j̄ ja sikí tú'un Jesús. Te n̄i naa xáan iní-ri n̄i nde'é-rí nuu-ña. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an ndaja'a-yá-ún: Naja náa iní-ro. Máá-rí kach̄i-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jíin kiti yóso-ña, kiti ja ío usiá xin̄i-t̄i te ux̄i ndiki-t̄i. ⁸ Te kiti ní jin̄i-ro, n̄i jo-t̄i núu. Ko tú ío-t̄i vína. Te nana-t̄i k̄i-t̄i iní t̄unchi kúnú. Te k̄i'in-t̄i núu tá'ny ndatu-t̄i. Te taká ñayívi káxiukú iní ñuyívi, ja tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú onde kiví ní jukuiñ̄i ñuyívi, naa iní-i nde'é-i nuu kiti ja ní jo-t̄i núu, te tú ío-t̄i vína, te koo-t̄i. ⁹ Te nú túu ndíchí ñn chaq, ma kúu juku'un in̄i-de tu'un yá'a. Usiá xin̄i-t̄i kákuu usiá yuku, te sikí yúku-ún kánchaa ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usiá rey. Te u'un-de a n̄i kanaa-dé. ñn-de ío. Te té chaq-ga inga-de. Te nú n̄i chaq-de, jinu ñú'un ja yakú-ni kiví kunchaa-de. ¹¹ Te kiti ja ní jo núu te tú ío-t̄i vína, máá-tí kúu rey un̄a. Te ñn tá'an ja ndí'usiá-de kúu-t̄i. Te k̄i'in-t̄i núu tá'ny ndatu-t̄i. ¹² Te ndí'uxi ndiki ní jin̄i-ro, kákuu ux̄i rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máá-de jíin kiti-ún, tá'ú-de tiñu ñn hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñn núu-ni tu'un kájani in̄i-de. Te nakuq'a-de poder jíin tiñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jíin máá Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-yá jíin-de jíná'an-de, ch̄i Jito'o nuu taká jito'o kúu-ya, te Rey nuu taká rey kúu-ya. Te ñayívi ká'jin jíin-yá kákuu ja a n̄i kana-ya xin̄i-í, te a n̄i kaji-ya-í, te ñayívi kákandija va'a kákuu-i, áchí-ya jíin-rí. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ga-ya: N̄i jin̄i-ro ja kánchaa ña'an kuáxán-ún sikí kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayívi tin̄i ñuu, tin̄i nación, tin̄i yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxi ndiki kiti ní jin̄i-ro-ún, máá-de jíin kiti, ch̄i koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichí líi-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jíin ñú'un. ¹⁷ Ch̄i Dios, súan n̄i ská'an-ya-dé ja ñn núu-ni kájani in̄i-de, te nakuq'a-de tiñu kándiso máá-de nuu kiti-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu in̄i máá-yá onde kiví

skikuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jiní-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tíñu nuu taká rey ñuyivi.

18

¹ Yuán-na te nì jiní-ri nì kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándívi, ndiso téyí-yá poder. Te nì ndii ncháa nuu ñú'un jíin ndúa-yá. ² Te nì ka'an jaa-ya: Nì naa ndíja Babilonia ñuu ká'nu. Te nì nduu ve'e kui'na. Yúan káxiukú taká tachi kini. Suni yúan káxiukú ndívii tísaa chá'an já kájito u'u-yo-tí. ³ Chi taká ñayivi, nátu'un vino nì kajji'i-i ko'o já tiní xaan iní ñuu-ún. Te taká rey ñuyivi, nì kasáténé-de jíin-ña. Te cháa kájaan káxiikó iní ñuyivi, nì sákúká-ña-dé jíin taká ndatíñu luu kaní iní máa-ña, áchí-ya. ⁴ Te nì jini so'o-ri inga tu'un ichi ándívi, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jíin'an-ró, chí ñayivi máa-rí kákuu-ró, te ma kivi nduu-ro jíin kuáchi-ña, náv'a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chi kuáchi-ña a nì jaa xiko onde ándívi, te nì nuku'un iní Dios ja sá'a-ña tíñu ñáa. ⁶ Chá'u nuu-ña, nátu'un nì ja'a-ña núu sáva-ga-i. Te kaa-ga kua'a-ró núu-ña nú ndasa káa tíñu nì sá'a máa-ña. Te iní ko'o já ní ja'a-ña ní kajji'i-i, suni iní-ún ná káa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Nátu'un nì sátéyí-ña máa-ña, te nì sá'a-ña tiní kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já ndé'e-ña. Chì áchí-ña jíin máa-ña: Máa-rí kúu ña'an tá'ú tíñu, nasu ñá'an viuda kúu-ri, te ma ndé'e kuti-rí, áchí-ña. ⁸ Ja yúan nú ñn kivi te kii tundó'o sikí-ña. Kuu ndiyi, nde'e kó'o-ña, kii tama, te nduxia-ña jíin ñú'un. Chì nì in téyí káa máa Tatá Dios, I'a sándaq tíñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyivi já ní kajika téné-de jíin-ña te nì kajchaku kúká-de jíin-ña, nde'e-de te kana jíkó'o-de ja'a-ña kivi kuni-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-na-de ja yú'u-de sikí já kayú-ña. Te ka'an-de: Xáan ndá'ú nì kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núu. Ko nuu ñn hora te nì cháa juicio sikí-ro. ¹¹ Te taká cháa kájaan káxiikó iní ñuyivi, nde'e-de te kana jíkó'o-de ja'a-ña. Chì tuká ni ñn ja kuáan tíñu xikó-de. ¹² Ndatíñu kúya'u kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jíin sá'ma kuá'a tindi'i, sa'ma tindu'a jíin sá'ma kuá'a, taká yunu vixí, ndatíñu marfil jíin ndatíñu yunu lúu, cobre jíin káa jíin yúu ndáva. ¹³ Canela, jíin jí'o, susiá já'an xiko asun jíin susiá uq jíin susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xndiki, ri, caballo, jíin carreta, jíin mozo sátiñu sáni, jíin ñayivi. ¹⁴ Ndatíñu ja ní ndio iní-ro, a nì kuxio kua'an, te taká ndatíñu fino máa-ró jíin ndatíñu luu-ró, a nì naa, te ma nani'in kúti-gá-ro, áchí. ¹⁵ Te taká cháa kájaan káxiikó ndatíñu yá'a, ja ní kakuu kúká-de sikí-ña, kuiñi jíká-na-de nuu-ña ja káyú'u-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jíkó'o-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáan ndá'ú nì kuu ñuu ká'nu yá'a. Nì ñu'un-ña sá'ma fino jíin já kua'a, jíin já ndí'i. Te nì ñu'un-ña oro jíin yúu lúu, jíin perla. ¹⁷ Ko nuu ñn hora te nì naa ñ taká ndatíñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká cháa xín barco, jíin taká cháa jika jíin barco, jíin cháa jika nuu mar, jíin taká ja kásatiñu nuu mar, nì ka'jin jíká-na-de. ¹⁸ Te nì kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te nì kákana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja két'an jíin ñuu ká'nu yá'a, áchí-de. ¹⁹ Te nì kachu'un-de tikacha ñu'un xiní-dé. Te nì kande'e-de nì kákana jíkó'o-de: Xáan ndá'ú nì kuu ñuu ká'nu yá'a. Chì taká cháa nì kañava'a barco, nì kakuu kúká-de jíin taká ndatíñu ya'u náv'a-a-ña. Te nuu ñn hora te nì tuchá i. ²⁰ Ná ndúvatú iní-ro já ní ta'an-ña, róo ándívi, jíin taká róo ñayivi ndóo, cháa apóstol, jíin cháa kájani tu'un Dios. Chì Dios nì nani'in tá'an-ya jíin-ña já sikí róo. Achí-de. ²¹ Yuán-na te ñn ndajá'a

ní'in, nì tìin-ya ìn yuu nátu'un ìn yosó ká'nu. Te nì skána-ya núu mar. Te nì ka'an-ya: Súan nì'in tuncháa Babilonia ñuu ká'nu, te mā núkuiñi kuti-gá. ²² Te mā kúni so'o-ga-ro ndusú yaa cháa káchaa, ni cháa jita, ni cháa kátivi xkuili jíin corneta. Te mā ní'in-gá-ro ní ìn cháa sá'a taká ndatiñu, ni ja ní'in molino mā kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te mā ndíi ncháa-ga nuu-ro jíin ndúa linterna. Te mā kúni so'o-ga-ro ka'an yii jíin ñásíí. Chi cháa kájaan káxikó nuu-ro, cháa kákuñá'nu iní ñuyívi ní kakuu-de, te jíin tíñu ñavá'a nì xndá'ú-ro ndívi ñáyivi. ²⁴ Te nuu-ñá nì ndenda niñi cháa nì kajani tu'un Dios, jíin niñi ñáyivi ndóo, jíin niñi taká ñáyivi ní kaja'ni-i iní ñuyívi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios iní andívi

¹ Yuán-na te nì jini so'o-rí nì kuvaa ìn ñáyivi kuá'a íchi andívi, ja ní kaka'an-i: Xáan va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-ya. Ná ka'an jíin'ún-yó jíin-yá, chi ní nama-ya yóo jíin fuerza-ya. ² Chi sándaá va'a-ya jíin tú'un ndaa. Nì nakuxndíi-ya síkí ñá'an kuaxán-ún, ja ní stívi-ña ñuyívi jíin tú'un tìni iní-ña. Te nì nani'in tá'an-ya jíin-ña ja ní jacha-ña niñi mozo-ya, achí-i. ³ Te inga jíin nì kaka'an-i: Xáan va'a Dios, chi ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kúia, achí-i. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jíin ndíkúun kiti nì kajukuiñi jíti-de nuu ñú'un. Te nì kachiñú'ún-de Dios ja kánchaa-ya mesa tá'ú-ya tíñu. Te nì kaka'an-de: Amén, xáan va'a Dios, achí-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún nì ka'an ìn tu'un: Taká róo mozo Dios máá-yó, jíin róo ja káandatu nuu-yá, kuu lúli kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-ya, achí. ⁶ Te nì jini so'o-rí nátu'un káka'an ñáyivi kuá'a, nátu'un ní'in kua'a ndúcha, xí nátu'un ka'an taja: Xáan va'a Dios máá-yó, chi tá'ú-ya tíñu te tìin-ya taká poder. ⁷ Ná kúsií xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-ya. Chi a nì jaá kivi tánda'a máá Lélú. Te ñásíí-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te nì ní'in-ñá tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndóo ío te ndíi ncháa. Chi sa'ma fino-ún kakuu tíñu ndaa nì kasá'a ñáyivi ndóo, achí. ⁹ Te nì ka'an ndaja'a-yá-ún jíin-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu kakuu ñáyivi ní kana-ya xini-í ja ná kíngoyo-i nuu ío xini tánda'a máá Lélú, achí-ya. Te nì ka'an-ga-ya jíin-rí: Ya'á kúu tu'un ndaa nì ka'an Dios, achí-ya. ¹⁰ Te nì jukuiñi jíti-rí nuu ja'a-yá ja chíñú'ún-rí-ya núu. Te nì ka'an-ya jíin-rí: Mā sá'a-ró súan. Chi suni mozo-ya kuu-rí jíin-ró jíin ñani-ró ja kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'ún-ró máá Dios, achí-ya. Chi tu'un nì ka'an ndaa Jesús kuu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jíin I'a ká'an ndaa

¹¹ Te nì jini-rí ja núña andívi. Te nì kenda-ni ìn caballo kuíjin. Te I'a yóso-tí, nání-ya I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jíin tú'un ndaa sándaá ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa nátu'un yáa ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso ìn sí'ví ja ní ìn tú júku'un iní, chi máá-ni máá-ya jini. ¹³ Te yúsúkun-yá ìn tikachi niñi. Te nání-ya tu'un Dios. ¹⁴ Te ìn tiku-ní andívi, nì kándikìn-de-ya kája'an-de jíin-yá káyoso-dé caballo kuíjin. Te káñu'un-de sa'ma fino xa'an ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda ìn machete xa'an, nává'a jíin machete-ún stují-yá taká ñáyivi. Te tá'ú-ya tíñu nuu-í jíin bastón kaa. Te kuañu-ya síkí uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kiti iní Dios, I'a tìin taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachi-yá jíin núu sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu taká rey, te Jito'o nuu taká jito'o, achí.

17 Te ni jini-ri in ndaja'a ja kandiya nuu ndikandii, te ni kana jaa-ya jiin taka tisaa kandede sava andivi: Na'an te ndututu-ro nuu kuxini-ro sa'a Dios na'nu, 18 nava'a kee-ro kufu rey jiin capitán, jiin kufu cha'a ni'in, jiin kufu caballo jiin chaa kayoso-ti, jiin kufu takaga nayivi ja kájika ndicha-na jiin ja kakuu mozo, ja luli jiin ja na'nu, áchi-ya. 19 Te ni jini-ri nuu maá kiti xaan-un jiin nuu taka rey nyivi, ni kakututu-de jiin soldado-de ja kuata'an-de jiin I'a yoso caballo kujin jiin taka soldado-ya. 20 Te kiti xaan-un kua'an-ti preso jiin chaa ni jani tu'un tu'un ja ni sa'a kua'a-de tuni nuu-ti, te jiin tuni-un ni xnda'u-de nayivi ni káki'in tuni kiti-un jiin ja ni kachiñu'un ndoso-ti. Ndúu cha'a ya'a, ni kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna nu'un ja kayú jiin azufre. 21 Te sava-ga cha-a-un ni kajii-de jiin machete ja kenda yu'u I'a yoso caballo kujin. Te taká tisaa, ni kanda'a chii-ti ni kayee-ti kufu-de jina'an-de.

20

Tu'un sikí mil kuia jiin juicio sikí ku'na

1 Te ni jini-ri ja ichi ándivi ní kuun in ndaja'a tñin-ya ndakaa tunchi kúnú xaan, jiin in cadena ka'nu. 2 Te ni katñin-ya koo ka'nu, koo ana'an, kiti kuu kui'na Satanás. Te ni ju'ni-ya-ti ja na kunu'ni-ti mil kuia. 3 Te ni skivi-ya-ti kua'an-ti tunchi kúnú. Te ni jasu-ya-ti. Te ni sákutu-ya sikí-ti, jiin sello, nava'a tuká xnda'u-ga-ti taká nación. Chi onde ná jinu mil kuia, yúan-na te jinu nu'un ja ndaji núnda-ga-ti. 4 Te ni jini-ri tñi mesa. Te cha'a kaxiukú mesa-un kakuu ja sánda-tiñu. Te suni ni jini-ri añu nayivi ni kaxiti xini-i, sikí ja ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jiin tu'un Dios, ni tú ní kachiñu'un-i kiti-un ni ndoso-ti, ni tú ní kajatá'u-i tuni-ti kunchaa chaan-i, ni ini nda'a-i. Te ni kanachaku-i. Te ni katá'u-i tiñu jiin Cristo in mil kuia. 5 Nayivi ya'a kakuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-un, tú ní kanachaku-i onde ná jinu mil kuia. 6 Xaan ndatu koo nayivi ndoo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kuu-i vuelta uu, chi sava nduu-i sutu nuu Dios jiin nuu Cristo, te tá'u-i tiñu jiin-ya mil kuia. 7 Te onde ná jinu mil kuia-un, te ndaji Satanás nuu kánde preso. 8 Te kenda xnda'u nación ka'io ndikúun lado nyivi, nuu Gog jiin nuu Magog, nava'a stutu nayivi ja kuata'an-i. Te koo kua'a xaan-i natu'un ñiti yú'u mar. 9 Te ni chakoyo-i onde ní nyivi. Te ni kajiko nduu-i nuu kájin taká nayivi ndoo jiin nuu ja maní-i jiin. Ko Dios ni skúun-ya nu'un ichi ándivi. Te ni kanduxia-i. 10 Te kui'na ja ní xnda'u nayivi-un, ni skée-ya kua'an nuu laguna nu'un ja kayú jiin azufre. Te suni yúan kánde kiti xaan-un jiin chaa ni jani tu'un tu'un. Te yúan ndo'o-de ndúu nuu ní káni ní kuia.

Tu'un mesa ka'nu kujin ándivi

11 Te ni jini-ri in mesa ka'nu kujin, jiin I'a kanchaa mesa-un. Te nuu maá I'a-un ni kuxio nyivi jiin ándivi. Te tuká ní ni'in nuu kuxiukú. 12 Te ni jini-ri taká ndiyi, ja na'nu ja luli, kájin-i nuu Dios. Te ni juña-ya taká libro. Te suni ni juña-ya ingá tutu nani libro chakú. Te ni sánda-ya tiñu ndiyi-un jina'an-i, nú ndasa kaa tu'un yoso nuu tutu-un, ná in in tiñu ni kasá'a-i. 13 Te nducha mar, ni naku'a-a-cha ndiyi kájin chii-cha. Te kue'e jiin infierno, ni kanaku'a-a ndiyi ja katiñ. Te ni kakunda kuachi-i ná tiñu ni kasá'a in in-i. 14 Te ni skée-ya infierno jiin kué'e kaja'an nuu laguna nu'un. Ya'a kuu modo ku-i vuelta uu.

15 Te ñayivi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te ñi skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyivi jáá jín ándívi jáá

1 Yúan-na te ñi jini-ri ñin andívi jáá jín ñin ñuyivi jáá. Chì andívi xnáñúú jín ñuyivi xnáñúú ní nda'va. Te tuká mar ñi ío. 2 Te máa-ri Juan ñi jini-ri ñuyi ñi já kúu ñuyi Jerusalén jáá, ja ní kuun ichi ándívi ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñin ñasi'í ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jín yíi-ña. 3 Te ichi ándívi ní jini so'o-ri ñin tu'un ñi ka'an jaa: Vina te ncháá ve'e Dios jín ñayivi. Te kunchaa-ya jín-i. Te kuu-i ñayivi máa-yá. Te máa-yá, kuu-ya Dios máa-i te kunchaa-ya jín-i. 4 Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúkuí'a ini-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chí a ñi nda'va-ya tífu xnáñúú. Achí. 5 Te ñi ka'an I'a kanchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chí ruu nasájáá-ri taká ndatíñu, áchí-ya. Te ñi ka'an-ga-ya jín-ri: Chísó tú'un yá'a, chí taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchí-ya. 6 Te ñi ka'an-ya jín-ri: A ñi kuu. Máa-ri kúu nátu'un letra Alfa jín letra Omega, nuu kéjá'a jín núu ndí'i. Te ñayivi jichí nducha, kua'a-ri sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. 7 Te chaa kundéé, ni'in tá'u-dé taká ndatíñu, te kuu-ri Dios máa-de, te máa-de kuu-de se'e-ri. 8 Ko ñayivi já káyu'ú ja tú kákandíja, ja káchá'an, ja kája'ni ndíyi, ja kásá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'ún ndosó, jín taká ja káka'an tu'un tú'ún, ñayivi yá'a kuíñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jín azufre. Súan kuu-i vuelta uu. 9 Yúan-na te ñin ndajá'a ja usiá-ya ní katíin usiá ko'ó ja ñu'un ndí'usiá kue'e sandí'i-na, ñi chaa-ya núu-ri. Te ñi ka'an-ya jín-ri: Ña'an, te ná stá'an-ri ñin ña'an núu-ro ja kúu ñasi'í máá Lélú, áchí-ya. 10 Te jín máá Espiritu ñi jaka-ya rúu ñi ja'an-ri xiní ñin yuku súkún ká'nu. Te ñi stá'an-ya ñuú ñi Jerusalén nuu-ri ja kúun vai ichi ándívi ondé nuu Dios. 11 Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháá nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuíi ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. 12 Te ñáva'a ñin namá ñuú ká'nu súkún. Te suni ñáva'a uxí uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin uxí uu ndajá'a-yá. Te yuxé'é-ún káyooso sí'ví ndí'uxí uu tata se'e Israel. 13 Ichi núu kána ndikandii ío uní yuxé'é. Ichi norte ío uní yuxé'é. Ichi sur ío uní yuxé'é. Ichi núu kéé ndikandii ío uní yuxé'é. 14 Te namá ñuú-ún, ñáva'a uxí uu cimientu. Te sikí yúan yóso uxí uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máá Lélú Dios. 15 Te ndajá'a ká'an jín-ri-ún, tñn-ya ñin vara oro ja chikua'a-ya ñuú, jín taká yuxé'é, jín namá ñuú. 16 Te ñin ñuú ío kuun jikí kúu. Te ñin núu-ni ja káni jín já jichá. Te ñi chikua'a-ya ñuú jín vara-ún, te ñi jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jín já jichá, jín já súkún, ñin núu-ni kúu. 17 Te suni ñi chikua'a-ya namá ñuú-ún. Te ñi jinu ñin ciento uu xiko kuun yikí ku'a chaa, ja súni ku'a ndajá'a-yá kúu. 18 Te namá ñuú-ún kúu yuu kuíi ndí'í. Te ñuú kúu máá ñian oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. 19 Te cimientu ñuú-ún, ñi kukútu jín taká yuu lúu. Ja xnáñúú kúu yuu kuíi ndí'í. Ja úu kúu yuu ncháá kuíi. Ja uní kúu yuu ncháá pinto. Ja kúun kúu yuu kuíi. 20 Ja ú'un kúu yuu pinto. Ja íñú kúu yuu kua'a pinto. Ja usiá kúu yuu kuíi méku. Ja uná kúu yuu kuíi ncháá. Ja ñin kúu yuu kuaán. Ja uxí kúu yuu kuíi kuíjín. Ja uxí ñin kúu yuu color naranja. Te ja uxí uu kúu yuu ndí'í. 21 Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu uxí uu perla, ja ñin yuxé'é, te ñin perla. Te ñuyá'u ñuú-ún kúu máá ñian oro ja ndíi ní'ni

nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jini-rí ve'e ij iní ñuu, chj ve'e ij ñú-ún kúu máa Dios, I'a tñn taká poder jíin máa Lélú. ²³ Te ñuu-ún, tú níni ndikandii ni yoo ja stúun, chj ndua máa Dios ndíi ncháa, te máa Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayivi ní kakaku, kaka kuu-i jíin ndúa ñú-ún-ún nátu'un jíin lámpara. Te taká rey ñuyivi, kikoyo-de ñuu-ún jíin taká ndatíñu luu-de, te ka'an jíñú-ún-de jíin-yá yúan. ²⁵ Te yux'é é ñú-ún, ma nandasu kuti já ío-ni ndúú, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te iní ñuu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jíin ndatíñu jíñú-ún ío iní ñuyivi. ²⁷ Te iní ñuu-ún ma ndívi kuti ní in ñayivi chá'an, ni ja sá'a tiñu ñáa, ni ja ká'an tu'un tú-ún, chj máni máa-ni ñayivi já káyoso sí-vi-i nuu libro chakú máa Lélú.

22

¹ Yúan-na te ni stá'an-ya in yucha nducha chakú nuu-rí. Te ndíi ní-ni-cha. Te kána-cha núu mesa tá'ú tiñu Dios jíin máa Lélú. ² Te jka-cha sava ma'ñú nuyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'in yunu chakú, ja já'a uxí uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a yunu-ún kákuu ja sá'a tana taká ñayivi. ³ Te tuká koo ni in tu'un tásí, chj mesa tá'ú tiñu Dios jíin Lélú kúnchaa iní ñuu-ún. Te mozo-ya, kuatíñu-i nuu-yá jíná'an-i. ⁴ Te kun-i nuu-yá. Te koso sí'vi-yá chaan-í. ⁵ Te ma koo kuti-gá akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú-ún-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chj máa Tatá Dios, stúun-ya núu-í. Te tá'ú-i tiñu ní káni ní kúí.

Taká tiñu ja kánúú cháa yachj

⁶ Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máa Tatá Dios, Jito'o cháa ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, ni táji-yá ndajá'a-yá nává'a stá'an-ya núu mozo-ya taká tiñu ja kánúú cháa yachj. ⁷ Te jandáa ja ncháa yachj-rí. Achí-ya. Xáan ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-rí te ni jiní-rí taká tiñu yá'a. Te nuu ní ndíi ni jini so'o-rí, jíin já ní nde'é-rí, te ni jukuiñi jíí-rí nuu já'a ndajá'a I'a ni stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú-ún-rí-ya núu. ⁹ Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma sá'a-ró súan, chj ruu, suni mozo-ni kúu-rí jíin-ró, jíin ñani-ro já kájaní tu'un Dios, jíin ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú-ún-ró máa Dios, achí-ya. ¹⁰ Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Ma kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chj a ni kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tiñu ñáa, ná kúkuu-i jíin tiñu ñáa-ún. Ñayivi káchá'an, ná kéndoo chá'an-i. Ñayivi sá'a tiñu v'a, ná kúkuu-i jíin tiñu v'a-ún. Te ñayivi ndoo, ná kúkuu-ga-i jíin tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chj nchaa yachj-rí, te kii ya'u jíin-rí, nává'a ku'a-rí ya'u in in-i ndasa tiñu ni kasá'a-i. ¹³ Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'a jíin núu ndíi, ja xnáñúú jíin já sándí-i-ná. Achí-ya. ¹⁴ Xáan ndatu ñayivi skíkuu tiñu ni tá'ú-yá, nává'a ni'in tá'u-í jaa-i nuu yunu chakú, te kivi koyo-i ichi yux'é é iní ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jíin já kásá'a tiñu ñavá'a, jíin já tñi iní, jíin já kájaní ndíyi, jíin já káchiñú-ún ndoso, jíin taká ja kúsí iní xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máa-rí kúu Jesús ja ní táji-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro jíná'an-ró, nává'a kani ndaa-ya tú'un taká tiñu yá'a nuu tíku-ni kákandíja. Máa-rí kúu nátu'un yo'o já kúu tata David. Te suni kúu-rí nátu'un tiñu xíní já ndí ndáxín tíkuáan-ná. ¹⁷ Te máa Espíritu jíin ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, achí. Te ñayivi jini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kii-i. Te ñayivi kuní, ná kó'o sání-i nducha

chakú. ¹⁸ Te ká'an xaan-rí nuu táká ñayivi jíni sọ'o tų'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé iin ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-yá tundó'o yóso núu tutu yá'a sikí-í. ¹⁹ Te nú ndé iin ñayivi kuánchaa-i yakú tų'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuanchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jíin iní ñuu i, sikí tú'un ja yóso núu tutu yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tų'un yá'a: Jandáa ja ncháa yachi-ri, áchí-ya. Súan ná kóo Amén. Ña'an-ní Tátá Jesús. ²¹ Tų'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin táká-ro jíiná'an-ró. Amén.